

ÉLETMŰ / 6

GION
NÁNDOR

GION
NÁNDOR

Krisztus katonái
a Görbe utcából

Krisztus katonái a Görbe utcából

**Prózai
és drámai művek**

A BENGÁLI FANTOMAS

NAPONTA KÉT HAMUTARTÓ

VIRÁGOS KATONA

GYÖNYÖRŰ ÉV KEZDŐDÖTT

JÉGHEGYEK FÖLÖTT

FÜLEK ÉS FEJEK

SZIVÁRVÁNY HARCOSA
BUDAPESTEN

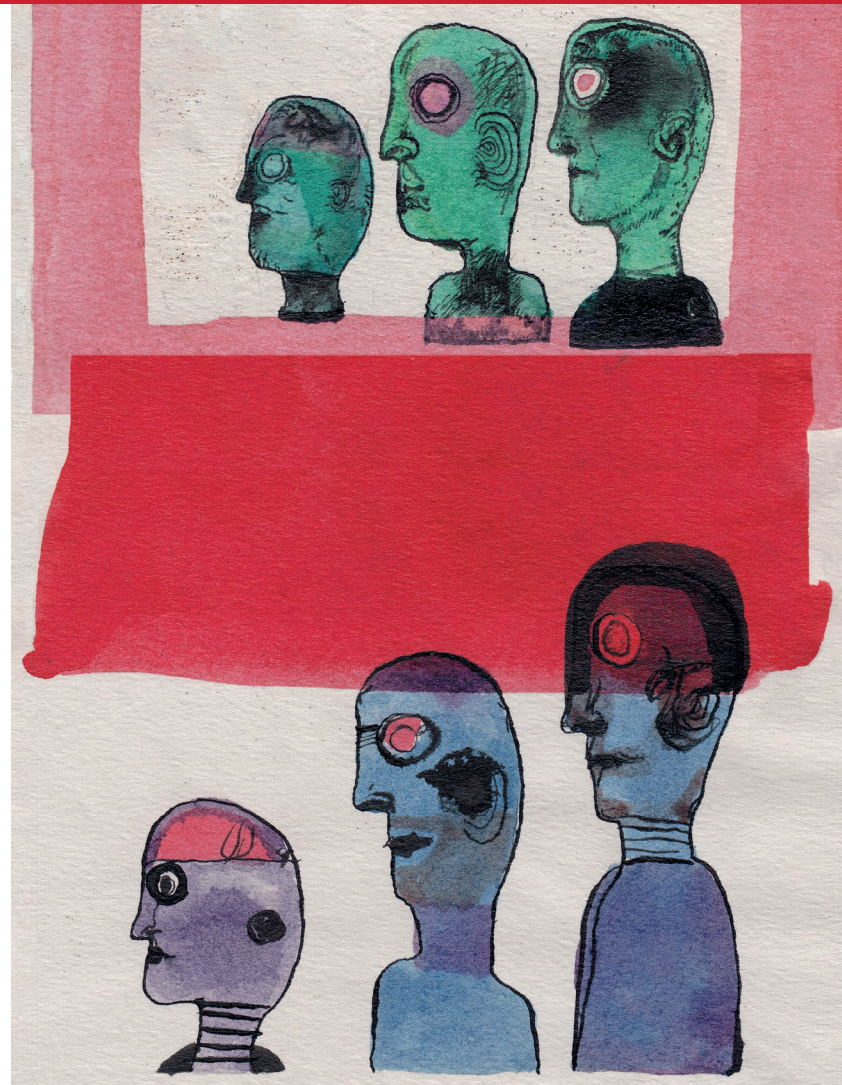
OTT ZÖLDEBB VOLT AZ ERDŐ

ÉS MÁS MŰVEK

NAPKUT

PRÓZAI ÉS DRÁMAI MŰVEK

ÉLETMŰ / 6

A Gion-életműkiadás 6. kötete kezdet nyújt az előző kötetnek: szintén naplórészletekkel, visszaemlékezésekkel kezdődik, majd ifjúkori művekkel folytatódik, visszarepítve a vajdasági gyermek- és iskoláskorba, a szabadkai középiskolás és az újvidéki egyetemi és pályakezdő évekre. Ezután Gion érett korszakából származó drámai művek következnek: főként olyanok, amelyek eddig nem kerültek színpadra, filmvászonra, és a rádióban sem voltak hallhatóak, így teljes újdonsággal szolgálnak. Hogy e művek olvasva is milyen izgalmasak, most már bárki megláthatja; közöttük pedig olyan, kötetben eddig kiadatlan prózai művek is helyet kaptak, amelyek kapcsolódnak a melléjük állított drámai művekhez.

A művek sorrendje igen tudatos szerkesztői koncepció eredménye: a csupa érdekes és olvasmányos darab egyetlen sorozata kétféle – sokszor egymással átfedésben lévő – ívet is leír: általuk végigkövethetjük Gion teljes életrajzi és írói pályáját, egyben pedig alkotói és tematikai korszakait.

4990 Ft

ÉLETMŰ / 6

GION
NÁNDOR

GION
NÁNDOR

Krisztus katonái
a Görbe utcából

Krisztus katonái a Görbe utcából

**Próza
és drámai művek**

A BENGÁLI FANTOMAS

NAPONTA KÉT HAMUTARTÓ

VIRÁGOS KATONA

GYÖNYÖRŰ ÉV KEZDŐDÖTT

JÉGHEGYEK FÖLÖTT

FÜLEK ÉS FEJEK

SZIVÁRVÁNY HARCOSA
BUDAPESTEN

OTT ZÖLDEBB VOLT AZ ERDŐ

ÉS MÁS MŰVEK

PRÓZAI ÉS DRÁMAI MŰVEK

A BENGÁLI FANTOMAS

NAPONTA KÉT HAMUTARTÓ

VIRÁGOS KATONA

GYÖNYÖRŰ ÉV KEZDŐDÖTT

JÉGHEGYEK FÖLÖTT

FÜLEK ÉS FEJEK

SZIVÁRVÁNY HARCOSA BUDAPESTEN

OTT ZÖLDEBB VOLT AZ ERDŐ

ÉS MÁS MŰVEK

NAPKUT

GION NÁNDOR

Krisztus katonái
a Görbe utcából

Gion Nándor-életműkiadás 6. kötet
Prózai és drámai művek

GION NÁNDOR

Krisztus katonái
a Görbe utcából

A BENGÁLI FANTOMAS

NAPONTA KÉT HAMUTARTÓ

VIRÁGOS KATONA

GYÖNYÖRŰ ÉV KEZDŐDÖTT

JÉGHEGYEK FÖLÖTT

FÜLEK ÉS FEJEK

SZIVÁRVÁNY HARCOSA BUDAPESTEN

OTT ZÖLDEBB VOLT AZ ERDŐ

ÉS MÁS MŰVEK

Kalota Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó
Budapest, 2019

MEGVALÓSULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

A kiadvány megjelenését
a Magyar Művészeti Akadémia
támogatta.

A SZÜLŐFÖLD ÉS A GYEREKKOR SZÍNHELYE: SZENTTAMÁS

© Gion Nándor jogörököse, 2019
© Napkút Kiadó, 2019

János esete a felszabadító tiszttel

az első fennmaradt novella

Hajnalodott. A Nap a Föld pereme mögül már sugározta bíborvörös sugarait, melyek felkúszva a szürkén gomolygó felhőkre, bágyadtan hullottak le a földre, megvilágítván a kis bánati falu szétszórt, apró házait. A falu népe még többnyire aludt, csak imitt-amott hangzott egy-egy vödör csörgése, amikor valamely korán kelő falubeli vizet húzott a jószágainak. A hajnali csendet hirtelen dübörgő lábdobogás és csörömpölés váltotta fel. Szürke köpönyeges katonák lepték el percek alatt a falut, oroszul beszéltek. A falusiakat nem lepte meg ez a hirtelen bevonulás. Már régóta hangzott, hogy az orosz katonaság már bevonult Bánát egy részére, és a falubeliek már napok óta el voltak a most bekövetkező eseményre készülve. Azért mégis kíváncsian tekingettek ki az ablakon, sőt a bátrabbak már az utcára is kimerészkedtek szemlélni.

Szűcs János a kiskapuból nézte a sürgölődő katonákat, s odaszólt a szomszédjának, Tóth Gergelynek:

– No, mit szólsz hozzájuk, szomszéd?

– Hm, inkább hallgatok – mondta mogorván Gergő.

– Ugyan, ne lógasd az orrod ilyen szerencse láttára – tréfálkozott János. – Büszkék lehetünk, hogy ilyen szép hadsereggel rendelkezünk. Hiába, no, nekünk minden jóhoz szerencsénk van – tette hozzá, mintha magának beszélne.

Gergő olyasvalamit dörmögött, hogy ő legszívesebben a pokolba küldené az egész regementet, és azután beballagott a házába. A Vörös Hadsereg derék katonái azonban egyáltalán nem zavartatták magukat a bámészkodó falusiaktól. Fél órával bevonulásuk után már minden házban volt belőlük. Házigazdáiknak kézzel-lábbal megmagyarázták, hogy elsősorban éhesek, ami minden valamirevaló katonának a jó tulajdonságai közé tartozik. Így azután a barátság csakhamar létrejött a falusiak és a katonák között. Szűcs Jánosnak, ahogy ő mondta, irigylésre méltó szerencséje volt. Amint ott álldogált a

kapuban, egy tiszt lépett hozzá, és félremagyarázhatatlan jelekkel tudatta Jánossal, hogy be akar menni. Kérését János szolgálatkészen teljesítette. Udvariasan bevezette a konyhába, és feleségének megparancsolta, hogy egy kis harapnivalót kerítsen a vendég elé. Időközben kiderült, hogy János egész tűrhetően beszél oroszul, ugyanis gyermekkorában Bácskában, egy ruszin faluban laktak, és eléggé elsajátította nyelvüket. Az evés ideje alatt már egész szépen eldiskuráltak. János érdeklődött, hogy a háborúnak mikor lesz már vége, míg a „kapitány úr” – ahogy János nevezte –, megvigasztalta, hogy most már hamarosan Berlinbe érnek, és akkor lefűjják a háborút. Ilyen és ehhez hasonló témákról beszélgettek egy ideig, de végül a vendég, fáradtságra hivatkozva, fekvőhely után érdeklődött. Azonnal bevezették az előszobába, és megmutatták neki az ágyat, amely ott volt, megkérdezték, hogy megelégszik-e vele. Természetesen, hogy megelégedett. Ezzel aztán magára hagyták, hadd pihenje ki magát. Jánosnak nem lévén okosabb dolga, ismét kiállt az utcára nézelődni.

Dél felé fölkelt a „kapitány úr”, és kissé mogorván álldogált a tornácon. János az udvar felől jött, és udvariasan köszöntötte vendégét, és minden igyekezetét arra fordította, hogy felvidítsa annak mogorva arcvonásait. Végül így szólt hozzá:

– Jöjjön, kapitány úr, nézze meg az én állataimat.

– Na, gyerünk – dörmögte kedvetlenül amaz.

Jánost az egész faluban legjobb állattenyésztőnek ismerték. Kicsi, de példás állatállományát már sokan megcsodálták. Ezt a csodálkozást akarta látni az idegen arcán is. Azonban most keserűen csalódott. A „kapitány úr” egyáltalán nem csodált meg semmit. A szép kövér sertéseket mindjárt a legnagyobb flegmával sündisznóknak nevezte. Ez a megjegyzés már fejébe kergette Jánosnak a vért.

– No, nem baj – dörmögte magában vigasztalóan. – Háttha a baromfik jobban megnyerik a tetszését. Utóvégre ki a fene tudja elsőre eltalálni az ilyen finnyás tiszték ízlését?

Aztán fennhangon szólt:

– Hogy tetszenek ezek? – és az udvaron járkáló hófehér tyúkokra mutatott.

– Ezek csirkék? Hm, hát szépek, de olyan kicsik, mint a... mint azok a verebek ott a tetőn – mutatott János fajgalambjaira, melyek büszkén járkáltak a háztetőn.

– De... – kezdte vérvörös arccal János, azonban a tiszt nyugodtan folytatta:

– Hja, minálunk Oroszországban olyan példányokat lehet látni még a legkisebb paraszt udvarában is, hogy ezek elvesznének mellettük.

Azután nyugodtan ballagott ki az udvarból.

Jánossal forgott a világ. Mint akit fejbe ütöttek, úgy botorkált megszégyenítője után. Úgy érezte, hogy ezzel ő van lebecsülve. Agyában egymást kergették a gondolatok. Szégyen és harag forrt bensejében. Észre sem vette, mikor felesége melléosont, csak akkor kapta föl a fejét, mikor az asszony a fülébe súgta:

– A tiszt ágyában tetűt találtam.

Ez olaj volt a tűzre. Még hogy ez a tetves becsülte le az ő állatait, és egyben őt is, ezt nem hagyja annyiban, ezt megbosszulja!

A „kapitány úr” csakhamar elment valahova. János csak ezt várta. Lement a kert végébe, ahol a talaj ingoványos volt az ott folyó csatorna ki-kiömlő vizétől, és figyelmesen körülnézett. Ezen a helyen sokszor látott teknősbékákat. Hosszas nézelődés után most is észrevett egyet. Óvatosan megkerülte az állatot, és mikor a teknő és a csatorna között volt, megrohanta áldozatát. Megragadta a kemény hátú állatot, és diadalmasan vitte befelé. Ott aztán egyenesen a „kapitány úr” ágyához ment, és a teknőst a szalmazsákba rejtette.

Szürkületkor megérkezett a „kapitány úr”. Most már jobb kedve volt neki, mint délben. Kis ideig beszélgettek, aztán egymásnak jó éjszakát kívánva a vendég a szobájába ment lepihenni. János rágyújtott egy cigarettára, és csak úgy ruhástól ledőlt az ágyra. Türelmesen várt. Még el sem szívta a cigarettát, mikor a szomszéd szobából hatalmas ordítást hall:

– Gazda, gazda, jöjjön azonnal! – kiáltozott valaki a szomszéd szobából.

János feltápászkodott, meggyújtotta a lámpát, és benyitott a vendégéhez. Kis híja, hogy nem nevette el magát az elébe táruló látványon. A „kapitány úr” egy szál ingben állt a szoba közepén, és puszkáját mereven az ágyra szegezte. De János azért összeszedte minden komolyságát, és tettett bosszúsággal kérdezte:

– No, mi az?

– Valami izé... valami van az ágyban – hebegte a „kapitány úr”, miközben kétségbeesetten igyekezett rémületét palástolni.

– Igen, az ágyban szalma van. Csodálom, hogy csak most vette észre.

– De valami van a szalmában, mert mozgott.

– Ugyan, ugyan, bizonyára álmodta, kapitány úr.

– Dehogy álmodtam – tiltakozik az dühösen –, határozottan tudom, hogy mozgott valami.

– Ja – üt a homlokára János, mint aki már érti a dolgot –, bizonyára tetű.

– Nem lehet tetű, az nem bírja az ágyat mozgatni, ez sokkal nagyobb valami.

– Hát nézze meg, kapitány úr – tanácsolja János.

– Én? Dehogy nézem, hanem nézze meg maga, ha nem akarja, hogy összelövdözzem az ágyat.

– Ezt már ne tegye, inkább megnézem – egyezik bele János.

Azzal az ágyhoz ment, és benyúlt a szalmazsákba. Megragadta a teknőst, és kidobta a földre, a „kapitány úr” lába elé. A teknős, amint földet ért, ijedten behúzta a nyakát, és ennek következtében a fejét is. Mikor azonban látta, hogy nem bántják, kipislogott a páncélja alól. Lehet, hogy meglátta a rászegeződő puszkát az ijedten hátráló ember kezében, de ez nem rémítette meg, mivel a teknősök még ma is abban az elmaradottságban élnek, ahol még nem találták fel a lőfegyvereket. Kinyújtotta a nyakát, és nézelődni kezdett, és most valóban ijesztőnek látszott. A „kapitány úr” sápadtan dadogott:

– Ezen feküdtem én?

– Igen – bólongott János. – Mindjárt mondtam én, hogy tetű van az ágyban.

– Tetű?!

– Igen, tetű, hát persze hogy az. Mi van ezen csodálkoznivaló?

– De... ilyen nagy?

– Hogyhogy nagy? Nem is olyan nagy ez, csak egy kicsit kövér.

A „kapitány úr” megtapogatta a hátát, hogy nem onnan származik-e a borzalmas állat kövérsége. Megbizonyosodván, hogy semmiféle nyílás nincs a hátán, kissé zavartan magyarázni kezdett:

– Tudja, minálunk a rokonai nagyon aprók, nincsenek ilyen szép példányok, de nem is kívánok belőlük egyet sem.

– Hát, igen – magyarázta bölcsen János –, kicsi, veszedelmes fajta, de mi már megszoktuk.

– És hogy irtják őket?

– Ó, egyszerűen, beledobjuk a vízbe, és ott aztán megfullad.

– Mi sokkal egyszerűbben bánunk el velük – mondta a „kapitány úr”, és elkezdett az ingében kotorászni, majd előhalászott egy tetvet. Rátette a puska agyára és megnyomta a körmével. – Csak így, látja?

– Ja, kérem – mondta János gúnyosan –, ily pici állatkával könnyű elbánni.

– Nem tehetünk róla – mentegetőzött amaz –, hogy maguknál minden állat külön példányban található.

– Ugye, hogy különbek a mieink? – derült fel János arca. – Ezt már előbb is megmondhatta volna, és most nyugodtan aludhatna – mormogta maga elé.

– De most már vigye, és fojtsa meg! – mutatott a „kapitány úr” a teknősrre.

– Már viszem is – indult meg János. – Jó éjszakát – mondta az ajtóból.

Kint szélesen elmosolyodott, és lement a kert végébe, ahol szabadjára engedte az állatot. Azután pedig visszament, és megleégedetten bújt be az ágyába, és mint nyugodt lelkiismeretű ember csakhamar elaludt, hogy addig is elfelejtse az egész történetet.

Kéziratból

A tolvaj

a második fennmaradt novella

Mikor még kisgyermek voltam, egy eszményképem volt, akiért rajongtam, és akit jó ideig, sőt egyrészt még ma is példaképpen állítottam magam elé. Ez az ember anyai nagyapám volt. Mások bizonyára jobban megválogatták ideáljaikat, de én még akkor nagyon szerény földi halandó voltam, aki megelégedett egy hajlott hátú, sasorrú, kedélyes öregemberrel is. Mióta eszemet tudtam, vonzalmat éreztem iránta. Ez nem is csoda, mivel születésemtől kezdve ő volt az egyetlen ember, aki bennem egy jövődéli hírneves embert látott. Azért a mai babérkoszorús egyének ne legyenek féltékenyek rám, csupán a kukoricacsőszöknek ajánlok nagyobb óvatosságot személyem iránt, ugyanis nagyapám ezt a rendkívüli hivatást szánta nekem, és ebben a dicsőséges szakmában látta híres jövőmet. Nagyapám még abban az időben szintén csősz volt, és mint minden szakember, ő is szerette mesterségét, és elhatározta, hogy addig űzi ezt a hivatását, míg egyetlen unokája (aki én voltam) fel nem váltja. Nekem ez iránt a sokat ígérő pálya iránt nem is volt semmi kifogásom, sőt rajongtam is érte. Sokszor kértem az öreget, hogy vezessen magával a mezőre, de mindig azt mondta, hogy még van idő bőven erre az alkalomra. Egyszer azután ebéd után egész váratlanul megragadta a fületem, és a szemembe nézve, megkérdezte:

– No, kigyűsz velem a határban?

Majd elájultam örömben. Hirtelen nem is tudtam szólni, csak buzgón integettem a fejemmel, hogy igenis akarok, hogyisne akarnék kimenni.

– No, gyerünk akkor – mondotta, és a kezembe adta vasbotját, amit olyan büszkén húztam magam után, mintha az enyém lett volna az a nagy „birodalom”, amelyben ez ideig csak mint kukoricacsősz-jelölt szerepeltem.

Amikor elhagytuk a falu utolsó házait, nagyapám bement egy házba, ahol, mint később megtudtam, csárda volt, és egy vörös

színű folyadékkal telt üveggel jött vissza. A gyanús folyadékban csakhamar felismertem a tavalyi szőlőlét, vagyis a bort.

– Hogy nehogy unalmas legyen az első kirándulásod, azért hozok egy kis toroköblögetőt is – fűzte nagyapám a rövid magyarázatot a borosüveghez.

Jaj, dehogy unatkoztam volna én enélkül is! Alig vártam, hogy elhagyjuk az emberlakta területeket és egyedül maradhassunk az én jövődéli birodalmamban. Lelki szemeim előtt már láttam magamat a susogó kukoricatáblák és sárga búzakörösrők között a rablókkal és tolvajokkal dicsőségesen harcolni és ünnepelt hősként puskával a vállamon barangolni. Egyszerűen valami nagyszerűt és titokzatosat vártam ettől az utamtól. – Ha valami szépet vagy jót várunk, azt rendszerint sokkal szebbnek látjuk képzeletünkben, mint az a valóságban van. Ez történt velem is, csakhogy az én csalódásom nem volt nagy. A mezőt szépnek találtam, csak a sok barangolás már kifárasztott, és ez volt az oka, hogy a táj szépségeit kevésbé értékeltem. Nagyapámnak valóban igaza volt, mikor aggodalmaskodott, hogy unatkozni fogok, és jól tette, hogy az unaloműzéshez orvosságot is hozott. A falutól már messze jártunk, amikor lepihentünk és előkerült a borosüveg. Nagyapám azonnal egy tisztességeset húzott az üvegből, és nekem nyújtotta.

– No, hadd lássuk, milyen csősz lesz belőled! – mondotta.

Megragadtam az üveget, és nagy hirtelen leöntöttem néhány kortyot. A bűvös folyadéknak roppant savanyú volt az íze, köhögtem és könny szökött a szemembe, de azért nagyszerűnek vallottam „Noé atyánk találmányát”. Másodszor már nem volt olyan savanyú, harmadszor pedig már valóban kitűnőnek bizonyult.

– Született korhely vagy – veregette meg a jó öreg boldogan a vállamat, mikor az utolsó cseppel is kiszívtam az üvegből.

Az idő ezalatt szinte elrohant, és már alkonyodni kezdett, mikor felkészülődünk és visszafelé indultunk. Borozás közben a fáradtság a lábamból a fejembe szállott, és kissé bizony szédelegtem. A lebukó nap sugarai vörös fénnel árasztották el a kukoricatáblák tetejét, és a szél is fújdogni kezdett. A táj valóban regényes volt, csak még a

rablók hiányoztak, és álmodozásom valóra vált volna. Most azonban nem kívántam őket látni.

Nagyapám, úgy látszik, észrevette hirtelen kedélyváltozásomat, mert egy elbeszélésbe kezdett:

– Egyszer, még fiatalkoromban, egy vasárnap bent üldögéltünk a kocsmában és iszogattunk (hja, akkor még nyakaltam a bort) Kiss Jakabbal meg a szomszéd Palival. Amint borozgatunk, a Palinak jókedve kerekedik, és csak elbődül, hogy: „Cserebogár, sárga cserebogár.” Még bele se melegedett a nótázásban, mikor belép két idegen siglajc, és leintik, hogy ne danóljon. A Pali előbb csak meglepetten hápogott, de aztán odahajolt hozzám, oszt aszongya:

– Miért mondják ezek, hogy ne danóljak?

– Biztos azért, mert agyonlőtték a királyt – mondom én.

– Melyik királyt?

– Hát a Sanyit – mondom. (Mi magunk közt így hívtuk Sándor királyt.)

– A mi Sanyinkat?

– Azt.

– Oszt ki lőtte agyon? – kérdi.

– Aszongyák, hogy valami magyar – mondom én.

– Magyar???

– Igen.

– Hát ez nagy baj – mondja –, de félig-meddig a király is bűnös.

– Miért?

– Hát azért, mert, ha már meg akart halni, mért nem egy savanyú ángliusul lövette agyon magát, az a népség úgysem bánta volna, ha betiltsák a mulatozást. És most tessék, nekünk magyaroknak még danóni sem szabad.

– Hát ez már így van.

– Hogy?

– Hát csak így, hogy nem szabad mulatni – mondom én.

Pali egy pillanatig forgatta a szemeit, majd dühösen az asztalra csapott.

– De nekem jókedvem van, és én mulatni akarok!

– Hát mulass!

– Mulatok is – ugrott fel, de azután visszaereszkedett, és a fülembe súgta: – Te Pista, van bicskád?

Hirtelen nem tudtam mit mondani. Nálam volt a fanyelű bicskám, de gondoltam, ki tudja, milyen ostobaságon töri a fejét, és csak aszondom:

– Nincs nálam.

Erre odahajol a Jakabhoz, és attól is kérdi:

– Ugye van bicskád?

– Bicskám, az nincs – mondja Jakab, aki borbélylegény volt –, hanem van nálam egy rozsdás borotva, ha megfelel, odaadhatom.

– Ide vele!

– Itt van – mondja Jakab –, de minek az neked?

– Elvágom ennek a kettőnek a nyakát!

– Hüh, énbennem meghűlt a vér...

Nagyapám ebben a pillanatban elhallgatott. Én riadtan megálltam, és bennem is meghűlt a vér. A mellettünk lévő kukoricatábla közepe felé valami vagy valaki csörtögött.

– Ez a kukoricát lopja – jegyezte meg halkán az öreg –, no, de most a torkára forrt. Gyere utánam – szólt hátra nekem, és óvatosan megindult a tolvaj felé.

Én úgy botorkáltam utána, mint akit a vesztőhelyre visznek. A falu még messze volt, és ki tudja, kikkel találkozunk. Mind közelebb értünk, már tisztán lehetett hallani, amint valaki a kukoricát tördeli. Hirtelen egy hajlongó ember alakja tűnt fel. Már alig voltunk tőle két méterre. Ő is észrevett bennünket, mert fölegyenesedett. – Ah, mekkora ember volt, nagyapámtól is jó fél fejjel nagyobb! Haj nekünk most! Nagyapám azonban egyáltalán nem ijedt meg. Egy ugrással előtte termett.

– Megállj, gazember! – ordította. – Vagy úgy?! Te vagy az, Sándor! Te piszkos rablól! Szállásod, földed van, és lopsz!

– Megbocsájt, Pista bácsi, de... – kezdett el mentegetőzni.

– Micsoda megbocsájt és micsoda Pista bácsi! Én községi mezőőr vagyok, vagy jobban mondva mezőúr, de mégiscsak mezőőr. Megértetted!? – kiáltotta, hogy hirtelen beállt zavarát palástolja.

– Igen, de...
– Semmi „de”, és ne pofázz közben, ha én beszélek, mert beverem a fejed – hadonászott nagyapám a vasbotjával.

– Azt már nem teheti...
– Mi az, hogy nem tehetem, igenis megteszem, ha akarom.
– De miért? Hiszen ez az én kukoricám... – nyögte végre ki a szerencsétlen.

Bum!! Ez váratlanul jött, még öregapám is meghökkent egy pillanatra, de aztán gyanakodva kérdezte:

– Hogyhogy a tiéd?
– Hát kivettem a János bácsitól.

Az öreg mezőőr ekkor a fejéhez kapott, mintha eszébe jutott volna valami, de azért továbbra is a vádló szerepét játszotta.

– Na jó, majd utánajárok – mondotta –, de ha hazudsz...

Ezzel visszaindultunk. Az úton félénken kérdeztem:

– Most mindjárt utánajár?

– Nem – mondta mogorván. – Eszembe jutott már, igaza van a Sándornak.

Hallgatagon mentünk a sötét éjszakában, mikor a falu alatt megállított nagyapám:

– Idefigyelj – mondta –, soha életedben ne legyél csősz. Megértetted?

– Igen – bólintottam ijedten.

És ekkor bezárult előttem ez a sokat ígérő pálya, és a nagy karrierből nem lett semmi. Nagyapám egy mondattal megsemmisítette álmaimat és az ő szép terveit. Azért, mert működése folyamán egyszer csalódott. És éppen akkor, amikor az első ízelítőt adta kiváló mesterségéből.

Kéziratból

„Szenttamáson születtem...”

Szenttamáson születtem, egy közepes nagyságú mezővárosban, amelyet én sokáig falunak neveztem, és ma is igen gyakran falunak nevezek, mert az a része, ahol én felnőttem Szenttamás legszélén, igazán falusias volt, sőt kimondottam faluvégies. Négy ház sor igen messze egymástól, egy nagy füves rét, amelynek közepén vagy kétméteres magasságban temető emelkedett ki, a temetőből pedig a temetőcsősz kissé rozoga háza, aztán ismét temetők éppen a mi házsorunkkal szemben, a temető mögött egy kis folyó, amelynek akkor még tiszta volt a vize.

Első emlékeim azonban a lövészárkokhoz fűződnek, nyilván azért, mert ezekben a lövészárkokban, kerültem először életveszélybe. A háború vége felé két hadsereg csapott össze a közelünkben, a fejünk felett lőtték egymást, mindkettő fel akart szabadítani bennünket, este kezdték a lövöldözést, nagy füves rétünket akkor már lövészárkok szabdalják keresztül-kasul, mi ezekben a lövészárkokban lapultunk meg, mire bennünket is elkezdtek lőni, akkor éreztem először, hogy milyen kellemetlen dolog az, ha két oldalról is lőnek az emberre. Engem a nagyapám cipelt magával, az első világháborúban Galíciában megtanulta, hogyan kell meghúzódni a lövészárkokban, a második világháborús tüzéségi fegyverek tulajdonságait azonban már kevésbé ismerte, egy lövedék a közelünkben csapódott be, és engem a föld alá temetett, nagyapám kapart elő, köptem a földet és bömböltem. Ezután bemenekültünk a temetőcsősz házába, rengetegen összeszorultunk azon a szűk helyen, és továbbra is életveszélyben voltam, egyetlen gránát ránk borította volna azt a vityillót, de akkor éjszaka már elkerültek bennünket a lövedékek. Egy fiatal fiú halt meg csupán, ő kiment a házból, mert fulladozott a sok ember és bömbölő gyerek között, odakint rágyújtott, a cigaretta parazsa messzire világított, mire természetesen mindkét oldalról rálőttek, el is találták. Reggelre véget ért a csata, megjöttek a felszabadítók, ők már nem bántottak engem, csak a házunkat rabolták ki.

Kicsi volt a házunk még akkor, egy szoba és egy konyha csupán, nem sokat rabolhattak belőle, nem is tudom, hogy mit vittek el, de arra emlékszem, hogy anyám nagyon sírt, szóval akkortájt igencsak összesűrűsödtek a kellemetlen események, imitt-amott könnyeimben írtam is róluk.

Kellemesebb emlékeimről is írtam már, voltak ilyenek is, a háború után békés esztendők jöttek, télen az angyal vigasságot énekeltek a havas utcákon, nyáron megtanultunk úszni a folyóban, általában úgy, hogy a nagyobb gyerekek vízbe lökték a kisebbeket, és amikor azok már fuldokolni kezdtek, akkor kihúzták őket, meglepő gyorsasággal tanult meg mindenki úszni, és csodák csodájára senki sem fulladt a vízbe. A temetőket is kedveltük. Pusztulásra ítélt református-német, zsidó, nazarénus és ókatolikus temetők voltak ezek, kimondottan kedélyes helyek, mindössze két temetést láttam itt, először egy fiatal német lányt temettek, torokgyíkban halt meg, a koporsóját felnyitották mielőtt a sírba tették volna, nagyon szép volt a német lány, és mi őszintén sajnáltuk, hogy meghalt, másodszor egy református magyar fiút temettek, ő a katonaságnál halt meg, temetésén sortűzet adtak a katonák, nekem tetszett a sortűz, teljesen megfeledeztem már arról, hogy valamikor nagyapám félholtan kapart elő a lövészárokból. E két esetet leszámítva nyugodalmassak maradtak a temetők, a fák és a bokrok magasra nőttek bennük, lassan eltakarták a latin, gót és héber betűs sírköveket, mi meg csatangolhattunk ott naphosszat, elrejtve mindenki elől. A lövészárkokat betemették, tavasszal kizöldült a fű a réten, mi birkákat terelgettünk, majdnem minden házban volt három-négy birka, ezeket összezsaptuk, és ballagtunk a nyáj után, és részletesen megbeszéltük, hogy milyen izgalmas dolgokat fogunk művelni a folyón, a temetőkben és egyéb szép helyeken. Esténként a férfiak kiültek a házunk elé, gondterhelten, néha vidáman meséltek egymásnak, csupa érdekes történeteket, melyeket mi is szerettünk volna végighallgatni, de leginkább elzavartak bennünket, ilyenkor az alacsonyan röpködő denevérek után futottunk, a kisebb gyerekek meg éktelenül visítottak az udvarokban, mert az anyjuk a lábukat mosta

és cserépdarabbal síkálta a térdüket, bokájukat, meg más nagyon koszos bütyköket.

Alapjában véve igen jól éreztem magam azokban az esztendőkhöz. Talán azért, mert volt hol mozogni, és én sokat mozogtam, állandóan kutattam valami után.

Ahogy visszaemlékezem, számomra az élmények elsősorban mindig valamiféle bolyongások és kódorgások voltak, egyfajta felfedezések a világot jelentő nem is nagy falurészen. Mindig érdekes dolgokat lehetett felfedezni. Most, amikor így próbálom feleleveníteni őket, és nem csak most, egyik ifjúsági regényemben is, amikor megpróbáltam összegyűjteni a motívumokat hozzá, akkor hirtelen előugrott még valahonnan ezekből a régi időkből egy régi vágóhíd. Ez egy igen kedélyes vágóhíd volt, ahogy a temetők is kedélyesek voltak. Réges-rég nem gyilkoltak le ott állatokat és nem darabolták fel őket. Megmaradt a hatalmas kőépület, talán a legnagyobb kőépület volt ott a mi környékünkön. Vörösek voltak a falai, sötétvörösek, mintha a régen leölt állatok vére befestette volna. Színes üvegcserepekkel volt befedve. Padlása nem volt, hanem a padlás helyén gerendák futottak keresztbe. Mi az épület falait telerajzoltuk mindenféle ocsmány rajzokkal. Emlékszem, rettenetesen élveztük, amikor lemenőben volt a nap, akkor felmáztunk a gerendákra, a színes üvegcserepeken besütött a nap abba a vörös falú vágóhíd-ba, és minden vörös volt, és mi is vörösek voltunk. Kiabáltunk meg lármáztunk, ordítoztunk az izgalomtól, az egész látványtól.

Közben rákaptam az olvasásra, körülményeinkhez képest túl sokat olvastam. Barátaimat ez zavarba hozta, kissé pipogya tevékenységnek tartották az olvasást, és mivel akkoriban már amolyan vezérféle voltam közöttük, a megszokottnál többször kellett bizonyítanom rátermettségemet a könyvek világán kívül. Szerencsére elég erős voltam, és nem tartoztam a túlérzékeny gyerekek közé. Arrafelé, ahol én éltem, talán nem is voltak érzékeny gyerekek. Nyilván voltak, vagy lehettek, csak hogy abban az időben nem volt divatban az érzékeny gyermeki vagy kamasz lélek. Először is, meglehetősen szegény emberek laktak azon a részen, nemigen érkeztek túl

sokat foglalkozni a gyerekük lelkivilágával, örültek, ha a gyerekek tisztán jártak, és nem szaggatták el a ruhájukat, és amikor iskolába kerültek, a szülők örültek, ha a gyerekek viszonylag jól tanultak, és amennyire tudtak, segítettek nekik. Nem emlékszem nagyobb lelki megrázkódtatásokra másoknál, a barátaimnál sem emlékszem nagy lelki bajokra. Lehet, hogy ez azért volt, mert meglehetősen, legalábbis gyerekviszonylatban nagy cselekvési terünk volt. Itt a tér szó szerint értendő. Nem voltunk sohasem bezárva a négy fal közé. Állandóan menni, mozogni lehetett. Ebben a nem éppen elkényeztetett környezetben viszonylag harmonikusan fejlődtek a gyerekek. Sőt, még kamaszkorban, mely sokak szerint a legnehezebb kor, amikor legérzékenyebbek a gyerekek, akik már nem gyerekek, vagy a felnőttek, akik még nem felnőttek, nos, ebből az időszakból sem emlékszem különösebben nehéz időszakokra. Talán az volt a legnehezebb, amikor ennek az eléggé szabad életnek hirtelen véget vetett valami. Nyáron át el kellett kezdenem dolgozni. Kemény három hónapot kellett dolgoznom, méghozzá elég nehéz munkakörben, kőművesekkel. Amikor rádöbbsentem, hogy most valaminek vége, és egyszerre belecsöppentem a felnőttek közé, akik reggel hattól este hatig dolgoztak – ők egész éven át, én meg hosszú három hónapig – ez is, az is szörnyű volt. Szerencsémre épp e közé az emberfajta közé csöppentem be, az építőmunkások közé. Állítom, hogy különleges emberek, azokká válnak, nem valami rendkívüli értelemben, de a maga módján mindenki különleges, a munkakörülményektől függően. Az építőmunkások, a kőművesek és az ácsok, akikkel aztán éveken át jártam a tanyákat bontani és kocsiszíneket építeni, traktoroknak fészereket, meg disznóólakat a szövetkezetnek. Ezek az emberek az év háromnegyed részét szabad levegőn töltik, és ez meghatározza a kedélyüket, és jó értelemben határozza meg. Akármilyen nehéz munkát végeztek, a humorérzékük sohase veszett el. Ezt szerettem bennük, és nagyon gyorsan feloldódtam közöttük. Befogadtak maguk közé, fiatal tacsót, akinek ott kell lennie és dolgoznia kell, és aki velük együtt elég szép pénzeket keres. Közéjük tartozónak tekintettek, minden nyáron visszavártak és ott voltam

velük. A szó fizikai értelmében nehéz napok voltak ezek, de nem emlékszem, hogy volt közöttük lelkileg megnyomorított ember, aki megbomlasztotta volna ezt a társaságot. Volt ebben egy kissé dacos, egy kissé erőltetett jókedvűség is, ebben a jókedvben, amely belőlük áradt, de általában derűs emberek voltak, és jókedvű emberek között jó dolgozni. Úgyhogy a nagy megrázkódtatás nem is volt olyan nagy megrázkódtatás, amikor megéreztem vagy érezni kezdtem, hogy most már kilábalok az eléggé gondtalan gyermekkorból. Talán nagyobb megrázkódtatás volt – így szokott ez lenni – az első komoly szerelem. Annak rendje és módja szerint én is szerelmes lettem tizenhárom-tizennégy éves koromban, persze már előbb is, de az nem rázott meg olyan nagyon. Ez viszont igen.

Egy nagyon szép lányba, szép arcú lányba lettem szerelmes – azóta is, ha ránézek egy nőre, mindig az arcát nézem, nem a lábát, a keblét vagy bármit, én mindig az arcát nézem meg legelőször. Szóval az első szerelmem egy nagyon szép arcú lány volt, és szép hosszú haja volt, az arca fehér és tiszta. Annyból állt ez a szerelem, hogy vagy kétszer moziba mentünk, és megfogtam a kezét. Egy év leforgása alatt ennyire jutottunk, és azután elment, elköltözött tőlünk. Azóta sem láttam. Ezt egy kicsit nehéz volt túlélni, de az ilyesmit is túléli az ember.

Az viszont igaz, hogy amikor lányokról írok, akkor mindig egy ilyen felbukkant és elveszett kép tér vissza, és annak alapján kissé romantikusan kezdem már néha rajzolni a nőalakjaimat, mindig visszatérek a szép, fehér arcú, hosszú szőke hajú lányhoz, aki olyan tiszta volt. A könyveimben majdnem alaptípus lett. Ez azért volt jó, mert adva volt egy típus, amiből kiindulhattam. Most már esetleg azért rossz, ment félek, hogy egyszer a könyveimben túl sok lesz az ilyen, kissé idealizált nőalak. Hát ennyit a szerelemről és a kamaszkorról.

Bár lehet, hogy több szót érdemelne. Azt hiszem, akkoriban kezdtem először fontolgatni, hogy valamikor majd írással foglalkozom...

Gépiratból

Szülőföldem: Szenttamás

filmforgatókönyv

Kép: Szenttamás északi határa: sík szántóföldek, gabonaföldek. Lassan mozgó kocsiból, majd álló kamerával fényképezve

A szövetkezetesítés hőskorában jártam erre először. Ott, ahol most a búzaföldek vannak, apám brigádja egy hatalmas fészert vagy garázsfélét épített traktoroknak és cséplőgépeknek az újonnan alakult termelőszövetkezet megbízásából. Amikor felhúzták a falakat és felrakták a tetőszerkezetet, összegyűjtöttem az utcánk gyerekeit, és kijöttünk ide cserepezni. Felültünk a tetőlécekre, és adogattuk a cserepeket a kőműveseknek. Körülöttünk konok magánparasztkok zörögtek szekereikkel a dűlőutakon, a brigád tagjai gúnyosan oda kiabáltak nekik, hogy íme a bizonyíték, virul a szövetkezet, és hogy a jövőben még inkább virulni fog. A parasztkok mogorván hallgattak, legfeljebb megbökték a kalapjukat... Sima volt itt minden, messzire elhallatszott a hang, messzire lehetett látni már egy fészert tetejéről is. A gúnyosan kiabáló szövetkezetiek egyrészt talán ezért szerették ezt a síkságot, és lehet, hogy az önfejtő parasztkok is ezért szerették. Persze másért is...

Egy izgalmas téli éjszakán hosszú beszélgetéseket hallgattam erről. Télen errefelé még simább minden, különösen, ha sok a hó, és azon a télen rengeteg hó esett. A háború vége felé jártunk, sok házból katonák húzódtak meg, asszonyok, gyerekek, egész családok összeköltöztek más házakba, és riadtan várták a következő napot. Egy ilyen téli estén érkezett haza apám, fal mellett osonva járt háztól házig, míg végre ránk talált a Halász utcában. Rongyos katonaruha volt rajta, orosz hadifogságból szökött meg valahol Párkány felett, a Garam völgyéből indult haza gyalog, és alapos vargabetűvel érkezett, bejárta a fél Dunántúlt és a Duna-Tisza közét is, és akkor éjszaka, véres lábát ápolgatva elég részletesen mesélt útjáról. Veszprém ronda város, mondta, néhány napig bujkált, csatangolt ott, Veszprém

rém hihetetlenül pocské város a le-föl kanyargó utcáival. Kiskunhalas viszont szép város... Jól tudom, hogy Veszprém gyönyörű város, azóta már sokszor jártam ott, de az is biztos, hogy szökevényként, véres lábakkal nem túlságosan élvezetes róni az utcáit. Kényszergyalogláshoz sokkal szebb táj a síkság... Aztán begyógyulnak a sebek, és az ember néha hajlandó vállalni újabb kényszergyaloglást. Apám is vállalta volna. Azt akarta, hogy menjünk el innen. Zavaros idők jártak, a háború kiélezte a régi ellentéteket, és hozott újakat is bőven. Apám nem érezte biztonságban magát.

Végül mégiscsak maradtunk Szenttamáson, ebben a kevert nemzetiségű városkában. Ma főleg szerbek és magyarok élnek itt, régebben még szép számmal németek és zsidók is... Ha elmentünk volna, azt hiszem, előbb-utóbb valami hasonló földrajzi fekvésű kisvárosban vagy faluban kötöttünk volna ki. Dombok között, hegyekben semmi esetre sem.

Kép: Szenttamás főutcája. A városháza

A Városháza. Itt jegyezték be az anyakönyvi hivatalban, hogy 1941. február 5-én születtem. Nem akkor születtem. Jóval előbb, de mivel satnya, hitvány gyerek voltam, apám úgy ítélte meg, hogy hamarosan meghalok, teljesen felesleges bejelenteni. Aztán mégsem haltam meg, a napok múltak, pénzbüntetést kellett volna fizetni az elkésett bejelentés miatt, így hát szépen kiszámolták a szabályos határidőt, és hátrahozták a születésemet.

Kép: Szülőház

A szülőházzal is nagyjából úgy vagyok, mint a születési dátumommal. Nem itt születtem, hanem alig pár száz méterre innen, egy kis nádfedelees házban, amelyben akkoriban albérletben laktak a szüleim, és amelyet már régen lebontottak. Én kezdettől fogva csak erre a házra emlékszem, illetve ennek egy részére, mert eredetileg sokkal kisebb volt, később építgettünk hozzá. Nagyon jó helyre épült, egy nagy füves rét szélére, közel a folyóhoz, igaz, hogy szemben temető volt, de a temető közelségét is elég gyorsan megszokják az

emberek, a gyerekek pedig még gyorsabban. Egyébként is jóformán gazdátlan temetők voltak már.

Kép: A német temető és a zsidó temető maradványai

Német temető és zsidó temető egymás mellett. A háborúban szét-szóródtak innen a zsidók, háború után a németek is. Nem volt, aki gondozza a sírokat. Időnként felbukkant valahonnan egy félőrült ember, ásóval a vállán, állandóan motyogott valamit, meg-megállt a sírok előtt, elolvasta a feliratokat és ment tovább. Sokszor megles-tük, hullarablót gyanítottunk benne, hiszen ásót vitt a vállán, de nem bántotta a sírokat, csak hordozta az ásót eszelősen, és később hallot-tuk a felnőttektől, hogy naponta tiltakozó levelet ír a hatóságokhoz mindenféle lehetetlen ügyben. Mi gyerekek mindenesetre elfoglalt-tuk magunkat egész nap. A rét, a folyó, a temetők lehetőséget adtak erre. Este pedig a házunk elé húzódtunk, mert ilyenkor itt a sar-kon gyűltek össze az utcabeli férfiak, történeteket meséltek, vagy a gondjaikat beszélték meg, általában nagyon komoly arccal. Minder-re hosszú évek után szinte egy csapásra igen tisztán kezdtem vissza- emlékezni. Kezdő író koromban behatóan tanulmányoztam a görög mitológiát és a római történelmet, így véltem megtalálni a hozzám méltó témákat. Sok mindent tudtam a görög istenekről, valamint a római császárokról, akik elég ritkán haltak meg természetes halállal. Mármint a császárok. És akkor hirtelen az kezdett érdekelni, hogyan fog majd meghalni Bálizs Ignác, akit a gyerekek Opanának nevez-tek, és aki itt lakott ebben a kis szenttamási utcában.

Kép: Utca

Azt, hogy hogyan élt, nagyjából tudtam. A háború előtt általában szol-gált valahol, háború után is a legnehezebb fizikai munkákat végezte csendes jókedéllyel, miközben igencsak tönkrement a szíve. Élete utol-só éveiben már alig mert ágyba feküdni, mert fulladt, ülve vagy állva aludt, ráborulva valamire. Aztán megtudtam azt is, hogyan halt meg. Egy éjszaka mégiscsak az ágyában aludt el... Ezt általában természe-tes halálnak nevezik, bár én nem nevezném egészen természetesnek.

Második könyvemnek, a *Testvérem, Joábnak* a főhősét minden-esetre már ebből az utcából indítottam. Harmadik könyvem, az *Ezen az oldalon* pedig egészében erről az utcáról szól. Persze az utcát meg-hosszabbítottam valamelyest, új lakókat is hoztam ide, olyan em-bereket, akikről úgy éreztem, hogy itt a helyük. Szépen megfértek a könyvben. Az utca aztán ismét megrövidült, ilyen lett, amilyen, sokkal gazdagabb és számonkérőbb, mint hinnénk, nem elégszik meg egy vékonyka könyvvel.

Kép: Szülői ház belülről. Szöveg özv. Gion Mátyásné, az író édes-anya. Tartalom: Az utca felépítése, első lakók. Saját házuk törté-nete. Néhány esemény a korai gyermekkorból

Kép: Nagy füves rét a kertek folytatásában

Két zsidó temető volt a közelünkben. Az egyik a házunk előtt, a másik a kertünk mögött, ennek a rétnak a közepén. Ez a temető olyan volt, mint egy kis földvár. Másfél méternyire emelkedett ki a fűből, falain ecetfák és juharfák nőttek. A sírok előtt állt a temetőcsősz háza, elég szálnalmas viskó. Amikor a front ideért, és a két katonaság éppen a fejünk felett lövöldözött egymásra, teljesen logikátlanul és számom-ra még ma is érthetetlenül, a környékről valamennyien ebben a kis magányos temetőben, pontosabban a temetőcsősz házában húzódtunk meg. Rengetegen bezúfolódtunk oda, az emberek összebújva hallgatták a fegyverropogást, és nagyon vigyáztak egymásra. Akkor láttam először, hogy ha igazán baj van, az emberek nagyon rendesen is tudnak viselkedni, nemcsak összebújnak, hanem össze is tartanak. És tényleg vigyáznak egymásra. Csak egy kamasz kölyök szökött ki a rétre, pusztán vagánykodásból, őt eltalálta egy lövedék. De a többiek, akik a temetőcsősz vityillójában maradtak, túléltek az ütközetet.

Később derűsebb élmények kapcsolódtak a földvárszerű zsidó temetőhöz, itt, a juharfák alatt lapítottam, amikor kilószámra ol-vastam a ponyvaregényeket. Máshoz ugyanis nem jutottam hozzá. Ma ötven-hatvan magyar könyv jelenik meg Vajdaságban, abban az időben legfeljebb három-négy. A magyarországi kiadványokhoz is

rendszeresen hozzájutunk már, de akkor még nem jött át egy szál sem. Szóval maradt a ponyva. Titokban kellett olvasnom, ha apám otthon volt, mert ő nem szerette a könyveket, és alapjában véve marhaságnak tartotta az olvasást. Kivétel az újságolvasás, mert az ember tájékozódik a világhelyzetről, amely helyzet szerint gyors változtatásokra szorult volna, de az események általában nem feleltek meg a várakozásoknak. A helyzet sajnos nem úgy alakult, ahogy apám szeretne volna. Én közben faltam a ponyvaregényeket, és mondhatom, elég sok ötletet merítettem belőlük, amire egyébként nagy szükség volt, mert az előttem járó nemzedék felnőtté válásával én lettem az itteni gyerekcsapat vezére, és ezt a pozíciót nem volt könnyű megtartani, foglalkoztatni és irányítani kellett a csapatot, nem hagyhattam, hogy unatkozzanak. Rengeteg munkám volt, sok mindenre kellett ügyelni. Kezdvé attól, hogy télen, karácsony előtt megszerveztem az anyagi vigasságot, és rendszeresen jártunk a házak elé karácsonyi dalokat énekelni, egészen a péter-páli tűzugrálásig, ahol vigyázni kellett, hogy mindenki ugyanabból az irányból és szigorú időközökben szaladjon neki a tűznek. A túlsó soron, ahol nem tartották be ezt a szabályt, a két Paska testvér pont a tűz felett ütközött össze, és mindketten a tűzbe estek. Ezek már olyan elemek és olyan történetek, amelyek valamilyen formában az ifjúsági regényeimben bukkannak fel újra. Tulajdonképpen miattuk kezdtem ifjúsági regényeket is írni.

Kép: Udvar és kert. Szöveg: Gion Márton, az író testvéröccse.
A gyermekkor néhány mozzanatának felelevenítése, melyek mintegy háttérül szolgáltak G. N. ifjúsági könyveihez

Kép: A Szív nevű kis vízesés egy régi vízimalom mellett
Négy ifjúsági regényt írtam eddig, a negyedikben időnként felbukkan ez a hely is, amelyet mi Szívnek hívunk. Padlódesszák fahíd volt itt azelőtt, és egyáltalán, a Szív már nagyon régóta létezik. A valóságban és a könyveimben is. *Virágos Katona* című, félig történelmi, félig családregegyemben említtem először a Szívet és ezt a vízimalmot, amelyet évtizedekig dédapám, egy Stefan Krebs nevű német

ember bérelt abban a reményben, hogy egyszer majd meggazdagodik. Nem gazdagodott meg soha, pedig elég sokat dolgozott, és a gyerekeit is keményen megdolgoztatta, különösen Rézit, a legidősebb lányát. Rézi, a nagymamám lánykorában évekig hordozta itt az ötven-hatvankilós zsákokat, az első világháború idején fenn, a padláson, a zsákok mögött rejtette Török Ádámot, a katonaszökevényt és rablógyilkost, akit itt ugyan meg nem találtak volna, de neki lidérces, rossz álmai voltak a liszteszsákok között, leszökött a padlásról, és persze elfogták. Abban az időben körülbelül itt volt a falu széle, a folyó egyik oldalán a katolikus temető, másik oldalán pedig a disznólegelők. Egy félkegyelmű kis kanász állítólag szerelmes lett egyszer, és mert imponálni akart, elhatározta, hogy megtanul lovagolni. Lova nem volt, így hát egy nagy kan disznón tanult lovagolni, a kan disznó meg berohant vele a folyóba és a vízbe fojtotta.

Kép: A Kálvária

Azt emberek azt mesélték, hogy innen a Kálváriáról valamikor esténként citeraszó hallatszott. Gallai István ült a megfeszített Krisztus lábánál és citerázott, ki tudja, kinek. Játszott talán a Krisztusnak, de lehet, hogy latroknak is játszott. Ő maga sohasem beszélt erről, talán nem is hozta fel ide sohasem a citeráját. De feljárt a Kálváriára a Virágos Katona miatt, meg akarta fejteni a titkát, hogy miért boldog a Virágos Katona, miközben Krisztust korbácsolja. Meg aztán innen beláthatott a Kálvária utcai házak udvarába, így például Istenes Bibic Mihályhoz, aki kicsi gyerekeit az ágylábakhoz kötözte, a szoba közepén egy lyukat vájt a földbe, abba a gyerekeknek egész napra való főtt kukoricát szórt. Istenes Bibic Mihály meggazdagodott. Feljárt ide Török Ádám is, rablott holmikat rejtgetett itt, és feljött egyszer Rézi is, a feszületek előtt tanította táncolni Rojtos Gallai Istvánt, lehet, hogy akkor szerettek egymásba, később mindenesetre összeházasodtak, és házat építettek maguknak. Mindezt megírtam a *Virágos Katona*-ban és folytatásában, a *Rózsaméz*-ben, és mert biztos voltam benne: *Latroknak is játszott* közös címet adtam a két regénynek. A közös cím megmarad akkor is, ha elkészül a harmadik folyta-

tás. A Kálvária lassan tönkremegy, az oszlopok köré krumplit ültetnek, Stefan Krebs felvágta az ereit, Török Ádámot megölték, Gallai István is meghalt, de Rézi még él. Egyedül lakik abban a házban, amit férjével fölépítettek. Kilencvenkét éves most, gyerekei, unokái hiába hívják, hogy költözzön hozzájuk, meglátogatja őket minden nap, játszik a dédunokákkal, aztán visszatér a régi házába.

Kép: Gallai István háza és udvara. Szöveg: özv. Gallai Istvánné. Egy német család beköltözése Szenttamásra. Néhány jellegzetes mozzanat az életéből

Kép: Gallai István háza, az utca és környéke

Ezt a házat is félig-meddig szülőházamnak tekintem. Sokat éltem itt, és szerettem itt lenni. Igazi alföldi falusi utca ez, nagyon áttekinthető. Jóformán el sem lehet bújni sehova. Módszelett zűrzavaros időkben ez elég kellemetlen lehet. Itt vagy életben marad az ember, vagy felvágja az ereit, mint az én német dédapám. Gallai István, a nagyapám viszont túlélő fajta volt. Ezért szerettem mellette lenni. Karácsony másnapján, István napon, amikor zenekart rendelt a házába, vagy amikor esténként összejöttek itt az emberek, összehajoltak és énekeltek, vagy meséltek. Gallai István szépen tudott mesélni, citerázni és énekelni, de általában megérezte és meg tudta mondani azt is, hogy mit kell tenni holnap és holnapután...

Alapjában véve elégedett lehetek a gyermekkorommal.

Kép: Szabadkai városháza és színház

Aztán véget ért a gyermekkor, valahol itt, a szabadkai Városháza és a Népszínház mellett. Itt kezdtem színházba járni, és akkor már nem ponyvaregényeket olvastam. Apám persze ettől sem hatódott meg, ezeket a könyveket sem kedvelte jobban, mint a ponyvaregényeket, nem színházba járni küldött Szabadkára, hanem becsületes szakmát tanulni. Vasúti ipariskolába jártam, és géplakatosnak, esetleg mozdonyvezetőnek készültem. Kitűnő tanuló, osztályelső és osztályelnök voltam, a műhelyben viszont jóformán osztályutolsó.

Kép: Régi iskolai műhely

Itt, ebben a műhelyben reszeltük, gyalultuk, esztergályoztuk a vasat naponta négy órán keresztül. Nem állt a kezemre ez a munka. Ha a művezetők nem elnézőek, és ha barátaim nem segítenek, gyorsan kiderült volna, hogy ordítóan tehetségtelen vagyok. De nagyon rendes fiúk voltak az osztálytársaim. A műhely elé időnként begördült egy-egy mozdony. Dühösen fújtatva és feketén jött, megállt a műhely előtt, akkor egy kis ember meglökte a forgót, a mozdony megfordult, és békésen visszafőgött arrafelé, ahonnan jött. Akkor határoztam el, hogy nem leszek mozdonyvezető. És valahogy abban az időben, a satuk és esztergapadok között, olajos munkaruhában kezdtem hangoztatni, hogy meg kell becsülni magunkat, és rábeszéltem az egész osztályt, hogy viseljünk nyakkendőt. Ma sem tudom pontosan, hogy miért, de meggyőződésemm volt, hogy az önbecsüléshez okvetlenül hozzátartozik a nyakkendő. És ettől kezdve jobbra nyakkendősen reszeltük a vasat. Röhögtek is rajtunk eleget. De később akadtak néhányan a többi osztályból is, akik nyakkendőt kötöttek. És volt még egy követelményem, hogy lehetőleg a szép gimnazista és tanítóképzős lányoknak udvaroljunk. Ezt már nehezebb volt elintézni, mint a nyakkendő felkötését, de azért valahogy összejött ez a dolog is. Még ma is némi hencegéssel állítom, hogy én egy gyönyörű lánynak udvaroltam. Tudtam, hogy az osztályelnökség mire kötelez.

Kép: Szenttamás északi határa

Szenttamásra már csak nyaranként tértem, vissza. De már nem a folyó mellé, sem az ecetfák árnyékába. Hanem ide, ki a határba a kőművesekhez és az ácsokhoz. Sok tanya volt erre felé, legtöbbször lebontottuk, aztán új épületeket emeltünk a szövetkezetnek. Ma már ezekből is kevés maradt, pedig szép épületek voltak, akárcsak az a fészer, amelyet még gyerekkoromban cserepeztem. Jól kerestünk, én egy nyáron összehoztam az egyévi iskoláztatási költségeket. Igaz, piszkos munka volt, de én szerettem. És kedveltem azokat az embereket is, akik itt romboltak és építettek. Jó kedélyű, harsány emberek voltak, a kedélybetegeket is megtanították volna nevetni. Egyik tá-

voli rokonommal szerettem leginkább dolgozni, végigfecsegtük és -nevettük az egész napot, pedig néha elég rozoga állapotban volt, a huzatos épületek kidüllesztették és kivérezték a szemét, sokszor volt fáradt és álmos, meg a világ folyása sem tetszett neki mindig, de nem hagyta, hogy kifogjon rajta a világ, valami ürüggyel mindig nevetett rajta, úgy hallom, mostanában galambokat tenyészt.

Kép: G. József galambjai között. Szöveg: G. József galambokról, a régi építkezésekről

Kép: Újvidék, a régi bölcsészkar épülete

Ötvenkilencben Újvidéken, a bölcsészkaron megnyílt a Magyar Tanszék. Én abban az évben fejeztem be Szabadkán az ipariskolát, szakképzett géplakatos lettem. Kitűnővel diplomáltam, de jól tudtam, hogy a vasasok között sohasem fogok helyt állni. És különben is, igazából mindig csak az irodalmat szerettem, legfőljebb még a történelmet. Fölvételi vizsgával, kissé kalandos úton, némi szerencsével bejutottam ebbe az épületbe, és évek múltán itt is diplomát szereztem... Csak azután kezdtem írni rendszeresen. És örülök, hogy elkezdtem. Tíz könyvet írtam eddig, de még rengeteg dologról kellene szólni. Néha az az érzésem, hogy egy ilyen többnemzetiségű környezet, mint Vajdaság is, a megszokottnál jóval bőkezűbben kínálja a témát. Az emberek pedig meglepően sokan vannak, akik keményen megkövetelik, hogy írjak róluk, egyszerűen azzal, hogy voltak és vannak, és főleg azzal, ahogyan ezt csinálták...

Kép: Szenttamás

Szenttamásra rendszeresen visszajárok. Kiszípolozom a gyermekkoromat, a szülőföldet, de hát ez már így szokott lenni. Aztán itt vannak legtöbben, akik követelőznek: élők is, holtak is. Hiszen én itt láttam, és őket láttam először nemcsak összebújni és összehajolni, hanem összetartani is. És vigyáztak egymásra, ha baj közelgett.

Gépiratból

Gumicsizmák és zongora

Régen, egy csapadékos ősön, melyet rendkívül kemény tél követte, egy szerelőműhelyben felejtettem magam. Szűk kis műhely volt ez, a megfelelő szerszámokkal, ezenkívül telezsúfolva javításra váró kerékpárokkal, varrógépekkel és gumicsizmákkal. Bartha mesteré volt a műhely, hozzá szegődtem el részben kényszerből, részben saját ötletemtől vezérelve, merthogy abban az időben nagyon szerettem volna megtanulni kerékpárt és varrógépet javítani. Nem tanultam meg. Bartha mester ugyan megpróbálkozott velem, megmutatott minden megmutathatót, elnézte, ahogy babrálok az alkatrészekkel, aztán rezignálton azt mondta:

– Ragaszd inkább a gumicsizmákat.

Ő a fejébe csapta asztrakán sapkáját és elment valahová, én meg ragasztgattam a gumicsizmákat. Egyébként is, ahogy múlt az ős és közeledett a tél, megcsappant a kerékpárok és a varrógépek száma, ellenben rengeteg lyukas gumicsizmát hoztak az emberek. Foltokat vágtam és simára dörzsöltem őket, csiszolókövön tisztára csiszoltam a gumicsizmák sérült részeit, bekentem ragasztóval, és a foltokat a lyukakra ragasztottam. Egyszerű munka volt, akárki beletanulhatott, csak hogy módfelett büdösek voltak ezek a használt gumicsizmák. Búzlótt tőlük az egész műhely, de főleg a kezem búzlótt rettenetesen. Keztem elnagyolni a munkát, már csak ímmel-ámmal csiszolgattam a gumicsizmákat, így aztán a foltok gyorsan leváltak a lyukakról, az eső és a hólé befolyt a csizmákba, az emberek pedig dühösen reklamáltak.

Bartha mester egyre szomorúbban pislogott rám, és újévkor kirúgott. Pontosabban átadott egy géplakatos ismerősének, akinek nagy műhelye volt, ezenkívül egy traktora és cséplőgépe. Nem nagyon bántam a cserét, igaz, az új műhely sokkal messzebb volt, sokat kellett odáig gyalogolni a hideg téli reggeleken, útközben azonban az egyik szép régi házból mindig zene hallatszott ki, valaki rendszeresen zongorázott az ablakok mögött, és én módfelett szerettem hallgatni a zongorasztót, talán azért, mert meglehetősen ritkán hallottam.

Erről egyébként már többször írtam, több változatban, egyik meg nem jelent könyvemben azt írtam, hogy a zongoraszó hallgatása közben megfagyott mind a két fülem. Ez enyhe túlzás, ennyire azért sohasem szerettem a zenét, tény azonban, hogy egy reggel valóban megfagytak a füleim, és ehhez nyilván az is hozzájárult, hogy kissé elácsorogtam ott a régi ház előtt a zongorázást hallgatva. Szóval fehérre fagytak a füleim, csontkemények lettek, és csak a műhelyben puhultak meg, kipirosodtak és megdagadtak. Sokáig nagyon érzékenyek maradtak a füleim, még azután is, hogy ebből a műhelyből is messzire szöktem.

Évekkel később találkoztam Bartha mesterrel, talán karácsony vagy újév napján, mindenesetre egy olyan téli napon, amikor üresek az utcák, az emberek odahaza gyógyítják magukat. Mi ketten is elég morózusak és másnaposak voltunk, de azért boldog ünnepeket kívántunk egymásnak, és akkor Bartha mester megjegyezte:

- Úgy hallottam, hogy híres ember lett belőled.
- Én nem hallottam.
- Könyveid jelennek meg és irkálsz az újságba.
- Előfordul.
- Ki hitte volna! – sóhajtott. – Hiszen semmihez sem volt tehetséged. Egy vacak gumicsizmát sem tudtál megragasztani.
- Ma már kevesen járnak gumicsizmában – mentegetőztem.
- A kerékpárokhoz és a varrógépekhez sem értettél. Bezzeg én még ma is... Lehet, hogy nekem kellene könyveket írni.
- Lehet – mondtam.
- Te hogy csinálod?
- Egyszer megfagytak a füleim az utcán. Sokáig álldogáltam egy ház előtt, és a zongoraszót hallgattam.
- Nekem jó meleg asztrakán kucsmám van.
- Ha néha levenné...

Bartha mester mélyen elgondolkozott, szomorúan nézett rám, mint amikor kirúgott a műhelyéből, végül dühösen legyintett.

– Szeretem a szép, fekete asztrakán kucsmákat. És nem hagyom, hogy megfagyjanak a füleim. Legfeljebb továbbra sem írok könyveket. Különben is, ki a fenének kellene manapság a könyvek.

Kéziratból

KÖZÉPISKOLA, EGYETEM, PÁLYAKEZDÉS

A Bengáli Fantomas

Első színházi emlékem? Hosszú, nyár végi naphoz kötődik, valamikor az ötvenes évek közepén. Akkor indultam el először szülőfalumból, Szenttamásról azzal a szándékkal, hogy huzamosabb ideig távol maradok tőle. Kerékpáron elindultam a hatvanhét kilométerre levő Szabadkára, hogy beiratkozzak egy ottani iskolába. Azon a napon láttam először színházat, és így kívülről nagyon tetszett. Hat oszlop állt előtte, olyan impozánsnak hatott. A hat oszlop még mindig megvan, igaz, hogy már nem olyan impozáns, de még mindig szép a szabadkai színház. Első színházi élményem mégse ehhez a helyhez kötődik, hanem Szenttamáshoz, még ugyanezen a napon, mert a beiratkozás után a hatvanhét kilométert megtettem még visszafelé is. Úgy, hogy valahol a féltávon egy traktorhoz kapaszkodtam, húzattam magam hosszú kilométereken át. Nagyon kényelmes volt, el is bambultam. S egy óvatlan pillanatban felbukfenceztem a biciklivel. Szétcsaptam a bal térdemet. Na, nem nagyon, csak a bőr és a hús horzsolódott le róla, a csont szépen kilátszott. Egy tisztviselőforma ember jött megnézni, s amikor meglátta, öklendezve félre is ment. Zsebkendővel kötöztem be a sebet, és hazakarikáztam. Akkor hallottam, hogy estére a szövetkezeti otthon színháztermében egy bűvész lép föl. Bengáli embernek vagy Fantomasnak hívták, de lehet, hogy Bengáli Fantomasnak. És én az ő produkcióját úgy sántikálva is meg akartam nézni.

Elmentem, sokan elmentünk. Sorbaálltunk a jegyért, a Bengáli Fantomas pedig ott járkált közöttünk, nagyon világos kék szemei voltak, és kecskeszakálla, ebből mindjárt láttuk, hogy ő a bűvész és a művész. Aztán megtöltöttük a színháztermet, miközben ő az előcsarnokban egy rókaképű suhancal társalgott hosszadalmasan. Később megjelent a színpadon, és azt mondta, hogy azzal kezdi a produkcióját, hogy kitalálja, melyik emberre gondolunk valamennyien ott a nézőtéren. Azzal hátat fordított, és mondta, hogy mutassunk rá egy emberre. És mi a második sor kilencedik székén ülő korosodó

kopasz úrra mutattunk, mert az olyan jóindulatúnak látszott. A bűvész akkor felénk fordult, és közölte: szüksége van valakire, akinek a kezét megfoghatja, s annak csak az a dolga, hogy intenzíven gondoljon az általunk kiválasztott nézőre, és ő azt ki fogja emelni. Nem tudom, miért, de engem taszigáltak oda hozzá, és az én kezemet fogta meg, és én magamban roppant erőfeszítéssel csak a második sor kilencedik székén ülő emberre gondoltam, s hajtogattam: második sor, kilencedik szék. Ott bolyongtunk a színházteremben, nekem egyre jobban fáj a térdem, bejártuk keresztül-kasul a sorokat, a bűvész nagyon izzadt, és kivörösödött az arca. Újra elhatalmasodott az érzés: meg kellene sügnom, hogy kiról is van szó. Aztán mégsem mondtam semmit, a közönség már kezdett türelmetlenkedni, de végül mégiscsak eljutottunk a második sorba, s én megint meg akartam mondani, hogy kit választottunk.

De akkor éles füttyszó hallatszott a függöny mögül, a Bengáli Fantomas pedig rámutatott a második sor kilencedik székére. A közönség fölhördült. Egy vállalkozó szellemű férfi felrohant a színpadra, és a függönyök közül előrángatta a rókaképű fiút. Kitört a botrány, Kis híján megverték a bűvészt és a fiút is. A produkció füttykonzert közepette véget is ért, mert a Bengáli Fantomas képtelen volt folytatni az előadást.

Sohasem szerettem a sikertelen produkciókat. Akkor rettenetes lelkiismeret-furdalásom volt, hogy nem sügtam meg a kiválasztott embert, s egyáltalán, hogy nem segítettem neki. Abban az időben elég rendszeres templomba járó gyerek voltam. Gondoltam, másnap elmegyek a templomba. Legalább imádkozom érte. De rájöttem, hogy a lenyúzott térdemmel nem tudok letérdelni az Oltáriszent-ség felmutatásakor. Tulajdonképpen akkor kezdtem elmaradozni a templomból. De megfogadtam: Szabadkán majd rendszeresen látogatom az igazi színházat. És ha csak kérdésessé válik egy-egy előadás sikere, sügök és segíték a művészeknek.

– És elmentem a színházba. Először életemben; igazi színházba. Az első igazi ünneplő öltönyben, ami sötétkék színű volt. A magyar társulat nagyon jó volt azokban az időkben a szabadkai színházban.

Nem kellett nekik sügni, és segítségemet sem igényelték. Boldog voltam, úgy mentem vissza a kollégiumba, ahol a portás akkor este berúgott, és nem akart beengedni. Így a magas vaskerítésen kellett bemásznom. A kénytelen attrakció közben széthasadt az ünneplő öltönyöm, amit aztán visszaféreltem. De már nem volt olyan szép, mint régen. Azóta sincs olyan szép ünneplőm. Azért azóta, fércelt kabátokban is, rendszeresen járok színházakba. Felkészülve arra, hogy egyszer talán sügnom is kell, és segítenem, hogy az előadás sikerüljön.

Szurkolók mind jóbarátok

az első fennmaradt drámai szöveg

Egy vasárnap elmentem megnézni a Spartak–Velež mérkőzést. A nézőtéren találkoztam Szakál Péterrel, egyik ismerősömmel, aki egy barátjával vitatkozott. Amikor meglátott, vidáman üdvözölt.

SZAKÁL Oh, szervusz, komám, de rég láttalak, ez itt a legjobb barátom, Bajusz István.

BAJUSZ Örvendek. *(Kezet nyújt.)*

ÉN Magam is örvendek mindkettőtöknek, hogy...

SZAKÁL *(félbeszakít)* Láttad már valamikor játszani a Szpartakuszt?

ÉN Még nem.

BAJUSZ Jobb is. A Szpartakusz a legócskább csapat, amelyet valaha ismertem. A Vojvodina, az már...

SZAKÁL *(idegesen felém fordul)* Ne hallgass rá. A Szpartakusz nagyon szépen játszik. *(Bajuszhoz.)* Te bajuszos majom, te értesz valamit a futballhoz!

BAJUSZ *(megvetően elfordul)* Szakállas bolond.

ÉN Ne veszekedjete. Mindjárt kezdődik a játék.

SZAKÁL Igen, mindjárt kezdődik, majd most meglátod a Szpartakuszt.

BAJUSZ Fogadok, el is megy tőle a kedve.

ÉN Megkezdtek.

SZAKÁL Nézd csak! *(Felkiált.)* Bátor. Bravó!! Milyen szépen cselez, most...

BAJUSZ *(nevet)* Ha-ha-ha, elvették tőle. Ognyanov nem tud semmit. *(Felém fordul.)* Ha látnád egyszer Boškovot, az két ilyen Bátót megenne egyszerre.

SZAKÁL *(ordít)* Kuss, te vadmarha! Boškov kismiska Ognyanov mellett! *(Lecsendesedik, és homlokát töröli.)* Hogy lehet valaki ilyen agyálagyult.

BAJUSZ *(felém fordul)* Hagyd rá, ilyenkor elmegy az esze. *(A játékosok felé néz.)* Nézd ismét Ognyanovot, elvették tőle, elesik, ha-ha-ha, a szerencsétlen, és ez a Szakál még...

SZAKÁL *(bajusz elé ugrik vérvörös arccal, miközben a nézőközönség fülsiketítően szurkol)* Te..., te ocsmány víziló, te undok állat, utálalak és megvetettelek mindig, de ezután még csak nem is szólok hozzád.

BAJUSZ *(Szakál arcába röhög)* Marha jószág, úgy látszik, megboldultál. A te Ognyanovod...

SZAKÁL *(arcul köpi Bajuszt)* Te...

BAJUSZ *(elhagyja a türelme. Ököllel arcon vágja Szakált)* Nesze, te...

ISMERETLEN FIATALEMBER *(odajön hozzánk. Szakálhoz)* Óh, szervusz, Petikém, de rég láttalak.

SZAKÁL *(véres orrát tapogatja)* Szervusz, Jani, igazán örülök. *(Bajuszra mutat.)* Ez itt a legkedvesebb barátom, Bajusz István.

Kéziratból

Megkedveltem-e a szakmámat?

középiskolás kori fogalmazás

A napokban már két hónapja lesz, hogy diák vagyok a szuboticei ipariskolában. Lassan már teljesen megismerkedek az iskolában zajló élettel. Ami az iskolát illeti, ilyennek képzeltem el körülbelül már előbb is. Nem rettentett vissza az, hogy itt nehezebb, mint az elemi iskolában, hisz én tulajdonképpen azért jöttem ide, hogy iskoláztassam magam, mivel lediplomálás után tovább akarok menni iskolába.

Ami a szakmát illeti, meg vagyok vele elégedve, habár az első benyomás az volt, hogy itt nem sokat fogok gyakorlatilag megtanulni. De lassan belátom, hogy a helyzet másképp áll. Én, aki mindig csak iskolába szerettem volna járni, először idegenkedtem a szakmától, de itt az iskolában már megszerettem, mivel gyakorlati munka közben is szinte úgy érzem magam, mint az osztályban elméleti oktatás alatt. Engem lakatosnak írtak be, de ha fennáll a lehetőség, akkor egy év után már géplakatos szakmát számítok folytatni, mivel hosszszas szemlélődés után olyan véleményen vagyok, hogy ott többet megtanulhatok, és a gyakorlatban való alaposabb tudás bizonyára hatással lesz majd előrehaladásomra úgy e középiskolában, mint később a felsőbb osztályokban is.

Szeretek itt az iskolában, mivel rajtam kívül még sokan vannak olyanok, akik szakmájuk befejezése után számítanak tovább járni iskolába. Tanulási kedvemet még fokozta az is, hogy Zágrábban megnyílt egy négyéves egyetem, ahova csakis ilyen iskolából való diákok iratkozhatnak be. Ezért tehát igyekezni fogok szakmai téren úgy gyakorlatilag, mint elméletileg minél több tapasztalatot szerezni, hogy a jövőben biztosan álljam meg a helyemet bárhol és bármilyen környezetben.

Kéziratból

Vasasok: a Bokszoló

A Bokszoló volt legerősebb közöttünk, vasasok között, széles vállú, vastag karú fiú volt, és rendszeresen járt edzésre, részt vett az ifjúsági meccseken, időnként hétvégén ugyan dagadt orral és dagadt arccal érkezett vissza a meccsekről, de még ilyenkor is leginkább ő nyert ezeken a hétvégi összecsapásokon, többen is azt mondogatták, hogy hamarosan akár az országos ifjúsági válogatottba is bekerülhet. Ezenkívül a vasas, pontosabban a lakatos szakmához is ő értett legjobban, pillanatok alatt szétszedett, megjavított és összerakott bármilyen bonyolult zárat, és ami esetünkben a legfontosabb, egy görbe dróttal pillanatok alatt felnyitott minden lakatot, különösen a Titan- és a Tuto-féle lakatokat, bár más fajták sem okoztak neki gondot, de ezt csak később tudtam meg, és a történet lényegében nem is itt kezdődik.

A történet az iránytűvel kezdődik. Egyszer valamikor, azt hiszem, írtam már egy iránytűről, de az egy másik iránytű volt, az pontosan mutatta az égtájakat, ez viszont, amiről a továbbiakban szó lesz, tévesen mutatta az égtájakat. Szokola Andrától, a borbélymestertől kaptam. Szokola András, ha éppen nem az emberek hajával vagy szakállával foglalataskodott, régi órákat, réz- és bronzkilincseket, rozsdás fogaskerekeket, kitört üvegű viharlámpákat, elgörbült kocsitengelyeket és egyéb haszontalanságokat gyűjtött, és ő volt az egyetlen ember, aki megsajnálta, amikor egy nyáron sötétbarnára, sőt majdnem feketére pörkölődve és nagyon soványan érkeztem haza az egyik ifjúsági munkaakcióról, azt mondta, hogy olyan vagyok, mint akit megnyúztak és hosszú ideig nyáron forgattak, vagyis nagyon megcsúnyultam, ezért jóságosán azt javasolta, hogy soha többé ne hagyjam el a falunkat, maradjak itthon, és gyűjtsek régi rézkilincseket és bronzkilincseket. Kedvetlenül ráztam a fejem, erre azt javasolta, hogy gyűjtsek bélyegeket, az is nagyon szép és hasznos foglalkozás, de én bélyegeket sem akartam gyűjteni, végül azt mondta, hogy gyűjtsek régi pénzeket, elhagyatott temetőkből, rogyadozó házak padlásain

és lerombolt kastélyok helyén sok régi pénzt lehet találni, ezek között igen értékes darabok is lehetnek, és egyszer talán még meg is gazdagodhatom. Ezen elgondolkoztam egy ideig, aztán mégis úgy döntöttem, hogy régi pénzeket sem fogok gyűjteni, hanem elmegyek a vasasokhoz, lakatos, esztergályos, géplakatos vagy marós leszek, és majd fényes fogaskerekeket és egyenes tengelyeket csinállok. Szokola András ekkor szomorúan keresgélgni kezdett a sok régi kacatja között, és előkerített egy iránytűt, és a kezembe nyomta. Szép iránytű volt, szögletesre csiszolt üvegtalapzattal, és a mutatója úgy remegett, mint a halálra rémült ember ütőere. Szokola András azonban figyelmeztetett, hogy a mutató elferdült, valójában jobbra tolódott, így hát, ha északra akarok menni, akkor északnyugat felé induljak, ha pedig délre akarok menni, akkor délkelet felé induljak az iránytű szerint.

Az iránytűt a táskámba dobtam szegényes ruhaneműim közé, és elutaztam a vasasokhoz. Odataláltam anélkül, hogy az iránytűt néztem volna. Szépen felszerelt műhelyben okítottak bennünket a szakmára, szállásunk viszont igen nyomorúságos volt, vastag falú nedves épületben harmincan aludtunk egy szobában, egy másik kisebb szobában pedig tíz lány lakott, akik valamennyien az esztergályos szakmát tanulták. A szekrényeink, amolyan nagyobb ládafélék, a pincében voltak a zuhanyzófülkékkel szemben. Itt öltözködünk és vetkőztünk reggel és este. Mindenki elhelyezte holmiját a szekrényben és lelakatolta a szekrényt. Én is elrendeztem a holmijaimat, de az iránytűt nem raktam a szekrénybe, felvittem a szobába, este az ágyam mellé tettem, mint az ébresztőórát, és reggel mindig megnéztem, hogy merre van észak és dél. A többiek is megnézték reggelként az iránytűmet, de senkinek sem mondtam meg, hogy észak tulajdonképpen északnyugatra, dél pedig délkeletre van.

Két hét múlva ellopták az iránytűmet. Nagy lármát csaptam, azt kiabáltam, hogy tolvaj gazemberek vannak közöttünk. Addig óbégattam, amíg odajött hozzám a Bokszoló és megkérdezte, hogy mi bajom van. Elmondtam neki, hogy ellopták az iránytűmet, mire csöndesen megnyugtatóan, hogy estére majd lemegyünk a pincébe és átnézzük a szekrényeket.

Este, amikor a többiek már lefekvéshez készülődtek, lementünk a pincébe. A lányok akkor zuhanyoztak, nem csinálhattunk semmit, de ha már ott voltunk, meglestük a meztelen lányokat. Résnyire kinyitottuk a zuhanyozófülkék ajtaját, a lányok a sustorgó vízsugár alatt nem hallották az ajtónyitást, és mi megállapítottuk, hogy valamennyiük közül egy Jasna nevű szőke lány a legszebb. Később a lányok csapzott hajjal kijöttek a fürlekből, mi félrehúzódtunk a pince végébe, és ismét megállapítottuk, hogy a Jasna nevű lány a legszebb. Aztán elmentek a lányok, a Bokszoló elővett egy görbe drótot, és akkor láttam, hogy milyen ügyesen ki tudja nyitni a lakatokat. Szvetecska Péter szekrényében találtuk meg az iránytűt. Szvetecska Péter nagy langaléta fiú volt, kosárlabdázni járt... De most nem róla van szó.

Az iránytűt visszavittem a szobámba, ismét az ágyam mellé tettem, és reggel megnéztük, hogy merre van észak és dél. Ezek után még legalább hússzor ellopták az iránytűmet, és mi a Bokszolóval még legalább hússzor lementünk esténként a pincébe, meglestük a zuhanyzó lányokat, és mindig megtaláltuk az iránytűt. Mindenki gyanakodva nézett rám, betörőnek tartottak, de nem mertek bántani, mert tudták, hogy a Bokszoló a barátom, és ezentúl az elferdült iránytűt sem bántottak. A Bokszoló viszont elkezdett délutánonként a városi parkba járni a Jasna nevű lánnyal, és alkonyatkor virágokat szedett a parkban a szőke lánynak.

Egy este aggodalmas arccal jött oda hozzám és azt mondta:

– Leütöttem a parkőrt.

– Miért?

– Elkapott, amikor a virágokat loptam.

– Ebből még bajod lehet – mondtam én is aggodalmasan.

– Igazad van – mondta. – Meg aztán Jasna többet érdemel néhány szál virágnál.

Ezek után Jasna már a mozik körül ödögött, a Bokszoló pedig valamelyik közeli kocsmában meggylikört ivott és várakozott. Később már több lányra felügyelt, elhanyagolta az edzéseket, és sohasem került be az országos ökölvívó-válogatottba. Amikor otthagytam a vasa-

sokat, mert rájöttem, hogy a vadonatúj fogaskerekek és fémtengelyek nem olyan szépek, mint ahogyan valamikor elképzeltem, és hogy képtelen vagyok egy szál görbe dróttal akár a Titan- vagy a Tuto-féle lakatokat kinyitni, a Bokszolót kék ingben, égszínkéék nadrágban és lila zakóban láttam üldögeálni egy kocsmában, császárkörte likőrt ivott.

Sok év múlva találkoztam vele egy nagyobb városban. Szenet lapátolt az utcáról a városháza pincéjébe.

– Mi történt veled? – kérdeztem.

– Sokfelé jártam – mondta. – Börtönben is.

– A lányok miatt?

– Nem. Túl sokat kínlódtam egy zárral. Elkaptak.

– Ezentúl szívesen fogsz lapátolni? – kérdeztem.

– Megvan még az irányítód? – kérdezett vissza.

– Megvan. A könyvespolcomon tartom, és minden reggel megnézem, hogy merre van észak és dél.

– Szükségem lenne egy jó iránytűre – mondta a Bokszoló.

– Az enyém tulajdonképpen nem mutatja pontosan az égtájakat. Már régen félremozdult a mutatója.

– Ezért nem mentél sohasem messzebbre?

– Lehet, hogy ezért.

– Hamarosan veszek magamnak egy rendes iránytűt – mondta a Bokszoló, és kotorta tovább a szenet a városháza pincéjébe.

Sokáig néztem, és nem tudtam mit mondani neki. Sovány volt, és fekete volt a szénportól. Majdnem olyan sovány és olyan fekete volt, mint én régen egy nyáron, amikor hazajöttem egy önkéntes ifjúsági munkaakcióról, ahová valójában nem is önként mentem el. Előzőleg hosszasan a lelkemre beszéltek... De ez már megint egy másik történet.

Gépiratból

J. M.

Szenttamáson, az elemi iskolában nagyon jó magyartanárom volt: szeretettel beszélt a klasszikus magyar irodalomról, néha gitárral jött be az órára, gitározott és énekelt nekünk, elutazott Belgrádba, amikor ott a Honvéd híres labdarúgócsapata vendégszerepelt, közölte velünk, hogy a Honvédnek fog szurkolni, a Honvéd akkor elveszítette a Partizán elleni meccset, tanárunkat pedig egy nap múlva megpofozták a szenttamási rendőrségen, mert ott már tudták, hogy a Honvédnek szurkolt, de ő ezek után is gitározott és énekelt nekünk, és szeretettel beszélt a magyar irodalomról. Szépen énekelt és szépen gitározott, élvezettel hallgattuk valamennyien az osztályban, a magyar irodalomból azonban keveset olvastunk, mert akkoriban kevés magyar könyv volt mifelénk.

1956 őszén Szabadkára mentem géplakatosi szakmát tanulni. Buzgón reszeltem a vasat az Ipariskola műhelyében, amikor Magyarországon kitört a felkelés. Én kollégiumban laktam, ahol természetesen nem volt rádió, egyetlen osztálytársam lakott olyan albérletben, ahol lehetett hallgatni, reggelenként ő mondta el nekünk a legújabb híreket, ragyogó arccal mesélte, hogy mindenütt a magyarok győznek. Aztán nem győztek a magyarok, naiv osztálytársam pedig sok más egykori osztálytársammal együtt az iskola befejeztével kiment dolgozni Németországba, valamennyiük közül ő vitte legkevesebbre, csak egy szőke feleséget és egy szerény lakást szerzett magának a hosszú dolgozó évek során.

De térjünk vissza '56-ba. Miután nem a magyarok győztek, beiratkoztam a szabadkai könyvtárba, kellemesen meglepett, hogy milyen sok magyar könyv van ott, valamennyit el akartam olvasni. Nem olvastam el valamennyit, de rengeteg könyvet elolvastam, délelőttönként vasat reszeltem, esténként meg könyveket olvastam, azokat a könyveket, amelyekről szenttamási tanárunk beszélt, Jókai Mórt szerettem legjobban, mert ő meggyőzött arról, hogy az író mindenhez ért, ismeri az egész világot és mindenről tud írni. Minden fellelhető Jókai-könyvet elolvastam.

A könyvtár mellett volt a színház, életem első színháza. Bérletet váltottam, rendszeresen járogattam az előadásokra, de a színházat nem tudtam igazán megszeretni, mert az előadások késő este értek véget, a kollégium kapuját addigra már bezárták, a szomszédos fatelepre kellett beugranom egy magas vaskerítésen keresztül, onnan egy magas téglakerítést kellett megmásznom, hogy bejussak a kollégium udvarába, és ilyenkor összekoszoltam egyetlen öltönyömet, amelyet azután napokig tisztogattam, hogy szombat este elmehessek táncolni a gimnázium dísztermébe, ahol gyönyörű lányok ültek a fal melletti padon, és várták, hogy táncra kérjük őket. A sors ironiája folytán később magam is színházigazgató lettem, nekem kellett épületet szerezni az újvidéki magyar színháznak, ez sikerült is hosszas előszobázások és megalázkodások után, akkor éreztem igazán, hogy milyen ingatagok a kisebbségi művelődési intézmények, közben börtöntörténeteket is hallgattam, amelyek szintén a kiszolgáltatásról [!] szóltak, mindezek alapján írtam meg a *Börtönről álmodom mostanában* című regényemet. Nemrég Szabadkán voltam író–olvasó találkozón, az olvasók közül valaki e regény kapcsán látnoki tehetségemet dicsérte. Akkor jólesett a dicséret, később azonban nagyon elszomorodtam miatta.

Maradjunk még Szabadkán a régebbi időkben. Befejeztem az ipariskolát, szakképzett géplakatos lettem, a szakmához nem volt semmi érzékem, viszont rengeteg könyvről tudtam mesélni. Akkor nyílt meg az újvidéki Bölcsészkaron a Magyar Tanszék. Oda akartam beiratkozni, de különbözeti vizsgát kellett tennem. Egy nyelvtantanárnő vizsgáztatott, az irodalom nemigen érdekelte, hagyta, hogy beszéljek, amiről akarok. Természetesen Jókai Mórról beszéltem, hosszan és okosan. A tanárnő alig figyelt rám, végül, azt hiszem, azért vett fel az egyetemre, mert véletlenül tudtam, hogy mi az ige-névszói állítmány. Az egyetemen rájöttem, hogy az írók is korlátolt emberek. Ezt megéreztem akkor is, amikor első könyvemet írtam, a *Kételtűek a barlangban* címűt. Szabadkai élményeimet foglaltam össze, és közben éreztem, hogy milyen szűkös a tudásom. De ilyenkor Jókai Móra gondoltam, aki meggyőződött arról, hogy az író ismeri az egész világot, mindenhez ért, és mindenről tud írni.

Gépiratból

Tisztelet önmagunk iránt

Ami az első regényből kimaradt

Június végén már csak heten maradtunk a Kisvárosban. Rozmajer és Angeli helybeliek voltak, a többiek pedig – alighanem, sőt biztosan Baras beszélte rá őket – a felvételi vizsgákra előkészítő tanfolyamra iratkoztak. Ezen a nyáron rendeztek először ilyen tanfolyamot a Kisvárosban, és Baras volt az első jelentkező. Barast nehéz volt nem követni; három éven át magyarázta az iskolában, főleg pedig a műhelyben a lusta, nagy pofájú satuk és a nedves orrú gyalugépek között, nem szabad leállni, egy pillanatra sem szabad leállni, ez csak egy lépcsőfok, tanulni kell, tovább kell tanulni.

– Ha valaki már most behúzza a nyakát, és megbékél azzal, hogy csak primitív és tudatlan melós marad, az elveszett, menthetetlenül elveszett...

Barasnak különösen a „primitív” és a „tudatlan” kifejezés tetszett. Ezekkel mindenkivel szemben és minden körülmények között sikerrel hadakozott. Kitűnő kifejezések ezek: primitív és tudatlan. Nagyon gyakran érvelt velük, mert Baras alapján véve nagyon rossz szónok volt. Kapkodva, akadozva beszélt, és folyton hadonászott a kezeivel, de azt a két szót, hogy „primitív” és „tudatlan” olyan lesújtó megvetéssel mondta, olyan laposra kalapálta a mássalhangzókat, hogy a „primitív” és a „tudatlan” hallatára a többieknek már borsózott a háta. A „melós”, az más. Azt lágyan és vigyázva ejtette ki Baras. A melós tiszteletet parancsol, de... – és Baras ilyenkor fenyegetően előreszegezte fejét, mintha döfni akarna – de csak ha nem primitív és tudatlan.

Kezdetben ennyi is elég volt. A fiúk fejet hajtottak Baras érvelései előtt, és elvben a távolabbi célok és a továbbtanulás mellett foglaltak állást. De addig is... Baras egy napon – ez már a harmadik iskolaév kezdetén volt – azt javasolta, hogy ezentúl hordjanak nyakkendőt. Az iskolában és a műhelyben is. Másnap mind a tizenhárman nyakkendőben jelentek meg. A műhelyben komor arccal átöltöztek,

felhúzták olajfoltos kék ruhájukat, de a nyakkendőket akkor sem vették le. Így maradt ez egész évben.

Mellesleg ezt a nyakkendő-ügyet Baras még saját magának sem tudta kellőképpen megmagyarázni.

– Miért járunk mi egész nap gyűrött, kigombolt inggallérral? A reszelő, az esztergapad, a fogaskerekek nem köteleznek erre bennünket. A reszelőt, az esztergapadot és a fogaskerekeket meg kell becsülni. Éppen úgy, mint a könyvet, a számokat, a görcsövet... mint bármi mást. Ezzel magunkat is megbecsüljük...

Hangosan ennyi is elég volt, de Baras később megpróbálta részletesebben is végiggondolni. Valahogy úgy, hogy ez a haszontalan, de eleganciát kölcsönző ruhadarab növeli majd az önbizalmat. Meg kötelez is... Tovább lépésre kötelez. Érezte, hogy kissé homályos okfejtés ez, és másnap, mikor a nyakkendők mégis megjelentek, nem is gondolkozott rajta többet. Egyébként is az egészet csak jelentéktelen, felszínes mozzanatnak tartotta. Végképp el is felejtette volna, de évek múltán, amikor már a filmszakmában dolgozott, levelet kapott Fábiántól. [...] Baras ekkor még egyszer megkísérelte megindokolni a nyakkendőjavaslatát, de a „tisztelet a gépek s önmagunk iránt”-tól most sem tudott elmozdulni, és úgy érezte, hogy még a régi, hangos rögtönzés a legelfogadhatóbb. Igaz, hogy a „Miért járunk mi egész nap gyűrött, kigombolt inggallérral” szörnyen mesterkéltnek hangzik, még így leírva is. Szinte érthetetlen, hogy akkor nem röhögtek ki. Vagy talán Fábiánnak sohasem volt stílusa – szögezte le végül is, és ez megnyugtatta. Kényelmes és kissé olcsó kibúvó volt ez, de hát Baras már kezdő nyakkendő korában kinőtte a tiszteletadás, primitívizmus és tudatlanság fogalmakat, jobban mondvá gazdagította őket, azzal, hogy beékelte közéjük az „összefüggést” és a „folyamatot”.

Kéziratból

T. M.

Egyetemi éveimről igen szívesen beszélek. Jól éreztem magam akkoriban, jó társaságban voltam az újvidéki Bölcsészeti Kar Magyar Tanszékén, itt növekedett a nemzedék, amelyet később néhányan komolyan vagy gúnyosan nagy kezdőbetűvel írtak, amelynek tagjai folyóiratot alapítottak, az Új Symposiont, ahová hetvenkedő írásokat írtak, minek következtében sokan szidták őket, néha bíróságra jártak, és időnként kitiltották őket Magyarországról, de a vajdasági magyar irodalom arculatát döntően megváltoztatták. Persze egyetemi indulásunkkor még nem alapítottunk folyóiratot, és nem voltunk kitiltva egyetlen országból sem, akkor még csak az irodalmat tanulmányoztuk. Szorongva fogtam hozzá a tanulmányokhoz, hiszen az évfolyamon én voltam az egyetlen géplakatos, a többiek mind gimnáziumot végeztek, alaposabb felkészültséggel jöttek, mint én, szorongásom azonban csak az első vizsgaidényig tartott, akkor rájöttem, hogy sok egykori gimnazistát le tudok körözni, talán azért, mert még géplakatos koromban kiolvastam a fél szabadkai Népkönyvtárt. Ettől kezdve magabiztos és majdnem tökéletesen boldog lettem. Végre azt csináltam, amit szerettem. Olvasnom kellett, és én most már hivatásból rengeteget olvastam, általában jó könyveket, igaz, hogy ágyban fekvé és nyakig betakarózva, mert egy hideg pincelakásban laktam albérletben, de még így is jól éreztem magam. Két vagy három kellemetlenség zavarta csak meg egyetemi éveimet. Egyszer keményen megbíráltak, mert nem akartam önkéntes munkaakcióra menni, egyszer majdnem kirúgtak a pártból, mert a pártértekezleteken csöndesen unatkoztam, és néha szólaltam meg, aztán mégsem rúgtak ki a pártból, hanem megválasztottak az Ifjúsági Tribün vezetőjének, ami számomra igen kellemetlen dolog volt, mert mindenféle rendezvényeket kellett szerveznem az újvidéki magyar fiataloknak, de a magyar fiatalok nem jöttek el olyan sokan a rendezvényekre, mint ahogy én elvártam. Emiatt órák hosszán át tépelődtem egy íróasztal mellett egy kopott irodában, az íróasztalon

telefonkönyv és telefon is volt, időnként fellapoztam a telefonkönyvet, kiválasztottam a magyar vezetéknévű, de idegen utónevű előfizetőket, és felhívtam őket, leellenőriztem, hogy tudnak-e magyarul. Nem tudtak. Ettől még rosszkedvűbb lettem, egész életre felhagytam a telefonbetyárkodással. Mófellelt örültem, amikor lejárt a tribünvezetői mandátumom, boldogan visszabújtam a pincelakásba a takarók alá és a könyvek közé, közben már titokban elhatároztam, hogy magam is megpróbálkozom az írással, kedvenc író is kellett választanom magamnak.

Thomas Mannt választottam, pedig őszintén szólva nem kedveltem túlságosan. Enyhén untam a könyveit, de lenyűgözött megfontoltsága és alaposága. És megijesztett, pontosabban óvatosságra intett. Figyelmeztetett arra, hogy az írói szakma komoly szakma, és nagyon fel kell készülni rá. Visszafojtottam hát írói ambíciómat, és összeolvastam mindent: a Bibliát, a görög és római mitológiát, és sok minden mást. Ezek után sem futottam mindjárt neki a szépirodalomnak. Kritikákat, tanulmányokat kezdtem írni, ostobán azt hittem, hogy ehhez a műfajhoz kevesebb előkészület is elegendő. Nehezen ment az írás, pedig akkor már nem pincében, hanem padláson laktam, ahol meleg volt, ingujjban ültem egy konyhaasztalnál, igaz, hogy a padlásszoba távoli sarkában egerek futkároztak, a szomszédban meg egy jó kedélyű asztalosmester esténként hegedűn játszott, de nem ezért írtam nehezen. Elemezni kellett, és megindokolt ítéletet mondanom, ami majdnem olyan keserves munka volt, mint a vasreszelés, amihez szintén nem volt tehetségem, óvatosan hozzáfogtam szépprózát írni. Természetesen nem utánóztam Thomas Mannt, és természetesen bibliai, mitológiai történeteket írtam. Nem arattak osztatlan sikert, de a szerkesztők rendre közölték írásaimat, és újabbakat kértek tőlem. Mégis felhagytam a mitológiával. Közelebbi témákkal kezdtem foglalkozni, még a hegedülő asztalosról is írtam novellát, az *Olyan, mintha nyár volna* című kötetemben jelent meg. Egyre inkább eltávolodtam Thomas Manntól. Intelméről azonban nem feledkeztem meg. Bizonyára ez is közrejátszott, hogy évtizedeken át megengedhettem magamnak

azt, hogy csak oda küldjek írásokat, ahonnan kérnek tőlem, és nem kellett házalnom kézirataimmal. És eddig még minden beküldött írástomat kinyomtatták. Ezért még ma is szeretettel nézegetem Thomas Mann könyveit a könyvespolcon, és már régóta tervezgetem, hogy letörlöm a port róluk.

Gépiratból

Sz. A.

Szerb Antalról is szeretnék beszélni. Azon ritka írók közé tartozik, akiknek a könyveit többször is végigolvastam, bár némelyik oldalakat már fejből tudtam. Először talán húszéves koromban az Irodalomtörténeteit olvastam el, ez döbbsentett rá, hogy milyen sok jó könyvet írtak magyar földön és a világon, és hogy én ebből még csak milyen keveset olvastam el. Akkortájt egyetemi hallgatóként már bedolgoztam egy szerkesztőségbe, frissen készült kéziratokat lektoráltam, velem együtt lektorált két idősebb ember is, az egyik valamikor tanár volt, a másik meg autodidakta költő, gyorsan összebarátkoztunk, elvezettek mindenféle klubokba, ahol igen sok italt fogyasztottunk, miközben a költő megpróbált lebeszélni az olvasásról, mondván, hogy a sok olvasás megfoszt írói egyéniségtől, a tanár viszont azt bizonygatta, hogy állandóan olvasnom kell, mert ezzel tágítom látókörömet, és kicsit azt is sejtette velem, hogy néhány sovány könyvkritika megírása után még nem lesz író az ember. A tanárnak hittem, mert Szerb Antaltól tudtam, hogy még sok könyvet el kell olvasnom, és azt is tudtam, hogy jókedvvel kellene írnom róluk. Aztán elmaradoztam két öreg barátomtól, a klubokban rákaptam a kártyázásra, ami nem csoda, mert szenvedélyes kártyás családból származom, és még ma is szent meggyőződése, hogy két dologhoz van érzékem, a kártyához és az irodalomhoz. A kártyázást régen abbahagytam, de a most emlegetett ifjúkoromban igen

ügyesen bántam a lapokkal, higgadt fejjel és rezzenéstelen arccal játszottam, leginkább nyertem is, a körülményekhez képest elég sok pénzt nyertem éjszakánként, és nem éltem rosszul. E kissé léha életvitelben észrevettem, hogy Szerb Antal regényeket és elbeszéléseket is írt. Éppen akkor jobb idők jöttek, Magyarországról már rendszeresen kaptunk könyveket, és én a kártyapénzből megvásárolhattam Szerb Antal szépirodalmi műveit. Élvezettel olvastam őket, majdnem olyan élvezettel, mint gyermekkoromban a ponyvaregényeket, és azt a tanulságot szűrtem le belőlük, hogy a tehetséges íróember nagyon komoly dolgokról is írhat olvasmányosan, könnyedén és szellemesen.

Évekkel később, amikor egy családi tragédia után nagyon egyedül maradtam, ismét elővettem Szerb Antal műveit, mert hangvételekkel ezek nyugtattak és vigasztaltak meg valamelyest, és furcsamód munkára is ösztönöztek, meg arra, hogy fáradságos utazások árán is találkozzam nekem kedves emberekkel. Emlékszem, egy hideg télen elindultam vonaton a tenger felé, mert találkozni akartam valakivel, fárasztó utazás volt, de szép vadregényes tájakat láttam, akkor még béke honolt a hegyek között, mostanság ott gyilkolják egymást az emberek, de azokban a régi időkben még nem gyilkolták egymást, és én a vonatban a *Testvérem, Joáb* című regényem valamelyik fejezetét írtam, biztos voltam benne, hogy Szerb Antal is minden időkben, minden körülmények között is olvasmányosan és szellemesen tudott írni. A *Testvérem, Joáb*ot jelígés pályázatra írtam, és első díjat nyertem vele. A díjjal járó pénzből egy használt gépkocsit vettem magamnak, és elutaztam Csehszlovákiába az ottani magyar fiatalok találkozójára. A szlovákiai fiatalok akkor éppen jókedvűek voltak, azt hitték, hogy hamarosan majdnem egyenrangúak lesznek az ország államalkotó nemzeteivel. Nem lettek egyenrangúak, és az én könyvemet sem küldték át még Magyarországra sem, mert néhány mondatban elmarasztalóan szóltam az oroszokról. Az irodalmi díj pénzösszegéből vásárolt gépkocsimmal a következő két-három évben is elmentem Csehszlovákiába, de akkor már csak az álmodozó időkben szerzett barátaimat és néhány kedves lányt lá-

togattam meg. Barátaim azóta kedvetlenül szétszéledtek a világban, a lányok férjhez mentek, én pedig egyre kevesebbet utazom. Ismét Szerb Antalt lapozgatom, jó könyveket írt, érdemes újból és újból elolvasni őket, még ha tudjuk is, hogy szerzőjük szellemessége és könnyedsége ellenére is tragikusan fejezte be életét, és még ha már eddig is fejből tudjuk felmondani könyveinek néhány oldalát. És talán most már utazni is érdemes lenne ismét.

Gépiratból

Vallomások Szerb Antalról I–VI.

I.

A „könnyed” (idézőjelben) próza korában élt és könnyed (idézőjel nélkül) prózát írt.

Szerb Antalt, az író a jó átlagnívótól képletesen csak az idézőjel hiánya különböztette meg, és mégis (vagy talán éppen ezért) óriási ez a különbség. A kortárs írók nagy része tetszetősen, rutinosan és főleg óvatosan írt; az irodalmi nyelv „trapézain” meghökkentő artistamutatványokat végeztek – biztos kézzel kifeszített háló fölött. Ő szenvedélyes is volt – háló nélkül gyakorolt –, művész volt, aki a produkciónak a veszélyeit, a téma követelményeit is vállalta. Műtárgyai éppen ezért érdekfeszítők és maradandók. A legkompromittáltabb témához is idomulni tudott: a prófétaságtól a bűnügyig mindent a tollára aggatott – sikerrel.

És közben még „átmenetileg” az irodalomtörténettel is foglalkozott.

Tankönyvet is írt.

II.

Ma már a tankönyvekben is beszélnek róla – az esszéíróról. (Néha a tankönyvek is fején találják a szöveget.) Valóban esszéíró volt első-

sorban – jó esszéket írt, és nagyon sokat. Talán a legtöbbet a világ-irodalomban. Két irodalomtörténete is valójában esszé- sorozata. – Szellemes mozaiksor, melyet egy laza és kissé hézagos keretbe állított. A keretet „világirodalomnak” és „magyar irodalomnak” nevezzük ma is.

Esszéiben követett el hibákat, nem egy téves ítéletet hozott, másutt viszont káprázatos biztonsággal tapintott a lényegre. Hemingway például gyanús volt neki. Faulkner ellenben nagyon korán „kiszimatolta”, Upton Sinclaire az igazi történelmi materialista szellemiség képviselőjének tartotta, ugyanakkor Musil jóval a külföld előtt fedezte föl, Gide csak annyiban érdekelte, amennyiben elméletét igazolta... Elméleteivel pedig néha bizony baj volt. Szerencsére legtöbbször már a keletkezésük vagy elfogadásuk pillanatában kinőtte őket. Mestereit „továbbvezető nyugtalanságában” tudatosan tagadta meg, az elméletek természetesen szűknek bizonyultak. Dr. phil. Szerb Antal észrevétlenül lépett ki korlátaiból. Szerb Antal, az író, vagy mondjuk talán úgy: a szépirodalom nem tudta elviselni őket.

III.

A „HÉTKÖZNAPOK ÉS CSODÁK” bevezetésében a regény eredeti céljának nem a „hétköznapi” (a valóság) ábrázolását, hanem a „csodák” (a valószínűtlen, a meglepő) ábrázolását tekinti. Ehhez az elmélethez következetes maradt – az esszéiben. Érdekes módon ugyan, de megvalósította a „csodát”. Stílusa, esszéinek szépírói értéke akkor is lebilincselő, ha nincs igaza.

„Enfant terrible”-kiállítására sokféleképpen reagáltak kritikusai. Egyesek bosszankodtak és vitába szálltak ironikus szókimondásával és tréfáival. Továbbá fejére olvasták, hogy Stendhal regényének címét tévesen „Les rouges et les noirs”-nek írta „Le rouge et le noir” helyett.

Mások, akik értették a „kongeniális, a tömör célzások és célzatos elhallgatások nyelvét”, élvezték szellemességét és ötleteinek gazdagságát – ha nem is egyeztek vele mindenben.

Azt hiszem, az utóbbiaknak volt igazuk. Mert lehetetlen őt és műveit „egészében elfogadni és ...nem szeretni”.

IV.

Sokat írt másokról és kevés ideje maradt önmagáról írni. A kritikus, sőt sokszor a publicista az író elé állt. Vonzódott az újságíráshoz is, és a maga módján újságíróként reagált az eseményekre. Macaulay 1827-ben jóindulatú megértéssel terjedelmes esszében foglalkozik Machiavellivel. Szerb Antal 1941-ben ugyanolyan megértéssel jóval rövidebb esszében foglalkozik Machiavellivel – az emberrel, de annál kíméletlenebb az íróval szemben, aki elárulta a szellemet, és „az erkölcsi értékrendszert kezdte ki, emberi méltóságunk gyökereit ásta alá, századok számára igazolni akarta a zsarnokságot, az igazolhatatlant.”

V.

Egész emberi és írói magatartásában humanista volt. Thomas Mann-i humanista. Settembrini – annak minden erényével és hibáival és... valamennyivel kevesebb szerencsével. Az ő NAPHTÁJA prózaibb és primitívebb volt a „VARÁZSHEGY” jezsuitájánál. A fegyver csövét csak azért fordította maga felé, hogy a puskatussal agyonverje a humanistát.

Felháborítóan unintelligens vitapartner.

VI.

Tisztelt Szerb Antal!

Nem én leszek az első és egyetlen, aki mostanában levelet ír Önnek. Mégis írok, mert úgy érzem, hogy tartozom még egy vallomással: Önről írni manapság nagyon hálás és könnyű foglalkozás.

Mi, későbbben jöttök, mondjuk, megírhatjuk – így, három évtized távlatából –, hogy Ön kitűnő író volt, és fejére olvashatjuk, hogy Hemingwayben nem bízott, és a francia irodalommal szemben is egy kicsit igazságtalan volt. De nem csak ezt. Ön a MAGYAR IRODA-

LOMTÖRTÉNET írása közben következetesen felhasználta és alkalmazta Prohászka Lajos „magyar finitizmus”-elméletét, továbbá kedvenc írója, Aldous Huxley misztikus lett és elzüllött.

Vannak ma is, akik elismerik, hogy Ön igen-igen művelt, és igen-igen tehetséges, volt (habár a szovjet irodalomról téves nézeteket vallott). Én ennek ellenére azt hiszem, hogy Ön igen művelt és tehetséges volt.

Egyébként műveit újra kiadják, újabb és újabb elő- és utószókkal. Pontos „irodalomtörténeti helyét” szerencsére még nem határozták meg. Ehhez Ön, aki pedánsan került minden homályosságot, még ma is túlságosan bonyolult. **T. i.** jelenleg kevés ötletdús kritikusunk és irodalomtörténészünk van. Önt nem lehet utánozni, és azt hiszem, elsősorban ebben rejlik a nagysága.

Nemrég olvastam a „PENDRAGON LEGENDÁT”. Kitűnő bűnügyi regény. Kitűnő ponyvaparódia. Egyszóval, kitűnő regény. Ha Önt akarnám utánozni és axiómát faragnék, azt mondanám, hogy a jó ponyva a legtisztább irodalmi remekmű. (Különben még az is nagyon tetszett, hogy Zane Greyt tartotta a legdekadensebb írónak.)

Tisztelettel:
GION Nándor

Naplórészlet könyveimről

Ennek az írásnak, ha majd egyszer megjelenik nyomtatásban is, azt a címet fogom adni, hogy „Naplórészlet könyveimről”. Nem valami hangzatos cím, nekem szottak lenni ennél sokkal jobb ötleteim is, de most gyorsan kell nyilatkozni, és egyébként a későbbiekben lehet még apróbb változtatásokat eszközölni, megcsináltam én ezt korábban is irodalmi pályafutásom során. A megírt könyveimen is látszik.

Nem szeretek a saját könyveimről beszélni, arról meg különösen nem, hogy milyen irányzathoz tartozom. Erről majd beszélnek a kritikusok, az irodalomtörténészek, ha arra érdemesnek tartják a témát. Az eddig megírt és publikált műveimet leginkább realistának nevezték különféle megkülönböztető vagy megszorító jelzőkkel, besoroltak már a népiek és népiesek, sőt a mesélők, vagy éppen az anekdotázók közé is. Biztosan nekik volt igazuk, sohasem vitatkoztam a kritikusokkal, ezentúl sem fogok.

Irodalmat tanultam az egyetemen, abból diplomáltam, rengeteg könyvet elolvastam, próbáltam ellesni az írói fogásokat, jó harminc évvel ezelőtt egy akkoriban avantgardnak, hagyományfelrovnak [így!] és főleg kozmopolitának számító, és szerintem nagyon tehetséges írógárdával indultam tevékenykedni az irodalomban. Ez kiolvasható első regényemből, amely nem volt mentes a modernnek hitt trükkösködésektől. A regény ezzel együtt elkelt a piacon, a legfőbb baja az volt, hogy nekem nem tetszett igazán. A második könyvemet szinte újságírói kényszerűséggel írtam meg. Ez már jobban tetszett, mármint nekem, ekkor kezdődtek első politikai konfliktusaim a kulturális életben, de ezt most nem részletezném.

Inkább a réges-régi közhellyel folytatom, miszerint a legtöbb író visszatér gyermekkori élményeihez. Egyre többet gondoltam szülőfalumra, Szenttamásra, és egy kidöntött akácfáról kezdtem elmélkedni. Az akácfa a mi házunk előtt hevert, nyári estéken ott gyülekeztek a környékbeli férfiak, leültek, az akácfára, megbeszélték napi

gondjaikat, a napi eseményeket, meséltek régebbi történeteket is, ezek a történetek gyakran kegyetlenek, de igazak voltak. A házakból meg mindenünnen hangos gyermekvisítás hallatszott. Az asszonyok akkor mosdatták, fürdették a kisgyerekeket, általában hideg vízben. A gyerekek ezt még eltűrték, a lábmosásnál azonban már bömbölni kezdtek. Mivel egész nap mezítláb szaladgáltak, nagyon koszos lett a lábuk, a szappannal akkoriban spórolni kellett, a mosdólavórok közelében mindig volt egy cserépdarab, a tisztaságra ügyelő édesanyák ezzel suvickolták le a sok piszkot a kicsi lábakról. Fájdalmas művelet volt.

Engem egészen kis koromtól kezdve elég kemény fiúként tartottak számon. Igyekeztem hát így viselkedni. Miután meghallgattam a férfiak esti beszélgetését a kidöntött akácfa mellett – mert én csak mellé ülhettem –, bementem az udvarunkba, vizet húztam a kútból, lemosakodtam, a lábamat lecsiszoltam a cserépdarabbal, a sarkam fölött néha még a vér is kiserkent, de mindig tisztán feküdtem le másnapra.

Erre emlékezve írtam meg harmadik könyvemet *Ezen az oldalon* címmel. A könyv politikai okok miatt eléggé elveszelődött, de én majdnem elégedett voltam vele. Ráálltam erre a vonalra. A göcsörtös akácfa törzsén üldögélő férfiak komoly, értelmes beszédére az általuk fontosnak tartott dolgokról. Ők úgy tudtak beszélni a mindennapi és a régebbi történésekről, hogy erre mindenkinek oda kellett figyelnie. Én is így szeretnék írni, így próbálok írni már több mint harminc éve.

A síró gyerekekről sem feledkeztem meg. A lábsarkam fölött már nem cserépdarabbal csiszolom ugyan tisztára vagy néha véresre a bőrömet, ma már minden utcában lehet szappant kapni, igen sokféle. Válogathatunk, válogatunk is benne, az esti fürdés után reggel tisztán ébredünk, ki ilyen, ki olyan illattal. Maradjunk ennél, és ne sírjuk vissza az egyébként hatékony cserépdarabokat. Az illatokat élvezze mindenki saját ízlése szerint.

ÚJVIDÉKEN ÍROTT 'FELNŐTT' MŰVEK

Gépiratból

Holicser

tévéjáték-forgatókönyv

SZEREPLŐK

Zakar Momirski (30 éves)

D. Pavkov (30 éves)

Manöken (20-25 éves)

Főcím. Bejelentés

Állókép. Tágas szoba, jobbról az ajtó, balról az ablak, jobbról az ajtó mellett hatalmas szekrény. A szoba másik két falánál egy-egy heverő. Középen alacsony asztal és három fotel. A szemben levő heverőn D. Pavkov ül, a száján egy félig felfújt léggömb. Feje fölött egy kifeszített zsinegen már tizenvalahány felfújt léggömb függ. A másik heverőn hatalmas fényképek szétdobálva, rajtuk egy pisztoly és egy messzelátó. Zakar Momirski az ablaknál áll és az utcára néz. A főcím és a bejelentő feliratok után a kamera rövid ideig még nem mozdul, csupán a léggömb növekszik, amelyet Pavkov fúj. Aztán Pavkov vékony zsineggel elszorítja a léggömböt, feláll a heverőről és felköti a többi közé. Amíg kötözi, Momirski az ablaktól feléje fordul.

MOMIRSKI Kiment a házból.

Pavkov a léggömb felkötözésével bajlódik, és igenlően dűnnyög valamit. Momirski várakozóan néz rá, aztán ismét az ablak felé fordul. Pavkov újabb léggömböt vesz elő a párnája alól, és hozzákezd a felfújásához. Momirski megint feléje néz.

Most megy be a szemközti épületbe.

Pavkov leveszi a szájáról a félig felfújt léggömböt, az arca unott, látszik, hogy nem érdekli túlságosan, hogy mit mond a másik. Főleg azért szól, hogy amazt bosszantsa.

PAVKOV Kicsoda?

MOMIRSKI A postás. Tudod, hogy a postást figyelem.

PAVKOV Persze, a postás. Akkor most már ne figyelj tovább.

Ha már bement a szemközti épületbe, fölösleges tovább figyelned.

Pavkov folytatja a léggömb felfújását, Momirski pedig ismét kinéz az ablakon.

MOMIRSKI Nem gondolod, hogy visszajöhet még? Hátha elfelejtette...

Pavkov elszorítja a léggömböt, és miközben feláll, hogy a többi mellé kötözzen, gúnyosan szónokol.

PAVKOV Dehogy felejtette el. A postások sohasem felejtenek el semmit. A postások nagyon lelkiismeretes dolgozók, a világ leg-lelkiismeretesebb dolgozói.

Pavkov felkötözi a léggömböt, Momirski megkönnyebbülten sóhajt, és visszafordul az ablaktól.

MOMIRSKI Kijött a szemközti épületből és megy lefelé az utcán. Úgy látszik, végleg elmegy.

PAVKOV Persze hogy elmegy. Holicser elvtárs megfedkezett rólad. Vicc volt az egész. Rád ijesztett egy kicsit, aztán megfedkezett rólad.

MOMIRSKI Az ajánlott levelet később is kihozza a postás. Mindig ajánlott levélben kaptam a fényképeket.

Pavkov leül a heverőre és rosszkedvűen nézi Momirskit.

PAVKOV Be vagy rezelve? ...Azt hiszem, hogy szörnyen be vagy rezelve. Esküszöm, életemben nem láttam még embert ennyire berezelni. Pedig az a Holicser már teljesen megfedkezett rólad, akár nyugodtan haza is mehetnél.

MOMIRSKI Nem biztos, hogy megfedkezett rólam.

PAVKOV Ne legyél már annyira berezelve, az isten szerelmére. Már két napja nem küldött kilyuggatott fényképet.

MOMIRSKI De utoljára ezt küldte, ahol el van vágva a nyaka. Lehet, hogy most valami mást akar csinálni.

Momirski két fényképdarabot vesz fel a heverőjéről. A fénykép őt ábrázolja, pontosan a nyakánál el van vágva. Mutatja Pavkovnak. Hatalmas fénykép, ha összeillesztik a két darabot, messziről is felismerhető rajta.

PAVKOV Nem akar itt senki semmit sem csinálni. Valaki, aki tudja, hogy milyen könnyen berezelsz, elküldte ezeket a kilyuggatott fényképeket. Hülye vicc volt az egész, hányszor mondtam már?

MOMIRSKI Csak tudnám, hogy ki lehet. És honnan szerzi a fényképeimet. És honnan tudja még azt is, hogy elszöktem hazulról és idejöttem hozzád. Azt hittem, hogy ide nem fogja küldözgetni a képeket. Nagyon vigyáztam, amikor jöttem, hogy ne lásson senki.

Pavkovnak hirtelen eszébe jut valami, felderül az arca, felugrik a heverőről, gesztikulálva magyaráz.

PAVKOV Mit szólnál hozzá, ha én lennék L. Holicser? Egy szép kis pecsétel: L. Holičar, Servis za cijanizaciju i unistavanje gamadi. Pozovite nas – dolazimo. (Ciánózó és féregirtó szolgálat. Hívjon – jöväünk.)

MOMIRSKI Ne hülyéskedj.

PAVKOV Dehogy hülyéskedek. Miért ne lehetne nekem egy ilyen pecsém. Miért ne lehetne nálam néhány fényképed. Megnagytom őket, aztán egy cigarettával, capp, keresztülfúrom a homlokod vagy a nyakad, vagy levágom a füleidet vagy a fejedet, aztán a hátuljára ráütöm a pecsétet, és elküldöm neked, mivel tudom, hogy milyen gyáva vagy. És egyedül én tudom, hogy itt nálam rejtőztél el.

MOMIRSKI Te nem küldhetted a fényképeket.

PAVKOV Mi az, hogy nem? Senki más nem küldhette, csak én. És most megígérem, hogy többé nem foglak ijesztgetni, nyugodtan hazamehetsz.

MOMIRSKI Te nem küldhetted. Öt napja, amióta itt vagyok, ki sem mozdultál innen. És azóta két fényképet kaptam.

Pavkovnak egyből elpárolog a jókedve. Szomorúan visszaül a heverőre.

PAVKOV Hát igen. Öt napja esz a fene itt miattad. Megdőglök az unalomtól, azért, mert te halálra vagy rémülve.

Momirski visszateszi a heverőre a kettévágott fényképet, ő is leül a heverő szélére, de nagyon mereven, mint aki minden pillanatban fel akar állni.

MOMIRSKI Nem tudtam, hogy ennyire a terhedre vagyok... Kár, hogy nincs televíziód vagy rádiód, akkor nem unatkoznál ennyire. Nézhetnéd a televíziót. Van egy ismerősöm, az mindig a televíziót nézi, de a hangot kikapcsolja, és akkor próbálja kitalálni, hogy ki az, aki beszél, és hogy mit mond. Pompásan szórakozik, és annyira begyakorolta magát, hogy mindig eltalálja, hogy mondjuk munkás-e, tisztviselő-e vagy politikus-e, aki beszél, és többnyire azt is eltalálja, hogy miről beszél az illető.

PAVKOV Miért nem mentél akkor ahhoz az ismerősödhöz, amikor ez a Holicser rád ijesztett? Most néznétek a televíziót és mindig eltalálnátok, hogy ki beszél, és miről beszél. Pompásan szórakoznátok, és én is pompásan szórakoznék, mert nem ülnék itthon és nem fújnam a léggömböket és nem nézném naphosszat, hogy mennyire be vagy rezelve.

MOMIRSKI Nem tudtam, hogy ennyire terhedre vagyok. És nagyon hálás voltam, hogy nem mentél el mellőlem...

PAVKOV Nem tudtad. És nagyon hálás voltál. Közben engem...

Momirski riadtan az ajtó felé néz, mintha valami neszt hallott volna. A pisztoly felé nyúl.

MOMIRSKI Bezártad az ajtót?

Pavkov dühösen sóhajt és végigfekszik a heverőn.

PAVKOV Bezártam az ajtót. Ne nyaggass.

MOMIRSKI Mintha valaki matatott volna az ajtó előtt. Biztos vagy benne, hogy bezártad?

PAVKOV Bezártam!!

Pavkov megpróbál uralkodni magán, halkabban, de ingerülten folytatja.

PAVKOV Hagyd azt a pisztolyt. Esküszöm, hogy a rovarirtó Holicser nem fog bejönni, nem fogja levágni a fejedet, nem fogja kilyukasztani a homlokodat, és még a füledet sem fogja levágni.

MOMIRSKI Mintha matatott volna valaki ott az ajtónál.

PAVKOV Nem volt senki sem az ajtónál, és nagyon kérek, hagyd már abba. Azt a kis hülye manökenként várom, és nagyon szépen kérek, hogy ne lőj bele, hogyha belép. Biztosítlak, hogy nem ő küldözgeti a fényképeket, és nincs sem mi köze L. Holicserhez.

Momirski elhúzza a kezét a pisztolytól, de továbbra is az ajtó felé néz.

MOMIRSKI Hány órára jön?

Pavkov idegesen felül.

PAVKOV Nem tudom, hogy hány órára jön. Ha van egy kis esze, akkor egyáltalán nem fog eljönni. Faképnél fog hagyni engem, és még az utcán sem fog köszönni. Nem hiszem, hogy túlságosan élvezte volna ezeket a napokat, amikor velem együtt bámultunk, ahogyan rémüldözől, és hallgattuk az ostoba meséidet.

MOMIRSKI Nagyon kedves volt, és úgy vettem észre, hogy szívesen meghallgatott.

PAVKOV Ó, de még milyen szívesen... Fogadok, hogy egy szavadra sem emlékszik. Nem is figyelt rád. Úgy tesz, mintha odafigyelne arra, amit mondasz, közben csak a jóisten tudja, hogy mire gondol. Azaz hogy én is tudom, hogy mire gondol, no de mindegy. Ha egy kis esze van, faképnél fog hagyni.

MOMIRSKI Nem szeretném, ha miattam elhagyna.

PAVKOV Nagyon kedves vagy, de azért mégis el fog hagyni. Az a kis dög ugyanis az emberek között érzi jól magát, vagy ha már el kell vonulnia a közönség elől, akkor az ágyban akar lenni. No már most én miattad nem mehetek ki vele az utcára, mert rögtön nyüszíteni kezdesz, ha csak rágondolsz, hogy egyedül maradj, és hát az ágyba sem fektethetem itt az orrod előtt..., amit egyébként

nem is bánok túlságosan, mert szörnyen közönséges, amikor éppen a szerelmemet játssza.

MOMIRSKI Nagyon kedves lány, és azt hiszem, szeret téged.

PAVKOV Csak maradnál vele egyedül egy éjszaka, amikor éppen a szerelmemet játssza. Folyton azt mondja, hogy: „Ó, anyám, ó, édesanyám.” Képzeld, az ágyban azt mondja, hogy ó, édesanyám. Vagy pedig azt, hogy: „Drágám, hogy te micsoda férfi vagy.” Ha nem csinálsz semmit, csak éppen megmozdulsz, akkor is azt mondja, hogy drágám, te micsoda férfi vagy. És mindennek a tetejében még a szája is bűdös.

Pavkov föláll, az ablakhoz megy, és most ő néz ki az utcára. Így háttal állva folytatja.

PAVKOV Különben is azért szedtem fel, hogy mutogassam az ismerőseimnek. Persze, csak messziről mutogatom nekik, megfelelő távolságból nagyon jól néz ki, neki is tetszik, ha mutogatom az ismerőseimnek, és azt hiszem, egyáltalán nem tetszik neki, ha csak itt ülök vele a szobában és téged bámulunk. Ha egy kis esze van, faképnél hagy.

Momirski szórakozottan kezébe veszi a pisztolyt, feláll és bocsánatkérően mondja a neki háttal álló Pavkovnak.

MOMIRSKI Meglátod, hogy el fog jönni. Szeret téged.

Pavkov, miközben válaszol, hátra fordul.

PAVKOV Hülye vagy. Egyáltalán nem biztos, hogy el fog jönni. Tedd le azt a pisztolyt.

Momirski visszateszi a heverőre a pisztolyt, kezébe veszi a távcsövet, azt is óvatosan visszateszi, aztán a már ismét háttal álló Pavkov felé lép, erőltetett vidámsággal kezd beszélni.

MOMIRSKI Az előbb említettem azt az ismerősome, aki mindig kikapcsolja a hangot a televízión, és úgy találgatja, hogy ki miről beszél.

Momirski vár néhány pillanatig, és amikor látja, hogy Pavkov nem akar felé fordulni, bátortalanul folytatja, a vége felé azonban már hevesen magyaráz.

MOMIRSKI Az egyik barátjának kamerája van, és filmezni szokott vele az utcán. Aztán elviszi ehhez az ismerősomekhöz a filmet, és neki el kell találni, hogy mivel foglalkoznak azok az emberek, akiket lefilmezett az utcán. Mindig fogadtak, és az ismerősome mindig nyert, és akkor az, akinek kamerája van, koldusnak öltöztetett valami könyvelőféle pasast, és ez a pasas kéregetett az utcán. Az emberek természetesen fütyültek rá, mintha csak igazi koldus lett volna, elmentek mellette, de ő azért csak álldogált az utcán, rongyosan, és kéregetett. Emez pedig lefilmezte, és a filmet elvitte az ismerősomekhöz. Az ismerősome meg egyből kitalálta, hogy a pasas nem koldus, még csak nem is fizikai munkás... Tudod, miért találta ki?... Mert a pasas majd megpukkadt a viszszafojtott röhögéstől. Rongyos volt és szomorú arcot vágott, de az ismerősome észrevette, hogy legszívesebben hangosan röhögne.

Pavkov visszafordul az ablaktól, a heverője felé indul, és menet közben dűnnyögi.

PAVKOV Igen?

MOMIRSKI Véleményem szerint ez nagyon érdekes. Én sohasem találtam volna el.

Pavkov leül a heverőre, cigarettát vesz elő, rágyújt, és a füstöt a feje felett levő léggömbökre fújja.

PAVKOV Véleményem szerint egyre ostobább történeteket agyalsz ki. Első nap még egészen érdekes meséket mondtál. Például az az eset azzal a korcs kiskutyával, vagy pedig az a két pasas a tehervonaton. Azokat még élveztem, és nem is bántam, hogy itthon kell maradnom, hogy védelmezzek a titokzatos Hollicsertől. De ahogy múlnak a napok, egyre ostobább történeteket agyalsz ki, és azt hiszem, hogy ma el fogok menni hazulról.

MOMIRSKI Ez nem kigondolt történet. Erről az ismerősömről meg a koldusról.

Csöngetés hallatszik az ajtó felől. Momirski a heverőhöz ugrik és felkapja a pisztolyt. Pavkov feláll, és miközben az ajtó felé indul, megvetően mondja.

PAVKOV Tedd le azt a pisztolyt. Szerelmes barátnőnk érkezett meg. Nyugodtan dobd az ágy alá azt az átkozott pisztolyt.

Momirski a háta mögé rejtí a pisztolyt, és megmerevedve várakozik. Pavkov kinyitja az ajtót, aztán a jókedvűen belépő manöken mögött ismét becsukja és kulcsra zárja.

MANÖKEN Szervusz, drágám, üdvözlöm a barátodat is. Hoztam nektek ennivalót. Éhesek vagytok?

A manöken egy csomagot tesz az asztalra. Otthonosan mozog, mindjárt jobb hangulatot teremt a szobában. Pavkovhoz fordul.

MANÖKEN Vártál? Miért vagy ilyen rosszkedvű?

Pavkov hozzálép és megcsókolja, aztán a heverőhöz vezeti és leülteti.

PAVKOV Egyáltalán nem vagyok rosszkedvű. Majd kiugrok a bőrrömből, olyan jó kedvem van.

MOMIRSKI Bezártad az ajtót?

Pavkov úgy tesz, mintha nem hallaná, leül a manöken mellé és átöleli a vállát.

MANÖKEN Ó, Zakar Momirski úr még mindig változatlanul be van rezelve? Egész biztosan újabb fényképet kapott.

PAVKOV Nem, ma nem kapott fényképet, de azért változatlanul be van rezelve. Ha véletlenül te vagy az a bizonyos Holicser, el ne áruld neki egy isten világáért sem, mert pisztolyt szorongat a kezében, és azonnal szitává lő. Megesküdött, hogy lelövi a világ összes Holicserjeit.

MANÖKEN Nem kell ilyen vérszomjasnak lennie, Momirski úr.

PAVKOV Momirski úr sajnos nagyon vérszomjas az utóbbi időben. És nem is igaz, hogy be van rezelve. Bátor, mint a sivatagi oroszlán.

MANÖKEN Látszik rajta, hogy rendkívül bátor, és hogy rendkívül vérszomjas. Ha így folytatja, egész biztosan bekerül az újságokba. Képzeld, drágám: Zakar Momirski, a vérszomjas tömeggyilkos. Holnap egyébként én is benne leszek az újságokban.

PAVKOV Felöltözve vagy csak úgy?

MANÖKEN Felöltözve. Ma próbáltuk az új modelleket. Rengeteg felvételt készítették rólunk.

Pavkov megsimogatja a manöken lábát, feljebb tolja a szoknyáját.

PAVKOV Ruha nélkül szebb vagy. Fiatalabb vagy ruha nélkül.

Momirski, aki amióta a manöken bejött, mozdulatlanul állt, most elfordul, és a pisztolyt visszatesszi a heverőre.

MANÖKEN Édes vagy. Momirski barátunk letette a pisztolyt. Úgy látszik, most már nem fél olyan nagyon. Mit gondolsz, ha magára hagynánk egy kicsit?

MOMIRSKI Bezártad az ajtót?

PAVKOV Még mindig fél. De azért, azt hiszem, mégiscsak magára fogjuk hagyni. Végső fokon van pisztolya, miránk pedig már ránk férne...

MOMIRSKI De hiszen én egyáltalán nem zavarlak benneteket, csinálhattok bármit, mintha itt sem volnék.

Momirski felveszi a messzelátót, és az ablakhoz megy.

Mintha itt sem volnék.

Pavkov és a manöken egymásra néznek, aztán összeölelkeznek. Csakhamar elengedik azonban egymást, és bosszankodva nézik Momirskit, aki az ablaknál áll és a távcsővel néz valamit.

PAVKOV Nos, fölfedezted már Holicsert?

MOMIRSKI Azt a házaspárt nézem, ott a szemközti épületben. Nagyon szerethetik egymást.

PAVKOV Tudom, mondtad már néhányszor. De jobb volna, ha nem őket néznéd, hanem Holicserre ügyelnél, nehogy meglepetésszerűen bukkanjon fel, és neked ne legyen időd pisztolyt rántani.

MANÖKEN Miről gondolja, Momirski úr, hogy nagyon szeretik egymást?

MOMIRSKI Olyan gyöngédek egymáshoz... A férfi mindig megsimogatja a felesége karját vagy a haját, amikor az a közelébe megy. Igazán szimpatikus házaspár. Állandóan mosolyognak.

MANÖKEN Lehet, hogy nem is házasok.

MOMIRSKI Egész biztosan házasok.

MANÖKEN Egyáltalán nem biztos, hogy házasok. Ha valami idióta minket nézne távcsővel a szemközti épületből, az meg rólunk hinné, hogy házasok vagyunk.

MOMIRSKI Maguk nem viselkednek úgy, mintha házasok volnának.

PAVKOV Ezen már ne múljon.

Int a manökennek, felállnak, és az ablakhoz mennek. Félretolja onnan Momirskit.

Te menj félre, te pedig sétálgass erre, drágám.

A manöken sétálgat a szobában, amikor Pavkov közelébe ér, az megsimogatja a haját vagy a karját. Közben mindketten mosolyognak.

MANÖKEN Nos, szimpatikus házaspár vagyunk?

MOMIRSKI Nem egészen olyanok, mint azok ott által.*

PAVKOV Persze hogy nem vagyunk teljesen olyanok, nem is lehetünk olyanok. Az emberek nem játszhatják a szimpatikus házaspárt, ha egy berezelt pasas lóg a nyakukon.

* szemközt

A manöken közben Momirski heverőjéhez lép és felvesz egy fényképet, amely Momirskit ábrázolja, és a homloka cigarettával ki van égetve. Maga elé teszi a képet, úgy, hogy teljesen eltakarja az arcát, Momirskihoz lép, aki a távcsövet visszateszi a heverőre.

MANÖKEN Huh! Zakar Momirski úr, nézzen a tükörbe.

Momirski cigarettát vesz elő és idegesen rágyújt.

MOMIRSKI Kérem, ne csinálja ezt.

A manöken kinyújtja a kezét, és hangosan olvassa a kép hátuljáról.

MANÖKEN L. Holičér. Servis za cijanizaciju i unistavanje gamadi. Pozovite nas – dolazimo. Vagány gyerek ez a L. Holicser. Kár, hogy a telefonszámát nem tüntette fel.

Ismét az arca elé teszi a képet.

MOMIRSKI Tegye vissza a képet.

A manöken ledobja a képet, és felveszi azt, amelyik ketté van vágva. Összeilleszti a két darabot, az arca elé teszi, időnként szétválasztja őket, az egyiket felemeli, a másikat leengedi, ilyenkor előbukkan az arca és kiölti a nyelvét Momirskira.

MANÖKEN Nem viszik ilyenkor a nyaka, Zakar Momirski úr?

Momirski szemrehányóan néz rá, idegesen szívja a cigarettát, Pavkov hangosan nevet.

MOMIRSKI Tegye le a képet!

A manöken leteszi a képet, bűnbánó arcot vág, és megpróbál komolyan beszélni Momirskivel.

MANÖKEN Mondja, mit akar magától ez a Holicser? Pénzt? Biztos pénzt akar, azért fenyegetőzik. Mondja, sok pénze van magának?

Pavkov ismét nevet, és amíg beszél, néhányszor hátba vágja az elveszetten álldogáló Momirskit.

PAVKOV Pénz? Ugyan már. Holicsert nem érdekli a pénz. Holicser az embert akarja, mert tudja, hogy a mi legnagyobb kincsünk az ember.

Pavkov ezután átöleli a manökent, a heverőjéhez vezeti és leülnek. Momirsi ki is leül a másik oldalon.

MANÖKEN Tudod, mit javasoltak a fiúk ma a szerkesztőségben? Hogy próbáljak meg énekelni. Képzeld el, manöken, aki énekel. Nem rossz, mi?

PAVKOV Nem rossz. Tudsz énekelni?

MANÖKEN Az iskolában sokat énekeltem. Ha gyakorolnék, azt hiszem, menne. És tudod, mit javasoltak még?

PAVKOV Nem tudom.

MANÖKEN Azt mondták, hogy egy nyitott fedelű piros autóban kellene végigmennem a városon. Az autó nagyon lassan menne, és én énekelnék, az emberek bámulnának, tapsolnának, és közben rengeteg fényképet készítenének rólam a fotóriporterek, és a fényképek megjelenének az összes lapokban. Nagyszerű volna, mi?

PAVKOV Isteni volna. Olyan volnál, mint egy államfő, csak természetesen sokkal szebb és még énekelnél is. Mindenképpen csinálnád ezt meg.

MANÖKEN És még azt is mondták a fiúk, hogy az autógyártón is szép pénzeket lehetne bevasalni, mert azzal, hogy végigmegyek a városon és énekelek, egyben az autót is reklámozom. Te is azt gondold, hogy fizetne az autógyár?

PAVKOV Persze hogy fizetne. Az autógyár alig várja, hogy végigmenj a városon és hogy fizethessen. Javasold a fiúknak, hogy hajtsanak fel valahol egy repülőgépgyárat is. Akkor egy piros repülőgéppel is végigmehetnél a városon, az emberek tapsolnának, és a repülőgépgyár is fizetne.

MANÖKEN Repülőgéppel végigmenni? Nem mehetek repülőgéppel végig a városon.

PAVKOV Miért ne? A piros autó húzná a piros repülőgépet, vagy pedig a repülőgép húzná az autót, teljesen mindegy. Te pedig fel-

állnál a repülőgép tetejére, és énekelnél, aztán átmennél az autóbába, és ott énekelnél, aztán megint fel a repülőgépre, és így tovább. Egy motorbiciklit is utánuk kötnétek, esetleg még egy tankot is, és ha a folyó mellé érnétek, akkor egy piros hajó is úszna mellettek. Közben taps, rengeteg fénykép, és a hajógyár is fizetne, mint a köles. Ja, és a motorbicikligyár is. A tankot ellenben csak a stílus kedvéért kombinálnád be.

A manöken észreveszi, hogy Pavkov gúnyolódik, duzzogva félrehúzódik tőle, és amikor Pavkov elhallgat és ránéz, tüntetően félrefordítja a fejét. Pavkov engesztelően utánanyúl, megfogja az állát, és maga felé fordítja az arcát.

MANÖKEN Szemtelen vagy. Én komolyan gondoltam azt a dolgot a piros autóval, és a fiúk is komolyan gondolták. Te pedig gúnyolódsz velem, mintha...

Pavkov megveregeti a manöken arcát, aztán magához húzza a fejét.

PAVKOV Jól van, ne haragudj, nem gúnyolódom többet. Mondtam már, hogy jó ötlet ez a piros autó, mindenképpen menj végig a városon egy piros autóval és énekelj. Óriási sikered lesz.

A manöken elhúzza a fejét, és még mindig gyanakodva figyeli Pavkovot, aki mindenáron megpróbál komoly maradni.

MANÖKEN Komolyan gondold ezt, vagy megint gúnyolódsz?

PAVKOV Egyáltalán nem gúnyolódom, a legkomolyabban gondolom. Óriási sikered lesz, ha mondom.

A manökennnek felderül az arca, és most már ugyanolyan lelkesedéssel beszél, mint korábban.

MANÖKEN Édes vagy. Tudtam, hogy neked is tetszeni fog az ötlet. Mit gondolsz, mikor kellene végigmennem a városon? Szerintem akkor volna a legjobb, amikor a legtöbb ember van az utcán. Amikor az emberek befejezik a munkát, és kimennek az utcára, vagy estefelé.

PAVKOV Közvetlen munkaidő után nem lesz jó. Az emberek olyankor rohannak haza ebédelni, átöltözni, és olyankor nem szeretnek tapsolni, mert piszkosak és éhesek. Jobb volna este.

MANÖKEN Este viszont nem látszom olyan jól.

PAVKOV Hát ne a mellékutcákban énekelgess, hanem a sugárutakon, amelyek ki vannak világítva. Ott szépen látszol majd te is, meg a piros autó is.

MANÖKEN Hát igen, az csak természetes, hogy a kivilágított utcákon mennék végig, hiszen ott sétál a legtöbb ember, és jó felvételeket is ott lehet készíteni.

PAVKOV Akkor maradunk az esténél.

MANÖKEN Ki kellene szemelni a megfelelő utcát. Mi lenne, ha most elmennénk, és megnéznénk, hogy melyik utcán érdemes végigautózni? Nemsokára felgyújtják a villanyokat.

Pavkov felugrik.

PAVKOV Kitűnő, menjünk azonnal.

Momirski, aki eddig csöndben ült, és hol őket, hol az ajtót figyelte, riadtan felugrik.

MOMIRSKI De hiszen előbb még gyakorolnia kell az éneklést, nem hajthat már holnap végig a városon. Az utcákat ráérnek később is kiszemelni.

A manöken Pavkovra néz, aki az ablakhoz megy és a párkányra támaszkodik.

MANÖKEN Zakar Momirski barátunk még mindig be van rezelve.

PAVKOV Változatlanul és intenzíven be van rezelve. Ingerülten Momirskihez fordul. Öt napja gubbasztok itt melletted ebben az átkozott szobában, és most már végképp elegendem van. Ne félj, nem lesz semmi bajod, ha néhány óra hosszáig magadra maradsz. Az a Holicser nevű vicces pasas már régen elfelejtette, hogy a világon vagy, úgyhogy akár nyugodtan haza is mehetnél már.

Momirski segélykérően néz a manöken felé, akar neki mondani valamit, de az megelőzi.

MANÖKEN Ma egyébként is nagyon hallgatag Momirski úr. Azelőtt legalább szórakoztatott bennünket mindenféle történetekkel. Például tegnap is nagyon érdekes volt, amit mesélt arról a..., nem emlékszem már pontosan miről, de nagyon érdekes volt. Ma pedig meg sem szólal, nem akar szórakoztatni bennünket, határozottan úgy viselkedik, mintha a terhére volnánk.

MOMIRSKI Dehogyan vannak a terhemre, hogy is gondolhat ilyesmit, csak nem akartam zavarni magukat, szerettem volna, ha észre sem vesznek, ha úgy viselkednek, mintha itt sem volnék.

MANÖKEN No, vallja be szépen, hogy azért kicsit a terhére vagyunk már. Láttam az arcáról, hogy unatkozik.

MOMIRSKI Egyáltalán nem unatkozom, higgye el. És szívesen szórakoztatom magukat. Mindjárt el fogom mesélni, hogy az egyik barátom hogyan fűrészelte ketté az embereket a színpadon.

Momirski megpróbálja lekötni a figyelmüket, Paokov azonban megvetően az ablak felé fordul, úgyhogy kénytelen csak a manökennek magyarázni.

MOMIRSKI Szóval ez a barátom azzal keresi a kenyerét, hogy mint bűvész fellép a falvakban, és a színpadon szétfűrészel az embereket. Lehet, hogy látott is már ilyesmit, vagy ha nem látott, akkor egész biztosan hallott róla. Kivisznek egy hosszú faládát a színpadra, és akkor egy ember belebújik az egyik végén, úgy, hogy azért a lábafeje kilóg, a másik végén pedig a kezét dugja ki. Akkor előjön a bűvész frakkban és egy fűrésszel, csinál néhány hókuszpókuszt, és aztán elkezdi fűrészelni a láda közepét. Az ember, aki előzőleg belebújt a ládába, vonaglik, mintha nyúznák, nyújtogatja kezeit meg a lábait, a fűrész nyomán véres, bűdös lé csorog, mintha éppen az ember hasát vágná ketté, a közönség pedig majd megőrül ott lenni a nézőtéren. Ne is mondjam, hogy nincs semmi különös az egészben. A barátom meglehetősen primitív módon bűvészkedik. A láda közepén ugyanis két rekesz van, és

a két rekesz közé állati beleket rak, amit beszerezhet akármelyik vágóhídon. Az a pasas, aki bemászott tehát nem nyúlik végig a lábában, hanem összehúzza magát a végében, a másik végében pedig már benn van egy másik, aki, amikor amaz bemászott, ki-nyújtja a kezét. Aztán amikor a bűvész fűrészezi az állati beleket, az egyik a kezeit, a másik a lábait mozgatja. Szóval primitív trükk, a ládát aztán letakarják egy fekete posztóval, ismét egy kis hó-kuszpókusz felette, és a kettévágott pasas épen és egészségesen előmászik. No, de a dolog nem mindig ilyen egyszerű, mert...

Pavkov idegesen és egyre erősebben dobol az ablakon, Momirski elhallgat, Pavkov fanyar arccal fordul feléje.

PAVKOV Öregszel, fiú.

Momirski most megint segélykérően néz a manökenre, az tehetetlenül szét-tárja a karját.

MANÖKEN Azelőtt érdekesebb dolgokat mesélt. Sokkal, de sokkal érdekesebb dolgokat, határozottan jól szórakoztam rajtuk. Ez a mai viszont unalmas volt. Nem tudom, mi abban a különös, ha egy ládába belebújik egy ember, aztán kettéfűrészelik.

PAVKOV Induljunk akkor.

A manöken bocsánatkérően felvonja a vállát.

MANÖKEN Beláthatja, Momirski úr, hogy el kell mennünk. Ki kell szemelni az utcákat, amelyeken majd végigmegyek egy piros autóval. Maga pedig csak üljön itt nyugodtan, fogja a pisztolyt, és ha betoppan az a Holicser nevű pasas, akkor paff, pontosan a szívébe. De el ne hibázza, mert akkor kvrc!

A manöken végighúzza a torkán a kezét. Momirskinek izzad a homloka, fehér zsebkendővel törölgeti.

MOMIRSKI De hiszen magának előbb még gyakorolnia kell az éneklést. Nem mehet úgy végig a városon, hogy előbb ne gyakoroljon. Az utcákat ráérnek később is kiszemelni.

PAVKOV Ne nyaggass.

A manöken feláll, leinti a dühös Pavkovot, pózba vágja magát, aztán aránylag tiszta hangon, de helyenként hamisan énekelni kezd.

MANÖKEN ...Zašto da živim ja... (miért élek én...)

Amikor végigénekelte, Pavkov túlzott lelkesedéssel tapsolni kezd, Momirski először tanácstalanul áll, aztán ő is tapsol. A manöken nevetve hajlong feléjük. Pavkov hozzálép és megcsókolja.

PAVKOV Nagy voltál, drágám. Az emberek véresre fogják tapsolni a tenyerüket, azután darabokra tépik az autót, téged pedig a vá-lukon visznek végig a városon. No, ne félj, téged nem fognak szét-tépni, legfeljebb csak a ruhát tépik le rólad, ami nem is lenne rossz, képzeld, micsoda pazar felvételeket lehetne csinálni: meztelen éne-kesnő az őrjöngő tömeg vállán. Nem valami eredeti, de azért jó.

MANÖKEN Tényleg tetszett?

PAVKOV Nagyon.

MANÖKEN Na és maga, Zakar Momirovski, mit szól hozzá? Úgy vettem észre, nem tapsolt valami nagy lelkesedéssel.

MOMIRSKI Dehogynem. Nekem is nagyon tetszett. Nagyon szép csengő hangja van, kisasszony. Helyenként azonban még elcsuklik, komolyan kell gyakorolnia, mielőtt még végigautózna a városon.

A manöken rosszkedvűen leül, nem veszi túlságosan a szívére Momirski megjegyzését, de azért csalódottan mondja.

MANÖKEN Tehát mégsem tetszett.

MOMIRSKI Nagyon tetszett, mondtam, hogy nagyon tetszett, csak természetesen gyakorolnia kell még.

A manöken panaszos arccal fordul Pavkovhoz.

MANÖKEN Zakar Momirski barátod mélységesen lebecsül en-gem. Igazán nem vártam volna el a legjobb barátodtól, hogy eny-nyire lebecsüljön.

MOMIRSKI Dehogynis becsülöm le.

PAVKOV Nem kell komolyan venni, hiszen csak viccel. Zakar Momirski barátom nagyon vicces ember.

MANÖKEN Azt mondta, hogy még sokat kell gyakorolnom.

PAVKOV Én pedig azt mondom, hogy éppen eleget gyakoroltál, még túl sokat is gyakoroltál. Induljunk már végre.

MANÖKEN Momirski úr, maga addig itt helyezze kényelembe magát, itt valamelyik fotelben. Bontsa ki azt a csomagot, és falatozzon. Meglátja, jól fog tenni magának egy nyugodt és kényelmes falatozás.

PAVKOV Ez az igazság. Ebben a gyönyörű nőben azt szeretem, hogy mindig olyan okosakat mond és mindig fején találja a szöveget. Mondtam már neked, szívem, hogy azért szeretlek, mert okos vagy?

MANÖKEN Nem mondtad még.

PAVKOV Akkor most mondom. Nagyon igazad van abban, hogy Momirski barátomnak ennie kell. Attól megerősödik, annyira megerősödik, hogy pusztá kézzel összetöri azt a szemtelen Holicser.

MANÖKEN Amilyen vérszomjas, még képes lesz rá. Éppen ezért sokat egyen, Momirski úr.

MOMIRSKI De hiszen ezt a csomagot mindkettőnknek hozta, sőt van itt ennivaló hármunknak is. Ülünk le mind a hárman, és együnk, hiszen egyformán éhesek vagyunk.

PAVKOV Mi nem vagyunk éhesek. Ül csak le szépen, és egyél, és szépen kérlek, ne nyüszíts, mint a kutya. Felejtsd el végre azt az ostoba Holicser-viccet, légy nyugodt, Holicser is elfelejtett már téged, látod, hogy nem küld több fényképet.

Pavkov gyöngéden az ajtó felé tolja a manökent, Momirski kétségbeesetten feléjük nyújtja a kezét.

MOMIRSKI De hát miért nem eszünk mind a hárman? Kényelmesen ehetnénk mind a hárman, és szépen elbeszélgethetnénk. Éppen eszembe jutott valami. Nagyon érdekes dolog történt nemrég az egyik faluban... Gyilkosság. Egy nagyon érdekes gyilkosság.

A manöken megáll az ajtó közelében és kíváncsian néz Momirskira, aki, hogy visszatartsa őket, gyorsan, hadarva kezdi mesélni a történetet, de amikor látja, hogy a manöken figyel rá és nem mozdul, Pavkov pedig rágyújt és sétálni kezd a szobában, egyre lassabban és körülményesebben magyaráz.

MOMIRSKI Egy kis jelentéktelen faluról van szó, ahol sokat jártam valamikor. Nagyon békés emberek laknak ott, művelik a földjüket, senkit sem bántanak, és van egy téglagyáruk is. Tulajdonképpen ez a téglagyár a lényeg. Régi téglagyár ez, még háború előtti, a háborúban megrongálódott, le is állt, a munkások szétszéledtek, csak egy nagydarab vörös hajú pasas maradt ott, próbálta megjavítani a kemencéket, persze, semmire sem ment, de azért nem tágitott a gyártól. Aztán a háború után sok téglára volt szükség, és ez a vörös hajú munkás nagy beszédeket tartott a faluban, hogy pofozzák helyre a gyárat, és mindenkinek bizonygatta, hogy téglát kell csinálni, sok téglát. Helyére is pofozták a gyárat, és megint kezdték csinálni a téglákat, persze vacak kis gyár volt az, szörnyen kezdetlegesen csinálták a téglát, még keverőgépek sem voltak, a munkásoknak kellett a sarat taposni. Meztelen lábbal dagasztották a sarat, amiből aztán téglákat formáltak. Ez a nagydarab vörös hajú munkás össze is szedett egy komoly reumát, úgyhogy az utóbbi években már elég nehezen vonszolta magát a fájós lábain. Az emberek pedig, akik még emlékeztek a régi nagy szónoklataira, gúnyosan kiabáltak utána, hogy: „Téglát kell csinálni, sok téglát!” Ő meg csak ment, húzta a fájós lábait, és nem szólt nekik semmit. Így aztán minden a legnagyobb rendben is maradt volna, de volt a faluban egy hülye gyerek, olyan tizenkét-tizenhárom éves forma, aki hallotta, hogy az emberek gúnyolják a vörös hajút, és ő is elkezdett kiabálni utána, hogy téglát kell csinálni, sok téglát. Az egész falun végigkísérte és kiabált utána. Ezt is tűrte még egy ideig a vörös hajú, egyszer azonban...

Pavkov a cigarettájával kipukkasztotta az egyik léggömböt. Momirski összeszegezte a csattanásra és elhallgatott egy pillanatra.

... amikor a hülye gyerek...

Pavkov szétpukkasztott még egy léggömböt. Momirski ismét elhallgat, könyörögve néz Pavkovra, az pedig vigyorogva közelíti a cigarettát a következő léggömbhöz. Momirski megadóan lehajtja a fejét, Pavkov egy ideig még fenyegetően nyújtja a kezét a léggömbök felé, aztán kényelmesen eloltja a cigarettát és int a manökennek, hogy induljanak. Ekkor csengetnek az ajtónál, Momirski abban a pillanatban a heverőnél terem és felkapja a pisztolyt.

MANÖKEN Momirski úr, mint mindig, ezúttal is be van rezelve.

MOMIRSKI Ne nyisd ki az ajtót. Előbb kérdezd meg, hogy ki csöngetett.

A manöken nevetve felemeli a kezét.

MANÖKEN Nehogy belém lőjön, Momirski úr.

Pavkov kinyitja az ajtót, és amikor meglátja, hogy ki csöngetett, kimegy. A félig nyitva hagyott ajtó mögül rövid ideig tartó beszélgetés hallatszik, a szavakat azonban nem lehet érteni. A manöken még mindig feltartott karokkal áll és mosolyog, Momirski a pisztolyt szorongatja. Pavkov csakhamar visszajön, becsukja maga mögött az ajtót, de nem zárja be. Hatalmas levél van a kezében.

MOMIRSKI Tudtam. Tudtam, hogy ismét küldeni fog fényképet.

PAVKOV Ne igazulj. Ez az én levelem.

A manöken hozzálép, és elolvassa a levélen a címzést.

MANÖKEN Leteheti a pisztolyt, Zakar Momirski. A levelet D. Pavkov úrnak címezték.

PAVKOV Ki a fene küldhet nekem ekkora levelet.

Kibontja a levelet, és egy fényképet húz ki belőle. Nézi a fényképét, az eddig unott és bosszús arca szemmeláthatóan megváltozik, zavart és ijedt lesz.

MANÖKEN Megint egy fénykép.

PAVKOV Az én fényképem.

A manöken kiveszi kezéből a fényképet és megnézi a hátulját.

MANÖKEN L. Holičér. Servis za cijanizaciju i unistavanje gamadi.

Pozovite nas – dolazimo. Megfordítja a fényképet, és fejcsóválva nézi.

Tényleg a te fényképed, szívem. És a mi drága Holicserünk kiszúrta mind a két szemedet. Úgy látszik, cigarettával égette ki őket.

PAVKOV Ez valami tévedés lesz. Hogy kerül most egyszerre ide az én fényképem?

A manöken az arcához emeli a fényképet, és a két kiégetett lyukon keresztül nézi Pavkovot.

MANÖKEN Nézd, milyen ronda vagy, szívem.

Pavkov idegesen kikapja a kezéből a fényképet és rámered.

PAVKOV Nem értem. Micsoda ostobaság ez.

MANÖKEN Berezeltél, szívem?

PAVKOV Csak tudnám, hogy ki küldte ezt a...

Momirski harsányan nevetni kezd, ledobja a pisztolyt, lassan keresztülmegy a szobán, leül Pavkov heverőjére, és jókedvűen csapkodja a térdét.

MOMIRSKI Micsoda vicces pasas ez a L. Holicser. Sohasem gondoltam volna, hogy ilyen vicces pasasok is vannak ebben a városban.

PAVKOV Nem értem.

MOMIRSKI Dehogy nem érted. Az illető előbb velem tréfálkozott, most aztán engem békében hagy, és téged vesz elő egy kicsit. Küld majd neked is néhány fényképet, aztán téged is békében hagy. Úgy látszik, ezzel szórakozik.

MANÖKEN Vagány gyerek ez a L. Holicser, mondtam én mindjárt. Kár, hogy nem tünteti fel a telefonszámát, esküszöm felhívnam. Szeretem az ilyen tréfás kedvű embereket.

PAVKOV Nem szeretem az ilyen hülye vicceket. Kiégetni az ember szemeit a fényképen. Ennél hülyébb viccet el sem tudok képzelni.

MANÖKEN Szerintem ez nagyon eredeti vicc. Csak meg kell nézni a fényképeket. Megengedi, Momirski úr?

MOMIRSKI Csak tessék.

A manöken Momirski heverőjéhez megy, egyenként felemeli a fényképeket, és szemügyre veszi őket.

MANÖKEN Íme, csak meg kell nézni. Zakar Momirski átlukasztott fejjel... Zakar Momirski elmetszett nyakkal... Zakar Momirski levágott füllel... Zakar Momirski orr nélkül... Zakar Momirski véres csíkkal a halántékán... És még mondja valaki, hogy nem vicces fiú ez a Holicser. A legviccesebb azonban a te fényképed, szívem, kiégetett szemekkel.

MOMIRSKI A pisztolyt, legyen szíves, adja át Pavkov barátomnak. Hátha szüksége lesz rá.

MANÖKEN A pisztolyt? Minek? Hiszen Holicser csak tréfál.

PAVKOV Kérdés, hogy tréfál-e? Lehet, hogy csak mi hisszük, hogy tréfál.

MANÖKEN Szívem, te be vagy rezelve.

MOMIRSKI Persze hogy tréfál. Ne idegeskedj egy vacak fénykép miatt. Látod, engem is békében hagyott. Azt hiszem, most már nyugodtan hazamehetek. Fölöslegesen idegeskedtem, és téged is fölöslegesen nyaggattalak. Mindenesetre szép volt tőled, hogy öt napig befogadtál.

PAVKOV Szóra sem érdemes. Az csak természetes, hogy befogadtalak. Hanem mit szólnátok hozzá, ha végre tényleg kipakolnánk a csomagot és falatoznánk.

MANÖKEN De hiszen ki kell szemelnünk az utcákat ahol majd énekelni fogok.

MOMIRSKI Azám. *(Hátradől a heverőn és énekelni kezd.)* Zašto da živim ja... (miért élek én...)

A manöken meglepetten fordul Momirski felé, aztán mosolyogva közelebb megy hozzá, és figyelmesen hallgatja. Pavkov zavartan áll, lelógatja a két karját, az egyik kezében a fénykép, a másikban az üres boríték. Aztán a borítékot a földre dobja, és kulcsra zárja az ajtót. Kezében a fényképpel az ablak felé indul, de megáll Momirski heverője mellett, és kezébe veszi a pisztolyt. Amikor Momirski befejezi az éneklést, a manöken tapsolni kezd.

MANÖKEN Nagyszerű. Momirski úr, maga nagyszerűen énekel, ezt igazán nem gondoltam volna.

Momirski feláll és szertartásosan meghajol előbb a manöken, aztán Pavkov felé. Sétálni kezd a szobában az ajtótól az ablakig, a manöken igyekszik mindig a közelében lenni, amíg beszélgetnek, Pavkov állandóan mondani akar valamit, de a másik kettőtől nem jut szóhoz.

MOMIRSKI Kisasszony, én zeneiskolát végeztem.

MANÖKEN Igazán?

MOMIRSKI Igazán.

MANÖKEN Akkor maga taníthatna engem énekelni.

MOMIRSKI Nagyon szívesen. A nap bármelyik órájában rendelkezésére állok.

MANÖKEN Ezt komolyan mondja?

MOMIRSKI A lehető legkomolyabban. Ígérem, hogy a kezem alatt úgy fog énekelni, mint egy kanárimadár. Óriási sikerei lesznek. Nagynevű énekesek fognak magához messze földről zárandokolni, hogy megcsodálják a hangját és megcsókolják a kezét.

MANÖKEN Maga igazán nagyszerű ember. Vallja be, hogy maga nem is olyan vérszomjas, mint ahogyan... mint ahogyan itt az előbb mutatta.

MOMIRSKI Egyáltalán nem vagyok vérszomjas. A világon én vagyok a legkevésbé vérszomjas ember, higgye el.

MANÖKEN Szeretem, amikor így mosolyog. Olyan szépen csillognak a szemei, amikor mosolyog

MOMIRSKI Mindjárt megadom a címemet, és bármikor eljöhet hozzám. Akár már egy óra múlva is. Egy óra múlva már otthon leszek.

MANÖKEN Maga nagyon édes, tudja ezt?

MOMIRSKI Hogy ne tudnám. Én örök életemben nagyon édes voltam. És higgye el, sohasem voltam vérszomjas.

MANÖKEN Pavkov barátunk ellenben nagyon vérszomjas. Nézze, pisztolyt van a kezében

MOMIRSKI Ó, nem. Ő sem vérszomjas, csak egy kicsit ideges.

MANÖKEN Nem gondolja, hogy be van rezelve?

MOMIRSKI Csak ideges egy kicsit. Pedig fölösleges idegeskednie.

Ártatlan tréfa az egész. Mi jól tudjuk, hogy L. Holicser csak tréfál.

PAVKOV Gyerekek, bontsuk ki már végre azt a csomagot, és együnk szépen. Bizisten, ránkfér.

MANÖKEN Az előbb még...

Pavkov sietve közbevág, gyorsan beszél, mint az előbb Momirski, amikor vissza akarta tartani őket. Jobb kezében a pisztoly, bal kezében a fényképet tartja. Beszéd közben a pisztolyt tartó kezével hevesen gesztikulál.

PAVKOV Kényelmesen falatozhatnánk és beszélgethetnénk. Mindenféléről nyugodtan beszélgethetnénk. Egy nagyon érdekes esetet mesélt a barátom, mielőtt jöttél volna. Arról van szó, hogy az egyik ismerőse már régóta azzal szórakozik, hogy kikapcsolja a hangot a tv-n, és találgatja, hogy ki az, aki beszél, és mi az, amiről beszél. Annyira begyakorolta már magát, hogy fogadni is szokott, és mindig nyer. Elég, ha megmutatnak neki a tv-n vagy valamelyik filmen egy pasast, és ő rögtön eltalálja, hogy a pasasnak mi a foglalkozása. Egyszer például az egyik barátja, akinek kamerája van...

Amikor Pavkov beszélni kezdett, Momirski cigarettára gyújtott, elfújta a gyufát, azután a léggömbökhöz sétált és a cigarettával kipukkasztotta az egyik léggömböt.

Megáll a kép.

Lejelentés.

Momirski mosolyogva tartja a cigarettát a ballonok felé, a manöken mellette áll, és mosolyogva néz rá. Pavkov riadt arccal mered rájuk. Megmerevedett mozdulatán látszik, hogy heves magyarázás közben szakították félbe. Amikor a kép megállt, a jobb keze éppen a levegőben volt, és a pisztoly a másik kettő felé irányult.

Gépiratból

Legjobb befektetés az abortológép

Hajnal felé, amikor már biztos vagy benne, hogy a harmadik játszmát is megnyered, osztás közben előállsz a javaslatoddal:

– Abortológépet kell vennünk. Állítólag Olaszországban olcsón hozzá lehet jutni, és állítólag könnyen át lehet hozni a határon...

Elsősorban D. I.-nek, az orvostanhallgatónak mondd; igaz, azt hallottad, hogy az olasz abortológép kezeléséhez egyáltalán nincs szükség orvosra, mégis érdekel D. I. véleménye, és szeretnéd őt is beszervezni, úgy képzeled, hogy a gépet G., a közgazdász kártyaszobájában szerelnétek fel, ahol most D. I. lakik, D. I. fogadná a pácienseket, és ő kezelné a gépet. Akármilyen egyszerű és könnyen kezelhető az a gép, nem árt, ha egy orvostanhallgató is jelen van az abortálásnál. D. I. még orvosként is szerepelhet, harmincöt éves, kicsit kopaszodik, jó tudálékos dumája van, kereskedő volt, mielőtt az orvosi egyetemre iratkozott.

De D. I. nem szól semmit. Dühös, mert veszít. Az előző két játszmában is ő veszített legtöbbször, és most is nagyon rosszul áll.

– Fél év alatt összegyűjthetnénk a pénzt egy ilyen gépre – magyarázod tovább. – Felszerelhetnénk itt, ebben a szobában. Állítólag nagyon egyszerűen kezelhető. Akárki megtanulhatja.

– Hogy lehet az, hogy mindig te nyersz? – kérdezi mérgesen D. I. Talán nem is hallotta, amit az abortológépről magyaráztál.

– Hadd nyerjen a szegény dolgozó – jegyzi meg csendesen G., a közgazdász. A lapokat egészen az arca elé tartja, hogy eltakarja a dagadt száját. Előző éjjel megcsípte egy szúnyog, és G.-nek rondán megdagadt a felső ajka.

– Nem értem – háborog D. I. – Nem igaz, hogy jobban tudsz kártyázni, mint én...

– Született tehetség – mondja G.

Éppen G. oszt, rabolja a piros ászot. D. I.-nek, úgy látszik, jó lapjai vannak, játékban marad, és csak egy új lapot kér. Te kicseréled mind a négy lapot, szerencséd van, két pirosat kapsz, két ütés a tiéd, a má-

sik kettőt G. nyeri. D. I. ismét bukott, egyre rosszabbul áll, és egyre dühösebb lesz. D. I. nagyon szeret kártyázni, még hozzá ramslizni, képes lenne három nap egyfolytában ramslizni, de nem tudja elviselni, hogyha veszít. Pedig többnyire veszít, holott a ramsli a lehető legegyszerűbb és legunalmasabb kártyajáték, igazán megtanulhatta volna már. Szó sincs róla, tud kártyázni, csak valahogy görcsbe rándul a keze, amikor játszik, túlságosan remeg a pénzéért, és így nem lehet nyerni, így csak veszíteni lehet.

Ezért is vártál a harmadik játszmaig, és akkor álltál elő a javaslatoddal. Arra számítottál, hogy D. I., miután már elvesztett egy csomó pénzt, bizonyára érdeklődni fog az abortológép iránt. Mert az abortológéppel rengeteg pénzt lehetne keresni.

– Rengeteg pénzt kereshetnénk egy ilyen géppel – mondod D. I.-nek. – Rengetegen abortálnak mostanában. Dőlné hozzánk a pénz.

D. I. megint úgy tesz, mintha nem hallaná. Összeszorítja a fogait, dühösen csapkodja a lapokat. Siralmasan áll. Ötvenről indultatok, D. I. még alig jutott el a negyvenötig. G. megközelítette a nullát, te pedig nulla alatt vagy harmincnolcon. Ezt a játszmát is csak te nyerheted. D. I. két újabb osztást elbukik, felmegy ötven fölé. Megpróbálja összeszedni magát, óvatosan játszik, három osztást kihagy egymás után. Csakhogy a takarással most már nem sokra megy, ott ragad ötven felett, miközben ti ketten G.-vel szorgalmasan gyűjtitek a pontokat. Megint bekapcsolódik a játékba, és megint veszít. És megint kiderül, hogy nagyon is jól hallotta azt, amit az abortológépről magyaráztál.

– Hülyeségeket fecsegsz egész este – mondja szemrehányóan. – Hogy jutnak eszedbe ilyen hülyeségek?

– Te talán nem szeretnél sok pénzt keresni? – kérdezed.

– Szeretnék...

– Hát akkor egy ilyen géppel rengeteg pénzt kereshetnénk.

– Egy ilyen géppel... – legyint gúnyosan D. I. – Ilyen gép nem létezik. Oszd már azokat a lapokat.

– Hogy ne létezne – mondod felháborodva.

Leteszed a kártyapaklit az asztalra, és magyarázni kezded:

– Van egy csempész ismerősöm, ő mondta, hogy látott ilyen gépet Olaszországban. Azt mondta, hogy nem is drága túlságosan, és ő át tudná hozni a határon.

– Hazudott a csempész ismerősöd.

– Miért hazudott volna?

– Azért, mert méhkaparást csak kézzel lehet végezni. Mégpedig tökéletesen begyakorolt kézzel. Egyetlen rossz mozdulatnak belát-hatatlan következményei lehetnek, még halálos következményei is. És nincs két teljesen egyforma eset. Nem, géppel lehetetlen méhkaparást végezni.

Nem győz meg D. I. Kapkodva, kissé idegesen beszél, mintha megsértetted volna valamivel. D. I. általában nem is szokott beszélni, mindent nagyon részletesen meg szokott magyarázni (egyszer órák hosszáig magyarázta, hogy a szerelem pusztán hormonműködés, semmi több. Vastag orvosi könyvekből olvasott fel unalmas idézeteket, minden szavát külön bizonyította, és te legszívesebben megfojtottad volna, mert akkor éppen Ágnesbe voltál szerelmes, és jól tudtad, hogy a szerelem sokkal több a közönséges hormonműködésnél. Hormonműködés: undorítóan hangzik, illetve akkor undorítóan hangzott. Később valamelyest változott a helyzet, Ágnes elment, minden valószínűség szerint végleg elment, és te megpróbáltál beleszeretni Verába, de nem sikerült, és most már tudod, hogy soha nem is fog sikerülni. Ha D. I. most bizonygatná olyan alaposággal, talán el is hinnéd neki, hogy a szerelem csupán hormonműködés). Csak hogy D. I. most nem akar vitatkozni, ideges, mert veszít a kártyán, és még arról sem tud meggyőzni, hogy abortológép nem létezik.

– Lehet, van ilyen gép, csak te nem tudsz róla – mondod.

– Nincs – vágja rá kurtán D. I., és megint sürget, hogy oszd a lapokat.

Szórakozottan felkevered a kártyacsomagot, osztasz, az asztal közepére a zöld királyt dobod, megrabolod. A többi lapodat kicseréled, de egyetlen átkozott zöldet sem kapsz, persze elbuksz. Nem sokat jelent ez a bukás, de azért a következő két osztásnál pihensz, nem tudsz a játékra figyelni. Az az igazság, hogy D. I. lehűtött egy

kicsit, bár egyáltalán nem győzött meg arról, hogy az abortológép nem létezik. Úgy látszik, D. I.-t ki kell hagyni az üzletből, ami még nem lenne baj, a géphez állítólag nincs szükség orvosra, kérdés azonban, hogy ezek után mit szól az egészhez G. Őt mindenképpen meg kell nyerned magadnak, hiszen nála szerelnétek fel a gépet. G. közgazdász, van érzéke az üzlethez, hajlandó is minden javaslatot fontolóra venni, az egyetlen baja, hogy végtelenül óvatos, D. I. hitetlenkedése után pedig még óvatosabb lesz. Biztató viszont, hogy mostanában mindenkit szegény dolgozónak nevez. Általában csak saját magára mondja, hogy szegény dolgozó, de ma este, amikor a vasútállomás éttermében üldögéltetek, szegény dolgozónak nevezett egy toprongyos pasast, aki éppen öngyilkos akart lenni. És téged is szegény dolgozónak nevezett kártyázás közben, ez azt jelenti, hogy G. jó hangulatban van, annak ellenére, hogy szűnyogcsípés nyomán csúnyán megdagadt a szája.

Ismét beszálpsz a játékba, három osztás után ledolgozod a bukásból szerzett rossz poénokat, és akkor hanyagul azt mondd G.-nek:

– Ketten is összegyűjthetnének a pénzt a gépre. Az üzemeltetésnél egyáltalán nincs szükség orvosra.

G. továbbra is eltakarja a száját a lapokkal, és kételkedve mondja:

– Ez a szegény dolgozó azt állítja, hogy a te géped nem is létezik. Ehhez mégis ő ért a legjobban.

– Attól, hogy ő nem hallott róla, még lehet valahol egy ilyen gép.

– Nincs – erősködik D. I. – Méhkaparás csak kézzel végezhető.

– Na látod – mondja G. – Ez a szegény dolgozó a manufaktúra híve. Bizonyára jó oka van rá.

G. kimondottan jó hangulatban van, még D. I.-t is szegény dolgozónak nevezi, talán mégis megnyerheted magadnak.

– Nem tudja, hogy mit beszél – mondd. – Dühös, mert veszít a kártyán. Ilyenkor nem lehet vele tárgyalni. Csodálom, hogy ilyen hamar elbátortalanodsz.

G. most lerakja a lapokat, és feléd fordítja ronda, dagadt száját.

– Rendben van – mondja. – Vitassuk meg a dolgot. Tegyük fel, hogy van ilyen gép. Tegyük fel, hogy aránylag könnyen hozzáju-

tunk, és felszereljük ebben a szobában. Tegyük fel, hogy mi ketten még üzemeltetni is tudjuk. És akkor mi lesz? Jönnek ide majd csapattal a nők, felgyalogolnak a lépcsőkön, a ház lakói megbámulják őket, te meg én fehér köpenyben ajtót nyitunk nekik, csúcsforgalomban annyian lesznek, hogy be sem férnek a lakásba, de tegyük fel, hogy mégis beférnek –, aztán elkínzott arccal vonulnak a lépcsőkön, a lakók ismét megbámulják őket, és egy hét múlva valaki jelentést tesz. Kijön a rendőrség, házkutatást tart, megtalálja, lefoglalja és elkobozza a gépet, megállapítást nyer, hogy tiltott magzatelhajtást végeztünk, amiért, ha jól tudom, börtön jár, és mivel az én lakásomban történt mindez...

– Várjál – vágssz közbe. – A nők egyáltalán nem keltenének feltűnést, ketten laktok ebben a lakásban, két életerős férfi. Természetes dolog, hogy nők járnak hozzátok.

– Hozzám csak a menyasszonyom jár – mondja ostoba önérzettel D. I.

– A menyasszonyod bérmentve használhatná a gépet – mondd epésen, mert most már dühít ez az akadémikuskodás.

– Mivel az én lakásomban történt tiltott magzatelhajtás – folytatja G. – engem nyomban leültetnének. Ti ketten talán megúsznátok: te azzal védekezhetsz, hogy csak vendégségben voltál nálam, és segítettél, anélkül, hogy tudtad volna, miről van szó, emez a szegény dolgozó meg csak közönséges albérlő, aki mellesleg nem is akar részt venni a munkában – de tegyük fel, hogy mégis meggondolná magát –; akkor sem érnénk el semmit, a munkát nem folytathatnánk tovább, mivel a gépet mindenképpen elkoboznák... Szóval túl nagy a kockázat. Elismerem, hogy sok pénzt kereshetnének, és három ilyen szegény dolgozónak igazán jól jönne a pénz, de túl nagy a kockázat.

– Nincs kockázat – mondd kétségbeesetten. – Megvesztegethetnénk valamelyik befolyásos szegény dolgozót, aki aztán fedezne bennünket, ha esetleg valaki jelentést tenne. De nem hiszem, hogy bárki is feljelentene bennünket.

– Holtbiztos, hogy feljelentenénk – mondja G. – Tehát túl sok szegény dolgozót kellene megvesztegetnünk ahhoz, hogy teljesen fe-

dezzük magunkat. Végül nem keresnénk semmit azzal a géppel. Ha egyáltalán van ilyen gép.

– Van, persze, hogy van.

– Nincs – mondja D. I.

– Van.

– Kártyázzunk inkább – mondja D. I. – Ha pedig Erikát teherbe ejtetted, vezesd el minél előbb egy megbízható nőgyógyászhoz, és ne álmodozz abortológépekről.

Bambán rámeredsz D. I.-re, G. most kioszt mindenkinek négy lapot, mire rájössz, hogy tulajdonképpen Veráról van szó.

– Nem ejtettem teherbe – tiltakozol. – És különben sem Erikának hívják, hanem Verának.

– Úgy tudtam, hogy Erikának hívják – mondja D. I.

– Ezt is rosszul tudtad, Verának hívják.

– Egy rokonától hallottam, hogy Erikának hívják.

– Kártyázzunk inkább – mondod most te.

Egyre idegesebb leszel, remegnek a kezeid. Már rosszabbul játszol, mint D. I., veszíteni kezdesz. G. elutasító magatartása nagyon lesújtott, az abortológépből nyilvánvalóan nem lesz semmi, pedig te határozottan lelkesedtél az ötletért, biztos vagy benne, hogy rengeteg pénzt kerestetek volna, de G. nélkül semmit sem tudsz csinálni.

D. I. persze észreveszi, hogy ideges vagy, tovább beszél, mert tudja, hogy Verával még inkább kihoz a sodrodból:

– Lehet, hogy rosszul tudom, de ez azért van, mert sohasem mutattad be nekünk. Ha bemutattad volna, most pontosan tudnánk, hogy mi a neve.

– Kártyázzunk – mondod.

– Összevesztetek talán? – érdeklődik alattomosan D. I.

– Nem. Ma este is nálam volt, de nem ejtettem teherbe.

– Azelőtt sem?

– Azelőtt sem.

– Miért?

– Mert nincs hozzá kedvem.

– Miért nincs kedved?

– Azért, mert hólyagbántalmai vannak.

D. I. szigorú arcot vág, és atyáskodva kioktat:

– Ez helytelen, sőt erkölcstelen magatartás. Embertársainkhoz éppen akkor kell a legnagyobb türelemmel viszonyulni, amikor bajban vannak. Egy beteg nő szeretetre vágyik. Minden nő szeretetre vágyik, de a beteg nő különösképpen.

– Fogd be már a szád – mondod.

Dühös vagy D. I.-re, főleg pedig magadra, hogy egyáltalán válaszolgatsz neki. A kártyára kellene figyelned, csak hogy D. I. nem hagy békén.

– Neked is akkor lenne legnagyobb szükséged türelemre és szeretetre, ha megbetegednél.

– Nem csak erről van szó – mentegetőzöl teljesen feleslegesen –, Ágnes is beteg volt, gyomorvérzése volt, ami komolyabb dolog, mint a hólyagbántalmak, mégis nagyon szerettem.

– Teherbe ejtetted?

– Nem, de nem rajtam múlt. Ágnes elment, itthagott engem.

– Erika, illetve Vera viszont nem ment el. Mi bajod van tulajdonképpen vele?

– Buta. Ezenkívül rengeteg ismerőse van, akiket én nem ismerek, de Vera szerint ismernem kellene őket...

– Érdekes lány lehet. Kár, hogy nem mutattad be nekünk.

– Minduntalan „kis ravasz” nevez.

– Kis ravasz? – vigyorog D. I. – Kis ravasz: nagyon jó. Elhozhatnád egyszer kártyázni. Ma este is eljöhetett volna, szépen elbeszélgettünk volna kártyázás közben. Vajon ő hogyan vélekedne az abortológépedről?

– Ha még egy szót szólsz Veráról, abbahagyom a játékot – mondod fenyegetően, és elborzadva végiggondolod, hogyan viselkedne Vera itt, G. kártyaszobájában, és hogyan vélekedett volna az abortológépről. (Szorosan melléd húzódná, mert társaságban nyomatékosan tudtára akarja adni a jelenlevőknek, hogy ő hozzád tartozik, merőn nézné a lapjaidat, az egész játékból semmit sem értene, de azt igyekeznéd eltitkolni.

Te: Abortológépet kellene vennünk... stb.

D. I.: Hülyeségeket beszélsz... stb.

Vera: (*védemedre kelt volna, mert kötelességének tartja, hogy megvédjen mindenkiével szemben*) Szerintem nem hülyeség.

Te: Rengeteg pénzt kereshetnénk egy ilyen géppel... stb.

D. I.: Méhkaparást csak kézzel lehet végezni... stb.

Vera: (*hozzád intézte volna szavait*) Kérdezzük meg Doktor X-et...

Te: Nem ismerem Doktor X-et.

Vera: Dehogynem ismered. A felesége...

Te: A feleségét sem ismerem. (*G.-hez:*) Ketten is beszerezhetnénk egy ilyen gépet.

G.: Túl nagy a kockázat... stb.

Te: Nincs kockázat... stb.

Vera: (*hozzád intézte volna szavait*) Doktor X egy hónappal ezelőtt Y-t kezelte...

Te: Nem ismerem Y-t. (*G.-hez:*) Nem hiszem, hogy feljelentenek bennünket... stb.

G.: Én mindenképpen börtönbe kerülnék... stb.

D. I.: Abortológép nincs.

Te: Van.

D. I.: Nincs.

Te: Van.

Vera: (*mosolyogva*) Amikor ilyen felhevülten vitatkozol, éppen olyan vagy, mint Z bácsi.

Te: Nem ismerem Z bácsit.

Vera: Ismered. A nyomdaigazgatónak a...

Te: Nem ismerem a nyomdaigazgatót.

Vera: De hiszen tegnap beszéltél vele. Láttam.

Te: Lehet, hogy beszéltem vele, de nem ismerem. Senkit sem ismerek.

Vera: (*kedvesen mosolyogva*) Te kis ravasz.

D. I.: Kártyázzunk.

Kártyáznátok, és te az ingedet is elvesztenéd.)

Várákózón nézel D. I.-re: tényleg abbahagynád a játékot, ha még egy szót szólna Veráról. D. I. vigyorog és hallgat egyelőre. Lassan

kevergeted a lapokat, egy pillantást vetsz a táblázatra. Az előnyöd alaposan lecsökkent: már csak tíz jó poénod van, G.-nek hat, D. I. pedig letornázza magát harminckettőre. D. I. még mindig vesztesre áll, de jóval kevesebbet veszít, mint fél órával ezelőtt, és ha te így folytatod a játékot, a végén még akár helyet is cserélhettek.

Osztasz és ismét ügyetlenkedsz. Rabolod a zöld királyt, holott a zöld királlyal egész éjszaka veszítesz. Ezúttal is bukásra állsz: három kis makkod van a zöld király mellett. G. piros ásszal indít, D. I.-nek nincs pirosa, zöld felsővel üt, mire te átütöd a zöld királlyal. Legalább egy ütést fogjál. Reménytelenül kijátszod a makk tízest, és akkor kiderül, hogy egyiküknél sincs makk, sem adu. Négy ütést nyersz ezekkel a pocsek lapokkal, és mindkettőjüket elbuktatod. Egyszerre megnyugszol. Magad is csodálkozol, hogy ilyen apróság megnyugtat, de lehet, hogy ez azért van, mert D. I. arcáról lehervad az utálatos vigyor. Csak nehogy ismét Veráról kezdjen beszélni. Szerencsére G. a segítségedre siet, előáll a javaslatával:

– Betonkeverő gépeket kell venni. Két-három betonkeverő géppel rengeteg pénzt kereshetnénk.

– Betont akarsz keverni? – kérdezi megdöbbenve D. I.

– Dehogy – mondja G. – Jó pénzért bérbe adnánk őket vállalkozó szellemű szegény dolgozóknak, akik családi házat építenek. Sokan építenek mostanában családi házat, és legtöbbjüknek nincs betonkeverő gépe.

Ti ketten G.-vel mindent részletesen megbeszéltetek már vacsora előtt a vasútállomáson; G. aprólékosan kifejtette, hogy milyen anyagi előnyötök származhatna a betonkeverő gépekből, te pedig felsorakoztattad az ellenérveidet, és végül elvetted a javaslatát. Ezúttal csak röviden közlöd ellenvetéseidet, nehogy D. I. rájöjjön, hogy a betonkeverő gépek csak arra valók, hogy végérvényesen lezárják a beszélgetést Veráról.

– Ilyesmibe kár belekezdeni – mondod. – A betonkeverő gépek legfeljebb aprópénzt hoznak.

– Tévedés – mondja G. – A betonkeverő gépek kora tavasztól késő őszig forgalomban lennének, mindennap hoznának egy csomó pénzt.

- És télen? – kérdezi D. I.
- Télen a javításukra költenénk az összjövedelmünket – mondod.
- De az is lehet, hogy többet költenénk rájuk, mint amennyi hasznot hajtának. A bérbe vett betonkeverő gépekre senki nem vigyáz, lehet, hogy már a nyáron elromlanának.
- A betonkeverő gépek nem romlanak el olyan könnyen. Legfeljebb kisebb javításokat kellene eszközölnünk a téli hónapokban.
- Akkor is megetté őket a fene. Hol tartanánk őket télen? Kint az utcán, ahol tönkrozerosdásodnának?
- Találnánk nekik helyet valakinek a fészereiben vagy pincéjében – mondja G.
- D. I. aggodalmasan szemléli a táblázat alakulását. Amióta te feljavultál, és a megszokott játékodat nyújtod, ő megint sorozatosan veszít. De azért figyel a beszélgetésre. A betonkeverők neki sem tetszenek, ellenben közli a maga javaslatát:
- Manapság egy jól menő kiskocsmával lehet rengeteg pénzt keresni. Igaz, hogy beindításukhoz elég sok pénzre van szükség, de garantáltan kifizetődő vállalkozás, a befektetett pénz fél év alatt megtérül, és utána már csak a tiszta haszonra dolgozunk.
- Én nem leszek pincér, sem csapos – mondod elutasítóan. – Ezenkívül a kocsmákat manapság nagyon megadóztatják.
- Egyikünk sem lenne pincér, sem csapos – mondja D. I. – Keresnénk egy tapasztalt vendéglőst, jól megfizetnénk, és ő remekül el irányítaná a kocsmánkat. Nekünk nem volna más dolgunk, mint esténként kiüríteni a kasszát.
- És kifizetni a tapasztalt vendéglőst – mondod.
- Maradna a számunkra éppen elég – mondja D. I.
- És az adó?
- Az adót is nevetve kifizetnénk, még akkor is rengeteg pénzünk maradna.
- Nem hiszem – mondod. – Manapság rendkívül nagy az adó.
- A jövedelmünk legalább kétszer annyi volna, mint az összkiadás, beleszámítva az adót is.
- Nem hiszem – mondja most G.

- Mit nem hiszel? – kérdezi ingerülten D. I.
- Nem hiszem, hogy egy kiskocsmá kifizetődő vállalkozás lenne.
- Biztosíthatlak, hogy kifizetődő lenne – mondja D. I. – Mindent számba vettem: a beruházásokat, az adót, egy tapasztalt vendéglős és egy szakács fizetését is.
- Egy sereg tényezőt nem vettél figyelembe – mondja G.
- Például?
- Például azt, hogy ez a tapasztalt vendéglátóipari munkás kegyetlenül átejtene bennünket. Napközben ellopná a bevétel tetemes részét, estére alig találnánk valamit a kasszában.
- Becsületes vendéglősre gondoltam.
- Tapasztalt vendéglősről beszéltél és nem hülyéről, mellesleg egy hülye vendéglátóipari munkást meg a vendégek csapnának be, és mi megint pénz nélkül maradnánk, nem beszélve arról, hogy a szakács is lopna, továbbá egy tapasztalt vendéglátóipari munkás nem güizne nekünk egyedül, hanem maga mellé venne legalább még egy tapasztalt vendéglátóipari munkást, aki ugyancsak lopna, mint a szarka.
- Ellenőrizhetnénk őket – mondja kissé elbátortalanodva D. I.
- Én nem leszek kocsmái ellenőr – mondod.
- Lehetetlen ellenőrizni őket – mondja G. – Lopnának, mint a szarka, mi pedig fél év múlva nyakig ülnénk az adósságban. Könnyen börtönbe kerülhetnénk.
- Így van – mondod. Egészen felvidulsz, boldog vagy, hogy bosszút állhatsz D. I.-n az abortológép miatt. – Én ilyen ostoba vállalkozásba nem kezdek.
- Én sem – mondja G.
- D. I. kétségbeesetten izzad, törölgeti a homlokát, pedig most már egészen kellemes az idő a kártyaszobában. Napközben és este körülbelül éjfélig elviselhetetlen itt a hőség, az előregyártott elemekből készült vékony falakat alaposan felmelegíti a nyári nap, éjfél utánig azonban már kihűlnek valamennyire, hajnalban pedig kimondottan kellemes az idő. D. I. mégis keservesen izzad, ami azt jelenti, hogy hamarosan siránkozni kezd. Így is történik.

– Már világosodik – mondja –, és mi még a harmadik játszmát sem fejeztük be. Nem értem, miért kell mindig éjfél után kezdeni a játékokat.

Dehogyan érte, jól tudja, hogy a hőség miatt kezdtek ilyen későn kártyázni. Éjfél előtt elolvadnának a lapok a kezetekben. Egy-másra néztek G.-vel, aztán G. magyarázkodni kezd, mert ő a béke megőrzése érdekében mindenre képes.

– Nem jöhettünk korábban – mondja. – Fontos dolgokat kellett intéznünk.

– Fontos dolgokat – fortyan fel D. I. – Zabáltatok és ittatok a vasútállomás teraszán.

– Megmentettünk egy emberéletet.

– Mit csináltatok?!

– Megmentettünk egy emberéletet – mondod te is ünnepélyesen.

– Kinek az életét mentettétek meg?

– Egy toprongyos pasasét – mondod.

– Öngyilkos akart lenni – magyarázza G. –, de mi lebeszéltük róla, és ő megnyugodva elállt a szándékától.

– Egy ilyen öngyilkost nem lehet lebeszélni – mondja D. I. –, az illető bizonyára pénzt akart kicsalni tőletek, azért fenyegetőzött öngyilkossággal. Ti meg bizonyára adtatok neki pénzt.

– Nem adtunk – mondja G. –, és ő nem is fenyegetőzött, egyszerűen csak fel akarta vágni az ereit.

– Ti meg lebeszéltétek róla?

– Igen.

– Mit mondtatok neki?

– Azt, hogy szép az élet, és azt, hogy az állomásépület is szép – mondod –, csupa márvány, és mozaikok is vannak.

– És hogy szép a nyár – mondja G.

– Mire ő?

– Mire ő nem vágta fel az ereit – mondod.

– Jókedvűen és emelt fővel eltávozott – mondja G.

– Nem volt mindjárt jókedvű – helyesbítesz –, egy ideig kicsit rosszkedvű volt.

– De aztán jókedvűen és emelt fővel távozott – mondja G.

– Mennyi pénzt adtatok neki?

– Egy vasat sem adtunk – mondja G.

– Szép szavakat mondtunk, a szép szavak néha csodát tesznek.

– Nem hiszem – mondja D. I.

– Pedig így volt – mondod.

– Szó szerint – bizonygatja G.

(Nem egészen szó szerint. Úgy volt, hogy G.-vel megrendeltétek a vacsorát... Illetve úgy volt, hogy a sötétedés beálltával, amikor a járókelők már nem látták a megdagadt száját, előbújt lakásából, elgyalogolt hozzád, az utcáról felkiabált, hogy megy az állomásra, Vera éppen nálad volt, hazaküldted, és te is elmentél az állomásra, leültetek a teraszon, megrendeltétek a vacsorát az ismerős pincértől, aki mindig mosolyogva üdvözl benneteket. Az ismerős pincér az asztalotokra tett két kést és két villát, eltávolodott, és akkor G. előterjesztette javaslatát.

G.: Betonkeverő gépeket kell vennünk... stb.

Te: Betonkeverő gépek legfeljebb aprópénzt hoznak... stb.

G.: *(aprólékos magyarázkodásba bocsátkozva)* Kora tavasztól késő őszig forgalomban lennének... stb.

Toprongyos pasas: *(észrevétlenül az asztalotokhoz sündörgött)* Leülhetek?

G.: *(kérdően rád néz, aztán a tenyere mögül dűnnyögve)* Tessék.

Te: Rengetegbe kerülne a javításuk... stb.

G.: A betonkeverő gépek nem romlanak el olyan könnyen... stb.

(A toprongyos pasas elveszi G. elől a kést és megpróbálja felválni bal kezén az ütőeret.)

Te: Télen megrozsdásodnának az utcán... stb.

G.: Elhelyezhetnénk őket valakinek a fészereiben vagy a pincéjében... stb. *(Észreveszi, hogy a toprongyos pasas a késsel ügyködik.)* Mit csinál ez a szegény dolgozó? Tegye le azt a kést, ember! *(A toprongyos alak nem teszi le a kést.)*

G.: Ezzel a késsel nehezen fogja felválni az ereit. Nagyon életlen kés...

Te: Szükségünk lesz a késre a vacsorához.

(A toprongyos alak felhagy az öngyilkossági kísérlettel, de a kést még mindig a kezében tartja.)

G.: Perceken belül kihozzák a vacsorát.

(A toprongyos alak leteszi a kést, és sírva fakad, lehet, hogy részeg. Feláll és elmegy a teraszról. Hosszú ujjú ing van rajta, és az ingen hátul nagy olajfoltok.)

A vacsorát tényleg perceken belül kihozta az ismerős pincér. Te elutasítottad G.-nek a betonkeverőkre vonatkozó javaslatát, megvacsoráztatok, utána még üldögéltetek egy ideig a teraszon, éjfélkor pedig fizettetek és elmentetek kártyázni. D. I. már türelmetlenül várt benneteket.)

A harmadik játszma végéig már nem szóltok semmit. A kártyákat figyelitek, és csakhamar be is fejeződik a játszma. Te nyertél legtöbbet: negyven jó poénod van, G.-nek tizenkettő, tehát ő is nyert, D. I. veszített ötvenkét rossz poénnal.

Kéziratból

Főleg a barna hajúak abortálnak

hangjáték-szövegkönyv

SZEMÉLYEK

Doktor

Barátnő

Nagy Károly

Pincér

Sorsjegyárus

Nyári délután egy félig üres városi kiskocsmában. A szokásos zaj: pohár-csörgés, halk mondatfoszlányok, időnként behallatszik az utcáról a gépkocsi zúgása.

NAGY KÁROLY Érdekes, már fél órája egyet sem... *(Doktor felteszi a lábát az asztalra, cipője hangosan koppan az asztallapon.)* Megőrültél?! Lerúgod a poharakat.

DOKTOR *(kezdetől végig unott, álmos hangon beszél)* Nézzétek meg ezeket a lábakat. Jól nézzétek meg őket.

NAGY KÁROLY Menj a fenébe a lábaiddal. Nem tetszenek nekem, különösen, ha az asztalra rakod őket.

DOKTOR De azért csak nézd meg őket. Nézd meg azokat a foltokat a cipőmön és a nadrágomon.

BARÁTNŐ *(idegesen)* Kérlek, ne utálatoskodj. Legalább most kímélj meg a hülye vicceidtől... Légy szíves, vedd le a lábadat az asztalról.

DOKTOR Ne idegeskedj, drágám. Nézd meg te is azokat a foltokat, érdemes megnézni őket: vérfoltok. Mégpedig embervér-foltok. *(Rövid szünet: kintről a megszokottnál valamivel hangosabb gépkocsizúgás hallatszik.)*

NAGY KÁROLY Ismét operáltál?

DOKTOR Igen. Combsonttöréssel hoztak be egy tagot. Felborult a kocsijával... Több mint két óra hosszáig piszmogtunk vele, és csuda sok vére elfolyt. Még a padlóra is lefolyt a vére.

BARÁTNŐ A részleteket mellőzheted. És légy szíves a lábadat...
DOKTOR Nem kell idegeskedni. Egyáltalán nem kell idegeskedni.
BARÁTNŐ Nagyon hálás lennék...
DOKTOR Az ember vérének szaga van. Tudtátok ezt? Egész biztosan nem tudtátok. Pedig tényleg szaga van.
BARÁTNŐ Nem érdekel.
DOKTOR És az a legérdekesebb, hogy minden ember vérének más van. Más szaga van a kövér ember vérének, és más szaga van a sovány ember vérének. Más szaga van az öreg ember vérének...
BARÁTNŐ Undorító vagy!
DOKTOR ...és más szaga van a fiatal ember vérének. Ezenkívül egészen más szaga van a férfiak és a nők vérének.
BARÁTNŐ Te undorító disznó. Éppen most kell ezt elmesélned.
NAGY KÁROLY Érdekes, határozottan érdekes. Hogy a férfiak és a nők vérének különböző szaga van... De én most egy kicsit az ablakra figyelek. Azt hiszem, jön egy vörös hajú. Ma még csak két vörös hajút láttam.
BARÁTNŐ Most már tényleg vedd le a lábad az asztalról.
DOKTOR *(valamivel halkabban, mint eddig)* Az az érzésem, drágám, hogy te mégiscsak félsz. Na, jó, lerakom a lábamat. Igen, az az érzésem, hogy nagyon félsz.
BARÁTNŐ Persze hogy félek, de most ez nem fontos.
DOKTOR Nem kell félned, mondtam, hogy nagyon jó orvos, és jó ismerősöm.
BARÁTNŐ Tudom, hagyjuk ezt.
DOKTOR És az egész nem tart tovább öt percnél. Legfeljebb tíz percig.
BARÁTNŐ Ezt is tudom. Fölösleges újból elmondanod.
DOKTOR Két nap múlva már el is felejtet, mintha...
BARÁTNŐ Most már tényleg hagyd abba!!
NAGY KÁROLY Történt valami?
DOKTOR Nem, semmi sem történt. A barátnőm kicsit ideges. Az utcán mi újság?

NAGY KÁROLY Meglepően gyöngye a felhozatal. Nézzük csak: hat barna, öt szőke és három vörös hajú. Ma meglepően kevés a vörös hajú.
DOKTOR Igen. Meglepően kevés. Máskor több vörös hajú szokott lenni.
BARÁTNŐ Miről van szó tulajdonképpen?
DOKTOR Nem vagy ideges már? Nagyszerű. Nagyon örülök, hogy nem vagy már ideges. A barátom majd elmeséli, hogy miről van szó.
NAGY KÁROLY Tudja, mi hárman mindennap itt ülünk ennél az ablaknál.
BARÁTNŐ Maguk hárman?
NAGY KÁROLY Igen. A Doktor, én és Feri, a pincér. Tudja, mi nagyon régi barátok vagyunk, még gyerekkori barátok... *(A pincért szólítja.)* Hé, Feri, gyere ide egy kicsit.
PINCÉR Igenis! *(hallatszik, ahogyan az asztalhoz jön)* Történt valami?
DOKTOR A barátnőm szeretne megnézni magának. Tudniillik egy történetet fog most hallani rólunk.
PINCÉR Milyen lemezt tegyek fel hozzá?
DOKTOR Nem kell lemez. Maradj itt egy kicsit.
NAGY KÁROLY Szóval mi hárman mindennap itt ülünk ennél az ablaknál, és figyeljük a nőket, illetve legtöbbször én figyelem. A szomszéd házban ugyanis van egy orvos, aki, szóval, magzatelhajtást végez.
BARÁTNŐ Tudom.
NAGY KÁROLY Na mármost. Én figyelem ezeket a nőket. Könnyű megkülönböztetni őket a többi járókelőtől, mert nagyon vigyázva lépkednek, mintha, mintha valami szúrná a talpukat. *(Elneveti magát.)* Tehát én figyelem őket, és mindennap felírom, hogy hányan abortáltak, és közülük hány szőke, barna és vörös hajú volt. Aztán a Doktor egyszer majd tanulmányt ír erről.
BARÁTNŐ Tanulmányt?!

DOKTOR Miért ne? Mondjuk ilyen címmel: „Főleg a vörös hajú nők abortálnak.” Vagy pedig: „Miért abortálnak többnyire a vörös hajú nők?” Igen, ez a második, azt hiszem, jobb lesz.

BARÁTNŐ De hát...

PINCÉR Szerintem nem sok értelme van az egésznek. Ezt mondtam mindjárt a kezdetén is. Manapság a hajszín semmit sem jelent. Minden második nő festi a haját.

DOKTOR Nem baj. Az egyáltalán nem baj. Nem az a lényeg, hogy egy nőnek eredetileg milyen haja volt, hanem, hogy milyen volt akkor, amikor abortált. Ezt már többször is megmagyaráztam.

BARÁTNŐ Szóval mindennap itt ülnek az ablaknál. És, ha szabad kérdezni, kinek az ötlete volt ez az adatgyűjtés és a tanulmány?

NAGY KÁROLY Hát, eredetileg az enyém. Tudja, én azelőtt is mindig figyeltem ezeket a nőket. Valahogy szeretem elnézni őket, amikor olyan óvatosan lépkednek.

PINCÉR És élvezed is.

NAGY KÁROLY Nem, nem tudom. Nem hiszem, hogy kimondottan élvezem. De szeretem nézni őket. Szórakoztatók, kimondottan szórakoztatók. És egyszer csak eszembe jutott, hogy statisztikát készíthetnék róluk, a Doktor pedig írhatna egy tanulmányt. Néha fogadunk is. Hogy legközelebb milyen hajú...

BARÁTNŐ Hogy hívják magát?

NAGY KÁROLY Nagy Károlynak. Miért?

DOKTOR Ne tévesszen meg a neve. Az igazi Nagy Károly tulajdonképpen az apja. Ő csak amolyan félig sikerült Nagy Károly.

BARÁTNŐ Félig sikerült Nagy Károly, maga egy személtáda.

NAGY KÁROLY Kérem?

BARÁTNŐ Maga egy undorító disznó!

NAGY KÁROLY Nem értem. Nem értem, hogy mi baja van egyszerre.

DOKTOR Ne izgulj. Nekem is szokott ilyeneket mondani, amikor ideges. *(Barátnőjéhez halkan.)* Drágám, azt hiszem, most már menned kell.

BARÁTNŐ Igen, megyek. Nagyon örültem a társaságnak... Szóval mindennek nagyon örültem...

DOKTOR Ne idegeskedj, drágám. Meglátod, nem lesz semmi baj. Tudják, hogy jössz, egész biztos várnak már. Veled mennék én is, de tudod, kissé kínos lenne.

BARÁTNŐ Tudom. De azért jó volna, ha megvárnál. Persze csak akkor, ha nem kínos.

DOKTOR Nem kínos. Meg foglak várni. És ne idegeskedj.

BARÁTNŐ Ó, dehogyan idegeskedem. *(Hallatszik, amint eltávolodik az asztaltól, de útközben még visszaszól.)* Nagy Károly úr, nézze meg jól a hajamat. *(Az egyik távolabbi asztaltól nevetés hallatszik.)*

NAGY KÁROLY Tehát ő is... ő is oda megy?

PINCÉR Persze hogy oda megy. Láttam rajta, amint bejött, hogy oda készül. Az ilyesmi messziről meglátszik rajtuk... Fiúk, men-nem kell kiszolgálni. *(Elmegy az asztaltól.)*

NAGY KÁROLY Akkor sem értem, hogy miért förmedt rám olyan gorombán. Mi van abban, hogyha szeretem elnézni azokat a nőket, akik az orvostól jönnek. Szeretem nézni őket, és kész. Nincs ebben semmi rossz. Emlékszem, kamaszkoromban például a vadludakat szerettem nézni. Különösen alkonyattájt, amikor...

DOKTOR Egy pillanat szünetet kérek. *(A pincért szólítja.)* Ferikém!

PINCÉR *(messzebről hallatszik a hangja)* Igenis!

DOKTOR A barátunk ismét az emlékeit idézi: a vadludakról beszél. Tegyel fel egy lemezt az alkalomnak megfelelően.

PINCÉR A vadludakról beszél?!

DOKTOR Igen, a vadludakról. És..., csak most látom, egy aranykereszt van a nyakában.

PINCÉR Tudom, már tegnap láttam. Nagyon szép aranykereszt. Aranykeresztes lemezt is feltegyek?

DOKTOR Nem, nem kell kereszt. A vadludakról tegyel fel valamit.

PINCÉR Nincs semmim a vadludakról. Mondd neki, hogy emlékezzen valami másra.

DOKTOR *(Nagy Károlyhoz)* Nem emlékeznél inkább valami másra?

NAGY KÁROLY Nem. Én a vadludakra akarok emlékezni.

DOKTOR *(a pincérhez)* Sajnos mindenáron a vadludakra akar emlékezni. Tegyé fel akkor valamit, ami legalább emlékeztet a vadludakra.

PINCÉR Hát jó..., majd keresünk valamit... *(Lassú, érzélgős zene, mint például a népszerű Butterfly – alig valamivel hangosabban, mint az eddigi kocsmái zajok és a beszűrődő gépkocsizúgás.)*

DOKTOR Hát akkor parancsolj. Ha már mindenáron a vadludakhoz ragaszkodsz.

PINCÉR Ez jó lesz?!

DOKTOR Ragyogó! Engem kifejezetten a vadludakra emlékeztet.

NAGY KÁROLY Szóval, kamaszkoromban például a vadludakat szerettem nézni. Különösen alkonyattájt, amikor az ég már egészen sötétkék, és a vadludak V betűt rajzoltak, külön-külön már nem is látszottak, csak a szabályos V betű... Illetve sohasem volt szabályos: az egyik szára mindig hosszabb volt, és emlékszem, én mindig arra vártam, hogy egyszer majd szabályos V betűt látok. Sohasem volt szabályos. De azért így is nagyon szép volt ott a városban kívül, ahol nagyon zöld a fű, és csend van, és én szerettem nézni a vadludakat, különösen alkonyattájt.

DOKTOR Vége?

NAGY KÁROLY Igen, illetve nem egészen. Egyszer egy lánnyal mentem ki a város szélére. Meg akartam neki mutatni a vadludakat. Álltunk ott egymás mellett és az eget kémleltük, és akkor arra jött két kisser, az egyik felvett egy göröngyöt, és megdobott vele. Pontosan nyakszirten talált el: a göröngy puha volt, darabokra tört és behullott az ingembe. A két srác röhögve elfutott, és az a lány is velük nevetett, nagyon jóízűen.

DOKTOR Vége?

NAGY KÁROLY Igen. Most már vége.

DOKTOR Helyes, akkor figyeld, hogy mi van az utcán. *(A pincérhez.)* Ferikém, vége a vadludaknak! *(A zene elhallgat.)*

NAGY KÁROLY Csak egy barna hajú. Nem tudom, mi ez ma délután. Meglepetően gyenge a felhozatal.

DOKTOR Bejegyezheted a barátnőmet is.

NAGY KÁROLY Tehát még egy barna hajú. Viszont nincsenek vörös hajúak. Ha ez így folytatódik, nem fogod tudni megírni a tanulmányodat.

DOKTOR Dehogyanisem. Majd az lesz a címe hogy: „Főleg a barna hajú nők abortálnak.” Vagy pedig: „Miért abortálnak többnyire a barna hajú nők?” Azt hiszem, a második cím jobb lesz.

NAGY KÁROLY A fene egye meg! Jön az öreg sorsjegyáros.

DOKTOR Nagyon hiányzott. Kifejezetten hiányzott nekem. Remélem, ezúttal nem fogod ideültetni.

NAGY KÁROLY Nem tehetek semmit, ha ide akar ülni. Tudod, hogy nem tehetek semmit.

DOKTOR Én viszont tehetek. Ha megint ideül, a pofájába öntök egy pohár vizet. Akkor talán elmegy majd, mit gondolsz?

NAGY KÁROLY Ne tedd ezt, kérek. Tudod, hogy az apám régi barátja és...

DOKTOR És régi harcostársa. Tudom. Viszont nekem nem régi barátom, és nem régi harcostársam. Tehát a pofájába önthetem a vizet.

NAGY KÁROLY Komolyan kérek, hogy ne tedd. Minek fölöslegesen kellemetlenkedni. *(Halkítja a hangját, mert már hallatszik, ahogy a sorsjegyáros a szomszéd asztaloknál kínálja az áruját.)*

SORSJEGYÁRUS Sorsjegyet tessék... Sorsjegyet tessék...

NAGY KÁROLY Alapjában véve rendes tag az öreg. Igazán fölösleges lenne megbántani.

DOKTOR Unalmas tag az öreg. Ez az igazság. Én rettenetesen unom.

SORSJEGYÁRUS Ó, te megint itt vagy, Karcsikám. Napról napra megint ennél az asztalnál; nem unod még? Leülök hozzátok egy kicsit, jó? *(Hallatszik, ahogy félrehúzza a széket, aztán sóhaj.)* Nagyon kifáradtam. Hiába, öreg vagyok már.

NAGY KÁROLY Nem értem, miért kell ezt csinálnia, amikor...

DOKTOR Mondja, öregem, tudta maga azt, hogy minden ember vérenek más szaga van?

SORSJEGYÁRUS Kérem?

DOKTOR Lefogadom, hogy nem tudta. Lefogadom, hogy még azt sem tudta, hogy az emberek vérenek egyáltalán szaga van.

SORSJEGYÁRUS Maga orvos?

NAGY KÁROLY Igen, orvos. Nemrégen végzett. És nekem nagyon jó barátom.

DOKTOR Így például, öregem, a maga vérenek egészen más szaga van, mint az enyémnek.

SORSJEGYÁRUS *(kissé bosszankodva)* Érdekes. *(Nagy Károlyhoz fordul.)* És te, hogy vagy, Karcsikám. Hm... látom, még mindig ezt a keresztet hordod a nyakadban. Mondd, miért raksz ilyesmit a nyakadba?

NAGY KÁROLY De hát miért baj ez?

DOKTOR Szerintem mindenki azt hord a nyakában, amit éppen akar. Ismertem egy tagot, aki a bölcsességfogát rákötötte egy zsinagregre, és azt akasztotta a nyakába. Hihetetlenül ronda fog volt, félig már el volt rohadva.

SORSJEGYÁRUS Nem lényeges az egész, és nekem tulajdonképpen semmi közöm hozzá, de neked tudnod kellene, hogy ki volt az apád, és még ma is kicsoda.

DOKTOR Tökéletesen igaza van öregem. Mármint, hogy magának ehhez semmi köze. És különben is, szerintem egy aranykereszt mégiscsak szebb, mint egy félig megrohadt bölcsességfog. Sőt, összehasonlíthatatlanul szebb. *(A pincért szólítja.)* Ferikém, az aranykeresztről beszélünk! Az alkalomnak megfelelő zenét kérünk!

PINCÉR Az aranykeresztről?! Szóval mégiscsak a keresztről. Majd mindjárt keresek megfelelő lemezt. Fogadás nem lesz?

SORSJEGYÁRUS *(kimértebb hangon, mint eddig)* Fiatalember, én nem magához beszéltem. És ha lehet, kíméljen meg a vicceitől. *(Nagy Károlyhoz.)* Ugye tudod, ki volt az apád?

NAGY KÁROLY Tudom. Na és?

DOKTOR *(a pincérhez)* Ferikém, hagyd abba! Ejtettük az aranykeresztet. Ez az öreg tag most a forradalomra emlékezik. Keress nekünk, légy szíves, forradalmi dallamokat.

SORSJEGYÁRUS *(dühösen)* Idefigyeljen, maga...

PINCÉR Túl gyorsan váltogatjátok a témákat! Ha így folytatjátok, folyton csak lemezeket fogok keresgélgni. Miért nem beszélgettek inkább a vadludakról. Akkor fennhagynám a régi lemezt. *(A szomszéd asztaloktól ismét hangos nevetés hallatszik.)*

DOKTOR Ferinek tökéletesen igaza van. Beszéljünk inkább a vadludakról. Mondja, öregem, nézte már a vadludakat alkonyattájt, amikor észak felé szállnak? Az ég egészen sötétké, és a vadludak ilyenkor majdnem szabályos V betűt formálnak. Higgye el, érdemes megnézni őket.

SORSJEGYÁRUS Mondja, mit akar maga...

PINCÉR Na, mi lesz?!

DOKTOR Félek, hogy nem lesz semmi sem a vadludakból. Az öreg tagnak nem tetszenek a vadludak. Ragaszkodik a forradalmi múlthoz.

PINCÉR Hát jó! Akkor legyen a forradalmi múlt.

NAGY KÁROLY *(a sorsjegyárushoz)* Ne haragudjon a doktorra. Ő mindig ilyen. Tudja, nálunk az a szokás, hogy ha belekezdünk valamilyen témába, akkor zenei aláfestést is kérünk. A pincér olyankor bekapcsolja a zenegépet, és az alkalomnak megfelelő lemezt választ ki. Így sokkal érdekesebb, nem igaz?

SORSJEGYÁRUS *(rosszkedvűen)* Igaz. Egész biztosan igaz. *(Felhangzik a zene: valamilyen, a háborús időket idéző dallamok giccsesített, szórakoztató zenére átírt változata, mint például a népszerű „Kazacsok”.)*

PINCÉR Ez jó lesz?!

DOKTOR Majd mindjárt megkérdezem. *(A sorsjegyárushoz.)* Megfelel ez magának, öregem? Szerintem ilyen zene mellett már egész szépen felidézheti a forradalmi múltat. *(Rövid szünet, aztán a pincérnek.)* Nem válaszol az öreg tag, tehát megfelel a zene.

NAGY KÁROLY No végre, még egy vörös hajú! Nézzük csak, ez ma a negyedik vörös hajú.

DOKTOR Hagyd most a vörös hajú nőket. Tessék most a forradalmi múltról beszélni.

SORSJEGYÁRUS Nagyon érdekes volt, amit az előbb mesélt, fiatalember. Hogy minden ember vérének más szaga van. Sohasem gondoltam volna.

DOKTOR Ne is gondolja, öregem. Főleg most ne gondolja. Most tessék a forradalmi múltról beszélni. Magának forradalmi múltja van, igaz? Meg a barátom apjának is. Ha jól emlékszem, azt kérdezte a barátomtól, hogy tudja-e, ki volt egykoron az apja.

SORSJEGYÁRUS Sohasem gondoltam volna, hogy a maga vérének más szaga van, mint az enyémnek.

DOKTOR Á, nem. Nem beszélünk mellé. *(Nagy Károlyhoz.)* Mondd, Karcsikám, tudod te egyáltalán, hogy ki volt egykoron az apád?

NAGY KÁROLY Tudom. Mondtam már, hogy tudom. Na és?

DOKTOR *(a sorsjegyárushoz)* Látja, öregem, a barátom tudja, hogy ki volt egykoron az apja. Na és?

SORSJEGYÁRUS *(emeltebb hangon)* Nem hiszem, hogy tudja. Ha valóban tudná, akkor nem hordana keresztet a nyakában. Akármít inkább a nyakába akasztana. Akár egy faragott lófaszt...

DOKTOR Állj! Trágárkodni nem szabad, öregem. Én nagyon becsülöm az ön forradalmi múltját, és nem bánom, ha felidézi, de trágárkodni nem szabad.

SORSJEGYÁRUS *(dühösen)* De most már igazán elég volt...

DOKTOR Ha trágárkodások nélkül nem megy, akkor tényleg jobb lesz, ha másról beszélünk. Például: mit gondol öregem, miért abortálnak többnyire a vörös hajú nők? Illetve nem is a vörös hajúak, hanem a barna hajú nők. Szóval: mit gondol, miért abortálnak többnyire a barna hajú nők?

SORSJEGYÁRUS Mondja fiatalember, maga nem undorodik néha saját magától?

DOKTOR De igen. És mások is. Alig egy félórával ezelőtt egy helyes barna hajú nő azt mondta nekem, hogy undorító disznó vagyok. És a barátomra is azt mondta, hogy undorító disznó. Egyébként az illető személy a barátnőm. Éppen akkor indult abortálni.

SORSJEGYÁRUS Sajnálom, hogy ideültem ehhez az asztalhoz. Igen, nem kellett volna ideülnöm.

DOKTOR Persze hogy nem kellett volna ideülnie. Sem ma, sem azelőtt. Tudja, én kimondhatatlanul unom magát. Mondtam is a barátomnak, hogy ha ma ismét az asztalunkhoz ül, akkor az arcába öntök egy pohár vizet. Így talán a jövőben másutt fog megpihenni.

SORSJEGYÁRUS Nagyon igaza volt a barátnőjének. Maga tényleg egy undorító disznó.

DOKTOR Kimondhatatlanul unom magát, öregem.

NAGY KÁROLY Ne örülj meg. Hagyd azt a poharat. Ne...! *(A doktor a sorsjegyárus arcába önti a vizet. A zene elhallgat, megszűnik minden zaj. Néhány pillanatig búra alatti csönd.)* Te teljesen megőrültél! *(Ismét a szokásos zajok, de zene nélkül.)*

SORSJEGYÁRUS *(rekedten)* Engem még senki sem öntött arcul.

DOKTOR Vízrel sem?

SORSJEGYÁRUS Meg fogom ölni magát.

DOKTOR Jól van, öreg szájhős, most már lépjen le!

SORSJEGYÁRUS *(hallatszik, ahogyan feláll a székről)* Lelépek... Igen, meg kell, hogy öljem magát. Engem még senki sem öntött arcul.

DOKTOR Ezt már hallottuk. Tényleg lépjen le most már. Remélem, többé nem ül le velem egy asztalhoz.

SORSJEGYÁRUS *(elindul)* Nem. Ebben biztos lehet.

PINCÉR Történt valami?

DOKTOR Nem történt semmi. Tudod, hogy sohasem történik semmi. Az az öreg tag a forradalmi múltat idézte.

NAGY KÁROLY Te teljesen megőrültél. Miért kellett annak a szegény öregnek az arcába önteni a vizet.

DOKTOR Untam. Kimondhatatlanul untam. Egyébként mindent unok. Legszívesebben mindent és mindenkit leöntenék egy pohár vízzel. De hát ez sajnos lehetetlen. Ezért csak az öreg szájhőst öntöttem le.

NAGY KÁROLY Tudod, hogy megölhetett volna.

DOKTOR Igazán?

PINCÉR Igazán. Csuda önérzetes tag az öreg. Ezek az öreg tagok mind marhára önérzetesek. Őszintén szólva csodálkozom, hogy

nem lőtt le azonnal. Van neki pisztolya. Állandóan magával hordja, egyszer megmutatta nekem.

NAGY KÁROLY Igen, van neki pisztolya. Rendőrtiszt volt az öreg, néhány évvel ezelőtt nyugdíjazták.

DOKTOR Meglátszik rajta, hogy rendőrtiszt volt. Mindvégig uralkodni tudott magán. Azt mondják, hogy a rendőrtiszteknél nagyon fontos, hogy hidegvérűek legyenek, és hogy tudjanak uralkodni magukon.

NAGY KÁROLY Csak azt nem értem, miért árulja ezeket a vacak sorsjegyeket. Hiszen kap nyugdíjat.

PINCÉR Nem tud nyugton maradni. Az ilyen önérzetes, öreg tagok soha életükben nem tudnak nyugton maradni. Muszáj nekik valamit csinálni, ha mást nem, legalább sorsjegyet árulni. Emlékeztek még az öreg Makraira, aki ott az erdő mellett lakott? Az is éppen ilyen önérzetes, öreg tag volt.

NAGY KÁROLY Igen. Emlékszem. Az meg kutyákat idomított.

PINCÉR Az égvilágon semmi szükség nem volt rá, de ő kutyákat idomított. Összegyűjtötte az összes korcs, csavargó kutyákat, aztán idomította őket. Mindenét felzabálták azok a dögök, de ő csak gyűjtötte és idomította őket.

NAGY KÁROLY Emlékszem, nagyon ronda kutyái voltak. Volt ott egy bozontos szőrű, kurta farkú dög, amelyiknek a feje kisebb volt, mint az öklöm. Szörnyen utáltam azt a kutyát.

PINCÉR Az volt az öreg Makrai kedvence. Egyszer oldalba rúgtam azt a dögöt, és az öreg késsel jött nekem. Alig tudtam elfutni a fák közé.

DOKTOR Ferikém, neked lejárt a munkaidőd?

PINCÉR Igen, végeztem.

DOKTOR Kár. Azt akartam javasolni, hogy tegyél fel valami lemezt a kutyákról. Vagy a kutyákkal is végeztetek?

PINCÉR Igen, végeztünk a kutyákkal is.

DOKTOR Nagyszerű. Akkor talán leülhetnél hozzánk. *(Széktologatás hallatszik, amikor a pincér leül.)* Mi újság kinn az utcán? Megjegyzem, az öreg Makrainak azt a bozontos szőrű és kis fejű kutyáját én is nagyon utáltam.

NAGY KÁROLY Az utcán nem történik semmi. Érthetetlen. Egyszerűen elfogytak a nők... Hanem, nézzétek csak, ott a túloldalon, ott áll az öreg sorsjegyárus.

PINCÉR Tényleg ott van. És csuda vészajtósloán áll ott. Nem tesszik nekem, ha egy ilyen önérzetes öreg tag csak úgy tétlenül ácsorog az utcán.

DOKTOR De uralkodik magán. Innen látszik, hogy uralkodik magán. Szólni kellene neki, hogy anyagilag egyáltalán nem kifizetődő az álldogálás. Tudtommal ő arra vállalkozott, hogy sorsjegyeket árul.

PINCÉR Doktorkám, félek, hogy téged vár az öreg. Jó lenne vigyázni, a pisztoly biztosan nála van.

DOKTOR Igen, biztosan nála van a pisztoly, de az a fő, hogy ő uralkodik magán...

NAGY KÁROLY Itt van a barátnőd.

DOKTOR Ó, máris megjöttél, drágám.

BARÁTNŐ *(színtelen hangon, a beszéde emlékeztet kissé a doktor modorára)* Máris megjöttem.

DOKTOR Ugye, nem is volt olyan szörnyű?

BARÁTNŐ Nem volt szörnyű.

DOKTOR Leülsz?

BARÁTNŐ Haza szeretnék menni.

DOKTOR Hát akkor... jó, akkor hazamegyünk. De képzeld, amíg te nem voltál itt, a barátaim szerint életveszélyben forogtam. Volt itt egy unalmas, öreg tag...

BARÁTNŐ Haza szeretnék menni. Nagyon fáradt vagyok.

DOKTOR Persze. Már megyünk is. *(Hallatszik, amint feláll a székről.)* Szóval, én a pofájába öntöttem egy pohár vizet. A barátaim szerint az öregnek pisztolya van, és könnyen lelőhetett volna. Állítólag kis híján...

BARÁTNŐ Majd otthon elmeséled, jó? Majd holnap elmeséled.

DOKTOR Persze. Majd holnap elmesélem.

PINCÉR Doktorkám, a helyedben én jól meggondolnám, hogy egyáltalán kimenjek-e most az utcára.

DOKTOR Mennünk kell, fiúk. Ti csak figyeljétek az utcát, és gyűjtsétek az adatokat.

BARÁTNŐ Nagy Károly úr, ne felejtsem el engem is bejegyezni.

NAGY KÁROLY Már bejegyeztem.

PINCÉR Az öreg tag még mindig kint áll az utcán. Tényleg jól gondold meg.

DOKTOR Felteszem a forradalmi zenei aláfestést az öreg szájhős tiszteletére. Hol van az a lemez?

PINCÉR Fel van téve a lemez. Kapcsold csak be a gépet. *(Rövid szünet, aztán felhangzik a már korábban hallott „forradalmi” zene.)*

DOKTOR *(távolabbról)* Szervusztok, fiúk.

PINCÉR *(rövid szünet után)* Őszintén szólva, félek, hogy az öreg tényleg rálő. Nagyon komolyan fenyegetőzött.

NAGY KÁROLY Dehogysis fog rálőni. Szájhősködött csak az öreg.

PINCÉR Nem tetszik nekem, ha az ilyen önérzetes, öreg tagok fenyegetőznek. Általában komolyan szokták gondolni. Szerintem rá fog lőni a Doktorra.

NAGY KÁROLY Nyavalyát fog rálőni. Miért nem lőtt rá, amikor itt volt?

PINCÉR Talán attól tartott, hogy valaki közbelép. De ott az utcán senki sem fog közbelépni. Szerintem egész biztosan rálő.

NAGY KÁROLY Nem fog rálőni.

PINCÉR Fogadjunk, hogy rálő. Ma még úgysem fogadtunk.

NAGY KÁROLY Hát jó. Fogadjunk. Miben fogadjunk?

PINCÉR Fogadjunk abban az aranykeresztben, ami a nyakadban lóg.

NAGY KÁROLY Nem. Az aranykeresztben nem fogadok. De fogadhatunk az aranyláncban, amin a kereszt van.

PINCÉR Rendben van. Ha elveszítem, veszek neked még egy ugyanilyen aranyláncot.

NAGY KÁROLY El fogod veszíteni. A Doktoréknak már régen ki kellett érniük az utcára. Bizonyára már messze járnak.

PINCÉR Nem hiszem, hogy messze járnak. És a fogadást megnyertem. Az öreg tag elővette a pisztolyát.

NAGY KÁROLY Micsoda?! *(Messziről két éles csattanás hallatszik, a zene elhallgat. Ismét búra alatti csönd. Rövid szünet.)* Tényleg rálőtt.

PINCÉR Megmondtam, hogy rá fog lőni.

NAGY KÁROLY Kétszer is rálőtt. Miért lőtt rá kétszer is?

PINCÉR Lehet, hogy előszörre nem találta el.

NAGY KÁROLY Gondolod, hogy egyáltalán eltalálta? Olyan kicsi az a pisztoly.

PINCÉR Azt hiszem, hogy igen. Nagyon nyugodtan áll ott az öreg.

NAGY KÁROLY A Doktort sehol sem látom.

PINCÉR Biztosan az ellenkező irányba indulhattak, nem erre, az ablak felé. Az emberek is mind arra futnak.

NAGY KÁROLY Igen. És a kocsmá is kiürült. Valami nyilván történt az utcán. De azért nem hiszem, hogy eltalálta. Nagyon kicsi az a pisztoly.

PINCÉR Biztosan eltalálta. Nem állna ott olyan nyugodtan, ha nem találta volna el.

NAGY KÁROLY Nem találta el. Nagyon kicsi az a pisztoly, és túl nagy volt a távolság.

PINCÉR Fogadjunk, hogy eltalálta.

NAGY KÁROLY Hát fogadjunk.

PINCÉR Fogadjunk az aranykeresztben. Ha elveszítem, veszek neked még egy ugyanilyen aranykeresztet.

NAGY KÁROLY Nem tudsz venni ilyen aranykeresztet. Ilyet nem lehet kapni.

PINCÉR Akkor visszaadom az aranyláncodat. Rendben?

NAGY KÁROLY Hát... rendben.

PINCÉR Gyerünk, és nézzük meg.

Megszűnik a búra alatti csönd, felállnak a székről, ismét behallatszanak a külső zajok: lábdobogás, gépkocsizúgás. Elindulnak, az egyik elkezd, aztán a másik is csatlakozik hozzá, és együtt füttyülnek a korábban hallott „forradalmi” dallamokat.

Gépiratból

Nem akármilyen utazás

hangjáték-szövegkönyv

SZEREPLŐK

Férj

Feleség

Szín: lakás, az utcáról nagyvárosi zajok szűrődnek be, néha egy-egy hangosabb kiáltás, ami egy bérházlakásban a lépcsőházból hallatszik.

FELESÉG *(boldogan kiabálva, a hangja eleinte halkabb, majd fokozatosan erősödik, mintha egy másik helyiségből jönne)* Megtaláltam a térképet! Megvan!

FÉRJ Na végre! Hol volt?

FELESÉG Itt volt a szekrényben. Nem tudom, de valahogy éreztem, hogy itt kell lennie. Meg kellett volna néznem hamarabb.

FÉRJ Jól van. Add csak ide, hadd nézzem!

FELESÉG Ne, még ne! Beszéljük meg előbb pontosan, hogy hova utazunk.

FÉRJ Ugyan! Már megint kezded. Már éppen elégszer elmondtam, hogy előre nem beszélünk meg semmit.

FELESÉG De hát, nélkülül olyan bizonytalan. Olyan, mint egy mese.

FÉRJ Nem igaz! Ez nem mese. Mi ma délután elutazunk. Ma délután. Érted?!

FELESÉG Igen, igen. De talán eleinte mégis tudnunk kellene, hogy...

FÉRJ *(idegesen közbevág)* Nem, nem kell semmit sem tudnunk. Elmegyünk, mert el akarunk menni. És ahol majd minden tetszeni fog, ott majd megállunk. De, hogy hol, azt előre nem tudhatjuk.

FELESÉG *(a férjét agítva)* Figyelj ide! Hiszen, ha tudjuk, hogy hova akarunk menni, akkor is választhatunk a különböző útvonalak közül. Nézd csak, például...

FÉRJ Nem nézek semmit. Én minden kötöttségtől meg akarok szabadulni. Én ezért utazom!

FELESÉG De hát, hiszen én is! Csak attól félek, hogy céltalanul elindulni... az nagyon nehéz.

FÉRJ Nem érdekel, hogy nehéz vagy nem nehéz. Én így akarok, és eddig te is így akartál.

FELESÉG Igen, igen, de...

FÉRJ *(idegesen közbevág)* Add ide a térképet. Nagyon kezdesz idegesíteni.

FELESÉG Jó, ahogy akarod. Itt a térkép. *(Az asztalra teszi, kis puffanás hallatszik, majd a lapok zizzenése.)* Csak azt tudnám, mit nézel azon a térképen olyan sokáig.

Kis szünet, lapok zizzenése hallatszik.

FÉRJ *(békítően)* Figyelj csak ide. Nem akarok én veszekedni, csak tudod, milyen hamar felidegesítem magam. Tudod, én már kisorác koromban is szerettem nézegetni a térképet. Akkor egy csúnya kisvárosban laktunk, és én nagyon utáltam ott lenni, és mindeképpen el akartam jönni. És amikor a térképet néztem, akkor mindig a lehetőséget láttam benne arra, hogy van hová mennem, és arra, hogy választhatok a helyek között. Tudod, a lehetőség, az nagyon fontos. Ezt kell megértened.

FELESÉG De mi ma indulunk, nekünk a lehetőség már nem elég.

FÉRJ Mi az egyik lehetőséget kihasználjuk azzal, hogy ma kimegyünk az állomásra, felülünk egy vonatra és elindulunk...

FELESÉG Jaj ne, ne folytasd ezt tovább, mert mi már, te is tudod...

FÉRJ *(nagyon határozottan és kissé türelmetlenül folytatja)* ...és utána már csak választanunk kell tudni a helyek között. Érted? *(Nagyon erőlyesen.)* Érted?

FELESÉG *(halkan)* Te biztosan hiszel ebben?

FÉRJ Igen!

FELESÉG *(szintén halkan)* Jó, akkor jó. *(Kis szünet után más hangon folytatja.)* Mit gondolsz, mikor veszik észre a szomszédok, hogy elmentünk?

FÉRJ Gondolod, hogy valakit is érdekel ez?

FELESÉG Hát persze!

FÉRJ Na, én ebben egyáltalán nem lennék olyan biztos.

FELESÉG Képzeld csak el, kijön a rendőrség, kihallgatják őket, és mindenki azon fog gondolkozni, hogy mikor láttak bennünket utoljára.

FÉRJ Néhánynak nehezen fog eszébe jutni.

FELESÉG Hogy mi milyen fontos emberek leszünk! Kár, hogy nem láthatjuk.

FÉRJ Csoda tudja, én nem sajnálom. Örülök, hogy végre itt hagyom az egész társaságot.

FELESÉG *(nevetve)* Örömet okozunk nekik. Majd megtárgyalják, hogy vajon mi is történhetett velünk. Esetleg arra gondolnak, hogy meggyilkoltak bennünket.

FÉRJ *(gúnyosan)* Legalább egy kis változatosságot hozunk az életükbe.

FELESÉG És ha tudnák, hogy tulajdonképpen mi is történt velünk. Mit gondolsz, akkor mitólnának?

FÉRJ Nem értenék.

FELESÉG Hogyhogy nem értenék?

FÉRJ Az emberek többsége nem tudja elképzelni, hogy egyszerűen el lehet utazni úgy, hogy mindent magad mögött hagyysz.

FELESÉG Arra vajon nem gondolnának, hogy úgyis visszajövünk, és...

FÉRJ Nem, ne folytasd! Erre még csak nem is gondolnak!

FELESÉG Ők gondolhatnak, és valószínű, hogy erre gondolnak majd.

FÉRJ Ne is említsd ezt, ne is említsd! *(Mintegy önmagát is biztatva.)* Hiszen az teljesen kizárt!

FELESÉG *(beleegyező hangon)* Hát persze, igazad van, erről felesleges még beszélni is.

Kis szünet.

FÉRJ Írj egy levelet az anyádnak, hogy hol találja meg a lakáskulcsot.

FELESÉG *(tétovázva)* Igaz... a levelet is meg kell írnom.
 FÉRJ Írd meg most, mert utána egy-két dolgot be is kell pakolnunk.
 FELESÉG *(halkan)* Mondanom kell valamit...
 FÉRJ *(döbbenet)* Mit?
 FELESÉG Hirtelen, szóval olyan nehéz kezd lenni... Ennek a levélnek a megírása... és minden valahogy...
 FÉRJ *(közbevág)* Hallgass! Nekem nehogy azt merd mondani, hogy te kezdted megbán...
 FELESÉG *(szinte sikoltva)* Nem, jaj dehogy!
 FÉRJ Nahát! Körülbelül két óránk van még.
 FELESÉG Miért kettő? Hiszen nem tudjuk, hogy milyen vonattal megyünk.
 FÉRJ Két óránk van még, és még valamit be is kell pakolnod.
 FELESÉG Hiszen lehetne akár öt óránk is még.
 FÉRJ Csak kettő van, utána el kell indulnunk.
 FELESÉG Nem értelek, kezdelek nem érteni.
 FÉRJ *(idegesen)* Nem is kell, hogy érts. Két óránk van, mert lehet, hogy utána késő.
 FELESÉG *(döbbenet)* Késő?! Miért késő?
 FÉRJ *(emelt hangon, akadozva)* Azért, mert..., azért mert késő. Na! Egyszerűen késő.
 FELESÉG *(gúnyosan)* Félsz? Félsz, hogy később már nem mersz elindulni?
 FÉRJ *(ordítva)* Hallgass! Nem félek! Én nem félek!
Egy tárgy puffanása hallatszik, mint amikor véletlenül lelöknek pl. egy hamutartót az asztalról. Utána rövid szünet.
 FELESÉG *(döbbenet és halkan)* Ne, ne így csináljuk.
 FÉRJ *(kedvesen, kissé halkan)* Gyere ide, gyere ide hozzám. Tényleg mire jó ez? Hiszen mi együtt akarunk elmenni, nem?
 FELESÉG Igen. És ma indulnunk kell, és addig még be is kell pakolni, és meg kell írni a levelet...
 FÉRJ Látod, mennyi dolgunk van még!

FELESÉG *(székreccsenés, mint amikor feláll az ember a székről)* Előbb inkább bepakolok...
 FÉRJ Jó, ahogy neked jobb. Csak siessél.
 FELESÉG *(léptek hallatszanak, majd a hangja a másik szobából)* Nem akarsz segíteni?
 FÉRJ Félek, hogy összeveszünk rajta, és azt nem akarom.
 FELESÉG Dehogyan. Gyere csak át!
 FÉRJ Jó, megyek. *(Hangja egyre erősebb.)* Minél kevesebb holmit, az a lényeg.
 FELESÉG Hirtelen nem is tudom, mi fontos most számunkra.
 FÉRJ Számunkra innen már semmi.
 FELESÉG Hogyhogy semmi?!
 FÉRJ Úgy, hogy mi nem csak az emberektől, hanem a tárgyaktól is meg akarunk szabadulni. Mindentől, hisz tudod!
 FELESÉG Biztos vagy ebben? Muszáj?
 FÉRJ Nem muszáj.
 FELESÉG *(habozva)* Te, el szeretnék neked mondani valamit.
 FÉRJ *(viccesen)* Figyelem hölgyem!
 FELESÉG Azt hiszem, ez nagyon komoly, és most nagyon kikívánczozik belőlem.
 FÉRJ Jó, nagyon komolyan figyelek.
 FELESÉG Nem fogsz megharagudni, ígérd meg előre.
 FÉRJ *(kis szünet után, sürgetve mondja)* Jó, ígérem, csak monddad!
 FELESÉG Tudod, hogy én egyszer együtt laktam egy idős rokonommal egy nagyon elhanyagolt lakásban...
 FÉRJ *(közbevág)* Ezt már mesélted.
 FELESÉG *(ugyanolyan hangon folytatja)* ...és rettenetesen zavart az öregnek az a sok ócska holmija, amire nem volt szükség. Egyyszer hívtam egy ócskást, hogy vigye el mindet. Nem kell pénz, csak vigye el! És aztán az ócskás csak az orrát húzogatta, és azt mondta, hogy ezek már a kutjának sem kellenek. Én akkor fogtam magam, összepakoltam mindent, és azt mondtam, hogy nem adok el semmit, és nem is akartam soha eladni semmit, és tűnjön el rögtön az ócskás.

FÉRJ De miért?

FELESÉG Hirtelen fontosak lettek azok az ócska holmik. Talán azért, mert az ócskás úgy, olyan nagyképűen leszólta őket. És azóta gyűlölöm az ócskásokat.

FÉRJ És hogy jutott most ez eszedbe?

FELESÉG Nem tudom. *(Akadozva.)* Csak úgy... eszembe jutott.

FÉRJ Nem igaz. Nem mered megmondani. Mondd meg nyugodtan, tudod, hogy már megígértem, hogy...

FELESÉG *(gyorsan közbevág, mint aki túl akar lenni rajta)* Mert most úgy érzem, hogy te vagy az ócskás.

FÉRJ *(rövid szünet után, döbbenet)* Ne! Felejtsd el az egészet. Kérlek! Nem szabad most erre gondolnod.

FELESÉG *(majdnem sírva)* Megpróbáltam elfelejteni, mondogattam magamban, hogy hülyeség az egész, mi együtt határoztuk el, hogy megyünk...

FÉRJ *(gyorsan, hadarva)* Igen, együtt határoztuk el. És mind a ketten el akarunk menni. Így van, nem?

FELESÉG Így, és látod, mégis.

FÉRJ Semmi mégis. Menni kell, nincs mese.

FELESÉG Talán azért van ez nálam, mert sok mindent... szóval sok mindent sajnálok itthagyni.

FÉRJ Ne, kedves, ne mondj ilyet. Hiszen lesz nekünk még mindeünk.

FELESÉG Igen, így van.

FÉRJ *(kérlelve)* Ugye, elhiszed ezt?!

FELESÉG Igen, elhiszem. Persze hogy elhiszem.

FÉRJ És azt is elhiszed, hogy én nem vagyok ócskás, és soha nem is lehetek! Elhiszed, ugye?!

FELESÉG Igen, elhiszem. Ezt is elhiszem. Mindent elhiszek, csak ne sorold fel, kérek!

FÉRJ *(kis szünet után)* Jól van, azt hiszem, így van jól.

FELESÉG Hát..., csomagoljunk, jó?

FÉRJ Igen, most már kezdjük, mert kevés az időnk.

FELESÉG Nem is tudom hirtelen, hogy mit vigyünk magunkkal...

FÉRJ Ez a te dolgod!

Innentől a beszélgetés felgyorsul kicsit, mindketten izgatottak az út miatt.

FELESÉG No, várj! Először megállapodunk abban, hogy mit viszünk, és csak utána rakjuk be a bőröndbe. Jó?

FÉRJ Rendben.

FELESÉG Akkor hát..., először is fehérneműk, aztán ingek, pulóverek, egy-két nadrág, egy-két szoknya, nekem az a bordó és zöld ruhám, neked egy öltöny, nekem azok a sapkám, ékszerek, aztán...

FÉRJ Állj, állj, ez már így is rengeteg.

FELESÉG Na de mit lehet kihagyni?

FÉRJ Például az az öltöny nem kell nekem.

FELESÉG De az olyan szép, és tudod, milyen drága volt, most meg csak úgy itthagyjuk!

FÉRJ Nem lesz rá szükségem eleinte, meg aztán sok helyet foglal el.

FELESÉG Azt akarod mondani, hogy úgysem fogunk elegánsabb helyre menni?

FÉRJ *(nevetve)* Dehogynem. Grace Kelly soron következő estélyén már mi is ott leszünk.

FELESÉG *(egyre jobb kedvű a hangja)* Sajnos nem lehet.

FÉRJ Hogyhogy?

FELESÉG Mert nincs estélyi ruhám.

FÉRJ Majd veszünk valamit!

FELESÉG *(nevetve)* Ha tényleg el akarsz menni Grace Kelly estélyére, akkor nem valamit, hanem egy szép esti ruhát kell vened!

FÉRJ *(viccesen)* Sajnos. Pedig oda muszáj lesz elmenni.

FELESÉG Nem sérthetjük meg, igaz?

FÉRJ *(jókedvűen)* Így van, hölgyem, és ha ön új ruhába jön, akkor én sem mehetek egy ilyen ócska vacakba, tehát az öltöny marad.

FELESÉG Hiába, nem lehet vitatkozni veled. *(Engedékenyen.)* Jó, az öltöny marad.

FÉRJ Akkor elő a bőröndöt! Én adogatom, te pedig rakod.

FELESÉG Helyes. Először a fehéreneműk.
 FÉRJ Tessék parancsolni. És tudod, hogy 1 óra 10 percünk van már csak?
 FELESÉG Úristen! A cipők! Azokat elfelejtettem. Gyorsan azt a két párat add ide!
 FÉRJ Félek, hogy sok lesz, de azért tessék.
 FELESÉG A pulóvereket, ingeket kérem!
 FÉRJ Máris adom.
 FELESÉG Olyan gyorsan csináljuk, hogy még a végére sok minden kimarad.
 FÉRJ Az a legkevesebb. Csak gyerünk, folytassuk.
 FELESÉG A nadrágokat és a ruháimat!
 FÉRJ Igenis! *(Viccelődve, olyan katonásan mondja.)*
 FELESÉG Mindjárt nem leszek megelégedve veled. Mondtam, hogy a bordó és zöld ruhákat viszem! *(Ő is viccelődve beszél.)*
 FÉRJ Bocsánat! Máris adom őket.
 FELESÉG A sapkáimat!
 FÉRJ Hol vannak! Nem találom.
 FELESÉG Ott, ott, jobbra tőled.
 FÉRJ Ahá! Ebben a kupacban.
 FELESÉG Hogy itt milyen felfordulás van! *(Kiáltja.)*
 FÉRJ Nem baj! Majd...
 FELESÉG *(közbevág)* Semmi majd! Én már ugyan nem csinállok rendet.
 FÉRJ *(nevetve)* Hát persze hogy nem, hiszen 50 percünk van már csak.
 FELESÉG Húha! Kétszer is húha.
 FÉRJ Mi a baj, kétszer is?
 FELESÉG Az egyik az idő, a másik, hogy megint kezd hányingere lenni.
 FÉRJ Úristen, a szokásos utazás előtti?
 FELESÉG Ühüm.
 FÉRJ Szólj akkor a gyomrodnak, hogy most hagyja abba, mert ez nem akármilyen utazás.

FELESÉG Úgy látszik, nem érzi a különbséget. Majd megmosom kicsit az arcom. *(Léptek hallatszanak, majd vízcsobogás, és utána a feleség hangja.)* Milyen jó, hogy kijöttem! Teljesen megfeledkeztünk a szappanról, a törölközőkről és a fogkefékről, meg aztán a te borotvakészletről.
 FÉRJ Nem feltétlenül kell az én borotvakészletem!
 FELESÉG Hallgass. *(Hangja erősödik.)* Mindent hozok.
 FÉRJ Jobban vagy?
 FELESÉG Valamivel. Emlékszel, tavalyelőtt lekéstük emiatt a vonatot, amivel arra a vállalati kirándulásra kellett volna mennünk?
 FÉRJ Pardon, jutalomkirándulásra.
 FELESÉG Igaz. És utána senki sem hitte el, hogy a gyomrom miatt nem mentünk.
 FÉRJ Igen. *(Viccelődve mondja, mintha valakinek a hangját utánozná.)* Előre megfontolt szándékú, közösségtől való távolmaradásnak minősítették.
 FELESÉG De legalább többet nem akartak ilyesmire elcipelni bennünket.
 FÉRJ *(nevetve)* Ez volt a hasznunk belőle. De azért most nem késhe-tünk el.
 FELESÉG Most nem. Add csak ide azt a két törölközőt!
 FÉRJ Ezeket hova rakod?
 FELESÉG Ezzel terítem le a többit.
 FÉRJ Ahá! És mit gondolsz, ki fogja lecsukni ezt a bőröndöt?
 FELESÉG Ki? Hát mi!
 FÉRJ Hölgyem, most nincs időnk tréfálgozni. 40 percünk van még!
 FELESÉG Én nem tréfálgazom. Ráülünk, és úgy.
 FÉRJ Na, próbáljuk meg.
Mindkettőjük hangján hallatszik, hogy erőlködnek.
 FELESÉG Itt, az én oldalamon nem megy.
 FÉRJ Kicsit jobban nyomd!
 FELESÉG Jaj, ezt az én gyomrom nem szereti!
 FÉRJ Szólj neki, hogy egy kicsit bírja még.

FELESÉG Nem bírom jobban nyomni.

FÉRJ Csak egy pillanatig még! Még egy kicsit! Most! Kész!

FELESÉG *(kifújja magát)* Hű, ez nem ment könnyen.

FÉRJ Nem. De most meg kell ígéred valamit.

FELESÉG Mit?

FÉRJ Ha még ki is felejtettünk valamit, nem szólsz róla, jó?

FELESÉG *(nevetve)* Jó, jó.

FÉRJ 30 percünk van még. Ezalatt a levelet is meg kell írnod!

FELESÉG Jaj, persze, a levél. Nem írnád meg inkább te?!

FÉRJ Nem, ezt neked kell! Indulás!

Léptek hallatszanak, a feleség átmegy a másik szobába. A férj marad, és innen beszél hozzá, emeltebb hangon, kis szünet után.

Siess! Nagyon boldog vagyok. Már egy fél órát sem maradunk itt. Elkezdted írni?!

FELESÉG *(hangja a másik szobából hallatszik)* Rögtön. Nem megy olyan könnyen.

FÉRJ Gyorsan, gyorsan! Még 20 percünk van. És azután utazás. Tudod, hogy alapjában véve milyen nagy dolgot csinálunk most? Nem mindenki merné megtenni. Igen, erről van szó, hogy nem mernék. Pontosan. Ez az. *(Kis szünet.)* Mit gondolsz, hány ember cserélne most velünk? Szerintem rengetegen. Hogy állsz a levéllel? Siess!

FELESÉG *(hangja nem lelkes)* Mindjárt, nem tudom olyan gyorsan...

FÉRJ Nem tudod olyan gyorsan! Hogyhogy nem tudod?! Hát tudd! Muszáj tudnod.

FELESÉG Ne zavarj állandóan, így végképp nem megy.

FÉRJ Igazad van. Ne haragudj, de szinte már nem is vagyok itt. Már a vonaton ülök! Hallod? *(Kis szünet.)* Na, mi az, miért nem felelsz? *(Kis szünet.)* Már csak 13 percünk van! *(Kis szünet.)* Hallod? *(Szinte ordítva.)* Hallod egyáltalán, amit mondok? *(Ismét szünet.)* Mondd, itt vagy?

Hallatszik, ahogy felugrik és átmegy a másik szobába. Hangja ismét a szokott erősségű.

Mit csinálsz?

FELESÉG *(színtelen hangon)* Semmit. Láthatod, semmit.

FÉRJ *(döbbszenten)* Még nem írtad meg a levelet?

FELESÉG Nem.

FÉRJ Megörültél, pont most kezdted megint, amikor már csak...

FELESÉG *(nagyon ingerülten közbevág)* Igen, lehet, hogy megörültem.

FÉRJ Hogy lehetsz ilyen! Most, amikor már csak 5 percünk...

FELESÉG *(közbevág, szinte ordít)* Hallgass! Ne mondd tovább!

FÉRJ Mi az, hogy ne mondjam. Hát nem érted, hogy mennünk kell, mindjárt mennünk kell!

FELESÉG Nem érdekel! *(Halkabban.)* Nem tudok most elindulni.

FÉRJ *(döbbszenten)* Hogyhogy nem? *(Sziszegve.)* Te! Te! Te aljas, gyáva! Igen, az vagy!

FELESÉG *(kiabál)* Én gyáva? Te mondod ezt, aki a múltkor, amikor szintén bepakoltunk, utána kimentünk az állomásra, felültünk egy vonatra, és...

FÉRJ Ne, ne mondd tovább! Hallgass el, mert megütlek!

FELESÉG *(előbbi hangon)* Hát üss meg! Végigmondom, érted, a szemedbe mondom! Most végre kimondom, mert erről eddig hallgattunk, mintha meg sem történt volna!

FÉRJ *(réműlten kiabálva)* Nem szabad megtenned! Miattunk, érted, miattunk nem szabad!

FELESÉG ...és akkor, amikor a vonat ment velünk valamerre, a mi szabadságunk felé, akkor te hirtelen azt mondtad, hogy...

FÉRJ *(szinte segélykérően)* Ne!

FELESÉG ...hogy most nem bírod tovább, és most vissza kell fordulnunk, és majd a következő alkalommal biztos elutazunk. Emlékszel, hogy ezt mondtad!? Mondd?!

Rövid szünet.

FÉRJ *(halkan)* Igen.

FELESÉG *(még mindig majdnem kiabálva)* És te mondod nekem, hogy gyáva! Te?! *(Hirtelen elhallgat, rövid búra alatti csend.)*

FÉRJ *(halkan)* Igazad van.

Szünet.

FELESÉG *(még mindig nagyon idegesen, kissé akadozva, de már nem kiabálva)* Jaj, mit tettem. Nem akartam én ezt, de ahogy hallottam, amiket mondtál a másik szobában..., meg itt is, úgy éreztem..., szóval nem bírtam tovább, és ezt meg kellett mondanom. Muszáj volt megmondanom..., és nem tudok most indulni... Képtelen vagyok.

FÉRJ *(színtelenül)* Jobb, hogy megmondtad, nem haragszom, jobb, hogy most mondtad meg.

FELESÉG *(még mindig idegesen)* És mi lesz most, mit fogunk csinálni?! *(Kérlelve.)* Ne haragudj! Kérlek, ne haragudj rám!

FÉRJ Nem haragszom.

FELESÉG *(reménykedve)* Mondd, nem rontottam el mindent?

FÉRJ Nem, azt hiszem, nem.

FELESÉG De hát, de hát ez azt jelenti, hogy mi még elutazhatunk egyszer?

FÉRJ Akarsz? Biztosan hiszel benne?

FELESÉG Igen. *(Határozottabban.)* Igen!

FÉRJ Akkor még elutazhatunk. *(Határozottan, bár kissé önmagát biztatva.)* Holnap, holnap elutazunk. És ne félj, a következő alkalommal biztosan sikerülni fog.

Zene.

Kéziratból

Naponta két hamutartó

hangjáték-szövegkönyv

SZEMÉLYEK

Férj

Feleség

Taxisofőr

Éjszaka egy városi bérkaszárnya valamelyik lakásában. Olykor-olykor behallatszanak a külső zajok: egy-egy nagyobb gépkocsi zúgása, a lépcsőházból a későn hazatérő lakók beszélgetése, ajtócsapkodása.

FÉRJ *(kissé távolabbról, a szomszéd szobából hallatszik a hangja)* Fél óránk van még. Elkészülsz addig?

FELESÉG Elkészülök, légy nyugodt... Még néhány téli holmit kell csak becsomagolnom.

FÉRJ Téli holmit? Hova akarsz te utazni tulajdonképpen?

FELESÉG Azt hiszem, ehhez neked semmi közöd. Én sem kérdezem tőled, hogy hova akarsz utazni.

FÉRJ Persze, persze...

FELESÉG Meg aztán, fogalmam sincs, hogy hova megyek. Lehet, hogy éppen olyan helyre, ahol szükség lesz téli holmikra.

FÉRJ Én nem megyek olyan helyre, ahol hideg van.

FELESÉG A te dolgod. *(Rövid szünet után.)* Becsomagoltál már?

FÉRJ Már legalább egy órája.

FELESÉG És azóta a térképeidet tanulmányozod?

FÉRJ Nem. A térképeket is becsomagoltam. Egy varangyos békát néztem.

FELESÉG Varangyos békát?

FÉRJ Igen, az előbb láttam lent az úttesten egy varangyos békát. Pontosan az úttest közepén mászott, a neonfényben szépen lehetett látni, ahogy lassan mászik előre. Mellette meg gépkocsik robogtak, de egyik sem taposta el. Hát nem érdekes? *(Rövid szünet.)* Egy varangyos bé...

FELESÉG Utálom a békákat.

FÉRJ *(a szomszéd szobában kezd beszélni, de közben átjön a feleségéhez)*

Gyerekkoromban mindig volt két-három békám. Vékony zsineget hurkoltam a lábukra, és ugráltattam őket végig az utcán. Vagy fához kötöttem őket, és legyeket fogdostam nekik. Esténként pedig...

FELESÉG Esténként pedig bizonyára a szerszámos kunyhóba csuktad őket, ahol a pókjaidat tenyésztetted. Légy szíves, menj arrébb. Nem látod, hogy útban vagy?

FÉRJ Bocsánat, majd ide félreülök. *(Hallatszik, ahogy arrább megy és leül.)* Igen, oda csuktam őket a pókokhoz. Nagyon jól megvoltak egymással.

FELESÉG Elhiszem. De én a pókokat is utálom. Mindenképpen olyan helyre fogok menni, ahol nincsenek varangyos békák és pókok. Csak minél messzebb a pókoktól és a békáktól.

FÉRJ *(gúnyosan)* Azt hittem, hogy elsősorban tőlem akarsz messze kerülni.

FELESÉG Ez csak természetes. Minél messzebb tőled meg a pókoktól meg a békáktól.

FÉRJ És a barátok?

FELESÉG *(egyre ingerültebben válaszol)* A barátoktól is.

FÉRJ És a munkatársak?

FELESÉG A munkatársaktól is.

FÉRJ Hát a szomszédok?

FELESÉG A szomszédoktól is, meg az egész... *(Hirtelen hangot változtat.)* Á, nem, nem fogsz feldühíteni.

FÉRJ Dehogyis akarlak feldühíteni.

FELESÉG Igazán kedves vagy. És ha már ennyire kedves vagy, szeretnélek megkérni valamire.

FÉRJ Parancsolj.

FELESÉG Az... Azt, amit a pókokról és a varangyos békákról mondtam, azt komolyan gondoltam. Légy szíves, keress ki nekem a térképeiden néhány olyan helyet, ahol nincsenek pókok és békák.

FÉRJ Becsomagoltam már a térképeimet.

FELESÉG Egész biztosan legfölsül vannak. Biztos vagyok benne, hogy az autóbuszban is nézegetni akarsz őket.

FÉRJ Igen, legfölsül vannak. Hát jó, megnézem őket.

Átmegy a másik szobába, hangosabban beszél, és a hangja ismét távolabbról hallatszik.

Bár nem hiszem, hogy a térképek alapján pontosan meg tudom mondani, hol nincsenek pókok és békák. De azért megnézem. Szeretem nézni a térképeket.

FELESÉG Tudom.

FÉRJ Nem jöttél még rá, hogy miért szeretem annyira a térképeket?

FELESÉG Dehogyisnem. Már régen rájöttem. Illetve te mondtad meg.

FÉRJ Én mondtam meg?

FELESÉG Nem emlékszel? Legalább százszor elmondtad. *(Hangot változtat, a férjét utánozza.)* Tudod, én már kisserác koromban is szerettem nézegetni a térképeket. Csúnya kisvárosban laktam, csúnya emberek között, és én nagyon utáltam ott lenni, és mindenképpen el akartam szökni onnan. És amikor a térképet néztem, akkor mindig a lehetőségeket láttam benne arra, hogy van hová mennem, hogy válogathatok a helyek között. És azóta se változott semmi. Csak a csúnya kisvárosból csúnya nagyváros lett, több csúnya emberrel...

FÉRJ Ezt én mondtam?

FELESÉG Igen. Legalább százszor.

FÉRJ Nem hiszem, hogy így mondtam volna.

FELESÉG Sokkal részletesebben mondtad, de ez volt a lényeg. Ki néztél már valamilyen pókmentes helyet a számomra?

FÉRJ Hát garantálni semmit sem mernék. A térképeken az ilyesmi nincs bejegyezve.

FELESÉG Menj a fenébe akkor a vacak térképeiddel!

FÉRJ Te, azt hiszem, tudom már, mit kerestem én mindig a térképeken.

FELESÉG Ha nem muszáj, ne mondd el.

FÉRJ Hallottad már azt a szót, hogy: puinavé?

FELESÉG Nem hallottam.

FÉRJ Vagy azt, hogy: csiriguanó?

FELESÉG Azt sem hallottam.

FÉRJ Mit gondolsz, mit jelentenek?

FELESÉG Nem tudom. És nem is érdekel.

FÉRJ *(visszajön a feleségéhez)* A puinavé azt jelenti, hogy emberi hulladék. A csiriguanó pedig azt jelenti, hogy hideg ürülék.

FELESÉG Remek. Ezekkel is gyermekkorodban foglalkoztál a békákkal és pókokkal együtt?

FÉRJ Most jöttem rá, hogy tulajdonképpen mindig ezt kerestem a térképeken. Figyelj csak ide: az „emberi hulladékok” és a „hideg ürülék” egy-egy népcsoport. Így, ahogy mondom. Ez a hivatalos nevük. Valahol Dél-Amerikában élnek.

FELESÉG Sokáig akarsz magyarázni róluk? Menj el a szekrény elé!

FÉRJ Valójában mindig ilyen helyet kerestem magamnak. Ahol ilyen nevű népcsoportok élnek, mint például a csiriguanók.

FELESÉG Gondolhattam volna.

FÉRJ Képzeld el: elmész oda, azok közé az emberek közé, és egyszerűen azt mondod nekik, hogy ti emberi hulladékok vagytok, vagy azt mondod, hogy ti hideg ürülék vagytok. És még csak meg sem sértődhetnek. Hiszen ez a nevük. Hivatalosan így nevezik őket.

FELESÉG Szegény ember vagy te. Istenen, hogy milyen szegény ember vagy te! Kimondhatatlanul örülök, hogy végre nagyon messzire kerülünk egymástól.

FÉRJ Én is kimondhatatlanul örülök. És nem érdekel, hogy szegény ember vagyok. Énrám legfeljebb azt mondhatják, hogy szegény ember vagyok. De én elmegyek oda Dél-Amerikába, és azt mondom egy egész népre, hogy ti emberi hulladékok vagytok. Micsoda különbség!

FELESÉG Óriási különbség.

FÉRJ Itt ezt nem mondhatod, pedig néha talán kedved lenne ilyesmit mondani. Ha végignézel...

FELESÉG Akár itt a lakásban is.

FÉRJ Akár itt a lakásban is. Bár én most nem erre...

FELESÉG Várjunk csak! Nem attól félsz inkább, hogy esetleg te-rád mondják, hogy emberi hulladék vagy?

Rövid szünet.

FÉRJ Hm... Lehet. Azt hiszem, egyik is, meg másik is. Majd mindjárt megpróbálom megmagyarázni.

FELESÉG Inkább ne próbáld.

FÉRJ Arról van szó...

FELESÉG Ne kezdj el magyarázni, jó? Legalább most kímélj meg! Hiszen nemsokára érzékeny búcsút veszünk egymástól.

FÉRJ Kérem? Ó, igen. Bocsánat. Mindig megfeledekzem magamról. Valamikor nagyon szívesen végighallgattál.

FELESÉG Sohasem hallgattalak végig szívesen. Csakhogy te nem vettéd észre. El voltál foglalva önmagoddal. *(Emeltebb hangon.)* Az én elbűvölő férjem! Aki mindenről olyan érdekesen tud beszélni. És mindenkiről.

FÉRJ És mindenkinek. Ezt akartad mondani?

FELESÉG Igen. Mindenkinek mindenkiről.

FÉRJ Például.

FELESÉG Például a saját feleségéről.

FÉRJ A saját feleségéről? Értem. Nem bánom, ma este maradjunk ennél. Mit mondtam a saját feleségemről?

FELESÉG Például ezt, hogy a mellei zöld körtére hasonlítanak, és két oldalra meredeznek, mint az ökör szarva. Aki felöltözve látja, nem is gondolná róla.

FÉRJ Ezt mondtam?

FELESÉG És hogy kellemetlen szaga van. Az én elbűvölő férjem. Ezzel szórakoztatja a barátait.

FÉRJ Pardon. Az a disznó nem barátom.

FELESÉG Annál rosszabb.

FÉRJ Ezenkívül én nem emlékszem, hogy bárkinek is mondtam volna ilyesmit.

FELESÉG Részeg voltál. És elbűvölő akartál lenni.

FÉRJ Lehet. De ez egyáltalán nem biztos. Lehet, hogy az illető nem is tőlem hallotta. Lehet, hogy a saját két szemével látta a zöld kör-tére hasonlító melleket, amelyek két oldalra merednek, mint az ökör szarva.

FELESÉG *(egészen halkan)* Aljas vagy. Aljas és ostoba.

FÉRJ Tudod, az talán még nem is dühített volna fel annyira, hogy lefeküdtél azzal a disznóval. Öt év... nem is öt év, még több... szóval ilyen hosszú házaselet után megtörténik az ilyesmi. De a melleidet nem kellett volna megmutatni neki. Rajtam kívül senki másnak nem lett volna szabad megtudnia, hogy olyanok, mint az ökör szarva. Igen. Ezért vertelek meg.

FELESÉG Te undorító...

A lépcsőházból hangok hallatszanak és közeli ajtócsapkodás.

FÉRJ Megjöttek a szomszédok.

FELESÉG Éppen jókor.

FÉRJ Hol is hagytuk abba?

FELESÉG Ott, hogy félholtra vertél kint az utcán az emberek szemé láttára, holott jól tudtad, hogy nem volt rá okod.

FÉRJ Na jó. Itt van két hamutartó, fogd az egyiket! Először én vágom a falhoz.

FELESÉG Rendben van.

FÉRJ Tehát: *(hirtelen elordítja magát)* Te büdös kurva! *(Hangos csörmpölés hallatszik, amint az üveghamutartót a falhoz vágja. Aztán egészen halkan.)* Most te következel.

FELESÉG *(ugyancsak ordítva)* Te... te undok varangyos béka.

Falhoz vágja a másik hamutartót.

Rövid szünet.

FÉRJ A szomszédok nem reagálnak. Nem zörögnek a falon.

FELESÉG Kezdi megszokni a veszekedéseinket.

FÉRJ *(nevetve)* Nem is sejtik, hogy mi már veszekedni sem tudunk.

FELESÉG *(szintén nevet)* Nagyon meglepődnének, ha egyszer nemcsak hallanák, hanem látnák is a veszekedéseinket. Egyébként mindjárt elkészülök a csomagolással.

FÉRJ Mit gondolsz, miért nem tudunk mi már veszekedni sem?

FELESÉG Nem gondolok semmit sem. Ezt is legalább százszor megtárgyaltuk már. Túlságosan ismerjük egymást, és kész. *(Kissé gúnyosan.)* Hogy is hívják azokat a népcsoportokat, akikről beszéltél?

FÉRJ Nem hiszem, hogy ilyen egyszerű a dolog.

FELESÉG Pedig ilyen egyszerű. Én például jól tudom rólad, hogy önző és érzéketlen tuskó vagy. Tehát nincs miért veszekedni.

FÉRJ Nem vagyok sem önző, sem érzéketlen.

FELESÉG Önző és érzéketlen tuskó vagy. Én csak tudom.

FÉRJ Te csak tudod! Ó! Emlékszem, egyszer félig eszméletlenül fetrengtem, miközben a feleségem...

FELESÉG Állj! Erre már tegnapelőtt ráment két hamutartó.

FÉRJ Persze. Igazad van. De nem is ez a lényeg. Csak azt akarom mondani, hogy nem vagyok érzéketlen.

FELESÉG Mindig is az voltál.

FÉRJ Gyerekkoromban például mindig könnybe lábadtak a szemeim, ha azt énekeltük, hogy: *(énekel)*

*„Hallod a csalogány
édes dalát?*

*Szívembe zengi
bánatát.”*

FELESÉG Eseménydús gyerekkorod volt. Pókok, varangyos békák, térképek, dal a csalogányról...

FÉRJ Énekkarban énekeltük ezt, és nekem mindig könnybe lábadtak a szemeim. Még most is meghatódom, ha eszembe jut.

FELESÉG És ettől nem hatódsz meg? Figyelj csak: *(énekel)*

*„Esik, esik, esik,
Csókeső esik;*

*Az én ajakamnak
Nagyon jólesik.”*

FÉRJ Ez mi?

FELESÉG Gyerekkoromban ismertem egy vasutast, aki ettől hatódott meg. Akkoriban egy kimustrált vagonban...

FÉRJ Nem hiszem, hogy ettől a hülyeségtől bárki megváltozhat. Ez megint az egyik bárgyú vicced a sok közül. Amikkel mindent elrontasz.

FELESÉG *(sóhajtván)* Hát igen. Majdnem elfelejtettem, hogy veled beszélgetek. *(Megszokott modorában folytatja.)* Persze hogy az én bárgyú vicceim. Akarsz még egyet hallani?

FÉRJ Nem! Mindent inkább...

FELESÉG Jönnék!

FÉRJ Tessék?

FELESÉG Jönnék!

FÉRJ Kik jönnek?

FELESÉG Szememből a könnyek! *(Hangosan nevetni kezd.)*

FÉRJ Te úristen!

FELESÉG *(egyre hangosabban nevet)* Jönnék – szememből a könnyek! Jönnék – szememből a könnyek! Kifogyhatatlan vagyok a bárgyú viccekből. Jönnék – szememből a könnyek!

FÉRJ Igen, kifogyhatatlan vagy. Ha jól meggondolom, nem is az a baj, hogy túlságosan ismerjük egymást, hanem...

FELESÉG *(hirtelen abbahagyja a nevetést, és halkán sírni kezd)*

FÉRJ Mi az? Mi bajod von? Hallod? Mi bajod van?

FELESÉG Nincs semmi bajom. *(Ismét a régi hangján.)* Olvastad azt a cikket arról a férfiről és nőről, akik egy egész évet töltöttek a tengeren egy csónakban? Nem tudom már, honnan indultak és hova mentek, a lényeg az, hogy egy teljes évet együtt töltöttek a csónakban.

FÉRJ Igen. Olvastam. Azt hiszem, Amerikából indultak, és Ausztráliába mentek.

FELESÉG Akkor azt is olvastad, hogy mi volt számukra a legszörnyűbb azon az úton.

FÉRJ Olvastam. Azt mondták, hogy az unalom, de...

FELESÉG Igen, az unalom! Nem a viharok, nem az éhség vagy a szomjúság, hanem az unalom. Állandóan együtt voltak, gyorsan megunták egymást, és attól kezdve pokol volt az életük.

FÉRJ Nem tudom elhinni. Vagy hazudtak, vagy pedig nagyon szimpla emberek lehetnek.

FELESÉG Miért hazudtak volna? És miért lennének szimpla emberek?

FÉRJ Manapság egyszerűen divatos az unalomra hivatkozni. Ide figyelj! Egyszerűen lehetetlen, hogy két ember mindössze egy esztendei együttlét alatt szenvedjen az unalomtól. Annyi minden, annyi új található az emberben.

FELESÉG Én már három hónap múlva nem találtam benned semmi újat. És szenvedtem az unalomtól. Már akkor össze kellett volna csomagolnunk, és itthagyni mindent, főleg egymást.

FÉRJ Még egy majommal sem szabadna unatkozni egy évig a tengeren. Mindenféleképpen meg lehetne tanítani ezt a majmot. Meg lehetne tanítani például villával enni. Vagy felöltözni. Még borotválkozni is.

FELESÉG Az emberek tudnak villával enni, öltözködni és borotválkozni.

FÉRJ Esetleg még néhány szóra is meg lehetne tanítani. Szinte észrevétlenül elmúlna az esztendő abban a csónakban egy majom tanítgatása közben.

FELESÉG De ezek emberek voltak.

FÉRJ Ez az. És emellett még szerelmesek is. Legalábbis feltételezem, hogy szerették egymást, különben nem indultak volna együtt ilyen veszélyes útra.

FELESÉG Na és ha szerelmesek voltak? Annál rosszabb.

FÉRJ Hogyhogy annál rosszabb? Egész biztosan hazudtak. Vagy pedig rendkívül korlátolt emberek.

FELESÉG Vagy legalábbis az egyik nagyon korlátolt.

FÉRJ Így van. Legalább az egyik.

FELESÉG Mint nálunk is.

FÉRJ Igen. Mint nálunk is.

FELESÉG Szegénykém! Nincs szerencséd. De azért, remélem, nem várod el tőlem, hogy sajnáljalak emiatt.

FÉRJ Nem várom el. De azt a dalt a csalogányról komolyan mondtam. Képzeld el...

FELESÉG Jönnek!

FÉRJ Rendben van. Beszéljünk azokról, akik csónakkal utaztak a tengeren.

FELESÉG Ugyan már! Kit érdekel két féleszű, aki Amerikából Ausztráliába indul egy csónakkal? Méghozzá együtt.

FÉRJ Becsomagoltál?

FELESÉG Igen. Még csak a törülközőt és a fogkefét kell berakni. Te nem felejtetted el a fogkefét?

FÉRJ Nem. Semmit sem felejtettem el.

FELESÉG Segíthetnél becsukni ezt a bőröndöt.

FÉRJ Persze.

Hallatszik, ahogy a bőrönd körül matatnak.

Szorítsd le erősebben azt a sarkát! Így.

FELESÉG Végre! Örülök, hogy minden belefért.

FÉRJ Nagyon nehéz ez a bőrönd. Rengeteg holmit belegyömöszöltél.

FELESÉG Rengeteg új holmit.

FÉRJ Új holmit?

FELESÉG Csupa vadonatúj holmit. Amit sohasem mocskoltál be.

FÉRJ Ne légy közönséges!

FELESÉG Tisztán akarok elutazni. És csupa tiszta holmit viszek magammal. Amikhez te még hozzá sem értél. Ugye tudod, hogy mindig izzadt és mocskos a kezed.

FÉRJ Idefigyelj...

FELESÉG És amit te még nem is láttál. Mert amikor kiguvadnak és csillognak a szemeid, már azzal is mindent bemocskolsz.

FÉRJ Ne túlozd el!

FELESÉG Egyáltalán nem túlozok el semmit. És csupa narancssárga alsóneműt viszek magammal. Te persze azt hiszed, hogy az ilyen csak nagydarab, szőke tehéneknek...

FÉRJ Elég!

FELESÉG No nézd csak! Kiabálunk? Dühösek vagyunk?

FÉRJ Szépen figyelmeztettelek, hogy ne túlozd el, mert...

FELESÉG Mert? Talán tehetesz valamit?

FÉRJ Persze hogy tehetek valamit.

FELESÉG Például.

FÉRJ Például nem telefonálok a taxiállomásra.

FELESÉG Majd telefonálok én.

FÉRJ Kicsomagolhatom a kofferjeimet, és kijelenthetem, hogy én nem utazom sehová.

FELESÉG *(rémiülten)* Ezt nem teheted!

FÉRJ Mért?

FELESÉG Ennyire nem lehetsz aljas.

FÉRJ Miért? Miattad?

FELESÉG De hiszen te is el akarsz utazni! Azokhoz ez emberi hüladékokhoz.

FÉRJ Persze hogy el akarok utazni. De azért megtehetem, hogy mégsem utazom.

FELESÉG Képes lennél továbbra is együtt élni velem?

FÉRJ Elégge megedződtem már.

FELESÉG Még akkor is, ha bevallom, hogy nem te mesélted el, hogy a melleim két oldalra merednek, mint az ökor szarva?

FÉRJ Lehet, hogy nem én meséltem. De ez nem biztos.

FELESÉG És ha elmondom, mi történt akkor éjszaka, amikor elrohantam hazulról?

FÉRJ Nem érdekel.

FELESÉG Már itt a sarkon leállítottam az első gépkocsit.

FÉRJ Nem hiszem.

FELESÉG Holnap már el fogod hinni.

FÉRJ Hm. Lehet, hogy igazad van.

FELESÉG És képes vagyok napokig hajtogatni, hogy: jönnek – szememből a könnyek, jönnek – szememből a könnyek.

FÉRJ Azt hiszem, tényleg jobb, ha most mindjárt elutazunk.

FELESÉG *(megkönnyebbülve)* Na látod.

FÉRJ Vonaton akarsz utazni?

FELESÉG Természetesen. Imádom a mozgó vagonokat. Azóta imádom őket, amióta olyan sokáig egy álló vagonban laktam. Meséltem már róla, igaz?

FÉRJ Akkor előbb téged kivetlek a vasútállomásra...

FELESÉG Nevetni fogok egész úton, amíg megy a vonat. Ha pedig megáll, akkor sírni fogok. Így, végig az egész úton. Nagyon szép lesz.

FÉRJ Tehát?

FELESÉG Tehát telefonálj a taxiállomásra!

FÉRJ Azt az öreg, szűkszavú taxist kérjem? Ő sohasem kérdez semmit.

FELESÉG Őt hívjad! Bár ő is olyan furcsán szokott nézni ránk.

FÉRJ De legalább nem kérdez semmit. Elveszi a pénzt és továbbáll. A többiek viszont csodálkoznak, és mindenféle hülyeséget kérdeznek.

FELESÉG Igen. Engem is idegesít, ha kérdezősködnék. Hívd az öreget!

FÉRJ Biztos, hogy nem felejtessz itt semmit?

FELESÉG Biztos.

FÉRJ Megyek telefonálni.

Hallatszik, ahogyan kimegy a szobából és tárcsázik. A feleség közben a „Hallod a csalogány”-t dúdolja, úgy, hogy a telefonáló férj szövegéből csak összefüggéstelen mondatfoslányok hallatszanak. A férj 10-15 másodperc múlva tér vissza.

FELESÉG Rendben van?

FÉRJ Persze. Beszéltem az öreggel.

FELESÉG Nem kérdezett semmit?

FÉRJ Nem. Tíz perc múlva itt lesz.

FELESÉG Hát... akkor várjunk. Tíz percet még kibírunk együtt.

FÉRJ Mindig ez a legnehezebb. A taxit várni. Ilyenkor csak vár az ember, és nem tud miről beszélni. Nem értem, miért van szüksége tíz percre, hogy ideérjen.

FELESÉG Olvastam valahol, hogy kiadtak már egy társalgási kézikönyvet várakozó utasok számára. Mi is vehettünk volna belőle.

FÉRJ Most már késő.

FELESÉG Mit gondolsz, mi lehet egy ilyen kézikönyvben?

FÉRJ Nem tudom. A mi esetünkben például ilyesmi: „Vajon milyen arcot vágnak a szomszédok és az ismerősök, ha észreveszik, hogy nem vagyunk itt?”

FELESÉG Szerinted milyen arcot vágnak?

FELESÉG Valószínűleg semmilyen. Valószínűleg észre sem veszik, hogy nem vagyunk itt.

FELESÉG Egyszer csak észre kell hogy vegyék.

FÉRJ Bizonyára azt fogják hinni, hogy együtt utaztunk el valahova.

FELESÉG Örülök, hogy nem vettük meg azt a vacak kézikönyvet. Kell a fenének egy olyan kézikönyv, amiben szomszédokról és ismerősökről van szó.

FÉRJ Esetleg még ilyesmi lehet benne, hogy...

FELESÉG Mondtam már, hogy nem érdekel a társalgási kézikönyv.

FÉRJ Hát jó. Akkor esetleg megkérdezhetném tőled, hogy mégis hova akarsz elutazni, de ez nem tartozik rám.

FELESÉG Szerencsére egyáltalán nem tartozik rád. Meg aztán tényleg nem tudom. Nem mondtál egyetlen olyan helyet sem, ahol nincsenek pókok és varangyos békák.

FÉRJ Sajnos ez nincs bejegyezve a térképeken.

FELESÉG Az emberi hulladékok és a hideg ürülékek be vannak jegyezve?

FÉRJ Azok sincsenek bejegyezve. Azt máshol olvastam. Csak akkor jutott eszembe, amikor a térképeket néztem. És nagyon örülök, hogy eszembe jutott. Oda kell elmennem.

FELESÉG Én is örülök, hogy eszedbe jutott. Legalább azt tudom, hogy hova ne menjek.

FÉRJ Ragyogó!

FELESÉG De még milyen ragyogó! Tudom már: azt fogom csinálni, hogy leszállok valahol a vonatról, természetesen ott, ahol művelt emberek élnek, bemegyek egy idegenforgalmi irodába, kiválasztom a legudvariasabb tisztviselőt, és ezt mondom neki: „Uram, ön többé-kevésbé emberi lénynek látszik. Kérem, javasol-

jon nekem néhány olyan helyet, ahol garantáltan nincsenek pókok és varangyos békák!”

FÉRJ A többé-kevésbé emberi lény pedig bizonyára javasol néhány olyan helyet.

FELESÉG Azt mondom majd neki: „És még nagyon fontos, hogy azon a helyen ne éljenek emberi hulladék és hideg ürülék nevezetű népcsoportok. Mert kérdem én önt, uram: Milyen ember az, aki ezekhez a népcsoportokhoz menekül, hogy visszanyerje önbecsülését? Szerintem az ilyen ember még az emberi hulladék nevet sem érdemli meg.”

FÉRJ Továbbá...

FELESÉG Továbbá azt mondom neki: „Egyszerűen és röviden közölje velem, uram, hogy itt, itt és itt nincsenek pókok, varangyos békák és emberi hulladékok. Semmi többet nem akarok. És nagyon kérem, ne meséljen a gyerekkoráról!”

FÉRJ És ha eseménydús gyerekkora volt?

FELESÉG Különösen akkor ne meséljen róla, uram! Mert akkor én mindjárt azt mondom, hogy: jönnek – szememből a könnyek. Ezenkívül még egy rakás bárgyú viccet mondok, többnyire rímekbe szedve.

FÉRJ Bele fog halni. Az a félig-meddig emberi lény bele fog halni. Ezt csak én bírtam ki, de én is nehezen. És tovább már én sem bírnám.

FELESÉG Inkább ő haljon bele, mint én. De nem. Nem fog a gyermekkoráról beszélni. Egy nagyon udvarias és nagyon ember-szabású tisztviselőt fogok kiválasztani. Egyszerűen megmondja majd, hogy hol nincsenek pókok, békák és emberi hulladékok.

FÉRJ Nem hiszem.

FELESÉG Aztán ismét vonatra ülök, és nevetek meg sírok. Ragyogó lesz. Nagyon örülök. Elhiszed, hogy nagyon örülök? Szeretnék táncolni, vagy valami...

FÉRJ Én is nagyon örülök.

FELESÉG Nincs kedved táncolni?

FÉRJ Miért ne?

Csöngetés.

FELESÉG Megjött a taxis. Kénytelenek leszünk tánc nélkül elbúcsúzni. Nem baj, ugye?

FÉRJ Persze hogy nem baj. Megyek ajtót nyitni.

Kulcscsörgés, ajtónyitás.

TAXISOFŐR Jó estét kívánok. Máris megérkeztem.

FÉRJ Jó estét. Hát akkor... mondja, mennyibe kerülne, ha a feleségemet most kivinne a vasútállomásra, azután visszajönne értem, és engem elvinne az autóbusszállomásra?

TAXISOFŐR *(nevetve)* Mint máskor is. Maguknak csak harmincat számítok fel. De csak maguknak. Szeretek ide jönni.

FÉRJ Tessék a pénz. Viszontlátásra!

TAXISOFŐR Köszönöm. Holnap is hívjanak csak nyugodtan! Holnap is szolgálatban vagyok.

FELESÉG Viszontlátásra!

TAXISOFŐR Viszontlátásra! Igazán nagyon szívesen...

Becsapják az ajtót és bezárják.

FELESÉG Már ez is szemtelenkedik.

FÉRJ Még hogy csak nekünk számít fel harmincat.

FELESÉG Őt sem hívjuk többet. Keresünk egy egészen új taxist.

Ettől kezdve egyre fáradtabban és unottabban beszélgetnek.

FÉRJ Rendben van. Én akkor megyek és kicsomagolok.

Hallatszik, ahogyan átmegy a másik szobába.

FELESÉG Én előbb összesöpröm a hamutartók darabjait.

FÉRJ Reggel is ráérsz.

FELESÉG Jobb szeretem mindjárt megcsinálni. Aztán én is kicsomagolok.

FÉRJ Ahogy akarod.

Rövid szünet, a feleség összesöpri az üvegdarabokat.

FELESÉG Reggel mikor kelsz?

FÉRJ Hat órakor. Főzöl kávét?

FELESÉG Ha felébredek. De azt hiszem, fel fogok ébredni. Húsért is le kell mennem.

FÉRJ Itthon ebédelünk?

FELESÉG Ha sikerül rendes húst szereznem.

FÉRJ (ásít) A telefonszámlát is ki kell fizetni.

FELESÉG Majd kifizetem.

FÉRJ És ne felejts másik két hamutartót venni.

Gépiratból

A késdobáló

tévéjáték-forgatókönyv

SZEMÉLYEK

Késdobáló

Deli bég

Munkavezető

I. munkás

II. munkás

III. munkás

IV. munkás

Fiú

Kezdőkép: épülő betonút, mellette kavicsthalmok, szurok, füstölgő kazán. Kissé távolabb egy barakk, előtte esővizes hordó. Szombat délután van, az útépítő munkások (heten vannak) a szerszámaikat rendezgetik, vizet merítenek a hordóból, arcot, kezet mosnak, a barakkból kisebb-nagyobb batyukat, táskákat hoznak ki, és a hét munkás közül öt fáradtan elindul a frissen betonozott út mellett, unottan visszaintenek a Késdobálónak és Deli bégnek, akik a barakk előtt maradtak. Deli bég ügyet sem vet rájuk, mossa az arcát a hordóból, prüszköl, lerázza magáról a vizet, aztán bemegy a barakkba. A Késdobáló egy ideig megvetően néz a távozók után, majd lassan bemegy ő is a barakkba. A bejelentő feliratok lefutásával egy időben csukódik be belülről az ajtó.

KÉPVÁLTÁS. *Vasárnap délután van. Ugyanaz az ajtó belülről, de most egy meztelen nőt ábrázoló krétarajzzal. Néhány pillanatig csak a rajz látszik egyre közelebből, aztán hirtelen egy kés fúródik az ajtóba a nő arca mellé, szemmagasságban. Lépések hallatszanak, megjelenik a Késdobáló keze, kihúzza a kést. Távolodó léptek, csönd, a kés a másik szem mellé fúródik. Lépések, a Késdobáló bukkan fel az ajtónál, kihúzza a kést, vigyorogva visszafordul.*

KÉSDOBÁLÓ Láttad ezt, Deli bég? Láttad ezt?

A kamera most befogja az egész barakkot: vaságyak a fal mellett, az ajtóval szemben egy durván faragott asztal néhány székkal, az asztalon egy vízes-kancsó poharakkal. Két csupasz villanyégő lóg a mennyezetről, egyik az asztal felett, másik az ágyisorok között. Az egyik felett gitár lóg. Deli bég az ágyon hever, kábán, zavaros szemekkel néz a Késdobálóra. Részeg. Jóindulatúan elmosolyodik.

DELI BÉG Láttam.

KÉSDOBÁLÓ *(visszahátrál az asztalig, mereven szembenéz az ajtóval)* Most figyelj, Deli bég! Ezt figyeld meg... *(Kezével felkapja az egyik üres poharat, szájához emeli, mintha inna belőle. Jobb kezében a kést szorongatja.)* Kilencedik pohár pálinka... Most figyelj! Kilencedik dobás! *(Leteszi a poharat, egy pillanatig vigyázzállásba merevedik, aztán hirtelen előrelendül a jobb keze, a kés az ajtóra rajzolt nő feje fölé fúródik. Büszkén az ajtóhoz lép, majd megfordul Deli bég felé.)* Mit szólsz hozzá?

DELI BÉG *(felemeli fejét a párnáról, bambán vigyorog és akadozó nyelvvél beszél)* Nagyon... rendes.

KÉSDOBÁLÓ *(sétálni kezd az ajtó és az asztal között, gesztikulálva magyaráz. Előadást rögtönöz)* Így volt ez minden este. Minden áldott este. Kiléptünk a pódiumra, Clarisza és én: fergeteges taps. Aztán síri csönd.

DELI BÉG Meztelen volt?

KÉSDOBÁLÓ Kicsoda?

DELI BÉG Clarisza.

KÉSDOBÁLÓ *(megbotránkozva mered Deli bégre. Kimérten válaszol)* Dehogyan volt meztelen. Trikóban volt. Testhez álló trikóban.

DELI BÉG *(lustán az ajtóra mutat)* Most meztelen.

KÉSDOBÁLÓ *(idegesen legyint)* Nem tudok trikót rajzolni. Sajnos nem tudok szépen rajzolni... Szóval síri csönd volt a nézőtérén, az embereket a fene majd megette az izgalomtól. Mert lehet, hogy láttak már késdobáló művészt, de olyat még soha, aki minden dobás előtt felhajt egy pohár pálinkát. Még hozzá milyen pálin-

kát! Már egy pohártól is szikrázott a szemed. *(Deli bég nyögve forgolódik az ágyon, aztán a mennyezetre szegezi a szemét. Késdobáló azonban észre sem veszi, hogy nem figyel rá.)* Szóval megjelentünk a pódiumon, Clarisza hozta az üveg pálinkát és két poharat: letette egy kis asztalra. Én hoztam a kilenc kést, szépen leraktam őket az asztalra a pálinkásüveg mellé. Akkor Clarisza felállt egy emelvényre, egy deszkafal elé, én leszóltam a nézőtérre, hogy jöjjön fel valaki inni velem. Mindig akadt jelentkező, mindenütt akadnak amolyan helybeli nagyivók, akik azt hiszik, hogy bárkit az asztal alá isznak. Feljött hát a nagyivó, megnézte a késeket, hogy igaziak-e, megszagolta a pálinkát, aztán töltött a poharakba. Koccintottunk, felhajtottuk az első pohárral. A helybeli nagyivónak szikrázott a szeme, én meg már dobtam is a kést. Egy. *(Az ajtóra rajzolt nő térde mellé koppant az ujjával.)* Második pálinka, második kés. Kettő. *(A nő másik térde mellé koppant.)* Három. *(A nő dereka mellé mutat, majd a másik oldalra...)* Négy. Öt. *(Előbb a nő egyik válla, majd a másik válla mellé mutat.)* Hat. Ekkor a helybeli nagyivónak már leginkább le kellett ülnie, és alig tudta megtölteni a poharakat. A közönség meg hallgatott, mintha templomban ülnének a szentmisén. És nagyon izgult mindenki, azt hiszem, arra vártak, hogy elhibázzam. Az emberek szeretnek vért látni. Elhiszed, Deli bég, hogy szeretnek vért látni?

DELI BÉG Elhiszem.

KÉSDOBÁLÓ De nem láttak vért. Egy karcolás sem esett soha Clariszára. *(Kétoldalt a nő arca mellé mutat.)* Hét. Nyolc. *(Kirántja a kést az ajtóból.)* Kilenc. *(Meghajol Deli bég felé.)* Aztán meghajoltunk, az emberek meg tapsoltak, mint a veszettek. Figyelsz rám, Deli bég?

DELI BÉG *(a Késdobáló felé fordítja a fejét)* Figyelek.

KÉSDOBÁLÓ *(Deli bég felé megy)* A parasztnak sohasem figyelnek rám. Nem hiszik, hogy késdobáló művész voltam.

DELI BÉG Én elhiszem.

KÉSDOBÁLÓ *(leül a szomszédos ágyra, fintorog)* Rettentően bűzlesz a bortól. Te mindig bort iszol?

DELI BÉG Leginkább.

KÉSDOBÁLÓ Én jobban szeretem a pálinkát. A parasztok is a pálinkát szeretik. *(Elhallgat, elnéz Deli bég feje felett, aztán mintha fogadalmat mondana.)* Egyszer nagyon elbánok a parasztokkal. Megkopasztom őket.

DELI BÉG Nehéz lesz.

KÉSDOBÁLÓ Megkeseredik még a szájukban a szalonna, majd meglátod! Egész héten csak a szalonnát zabálják, aztán szombaton rohannak haza a földet túrni, meg a disznókat etetni. Aztán megint csak a szalonnát zabálják... Keverik a betont, mert ezzel sok pénzt lehet keresni. Semmi más nem érdekli őket, csak a pénz. Az asszonyok feneke alá rakják a pénzt, a házukat meszelgetik, és egész életükben csak szalonnát zabálnak. Még ha igazi munkások volnának...

DELI BÉG *(a gitár felé int)* Az ott gitározik is. Zenész akar lenni.

KÉSDOBÁLÓ Paraszt lesz abból is. Éppen olyan, mint a többi. De egyszer még elbánok velük, meglátod. A gatyájukat is elnyerem tőlük. Pucéron fognak hazamenni a feleségükhöz meg a disznaiukhoz.

DELI BÉG Nem tudom...

KÉSDOBÁLÓ *(belemelegedik a magyarázásba, mint amikor a késdobálást magyarázza)* Ismerem én az ilyeneket. Hánnyal elbántam már! Előadás után Clariszával el szoktunk menni a kocsmába. Kilenc pálinka után. Elmentünk a kocsmába, és megrendeltem a tizedik pálinkát.

DELI BÉG Clarisza is ivott?

KÉSDOBÁLÓ *(kissé meglepetten, tétován válaszol)* Clarisza?... Hogy ivott-e? Nem... dehogy. Nagyon rendes lány volt. Csak limonádét ivott.

DELI BÉG Szép neve van. Clarisza.

KÉSDOBÁLÓ Művésznév. Nem az igazi neve. A Clarisza nevet én találtam ki neki. Illik egy késdobálóhoz. *(Ismét belelendül a magyarázásba.)* Szóval megrendeltem a tizedik pálinkát is a kocsmában. A helybeli nagyivók persze mindjárt az asztalunkhoz ültek. Parasztok voltak leginkább. Mint ezek a mieink. Amolyan félpa-

rasztok, a legrosszabb fajta. Inni akartak velem, tudták, hogy tele vagyok már, hiszen látták, hogy mit csináltam a pódiumon. Én meg felálltam, a kocsmajátóhoz mentem, és krétával egy kis kört rajzoltam az ajtóra. Fogadtam kilenc dobásra még kilenc pálinkával...

DELI BÉG Én is szoktam fogadni a kocsmákban. Sörösládákat emelgetek, meg ilyesmi.

KÉSDOBÁLÓ *(nem is hallja a közbeszólást, folytatja az előadást)* Egy-mást taposták az emberek, mindenki fogadni akart velem. Rakták a pénzt az asztalra, nem hitték, hogy elbírok még kilenc pohár pálinkát. De én pontosan dobtam. Úrítettem a poharakat és kilencszer egymás után a körbe találtam. Clarisza meg a táskájába söpörte a pénzt.

DELI BÉG Hol van most?

KÉSDOBÁLÓ Kicsoda?

DELI BÉG Clarisza.

KÉSDOBÁLÓ *(elhallgat egy pillanatra, elkomorodik)* Elváltunk, amikor felbomlott a társulat. Ismét felderül az arca. De nem váltunk el örökre, nehogy azt hidd. Vár rám, magánál őrzi a kilenc kést...

DELI BÉG Szép nő?

KÉSDOBÁLÓ Gyönyörű. *(Az ajtó felé néz.)* Legyint. Kár, hogy nem tudok szebben rajzolni. Gyönyörű nő. Ez a rajz semmi. Látnád életben. És vár rám, megígérte. Fel fogom keresni hamarosan.

DELI BÉG Ismét együtt dolgoztok majd?

KÉSDOBÁLÓ Persze. Valamelyik külföldi társulathoz fogunk majd beállni. Jó késdobálóra mindenütt szükség van.

DELI BÉG Ez igaz.

KÉSDOBÁLÓ De mielőtt elmennék, megkopasztom a parasztjainkat.

DELI BÉG Az ötödik pálinkától már berúgsz.

KÉSDOBÁLÓ Nem rúgok be. Csak a szemem kezd káprázni. És remeg a kezem. Ha akkor megmoshatnám az arcomat, hibátlanul dobálnék tovább.

DELI BÉG A pódiumon is meg szoktad mosni az arcodat?

KÉSDOBÁLÓ Dehogy. Legfeljebb előadás után.

DELI BÉG Hát akkor?

KÉSDOBÁLÓ Elrongálódta az idegeim. De már kezdek rendbe jönni. Rendbe jövök hamarosan, majd meglátod. (*Késdobáló ki-néz az ablakon, zavartan köszörüli a torkát.*) Van pénzed, Deli bég? Ha kölcsön tudnál adni valamennyit... Hamarosan itt lesznek a parasztok.

DELI BÉG (*hanyatt fekvő a nadrágzsebében kotorász. Kivesz egy csomó papírpénzt, egyet visszadug a nadrágzsebébe, a többit a Késdobálónak adja*) Megint fogadni akarsz velük?

KÉSDOBÁLÓ (*még mindig zavarban van egy kicsit, feláll, kezében tartja a pénzt*) Lehet, hogy már ma sikerül. Úgy érzem, formában vagyok. Akkor kamatostól adom vissza a pénzedet. (*Ismét a torkát köszörüli. Lenéz Deli bégre.*) Nem sok pénzed maradt, mi?

DELI BÉG Fél liter borra elég lesz. Ha elfogy, majd fogadok az emberekkel a kocsmában. Sörösládákat emelgetek, meg ilyesmi.

KÉSDOBÁLÓ (*eltesz a pénzt. Az asztal felé indul, közben elszántan fogadkozik*) Megkopasztom a parasztokat egyszer, biztos lehetsz benne. Akkor majd nem kell sörösládákat emelgetned. Kapsz te is a parasztok pénzéből. (*Megáll az asztalnál, vigyázállásba merevedik, eldobja a kést a nő térde mellé.*) Úgy elbánok velük, hogy egész életükben emlegetni fogják. (*Az ajtóhoz lépked, kihúzza a kést, Deli bég felé mutatja.*) Ezzel kopasztom meg őket. (*Hirtelen eszébe jut valami. Elhallgat. Felderül az arca. Először halkán mondja.*) Kétszer fogom megkopasztani őket. (*Hangosan odaszól Deli bégnek.*) Deli bég! Kétszer fogom megkopasztani őket. Először ezzel a késsel. A gatyájukat is elnyerem tőlük, aztán úgy pucéran hazaküldöm őket, hogy hozzák el a szalmazsákjából is a pénzüket.

DELI BÉG Nehéz lesz.

KÉSDOBÁLÓ El fogják hozni minden pénzüket. Tudok egy jó trükköt. Ezt is csináltuk a társulattal. (*Deli béghez megy, megáll az ágy végénél.*) Segítesz nekem, Deli bég?

DELI BÉG Segítek. Milyen trükkről van szó?

KÉSDOBÁLÓ Kettéfűrészellek téged.

DELI BÉG (*lassan felül az ágyán*) Kettéfűrészelsz engem?

KÉSDOBÁLÓ Igen. Belebújsz egy ládába, én meg kettéfűrészellek.

DELI BÉG Nem értem.

KÉSDOBÁLÓ (*elneveti magát, és gyorsan magyarázni kezd*) Egészen maradsz, ne félj. Trükk az egész. Figyelj ide. (*Magyaráz, kezével mutogat.*) Csinálunk egy hosszú faládát. Ekkorát. A két vége nyitott lesz. De a közepén egy rekeszt csinálunk. Na mármost: amikor valaki nem lát bennünket, ezt a rekeszt megtöltjük állatbelekkel meg hasonlóval. Minden hentesnél kaphatunk beleket meg belsőségeket. Aztán a láda egyik végébe belebújtatunk egy pasast. Majd keresünk valakit a kocsmában... Akkor odahívjuk a parasztokat és összeszedjük tőlük a pénzt. Te szépen belebújsz a láda másik végébe, összehúzod magad, hogy csak a lábad lógjon ki, a másik pasas meg kinyújtja a kezeit, mintha a te kezeid lennének. Én meg fogok egy fűrészt, és a közepén kettéfűrészelem a ládát. (*Szünetet tart, mosolyogva néz az ámuló Deli bégre.*) Vér és mocsok fog csorogni a fűrész nyomán, a parasztok meg el fognak ájulni a borzalomtól, merthogy azt hiszik, hogy téged fűrészellek ketté. Aztán a láda két darabját egymás mellé tesszük, a beleket a parasztok felé fordítjuk, hadd szörnyülködjenek még egy kicsit. Végül te előbújsz épen és egészségesen.

Rövid szünet.

DELI BÉG (*elismerően vigyorog*) Ez igen. Ez jó trükk.

KÉSDOBÁLÓ Meg fogjuk csinálni. De előbb ezzel kopasztom meg őket. (*Felmutatja a kést. Kint lépések hallatszanak.*) Jönnek. Nehogy elszóld magad előttük. (*Az asztalhoz megy, leül egy székre, Deli bég ismét elfekszik az ágyán. Vízét önt az egyik pohárba és ki-issza. Nyílik az ajtó, bejön az öt munkás. Köszönnek. Kipihentek, jókedvűek.*) Szervusztok, parasztok. Megettetétek a disznókat. MUNKAVEZETŐ Megetettük.

A munkások szétszélednek a barakkban, ki-ki az ágyához megy, a holmiját rakogatja. Késdobáló az asztal mellől megvetően figyeli őket.

I. MUNKÁS Téged is megetetünk, ha egyszer véletlenül közéjük keveredsz.

Harsány röhögés.

II. MUNKÁS Eggyel több vagy kevesebb, észre sem vesszük.

KÉSDOBÁLÓ A trágyát kihordtátok a földekre?

MUNKAVEZETŐ Kihordtuk. Mi mindig kihordjuk a trágyát a földekre. Nem szeretjük, ha bűz van körülöttünk.

III. Munkás közben leveszi a gitárját, nyakába akasztja, néha megpengeti, lassan elindul az ágyak között Deli bég felé, aki békésen heverészik és a mennyezetet bámulja.

KÉSDOBÁLÓ Szóval remekül mulattatok. Mint mindig.

MUNKAVEZETŐ Mint mindig.

I. MUNKÁS És ti? Jól mulattatok?

III. MUNKÁS *(Deli bég ágyához ér, fintorog, befogja az orrát)* Persze hogy jól mulattak. Deli bég bűzlik, mint a boroshordó.

II. MUNKÁS Pálinkát kellene innod. A sok bortól olyan szagod van, mint a rohadt káposztának. Igyál inkább pálinkát, Deli bég!

I. MUNKÁS Nem is Deli bégnek hívják őt.

III. MUNKÁS *(továbbra is Deli bég felé fordulva beszél, háttal áll az I. Munkásnak)* Dehogynem. Ugye, hogy Deli bégnek hívnak? És török vagy.

I. MUNKÁS Nem hívják Deli bégnek, és nem is török. A törökök nem isznak bort.

III. MUNKÁS Igaz ez, Deli bég?

KÉSDOBÁLÓ Hagyd békében!

Deli bég, aki eddig békésen heverészett, kissé felemelkedik, a Késdobálóra néz és a III. Munkásra mutat.

DELI BÉG Zenész lesz a fiúból.

KÉSDOBÁLÓ Egy frászt lesz zenész. Paraszt lesz, akárcsak a többiek. Zongorát hordozhat a fején, akkor is paraszt marad.

III. MUNKÁS Hát késdobáló nem leszek, az biztos.

KÉSDOBÁLÓ *(megvetően végigméri)* Nem leszel, fiam. Késdobáló biztosan nem leszel.

I. MUNKÁS *(a Késdobálóra néz, majd az ajtóra. Mímelt csodálkozással felkiált)* Emberek! Clarisza ismét köztünk van!

II. MUNKÁS Micsoda meglepetés. A halhatatlan Klára!

I. MUNKÁS *(lassan elindul az ajtó felé)* Nem Klára! Clarisza! Üdvözlöm, kedves Clarisza. Jól érzi magát itt közöttünk? Mintha meghízott volna egy kicsit. *(Az ajtóhoz ér, visszanéz a többiekre, akik röhögnek.)* És a mellei is mintha megduzzadtak volna. *(Kezét a krétarajz melleire teszi.)* Duzzadt, kemény mellek. Tisztességes lánynak kemény a melle. Nem nyúlték még el. *(Most a fejét hajtja a mellekre, kezét pedig a nő hasán csúsztatja lefelé.)* Clarisza tisztességes lány. Mindig is tisztességes... *(Kés fúródik az ajtóba, I. Munkás feje mellé. I. Munkás rémülten hátraugrik, a Késdobálóra mered. Hátralát elhallgatnak a nevetgélők.)* Megörültél?

Késdobáló néhány pillanatig dühösen néz I. Munkásra, aztán gúnyosan elvigyorodik.

KÉSDOBÁLÓ Megijedtél, paraszt? Beszartál, mi?

MUNKAVEZETŐ Vigyázz azzal a késsel. Egyszer megetetem veled.

KÉSDOBÁLÓ *(az ajtóhoz indul)* Ne féljete, parasztok. *(Kihúzza a kést az ajtóból, és megy vissza az asztalhoz.)* Jó kezekben van ez a kés. Biztos kezekben. Soha senkin nem ejtett egy karcolást sem.

II. MUNKÁS Clarisza sem karcolta meg?

KÉSDOBÁLÓ *(II. Munkáshoz fordul, komolyan válaszol)* Clarisza sem. Pedig minden este...

II. MUNKÁS A kilencedik pálinka után sem?

Harsány nevetés. Késdobáló mérgesen néz a többiekre, megvárja, amíg elcsöndesednek.

KÉSDOBÁLÓ Hoztatok pálinkát, parasztok?

II. MUNKÁS Hoztunk. Ha jól viselkedsz, kaphatsz egy pohárával. De csak egy pohárával. Mert ha többet iszol, esetleg elveszed Clarisza szüzességét.

Ismét nevetés.

KÉSDOBÁLÓ Kilenc pohárral nem adtok?

MUNKAVEZETŐ Nincs pénz. Minden pénzedet elnyertük már.

KÉSDOBÁLÓ *(előveszi a pénzt a zsebéből, felmutatja)* Hé, főparaszt!

Munkavezető feléje fordul. Nézi a pénzt, aztán a Késdobálóhoz megy. A többiek feszülten figyelnek, csak Deli bég hever egykedvűen az ágyán.

MUNKAVEZETŐ Adósságokba vered magad?

KÉSDOBÁLÓ Mi közöd hozzá?!

Munkavezető elveszi a pénzt, megszámolja, leteszi az asztalra.

MUNKAVEZETŐ Kilenc dobás?

KÉSDOBÁLÓ Kilenc dobás.

Munkavezető visszamegy az ágyakhoz, a többiek körülállják. Pénzt vesznek elő, a Munkavezetőnek adják. A Munkavezető int, I. Munkás kimegy a barakkból. IV. Munkás az ágyához megy, elővesz egy üveg pálinkát, az asztalhoz viszi. Egy pillanatra farkasszemet néz a Késdobálóval. IV. Munkás viharvert arcú ember, látszik rajta, hogy edzett iszákos. Ő fog inni a Késdobálóval: ők ketten amolyan különpárbajt vívnak.

I. Munkás bejön, egy vödör vizet és rongyot hoz. Szó nélkül letörli a rajzot az ajtóról, aztán krétával kis kört rajzol. Lassan mindannyian az asztal köré gyülekeznek, csak Deli bég heverészik az ágyán. Munkavezető leszámolja a pénzt az asztalra, Késdobáló pénze mellé.

IV. Munkás kézbe veszi a poharakat, ismét farkasszemet néznek, szájukhoz emelik a poharakat. A többiek számolni kezdenek.

VALAMENNYIEN Eeeeeeee... *(Késdobáló és IV. Munkás kiürítik a poharakat. Késdobáló megcélozza a kis kört, dob. A kör közepébe talál.) ...egy!*

Késdobáló az ajtóhoz megy, kihúzza a kést, jön vissza, IV. Munkás újból tölt. Kézbe veszi a poharakat.

VALAMENNYIEN Keeeeeee... *(Kiürítik a poharakat, Késdobáló dob, célba talál.) ...kettő!*

Ismétlődik az előbbi jelenet. Ivás.

VALAMENNYIEN Hááááá... *(Dobás, találat.) ...három!*

Késdobáló az ajtóhoz megy, visszahozza kését, az arcán néhány verítékcsepp csillog. IV. Munkás alig észrevehetően elmosolyodik, amikor ismét farkasszemet néznek és felemelik a poharakat.

VALAMENNYIEN Néééééé... *(Dobás, találat.) ...négy!*

Késdobáló most már szemmel láthatóan izzad, IV. Munkás gúnyos arccal mered rá, tudja, hogy győzött. Ivás.

VALAMENNYIEN Öööööö... *(Dobás, találat.) ...öt!*

Késdobáló hozza vissza a kést, ingujjával törölgeti az arcát, remeg a keze.

KÉSDOBÁLÓ Ha megmoshatnám az arcom...

A többiek elnevetik magukat.

MUNKAVEZETŐ Ugyan már! Ki látott olyat, hogy a késdobáló művész műsor közben vizesvödörbe mártogatja a fejét.

Harsány nevetés. Késdobáló elszántan megragadja a hatodik poharat.

VALAMENNYIEN Haaaaaaa... *(Dobás, a kés a kör mellé fúródik az ajtóba.) ...hat!*

Valamennyien hangtalanul vigyorognak. Késdobáló lehorgasztja a fejét, szégyenkezve megy a késért.

I. MUNKÁS Hát bizony Clarisztát... *(I. Munkás felemeli a fejét, közepső ujját előre mereszti, trágár mozdulatokat végez.) ...megkettyintették.*

Kitör a röhögés. Késdobáló lesújtva oldalog vissza az asztalhoz. A Munkavezető összeszedi a pénzt, ráérősen zsebre gyűri.

IV. Munkás leemeli az asztalról a pálinkásüveget, megvetően néz a Késdobáló verítékező arcára.

II. MUNKÁS Clarisának elvették a szüzességét!

Felerősödik a nevetés.

I. MUNKÁS Nem tisztességes lány többé. Megkarcolták szegényt.
KÉSDOBÁLÓ (bódultan tiltakozik, I. Munkásnak magyaráz) Soha egy karcolás sem esett rajta. Érted? Soha! Nyugodtan odaállhatsz az ajtóhoz...

I. MUNKÁS Nem bolondultam meg! Hogy úgy járjak, mint Clarisza?

III. Munkás közben pengetni kezdi a gitárját, az „O Dona Clarát” éneкли, majd dúdolja, és egyre közelebb megy a Késdobálóhoz. Egészen közel hajol hozzá, vigyorogva énekel. Késdobáló ököllel az arcába vág. III. Munkás hátratántorodik, az arcához kap. A többiek dühösen szitkozódva indulnak a Késdobáló felé.

MUNKAVEZETŐ Mit képzelsz magadról, te rohadék?!

Késdobáló hátrál, a kését fenyegetőn maga elé tartja.

DELI BÉG Én odaállok az ajtóhoz. (Egyszerre fordulnak a hang felé. Deli bég már az ajtó közelében van, kissé bizonytalanul lépked. Megáll, nekiveti hátát az ajtónak. Késdobálóhoz beszél.) Dobjál nyugodtan. Csak a szemeimre vigyázz. Nehogy kiszúrd a szememet.

Késdobáló zavartan topog, tanácstalanul forgatja a fejét, próbál mondani valamit, de csak a szája mozog. A többiek is meg vannak döbbenve. A Munkavezető tér magához elsőnek.

MUNKAVEZETŐ Menj onnan a fenébe, Deli bég. Ez a hengegő marha még kiereszti a beledet.

DELI BÉG (nem mozdul az ajtótól, a Késdobálót biztatja) Dobjál csak nyugodtan.

MUNKAVEZETŐ Menj onnan! Menj a kocsmába! (Fenyegetően a Késdobálóhoz fordul.) Te pedig jól vigyázz magadra. Ha még

egyszer megütsz valakit, tényleg megetetem veled a vacak késedet.

Késdobáló lassan elindul az ajtóhoz. Belekarol Deli bégbe, az nehézkesen megmozdul. Mindketten kimennek a barakkból.

KÜLSŐ KÉP: Késdobáló és Deli bég a barakk előtt ácsorog. Késdobáló az esővizes hordóhoz megy, belemeríti a kezét, vizet fröcsköl az arcába. Deli bég is a hordóhoz ballag, ő is megmossa az arcát. Aztán Deli bég elindul a félig kész aszfaltút mellett. Késdobáló hosszasan néz utána, aztán megy vissza a barakkba.

KÖVETKEZŐ KÉP: Késő este van, a barakkban ég a két villanyégő. A munkások lefekvéshez készülődnek, vetkőznek, rendezgetik a ruháikat. III. Munkás az ágyán ül, halkán pengeti a gitárját. Késdobáló merev arccal a kését dobálja. (Az ajtón már ismét egy meztelen nőt ábrázoló krétarajz van, Késdobáló összeszorított fogakkal, rendületlenül dobálja a kését a rajz mellé: először térdmagasságba, aztán derékhoz, vállhoz, archoz, végül a fej fölé.) I. Munkás ásítózva szól oda a Késdobálónak.

I. MUNKÁS Meddig akarod gyötörni még szegény Clarisát? Ő is álmos már.

Késdobáló nem fordul feléje, elszántan gyakorol, beszélgetés közben is folyton a kést dobálja, járkal az asztaltól az ajtóig, és visszadobja a kést.

KÉSDOBÁLÓ Megvárom Deli béget.

I. MUNKÁS Ki tudja, mikor jön vissza a kocsmából.

II. MUNKÁS Egyre tovább marad a kocsmában. Lehet, hogy csak reggel jön vissza.

I. MUNKÁS Részegen.

II. MUNKÁS Egyre többet iszik. Bajunk lesz még vele.

KÉSDOBÁLÓ Nem volt vele soha semmi baj.

I. MUNKÁS Rengeteget iszik.

KÉSDOBÁLÓ Mi közöd hozzá, hogy mennyit iszik? Különb munkás valamennyiteknél. Részegen is külön, mint ti.

I. MUNKÁS Baromi erős, az igaz. De azt hiszem, nem sokáig bírja már. Egyszer csak összeroppan.

II. MUNKÁS Akkor aztán majd lesz bajunk vele.

KÉSDOBÁLÓ Mindig külön lesz, mint ti. Ő még nagyon hosszú utat fog építeni. Akkor is utat fog csinálni, amikor ti a disznóólak mellett heverésztok kövérre hízva.

II. MUNKÁS Nono. Csinálunk még mi is utat eleget.

KÉSDOBÁLÓ Ha jó fizetést kaptok. És ha éppen nincs otthon semmi dolgotok. De Deli bég mindig az utat fogja csinálni.

MUNKAVEZETŐ Fogjátok már be a szátokat. Oltsd el a villanyt.

Munkavezető int az I. Munkásnak. I. Munkás felkel az ágyról, kicsavarja a villanyégőt. A gitár is elhallgat, valamennyien lefekszenek, mozgolódnak az ágyban. A másik villanyégő alatt Késdobáló céloz. Kését a nő arca mellé dobja. Az ajtóhoz megy, visszahozza a kést, ismét vigyázzba merevedik, dobni készül. Kinyílik az ajtó, a Fiú dugja be a fejét, meglátja a kést, ijedten visszahúzódik.

MUNKAVEZETŐ Ki volt az?

KÉSDOBÁLÓ Egy gyerek. Alighanem a kocsmáros fia.

MUNKAVEZETŐ Mit akart?

KÉSDOBÁLÓ Nem tudom. Becsapta az ajtót.

MUNKAVEZETŐ Megijedt a késedtől. Menj utána, kérdezd meg, mit akar.

KÉSDOBÁLÓ *(az asztalra teszi a kést, az ajtóhoz megy, kinyitja, kinéz a sötétbe)* Gyere be, ne félj. Gyere be. *(Késdobáló visszahúzódik az ajtóból, a Fiú riadtan belép és megáll.)* No, mi van?

FIÚ Megvakult a török.

KÉSDOBÁLÓ Mi?!

Az ágyakon mozgolódás támad, valamennyien felülnek.

I. MUNKÁS Mit mond? Milyen török vakult meg?

FIÚ A török.

KÉSDOBÁLÓ Deli bég megvakult?

FIÚ Igen.

Munkavezető és III. Munkás leugranak az ágyról, odajönnek a Fiúhoz.

MUNKAVEZETŐ Hogyan vakult meg? Mit beszéltsz?

FIÚ Fogadott... Fogadott az emberekkel öt liter borba, hogy fél óráig nézni fog a villanyégőbe. Aztán csak bámult a villanyégőbe, megnyerte az öt liter bort, de most nem lát. Megvakult.

I. MUNKÁS Atyaúristen!

II. MUNKÁS Mondtam én, hogy bajunk lesz még vele.

MUNKAVEZETŐ *(dühösen hátrafordul a sötétből beszélők felé, aztán int a mellette álló III. Munkásnak)* Öltözz. *(Ő maga is az ágyához siet, gyorsan felöltözik.)* Gyerünk.

A Fiú elindul, nyomában a Késdobálóval, a Munkavezetővel és a III. Munkással.

KÖVETKEZŐ KÉP: Zsúfolt kocsmá, az emberek háttal állnak az ajtónak, egy asztal körül tolonganak. Késdobáló, Munkavezető, III. Munkás szétlökődösik a bámészkodókat, utat törnek Deli bég asztalához. Deli bég egyedül ül az asztalnál, előtte öt üveg bor, az elsőt éppen akkor üríti ki. Két kezével a következő üveg után tapogatózik, mereven néz a semmibe. Késdobáló Deli bég füléhez hajol, sugdos neki valamit, győzőgeti. Deli bég végre feláll, Késdobáló belekarol, vezeti ki a kocsmából. Munkavezető és III. Munkás felvesz két-két üveg bort és megy utánuk.

KÖVETKEZŐ KÉP: Belépnek a barakkba, I., II. és IV. Munkás felöltözve várja őket. Elborzadva nézik Deli béget. Késdobáló az ágyához vezeti Deli béget.

KÉSDOBÁLÓ Feküdj le, Deli bég. *(Deli bég elhever az ágyán, üres tekintettel néz a mennyezetre.)* Így. Feküdj szépen.

DELI BÉG Elhoztátok a bort?

KÉSDOBÁLÓ Elhoztuk. Itt van.

A négy üveget az ágy mellé rakják, Deli bég kitapogatja őket, elmosolyodik.

DELI BÉG Nem akarták, hogy sörösládákat emelgessek... Azt akarták, hogy nézzek a villanyba. Így is elnyertem a borukat.

KÉSDOBÁLÓ Látsz valamit, Deli bég?

Deli bég felemeli az egyik üveget, fogával nyitja ki, félreköpi a dugót, nagyokat húz az üvegből.

DELI BÉG Nagy pirosságot látok. De elnyertem a borukat.

Késdobáló elveszetten forgatja a fejét, tanácstalanul néz a többiekre, akik mereven állnak az ágy körül.

KÉSDOBÁLÓ Elnyerted a borukat. Persze. Feküdj csak nyugodtan.

DELI BÉG Nagy pirosságot látok.

KÉSDOBÁLÓ Feküdj csak nyugodtan. Jó lesz minden.

DELI BÉG Nem akarták, hogy sörösládákat emelgessek.

KÉSDOBÁLÓ Minden rendben lesz... *(Deli bég ismét meghúzza az üveget. Késdobáló elhátrol az ágytól, az asztal felé megy, a többiek követték.)* Tennünk kellene valamit.

MUNKAVEZETŐ Most nem tehetünk semmit. Holnap valaki elmegy a mentőkért. Azok majd beviszik a kórházba.

KÉSDOBÁLÓ És aztán?

MUNKAVEZETŐ Aztán majd hazaviszik.

I. MUNKÁS Megvakult.

II. MUNKÁS Megmondtam én, hogy egyszer majd bajunk lesz vele.

KÉSDOBÁLÓ Lehet, hogy segíthetnek rajta. Lehet, hogy nem vakult meg végleg.

MUNKAVEZETŐ Végleg megvakult. Fél óráig nézett a villanyégőbe. Az isten sem segít rajta.

KÉSDOBÁLÓ Az orvosok ma már csodákat...

II. MUNKÁS Az isten sem segít rajta.

KÉSDOBÁLÓ Talán kivihetnénk külföldre. Svájcba...

II. MUNKÁS Miért éppen Svájcba?

KÉSDOBÁLÓ *(kétségbeesetten próbálja meggyőzni a többieket)* Mind-egy, hogy hova. A legjobb orvosokhoz. Megfizetnénk az orvosokat. Az orvosok ma már csodákat csinálnak, csak meg kell fizetni őket. Kezdetnek összedobhatnánk egy-egy havi fizetésünket.

III. MUNKÁS Kezdetnek?

KÉSDOBÁLÓ *(kétségbeesetten tárja szét a karját)* Velünk dolgozott.

És jól dolgozott.

II. MUNKÁS Velünk dolgozott, de alig ismertük.

III. MUNKÁS Sohasem beszélgetett velünk.

KÉSDOBÁLÓ Velem beszélgetett.

I. MUNKÁS Velünk sohasem beszélgetett. Csak a plafont bámulta. És mindig részeg volt. Azt sem tudjuk, hogy hívják.

KÉSDOBÁLÓ Deli bégnek hívják.

III. MUNKÁS A fenét! Te nevezted el Deli bégnek, merthogy szerinted olyan törökös arca van. Szerintem egyáltalán nincs törökös arca. És nem is hívják Deli bégnek.

KÉSDOBÁLÓ Hát jó. Nem akartok pénzt adni... *(Gondolkozik, hirtelen eszébe jut valami, gyorsan magyarázni kezd.)* Akkor legalább segítsek neked sok pénzt keresni. Van egy ötletem, könnyű megcsinálni. Valamikor mint késdobáló egy bűvészcsoporthal jártam az országot. Volt egy nagyszerű trükkünk, amire hihetetlenül bukkott a közönség. Faládaiba bújattunk egy embert, aztán odahívtunk két vállalkozó szellemű pasast a közönségből, és azok kettéfűrészték a faládát. Nagyon egyszerű trükkről van szó. A faládaiban két ember van. Az egyiknek a keze lóg ki, a másiknak a lába. A láda közepét megtöltjük állati belekkel, amit minden mészárosnál be lehet szerezni. A két vállalkozó szellemű pasas ezeket a beleket fűrészezi, miközben a ládába bújó emberek mozognak, mintha nyúznák őket. Egyszerű trükk, de a közönség megveszik érte. Mi is megcsinálhatnánk ezt itt a faluban. Sokan eljönnének megnézni, és fizetnének, amennyit akarnánk, csak hogy lássák, amikor szétfűrészelnek egy embert. Mindjárt lenne pénzünk.

Késdobáló még beszél, amikor a többiek már kezdenek visszaoldalogni az ágyak felé. Dönnyögnek, legyintgetnek.

MUNKAVEZETŐ Majd holnap szólunk a mentőknek.

Késdobáló elkeseredetten néz utánuk, Deli bégre tekint, aztán elhatározza magát.

KÉSDOBÁLÓ Hé, parasztok! Amazok hátrafordulnak, Késdobáló felemeli a kezét, mintha megszámolná őket. Öten vagytok. Öthavi fizetésemet teszem a kilenc dobásra.

Síri csönd, amazok összenéznek, aztán várakozóan fordulnak a Munkavezető felé. Végül a Munkavezető válaszol a Késdobálónak.

MUNKAVEZETŐ Írásba adod?
KÉSDOBÁLÓ Írásba adom.

Röviden tartó pusmogás az ágyak között.

MUNKAVEZETŐ Rendben van.

Az öt munkás előszedi a pénzét, Munkavezető összegyűjti, számolja. Késdobáló az ágyához sétál, papírt, ceruzát kerít elő, térdén ír. I. Munkás ki-megy a vizesvödörrel. IV. Munkás egy üveg pálinkát vesz elő, az asztalhoz viszi, akkor már Késdobáló is ott van, a papírdarabot az asztal szélére tette, megvetően farkasszemet néz a IV. Munkással. Közben I. Munkás visszajön a vödörrel, az ajtóról lemossa a meztelen nőt. Helyére kis kört rajzol. Akkor már valamennyien az asztalnál vannak, kezdődik a szokásos ceremónia, de most mindenki komor, senki sem kedélyeskedik, mint délután. Munkavezető az asztalra tesz egy köteg pénzt, ezenkívül egy papírdarabot is.

MUNKAVEZETŐ Ennyi készpénz van nálunk. A többiről mi is írást adunk.

KÉSDOBÁLÓ Kezdhetjük?

Munkavezető bólint. Kezdődik a külön kis ivópárbaj IV. Munkás és a Késdobáló között. A többiek komor arccal állnak, ezúttal csak a Munkavezető számol.

Ivás. Dobás.

MUNKAVEZETŐ Egy.

Ivás. Dobás.

Kettő.

Ivás. Dobás.

Három.

Ivás. Dobás.

Négy.

Ivás. Dobás.

Öt.

Késdobáló már ismét izzad, de látszik, hogy magabiztosabb, mint délután volt.

Ivás. Dobás.

Hat.

Hatodszor is célba talál. A többiek összenéznek, IV. Munkás is meglepődik, de még mindig gúnyosan farkasszemet néz a Késdobálóval.

Ivás. Dobás.

Hét.

Telitalálat. Késdobáló mereven vigyorog, de egyre jobban izzad. Néhányszor meglepetten megmozdulnak a többiek, váltogatják a lábukat.

Ivás. Dobás.

Nyolc.

Ismét telitalálat. Mindenki szinte segélykérően néz a Munkavezetőre, aki nyugodtan, mozdulatlan arccal várakozik. IV. Munkásnak is izzadt az arca, kissé riadt a tekintete. Késdobálóról látszik, hogy rettenetesen szenved, alig áll a lábán, nem győzi a verítéket kitörölni a szeméből. Kezd elbizonytalanodni.

Ivás. Dobás.

Kilenc.

Elvétette a célt. A többiek részéről megkönnyebbült sóhaj. De senki nem szól semmit. Megvárják, amíg a Munkavezető felszedi a pénzt és a Késdobáló papírját, aztán szétszélednek, ki-ki szótlanul leül az ágyára. Késdobáló előregörnyed az asztalnál, nagyon rosszul van. Aztán kiegyenesedik, Deli béghez megy, leroskad a szomszédos ágyra. Deli bég dajkálja az egyik borosüveget, üres tekintettel mered a mennyezetre.

DELI BÉG Meddig jutottál?

KÉSDOBÁLÓ Látsz valamit, Deli bég?

DELI BÉG Pirosságot látok. Meddig jutottál?

KÉSDOBÁLÓ Elhibáztam a kilencediket.

DELI BÉG Eljutottál kilencig? Az jó. Hamarosan elbánsz a parasz-
tokkal.

KÉSDOBÁLÓ Nem hiszem.

DELI BÉG Elbánsz velük hamarosan. Nekem elhiheted. Elbánsz a
parasztokkal, aztán visszamész Clariszához.

KÉSDOBÁLÓ *(csöndesen, magába roskadva beszél)* Nem tudok el-
bánni a paraszttal, Deli bég. És Clariszához sem megyek visz-
sza. Nem ismerem Clariszát. Egy plakáton láttam egyszer egy
szép, trikós nőt. Clariszának hívták. Ez minden.

DELI BÉG El fogsz bánni velük hamarosan. És menj vissza Clari-
szához. Ígérd meg, hogy visszamész Clariszához.

KÉSDOBÁLÓ Nincs Clarisza. És én sohasem voltam késdobáló.
Mindig csak utakat építettem. Egyszer, még gyerekkoromban
jött el a falunkba egy bűvészcsoporthoz, azok között tényleg volt
egy késdobáló művész. Egy mókás öregember. Állandóan kö-
rülötte sündörögtem, és ő egyszer odahívott magához. Megnéz-
te a kezeimet, azt mondta, hosszú, erős kezem van, lehet még
belőlem késdobáló művész. *(Hosszasan nézi a kezeit.)* Megette a
fene a kezeimet, Deli bég. *(Az ágyra néz, Deli bég lehunytt szemmel
fekszik.)* Alszol, Deli bég?

*(Deli bég nem válaszol, egyenletesen lélegzik, talán alszik. Valaki egy vi-
zesvödört tesz Késdobáló lábához. Késdobáló meglepetten felnéz, Munka-
vezető áll előtte, a Munkavezető mögött a négy munkás.)*

KÉSDOBÁLÓ *(bambán kérdezi)* Mi van?

MUNKAVEZETŐ Mosd meg az arcod.

KÉSDOBÁLÓ Miért?

MUNKAVEZETŐ Mosd meg az arcod és ismételd meg a kilence-
dik dobást.

KÉSDOBÁLÓ De...

MUNKAVEZETŐ Gyerünk! Mosd meg az arcod!

*Késdobáló engedelmesen megmossa az arcát, feláll, tétován, értetlenül
megy az asztal felé. A többiek utána. Munkavezető az asztalra teszi a pénzt
és a papírokat. IV. Munkás tölt a poharakba. Késdobáló az ajtóhoz megy,
kihúzza a kést, még mindig hitetlenkedve néz a többiekre. IV. Munkás fel-
emeli a poharat. Isznak. Késdobáló sokáig összpontosít, aztán dob.*

Találat.

*A munkások elmennek az ágyakhoz, a pénz az asztalon marad. Késdobáló
görnyedten áll az asztal mellett. A munkások vetkőznek, lefekszenek, egyi-
kük kicsavarja az ágyak felett lógó villanyégőt. Késdobáló lassan kiegyene-
sedik, az ajtóhoz megy, kihúzza a kését, letörli a kis kört, aztán krétát vesz
elő, és egy nőt kezd rajzolni az ajtóra.*

Lejelentés.

AZ ÉLETMŰ FŐTÉMÁJA
DRÁMAI FORMÁKBAN

Virágos Katona

színmű két részben

SZEMÉLYEK

Gallai István	Török Pál
Rézi	Szentigaz
Török Ádám	Simon Károly
Gilike	G. Antal
Stefan Krebs	Váry János
Katharina Krebs	Frédi nagyságos úr
Stefi	Imris Lázár
Péter	Ilija Purać
Kati	Jakšić
Johann Schank	Karalić
ifj. Schank	Méhész
Friedrich	Lelkész
Török (apa)	Rocanov
Török István	Harmonikás
Török Sándor	Férfiak, nők

A színpad három részre tagolódik. Középen a Kálvária lépcsőkkal, jobb oldalt egy forgatható malomkerék (malom és Krebsék háza), bal oldalt egy épület-féle, előtte asztallal, váltakozó események színhelye (Zöld utcai kocsmá, Törökek háza, Istenes Bibic Mihály háza, kastély, téglagyár, Gallai háza stb.)

I. rész

1.

Krebsék érkezése: Stefan, Katharina; a két lány: Rézi és Kati; és a két fiú: Stefi és Péter kordén tolják a holmijukat. A kocsmá előtt férfiak álldogálnak, köztük Török Ádám is. Gilike, a kanász a Kálvária lépcsőjén ül, az ujjával játszik, Gallai lassan jön le a Kálváriáról. A kocsmából magyar zene hallatszik. Simon Károly kiválik a férfiak közül, Stefan elé áll.

SIMON Te sváb vagy?

STEFAN Engedjen bennünket...

SIMON Nem lehetsz magyar ember, mert nincs bajuszod. Meg szerb sem vagy. Biztosan sváb vagy.

STEFAN Kérem, menjen félre az útból.

SIMON *(félreáll)* Ha nem vagy sváb, miért nincs bajuszod?

STEFAN *(továbbmegy)* Német vagyok!

Tolják a kocsit, de Török Ádám Rézi elé áll, nem engedi továbbmenni.

GILIKE *(Török Ádámhoz megy)* Kérlek, menj félre az útból.

Török Ádám visszalöki Gilikét a lépcsőre. Török Ádám és Rézi lépkednek egymás előtt, mint ha táncolnának, azután Rézi elmosolyodik, és tényleg táncolni kezdenek a kocsmái zenére. Gallai odaér, ő is közéjük áll, hármasan táncolnak. Stefan odarohan és berángatja Rézit a malomba.

2.

TÖRÖK ÁDÁM Nyavalyás svábok. *(Gallaihoz.)* Te meg nyavalyás tuki vagy, mi? Hogy hívnak?

GALLAI Rojtos Gallai István.

TÖRÖK ÁDÁM Miért Rojtos?

GALLAI Mert az öregapám még pásztor volt, és cifraszűrben járt.

TÖRÖK ÁDÁM Vagy rongyosban.

GALLAI Te meg Csoszogó Török Ádám vagy, igaz? Miért Csoszogó?

TÖRÖK ÁDÁM Azért, mert az én öregapám sánta volt. De én nem vagyok sánta, és nem vagyok Csoszogó.

GALLAI Múltkor a Kálváriáról láttam...

TÖRÖK ÁDÁM Mit csinálsz te folyton a Kálvárián?

GALLAI Leginkább a Virágos Katonát nézegetem.

TÖRÖK ÁDÁM Virágos katonát?

GALLAI Képeken lehet látni. A stációkon. Krisztust korbácsolja.

TÖRÖK ÁDÁM Nem valami érdekes. Mármint a képeket bámulni.

GALLAI Figyelem az embereket is. Ahogy rohannak a földekre, meg gürcölnek. Gilikét is sokszor elnézegetem, ahogy őrzi a disznókat, meg amikor az ujjával játszik. Kis szerencsétlen, és még te is félretoltad.

TÖRÖK ÁDÁM Nem lett semmi baja. A Kálváriáról a házakba is be lehet látni?

GALLAI Persze.

TÖRÖK ÁDÁM A Tukban sok a gazdag ember, igaz?

GALLAI Nem túl sok. Van ott jó néhány gazdag paraszt, a többségük azonban szegény, sokkal szegényebb, mint ahogy mutatják.

TÖRÖK ÁDÁM De vannak gazdagok is. És te a Kálváriáról belátsz a házukba.

GALLAI Akiknek én belátok a házukba, azok közül leggazdagabb az Istenes Bíbic Mihály.

TÖRÖK ÁDÁM Komolyan kérdeztelek.

GALLAI Komolyan mondom. Rengeteget összelopkod. Éjszaka járja a földeket, nagy dicsértesséket beleköszön a sötétbe, ha senki sem válaszol, megpakolja a szekerét. Minden pénteken kihordja a piacra és eladja azt, amit összelopkodott.

TÖRÖK ÁDÁM A Bíbic Mihály. Az Istenes tolvaj... Ki gondolta volna.

GALLAI Rongyosan jár, de egy napon nagyon meg fognak lepődni a tukiak. Egy szép napon, amikor Istenes Bíbic Mihály kinyitja a bukszáját.

TÖRÖK ÁDÁM Egyszer elmegyek veled a Kálváriára, megnézem magamnak Istenes Bíbic Mihályt.

3.

STEFAN *(a Krebs család rendezkedik a malomban)* Nem tudtam, hogy magyarok is laknak erre felé. Nem szeretem őket. Sohasem szerettem őket.

KATHARINA A gazda azt mondta, hogy ide leginkább a szerbek járnak öröltetni.

STEFAN Remélem is. A szerbek akármilyen nagypofájúak, az ember jobban tudja, hányadán áll velük. Egyébként egész jó kis malom ez.

KATHARINA Egyszerű szárazmalom.

STEFAN Jó szárazmalom. Jó forgalmú. Itt, ha dolgozunk, meg-gazdagodunk.

KATHARINA Eddig sem gazdagodtunk meg. És nekem már megint remegnek a kezeim.

STEFAN Majd Rézi segít nekem. Ő erős lány. És Kati is dolgozhat már.

KATHARINA Kati beteges.

STEFAN Dehogy beteges. Csak nyafog állandóan. És majd a fiúk is felnőnek.

KATHARINA Ha egy rendes vízimalomban kaptunk volna munkát...

STEFAN Itt is meg fogunk gazdagodni, majd meglátod.

Stefan és Rézi forgatni kezdik a malomkereket.

4.

Stefan és Rézi forgatják a malomkereket, Gilike távolabbról figyeli őket. Török Ádám a Kálvárián áll, Gallai megy felfelé.

TÖRÖK ÁDÁM Éppen az előbb jött haza az Istenes Bíbic. Azt hiszem, krumplit hozott a földekről.

GALLAI Hogy kerülsz ide?

TÖRÖK ÁDÁM Megígértem, hogy eljövök egyszer. Nem emlékszel?

GALLAI Gyere, megmutatom a Virágos Katonát.

Az egyik oszlophoz mennek.

TÖRÖK ÁDÁM Mi ebben az érdekes?

GALLAI Látsz valami furcsát ezen a katonán?

TÖRÖK ÁDÁM Virág van a mellén. Nagy sárga virág. És nagyon ügyetlenül fogja azt a korbácsot.

GALLAI Mindent rosszul csinál. A többiek körülötte mind értik a munkájukat, de ő mindent rosszul csinál. Nem illik bele a képbe.

TÖRÖK ÁDÁM Biztosan a virág miatt.

GALLAI Nem. Figyeld meg az arcát.

TÖRÖK ÁDÁM Éppen olyan ronda szakállas pofa, mint a többiek.

GALLAI Boldog.

TÖRÖK ÁDÁM Mi?

GALLAI A Virágos Katona boldog. A többiek pedig boldogtalanok. Valamennyien szenvednek körülötte. Szenved a Megváltó, a farizeus, aki leköpi a Megváltót, az is szenved, és szenved az egész bámész népség. A Virágos Katona azonban boldog. Hogy lehet valaki boldog, amikor a Megváltót korbácsolja?

TÖRÖK ÁDÁM Ha egyáltalán boldog.

GALLAI Boldog, egész biztosan. Látszik az arcán. Nagyon jó volna tudni, hogyan csinálja. Ha megfejtenéd a titkát.

TÖRÖK ÁDÁM És te ezért tökörészel itt mindennap?

GALLAI Egyszer meg fogom fejteni a titkát.

TÖRÖK ÁDÁM És akkor majd te is boldog leszel, mi? Hát én majd megmondom, hogy miért boldog a Virágos Katonád. Azért, mert bizonyára van otthon egy rakás pénze. És még egy rakás pénzt fog kapni, amiért Krisztust korbácsolja.

GALLAI Nem a pénz miatt boldog.

TÖRÖK ÁDÁM Nem a fenét. Volna nekem otthon egy rakás pénzem, majd meglátnád, hogy milyen boldog lennék. No, menjünk innen. Szerezzünk inkább egy rakás pénzt.

GALLAI Honnan?

TÖRÖK ÁDÁM Istenes Bíbic Mihálytól. Ki fogjuk rabolni.

GALLAI Micsodát?
 TÖRÖK ÁDÁM Elszedjük az Istenes tolvaj pénzét. Először jól megfigyeljük innen a házát, aztán, ha elmegy hazulról, elszedjük a pénzét. Te mondtad, hogy rengeteg pénze van.
 GALLAI Én nem fogok lopni senkitől. És itt te sem fogsz lopni.
 TÖRÖK ÁDÁM Mondd, miből élsz te?
 GALLAI Citerázom. Játsszok a házibálokon.
 TÖRÖK ÁDÁM Mint egy cigány. Mint a Bogár cigány.
 GALLAI De legalább nem lopok senkitől.
 TÖRÖK ÁDÁM Az Istenes Bíbic mindenkitől lop.
 GALLAI Az engem nem érdekel.
 TÖRÖK ÁDÁM Engem érdekel. Főleg a pénze. Azt hiszem, legjobb lesz, ha egy pénteken raboljuk ki, amikor elmegy piacra. Én majd lemegyek a házába és körülnézek, te pedig innen a Kálváriáról figyelsz...
 GALLAI Nem.
 TÖRÖK ÁDÁM Akkor egyen meg a fene. Majd hívok valakit a Zöld utcából, aki segít nekem.
 GALLAI Ne csódítsd a nyakamra a Zöld utcai rablókat.
 TÖRÖK ÁDÁM Tudod, hogy mit eszem én tavasz óta? Kárászokat. Sült kárászokat. Semmi mást jóformán. Két bátyám Brazíliába készül kivándorolni. Nekik kuporgatunk minden garast útiköltségre. Ki fogom rabolni Bíbic Mihályt, ha segítesz, ha nem.
 GALLAI Rendben, van. Majd figyelek innen a Kálváriáról, de ha elkapnak, én semmit sem tudok, nem is ismerlek.
 TÖRÖK ÁDÁM Tudsz te kártyázni?
 GALLAI Tudok.
 TÖRÖK ÁDÁM Szoktál csalni?
 GALLAI Nem. Sohasem.
 TÖRÖK ÁDÁM Valaki egyszer nagyon csalt. Amikor mindannyiunknak kiosztotta a lapokat. Én állandóan veszítek, mások meg állandóan nyernek. És sok pénzük van, az én pénzem is ott van valahol náluk. Hát én újraosztom a lapokat.
 GALLAI Sohasem fogok csalni!

TÖRÖK ÁDÁM Ez a beszéd! Nem lesz itt semmi baj. A pénzt elosztjuk.
 GALLAI Nekem nem kell abból a pénzből.
 TÖRÖK ÁDÁM Így még jobb. Sokkal jobb. Mondd, vannak az Istenesnek gyerekei?
 GALLAI Úgy tudom, hogy vannak.
 TÖRÖK ÁDÁM Egész nap nem látni őket.
 GALLAI Érdekes, én sem láttam még őket, pedig úgy tudom, hogy vannak gyerekei.

5.

Stefan még az előző jelenet közben kedvetlenül kijött a malomból, leült inni a kocsmá elé. Rézi egyedül forgatja a kereket, Gilike kicsit közelebb jön, játszik az ujjával.

RÉZI Segíthetnél nekem. Úgysincs semmi dolgod. (Gilike nem hallja, játszik az ujjával, Rézi odamegy hozzá.) Mi a fenét csinálsz? Nem hallod, hogy hívtalak? Gyere, segíts nekem forgatni a kereket.
 GILIKE A disznók...
 RÉZI Nem mennek azok sehova. Néha majd kinézel rájuk.
 GILIKE Jól van... (Ülve marad.)
 RÉZI Mit csinálsz te folyton az ujjaiddal? (Gilike hallgat.) Süket vagy?
 GILIKE Nem vagyok süket.
 RÉZI Mit csinálsz az ujjaiddal?
 GILIKE Megmutassam?
 RÉZI Mutasd.
 GILIKE (leül a földre ott a szélmalom előtt, felemeli a jobb kezét, és sorra rámutat az ujjaira) Ő az Öreg, ő a Futár, ő az Erdei Ember, ő a Kopasz Halász, és ő a Gilike. (Aztán kiegyenesíti a hüvelykujját és a kisujját, a másik három ujját meg behajlítja.) Az Öreg semmit sem csinál, ő mindig csak mesél. (Felemeli a bal kezét, az ujjai görbén előremerednek, mint a ragadozó madarak karmai, és vészjóslóan közelednek Gilike felé.) Gilike félrehúzódott a nagy eperfa alá, egy tányér leves volt a kezében, csöndben evett, és vigyázott, hogy

még a kanál se csörrenjen meg. De odajött a három Fullajtár, és azt mondták, hogy Gilike nem érdemli meg azt a levest, aztán odajött egy béreslegény is, valamennyien hangosan röhögtek, és apró göröngyöket dobáltak a tányérba. Gilike nagyon éhes volt, a tányér fölé hajolt, hogy ne hulljon bele a sok szemét, a kezeit is a leves fölé tartotta, de amazok tovább röhögtek, és egyre nagyobb göröngyöket dobáltak. És akkor az egyik Fullajtár egy nagy görönggyel beletalált a tányérba. *(A kisujj kétségbeesetten rángatózott, a bal kéz ujjai vidáman ugráltak körülötte, közben pedig észrevétlenül kiegyenesedett a jobb kéz mutatóujja.)* A nagy röhögésben senki sem vette észre, hogy a Futár elindult az erdők felé. Gyorsan futott, és amikor a fák közé ért, hangosan kiabálva hívta az Erdei Embert. Az mindjárt tudta, hogy baj van, szó nélkül követte a Futárt. *(Kiegyenesedik a jobb kéz középső uja is, meglegyinti a bal kezét, a rosszindulatúan ugráló ujjak összecsuklanak.)* A röhögésnek vége volt. Akik eddig hangosan röhögtek, most ott feküdtek az Erdei Ember lábainál. Az Erdei Ember megkérdezte Gilikét, hogy mit csináljon velük. Gilike intett, hogy ne bántsa őket, és kérte, hogy kerítsék elő a Kopasz Halászt. *(Kiegyenesedik a jobb kéz gyűrűsujja is.)* Az Erdei Ember gyorsan előkerítette a Kopasz Halászt, az megjelent a csónakjával, Gilike beült mellé a csónakba, és a Kopasz Halász lassan elevezett a folyón. A Futár és az Erdei Ember sokáig integettek nekik a partról. Nem ismertétek ti Gilikét. Folyton csak röhögtetek rajta, és egyáltalán nem ismertétek.

RÉZI Hova viszi Gilikét a Kopasz Halász?

GILIKE Azt nem szabad elárulni.

RÉZI Miért?

GILIKE Senkinek sem szabad megtudnia.

RÉZI Rondák a körmeid. Miért nem vágod le őket?

GILIKE Ha akarod, elmegyek innen.

RÉZI Gyere, majd rendbe teszem a körmeidet. *(Bemennek a malomba, Rézi ollót vesz elő, elkezdni vagdosni a körmöt Gilike jobb kezéről.)* Egész nap ezt játszod?

GILIKE Gilikével mindig más történik.

RÉZI Sokat bántják.

GILIKE Sokat. De a Kopasz Halász végül mindig elviszi magával.

RÉZI Igaz, hogy az apád még kiskorodban kirakott a partra egy csónakból, ő meg elúszott, isten tudja, hová?

GILIKE Megígérte, hogy visszajön értem.

KATI *(bejön)* Mit akar itt ez a kis kanász?

RÉZI Én hívtam be.

KATI Te mindig jól megválasztod a barátaidat.

RÉZI Dolgozni jöttél?

KATI Én nem bírom forgatni azt a...

RÉZI Akkor pucolj innen!

KATI Johann bácsi keresi apát. *(Kimegy.)*

JOHANN SCHANK *(bejön, körülnéz)* Megint a kocsmában van?

RÉZI Biztosan.

JOHANN SCHANK Gyorsan lelohadt a kedve.

RÉZI Rosszul megy a malom.

Johann Schank elindul a kocsmá felé, Rézi és Gilike forgatni kezdik a kezeket.

6.

JOHANN SCHANK *(leül Stefan mellé)* Jártál már a devecseri dombok között?

STEFAN Jártam.

JOHANN SCHANK Akkor láttad azokat a leomlott kis tégláégető kemencéket.

STEFAN Láttam.

JOHANN SCHANK Évekig gyúrtam ott a rengeteg vályogot...

STEFAN Tudom.

JOHANN SCHANK ...szépen kupacba raktam őket, szalmát raktam közéjük, az egészet körültpasztottam, aztán meggyújtottam a szalmát. Büdös sárszagú füst jött ki onnan, azt lélegeztem éveken keresztül. Mindennap füstös és koszos voltam. Nagyon nehéz, nagyon piszkos munka volt, elhiheted.

STEFAN Elhiszem.

JOHANN SCHANK Sokáig tartott, de most...

STEFAN Most téglagyárad van.

JOHANN SCHANK Igen. Most téglagyáram van. Nézd meg azt is.

STEFAN Nekem nincs téglagyáram. Nekem van egy feleségem, akinek azt ígértem, hogy gazdagok leszünk, és aki most naphosszat a kezeit siratja. Ezenkívül van két lányom, akiket egy-két év múlva tisztességesen férjhez kell adni. És van két fiatal fiam. És valamennyien ott ülnek egy átkozott szárazmalomban.

JOHANN SCHANK Még jó, hogy néha eszedbe jutnak.

STEFAN Szégyellem magam előttük. Nem tudom, hogyan történt: a nyár elején egyszer csak szégyellni kezdtem magam, el kellett szöknöm a malomból.

JOHANN SCHANK Én sohasem szöktem el a dombok közül a kocsmába.

STEFAN Egyszer berúgtam, elmentem a Szívhez, és órák hosszat kódorogtam a Gavanszki-féle vízimalom körül. Az öreg Lestárt, a molnárt lestem, és azt kívántam, hogy bárcsak halna meg.

JOHANN SCHANK Sokan voltunk tégláégetők. Néha egymáskeze ügyébe csempésztük a még meleg téglákat. Muszáj volt néha valamivel szórakozni.

STEFAN Persze.

JOHANN SCHANK Elmehetünk a Gavanszkihoz. Tartozik nekem egy kis pénzzel.

STEFAN Most nem vagyok részeg. Nem akarok senkit sem kitúrni a helyéről.

JOHANN SCHANK Sokan dolgoztak ott a dombok között. Hozzám hasonló szegény tégláégetők. Egyszer sikerült valamennyi pénzt összekaparnom, és akkor elkezdtem helyben felvásárolni tőlük a téglákat. Keveset fizettem nekik, de ők adták szívesen, örültek, hogy nem kell a szállítással meg az eladással bajlódniuk... És tavasszal majd ismét kimennek oda vályogot gyúrni és téglát égetni. A szerencsésebbek meg az én téglagyáramban kapnak munkát.

STEFAN Ha szívességet akartam volna kérni tőled...

JOHANN SCHANK Nem teszek szívességet. Legfeljebb kicsit tovább várok a pénzemre. Kevesen vagyunk mi németek erre felé. Vagyont kell szereznünk, ha fenn akarunk maradni. Támogassuk egymást.

STEFAN És az öreg Lestár?

JOHANN SCHANK És a kormos pofájú tégláégetők?

Feláll, vállon veregeti Stefan. Elmegy. Lassan sötétedik. Két toprongyos férfi jelenik meg, a színpad közepén találkoznak, véres verekedésbe kezdenek, sodródnak a kocsmá felé, Stefan pedig rémülten menekül a malomba, ahol Rézi ismét egyedül forgatja a kereket, Katharina pedig a kezét nézi.

STEFAN El kell mennünk ezek közül a szörnyű és szegény emberek közül.

RÉZI Mi is szegények vagyunk.

KATHARINA Állandóan reszketnek a kezeim. Beteg vagyok, szeretnék meggyógyulni.

STEFAN *(segít Rézinek)* Elmegyünk innen. Hamarosan átmegyünk egy vízimalomba.

7.

TÖRÖK ÁDÁM *(a Kálvárián áll Gallaival)* Elment a piacra. Jól nyisd ki a szemed. Gyorsan ki fogom rámolni a pénzt. *(Lemegy a Kálváriáról, eltűnik a bal oldali színpalak mögött. Kisvártatva felbukkan, öklendezik.)*

GALLAI *(riadtan körülnéz, aztán lerohan Török Ádámhoz)* Mi van?

TÖRÖK ÁDÁM Nincs pénz.

GALLAI Mi történt odabent?

TÖRÖK ÁDÁM Semmi. Három félmeztelen kisgyermek mászkál a földön. Zsineggel az ágyak lábához kötötték őket, de a szoba közepéig elmászhatnak. Ott egy lyukban hideg főtt kukorica van, azt eszik. Vinnyognak, és már majdnem rőfögnek is, mint a malacok. Hát ennyire telik Istenes Bibic Mihálynak.

GALLAI *(bemegy a házba, kisvártatva ő is öklendezve jön ki)* Szörnyen bűdös van odabent.

TÖRÖK ÁDÁM És te azt hitted, hogy ezeknek sok pénzük van. *(Elmegy.)*

8.

Gallai lassan megy fel a Kálváriára, amikor észreveszi, hogy Rézi megjelent a lépcsőknél, Gallai visszafordul, jön le, Rézi fellép egy-két lépcsőfokot. Gilike távolabbról féltékenyen nézi őket.

GALLAI Egyszer táncoltam veled az utcán.

RÉZI Emlékszem, amikor megérkeztünk. Régen volt. Akkor még azt hittük, hogy gazdagok leszünk.

GALLAI Ti sem lettetek gazdagok?

RÉZI Nem. És te sem leszel soha gazdag.

GALLAI Miért?

RÉZI Mert sohasem dolgozol. Állandóan a Kálvárián üldögélsz.

GALLAI Amennyi nekem kell, azt megkeresem a citerámmal.

RÉZI Tudsz citerázni?

GALLAI Tudok.

RÉZI Táncolni nem nagyon tudsz.

GALLAI Nem. Táncolni nem nagyon tudok.

RÉZI A Kálvárián is szoktál citerázni?

GALLAI A képeket nézegetem. Egy boldog katonát a képeken.

A Virágos Katonát. Egyszer, ha feljössz, neked is megmutatom.

RÉZI Rengeteg dolgom van a malomban. De lehet, hogy egyszer fölmegeyek a Kálváriára. *(Elmegy a malomba.)*

9.

Tél van. Rézi forgatja a malomkereket. Gilike óvatosan belopakodik a malomba.

RÉZI Elköltöztünk innen. Amint elmúlik a szerb karácsony, mindjárt elköltöztünk ebből az átok malomból.

GILIKE Hová?

RÉZI A Szívhez. A Gavanszki-féle vízimalomba. Apám nagyon boldog. Mindig vízimalomban szeretett volna dolgozni. Nagy mulatságot rendez majd, ha odaköltöztünk. Meghívja a szent-tamási németeket.

GILIKE Tavasszal majd arra legeltetem a disznókat.

RÉZI Az apám azt mondja, hogy most már biztosan gazdagok leszünk. Oda nagyon sokan járnak öröltetni.

GILIKE Nem szeretem a sok embert.

RÉZI Félsz tőlük?

GILIKE Nem szeretem őket.

RÉZI El kell mennünk innen. Nagyon rossz volt ebben az átok szárazmalomban. Alig vártuk már a szerb karácsonyt.

GILIKE Mikor van szerb karácsony?

RÉZI Ma.

GILIKE Már ma? Szerb karácsonykor ide mindig lovasok jönnek.

RÉZI Lovasok? Miféle lovasok?

GILIKE Szerbek. Náluk ez a szokás. Lóra ülnek, kijönnek ide, és rohángásznak a legelőn meg a malom körül.

RÉZI Gondolod, hogy ma is kijönnek ide?

GILIKE Biztosan kijönnek. Tavaly is itt rohángásztak.

RÉZI Nagyon érdekes lesz. Szeretem a lovasokat. *(Indul kifelé a malomból. Először távolról, aztán egyre közelebről szerb zene hallatszik, majd lódobogás, rikoltozás. Rézi boldogan integet a lovasoknak.)*

GILIKE *(szomorúan áll Rézi mögött)* Nem szeretem, amikor ordítottnak.

RÉZI Nézd, milyen gyönyörűen vágatnak.

Lassan elcsitul a zaj, a lovasok elvonultak.

Kár, hogy elmentek.

GILIKE Jobb, hogy elmentek.

RÉZI Te tudsz lovagolni?

GILIKE Nem tudok.

RÉZI Gondolhattam volna. *(Faképnél hagyja Gilikét.)*

10

Gallai és Török Ádám futva érkezik a színpad közepére.

TÖRÖK ÁDÁM Te is hallottad?

GALLAI Az egész Tuk arról beszél.

TÖRÖK ÁDÁM Szóval költöznek.

GALLAI Megvette a Mengyiék házát. És vett még tíz lánc földet.

TÖRÖK ÁDÁM Menjünk föl.

Felmennek a Kálváriára, Istenes Bibic Mihály házát nézik. Odalent gyors, néma kártyaparti kezdődik Váry János és vendégei között. A játszma a jelet végéig tart.

Az istenes gazember.

GALLAI Tényleg költöznek.

TÖRÖK ÁDÁM Ötven vinnyogó kisgyermek sem fog engem megállítani máskor.

GALLAI Az ágy lábához kötözte őket.

TÖRÖK ÁDÁM Ott volt az a rengeteg pénz a házban, és én visszafordultam. Milyen marha voltam.

GALLAI Menjünk most már innen.

TÖRÖK ÁDÁM Most biztos boldogabb, mint a Virágos Katonád.

GALLAI A Virágos Katona nem vacak tíz lánc föld miatt boldog.

TÖRÖK ÁDÁM Vacak tíz lánc föld? Tudod te, hogy mennyi pénz az?

GALLAI *(megnézi a stációkat)* Mondtam már, hogy a Virágos Katona nem a pénz miatt boldog.

TÖRÖK ÁDÁM Hanem miért?

GALLAI Nem tudom. Ha tudnám...

TÖRÖK ÁDÁM Gyere el hozzánk, és kérdezd meg a Szentigaztól, hogy miért boldog a Virágos Katona.

GALLAI Ki az a Szentigaz?

TÖRÖK ÁDÁM Egy öregember. Kártyából szokott jósolni. Mióta a bátyáim Brazíliába készülődnek, minden este ott van nálunk, és jósol nekik.

GALLAI Miket szokott jósolni?

TÖRÖK ÁDÁM Főleg rossz dolgokat. Betegség, sötétség, ilyeneket mond. Kicsit zavarosan beszél, de nagyon érdekes.

GALLAI Sohasem hittem az ilyen kártyajóslásokban.

TÖRÖK ÁDÁM A Szentigaz nagyon komolyan csinálja a dolgot.

GALLAI Nem bánom, megnézem, mit tud az a Szentigaz.

TÖRÖK ÁDÁM Mehetnénk a jégen. Végig a folyón.

GALLAI Megkerüljük a fél falut?

TÖRÖK ÁDÁM Futhatnánk egy nagyot. *(Lenéz Istenes Bibic házára.)* Mert megint okádhatnékam van.

GALLAI Nekem is okádhatnékam van.

Futni kezdenek.

11.

Törökék háza. Férfiak ülnek az asztal körül, a háttérben asszonyok, esetleg gyerekek. Gallai és Török Ádám kifulladásra bukik be a szobába.

SZENTIGAZ *(jósol)* Mintha egy mocskos víz mélyén... nem folyóvíz... nem tenger... ez a betegség...

TÖRÖK ISTVÁN A fene egye meg! Ismét az átkozott piros ász!

TÖRÖK (APA) Mindig a végére marad a piros ász.

TÖRÖK SÁNDOR Bent ragadt a piros tízes is!

TÖRÖK PÁL Ötször egymásután a piros ász!

TÖRÖK ISTVÁN A Szentigaz biztosan így is akarja.

SIMON Ne menjetek Brazíliába!

Hátradőlnek, nevetnek, Simon Károly észreveszi Gallait, felkel, elébe áll.

Téged nem ismerlek. Hogy kerültél ide?

TÖRÖK ÁDÁM Én hoztam el a Tukból.

SIMON Úgy, szóval nyavalyás tuki. Magasabb vagy nálam, de sohasem leszel olyan erős, mint én. Nem ajánlom, hogy találkozz velem a Kiss János kocsmájában.

GALLAI Nem járok a Kiss János kocsmájába.

SIMON Nem is nektek való hely. Néhányszor már kihajigáltam a tukiakat onnan.

GALLAI Hallottam róla.

SIMON Egyedül ezekkel a Csoszogókkal nem bírtam még elbánni. Mindenki mást földhöz vágok itt a Zöld utcában, a tukiakat is kihajigálom a kocsmából, a Csoszogókkal azonban nem boldogulok. Nagyon magasak. Felemelnek a földről, még mielőtt rendesen elkapnám őket. Pedig náluk is erősebb vagyok.

TÖRÖK ÁDÁM Ne henceg, kis sógor. *(Asztalhoz vezeti Gallait, leül-teti.)* Jósoljon ennek, Szentigaz.

SZENTIGAZ *(szétteríti a lapokat)* Fordíts fel egy lapot.

GALLAI *(választ egyet)* A makk király.

SZENTIGAZ Jó lap. Nagyon jó lap.

TÖRÖK ISTVÁN A fene egye meg, én sohasem találom meg a makk királyt.

SZENTIGAZ *(fordítja fel a lapokat, jósolni kezd)* Sűrű ágak vannak előtted. De széthajolnak... Amerre csak mész, széthajolnak az ágak... Valaki talán jár előtted... Nem, senki... Az ágak maguktól széthajolnak... Szerencse... Megint ott vagy az út elején... Az ágak széthajlanak... Tapsoló, nevető emberek... Ez is szerencse... Neked tapsolnak... Furcsa... Már megint az ágak... Mintha el sem mozdult volna... Jól van... Az ágak mindig széthajlanak... Ez a fontos... Ritka szerencsés ember...

SIMON Lássuk a hetedik lapot. A hetedik lapot!

SZENTIGAZ *(Gallaihoz)* Jól keverd meg a kártyákat. *(Gallai összekeveri a lapokat, Szentigaz leszámol hetet, a hetediket felfordítja.)* A makk király. Amit mondtam, az szentigaz.

TÖRÖK ISTVÁN Gyere velünk Brazíliába. Ilyen szerencsés ember kell nekünk.

SIMON Csal a Szentigaz. Láttam, hogy megigazította a lapokat.

SZENTIGAZ *(hirtelen csöndben kezébe veszi a kártyákat, keverni kezdi)* Milyen lapot dobjak eléd?

SIMON A zöld hetest. *(Az asztalra esik a zöld hetes.)* A tök alsót. *(Asztalon.)* Piros tízest. *(Asztalon.)* A híres makk királyt. *(Asztalon.)*

SZENTIGAZ Ha én meg akarom igazítani a lapokat, azt te sohasem fogod észrevenni, fiam!

GALLAI *(rövid szünet után.)* Valakiről nagyon szeretném tudni, hogy miért boldog.

SZENTIGAZ Nagyon nehéz. A kártyák nem vallanak mindenkiről. De azért megnézhetjük, hogy valóban boldog-e az a valaki, és közben lehet, hogy kiderül az is, hogy miért boldog. Keverd meg háromszor a lapokat. *(Háromszor levesz egy-egy lapot, nézegeti őket.)* Élő emberre gondoltál?

GALLAI Nem... Nem egészen.

SZENTIGAZ Elfáradtam. Átülök a kemence mellé. Ti meg huszonegyeztetek.

TÖRÖK Jól mondja a Szentigaz. Ma még nem is huszonegyeztetünk. Hozzátok az aranypénzeket.

Asztalra tesznek egy tál főtt kukoricát, mindenki markol belőle, maga elé rakja, kártyázni kezdenek.

12.

Vízimalomban. Krebsékhez a szenttamási németek érkeznek vendégségbe, Stefan Johannel és Friedrichhel beszélget.

FRIEDRICH Tizenkilencem volt. Tízés, király, felső és alsó. Nem tudom, hogy mi történt velem. Nem láttam a királyt. Egyszerűen nem láttam. Csak akkor vettem észre, amikor már kértem még egy lapot. Persze hogy elbuktam. De ha nem vagyok olyan ideges, és nem nézem el a királyt, harminckét lánc föld lett volna a bankban. Simán nyertem volna az első öt osztást. És ha az első ötöt meg lehet nyerni simán, akkor megnyerhetjük a második ötöt is.

STEFAN Sohasem kártyáztam. Meg az is lehet, hogy csal Váry.

FRIEDRICH Nem csal. Figyeltem, amíg a többiekkel játszott. Mindig azzal nyer, hogy a másik elbukik. Jó idegei vannak, ez mindennek a titka. Biztos lehetsz benne, hogy nem csal. Sokkal büszkébb annál, nagyra van azzal, hogy földesúr.

STEFAN Gazdag földesúr.

FRIEDRICH Félóra alatt mindenét elnyerhetjük. Csak jó idegek kellene hozzá. Gyakorolhatnánk mindennap a huszonegyezést. Neked jó idegeid vannak, és talán éppen azért lenne szerencséd, mert még sohasem kártyáztál.

STEFAN Beszélhetnék Johann-nal erről.

FRIEDRICH Nem, ne szóljunk neki. Ő biztosan nem helyeselné. Neki már megvan a téglagyára.

JOHANN SCHANK Meg vagy elégedve a vízimalommal?

STEFAN Persze. Itt rendben lesz minden.

JOHANN SCHANK Vagyont kell szerezni... Akkor megmaradunk, még ha kevesen vagyunk is. A vagyonos embernek nem kell kibújni a bőréből.

STEFAN Most érdemes lesz dolgozni.

JOHANN SCHANK *(körülnéz)* Rézi már felnőtt lány.

STEFAN Sokat segít nekem a malomban.

JOHANN SCHANK Egyszer férjhez kell adni. Egy rendes német gyerekekhez.

FRIEDRICH Ismeritek Jakob Grebnert? Nagy hentesüzlete van Szeghegyen.

STEFAN Ismerem.

FRIEDRICH A legidősebb fia, Jakob már elmúlt húszéves. Komoly, szorgalmas fiú.

JOHANN SCHANK Egyszer meg lehetne hívni Grebneréket a vízimalomba. Valamelyik ünnepen, amikor összejövünk.

STEFAN Majd megbeszélem Katharinával.

Megszólal a verkli, német zene. Mindenki táncolni kezd. Kintről Gilike nézi őket.

13.

Török Ádám és Gallai a Kálvárián Gilikét nézik.

TÖRÖK ÁDÁM Megörült ez a kis kanász. Disznón lovagolni. Még hozzá micsoda ronda kan disznón.

GALLAI Mindennap lovagol rajta. Néha kurjongat is. Ilyenkor mindig ragyog az arca. Meg amikor az ujjaival játszik. Egyébként sárga, mint a halál. Lehet, hogy beteg.

TÖRÖK ÁDÁM Szegény kis hülye *(Kiabál Gilikének.)* Hé! Hagyd a fenébe azt a kan disznót! Egyszer még felhasítja a hasadat.

GALLAI Gyere föl!

GILIKE *(óvatosan megy föl a Kálváriára)* Szeretnék... Szeretnék nektek mutatni valamit...

TÖRÖK ÁDÁM Az a ronda kan disznó egyszer felhasítja a hasadat.

GILIKE Nem bánt ő senkit, még a hátára is rá lehet ülni.

TÖRÖK ÁDÁM Láttuk.

GALLAI Mondd, nem vagy te beteg?

GILIKE Nem. Szeretnék...

GALLAI Nagyon beteges színed van. Mit szeretnél?

GILIKE Szeretnék... szeretnék játszani az ujjaimmal. Szeretném, ha megnéznének.

TÖRÖK ÁDÁM Ül le és játsszál.

GILIKE Ez az Öreg, ő mesél. Ez a Futár. Ez az Erdei Ember. Ez a Kopasz Halász. Ez meg Gilike... *(Eljátssza az elmondott történetet.)* Hideg téli este volt, Gilike egy malom mellett állt, térdig a hóban, és nagyon fázott. Bent a malomban jó meleg volt, de Gilikének senki sem mondta, hogy menjen be, hagyták, hogy kint álljon a hóban. És akkor még megjelentek a lovasok is. Durva, röhögő lovasemberek, vadul nyargalásztak és gúnyolták Gilikét, hogy sohasem fog megtanulni a lovagolni. Bent a malomban pedig megszólalt a verkli, az emberek táncolni kezdtek, kiabáltak, és ők is azt mondták, hogy Gilike sohasem fog megtanulni lovagolni. Egyre szörnyűbb lett a lárma, és Gilike egyre jobban fázott. De akkor elindult a Futár, és hívta az Erdei Embert. Az Erdei Ember pedig szétcsapott a lovasok között, aztán a táncolók között. A verkli is elhallgatott. És akkor Jött a Kopasz Halász, csónakba ültette Gilikét, elvitte őt egy nagy füves rétre, ahol egy szép pej ló állt felnyergelve. Gilike felült a lóra, és széleseben elvágtatott, ment valakihez, aki várta őt.

Gallai a történetre egyre feszültebben figyel, időnként a Virágos Katonára néz.

Nem ismertétek ti igazán Gilikét...

TÖRÖK ÁDÁM Dehogynem ismertük. Ez az egész mese?

GILIKE Elmondhatjátok, hogy Gilike megtanult lovagolni. Mindenkinek elmondhatjátok.

TÖRÖK ÁDÁM Mindenkinek elmondhatjuk... De hát kinek?

GILIKE Mindenkinek elmondhatjátok. Rézinek is.

TÖRÖK ÁDÁM Rézinek? Miért éppen Rézinek. Neki elmondhatod magad is.

GILIKE Szeretném, ha ti mondanátok el.

TÖRÖK ÁDÁM Gyere velünk a Szívhez. Odaúszunk a malom udvarához, kihívjuk Rézit, és akkor megmondod neki.

GILIKE Nem tudok úszni.

TÖRÖK ÁDÁM Nem tudsz úszni? No, nem baj. Majd kihívom Rézit.

GILIKE Szeretném, ha ti mondanátok el.

GALLAI El fogjuk mondani, bízd csak ránk. Mindenkinek elmondjuk, hogy Gilike megtanult lovagolni. Rézinek is. De játssz el még egy történetet az ujjaiddal.

GILIKE Tényleg elmondjátok?

GALLAI Persze, játssz el még egy történetet, csak úgy magadnak.

Gilike hangtalanul játékba kezd, Gallai hol őt, hol a Virágos Katonát nézi, egyre idegesebb.

TÖRÖK ÁDÁM Mi van?

GALLAI Figyeld az arcát.

TÖRÖK ÁDÁM Miért?

GALLAI Figyeld, hogy nevet-e.

TÖRÖK ÁDÁM Nem nevet.

GALLAI Biztos vagy benne?

TÖRÖK ÁDÁM Mi bajod van? Láthatod, hogy egyáltalán nem nevet.

GALLAI Furcsán megváltozik az arca.

Gilike befejezi a játékot, körülnéz, aztán elmegy a Kálváriáról.

14.

Rézi kijön a malomból, Gallai integet neki a Kálváriáról, elindul lefelé a lépcsőkön, Rézi jön fel, felúton találkoznak.

GALLAI Gilike azt üzeni, hogy megtanult lovagolni.

RÉZI Gilike? Lovagolni?

GALLAI Az ujjaival játszott nekünk.

RÉZI Szegény Gilike. Még mindig rondák a körmei?

GALLAI Elég rondák.

RÉZI Sokat segített nekem még a szárazmalomban. Egyszer levagdostam a körmeit.

GALLAI Értem most már, Gilike szerelmes beléd.

RÉZI Majd megmondom apámnak, ha még egyszer a férjhez menést emlegeti. Gondolod, hogy tetszem Gilikének?

GALLAI Azt hiszem, tetszel neki.

STEFAN *(kijön a malomból. Rézihez)* Azonnal gyere haza. *(Rézi indul.)* Ne barátkozz ezekkel a naplopókkal.

TÖRÖK ÁDÁM *(lejön Gallaihoz)* Mit gondolsz, van ennek a svábmolnárnak pénze?

GALLAI Nem tudom. Miért?

TÖRÖK ÁDÁM Egyszer ki fogom rabolni.

GALLAI Ne kezd már megint, a fene egyen meg!

TÖRÖK ÁDÁM Csigavér. Még nem raboltam ki. Miért ordítasz?

GALLAI Feldühített a Gilike. Ahogy az ujjaival játszott.

15.

Törökék háza. István és Sándor indul Brazíliába. Ünneplőruhában, kofeferekkel, búcsúzkodnak. Mikor nekiindulnának, elébük áll Simon. Erre mindketten levetik zakójukat. Előbb az egyik, aztán a másik földhöz vágja Simont. Az emberek nevetnek az elkeseredett Simonon. A két Török fiú felöltözik, elmegy.

16.

STEFAN *(a malom előtt áll, a kan disznón lovagló Gilikét figyeli. Bent a malomban vacsorához készülődnek. Stefan kissé zavartan bemegegy)* Az a kis hülye kanász... Egy kan disznó bevitte a folyóba. Lehet, hogy elmerült.

KATI Megfulladt?

STEFAN Nem tudom. Sötétedik, és elég messze volt. A kan disznó kijött a vízből, de a kis kanászt nem láttam, hogy kiúszott volna.

RÉZI Gilike nem tud úszni!

STEFAN Lehet, hogy...

RÉZI Nem tud úszni a szerencsétlen! Ki kell menteni!

STEFAN *(megfogja Rézi karját)* Semmit sem tehetünk. Ha tényleg elmerült, akkor már régen meghalt. De lehet, hogy kiúszott a másik partra, csak én nem láttam.

RÉZI Nem tud úszni!

STEFAN Nem tehetünk semmit. Ha esetleg itt lett volna egy csónak, amikor a folyóba vitte a kan disznó...

KATI Miért ült fel a kan disznóra?

RÉZI Megyek csónakért. *(Elrohan.)*

17.

Török Ádám és Gallai a lépcsőkön ülnek. Rézi feljön hozzájuk.

RÉZI Ti katolikusok vagytok?

GALLAI Persze.

RÉZI A katolikusoknak gyónniuk és áldozniuk kell, mielőtt meghalnak.

GALLAI Persze.

RÉZI Gilike nem gyónhatott és nem áldozhatott, mielőtt az az átok kan disznó a vízbe fullasztotta.

GALLAI Ugyan mit kellett volna meggyónnia?

RÉZI Akkor legalább áldoznia kellett volna.

TÖRÖK ÁDÁM Az ütdödött emberek gyónás és áldozás nélkül jutnak egyenesen a mennyországba. Ha egyáltalán létezik ilyen hely.

RÉZI Már hogy ne létezne.

TÖRÖK ÁDÁM Voltál a temetésen?

RÉZI Voltam.

TÖRÖK ÁDÁM Szegény Gilike. Szép lassan rohad a földben.

GALLAI Hallgassátok az Öreget! Nem tudjátok ti, hogy ki volt Gilike, és azt sem tudjátok, hogy hol van ő most. Eljött érte a Kopasz Halász, maga mellé ültette a csónakba, és elúsztak messzire, ahol senki sem láthatja őket, ahol széles és tiszta a folyó, kétoldalt a parton pedig sima, zöld rét van. Egy szép, csillogó szőrű pej ló áll felnyergelve azon a réten, olyan szép, amelyet ti még nem láttatok, és amelyet nem is fogtok látni sohasem.

RÉZI Hallgass! Éppen olyan bárgyú a pofád... *(Elrohan.)*

TÖRÖK ÁDÁM Húha! Örülhetünk, hogy nem törte be az orrunkat. Nem szereti, ha gúnyolódnak vele.

GALLAI Én nem gúnyolódtam.

TÖRÖK ÁDÁM Utánoztad azt az ütdödött Gilikét.

GALLAI Gilike nem volt ütdödött.

TÖRÖK ÁDÁM Hülye volt.

GALLAI Nem igaz. Okosabb volt, mint mi valamennyien. Elkövetett azonban egy nagy-nagy hibát: igazából meg akart tanulni lovagolni. Ha megmarad az ujjainál és azokkal játszik, már ő volna a legjobb lovas a világon, és továbbra is a legboldogabb volna közöttünk.

TÖRÖK ÁDÁM Hogyhogy legboldogabb? Ő volt a legszerencsétlenebb ember, akit ismertem.

GALLAI Csak olyankor volt szerencsétlen, ha nem játszott az ujjaiával. De amint elkezdett játszani, mindjárt megváltozott, boldogabb volt bármelyikünkénél. Olyan... Olyan volt, mint a Virágos Katona. Ezt tudtam már akkor is, de amíg élt, nem mertem rágondolni, hogy ez a toprongyos kis kanász tudja a Virágos Katona titkát. Pedig tudta, és tulajdonképpen nagyon egyszerű az egész: el kell menni onnan, ahol a ronda dolgok történnek, ki kell lépni abból a képből, ahol a Megváltót korbácsolják.

TÖRÖK ÁDÁM Én nem fogok sehonnan sem elfutni. Nem akarok futni a... az Istenes Bíbic Mihályok és hasonlók elől.

GALLAI Nem futni, hanem szépen kilépni közülük, és elmenni oda, ahová éppen kedvünk tartja. Gilike ezt úgy csinálta, hogy az ujjaival játszott, és elment a Kopasz Halással. Talán az volt a baj, hogy túlságosan hamar véget értek a történetek, és ő kénytelen volt minduntalan visszatérni a disznók közé, így aztán egyszer igazából is megpróbált lovagolni. A Virágos Katona sokkal jobban begyakorolta magát. Ő addig marad a jó helyeken, amíg csak akar. Az az út fel a Golgotára rettenetesen hosszú, és ő az egészet úgy tette meg, hogy tulajdonképpen egy pillanatig sem volt ott. Semmit sem tudott a Megváltó szenvedéseiről, nem is látta a Megváltót, sem a töviskoszorút, sem azt a szerencsétlen köpködő, bámész népséget. Mindenki azt hitte, hogy a Virágos Katona ott van, és dühösen korbácsolja a Megváltót, holott ő még az indulásnál kilépett közülük. Nem akart szenvedni. Kiment valahová... mit tudom én, esetleg egy narancsligetbe, vagy más jó helyre.

TÖRÖK ÁDÁM Miért nem a Megváltó ment el inkább valami jó helyre?

GALLAI Neki szenvednie kellett. A Virágos Katonának azonban nem kellett szenvednie senkiért sem. Virágot tűzött a mellére, elment a narancsfák közé, vagy a pálmafák közé, ahol talán lefátyolozott arcú lányok várták, és bizonyára csak akkor jött vissza, amikor a Megváltó már régen kiszenvedett. Akkor nyugodtan leült és megvacsorázott. Ez az, amit mi is megtanulhatnánk. Gyere, felmegyünk a Kálváriára a Virágos Katonához, kigondolunk egy jó helyet. Most már tudjuk, hogyan kell csinálni. Megpróbálhatnánk odahozni a Kopasz Halászt, a csónakjába ülnénk, hátha elvinne bennünket is arra a helyre, ahová Gilikét szokta vinni. Már napok óta készülök erre.

TÖRÖK ÁDÁM Én másra készülök napok óta. *(Elővesz egy ólmosbotot.)* Ezzel.

GALLAI Mi ez?

TÖRÖK ÁDÁM Ólmosbot. Embereket lehet vele fejbe verni esténként a sötét utcákon. Persze csak olyanokat, akiknél pénz is van.

GALLAI Képes lennél embereket leütni?

TÖRÖK ÁDÁM Csak azokat, akiknél pénz van. Főleg sok pénz.

GALLAI Te is éppen olyan vagy, mint az a nyomorult Istenes Bíbic Mihály.

TÖRÖK ÁDÁM Istenes Bíbic Mihály nem azért nyomorult, mert lop.

GALLAI *(feláll)* Remélem, soha többet nem jössz el a Kálváriára.

TÖRÖK ÁDÁM Nem érdemes. Te nem hordasz magadnál sok pénzt.

GALLAI Menj és fosztogasd az embereket.

TÖRÖK ÁDÁM Te pedig álmodozz, mint a holdkóros.

Gallai felmegy a Kálváriára, hosszan nézi a Virágos Katonát. Török Ádám elmegy.

17a.

Ilija Purać kordén vedlett bútordarabokat tol. Török Ádám dühösen elébe áll.

TÖRÖK ÁDÁM Te szerb vagy?

PURAC Menj félre, mert rád dől ez a sok vacak.

TÖRÖK ÁDÁM Leüthetnélek. Kirabolhatnálak, ha akarnám. Ha érdemes volna.

PURAC Nem érdemes.

TÖRÖK ÁDÁM A szerbek között elég sok a gazdag ember.

PURAC Én sajnos nem vagyok gazdag.

TÖRÖK ÁDÁM A te pénzed is valahol másnál van?

PURAC Meglehet. Miért vagy ilyen dühös?

TÖRÖK ÁDÁM Nem tetszik ez a laposztás. Valakik csálnak a partiban.

PURAC Rá kell őket kényszeríteni, hogy tisztességesen játsszanak.

TÖRÖK ÁDÁM Fenét. Meg kell tanulni csálni. *(Félreáll, Purać elmegy.)*

18.

GALLAI *(lelkendezve rohan le a Kálváriáról, bemegy Rézihez a malomba)* Minden úgy van, ahogy meséltem. Láttam Gilikét.

RÉZI Mit akarsz tulajdonképpen? Részeg vagy?

GALLAI Tényleg láttam, nem vagyok részeg. Meg a Kopasz Halászt is láttam, meg a Virágos Katonát.

RÉZI Miféle Virágos Katonát?

GALLAI Meséltem már róla. Ő az, aki még Gilikénél is boldogabb.

RÉZI Összevissza beszélsz, semmit sem értek belőle.

GALLAI Mindjárt megmagyarázom. Ott, fenn a Kálvárián meg tudom csinálni azt, hogy megjelenjen a Kopasz Halász, és elvigyen engem oda, ahova akarom. Érted?

RÉZI Nem.

GALLAI Várjál. Leülök egy kép elé, ezen a képen van egy katona, akinek virág van a mellén, és nagyon boldog. Elkezdem merően nézni a szemét, hogy az én szemem is úgy álljon, mint az övé, és közben a Kopasz Halászra gondolok, minden mást elfelejtek. Addig gondolok rá, amíg végre megjelenik, és attól kezdve nem is látok mást, csak őt, a csónakját, meg egy tiszta vizű folyót. A többi már könnyen megy, beülök a csónakjába, és ő elvisz oda, ahova akarom, és én bejárok olyan helyeket, amiket azelőtt sohasem láttam. Érted?

RÉZI Ez olyasmi lehet, mint amikor álmodik az ember.

GALLAI Igen. Illetve nem egészen. Sokkal tisztábban látok mindent, mint amikor álmodom. És azt látom, amit akarok. És közben látom saját magamat is onnan a Kálváriáról, és ha valami nem tetszik, mindjárt változtatok rajta.

RÉZI Érdekes. És láttad Gilikét?

GALLAI Igen. A Kopasz Halással először arra a helyre vittem magam, ahová Gilike is mindig eljárt. Ott volt Gilike, lovagolt egy sima, zöld réten. Nagyon boldog volt.

RÉZI Honnan tudod, hogy boldog volt?

GALLAI Látszott az arcán.

RÉZI Jól van. Örülök, hogy boldog, és hogy tud lovagolni.

GALLAI Te is láthatnád. Ha akarod, megtaníthatom, hogyan kell hívni a Kopasz Halászt. Eljőhetnél a Kálváriára, és a Virágos Katonáról...

RÉZI Nem érek rá. Rengeteg dolgom van itt a malomban. Én sohasem tudnék mindenről megfeleledkezni és csak a Kopasz Halászra gondolni. Rengeteg dologra kell gondolnom.

GALLAI Egyszer azt ígérted, hogy megtanítasz táncolni.

Bejön Stefan a malomba. Gallai eloldalog, felmegy a Kálváriára. Stefan pofonvágja Rézit.

19.

RÉZI *(a pofon után áll egy ideig a malomban, aztán elindul lassan a Kálváriára. A színpadon megjelenik Imris Lázár, rendezgetni kezdi a „kastély” szobáját)* Megpofozott az apám.

GALLAI Miért?

RÉZI Azt akarja, hogy férjhez menjek Jakob Grebnerhez.

GALLAI Ki az a Jakob Grebner?

RÉZI Egy szeghegyi hentesnek a fia. Nagy fejű és buta. Nem akarok férjhez menni hozzá.

GALLAI Pedig benne vagy már a korban.

RÉZI Akarod, hogy megtanítsalak táncolni?

GALLAI Persze.

RÉZI Megtanítalak valcerozni.

Összefogódznak, Rézi vezényel, előbb botladozva, aztán egyre nagyobb lendülettel táncolnak.

GALLAI *(megáll)* Ne menj férjhez.

RÉZI Eszem ágában sincs férjhez menni a nagy fejű Jakobhoz.

GALLAI Senkihez se menj férjhez.

RÉZI Nem is akarok még férjhez menni. *(Elindul lefelé, Gallai megy mellette.)* Legfeljebb még néhányszor megpofoz az apám. De én inkább elszököm.

GALLAI Ne szökjél sehova. És ne menj férjhez.

RÉZI Talán mégsem illet volna a Kálvárián táncolni.

Bemegy a malomba.

20.

IMRIS *(odamegy Gallaihoz)* Mondd, mennyit keresel te a házibálakon?

GALLAI Fillérekért játszom. De abból elég sok összejön.

IMRIS Nálunk koronákat kapnál.

GALLAI Hol?

IMRIS Kint a kastélyban. Januárban.

GALLAI Nem. Nem leszek sem béres, sem kocsis.

IMRIS Nem béresnek jönnél. Hoznád a citerádat, és zenélnél az uraságnak meg a vendégének, Frédi nagyságos úrnak, amikor visszatérnek a vadászatról. Egy napon meg osztanád a kártyákat. Tudsz huszonegyezni?

GALLAI Tudok. De kinek kell osztani?

IMRIS Nem hallottál még az uraság kártyapartijairól?

GALLAI Nem. Miféle kártyaparti?

IMRIS Évente egyszer összejön ott mindenféle hitvány ember, kereskedők, mesteremberek. El akarják nyerni az uraság birtokát, a hatszáz lánc földjét.

GALLAI Semmit sem értek.

IMRIS Idefigyelj: tegyük fel, hogy te is egy hitvány kupec vagy, és akarsz nyerni hatszáz lánc földet. Magadhoz veszel egy lánc föld ára pénzt vagy árut, mindegy, és kijössz a kastélyba. Az uraság mindjárt leül veled huszonegyezni. Te tartod a bankot, a bank az indulásnál nem lehet se több, se kevesebb egy lánc földnél. Szóval te tartod a bankot, az uraság pedig látatlanból bankot üt. Ha te nyertél, ismét bankot üt, egészen addig, amíg el nem veszted az egy lánc föld árát, amit kihoztál.

GALLAI De hát tíz perc alatt elnyerhetem az egész birtokát.

IMRIS Nem nyerheted. Az uraság addig üti a bankot, amíg nem nyer.

GALLAI *(magában számol)* Ha kilencszer egymásután nyerek, enyém a birtok.

IMRIS Nem. Akkor még csak ötszáztizennyeg lánc földet nyertél. Az uraság a megmaradt földdel, meg a kastélyával, meg a lovaival még egyszer üthet.

GALLAI És ha akkor is nyerek?

IMRIS Akkor tied lenne a birtok. De ilyesmi nem fordulhat elő. Az emberek mindig elidegeskedik a dolgot, és a végén az uraság nyer.

GALLAI Mi van akkor, ha én háromszor nyerek, vagyis hét lánc földjét elnyerem, és akkor kilépek a játékból?

IMRIS Azt nem lehet. Végig kell játszani, amíg a birtokból van valami, vagy amíg a bank áll. No, kijössz?

GALLAI Hát, nem tudom...

Stefan megy el mellettük.

IMRIS Ez a sváb molnár is bejelentkezett a kártyapartira.

GALLAI *(Stefan után néz)* És én osztanék?

IMRIS Igen. Azelőtt az uraság osztott, de a kupecok követelik, hogy osszon valaki más, akinek nincs semmi köze az urasághoz, sem őhozzájuk.

GALLAI Ki fogok menni a kastélyba. Majd citerázom, és leosztom a lapokat.

21.

Imris rendezgeti a színpadot, Gallait a háttérben Szentigaz oktatja a kártyacsálásra. Bejön Váry és Frédi, töltenek maguknak, isznak.

FRÉDI Nem értem, mire való ez a komédia a kártyázással.

VÁRY Évenként egyszer meg kell őket leckéztetni. A feltörő polgárság tanulja meg tisztelni a magyar földesurat.

FRÉDI Nem méltó hozzád ez a bohóckodás.

VÁRY Tudom. A dúsgazdag Dungserszkiakkal kellene kártyáznom, és örülni, hogy maguk közé fogadtak. Esetleg kaszinóba járni, és egy éjszaka szemrebbenés nélkül elveszteni a birtokomat. Utána bizonyára elhelyezkedhetnék a vármegyénél. Nem, kedves barátom. Láttam én már lecsúszott dzsentriket zsidó kereskedőknek kibicelni néhány pofa italért. Nem. A polgárság jöjjön ide hozzám, adja meg a tiszteletet, és hagyja itt a pénzét.

FRÉDI Erre neked nincs szükséged.

VÁRY Elárulok valamit: szükségem van rá. Nagyobb szükségem van a pénzükre, mint a tiszteletükre. A hatszáz lánc föld mellett is.
FRÉDI Annyira nincs szükség a pénzükre, hogy kockáztasd a birtokodat.

VÁRY Semmit sem kockáztatok. Majd meglátod, hogyan játszanak. Szánalmasan. Nem tudnak ellenállni a csábításnak, hogy negyed óra alatt kiebrudalhatnak a birtokomról. De amikor a közelébe kerülnek, elvesztik a fejüket.

FRÉDI Jöhet egyszer valaki, aki nem veszíti el a fejét.

VÁRY Megválogatom, hogy kikkel ülök le kártyázni. Az öreg Lázár tudja, hogy kit szabad beengedni.

22.

Imris bevezeti a vendégeket, köztük van Stefan is. Kívülről citeraszó hallatszik.

VÁRY *(a vendégek felé emeli a poharát)* Üdvözlöm az urakat. Önök a vendégeim. Önök pénzzel jöttek, és kártyázni akarnak velem. Lehet, hogy fél óra múlva valamelyikükből földesúr lesz. Önök most nem hitvány kereskedők, nem piszkos mesteremberek, és nem alázatos szatócsok. Amíg a pénzük tart, önök egy magyar földesúr vendégei. Önök most... önök most urak. Érezzék jól magukat nálam. *(Kiissza poharát.)* Ismerjék meg vendégemet, Frédi nagyságos urat. Előkelő ember, pártot akar alapítani, amely testvérekként vezeti egymás karjaiba a magyarokat és a nemzetiségeket. Szerinte a demokrácia és az azonos jogok biztosításával válhat csak Magyarország erős nemzeti állammá. Így álmodta ezt meg Jakubovics Oszkár is.

FRÉDI Ne gúnyolódj. Jászi Oszkár...

VÁRY Hagyjad. Szerintem már így is túl nagy a demokrácia. A nemzetiségek már most is külön államot alkotnak az államban. Bankjaik, színházai, érdekközösségeik vannak. Iskoláikban megtagadják a magyar nyelv tanítását. Ilyen a világ egyetlen nemzeti államában sem létezik.

FRIEDRICH Mi a Monarchia polgárai vagyunk.

VÁRY Önök Magyarország polgárai, ezt jól jegyezzék meg. A kiváltságait meg kell nyirbálni. És akkor a magyarság, a legerősebb nemzet húsz év alatt elnyeli vagy kiszorítja a németeket, szerbeket...

ROCANOV Nono. Lehet itt még szláv birodalom is egyszer.

FRÉDI De kérem!

VÁRY Pontosan ezt akartam Frédi nagyságos úr tudtára adni. Egyébként nem volt szándékomban senkit sem megsérteni. Kártyázhatunk?

FRIEDRICH Igen.

Gallai bejön a citerával a hóna alatt.

VÁRY Ő fog osztani. Nem az én emberem. Megfelel?

ROCANOV Megfelel.

Váry leül az asztalhoz. Frédi mögéje áll. Váryval szemben Friedrich ül le. Az asztal egyik oldalára Gallai, a másikra Imris áll.

IMRIS Egy lánc föld a bank!

Gallai oszt.

VÁRY *(megnézi, majd kiteríti lapjait)* Tizennyolc.

FRIEDRICH Húsz.

IMRIS Két lánc föld a bank.

Osztás.

VÁRY Huszonegy.

FRIEDRICH Húsz.

IMRIS Vége.

Friedrich felkel, átadja helyét a következő játékosnak. Felsorakoznak valamenynyien, egy-két osztás után mindegyik veszít. Stefan utolsónak ül asztalhoz.

IMRIS Egy lánc föld a bank.

Osztás

VÁRY Tizenhét.
STEFAN Tizenkilenc.
IMRIS Két lánc föld a bank.

Osztás II.

VÁRY Tizennyolc.
STEFAN Huszonegy.
IMRIS Négy lánc föld a bank.

Osztás III.

VÁRY Tizenkilenc.
STEFAN Húsztíz.
IMRIS Nyolc lánc föld a bank.

Osztás IV.

VÁRY Tizennyolc.
STEFAN Húsztíz.
IMRIS Tizenhat lánc föld a bank.

Osztás V.

VÁRY Kibuktam.
STEFAN Tizennyolc.
IMRIS Harminckét lánc föld a bank.

Osztás VI.

VÁRY Huszonegy.
STEFAN Ez is huszonegy. A bankos nyer.
IMRIS *(egyre izgatottabb lesz, a többiek is mozgolódnak, ahogy folytatódik a játszma, egyre közelebb jönnek az asztalhoz)* Hatvannégy lánc föld a bank.

Osztás VII.

VÁRY Tizenhét.
STEFAN Tizennyolc.

IMRIS Kérem, maradjanak csendben! Százhuszonnyolc lánc föld a bank.

Osztás VIII.

VÁRY Elbuktam.
STEFAN Tizenkilenc.
IMRIS Kétszázötvenhat lánc föld a bank.

Osztás IX.

VÁRY Húsztíz.
STEFAN Ez is húsztíz. A bankos nyer.
IMRIS Ötszázötvenkét lánc föld a bank.

Utolsó osztás X.

STEFAN *(nem bírja a feszültséget, ragyogó arccal az asztalra csapja lapjait)* Huszonegyem van!

VÁRY *(nyugodtan kiteríti a lapokat)* Két ász. Kivágó. *(Stefan leszédül a székről. A többiek élesztgetik, kivonszolják.)*

IMRIS Hihetetlen. Majdnem elvesztette...

VÁRY *(Gallaihoz)* Csaltál?

GALLAI Igen.

VÁRY Miért?

GALLAI Meg akartam leckéztetni a sváb molnárt.

VÁRY Ügyesen csináltad. Szerencse, hogy nem engem akartál megleckéztetni.

GALLAI A molnárral volt elszámolnivalóm.

VÁRY Többet nálam nem oszthatsz.

GALLAI Tudom. Talán most sem kellett volna. Elkapattam magam. Majdnem ugyanolyan hibába estem, mint Gilike.

VÁRY Miféle Gilike?

GALLAI Nem ismerte. Meghalt már. Megyek, játszom a citerán.

VÁRY Játsszál, fiam. *(Ismét isznak Frédivel, hallgatják a citerát, Imris rendezi a holmikat. Először csak távolról hallatszik a katonás induló hangja, majd egyre közelebből, mindenki fölfigyel, aztán a harsogó induló elnyomja a citeraszót.)*

23.

Gallai a Kálvárián a Virágos Katona előtt.

TÖRÖK ÁDÁM Te is kaptál behívót?

GALLAI Kaptam.

TÖRÖK ÁDÁM És ilyen nyugodtan téblábolsz itt a Kálvárián?

GALLAI Miért? Mit kellene csinálnom?

TÖRÖK ÁDÁM Elszökni!

GALLAI Miért? Hová?

TÖRÖK ÁDÁM A háború elől. A harc elől.

GALLAI Még nem vagyok a fronton.

TÖRÖK ÁDÁM De ott leszel hamarosan, az biztos. Azt akarod, hogy lelőjenek, hogy szétlőjék a fejedet?

GALLAI Lehet, hogy addigra már vége lesz a háborúnak. Azt mondják, gyorsan vége lesz.

TÖRÖK ÁDÁM Egy-két évig is eltarthat. És én nem lövetem magam hasba egy trónörökösért. Elintéztem mindent, az éjjel mindketten elszökhetünk.

GALLAI Mit intéztél el?

TÖRÖK ÁDÁM *(nagy köteget pénzt vesz elő)* Idenézz! Pedig már kötöttem is belőle.

GALLAI Kit raboltál ki?

TÖRÖK ÁDÁM Egy kupecot tegnap délből. Kinéztem magamnak a piacon, aztán megvártam a verbászi úton.

GALLAI Leütötted?

TÖRÖK ÁDÁM Nem. Leszúrtam.

GALLAI Mit mondasz? Mit csináltál?

TÖRÖK ÁDÁM Leszúrtam.

GALLAI *(idegesen keringeni kezd)* Megöltél egy embert?

TÖRÖK ÁDÁM Háború van. És ez a pénz nagyon kell nekünk.

GALLAI Úristen. Milyen ember vagy te?

TÖRÖK ÁDÁM Most jut eszedbe háborogni? Nem először rabolok ki valakit.

GALLAI De eddig nem öltél embert.

TÖRÖK ÁDÁM Lehet, hogy ez se halt meg. Tulajdonképpen nem akartam leszúrni. A kést azért vittem magammal, hogy megijesszem valamivel, ólmos bottal igazán nem járkálhatok fényes nappal. De magammal vittem az apámnak azt a széles bajuszkötőjét is, az orrom alá szorítottam, mint egy álarcot, nehogy esetleg később felismerjen a kupec. Aztán bevártam egy eperfa mögött a verbászi úton, amikor odaért, felléptem a szekere, megmutattam a kést, és a pénzét követeltem. Talán nem is vette észre a kést, folyton csak a bajuszkötőmet nézte és elkezdett röhögni. Akkor a nyakába szúrtam a késsel, és elvettem a pénzét a belső zsebéből.

GALLAI Úristen. Megölted.

TÖRÖK ÁDÁM Nem biztos, hogy meghalt. Oldalról szúrtam a nyakába, a torkát nem vágtam el. Mindenesetre akkor már nem röhögött. Nagyon folyt a vére, mint egy leszúrt disznónak, és ordított is, mint egy leszúrt disznó. Szerencsére nem járt senki sem az úton, észrevétlenül elpucoltam.

GALLAI Szörnyű ember vagy.

TÖRÖK ÁDÁM Ne siránkozz már, te nyavalyás. Az a fontos, hogy van pénzünk. Beszerezhetünk mindent, amire szükségünk van.

GALLAI Vidd a fenébe a pénzedet.

TÖRÖK ÁDÁM Beszerezhetünk elegendő élelmet, ruhát és elszökünk.

GALLAI Nem szököm sehova.

TÖRÖK ÁDÁM A vágóhídra akarsz menni?

GALLAI Mit akarsz tulajdonképpen? Van pénzed, szerezd be, amire szükséged van, és szökjél egyedül.

TÖRÖK ÁDÁM Csigavér. Ne rohangássz itt előttem. Idefigyelj! Meg akarlak menteni a vágóhídtól. Nem a szép szemed miatt, hanem mert szükségem van rád. Ahhoz a búvóhelyhez, amit kinéztem, csónakkal kell menni. Két csónakkal visszük a holmikat. Nagyszerű hely...

GALLAI Nagyszerű helyekről mesélhetnék neked eleget. A Virágos Katonával...

TÖRÖK ÁDÁM Ne legyél gyerek. Itt az ideje, hogy kigyógyulj eből a marhaságból. A dolgok léteznek akkor is, ha te nem gondolsz rájuk. És létezik ez a kurva háború is.

GALLAI Nem vagyok gyerek, és hülye sem vagyok. De a Virágos Katonából soha életemben nem akarok kigyógyulni, ezt te úgysem tudnád megérteni.

TÖRÖK ÁDÁM Talán, ha alaposan megvernélek. Akkor talán kigyógyulnál.

GALLAI Próbáld meg.

TÖRÖK ÁDÁM *(összeakaszodik Gallaival, néhány csapással leteríti)*
Elájultál?

GALLAI Nem.

TÖRÖK ÁDÁM Ha ez egy kicsit észhez térített, akkor estére gyere el a Szívhez. Ott leszek két csónakkal. Érted?

GALLAI Érttem.

24.

Török Ádám készül a szökésre. A vízimalomban hátára vesz egy zsák lisztet, és elviszi.

25.

Gallai katonaindulók hangjainál bevonul a hadseregbe.

26.

Háború! A megoldás a tisztelt rendező fantáziájára bízva. Megfelelő hangeffektusok közben a Kálváriára feketébe öltözött, gyászoló asszonyok és férfiak vonulnak fel, imádkoznak.

26a.

Szenttamási élőkép. Férfiak állnak három csoportban, magyarok, németek, szerbek.

FRÉDI Elveszítjük a háborút.

VÁRY A drága nemzetiségeid most majd igazságot nyernek. Most borulj a kebleikre, Jakubovics Oszkárral együtt.

FRÉDI Ne gúnyolódj! Tény, hogy a nemzetiségek méltányosabb bánásmódot érdemeltek volna. Igazságosabb...

VÁRY Most majd igazságot szolgáltatnak nekik. Csak ki fog nekünk, magyaroknak igazságot szolgáltatni?

FRÉDI Az eddiginél mindenképpen tisztességesebb rendezésre számíthatunk.

VÁRY Igen. Tisztességesebb rendezésre. Csak az a kérdés, hogy túléljük-e majd?

IMRIS A birtokot is elveszítjük?

FRÉDI Kit érdekel most a birtok!

VÁRY Nono! Engem azért érdekel egy kicsit. Tekintettel, hogy az enyém.

JOHANN SCHANK Ezt a háborút, szerencsére, elveszítjük.

FRIEDRICH Az a Monarchia végét jelentené. És a Monarchiával mi, bácskai németek is elvesznénk.

JOHANN SCHANK Akkor vesznénk el, ha a Monarchia megnyerné a háborút. Véglegessé válna a dualisztikus rendszer, és Magyarország még jobban megerősödne. A magyarok már most is túlságosan erősek, még itt Szenttamáson, ebben a szerb fészeken is. A szolgalelkű németek pedig lassan beolvadnak közéjük. Határozottan jól jönne egy ideiglenes szerb fennhatóság, ez megzavarná ezeket a félnémeteket, és visszavedlenének egészen németekké.

FRIEDRICH Vagy pedig elszerbesednének.

JOHANN SCHANK Alaposan meg fogják gondolni. És egyébként is csak ideiglenes szerb uralom várható, legfeljebb tizenöt-húsz évet kell túlélni, utána, hiszem, eljön a mi időnk.

STEFAN Én egy katonaszökevényt rejtegetek a padlásomon.

JAKŠIĆ Elvesztik a háborút.

ROCANOV Megmondtam én ezt még egyszer régen a Váry-kastélyban: eljön még a mi időnk.

JAKŠIĆ Hamarosan eljön.

PURÁC Kicsit sokba került. Sok vérbe.
 JAKŠIĆ Vér nélkül nem megy.
 ROCANOV Kár, hogy Oroszország összeomlott. Hatalmas szláv birodalom...
 PURÁC Nem biztos, hogy összeomlott.
 JAKŠIĆ A rongyosok akarnak uralkodni.
 PURÁC Lehet, hogy rongyosok is tudnak uralkodni.
 ROCANOV Nem hiszem.

27.

Gallai felkötött kézzel tér haza a háborúból: megy fel a Kálváriára a Virágos Katonához. Megpróbál a képekhez férkőzni, de az imádkozó emberek zavarják, nem tud kapcsolatot teremteni a Virágos Katonával.

IMRIS Hát te élsz? (Megtapogatja Gallait.)
 GALLAI Élek.
 IMRIS Mindenki úgy tudja, hogy meghaltál.
 GALLAI Nem haltam meg.
 IMRIS Az apádék is úgy tudják, hogy elestél a fronton. Már régen elsirattak.
 GALLAI Ez a sok ember elúzi innen a Virágos...
 IMRIS Lajos meghalt. Ismerted Lajost, a fiamat, ugye?
 GALLAI Ismertem.
 IMRIS Meghalt. Sándor, az idősebbik még él. Kint van az olasz fronton. Mindennap imádkozom értük. Lajosnak gyertyát is gyújtok.

Gallai lerohan a Kálváriáról.

28.

GALLAI *(bemegy a malomba Rézihez)* Élek. Nem haltam meg.
 RÉZI Tudtam! *(Megöleli.)* Én tudtam, hogy nem haltál meg. Úristen, de ronda vagy. Hogy áll rajtad ez a köpeny? Mesélj magadról.

GALLAI Komisz helyeken jártam. Nem szívesen beszélek róla.
 RÉZI Azt hittem, hogy rengeteget mesélsz majd a háborúról.
 GALLAI Komisz helyeken jártam.
 RÉZI Az a fontos, hogy élsz. Én éreztem, hogy nem haltál meg. Tudtam, hogy nem történt bajod.
 GALLAI Szétlőtték a könyökömet.
 RÉZI Mutasd.
 GALLAI Tulajdonképpen begyógyult már. De nem hajlik a karom.
 RÉZI Ez baj. Ez nagy baj. Hogyan fogsz citerázni?
 GALLAI Nem tudom.
 RÉZI Miből fogsz megélni?
 GALLAI Nem tudom. Lehet, hogy majd megpróbálok nyújtott karral játszani.
 RÉZI Nehéz lesz. Vesd le a köpenyed. *(Lehúzza Gallai köpenyét.)* Rendbe fogom tenni. Lötyög rajtad és piszkos is. De ha rendbe teszem, sokáig eltart még. Várjál itt, mindjárt beküldök valakit. *(Elmegy.)*

Bejön Török Ádám.

GALLAI Török Ádám!
 TÖRÖK ÁDÁM A Rojtos! *(Megöleli.)* Az ütődött Rojtos! Hát mégis élsz?
 GALLAI Élek.
 TÖRÖK ÁDÁM Sokáig tart még ez a háború?
 GALLAI Nem tudom. Azt mondják, elveszítjük.
 TÖRÖK ÁDÁM Csak legyen már vége. Hogy sikerült ép bőrrel megúsznod?
 GALLAI Nem úsztam meg ép bőrrel. Szétlőtték a könyökömet, most kacska a jobb kezem.
 TÖRÖK ÁDÁM Rosszabbul is járhattál volna. Ha rám hallgatsz, most nem lennél nyomorék. El kellett volna szöknöd velem.
 GALLAI Lehet. Hagyjuk ezt.
 TÖRÖK ÁDÁM Persze. Ronda a háború?

GALLAI Nagyon.

TÖRÖK ÁDÁM Tudtam én. Velem kellett volna szöknöd. Mindketten jobban jártunk volna.

GALLAI Lehet.

TÖRÖK ÁDÁM Milyen a háború?

GALLAI Ronda. Mondtam már. Hagyjuk a háborút. Azt hittem, hogy valami elhagyott tanyán bujkálsz.

TÖRÖK ÁDÁM Tényleg egy tanyán bujkáltam sokáig. De kifogtam mindenből, ez a kurva háború nagyon elhúzódtott. Be kellett jönnöm élelemért. És akkor Réziék befogadtak. Már három hónapja a padláson rejtegetnek a liszteszsákok mögött.

GALLAI Nagyszerű búvóhely.

TÖRÖK ÁDÁM Éppen jókor jöttél. Az isten küldött. Segíts nekem, hogy még ma éjjel elszökjem innen.

GALLAI El akarsz szökni innen? Miért?

TÖRÖK ÁDÁM Mert megőrülök itt. Megfulladok. Itt nincs levegő, csak liszt: már a gyomrom és a tüdőm is liszttel van tele. Levegőre kell mennem. Tudok egy jó helyet, a folyó mellett, Feketics közepén. Ha szerzel egy csónakot.

GALLAI Nem értem. Ennél biztonságosabb helyet úgysem találasz.

TÖRÖK ÁDÁM Rossz, lidérces álmaim vannak itt a padláson. Réziék nem akarnak csónakot szerezni. Folyton azzal biztatnak, hogy most már vége lesz ennek a kurva háborúnak, közben sehogyan sem akar vége lenni. El kell mennem innen. Tudnál szerezni egy csónakot? Segíts egy katonaszökevényen.

GALLAI Szerzek csónakot.

TÖRÖK ÁDÁM Tudsz evezni? Nem fáj a kezed?

GALLAI Minden rendben lesz. Nem fáj a kezem, csak nem tudom hajlítani.

TÖRÖK ÁDÁM Az isten küldött. Ma este lopj valahonnan egy csónakot és hagyd a gát mellett. Legkésőbb éjfélre legyen ott a csónak. Én addig szerzek pénzt, hogy fizethessek ennek a sváb molnárnak.

GALLAI Mit akarsz fizetni?

TÖRÖK ÁDÁM Elviszek néhány zsák lisztet, és azt becsületesen ki akarom fizetni. Meg azt is, amit három hónap alatt megettem. Nagyon rendesek voltak velem. Megvárom, amíg elalszanak, akkor kisurranok, éjfélig majd csak ráakadok valakire, akinél pénz van.

GALLAI Inkább lopd el a lisztet. Az utcán elkaphatnak a csendőrök.

TÖRÖK ÁDÁM A sváb molnárt nem fogom megkárosítani. A csendőröktől meg nem félek. Tudok vigyázni magamra. Szóval segítesz?

GALLAI Ott lesz a csónak.

TÖRÖK ÁDÁM Rézinek egy szót sem. *(Kimegy.)*

29.

RÉZI *(bejön a malomba)* Kibeszélgettétek magatokat?

GALLAI Igen.

RÉZI Panaszkodott, hogy fulladozik a liszttől?

GALLAI Igen. Nem érzi jól magát ott a zsákok között.

RÉZI Szegény. Egész életében henyélt, és most egyszerre mozogni kíván. Holnapra kész lesz a köpenyed.

GALLAI Meg tudod csinálni?

RÉZI Van varrógépem. Abrakostarisznyákat varrok a lovasságnak. Voltál a Kálvárián?

GALLAI Tele van emberekkel. Elcsúfították a Virágos Katonát. Hiába nézem, már nem visz el a régi gyönyörű helyekre.

RÉZI Egyszer ki kellett hogy nőjél ebből is. Mondd, te miért nem borotválkozol?

GALLAI Nem tudok bal kézzel borotválkozni. A jobb kezem pedig nem hajlik.

RÉZI Ül le, te gyámoltalan. *(Leülteti, készülődik a borotváláshoz.)*

GALLAI Mit akarsz?

RÉZI Megborotvállak.

GALLAI Te akarsz megborotválni?

RÉZI Az apámat is én szoktam borotválni. Remeg a keze a sok zsákkötözéstől. Már egy éve én borotválom. Kezdetben megvág-tam néhányszor, de most már simán lehúrom a szakállát. *(Beszap-panozza Gallai arcát, megfeni a borotvát.)*

GALLAI Biztos, hogy tudsz borotválni?

RÉZI Persze hogy tudok. *(Borotválni kezdi.)*

GALLAI Egyszer a Kálvárián nagyon beléd szerettem.

RÉZI Fiatal gyerek voltál még akkor. Táncolni sem tudtál.

GALLAI De gyorsan megtanultam.

RÉZI Az igaz. Ahhoz képest, hogy milyen ügyetlen vagy.

GALLAI Legyél a feleségem.

RÉZI Ne bolondozz!

GALLAI Legyél a feleségem.

RÉZI *(abbahagyja a borotválást)* Komolyan mondd?

GALLAI Nagyon komolyan.

RÉZI Idősebb vagyok, mint te.

GALLAI Sokkal fiatalabb vagy, mint én.

RÉZI Egész életemben dolgozhatom rád.

GALLAI *(felugrik)* A feleségem leszel?

RÉZI *(visszanyomja a székre, folytatja a borotválást)* Persze. Nekem lesz a leggyámoltalanabb férjem a faluban.

30.

Esküvő. Rézi és Gallai a lépcsőkön állnak, mögöttük a Krebs család. Nász-induló. Aztán hirtelen dobpergés hallatszik. Két csendőr vezeti megkötözve Török Ádámot. Lassan összecsődül mindenki, Török Ádámot nézik.

TÖRÖK ÁDÁM *(amikor az egyik csendőr puskatussal hátra vágja)* Katonaszökevény vagyok! *(Újabb ütés.)* Gyáva vagyok *(Újabb ütés.)* Kiraboltam... *(A másik csendőr gyomron vágja, belefojtja a szót.)* Áruló vagyok! *(Ütés.)* Leszúrtam... *(Belefojtják a szót.)* Elárultam a hazámat!

II. rész

1.

A színpadon egy harmonikás sétál végig, szerb dalt játszik. Aztán üres marad a színpad.

2.

G. Antal jelenik meg huszárnadrágban, rongyos orosz pufajkában, fáradtan elmegy a lépcsőkhöz, leül. Másik oldalról Ilija Purać jön be.

PURAC Te magyar vagy?

G. ANTAL Menj a fenébe.

PURAC Magyar vagy. Ismerlek.

G. ANTAL Persze. Én is ismerlek téged.

PURAC Ez micsoda rajtad?

G. ANTAL Orosz pufajka.

PURAC Oroszországból jöttél?

G. ANTAL Onnan. Hadifogságból.

PURAC Láttad a vörösöket?

G. ANTAL Láttam. Találkoztam is velük.

PURAC Nekünk is össze kellene fognunk.

G. ANTAL Kinek?

PURAC Nekünk szegényeknek.

G. ANTAL Előbb pihenni szeretnék. Meg még azt sem tudom, hogy ti szerbek hogy viselkedtek az új határok között.

PURAC Sokféleképpen.

3.

Megjelenik Török Ádám, Purać elmegy.

TÖRÖK ÁDÁM Antal! Rongyos és piszkos vagy, mint valami csavargó.

G. ANTAL Három hónapja utazom. Örülök, hogy rongyosan is eljutottam idáig. Egyébként te is rongyos vagy. Szintén hadifogságból jössz?

TÖRÖK ÁDÁM Nem. A börtönből. *(Leül.)* Holnap már fehér inget húzok, és sötétkék ruhába öltözöm. Sándorék hoztak nekem egy sötétkék ruhát Brazíliából. És egy csontfejű fehér sétatálcát is hoztak. Az anyám mondta, mikor meglátogatott a börtönben.

G. ANTAL Sándorék hazajöttek Brazíliából?

TÖRÖK ÁDÁM Hazajöttek. Nem tudtak ott boldogulni. Kivárták, hogy véget érjen a háború, nagy nehezen összekaparták a pénzt a hajóra, és hazajöttek. Őt sötétkék ruhát hoztak és őt sétatálcát is, semmi mást.

G. ANTAL Hiszel Istenben?

TÖRÖK ÁDÁM Hiszek. És hiszem, hogy Isten mindenkit egyformán szeret.

G. ANTAL Egy orosz gróf egyszer térdre borult előttem, és istenként imádott engem. Olyan alázattal imádkozott hozzám, hogy én akkor tényleg Istennek éreztem magam. Pedig csak borbély voltam a fogolytáborban, a gróf pedig a vörösök foglya. És ettől megbolondult.

TÖRÖK ÁDÁM Engem halálra ítélték, mert katonaszökevény voltam. A börtönben egy szombatista lelkésszel zártak össze, mert ő sem akart háborúba menni. Ez a lelkész folyton imádkozott, és próbált rábeszélni engem is, hogy imádkozzak istenhez, mert Isten mindenkit egyformán szeret. Nagyon dühített ez a jámbor marha, végül mégis neki lett igaza. A szerbek feljöttek délről, a németek és a magyarok visszavonultak, és engem elfelejtettek kivégezni. Azóta hiszek Istenben.

G. ANTAL Hogy viselkednek a szerbek Szenttamáson?

TÖRÖK ÁDÁM Engem ők is lecsuktak. Egy német katonavonatot akartam megdezsmálni, és akkor elkaptak. Még a senki földjén voltunk, összeálltam velük vitatkozni, erre lecsuktak. *(Lehúzza szveterét, övébe dugva fényes rendőrpisztoly van.)*

G. ANTAL Ez mire jó?

TÖRÖK ÁDÁM Szükségem lehet rá. Egy cigány lókupectól kaptam. Együtt ültünk a börtönben. Nagyon összebarátkoztunk. Pedig az első napon megvertem. Ő már vagy két hónapja ült, amikor engem bevíttek, és mindjárt piszkoskodni kezdett velem. Kijelentette, hogy a küblit ezentúl mindennap én fogom kihordani. Ezért még nem bántottam volna, de hogy megjesszen, egy bicskát is elővett. Hadonászott az orrom előtt a bicskájával, fenyegetőzött, én meg elkaptam a karját, hátracsavartam, aztán a falba vertem a fejét. Attól kezdve nagyon szelíd volt, és ő hordta ki a küblit.

G. ANTAL A fogolytáborban egy hosszú, mély árok volt a latrina.

TÖRÖK ÁDÁM Milyen nadrág ez rajtad?

G. ANTAL Huszárnadrág.

TÖRÖK ÁDÁM Huszár voltál?

G. ANTAL Igen.

TÖRÖK ÁDÁM Tehát jól tudsz lovagolni, és értesz a lovakhoz.

G. ANTAL Természetesen.

TÖRÖK ÁDÁM Nagyszerű! Megtanítasz lovagolni?

G. ANTAL Miért?

TÖRÖK ÁDÁM Ismered Stipan Bašićot, a hajóskapitányt? Dungyerszki hajóin szolgál, az ő búzáját szokta szállítani.

G. ANTAL Nem ismerem.

TÖRÖK ÁDÁM A piacon szokott néha részegen lődörögni.

G. ANTAL Nem ismerem.

TÖRÖK ÁDÁM Vele is találkoztam a börtönben. Lecsukták, mert verekedett a kocsmában. Jó üzletet ajánlott nekem. Átadna valamennyit Dungyerszki búzájából.

G. ANTAL Lopja a gazdáját?

TÖRÖK ÁDÁM Na és ha lopja? Marad még a Dungyerszkinek éppen elég.

G. ANTAL Mit kér cserébe?

TÖRÖK ÁDÁM Lovakat. Lovakat kellene áthajtani Magyarországra. Az új határt még nem őrzik szigorúan, sok helyen még nem is tudják, hogy pontosan hol lesz a határvonal. Könnyen át lehet hajtani a lovakat, ezt attól a cigány lókupectól tudom.

G. ANTAL Lovakat akarsz lopni?

TÖRÖK ÁDÁM Igen. Jó lovakat, amelyekkel egy éjszaka el lehet érní a határt. Te értesz a lovakhoz...

G. ANTAL Nyugodtan akarok élni.

TÖRÖK ÁDÁM Szükségem van valakire, aki ért a lovakhoz. Én még lovagolni sem tudok rendesen.

G. ANTAL Nyugodtan akarok élni, de megtaníthatlak lovagolni, ha akarod.

TÖRÖK ÁDÁM Az is valami. *(Feláll.)* Induljunk lassan, éppen besötétedik, mire hazaérünk.

4.

Stefi esküvője a Krebs-féle vízimalomban. Verklizene, a fiatalok táncolnak, köztük Gallai és Rézi is. Az idősebbek félrehúzódtak, beszélgetnek.

STEFAN Hát mégis német lányt vett feleségül a fiam. Tudtam, hogy Stefiben megbízhatom.

JOHANN SCHANK Szeretem ezt a fiút. Nagyon életrevaló gyerekek. Ha valamiben segítségre lenne szükségem, énám mindig számíthat.

STEFAN Német unokáim lesznek, nem úgy, mint a lányaimtól. Végre német unokáim lesznek, akik nem bámulnak rám értetlenül, mint a birkák, ha németül szólok hozzájuk. Veszek nekik egy nagy házat a Tukban.

JOHANN SCHANK Sohasem lesz annyi pénzed. Nem tudsz pénzt keresni. Majd Stefi. Ő lehet, hogy vesz házat.

STEFAN Lesz pénzem. És rengeteg unokám lesz, és németül fognak beszélni velem. Meséltem már neked arról a német tisztról, aki szarrá akarta lövetni Szenttamást?

JOHANN SCHANK Talán meséltél. Nem tudom.

STEFAN Amolyan senkiföldjén voltunk napokig. A magyarok már Feketics mögött álltak, a szerb katonaság még nem érkezett ide Újvidék felől. Itt Szenttamáson a helybeli szerbek átvették a hatalmat, felfegyverkeztek puskával, pisztollyal, és türelmetlenül

várták a szerb katonaságot. Egyszer csak jön a hír, hogy Újvidék felől a visszavonuló német hadsereg maradékai közelednek. A szerbek mindjárt félrehúzták a hajóhidat. A németek példás rendben felsorakoztak a csatorna túlsó partján. Jól tudták, ha nem jutnak át a csatornán, fogságba esnek. Egy német tiszt előrejött egészen a víz széléig, tiszta, vasalt egyenruha feszült rajta, a csizmája fényesre volt pucolva. A víz széléig jött, és átkiabált, hogy ha a híd fél órán belül nem lesz a helyén, szarrá löveti ezt azt egész bájlit. A helybeli szerbek megcélozták puskaikkal, és visszakiabáltak neki, hogy kotródjon innen, mert szitává lövik. A német tiszt mögött ekkor a katonák felállítottak három ágyút. A híd fél óra múlva a helyén volt. A német katonák fegyelmezett sorokban átvonultak rajta. Akkor megértettem, hogy a német hadsereget nem győzték le. Az ilyen hadsereget nem lehet legyőzni.

FRIEDRICH Nem győzték le őket. Megalázták, de nem győzték le. Németország megint erős lesz. Ki fogjuk várni.

JOHANN SCHANK Ilyen fiúk kellene hozzá, mint Stefi.

FRIEDRICH Péter is jó fiú. Okos és dolgoz.

JOHANN SCHANK Kissé nehézkes. És elég gyanús társaságban forog. A múltkor azzal az Ilija Puraćtyal láttam.

STEFAN Péter még most alakul. Magába zárkózik, a könyveket falja. Nyomdász akar lenni.

JOHANN SCHANK *(feláll, Stefihez megy, aki megállt pihenni)* Ré-szeg vagy?

STEFI Nagyon. De észnél vagyok, és jól érzem magam.

JOHANN SCHANK Ülünk le valahova. *(Leülnek.)*

STEFI Ha most lefeküdnék, rögtön hányni kezdenék. De amíg magasan tartom a fejem, addig nincs semmi baj.

JOHANN SCHANK Szép feleséged lesz. Rendes német lánynak látszik.

STEFI Persze hogy szép és rendes. Kocsmáros lány.

JOHANN SCHANK Mihez fogsz kezdeni?

STEFI Kocsmát nyitok. Kibérelek a Tukban egy házat, és természetesen kocsmát nyitok.

JOHANN SCHANK Ha pénzre lenne szükséged, bármikor hozám fordulhatsz.

STEFI Köszönöm. Lehet, hogy egyszer felkereslek.

JOHANN SCHANK A téglagyárba már ritkán járok el, ott a fiam dolgozik. De a szőlőskertben mindig megtalálász.

STEFI El fogok menni a szőlőskertbe.

Gallai és Rézi jönnek oda hozzájuk, elbúcsúznak tőlük, elmennek.

5.

Gallai és Rézi hazaérkeznek, fáradtan vetkőzni kezdenek.

RÉZI Sokat táncoltam, nagyon kifáradtam.

GALLAI Majd egyszer neked is hozok rózsamézét.

RÉZI Miféle rózsamézét?

GALLAI A gyerekeknek ígértem. Láttam, ahogy a méhek lepik a rózsákat, és azt mondtam a gyerekeknek, hogy a méhek külön rózsamézét is csinálnak, ez a világ legfinomabb méze, és aki eszik belőle, az mindig fiatal marad, sohasem fárad el, és télen sem fázik.

RÉZI És hol tartják a méhek a rózsamézét?

GALLAI A palotájukban, egy óriási fa tetején. Én meg fogom találni.

RÉZI Lehet, hogy nincs is olyan óriási fa. Te majd keresed, közben nincs sehol.

GALLAI Már hogyne volna.

RÉZI Hol van?

GALLAI Messze. Nagyon messze. Nagyon nehéz megtalálni. De én meg fogom keresni, és hozok rózsamézét.

RÉZI Lehet, hogy nincs is a méheknek palotájuk. Senki sem látta még.

GALLAI Már hogyne látta volna.

RÉZI Kicsoda?

GALLAI Egy ember. Egy gonosz fekete ember. Ő kirabolta a méhek palotáját, de a méhek összecsipkedték és visszavették tőle a rózsamézét.

RÉZI Majd téged is összecsipkednek a méhek.

GALLAI Engem nem, mert én péter-páli almát viszek nekik ajándékba. A méhek imádják a péter-páli almát. Szívesen adnak majd rózsamézét.

RÉZI És a gyerekek elhitték ezt?

GALLAI Miért ne hinnék el? Egyszer biztosan hozok nekik rózsamézét. Vasárnap délután meg kukacbálat rendezek. Hadd táncoljanak. Sok gyerek elfér nálunk. Szép házat építettünk.

RÉZI Talán nagyobb is lehetett volna.

GALLAI Így is sok gyerek és sok ember elfér benne.

RÉZI Szemüvegre lenne szükségem. Az apróbb öltéseket már nem jól látom, amikor varrok.

GALLAI Ha eszel a rózsamézből, nem kell majd szemüveg.

RÉZI De addig...

GALLAI Addig majd szerzünk egyet.

6.

Este van, Péter tüsténkedik a malomban. Gallai jön be citerájával.

GALLAI Álmos vagy?

PÉTER Nagyon.

GALLAI Feküdj le. Majd én ügyelek a malomkerekekre. S közben majd citerázok. Tudsz aludni, ha citerázok?

PÉTER Felőlem akár dobolhatsz is. *(Lefekszik, üres zsákokkal betakarózik, elalszik, Török Ádám és G. Antal érkezik. Bezörgetnek, Gallai játszik a citerán, nem hallja őket. Végül Péter fölébred, álmosan beengedi a két embert.)* Mit akartok itt ilyenkor?

TÖRÖK ÁDÁM Majd megtudod.

GALLAI Hallottam, hogy hazajöttél. A piacon láttak sétálni, alig ismertek rád az emberek. Azt mondják, sötétkéék ünneplőruha volt rajtad, és fehér sétatálca volt a kezeden.

TÖRÖK ÁDÁM Úgy tudtam, hogy felhagytál a citerázással. *(Lábával meglöki a citerát.)*

GALLAI Egy ideig tényleg felhagytam vele. Azt hittem, hogy a kacsa kezemmel úgysem tudnék citerázni. De kiderült, hogy tu-

dok játszani merev könyékkal is, csak kissé messzebbre kell tolnom a citerát.

TÖRÖK ÁDÁM Megint járod a házibálakat, mint valami muzsikus cigány?

GALLAI Nem. Csak otthon játszom.

G. ANTAL Miből éltek?

GALLAI Rézi varr. Én segíték apósomnak itt a malomban, de eljártam aratni és csépelni is.

TÖRÖK ÁDÁM Aratni? Te?

GALLAI Muszáj volt. Beletanultam. Igaz, keservesen megszenvedtem. Sohasem csináltam azelőtt, és a könyököm nem hajlik, akárhogy igazítom a kaszát, sokkal szélesebb rendet vágok, mint mások. Átkozottul szenvedtem.

TÖRÖK ÁDÁM Lehet, hogy az idén már nem kell kaszálnod. Hol van Stefan?

PÉTER Alszik az ágyában.

TÖRÖK ÁDÁM Ébreszd fel.

PÉTER Ilyenkor? Megőrültél?

TÖRÖK ÁDÁM Ébreszd fel. Beszélni akarok vele.

PÉTER Nappal is beszélhetsz az apámmal.

TÖRÖK ÁDÁM Most akarok beszélni vele. Mozgás.

GALLAI Fontos?

TÖRÖK ÁDÁM Fontos.

GALLAI Menjél, Péter.

Péter dühösen kimegy.

TÖRÖK ÁDÁM Ti is itt laktok a malomban?

GALLAI Nem. Házunk van Jankófalván. Mi magunk építettük.

Egészen szép kis ház.

TÖRÖK ÁDÁM Egyszer majd meglátogatlak benneteket.

GALLAI Mit akarsz az apósommal?

TÖRÖK ÁDÁM Majd meghallod!

STEFAN *(bejön Péterrel)* Török Ádám! Megint a csendörök elől bujkálsz?

TÖRÖK ÁDÁM Nem. Mostanában egészen jól megvagyok a csendörökkel.

STEFAN Láttam. Láttalak vasárnap a piactéren, azzal a hájas csendőrtiszttel mentél. Karalić, vagy mi a neve annak a csendőrnék. Azt mondják, hogy nagyon szigorú ember.

TÖRÖK ÁDÁM Nem mindenkivel.

STEFAN Azt mondják, hogy ingyen iszik a kocsmákban. Gyorsan feltalálta magát Szenttamáson.

TÖRÖK ÁDÁM Lehet. Akar pénzt keresni?

STEFAN Természetesen.

TÖRÖK ÁDÁM Hamarosan lesz száz mázsa búzám. Később talán több is. Átadnám a búzát, maga megőrölné, a lisztet eladná a pékeknek, és a kereset húsz százalékát megtartaná magának.

STEFAN Hozhatod a búzát.

TÖRÖK ÁDÁM Nem ilyen egyszerű a dolog. A búzát maguknak kellene elhozni egy kiselejtezett uszályról.

STEFAN Értem már. Ezért jöttél éjszaka.

TÖRÖK ÁDÁM Jobb, ha nem látnak bennünket együtt.

PÉTER Nem lopunk búzát.

TÖRÖK ÁDÁM A búzát már ellopta más. Egyszerűen csak ide kell hordani.

PÉTER Zsákonként, mi? És lehetőleg éjszaka. Vagy nem?

TÖRÖK ÁDÁM De igen.

PÉTER Nincs szükségünk lopott búzára.

STEFAN *(miután Gallai a fülébe súg valamit, Péterhez)* Ébreszd fel Stefit.

PÉTER Minek? Ebből az üzletből úgysem lesz semmi.

STEFAN Mindegy. Hívd ide.

Péter kimegy.

STEFAN Honnan lopod a búzát?

TÖRÖK ÁDÁM Nem én lopom.

STEFAN Kicsoda?

TÖRÖK ÁDÁM Fontos ez?

STEFAN Nem túlságosan. Valamelyik nap együtt láttalak azzal a részeg hajóskapitánnyal. Mi is a neve?

TÖRÖK ÁDÁM Bašić.

STEFAN Igen, Bašić. A neveket nehezen jegyzem meg, de sok mindent látok és hallok. *(Bejön Stefi Péterrel, Stefihez.)* Török Ádám lopott búzát kínál. Nekünk kellene elhozni és megőrizni. A liszt húsz százaléka...

STEFI Péter már elmondta. A húsz százalék kevés.

TÖRÖK ÁDÁM Dehogyan kevés. Ingyen kapjátok a búzát. Alig van munka vele.

Péter dühösen félrevonul, G. Antal utánamegy, hangtalanul pusmognak.

STEFI El is kell hozni a búzát arról az uszályról. És a disznópiac körül meg a csatornahídon mindig csendőrök ólálkodnak.

TÖRÖK ÁDÁM A csendőrökkel nem lesz baj.

STEFAN Török Ádámnak jó barátja az a Karalić nevű csendőrtiszt.

STEFI Akkor is vigyáznunk kell. Feljelenthet bennünket valaki, esetleg olyankor, amikor Török Ádám barátja nincs szolgálatban. Harmincöt százalék.

TÖRÖK ÁDÁM Legfeljebb huszonöt. Éjszaka nem lát benneteket senki.

STEFI Vállon kell hazahordani a zsákokat. A csatorna innen elég messze van. Még a harminc százalék is kevés.

TÖRÖK ÁDÁM Legfeljebb huszonnyolc százalék.

STEFI Rendben van. De a korpa is a miénk. Te úgysem tudnál mit kezdeni a korpával.

TÖRÖK ÁDÁM *(Stefanhoz)* Ez a fiú még sokra viszi az életben. Gyerünk, Antal. *(Elmennek, odakint lódobogás hallatszik.)*

7.

Ünnepi ebéd Törökéknél. Török Pál búcsúztatása, aki Franciaországba készül.

SIMON Ha majd jössz vissza Franciaországból, hozzád nekem sötétkék ruhát és fehér sétatobot. Sándorék elmentek egészen Brazí-

liába, és még egy vacak ünneplőruhát sem hoztak. Pedig sírtam, amikor elmentek, mert azt hittem, hogy soha többé nem látom őket. Erre visszajönnek, és még egy ünneplőruhát sem hoznak nekem. Még egy sétatobot sem kaptam tőlük.

SÁNDOR Fogd be már a szád!

SIMON A családotért ne aggódj. Gondoskodunk róluk. Maradunk hozzá itthon elegen.

ISTVÁN Éppen azért megy el, hogy gondoskodjon a családjáról. Talán több szerencséje lesz, mint nekünk Brazíliában.

TÖRÖK Ubonyi Jóska sok pénzt hazaküldött Franciaországból, pedig csak egy éve van kint. A felesége már vett egy lánc földet.

PÁL Ha az a mafla Ubonyi Jóska évente egy lánc földet összehoz, én összekaparok legalább két láncot. És akkor három év után nyugodtan visszajöhetnek.

SIMON Ha jól feltalálsz ott magad, lehet, hogy én is kimegyek utánad.

TÖRÖK Ádámnak kellene kimennie.

TÖRÖK ÁDÁM Hogyan?

TÖRÖK Ha Pali jól feltalálja magát Franciaországban, kimehetnél utána egy-két évre.

TÖRÖK ÁDÁM Sehova sem megyek.

TÖRÖK István és Sándor megjárta Brazíliát...

TÖRÖK ÁDÁM Én nem küldtem őket.

TÖRÖK Senki sem küldte őket. De hát az ember boldogulni akar.

TÖRÖK ÁDÁM Örülök, hogy nem boldogultak. Örülök, hogy megint itthon vannak. Pali is jobban tenné, ha itthon maradna.

TÖRÖK Megpróbál kimászni a nyomorúságból.

TÖRÖK ÁDÁM Másszon ki itthon a nyomorúságból.

PÁL Hogyan?

TÖRÖK ÁDÁM Kérdezd meg azoktól, akik már kimásztak a nyomorúságból. Egész csomó gazdag embert ismerek, a bőrük alatt is pénz van. Itthon híztak meg, a nekem járó rész is valahol náluk van.

TÖRÖK Hagyjuk ezt.

TÖRÖK ÁDÁM Az isten őket sem szereti jobban, mint engem...
TÖRÖK Hagyjuk ezt. Megint rabolni meg gyilkolni akarsz?
TÖRÖK ÁDÁM Ki akarok mászni a nyomorúságból. Visszakérem a nekem járó részt.
SÁNDOR A magyar csendőrök elől éppen eleget bujkáltál. Nem lenne jó, ha a szerbek is vadászni kezdenének rád.
TÖRÖK ÁDÁM Az a dolguk, hogy emberre vadásszanak. Ha pedig itt valakinek a terhére leszek...
ISTVÁN Nyughass már. Senkinek sem vagy a terhére. Csak nem szeretnénk, ha megint börtönbe kerülnél.
TÖRÖK ÁDÁM Nem fogok börtönbe kerülni. De Franciaországba sem megyek.
PÁL Indulnom kell a vonatra.

Valamennyien felállnak, elindulnak az állomásra.

8.

A malomban Péter dolgozik. Gallai és Stefi egy-egy zsák búzát hoznak.

PÉTER Ma éjjel nem fordultok már többet?
STEFI Nem.
PÉTER Akkor én elmennék. Dolgom van.
STEFI Ilyenkor?
PÉTER Ilyenkor. (*Elmegy.*)
STEFI (*megvárja, amíg Péter kimegy*) Papírt kell szereznem attól a hajóskapitánytól.
GALLAI Miféle papírt?
STEFI Valami elismervényfélé. Hogy megvettük tőle a búzát.
GALLAI Nem vettük meg.
STEFI Tudom. De kell a papír. A rendőrök miatt.
GALLAI Török Ádám azt mondta...
STEFI A biztonság kedvéért. Egy este majd berúgatom, és aláíratok vele egy elismervényt. Később majd láttamoztatom tanúkkal is. Nem tudhatja az ember.

9.

Péter, G. Antal, Purać a lépcsőknél találkozik. Körülnéznek, azután felmennek a Kálváriára. Halkan beszélgetnek, egy csomagból röpcédulákat szednek elő és elosztják egymás között.

10.

Tél. Gallaiék lakása. Rézi varr, Gallai citerázik. Bejön Török Ádám, üdvözlök egymást.

TÖRÖK ÁDÁM Szép házatok van. Nem hittem volna, hogy ez a tehetetlen Rojtos valaha is képes lesz házat építeni magának. (*Rézihez.*) Fogadok, hogy az egész házat te építetted.
RÉZI Az uram építette a házat. Én csak segítettem neki.
TÖRÖK ÁDÁM Olyan vagy ezzel a szemüveggel, mint egy kanccsal apáca. Miért vertetek szögeket a plafonba?
GALLAI Amikor kész lett a ház, színes szalagokkal díszítettük a szobát és a konyhát. Bálat rendeztünk. Meg később is néhány-szor, leginkább jeles ünnepeken.
TÖRÖK ÁDÁM Egyszer majd én is eljövök egy jeles ünnepen.
RÉZI Bármikor eljöhetsz. Nálunk mindig sok a vendég, téged is szívesen látunk. Itt legalább nem esik semmi bajod, nem kerülsz börtönbe.
TÖRÖK ÁDÁM Megjavultam.
RÉZI És most mit csinálsz?
TÖRÖK ÁDÁM Az apámék azt akarják, hogy birkát őrizzek. Vettek birkákat...
RÉZI Neked való munka. Egész nap heverészhetsz a birkák mellett, eddig sem csináltál mást, soha életedben nem dolgoztál.
TÖRÖK ÁDÁM (*Gallaihoz*) Ezek a németek folyton a munkával vannak elkeveredve. Nem lett volna szabad német lányt elvinned feleségül. Felmennék a Kálváriára. Eljönnél velem?
GALLAI Most?
TÖRÖK ÁDÁM Most. Miért ne?

Készülődnek.

RÉZI Itt bármikor szívesen látunk, Török Ádám, de nem szeretem, ha az uram veled mászkál. Abból csak baj lesz.

TÖRÖK ÁDÁM Veletek, németekkel az a baj, hogy folyton morogtok valamiért. Ne morgolódj annyit.

Gyereksereg ront be.

GYEREKEK *(Gallaihoz)* Citeráznál nekünk?

GALLAI Táncolni akartok?

GYEREKEK Igen. Megfáztunk odakint.

GALLAI Nincs feldíszítve a szoba.

GYEREKEK Nem baj.

GALLAI *(előveszi a citerát)* Ez nem lesz igazi kukacbál.

TÖRÖK ÁDÁM Sokáig fog tartani?

GALLAI Nem. *(Játszani kezd, a gyerekek táncolnak.)* Csak amíg megmelegszenek a gyerekek.

TÖRÖK ÁDÁM Megvárlak a Kálvárián.

Elmegy. Folytatódik a tánc.

11.

A Kálvárián Török Ádám a megfeszített Krisztus előtt áll, mereven nézi, majd megtapogatja a lábát. Gallai jön.

TÖRÖK ÁDÁM Egyre feketébb lesz. Csak tudnám, ki volt az a marha, aki ilyen vacak bronzból öntötte a Megváltót.

GALLAI Kőből kellett volna kifaragni. Mint a latrokat is. Lám, azok milyen fehérek maradtak. Minden évben fehérre mosdatja őket az eső meg a hó, a Megváltó pedig egyre feketébb lesz.

TÖRÖK ÁDÁM Kemény és fekete. Nem lehet fehérre mosni, még körömmel sem lehet lekaparni róla a feketeséget. Pedig a börtönben néha fehérre mostam. Rossz álmaim voltak a börtönben, és néha megjelent előttem a fekete Krisztus. Örültem, ha megjelent, mindenfélét kérdezgettem tőle, de sohasem tetszett, hogy fekete.

Mindig fehérre sikáltam, de akkor meg puha lett, mint a viasz, a kezem nyoma mindenütt meglátszott rajta, hatalmas biliárdgolyókat gyúrtam belőle, vagy nagyon hosszú sétatálcát. Végül sohasem voltam benne biztos, hogy tényleg megjelent-e előttem a Megváltó.

GALLAI Sokszor volt rossz álmod?

TÖRÖK ÁDÁM Sokszor. Akárcsak annak idején, amikor a katonaság elől bujkáltam, és a liszteszsákok mögött rejtőztem. De ott még a Krisztus sem jelent meg soha. Talán azért, mert akkor nem hittem Istenben.

GALLAI Most hiszel?

TÖRÖK ÁDÁM Hiszek. Van Isten, és mindenkit egyformán szeret.

GALLAI Imádkozni jöttél?

TÖRÖK ÁDÁM Nem. Jól meg akartam nézni magamnak ezt a fekete Krisztust, és azt akartam, hogy te is itt legyél. Én még sohasem jártam egyedül a Kálvárián, te is mindig itt voltál.

GALLAI Fázom. Fázik a lábam.

TÖRÖK ÁDÁM Kibírod, nem fogsz megfagyni. Évekig itt ólálkodtál a Kálvárián, mint egy félkegyelmű, most meg rohannál innen.

GALLAI Te is ólálkodtál itt éppen eleget. Megnézhetted magadnak a Megváltót.

TÖRÖK ÁDÁM Sohasem néztem meg rendesen. Fogadok, hogy te sem nézted meg rendesen a Megváltót, holott évekig mást sem csináltál, csak ültél itt a Kálvárián, és a szemedet meresztetted.

GALLAI Mindenfélét mesélnek rólam az emberek. Azt mesélik, hogy én valamikor éjjel-nappal citeráztam itt a Kálvárián a megfeszített Krisztusnak. Sokat jártam ide, az igaz, de nem emlékszem, hogy valaha is citeráztam volna a Krisztusnak.

TÖRÖK ÁDÁM Rólam meg azt mesélik, hogy halomra gyilkoltam az embereket.

GALLAI Egy embert megöltél. Egy kupecot leszúrtál a verbászi úton.

TÖRÖK ÁDÁM Szegény kupec. Visított, mint egy disznó, amikor a nyakába szúrtam a késemet. De lehet, hogy nem halt meg... No, mehetünk a Virágos Katonához.

GALLAI Mit akarsz a Virágos Katonával?

TÖRÖK ÁDÁM Üdvözzöl. (*Odavezeti Gallait a képhez.*) Kérd meg, hogy röptsen el innen mindenféle jó helyekre.

GALLAI Régen volt. Valamikor elég volt csak a szemébe néznom, és minden megváltozott körülöttem, másutt voltam, odamentem, ahova akartam. Most nem néz vissza rám. Amióta a háborúból visszajöttem, nem néz vissza rám. Ő boldogan elmegy ezek közül a szerencsétlen emberek közül, de engem már nem visz magával. Becsapott engem a Virágos Katona.

TÖRÖK ÁDÁM Eleget bolondítottad magad vele.

GALLAI Nem haragszom a Virágos Katonára. Amíg kedvelt engem, nagyon jó helyekre vitt el.

TÖRÖK ÁDÁM (*gúnyosan*) Jó helyekre, ahol sohasem történnek ronda dolgok.

GALLAI Mehetünk?

TÖRÖK ÁDÁM Menjünk. (*Lemennek a Kálváriáról.*)

12.

Gallai és Stefi egy-egy zsákot cipelnek. Hátuk mögött megjelenik egy csendőr.

CSENDŐR Állj! Letenni a zsákokat. (*Leteszik.*) Mocskos tolvajok.

STEFI Nem vagyunk tolvajok. (*A csendőr pofonvágja.*) Nincs joga... (*Újabb pofon.*)

KARALIĆ (*odajön*) Hagyd. Szóval ti lopjátok a búzát a hajóról.

STEFI Nem loptuk a búzát.

KARALIĆ Ügyes dolog. Ami azt illeti, egészen ügyes dolog. De csúnya dolog is.

STEFI Nem loptuk a búzát. És nincs joguk így bánni velünk.

KARALIĆ Kísérd be őket. A zsákokat is vigyék. Majd megmutatjuk nekik, mihez van jogunk.

STEFI Bizonyítani tudom, hogy nem loptuk a búzát.

KARALIĆ Valóban?

STEFI (*papírlapot vesz elő, átnyújtja*) Tessék! Olvassa el.

KARALIĆ (*elolvassa*) Kikényszerítetted az aláírást, attól a részig disznótól.

STEFI Nem kényszerítettem semmire.

KARALIĆ Mit akarsz csinálni ezzel?

STEFI Megmutatom a bíróságnak.

KARALIĆ (*széttépi a papírlapot*) Kísérd be őket.

STEFI Láttamoztattam az elismervényt. Három tanúval. Írásbeli nyilatkozatom van róla.

KARALIĆ Mutasd!

STEFI Nincs nálam. De a bíróságon majd megmutatom.

KARALIĆ Gazember! A hajó rakományát lefoglaltam. Lopott búza van a hajón. Értjük egymást?

STEFI Honnan tudhattuk, hogy lopott búza?

KARALIĆ Kuss! Ne lássalak többet benneteket a hajó közelében. Stipan Bašićot pedig felejtsd el. Sohasem találkoztál vele. Értjük egymást? (*Karalić és a csendőr elmennek.*)

STEFI Értjük egymást. (*Felsóhajt. Gallaihoz.*) Sikerült kihúzni magunkat. Az olcsó búzának azonban vége.

GALLAI Elég sok búzát hazahordtunk. Kezdetben nem hittem, hogy ilyen sokáig fog tartani.

STEFI Félretettem valamennyi pénzt. És most már a kocsmám is jövedelmez.

GALLAI Én semmit sem tettem félre. De nem kellett kaszálni járni. Ennyit megért az éjszakai zsákolás. És még izgalmas is volt. Tulajdonképpen azt szerettem benne legjobban, hogy izgalmas.

Beviszik a zsákokat a malomba.

13.

Karalić irodája. Karalić az íróasztalánál ül. Belép Török Ádám ünneplőruhában, sétapálcával.

KARALIĆ Nagyon örülök, hogy végre betértél hozzám. Fontos beszédem van veled. Mit szólsz az irodámhoz?

TÖRÖK ÁDÁM *(az asztalra teszi a sétatálcát, leül)* Nem tetszik az irodája. És maga sem tetszik.

KARALIC Ami azt illeti, meglehetősen szerény kis iroda. *(Vizet iszik.)* És én is meglehetősen szerényen élek itt. Sárga vizet iszom. Kérsz egy pohárral?

TÖRÖK ÁDÁM Nem kérek.

KARALIC Finom, jódos víz. Itt van előttünk a Sárga kút, a fél falu idejár, sorban állnak a vízért. Ittál már sárga vizet?

TÖRÖK ÁDÁM Nem. Nem érek rá sorban állni. Más dolgom van.

KARALIC Mindenkinek más dolga van. Az embereknek folyton más dolguk van, nem érnek rá eljönni vízért a Sárga kútra. És akik eljönnek? Azoknak is más dolguk van. Telepumpálják az edényüket sárga vízzel, és rohannak, mert más dolguk van.

TÖRÖK ÁDÁM Talán nem szeretnek a csendőrlaktanya közelében. Tudják, hogy maga itt van.

KARALIC Más dolguk van. Akik bejönnek ide hozzám, azoknak is mindig más dolguk van.

TÖRÖK ÁDÁM Stipan Bašićot keresem.

KARALIC Itt? Nálam?

TÖRÖK ÁDÁM Igen. Itt magánál.

KARALIC Azt a részeg disznót? Ami azt illeti, nem érdemes keresni. Bizonyára iszik valahol, az eszét is elissza. Talán, ha sárga vizet inná egy ideig, akkor rendbe jönne.

TÖRÖK ÁDÁM Lehet.

KARALIC Te könnyen beszélsz. És a főnököm is könnyen beszél. Ő is lármázott a minap, hogy rengeteg panasz fut be hozzá. Hogy ügyetlenek vagyunk. Gondoltam, megbékítem ezt a sok haragos embert, lefűlelek néhány búzatolvajt. De az a gazember sváb kölyök túljárt az eszemen. Elismervényt szerzett Stipan Bašićtól. Nagy bajba kerültem, valakit mindenképpen le kell tartóztatnom.

TÖRÖK ÁDÁM Erre letartóztatta Stipan Bašićot.

KARALIC Nem. Futni hagytam.

TÖRÖK ÁDÁM Mennyiért?

KARALIC Nyolcvanhárom mázsa búzáért. Ennyi volt az uszályon.

TÖRÖK ÁDÁM Tehát az én búzáért.

KARALIC *(kezébe veszi a sétatálcát)* De hiszen ez emberfej! Honnan szerezted ezt a sétatálcát?

TÖRÖK ÁDÁM Brazíliából. Négerfej.

KARALIC Valóban négerfej. Micsoda ötlet. Fehér négerfej. *(Megkopogtatja az asztalt.)* Vásároltál már hat lánc földet.

TÖRÖK ÁDÁM Csak három lánc földet vásároltam. *(Az asztalról elvesz egy acél tollszárat.)* A másik három lánc árát a bátyám küldte Franciaországból.

KARALIC Az is szép.

TÖRÖK ÁDÁM Kiköttem a tudómet a lóháton. És magát is rendszeresen fizettem.

KARALIC A tanyasi gazdák nagyon haragosak. Sokuknak ellopták a lovát. És a verbászi meg a feketicsi tanyákról érkezik panasz a lótolvajokra. Nagy bajba kerülök, ha nem állítok elő legalább egy lótolvajt.

TÖRÖK ÁDÁM Meztelencsiga.

KARALIC Haragszol?

TÖRÖK ÁDÁM Olyan vagy, mint a meztelencsiga.

KARALIC Nagyon rosszul állok. Meg kell értened.

TÖRÖK ÁDÁM Sok csendőr van ilyenkor a laktanyában?

KARALIC Sok. Lefognának. *(Az asztalra csap a sétatálcával, letörik a négerfej.)* Eltörött. De hát a börtönben úgysem lesz szükséged sétatálcára.

TÖRÖK ÁDÁM Nem lesz rá szükségem.

KARALIC Kifizetem neked a sétatálcát. A négerfejet majd itt tartom az asztalomon.

TÖRÖK ÁDÁM Rendben van.

KARALIC Mennyit kérsz érte.

TÖRÖK ÁDÁM Ezt a tintatartót a tollszárral.

KARALIC Tintatartóra sincs szükséged a börtönben.

TÖRÖK ÁDÁM Majd elviszem, ha kijöttem a börtönből. Addig maradjon itt.

KARALIC Nagyszerű. Ezzel a cserével kezdjük...

Török Ádám az acéltollat beledöfi Karalić arcába. Az felugrik, ordít, csend-örök rohannak be. Török Ádám egyet-kettőt leüt közülük, de végül leterítik és kivonszolják.

14.

Johann Schank szőlőskertjében apa és fia. Mindketten egy-egy vadászpuskát tisztogatnak. Stefi érkezik, köszön.

JOHANN SCHANK Sajognak a csontjaim. Minden csontom fáj. Az a sok hideg sár, amit valamikor meggyúrtam, lehűtötte a csontjaimat. Hiába ülök a napon, nem tudok felmelegedni. Már a szőlőmetszés is nehezemre esik.

STEFI De vadászni még bír, igaz?

JOHANN SCHANK Vadászni még bírok. Nemrégén lőttem egy rókát. A bundája bent van a házban.

IFJ. SCHANK Gyönyörű szőre van. Hatalmas róka volt.

JOHANN SCHANK Igen. Két lövéssel kellett leteríteni. Loholtam is utána. Szereznem kell egy vadászkutyát. Rókára nem lehet vadászni kutya nélkül.

STEFI Majd én szerzek egy vadászkutyát.

JOHANN SCHANK *(fiához)* Neked menned kell a téglagyárba.

IFJ. SCHANK Igen. Megyek már. *(Elmegy.)*

JOHANN SCHANK Mennyi kellene?

STEFI Micsoda?

JOHANN SCHANK Pénzért jöttél, vagy nem?

STEFI Igen... Igen. Pénzért jöttem.

JOHANN SCHANK Bővíteni akarod a kocsmádat?

STEFI Pékséget nyitok mellé.

JOHANN SCHANK Nem rossz. Kocsma és pékség együtt, nem rossz. Mennyire van szükséged?

STEFI *(leül ő is puskát pucolni)* Ehhez már majdnem megvan a pénzem.

JOHANN SCHANK Hát akkor?

STEFI Földet akarok venni.

JOHANN SCHANK Hogyan jutott eszedbe?

STEFI A parasztok mind jobban eladósodnak, olcsón el fogják adni a földjüket.

JOHANN SCHANK A jelzálogkölcsonnel együtt.

STEFI Ez igaz. De a válság nem tarthat örökké. A földeken utána háromszoros áron adhatok túl.

JOHANN SCHANK A válság nem tarthat örökké, de sokáig tarthat.

STEFI Kihúszom addig. Kocsmával és pékséggel.

JOHANN SCHANK Hazudsz.

STEFI Én... Miért hazudnék?

JOHANN SCHANK A törvényre spekulálsz.

STEFI Miféle törvényre?

JOHANN SCHANK Lehet, hogy nem tudsz róla. Lehet, hogy csak jó orrod van. Mindig mondtam, hogy az egész Krebs családban te vagy az egyetlen életrevaló teremtes.

STEFI Miféle törvényről van szó?

JOHANN SCHANK A földművesek védelmét szolgáló törvényről. Amivel törlik a földeket terhelő jelzálogkölcsonnt és mindenféle adósságot.

STEFI Törlik az adósságokat?

JOHANN SCHANK Nem egészen. De annyira kitolják a törlesztési határidőt, hogy az adósságok nem jelentenek komoly gondot.

Meg kell hogy hozzák ezt a törvényt, mert különben bajok lesznek.

STEFI Mikor?

JOHANN SCHANK Még nem. Ne siess a vásárlással. A pénzt megkapod, de ne siess a vásárlással, lesz még olcsóbb is a föld.

STEFI Ez azt jelenti...

JOHANN SCHANK Ez azt jelenti, hogy hónapok alatt százezreket kereshetsz, ha résen vagy. Megkapod a pénzt.

STEFI Köszönöm.

JOHANN SCHANK *(felemeli sörétes puskáját)* Seregélyre szoktam vele lövöldözni. Mit gondolsz, ehető a seregély húsa?

STEFI Nem tudom. Nem hiszem, hogy ehető.

JOHANN SCHANK Rengeteg seregélyt lelövök, különösen szőlőéréskor. És még azt sem tudom, hogy ehető-e a húruk.

15.

Gallai és Rézi aratás közben megpihennek.

GALLAI Ki a legjobb kaszás? Mondd meg őszintén, hogy ki a legjobb kaszás!

RÉZI Te vagy a legjobb kaszás.

GALLAI Az igazat mondd, mert különben itt hagylak!

RÉZI Te vagy a legjobb kaszás.

GALLAI Az igazat mondd!

RÉZI Az igazat mondom.

GALLAI Akkor rendben van. Tulajdonképpen azért csinálom ezt az egészet, mert tudom, hogy én vagyok a legjobb kaszás. Megnézheted, hogy milyen rendet vágok.

RÉZI S én kötöm a legnagyobb kévét. Megnézheted.

GALLAI És keresztelkedéskor mi cipeljük a legnagyobb kévét, a fene essen beléjük.

Megjelenik Stefi.

RÉZI Valami baj van?

STEFI Jó hírt hoztam, nővérkém, tudod, hogy én mindig jó hírt hozok. A szomszédotok leszek. Megvettem a Faragóék házát.

RÉZI Ezért jöttél ilyen messzire?

STEFI Nem ezért jöttem. Üzleti úton járok. Nem örülsz, hogy a szomszédotok leszek?

RÉZI Miféle üzleti úton jársz?

STEFI A szomszéd tanyán voltam. Hallottam, hogy eladnak húszt a lánca földet.

RÉZI Földet akarsz vásárolni?

STEFI Csak érdeklődtem és körülnéztem.

GALLAI *(elnéz a fejük fölött)* Amott rajzanak a méhek.

MÉHÉSZ *(sietve jön)* Mit gondoltok, van a tanyán egy hosszú létra?

GALLAI Biztosan van.

MÉHÉSZ Le kell szednem a rajt a fáról.

GALLAI Maga méhészt?

MÉHÉSZ Igen.

GALLAI Hallott már rózsamézről?

MÉHÉSZ Hogy mondod?

GALLAI Rózsaméz.

STEFI *(nevet)* A sógorom azt állítja, hogy biztosan van.

MÉHÉSZ Van rózsaméz. Kell hogy legyen. És én biztosan hallottam róla valamikor, de aztán megöregedtem és megfeledkeztem a rózsamézről. Miért nem jöttél előbb? Amikor még fiatalabb voltam. Megpróbáltuk volna rábeszélni a gazdákat, hogy irtsák ki földjükről a búzát, kukoricát, a napraforgót, a kenderet, és ültessenek mindenhová rózsafát. Én meg idehoztam volna a méheimet... Mit gondolsz, megtették volna?

GALLAI Nem hiszem.

MÉHÉSZ Nem hiszem, hogy megtették volna.

STEFI Millió, millió rózsafa kellene. Annyi rózsafa talán nincs is a világon.

MÉHÉSZ Van. Valahol biztosan van annyi rózsafa, a méhek csak a rózsát lepik, és rózsamézet készítenek.

GALLAI Milyen a rózsaméz?

MÉHÉSZ Mint a parázs. Biztosan olyan, mint a parázs.

GALLAI Tovább fogom keresni a rózsamézet.

MÉHÉSZ Miért nem jöttél előbb? Megpróbálhattunk volna valamit. Most létrát kell keresnem, hogy leszedjem az elszökött méheket a fáról.

16.

Stefan és Rézi a malomban dolgoznak.

STEFAN Pétert már megint kirúgták a nyomdából.

RÉZI Hallottam.

STEFAN Nem fogom beengedni a házamba.

RÉZI Nagyon lesóványodott. Lassanként olyan csúnya lesz, mint kisgyerekkorában. Kicsi korában olyan volt, mint egy vörös majom.

STEFAN Megbolondult az a kölyök. Bitang ember lett belőle. Meg akarja váltani a világot. Egyszer majd törött bordákkal hozzák haza.

RÉZI Csinálni akar valamit.

STEFAN Az a sok könyv az oka. Állandóan a könyveket bújja, aztán semmi sem jó neki, mindenütt igazságtalanságot lát, és megasad a szíve a szegényekért. Stefivel is állandóan veszekszik. Most bolondult meg, mikor végre gazdagok lettünk.

RÉZI Mi is voltunk szegények. Búzát őröltünk, és mégis kukorica-kenyeret ettünk.

STEFAN Tudom. Vándoroltunk egyik malomból a másikba. És te rengeteget dolgoztál. Te dolgoztál legtöbbet a malomban, tudom én ezt. Tudom, hogy nem volt jó életed mellettem.

RÉZI Voltak szép napjaink is.

STEFAN Igaz. Néha voltak szép napjaink is.

RÉZI Emlékszem, egyszer szerb karácsonykor lovasok száguldoztak a malom körül. A vágató lovak nyomában felkavarodott a hó, a lovasok kiáltottak és integettek nekem. Az nagyon szép nap volt.

STEFAN Az is szép nap volt, amikor anyád meggyógyult, és megint táncolhatott velem. Akkor már a Szívnél voltunk. Te ott is sokat dolgoztál.

RÉZI Sokat dolgoztam. És megvertem a gyerekeket, ha csúfolták Pétert, hogy olyan csúnya, mint a majom. Tényleg csúnya volt szegény.

STEFAN Téged szerettelek mindig legjobban a gyerekeim közül. Beszéljünk a szép napokról.

RÉZI Visszafojadja Pétert?

STEFAN Nem tudom, mi lesz azzal a bitang kölyökkel.

RÉZI Tavasszal majd eljárhat az urammal fát irtani a Váry-birtokra.

17.

Gallai és Péter favágó szerszámokkal. Váry János megy el előttük, köszönnék egymásnak.

PÉTER A nagyméltóságú uraság úgy néz rád, mintha ismerne. Talán együtt szoktatok inni a kocsmában?

GALLAI Valamikor citeráztam neki a kastélyban. Régen volt.

PÉTER Sokféle embernek citeráztál már életedben. Inkább dobtad volna tűzbe a citerádat.

GALLAI Könnyebb volt citerázni, mint akácfát döntögetni. (*Váry János után néz.*) Ő is megöregedett.

PÉTER Szegény. Bizonyára a sok munkában öregedett meg. Vagy a sétálgatásban és abban, hogy a te citerázásod hallgatta. Legalább kaptál tőle olyan... mézet? Milyen mézet keresel te minduntalan?

GALLAI Rózsamézet.

PÉTER Persze, rózsamézet. A gyerekek folyton a rózsamézet emlegetik.

GALLAI Hozok nekik egyszer.

PÉTER Hozzál. Kérjél Váry Jánostól. Ezeknél van a rózsaméz. A hereméheknél. Kérjél tőle rózsamézet.

GALLAI Nem hiszem, hogy nála van a rózsaméz.

PÉTER Nála van. A hereméheknél van a rózsaméz. De hiába kéred tőlük. Előbb ki kell döntögetni őket, mint azokat az akácfákat, és azután elvenni tőlük a rózsamézet. Láttál már májusfát?

GALLAI Láttam. Gyerekkoromban láttam először májusfát. Szép volt, az emberek énekeltek körülötte.

PÉTER Valamelyik fiatal akácfából szép, magas májusfát lehetne csinálni.

GALLAI Eljöhetünk egy éjszaka, és kivághatunk egy fiatal akácfát.

PÉTER Komolyan mondd?

GALLAI Komolyan.

PÉTER Nem hittem volna, hogy ilyesmire is képes vagy. Tényleg segítenél májusfát csinálni?

GALLAI Szeretem, ha az emberek énekelnek.

PÉTER Stefi kocsmája előtt fogjuk felállítani. Hadd egye a fene.

18.

Ünneplőbe öltözött németek térnek haza Johann Schank temetéséről. Halotti tor.

STEFAN Derék ember volt. A semmiből emelte fel azt a nagy téglagyarat. Egy kis tégláégető kemencével kezdte.

FRIEDRICH A fia is derék ember.

IFJ. SCHANK Kamaszkoromban néha lerészegedtem a pincében. De aztán abbahagytam. Apám is nagyon keveset ivott. Pedig saját bora volt.

LELKÉSZ Mértékletes ember volt. Mértékletes ember volt, de szeretett élni.

STEFAN Derék ember volt.

LELKÉSZ Ember maradt a legnehezebb időkben is. És mindig bízott a jobb időkben.

FRIEDRICH Nem várta ki a jobb időket. Korán meghalt, pedig ő igazán megérdemelte volna a jobb időket.

STEFAN Megérdemelte volna.

LELKÉSZ Nem kellett volna sokáig várnia. Németországban már megváltozott a helyzet.

FRIEDRICH Itt is hamarosan meg fog változni a helyzet. Megérjük mi még a jobb időket.

ÜGYVÉD Ideje már, hogy változzon a helyzet. Ebben az országban minden bűzlik a tehetetlenségtől. Nálunk Bánátban már a kommunisták is mozgolódnak.

IFJ. SCHANK Errefelé is mozgolódnak ismét. Azt hiszem, az én embereim közül is van egy...

PÉTER *(föllemeli a poharát)* Johann Schank emlékére!

IFJ. SCHANK Úgy hallottam, hogy Péter rokonszenvezik a kommunistákkal.

FRIEDRICH Beszélni kell a fejével.

IFJ. SCHANK Majd beszéllek vele. Majd meghívom egy biliárdpartira Stefi kocsmájába.

19.

Stefi a kocsmájában. A söntés mellett egy vadászpuska. Kint emberek énekelnek. Május elsejét ünneplik. Ifjabb Schank és Péter bejönnek.

PÉTER Minek itt ez e puska?

STEFI Vadászni voltam.

PÉTER Mire vadászol ilyenkor?

STEFI Seregélyre.

PÉTER Most nem érik a szőlő. Miért vadászol seregélyre?

STEFI Kipróbáltam, hogy ehető-e a húsa.

IFJ. SCHANK Tényleg kipróbáltad? Az apám is folyton kérdegette, hogy ehető-e a seregély húsa. De nem hiszem, hogy kipróbálta.

STEFI Én kipróbáltam.

IFJ. SCHANK És?

STEFI Nem ehető. Bűdös és rágós, kifordult a számból. Pedig rendesen elkészítettem. Próbáltam főzni és sütni is őket. Fél napig kínlódtam azokkal az átkozott madarakkal. Főztem, sütöttem őket, közben pedig a környező fákra egyre több seregély gyűlt össze. Engem néztek, és nagyon csendben voltak. Olyanok voltak, mint egy gyászoló tömeg. Mintha sírtak volna. Esküszöm, végül már kezdtem rosszul érezni magamat.

IFJ. SCHANK Kár, hogy nem voltam veled. Szerettem volna látni a gyászoló tömeget.

STEFI Örülj, hogy nem voltál ott. Rossz érzés volt. Az a sok hallgatag madár a környező fákon...

IFJ. SCHANK Úgy látszik, még a madarak is gyászolnak. A seregélyek is összetartanak, és sajnálják, ha valaki kiválik közülük.

PÉTER Akkor hát ki vele. Miért hívtatok a kocsmába?

STEFI Hogyhogy miért hívtunk? Biliárdozni hívtunk.

PÉTER Fenét. Tudom, hogy beszélni akartok velem. Azt is sejtem, hogy miről. Talán a májusfáról itt a kocsmá előtt?

IFJ. SCHANK Beszélgethetünk is éppen. Fel akartam ajánlani, hogy dolgozz nálam a téglagyárban. Dolgozhatnál az irodában.

PÉTER Van már munkám. Felvettek a verbászi nyomdába.

IFJ. SCHANK Akkor sem jöttél hozzám, amikor nem volt munkád a nyomdában. Mentél inkább fát hasogatni és trágyát hordani.

PÉTER Azt is meg lehet szokni. Még mindig jobb, mint alamizsnáért kunyerálni.

IFJ. SCHANK Nem alamizsnát adtam volna. Mindenkor szívesen segíték rajtad.

STEFI Össze kell tartanunk.

PÉTER Mint a seregélyeknek?

STEFI Még a madarak is összetartanak.

PÉTER A seregélyek tetszenek nekem. De hát a seregélyek azok seregélyek. És ti egészen másról akartok beszélni velem.

IFJ. SCHANK Hát jó. Azt mondják, hogy mindenféle emberekkel barátkozol.

STEFI Kommunistákkal is.

PÉTER Azt nem mondják, hogy én is kommunista vagyok?

STEFI Nem. Ezt még szerencsére nem mondják.

PÉTER Pedig mondhatnák.

IFJ. SCHANK Tulajdonképpen az se baj. Talán még jó is, ha van emberünk közöttük. Legalább mindenről pontosan és időben tájékozódunk.

PÉTER *(Stefihez)* Nemrégén verekedés volt a kocsmában, igaz?

STEFI Igen. A Zöld utcaiak felfektették a biliárdasztalra Bata Jánost, kifeszítették kezét lábát, aztán a dákóval kiszaggatták az orrlyukait. Rettenetesen ömlött a vér Bata János orrából, és ráfolyt a biliárdasztal posztójára.

A rendező figyelmébe: a verekedést némajátékkal esetleg be lehetne mutatni egy korábbi jelenettel párhuzamosan.

PÉTER *(Ifjabb Schankhoz)* Ezt fogom veled csinálni. Felfeszítelek a biliárdasztalra, és kiszaggatom az orrlyukaidat. Biztos lehetsz benne, hogy megteszem, ha még egyszer olyasmit mondasz, mint az előbb.

STEFI Észnél légy...

Péter kirohan a kocsmából.

20.

Németek a malomban. Rádió szól, valamelyik németországi adó, háborús híreket mond. Katonaindulók.

FRIEDRICH Az első világháborúban sem győzték le a németeket. Én láttam visszavonulni a német hadsereget, olyanok voltak a német katonák, mintha akkor indultak volna a csatába.

LELKÉSZ Megalázták, de nem győzték le őket. Németországot sohasem győzték le. Ma ismét erős, a legerősebb Európában, és most visszafizeti a sok megalázást.

FRIEDRICH Visszontlátjuk még a német katonákat.

STEFAN Találkozni szeretnék még egyszer azzal a német tiszttel, aki szarrá akarta lövetni Szenttamást.

LELKÉSZ Látunk mi itt még német katonákat, előbb, mint gondolnátok. De azok nem fognak csupán végigmasírozni a falukon. Itt fognak maradni. Végleg itt maradnak.

STEFI A magyarok is követelik ezt a részt. A régi határokat akarják.

LELKÉSZ A határokat majd Németország szabja meg. Végez Franciaországgal és Angliával, és utána olyan határokat szab, ami nekünk megfelel. Európában csak egy hatalom lesz: Németország.

PÉTER És a Szovjetunió?

STEFI Ugyan már.

LELKÉSZ Az oroszok is hamarosan sorra kerülnek. Előbb sorra kerülnek, mint gondolnátok.

Felerősödik a rádió hangja, Péter kivételével valamennyien köréje gyűlnek.

20a.

Gallai meglátogatja Török Ádámot a börtönben. Élelmet hozott, kicsomagolja. Török Ádám eszik.

GALLAI Azt mondják, elér a háború hozzánk is.

TÖRÖK ÁDÁM A háború nekem csak szerencsét hozhat. Egyszer már kiszabadított a börtönből, kiszabadít másodszor is.

GALLAI Öldöklés és rablás lesz.

TÖRÖK ÁDÁM Abból én is szeretném kivenni a részem.

GALLAI Miből?

TÖRÖK ÁDÁM Főleg a rablásból.

GALLAI Lehet, hogy nem megy öldöklés nélkül.

TÖRÖK ÁDÁM Akkor az öldöklésből is.

GALLAI Megváltóztál.
 TÖRÖK ÁDÁM Dehogy. Csak gondolkoztam és tanultam. Ha kikerülök innen, majd meglátod, mi mindent megtanultam. Te még sohasem voltál börtönben.
 GALLAI Voltam a háborúban.
 TÖRÖK ÁDÁM Semmit sem tanultál. De én igen. Újra fogom osztani a lapokat. Gyönyörű osztást csinállok. Ha velem tartasz, neked is osztok néhány nyerő lapot.
 GALLAI Azt hiszem, más dolgom lesz.
 TÖRÖK ÁDÁM Verved kell a citerát?
 GALLAI Úgy érzem, az embereknek nagy szükségük lesz a citerámra.
 TÖRÖK ÁDÁM Egyszer már megvertelek. Nem használt. Ha kikerülök innen, lehet, hogy ismét megverlek, hátha most használ.
 GALLAI Lehet, hogy már nem vagy erősebb, mint én.
 TÖRÖK ÁDÁM Mindig erősebb leszek.
 GALLAI *(feláll)* Mennem kell. Várnak a gyerekek. Kukacbálat ígértem nekik délutánra. *(Elmegy.)*

21.

Gallaiék szobája. Gallai színes szalagokkal díszíti.

PÉTER *(egy ideig némán figyeli Gallait)* Fontos dolgot kellene elintézned ma délután. El kellene menned a Zöld utcába.
 GALLAI Vasárnap van.
 PÉTER Éppen azért.
 GALLAI Nem lehet. Ma délután sehova sem mehetek. Kukacbál lesz.
 PÉTER Fontos dologról van szó.
 GALLAI Legjobb volna, ha a papírszalagok állandóan itt lógnának, de Rézi mindig leszedi őket.
 PÉTER Tényleg el kell menned a Zöld utcába.
 GALLAI Ma nem érek rá. A Zöld utca várhat.
 PÉTER A kukacbál is várhat.

GALLAI Nem. Hamarosan itt lesznek a gyerekek.
 PÉTER Majd elmondom, miről van szó.
 GALLAI Mondjad. De siess, mert hamarosan itt lesznek a gyerekek, és nem szeretik, ha felnőttek lábatlankodnak az ő báljukon.
 PÉTER A határban nagy a nyugtalanság. Ez az esős tavasz rendkívül jó termést, elsősorban rendkívül jó cukorrépatermést ígér, de ugyanakkor gyors és jó munkát igényel. A gazdák már dörzsölik a kezüket, nagyot fognak hízni az idén, de azért félnek is, a munkások most megszoríthatják őket. Persze nem mutatják, hogy félnek, éhbérért dolgoztatják az embereket, különösen a kapás asszonyokat. De rettenetesen nagy bajba kerülnek, ha az a sok kapás asszony egyszerre leteszi a kapát. És ha utánuk a többi munkás is leáll.
 GALLAI Ez igaz. Kénytelenek lennének nagyobb napszámot fizetni.
 PÉTER Ez a beszéd! Itt az alkalom, hogy kissé megpörköljük a hereméhek szárnyait.
 GALLAI Ezért menjek a Zöld utcába?
 PÉTER Igen. Szinte valamennyi Zöld utcai asszony a répaföldeken dolgozik, legtöbbször a cukorgyári gazdaságban. És neked vannak barátaid a Zöld utcában.
 GALLAI A Csoszogók.
 PÉTER Az ő asszonyaik is a Schwarznál dolgoznak. Ha a jövő hét derekán leállnak...
 GALLAI Azt hiszem, meg lehet csinálni.
 PÉTER Remek ember vagy, sógorom. Mondtam is az elvtársaknak, hogy terád mindig számíthatunk.
 GALLAI Nem árt, ha megpörköljük egy kicsit a hereméheket.
 PÉTER Ez a beszéd. Öltözz, és menj mindjárt a Zöld utcába.
 GALLAI Ma nem mehetek sehova. Ma kukacbál lesz, a gyerekek számítanak rám.
 PÉTER *(megragadja Gallai ingjét)* Velem ne tréfálj, a fene essen beléd. Azt mondtad, hogy vállalod.
 GALLAI Persze hogy vállalom. Majd holnap elmegyek a Zöld utcába. De a kezedet vedd el innen, mert szájon váglak.

PÉTER *(visszahúzza a kezét)* Most kellene elmenned. Otthon vannak az asszonyok...

GALLAI Jövő hétre akarjátok a sztrájkot, igaz?

PÉTER Igen.

GALLAI A feladatokat kiosztottátok egymás között?

PÉTER Igen. Mindenki dolgozik már a maga területén. A magyar elvtársak a Tukban, Jankófalván, a szerb elvtársak a Kátyban...

GALLAI A Zöld utca rendben lesz. De az én dolgom, hogy kivel és mikor beszélek.

PÉTER Meg tudod csinálni?

GALLAI Persze. Megpörköljük egy kicsit Schwarz vezérigazgató szárnyát.

PÉTER Ha tényleg megcsinálod, javasolni fogom az elvtársaknak, hogy vegyünk fel a pártba.

GALLAI Ne javasold. Meglesz a pártotok nélkülem.

PÉTER Hozzánk tartozol.

GALLAI Nem csak hozzátok tartozom. És senkihez sem tartozom egészen.

PÉTER Nem értelek. Néha egészen okosan beszélsz, de néha egyáltalán nem értelek. Sohasem tudom, hogy mit akarsz tulajdonképpen.

GALLAI Sztrájkra izgatni.

PÉTER Nem csak erre gondoltam. Általában mit akarsz?

GALLAI Sokáig akarok élni.

PÉTER Így? Éhbérért gürcölni a földeken, aztán színes papírszalagok alatt citerázgatni? Így akarsz sokáig élni?

GALLAI Így is sokáig élhetek. Éppen azért, mert színes papírszalagok alatt citerázom. Mert rengeteg embernek játszom, nálunk mindig sokan szoktak lenni. De kívánom, hogy ti váltsátok meg a világot.

PÉTER Miközben te rózsamézét ígérgetsz a gyerekeknek.

GALLAI Egyszer majd hozok nekik rózsamézét.

PÉTER A gyerekek kinőnek a meséidből.

GALLAI Sohasem nőnek ki a meséimből. Lehet, hogy kételkednek a rózsamézben, de azért titokban nagyon várják. És én egy-

szer majd hozok nekik rózsamézét. És most már menj el innen, mert mindjárt kezdődik a kukacbál.

Péter elmegy, Gallai is kimegy. Citeraszó, gyerekszívaj.

22.

Törökék háza. Az apa egyedül ül a szobában. Kívülről birkabégetés hallatszik. Gallai István lép be a három Török fivérrel.

SÁNDOR A világon nincs még egy ilyen buta állat, mint a birka.

A legbutább állat a világon, és még butább lesz, ha megázik. Buta és bűdös. Az ázott birka a legbűdösebb a világon.

PÁL Rengeteg baj van velük ilyenkor tavasszal. Elnehézülnek, ilyenkor a legbutábbak.

SÁNDOR Minden éjjel megellik kettő-három.

GALLAI Nem jó idő jár a kisbárányokra. Ronda, hideg idő van.

SÁNDOR Rengeteg szalmát szórunk alájuk, nehogy átfázzanak.

TÖRÖK Hol vannak az asszonyok?

ISTVÁN Még nem jöttek haza.

TÖRÖK Mit csinálnak ennyi ideig ebben a ronda időben? Kártyázhatnánk vacsoráig.

Mindannyian leülnek, kártyázni kezdenek. A kártyán állandóan Gallai nyer.

GALLAI Hol dolgoznak az asszonyok?

ISTVÁN A Schwarz-birtokon. Messze van nagyon, alig élnek, mire hazavergődnek. Ronda idő jár most a kapásokra.

GALLAI Mennyit keresnek?

SÁNDOR Tíz dinár a napszám.

GALLAI A vezérigazgató harmincezret kap havonta.

TÖRÖK Mennyit?

GALLAI Harmincezret.

SÁNDOR Honnan tudod?

GALLAI Tudom. A Schankéktól hallottam.

PÁL A Schwarz harmincezret kap?

GALLAI Annyit. Szerencsés ember. Őt jobban szereti az isten, mint másokat.

ISTVÁN A te feleséged hol kapálja a répát?

GALLAI Sehol. Az én feleségem nem fog senkinek gürcölni tíz dinár napszáért.

PÁL Nagy család vagyunk, jól jön az a tíz dinár is. A birkákból nem tudnánk megélni ennyien.

GALLAI Nekem nincs egyetlen szál birkám sem, mégsem engedem a feleségemet tíz dinárért répát kapálni.

SÁNDOR Puha ember vagy. Tavasszal az asszonyoknak a répa-földön a helyük.

GALLAI Ott a helyük, ahol becsületesen megfizetik őket.

SÁNDOR Rendesen megkapják a napszámot.

GALLAI A tíz dinárt, mi? Sokkal többet ér a munkájuk.

ISTVÁN Te kommunista vagy?

GALLAI Nem.

SÁNDOR Nem szeretjük a kommunistákat. Nincs az égvilágon semmijük, így hát folyton elégedetlenkednek és pofáznak. Nekünk legalább birkanyájunk van.

GALLAI A birkák ilyen esős tavasszal a legbüdösebbek.

PÁL Mi a fenét akarsz tulajdonképpen?

GALLAI A tukiak és a jankófalviak, meg a kátyi szerbek hamarosan meg fogják szorongatni a gazdákat. Nem engedik az asszonyaikat a répa-földre, amíg nem kapnak nagyobb napszámot.

ISTVÁN Puha emberek. Még saját asszonyaikat sem merik munkára parancsolni. Nyavalyás, puha emberek.

GALLAI Vagy bátor emberek.

SÁNDOR A tukiak? A jankófalviak? *(Nevetés.)*

GALLAI Igen. Lehet, hogy ez lesz a ti szerencsétek is. A tukiak és a jankófalviak kiharcolják majd a ti asszonyaitoknak is a nagyobb napszámot. *(Kintről asszonyhangok. Sándor kimegy, majd csakhamar visszajön, leül.)* Megjöttek az asszonyok?

SÁNDOR Megjöttek.

GALLAI Bőrig ázva és nyakig sárosan?

SÁNDOR Igen. Nyakig sárosan.

GALLAI Nem baj. Az a fontos, hogy bátor embereik vannak.

Sándor feláll, Gallaihoz lép.

SÁNDOR Falra kenhetnélek, ha akarnálak.

ISTVÁN Bármelyikünk falra kenhet, fél kézzel is. Ha akarod, a gyáva jankófalviak szeme láttára.

GALLAI Várjatok még vele néhány napig. Várjatok legalább addig, amíg a gyáva emberek kikaparják az asszonyaitoknak a nagyobb napszámot.

PÁL Nekünk mások ne kaparjanak ki semmit.

ISTVÁN Majd mi kikaparjuk magunknak a részünket. Előbb kaparjuk ki magunknak, mint a jankófalviak.

GALLAI Egyszerre kell.

SÁNDOR Hát akkor majd egyszerre. De te jobb, ha befogod a szádat. Jól tudjuk mi nélküléd is, hogy mit kell csinálnunk. Ezért jobb, ha befogod a szádat.

TÖRÖK Leülni! Kártyázzunk.

GALLAI Kártyában is megverlek benneteket.

Kártyáznak, távolról morajlás hallatszik, megfelelő hangeffektusokkal érzékelteni a sztrájk kezdetét.

23.

Néma tömeg háttal a nézőtérnek. Az emberek egy pontra figyelnek. Várnak. Simon Károly jön be, egy kordét húz, azon égetett csuprok. Gallai Istvánal találkozik.

SIMON Mire várnak ezek?

GALLAI Most tárgyalnak a községházán a gazdákkal. Dupla napszámot követelnek.

SIMON Miért vannak ilyen csöndben?

GALLAI Majd lesz itt láрма, ha megkapják a dupla napszámot. Mi van ezekben a csuprokban?

SIMON Méz. Egy öreg méhésztől rendelte a Kudlik boltos.

GALLAI Milyen méz?

SIMON Van itt mindenféle. Rá van írva a csuprokra.

Gallai izgatottan nézegeti a csuprokat, a színpad másik szélén Rézi a lakásukban a varrógéphez ül. Gallai megtalálja a rózsamézet. Felkapja a csuprot, rohan, viszi Rézinek.

GALLAI *(a varrógépre csapja a mézet)* Rózsaméz!

RÉZI Mi történt veled? Sápadt vagy, mint a halál.

GALLAI Rózsaméz. Nézd meg. Írja rajta. *(Mézet csorgat a szájába.)*
Tessék, hoztam neked rózsamézet.

RÉZI *(kanalat vesz elő, megkóstolja a mézet)* Tényleg rózsaméz. *(Leveszi a szemüvegét.)* Rózsailleség van.

GALLAI Hoztam neked rózsamézet. Ugye hogy hoztam neked rózsamézet? Egyél belőle. Azt akarom, hogy mindig fiatal maradj.

RÉZI *(eszik még a mézből)* Adjál a gyerekeknek is. Már nagyon várják.

GALLAI Persze. Adok a gyerekeknek. *(Kirohan a mézzel.)*

Távolról vidám gyermekzsivaj. Aztán egyszerre hangos lesz a tömeg, üdörlésgáz. A színpad közepén megjelenik a harmonikás, játszani kezd, a színpad egyik szélén Gallai citerázik, a másik szélén Péter forgatja a verkli-t. Magyar, szerb, német zene teljes összhangban, mintha mindhárman ugyanazt játszanák. Később távolról a háborús veszélyt jelző hangok, melyek egyre inkább felerősödnek. A tömeg lassan szétszéled.

24.

A színpadon Gallai, a harmonikás – és Péter helyett Stefi a verkli mellett. Most is játszanak, de teljes diszharmóniában. Ismét a háborús zajok. Megjelenik Török Ádám, megáll a színpad közepén. Gyászruhába öltözött emberek kezdenek felvonulni a Kálvária-ra. Török Ádám gúnyosan nézi őket.

Gép- és kéziratból

Krisztus katonái a Görbe utcából

filmforgatókönyv

SZEMÉLYEK

Nagy István (25-30 éves)

Kuka Pali (25-30 éves)

Szakács György (25-30 éves)

Bakos Péter (25-30 éves)

Harmat János (25-30 éves)

Kuglic József (25-30 éves)

Nagy Istvánné (20-25 éves)

Szenci, a boltos (50-60 éves)

A pap (50-60 éves)

Povazsánszki, a halász (35-40 éves)

I. férfi

II. férfi

Katonatiszt

Főcím, bejelentés.

1.

Zsúfolt katolikus templom. Nagypéntek esti mise. A pap az oltár előtt térdel a ministránsokkal, a hívők a padokban az ilyenkor szokásos egyházi éneket éneklék. A padok és az oltár között, a fal mellett Krisztus koporsója. A koporsót díszegyenruhás, sapkás Krisztus-katonák őrzik kivont karddal. Hatan vannak: az első pár Nagy István és Kuka Pali, a második Szakács György és Bakos Péter, a harmadik Harmat János és Kuglic József.

Időnként, amikor szünetel az éneklés, kívülről motorzúgás, szekerek zörgeése, kiabálás hallatszik, a jugoszláv hadsereg egységei vonulnak vissza. A mise vége felé közeledik, a pap a befejező ceremóniát végzi. Szakács György halkán megszólal Nagy István mögött.

SZAKÁCS Vigyázz azzal a vacak karddal, mert még levágod a füled. Hallod, egyszer egész biztosan levágod azt a klepa füledet.

Nagy Istvánnak elkomorul az arca, de nem mozdul, nem válaszol.

A mise véget ér, az emberek tódulnak kifelé a templomból, de többen a koporsóhoz járulnak, térdet hajtának, rövid imát mormolnak, köztük egy fiatal lány is, a későbbi Nagy Istvánné. Ő is térdet hajt, úgy tesz, mintha imádkozna.

NAGY ISTVÁNNÉ Megvárjalak?

Nagy Istvánnak csak a szeme mozdul, a lányra néz, alig észrevehetően megrázza a fejét.

NAGY ISTVÁN Egész éjjel itt kell maradnom.

NAGY ISTVÁNNÉ Holnap?

NAGY ISTVÁN Várj meg a körmenet után.

SZAKÁCS Ha addig le nem vágja a fülét.

A pap rosszállóan néz rájuk az oltár elől, a lány felkel, kifelé indul, Szakács György hosszan bámul utána. A templom lassan kiürül, őrségváltás következik.

Másik hat Krisztus-katona jön be, az eddig őrt állók pedig a sekrestyébe vonulnak, a sor felbomlik, az oltár előtt mindannyian térdet hajtának és keresztet vetnek. Bakos Péter Nagy István mellé sodródik. Halkan kérdezi:

BAKOS A Szakács Gyuri megint elkezdte?

NAGY ISTVÁN Megint.

BAKOS Terike miatt?

NAGY ISTVÁN Egy időben sokat koslatott utána.

BAKOS Miért nem pofozod meg?

NAGY ISTVÁN Mást fogok vele csinálni.

BAKOS Mit?

NAGY ISTVÁN Levágom a fülét.

BAKOS Ezzel a vacak játékkarddal?

NAGY ISTVÁN Majd megélesítem.

Beérnek a sekrestyébe, leveszik a süvegüket, leteszik a kardjukat, padokra ülnek. Nagy István mutogatni kezd Kuka Palinak, küldi valahová, hogy szerezzen egy kaszakövet, mert meg akarja élesíteni a kardját, hogy levágja Szakács Gy. fülét. Kuka Pali előbb megdöbbenve néz, azután szélesen elvigyorodik és kimegy a sekrestyéből.

SZAKÁCS Ezt a hülyét nem szabadna beöltöztetni Krisztus katonájának. Szégyellem nagyon, hogy ilyenekkel kell őrt állnom.

BAKOS Senki sem kényszerít rá.

SZAKÁCS Nem szeretem a beteg embereket.

KUGLIC Csak süketnéma. És megy Nagy Pista után mindenhova, mint a kutya.

NAGY ISTVÁN Nincs neki senkije, örül, ha emberek között lehet. Nagyon boldog, ha egyszer egy évben szépen felöltöztetik, és őrt állhat Krisztus koporsójánál.

SZAKÁCS A beteg embereket el kellene különíteni az egészségesektől. Ez lenne a dolgok rendje.

KUGLIC Kuka Pali nem beteg. Csak süketnéma.

Kintről behallatszik a visszavonuló katonaság zaja, egy ideig valamennyien arra figyelnek. Szakács elvigyorodik.

SZAKÁCS Nagyon hangosan vonulnak vissza.

HARMAT Néha szerencse az, ha valaki süketnéma. Nem viszik el katonának. Nem lövik agyon a háborúban.

KUGLIC Itt nem lesz háború. A jugoszláv hadsereg eltakarodik, a magyarok bevonulnak, és kész. Ismét Magyarország leszünk.

BAKOS Közben háború van.

KUGLIC De nem itt. Itt nem hagynak lövöldözni.

BAKOS Majd elvisznek oda, ahol lövöldöznek.

HARMAT Rosszat álmodtam az éjjel. Szép nagy búzatáblában jártam, simogattam a kalászeket, aztán a búzaszálak egyszerre csak kökénybokrokká váltak, mindenütt kökénybokrok álltak, rengeteg érett kökénnyel, aztán a kökény szederré változott, sze-

derindák fonódtak a lábamra, az indákból meg kígyók lettek, és a vállamra másztak. Nagyon rossz érzés volt, halálra rémültem... Engem biztosan elvisznek katonának.

SZAKÁCS Magyar katona leszel. Valamennyien magyar katonák leszünk.

NAGY ISTVÁN Én nem. Én egyik fülemre süket vagyok.

Csodálkozva néznek rá, ezt eddig senki sem tudta. Nagy I. elmosolyodik.

NAGY ISTVÁN A jugoszláv hadseregből is kiszuperáltak.

BAKOS Háborúban az alighanem kevés lesz.

NAGY ISTVÁN Ha kell, megsüketülök mindkét fülemre.

SZAKÁCS Nem vagy te süket egyik füledre sem.

NAGY ISTVÁN Civilben nem. Civilben megnősülök.

SZAKÁCS Megnősülsz? Mikor?

NAGY ISTVÁN Hamarosan. Már be vagyunk jelentve a papnál.

A többiek felugráltnak, vállon veregetik Nagy Istvánt. Csak Szakács húzódik félre. Bejön Kuka Pali, mutogat valamit Nagy Istvánnak, de az nem veszi észre.

SZAKÁCS Mit mutogat ez a hülye?

Nagy István néhány jelet vált a süketnémával.

NAGY ISTVÁN Azt mondja, hogy rengeteg katona megy az úton.

SZAKÁCS Halljuk. Egyre sebesebben pucolnak hátrafelé.

Kuka Pali elővesz a zsebéből egy kaszakövet, odaadja Nagy Istvánnak. Az megnézi, ráköp, aztán élesíteni kezdi vele a kardját.

KUGLIC Mi a jóistent csinálsz?

NAGY ISTVÁN Megélesítem a kardot. Holnapra olyan éles lesz, mint a borotva.

SZAKÁCS Tudtam én! Tudtam, hogy az lesz. Olvastam valahol, hogy ha valamit sokáig mondogatsz valakinek, az előbb-utóbb megteszi. Nagy Pista is le fogja vágni a saját fülét. Azért élesíti a kardját. Igaz?

NAGY ISTVÁN A te füledet fogom levágni, tökök. Azért élesítem.

Hirtelen csönd lesz, aztán kitör a röhögés. A pap jön be halkan, egy ideig nézi a jókedvű Krisztus-katonákat.

A PAP Szeretem, ha jókedvűek vagytok.

KUGLIC Nagy Pista le fogja vágni a Szakács Gyuri fülét.

A PAP Ne emeljetez kezet egymásra. Csúnya idők lesznek itt anélkül is. Legalább ti ne emeljetez kezet egymásra.

SZAKÁCS Miért lennének csúnya idők?

A PAP Háború van. Gyilkolják egymást az emberek. Ti pedig fiatalok vagytok.

HARMAT Csak vicceltünk, tisztelendő úr.

A PAP Szeretném, ha a háború után megint itt lennétek mind a hatan. És újból együtt őriznétek Krisztus koporsóját.

2.

Feltámadási körmenet nagyszombat estéjén. Hosszú embersor kígyózik, körbejárják a templomot, harsányan énekelnek.

A menet élén a pap halad, mögötte viszik a Krisztus koporsóját, tizenkét Krisztus-katona kíséri kivont kardokkal. Nagy István mögött Szakács György lépked, énekszó közben hangosan beszél.

SZAKÁCS Kapa való a te kezédbe, meg kasza, nem pedig ilyen éles kard. Ez csak bajt hoz rád, meglátod. Egy rossz lépés, és levágod a füled. Fogadjunk, hogy levágod azt a klepa füledet, még mielőtt véget érne a körmenet.

Nagy István merev arccal lépked, nem válaszol. Az éneklő emberek lassan megkerülik a templomot, a körmenet rendben visszatér a templomba.

Krisztus koporsóját visszateszik a helyére, hat katona mellette marad, Nagy Istvánék bevonulnak a sekrestyébe. Bakos vállára csap Kuka Palinak.

BAKOS Ezzel is végeztünk. Most egy évig megint rongyokban fogsz járni.

SZAKÁCS Az illik hozzá, nem a díszegyenruha. A hülyék maradjanak hülyéknek, a parasztok maradjanak parasztoknak. Kapát a kézbe, a kardot bízzák másokra. A körmenet alatt Nagy Pista egy hajszaál híján levágta a fülét. Ha kicsit tovább tart a körmenet...

Nagy István hirtelen mozdulattal Szakács torkának szegezi a kardját.

NAGY ISTVÁN Ne mozdulj, mert átszúrom a torkodat.

Szakács hátrálni kezd, a többiek nevetnek.

SZAKÁCS Megőrrültél?

Nagy István most a szemének szegezi a kardot. Szakács kétségbeesetten néz a többiekre, megpróbálja viccként felfogni a dolgot, mosolyogni próbál, de érzi, hogy Nagy István komolyan fenyegetőzik.

NAGY ISTVÁN Kiszúrom a szemed, ha megmozdulsz.

Nagy István hirtelen felemeli a kardot, suhint vele, lemetszi Szakács György bal fülét. Szakács felordít, arcát elönti a vér, a többiek csak most döbbennek rá, hogy Nagy István nem tréfált.

Hárman Szakácshoz ugranak, próbálják elállítani a vérzést. Nagy István a sekrestye közepén áll. Kuka Pali ámulva függeszti rá szemeit, elismerően bólint, Nagy István suhintását utánozza, ismét bólint.

Belép a pap. Szörnyülködve néz körül, a földről fölemeli a levágott fület. Lassan Nagy Istvánhoz fordul.

A PAP Miért tetted ezt, fiam?

NAGY ISTVÁN Megígérttem neki.

A PAP Isten házában nem szabad vérnek folynia. Legalább itt ne folyjon vér.

NAGY ISTVÁN Magamnak is megígérttem.

A PAP Ezt a kardot vidd el innen. Soha többé ne hozd be a templomba. Vidd innen!

NAGY ISTVÁN Elviszem.

3.

Templom előtt. Mennek haza az emberek. Nagy István és Kuka Pali most már kopott „civil” ruhában ballagnak. Hirtelen csatlakozik hozzájuk Nagy István menyasszonya, észreveszi a kardot.

NAGY ISTVÁNNÉ Mit akarsz azzal a karddal?

NAGY ISTVÁN A tisztelendő úr nekem adta. Hogy mindig emlékeztessen bűnös cselekedetemre. Majd a szobánkban felakasszuk a falra.

NAGY ISTVÁNNÉ Nem értem, miről beszélsz.

NAGY ISTVÁN Levágtam a Szakács Gyuri bal fülét.

Csendben ballagnak, a lány megáll.

NAGY ISTVÁNNÉ Most megint hülyéskedsz, ugye?

NAGY ISTVÁN Nem. (Kuka Palira mutat.) Kérdezd meg tőle.

NAGY ISTVÁNNÉ Nem tudok vele beszélni.

Nagy István mutogat valamit a süketnémának, mire az eljátssza a füllevágást.

NAGY ISTVÁN Ezt megértetted?

NAGY ISTVÁNNÉ Tényleg levágtad a fülét?

NAGY ISTVÁN Tényleg.

NAGY ISTVÁNNÉ Most húsvétkor...

NAGY ISTVÁN Most volt kard a kezemben.

Szó nélkül mennek tovább, a lány később halkán megszólal.

NAGY ISTVÁNNÉ Egész életében gyűlölni fog.

NAGY ISTVÁN Eddig is gyűlölt. Miattad. Ezentúl majd a füle miatt is gyűlölni fog.

NAGY ISTVÁNNÉ Rossz természetű ember. Nem tud nevetni. És épp húsvétkor... A karácsonyt mindig jobban szerettem, mint a húsvétot. Karácsonykor szép fehér és tiszta a világ. Betlehemesek járkák a házakat, és mindenütt karácsonyfák vannak. Imádom a fenyő illatát.

NAGY ISTVÁN Kivárjuk a karácsonyt is.

NAGY ISTVÁNNÉ A háromkirályok ünnepét is szeretem. Amikor leszedjük a karácsonyfát, és szép lassan elégetjük, hogy minél tovább érződjön az égő fenyő illata.

Néhány jugoszláv katona jön velük szemben. A kocsit közepén baktatnak, mikor eltávolodnak, Nagy István utánuk néz.

NAGY ISTVÁN Ezek már az utolsók. Reggelre itt lesz a magyar katonaság.

NAGY ISTVÁNNÉ Nagy felfordulás lesz?

NAGY ISTVÁN Ne félj, elveszlek feleségül.

Kuka Pali hirtelen megpillant valamit a földön, odaugrik, fölveszi, furcsa rikoltozó hangot hallat, egy forgópisztolyt talált. Átnyújtja Nagy Istvánnak.

NAGY ISTVÁNNÉ Mi az?

NAGY ISTVÁN Egy forgópisztoly.

NAGY ISTVÁNNÉ Biztosan a katonák dobták el.

NAGY ISTVÁN Azok már nem hordanak ilyeneket. Ócska régi pisztoly. Valamelyik mezőőré lehetett.

NAGY ISTVÁNNÉ Dobd el a fenébe.

NAGY ISTVÁN *(Kuka Palira mutat)* A tökös nagyon örül neki. Van már egy játékkardunk meg egy játékpisztolyunk. Jöhet a háború! Megvédjük magunkat.

Kuka Pali hevesen mutogatni kezd.

NAGY ISTVÁNNÉ Mit mond?

NAGY ISTVÁN Ebből akar díszlövéseket adni az esküvőnkön.

NAGY ISTVÁNNÉ Nehogy megengedd neki!

NAGY ISTVÁN Persze hogy nem engedem meg. Hat golyó van benne. Ha kilövi őket, nem tudok újakat szerezni.

4.

Nagy Istvánék esküvője a templomban. Szerény esküvő, a fiatal pár mögött 15-20 ember álldogál, köztük a húsvétkor látott Krisztus-katonák, még Szakács György is, egyik füle leragasztva. A két tanú Bakos és Kuglic.

A pap befejezi a szertartást, megáldja őket, kijönnek a templomból.

A templom előtt fényképezkedésre készülődnek. Csoportkép: az ifjú pár és a másik öt Krisztus-katona.

Kissé távolabb, a fényképész mögött két magyar csendőr sétálgat.

KUGLIC Szép szál legények. És mindig szép vasalt tiszta egyenruhában járnak.

BAKOS Gondolod, hogy olyan tiszta az az egyenruha?

KUGLIC Jelentkeztem csendőrnek.

Mindannyian ránéznek, nem tudják, hogy komolyan beszél-e.

NAGY ISTVÁN Nafene. Szeretnél ilyen szép kalappal a fejedén sétálgatni?

KUGLIC Könnyebb, mint kukoricát törni.

NAGY ISTVÁN A kukoricásban fürjeket, fácánokat, meg más érdekes madarakat lát az ember.

KUGLIC Meg aztán, ha csendőr leszek, nem hívnak be katonának. Téged már őszre elkaphatnak.

NAGY ISTVÁN Engem nem. Ha kell, töksüket leszek.

KUGLIC Majd meglátjuk.

NAGY ISTVÁN Itthon fogok maradni. A paraszt maradjon a kapánál és kaszánál, meg a gyermekcsinálásnál. Szakács Gyuri is megmondta húsvétkor.

KUGLIC Rá is ment a bal füle. Ő megmenekült a katonaságtól...

Szakács kivételével valamennyien harsányan nevetnek. Elkattan a fényképezőgép.

5.

Nagy Istvánék szobája. Szegényes berendezés, a falon a templom előtt készült csoportkép és a templomból elhozott kard. Nagy Istvánné takarít. Kíntről kopácsolás hallatszik, az asszony kimegy a gangra. A gang szélén Kuka Pali ül kalapáccsal a kezében, egy téglát próbál kimozdítani a peremből.

Nagy Istvánék háza és udvara: szoba-konyhás kis falusi ház. Az udvaron tyúkok kapirgálnak. Az udvar el van választva a kerttől. A kert a folyóig húzódik, a víz mellett, a kert végében néhány fűzfa.

A vízben nagy csónakban Povazsánszki, a halász ül, varsákat rak le.

Nagy Istvánék udvarát téglafal választja el a szomszédos, jóval nagyobb ház udvarától. Nagy István a fal mellett egy kis ól körül matat, mellette egy ládában két házinyúl. Az asszony odakiabál Nagy Istvánnak.

NAGY ISTVÁNNÉ Mit csinál a Pali ezzel a kalapáccsal?

NAGY ISTVÁN Amit mondtam neki.

NAGY ISTVÁNNÉ Miért rongálja a gangot?

NAGY ISTVÁN Hagyjad csak, hadd dolgozzon.

A szomszédból, a fal fölött megjelenik az öreg Szenci szakállas arca. Az asszony visszamegy a lakásba.

Nagy István kiemeli az egyik nyulat a ládából, és berakja a kis ólba.

SZENCI Nyulakat fog tenyésztetni?

NAGY ISTVÁN Maguk zsidók eszik a nyúlhúst?

SZENCI Persze.

NAGY ISTVÁN Egyszer majd meghívom nyúlvacsorára. Szapora állatok ezek, hamarosan el leszünk látva nyúlhússal.

Nagy István fülénél fogva kiemeli a másik nyulat is a ládából.

SZENCI Az este betörték a szobám ablakát. Belevágtak egy féltéglát.

NAGY ISTVÁN Valami részek voltak lehettek.

SZENCI Tegnap alakulógyűlést tartottak a nyilasok.

NAGY ISTVÁN Hányan voltak? Három és felen?

SZENCI Nem tudom. Szakács Gyuszi köztük van.

Nagy István megszimogatja a nyulat, óvatosan beteszi a másik mellé.

NAGY ISTVÁN Csak egy szavába kerül, öregem, és levágom a másik fülét is.

SZENCI Lehet, hogy nem ők voltak. Lehet, hogy valami részek voltak.

NAGY ISTVÁN Az más. Akkor egyelőre még megmarad a Szakács Gyuri füle.

Szenci most Kuka Pali ténykedését figyeli.

SZENCI A Kuka Pali maguknál lakik?

NAGY ISTVÁN Nem. De állandóan itt lóg nálunk. Nincs senki-je. Itt meg jókat röhögünk együtt. Már a feleségem is megszokta, néha már ő is velünk nevet.

SZENCI Szeretném megkérni, hogy segítsen nekem elpakolni a boltban. De nem tudok beszélni vele.

NAGY ISTVÁN Majd én megmondom neki. Csak előbb elintézzük a gangot.

Szenci feje eltűnik, Nagy István odamegy Kuka Palihoz, aki már kiemelte a gang szegélyéből a téglát, és egy kis üreget kapart alatta. Az asszony is előjön a házból.

NAGY ISTVÁNNÉ Mit csináltok tulajdonképpen? Minek az a lyuk?

NAGY ISTVÁN Ide fogjuk rejteni a forgópisztolyt. Majd mindjárt meglátod, hogy milyen ravasz rejtekhely.

NAGY ISTVÁNNÉ Miért nem dobod inkább a kútba ezt a vacak pisztolyt. Egyszer még bajunk lesz belőle.

NAGY ISTVÁN Háború van. Fel kell fegyverkeznünk.

Kuka Pali közben előveszi a pisztolyt, olajos rongyba csavarja, belehelyezi az üregbe, a téglát visszailleszti a helyére. A téglára pár régi cügos cipőt tesz.

Aztán megjátssza, hogy észrevétlenül előveszi a pisztolyt. A cipőket félretolja, kihúzza a téglát, aztán előkapja a pisztolyt és röhögve utánozza a lövöldözést.

Nagy István is nevetni kezd, aztán az asszony is elneveti magát.

NAGY ISTVÁNNÉ Mindig hülyéskedtek. Olyanok vagytok, mint a gyerekek.

6.

Késő őszi délután, 10-12 ember álldogál a Szenci boltja előtt, iszogatnak, főleg söröznek. Nagy István kivételével a Krisztus-katonák is ott vannak (Kuglic csendőregyenruhában), külön csoportban söröznek (csupán Szakács nem iszik). Harmatot fogják körül, aki nagyon letörten álldogál.

Kukoricával megrakott kétlovas szekér közeledik, a bakon Nagy István ül feleségével, akinek domborodó hasa előrehaladott terhességről árulkodik.

A szekér a bolt elé ér, megáll. Bakos odamegy a szekérhez.

BAKOS Kiék ezek a szép lovak?

NAGY ISTVÁN Az öreg Firányié. Fél napra kölcsönadta őket.

A télen széthasogattam neki néhány akácfa tuskót.

BAKOS Harmat Janit behívták katonának.

Nagy István leugrik a szekérről.

NAGY ISTVÁN Hát akkor, vitéz úr, kérjen nekem is egy üveg sört az öreg tököstől.

Harmat bemegy a boltba, a csendőregyenruhás Kuglic végignézi Nagy Istvánt.

KUGLIC Elég koszos vagy, hallod-e. Krisztus katonájaként szebb voltál.

NAGY ISTVÁN Te is.

Bakos végignézi valamennyiüket. Gúnyosan megjegyzi:

BAKOS Gyönyörűen nézünk ki mindannyian. A Görbe utcai Krisztus-katonák.

NAGY ISTVÁN A vitéz úr elég bánatosnak látszik.

BAKOS Te is bánatos lennél a helyében.

SZAKÁCS Nem értem, miért lógatja az orrát. Mire a frontra érnek, a németek már régen megnyerik a háborút. Kár, hogy mi csak ilyen lagymatagon segítjük őket. Szálasi már régen megmondta...

BAKOS Menj a fenébe azzal a kurvával!

Harmat visszajön a sörökkel, mindenki elvesz egy üveggel, csak Szakács utasítja vissza. Ő eloldalog a társaságtól, a szekérhez megy.

SZAKÁCS Ilyen állapotban is dolgoznod kell?

NAGY ISTVÁNNÉ Bírok még dolgozni. Engem az anyám aratás közben szült meg.

SZAKÁCS Csúnya életed lehet.

NAGY ISTVÁNNÉ Szép életem van. Nagyon szép.

SZAKÁCS Mi benne a szép?

NAGY ISTVÁNNÉ Rengeteget nevetünk.

SZAKÁCS Min nevettek?

NAGY ISTVÁNNÉ Mindenem. Mi mindenem tudunk nevetni.

SZAKÁCS Nem értem, mi ebben a szép, ha...

NAGY ISTVÁNNÉ Mondd, miért nem mész innen a fenébe. Igyál meg inkább egy üveg sört.

Szakács hangosan válaszol, szavait mindenkihez intézi:

SZAKÁCS Én zsidó boltos söréből nem iszom! Ez a bolt szégyene az utcának.

NAGY ISTVÁN Be kellene zárni.

SZAKÁCS Igen. Be kellene zárni. Vagy tisztességes ember kezére adni.

NAGY ISTVÁN A zsidókat meg legjobb lenne elkülöníteni a tisztességes emberektől.

SZAKÁCS El kell különíteni őket.

NAGY ISTVÁN És a betegeket is az egészségesektől.

SZAKÁCS Betegeket is az egészségesektől.

BAKOS A félfülűeket is el kellene különíteni?

Hangos röhögés, Szakács dühösen elhallgat, azután égő arccal elmegy a bolt elől. Harmat Nagy Istvánhoz fordul.

HARMAT Bár az én fületem vágtad volna le. Akkor én is innen a bolt elől nyerném meg a háborút.

7.

Kora reggel. Nagy Istvánék udvarában. Nagy István a gangon ül, kukoricát morzsol, a felesége már mindennapos állapotban a baromfit eteti.

Lenn a vízen, a nagy halászcsonakban most is Povazsánszki vizsgálhatja a varsákat, gyakran néz Nagy Istvánék felé. Nyílik a kapu, Bakos jön be az udvarba, bólint Nagy Istvánnak, aztán leül mellé, segít morzsolni.

NAGY ISTVÁN Korán keltél.

BAKOS A szerb részen razziáznak a csendőrök.

NAGY ISTVÁN Mit keresnek?

BAKOS Már találtak is. Röpiratokat meg fegyvert. Letartóztatások is voltak. Mások meg bujkálnak.

NAGY ISTVÁN Nálad voltak már?

BAKOS Kik?

NAGY ISTVÁN A csendőrök.

BAKOS Miért jönnek hozzám? Mondtam, hogy...

NAGY ISTVÁN Csak kérdeztem.

BAKOS Mondtam, hogy a szerbeknél razziáznak.

Egy ideig csöndben morzsolják a kukoricát.

NAGY ISTVÁN Hányan vannak?

BAKOS Kik?

NAGY ISTVÁN Akiket nálam akarsz elrejteni.

Bakos meglepetten néz Nagy Istvánra, rövid szünet után válaszol.

BAKOS Hárman.

NAGY ISTVÁN Meddig maradnának?

BAKOS Estig. Csak estig. Éjjel kiszöknek a határba.

NAGY ISTVÁN Mostanában már elég kopasz a határ.

BAKOS Van hol meghúzódniuk. És ott fegyverük is lesz.

NAGY ISTVÁN Ti tudjátok.

BAKOS Akkor jöhetnek?

NAGY ISTVÁN Persze. Hol vannak?

BAKOS Povazsánszki csónakjában.

Bakos felkel, kimegy az udvar közepére, körülnéz, aztán int Povazsánszkinak. A halász lassan elindul csónakjával Nagy Istvánék kertje felé.

NAGY ISTVÁN Ravasz dolog. Nagyon ravasz.

A csónak kiköt. A halász körülnéz, mond valamit, a csónakból a hálók és varsák alól három ember bújik elő, felosonnak a kerten keresztül az udvarba és besurrannak a házba.

NAGY ISTVÁNNÉ Kik ezek?

NAGY ISTVÁN Estig maradnak. Te nem is láttad őket. Délben azért adjál nekik ebédet. *(Bakoshoz.)* Te pedig segíthetnél a halásznak.

BAKOS Igazad van.

Bakos int Povazsánszkinak, lemegy a kert végébe, beszáll a csónakba. Nagy István az udvarról néz utánuk.

A szomszédból valami zaj hallatszik. Nagy István halkan a falhoz megy és átnéz a szomszédba. Az öreg Szenci egy fészkerfélében rakodik. Nagy István felkapaszkodik, felül a falra, gyanakodva kérdezi:

NAGY ISTVÁN Mivel kínlódik itt hajnalok hajnalán, öregem?

Szenci előbújik, a nadrágját porolja.

SZENCI Vermet fogok ásni.

NAGY ISTVÁN Minek?

SZENCI Mit gondol?

NAGY ISTVÁN El akarja rejteni az aranyait.

SZENCI Aranyakkal én ma már nem itt volnék.

NAGY ISTVÁN Hát akkor mit akar elrejtteni?

SZENCI A nagy semmit.

NAGY ISTVÁN Nem rossz. De kinek rejti el a nagy semmit?

SZENCI Azoknak, akik majd az aranyaimat keresik. Mert egyszer biztosan keresni fogják.

Nagy Istvánék udvarába Kuka Pali jön be. Nagy István a falról magához inti. Elvigyorodik.

NAGY ISTVÁN Ha akarja segítünk magának.

SZENCI Tessék parancsolni. Nagyon fogok örülni.

Nagy István leugrik a falról, Kuka Pali is utánamászik. Bemennek a betonozott padlózatú fészerbe. Tele van mindenféle limlommal.

NAGY ISTVÁN Hova kívánja a vermet?

Szenci az egyik sarokba mutat.

SZENCI Talán ide. A maga nyulai közelébe.

Megtisztítják a kijelölt sarkot. Nagy István és Kuka Pali csákányt fognak, és kezdik felszaggatni a betont.

NAGY ISTVÁN Maga el is mehet a bótba öregem. Tudjuk, hogy milyen vermet kell csinálni. Nekünk is rengeteg aranyunk van.

SZENCI Köszönöm. Egyedül talán meg sem tudtam volna csinálni.

Szenci elmegy. Nagy Istvánék felszaggatják a betont, aztán ásni kezdenek. Délutánra készül el a verem. Hárman nézik.

NAGY ISTVÁN Ilyennek képzelte?

SZENCI Pontosan ilyennek. Elég sok arany elfér benne.

NAGY ISTVÁN Estig le is betonozzuk.

Egy ládába vizet, homokot és cementet öntenek, keverni kezdik a betont.

Szenci elmegy, aztán visszatér egy üveg borral. Nagy Istvánék meghúzzák az üveget és tovább dolgoznak. Esteledik, mire befejezik a munkát. Viharlámpa fényénél simítják el a friss betont.

SZENCI Nagyszerű. Könnyen megtalálható, de azért nem túl könnyen.

NAGY ISTVÁN Várja meg, amíg megszárad, aztán rakja vissza ezeket a kacatokat.

SZENCI Még egyszer köszönöm. Fizetnék maguknak valamit.

NAGY ISTVÁN Van még ebből a borból?

SZENCI Van.

NAGY ISTVÁN Még két üveggel kérünk.

SZENCI Természetesen. De pénzt is adnék.

NAGY ISTVÁN Pénz nem kell. Majd együtt röhögünk azokon, akik felfedezik az elvermelt aranyat.

SZENCI Én lehet, hogy akkor már nem leszek itt. De azért örülnek, ha legalább maguk nevetnének rajtuk.

Kimennek az utcára, Nagy István és Kuka Pali mutogatnak egymásnak, nevetnek. Szenci kihoz két üveg bort, átadja nekik. Átmennek Nagy Istvánékhoz, még mindig nevetnek. Nagy Istvánné az udvaron van, mosolyogva nézi őket.

NAGY ISTVÁNNÉ Megint hülyéskedtek? Berúgtatok?

NAGY ISTVÁN Még nem, de egy kicsit majd berúgunk. Az egyik üveget vidd be annak a három tököznek. Biztosan a fene eszi őket az unalomtól.

Átadja az üveget az asszonynak, az beviszi a házba. Nagy István felbontja a másik üveget, iszik belőle, majd átnyújtja Kuka Palinak. Kuka Pali leül a gangra, ő is iszik a borból.

Nagy István cigarettára gyújt, a nyulakhoz ballag, megeteti őket. Az ólban már tíz-tizenöt házinyúl van.

Az asszony kijön, megáll Kuka Pali mellett, aki tempósan iszogat és cigarettázik.

A folyón alig kivehetően feltűnik egy csónak, lassan közeledik. Nagy István figyel a csónakot, aztán visszamegy a feleségéhez, halkan mondja neki.

NAGY ISTVÁN Szólj be, hogy igyák meg a bort, aztán szedelőzködjenek. Megjött a halász.

Az asszony bemegy a házba. Kisvártatva előbukkan a három ember, gyorsan kezet fognak Nagy Istvánnal, majd a kerten keresztül lesietnek a folyóhoz. Beszállnak és lefeksznek a csónakban. A csónak lassan eltávolodik a parttól.

8.

Keresztelő a templomban. Nagy Istvánék újszülött fiát egy fiatal lány, a keresztanyja tartja a karjaiban, mellette vigyorogva feszít Kuka Pali, a keresztapa. Mögöttük Nagy István és felesége áll. A pap az ilyenkor szokásos szöveget mondja.

A templom kong az ürességtől, rajtuk kívül senki sincs bent. Befejeződik a keresztelés, a keresztanya átadja a csecsemőt Nagy Istvánnénak.

Indulnak kifelé, de a pap visszatartja Nagy Istvánt.

A PAP Együtt vagytok még mindannyian?

NAGY ISTVÁN Harmat Jani bevonult katonának.

A PAP De él még?

NAGY ISTVÁN Él. Csak rossz álmai vannak. Írt nekem egy levelet. Azt írja, hogy minden éjjel rossz álmai vannak.

A PAP A Szakács Gyurival megbékéltél?

NAGY ISTVÁN Gyűlöl. De azt hiszem titokban hálás nekem. Fél fülével megússza a háborút.

A PAP A karddal mit csináltál?

Nagy István kissé gúnyosan elmosolyodik.

NAGY ISTVÁN Felakasztottam a falra a szobánkban. Mindennap alaposan megszemlélem.

A PAP Nézd meg magadnak mindennap. Alaposan nézd meg mindennap.

Nagy István a többiek után siet. Kilépnek a templomból. Hideg szél fúj, fázósan összehúzzák magukat. Az utcán nem jönnek emberek. Két csendőr sétál kissé távolabb, az egyik Kuglic József.

9.

Tavaszi délután Nagy Istvánék kertjében. Nagy István és Kuka Pali krumplit kapálnak. Nagy István felnéz, a kapanyélre támaszkodik. A kerteken keresztül, a kerítéseket átugrálva Bakos és Povazsánszki fut feléjük. Nagy István a kapával meglöki Kuka Palit, és a rohanó emberekre mutat. Tanácstalanul néznek egymásra.

Bakos és Povazsánszki lihegve érkeznek hozzájuk, szólni sem tudnak egy darabig, leguggolnak a földre.

NAGY ISTVÁN Elfáradtatok?

BAKOS Csendőrök. Házkutatást tartanak.

NAGY ISTVÁN Nálad?

BAKOS Igen. Meg Povazsánszkinál is.

NAGY ISTVÁN (gúnyosan) Miért tartanának nálad házkutatást?

Ilyesmit a szerb részen szoktak csinálni.

POVAZSÁNSZKI Le akarnak fogni bennünket.

NAGY ISTVÁN Értem. Bujtassalak el titeket is estig.

BAKOS Lehet, hogy minden házat átkutatnak az utcában.

Nagy István elgondolkodik, a folyót nézi. Povazsánszkihoz fordul.

NAGY ISTVÁN Csónakkal nem lehetne?

POVAZSÁNSZKI Kilyuggatták a csónakomat. És biztosan figyel a folyót.

BAKOS Hamarosan ideérnek a csendőrök.

NAGY ISTVÁN Kuglic Józsi is köztük van?

BAKOS Igen.

NAGY ISTVÁN Menjetek be a házba. Hátha tudok beszélni vele.
POVAZSÁNSZKI Inkább a padlásra...

NAGY ISTVÁN Ha átkutatják a házat, a padlásra is felnéznek.
Menjetek csak a házba. Játsszatok a gyerekekkel. Most tanul járni.
Tanítgassátok járni.

Elindulnak, Nagy István int Kuka Palinak, hogy kövesse őket.

POVAZSÁNSZKI Legalább fegyverünk volna...

NAGY ISTVÁN *(vigyorog)* Be vagytok rezelve?

BAKOS Be.

NAGY ISTVÁN Én is.

Betuszolja őket a házba. Int Kuka Palinak, hogy vegye elő a pisztolyt, ő meg kimegy a ház elé az utcára.

Az utcában csendőrök járnak házról házra. Az utca túloldalán Kuglic közeledik egy másik csendőrrel. Kuglic átkiabál Nagy Istvánnak.

KUGLIC Mindjárt bemegyünk hozzád is.

NAGY ISTVÁN Miért nem most?

Kuglic mond valamit a másik csendőrnek, közben Nagy István integet neki. Kuglic rövid ideig tétoვάζik, megint mond valamit a társaságnak, aztán átmegy Nagy Istvánhoz.

KUGLIC Akartál valamit?

NAGY ISTVÁN Mi a fenét csináltok?

KUGLIC Azt a marha Bakost keressük, meg a halászt. Képzeld el, kezdettől fogva ellenünk dolgoztak. Deportálták a kommunistákat.

NAGY ISTVÁN Nem létezik!

KUGLIC Pedig így van. Hogy mekkora marha az a Bakos! Ha elkapjuk...

NAGY ISTVÁN Hagyd, hogy mások kapják el.

Kuglic rövid szünet után válaszol.

KUGLIC Én is jobb szeretném, ha mások kapnák el.

NAGY ISTVÁN Menjünk be. Megiszunk valamit, és ezzel meglesz a házkutatás is.

KUGLIC Menjünk.

Bemennek, a gangról Nagy István beszél a feleségének.

NAGY ISTVÁN Kuglic Józsi van itt, házkutatást tart. Hozd ki a pálinkát.

Leülnek. A gang szélén Kuka Pali ül, időközben szétszerelte a forgópisztolyt, alkatrészenként tisztogatja, és most rakja össze. Kuglic észreveszi a pisztolyt.

KUGLIC Neked fegyvered van?

NAGY ISTVÁN Ócska régi forgópisztoly.

KUGLIC Be kellett volna szolgáltatnod.

NAGY ISTVÁN Nem való ez már semmire. Lehet, hogy már löni sem lehet vele.

KUGLIC El kellene koboznom.

Nagy Istvánné kihozza a pálinkásüveget és a poharakat, leteszi melléjük. Nagy István tölt két pohárba, egyiket átnyújtja a csendőrnek. Az asszony mögöttük áll.

NAGY ISTVÁN Igyál inkább.

Egyből felhajtják a pálinkát, Kuglic leteszi a poharat, Kuka Palit figyel. Nagy István újból tölt, a poharat a csendőrnek nyújtja, az elhárítja, feláll. Kuka Pali a golyókat rakja vissza a forgóba.

KUGLIC Előbb ejtsük meg a házkutatást. Körülnézek egy kicsit.

Az ajtó felé indul, az asszony az ajtóig hátrál előre, Nagy István int Kuka Palinak, az helyére löki a forgót és a pisztolyt Kuglicra fogja.

NAGY ISTVÁN A házkutatás már megvolt. Vagy nem?

Kuglic sorra végignézi mindhármukat. Az ajtó felé int fejével.

KUGLIC Bent vannak?

NAGY ISTVÁN Alszik a gyerek. Nagyon nyűgös mostanában, örülünk, hogy végre elaludt egy kicsit.

KUGLIC Le kell tartóztatnom őket. A pisztolyt is el kell koboznom.

NAGY ISTVÁN A tökök nagyon ragaszkodik hozzá. Nem hiszem, hogy kiadná a kezéből.

KUGLIC Egy játékpisztollyal akartok megijeszteni? Lehet, hogy el sem tudja sütni.

NAGY ISTVÁN Lehet. De ha elsüti, a falat is keresztülyukasztja.

KUGLIC Idehívhatom a társaimat.

NAGY ISTVÁN Egyszer még feljegyezhetik valahová, hogy nem hívtál senkit.

KUGLIC Hová jegyzik fel?

NAGY ISTVÁN A másik oldalra.

Kuglic farkasszemét néz Nagy Istvánnal, vívódik, végül a poharáért nyúl, kiissza a pálinkát, elmosolyodik. Az ajtó felé mutat.

KUGLIC Pucoljanak innen minél előbb. A pisztolyt meg ne muto-gassátok senkinek.

Kimegy az utcára. A gangon Nagy Istvánné leül férje mellé, hozzábújik.

NAGY ISTVÁNNÉ Nagyon félttem.

NAGY ISTVÁN Nincs semmi baj.

NAGY ISTVÁNNÉ Most is félek. Soha életemben nem félttem eny-nyire.

NAGY ISTVÁN Egyszer ezen is nevetni fogunk.

Kint az utcán csendőrök lármáznak, elvonulnak.

NAGY ISTVÁNNÉ Szeretném, ha csönd lenne körülöttünk. Ha mindenütt csönd lenne. Az emberek halkan beszélgetnének, mint karácsonykor.

NAGY ISTVÁN Kivárjuk a következő karácsonyt is.

NAGY ISTVÁNNÉ A szép fehér karácsonyokat szeretem. Amikor minden tiszta és fehér. Gyerekkoromban derékig gázoltam a hó-

ban, és felkapaszkodtam minden lovasszánkóra. Esténként meg a karácsonyfa körül ültünk. Senki sem lármázott.

NAGY ISTVÁN Hatalmas karácsonyfát veszek neked. A plafonig fog érni.

NAGY ISTVÁNNÉ A háromkirályok ünnepét is szerettem. Amikor elégettük a karácsonyfát. Imádom az égő fenyő illatát.

NAGY ISTVÁN Háromkirályok napján kölcsönkérem a Firányiék szánkóját és a lovakat. Kimegyünk a határba, és egész nap rohangászunk a havon. Este jövünk haza, és akkor elégettük a hatalmas karácsonyfát. Darabonként égetjük el, hogy minél tovább érződ-jék a fenyő illata.

10.

Sűrű hóesés, sima hótakaró a szántóföldeken. Távolról kétlovas szán tűnik fel, egyre közelebb érnek a száguldó lovak. A szánon Nagy István ül a feleségével. Subába burkolózva hajszolják a lovakat, az asszony hangosan nevet. Távolodnak, majdnem eltűnnek, azután ismét felbukkannak. Egy ideig semmi sem mozdul körülöttük, a távolban tanyák füstölő kéményei. Fekete emberkék tünedeznek fel a hóban, rajvonalba az egyik tanya felé indulnak, lassan körülveszik. Nagy István megpillantja őket, nem szól semmit, a lovakat másfelé irányítja. Fegyverropogás hallatszik a távolból.

NAGY ISTVÁNNÉ Valahol lövöldöznek.

NAGY ISTVÁN Vadászok. Vadnyulakra, vaddisznókra.

A lovak most már a messziről látszó falu felé vágatnak.

Képváltás: Este Nagy Istvánék szobája, petróleumlámpa világít. A szoba közepén plafonig érő karácsonyfa, körülötte apró gyerek tipeg. Nagy Istvánné szedi le a karácsonyfadíszeket. Nagy István az asztalnál ül, cigarettázik. Nyílik az ajtó, Kuka Pali jön be, amint becsukja az ajtót, hevesen gesztikulálni kezd.

NAGY ISTVÁNNÉ Mit mond?

Nagy István fölkel, pálinkásüveget, poharakat rak az asztalra, tölt magának, iszik.

NAGY ISTVÁN A Bakost agyonlőtték a csendőrök ma délután.
Kint a Subic-tanyánál.

Rövid szünet. Az asszony rakosgatja a karácsonyfadíszeket.

NAGY ISTVÁNNÉ Nem vadászok voltak?

NAGY ISTVÁN Nem.

NAGY ISTVÁNNÉ Hányan haltak meg?

NAGY ISTVÁN Négyen.

NAGY ISTVÁNNÉ Kik?

NAGY ISTVÁN A többi nem ismered.

Kuka Pali az asztalhoz ül, tölt magának. Az asszony leszedi a díszeket a karácsonyfáról. Tepsifélét vesz elő, a kályhából parazsat kotor rá, az edényt az asztalra teszi, letör egy fenyőágat.

Kopognak az ajtón. Nagy István ajtót nyit, Kuglic jön be.

Kalapját ledobja, leül az asztalhoz. Szomorúan néz Nagy Istvánra.

KUGLIC Megkínálsz engem is?

Nagy István tölt neki, a csendőr felhajtja a pálinkát.

NAGY ISTVÁN Agyonlőttétek a Bakost.

Kuglic tölt magának a pálinkából, iszik.

KUGLIC Ha akkor letartóztattam volna, most talán élne.

NAGY ISTVÁN Talán. A börtönben.

KUGLIC De élne.

NAGY ISTVÁN Szeretett kijönni a határba. Szerette a fácánokat, fürjeket, meg a többi madarakat. Még a varjakat is.

KUGLIC Remélem, nem az én golyóm találta el. Egyetlen golyót kapott. Pont a homlokába.

Nagy Istvánné a parázsra dobja a fenyőágat, fehér füst száll fel.

Kinti kép. Sűrű hóesés, fehér minden.

11.

Téli nap egy falusi temetőben. Bakos temetése. A sír mellett csak a legközelebbi hozzátartozók és a pap áll. Mögöttük Nagy István és Kuka Pali, kissé távolabb Szakács György. A temetőkapu közelében Kuglic, a csendőr ácsorog, nem tudni, hogy hivatalos kiküldetésben a gyászolókat figyeli-e, vagy pedig magánemberként jött egykori barátja temetésére.

A koporsót leengedik a sírba, a sírásók kapkodva kotorják rá a földet. Úgy tűnik, mindenki szeretné mielőbb befejezni a temetést. Amikor a keresztet is felállítják, gyorsan szétszélednek. Ismét esni kezd a hó.

12.

Tavaszi délután. Nagy István és Kuka Pali ráérősen ballagnak az utcán Szenci boltja felé. A boltnál megállnak, a falra nagy betűkkel felírva: Kitaratás! A boltban rádió szól, katonai indulókat sugároz.

Nagy Istvánék belépnek. Négy-öt ember álldogál a boltban, nem vásárolni jöttek, a rádióra figyelnek. A boltos a pult mögött piszmoz, Nagy István odamegy hozzá.

NAGY ISTVÁN Szépen kicifrázták a házát.

SZENCI Sokkal szebb volt. Azt is írták, hogy „Éljen Szálasi!” De azt lemostam.

NAGY ISTVÁN A „Kitartást” meghagyta.

SZENCI Egy kis lelkesedésre szükség van.

NAGY ISTVÁN Miért nem javította át „kiugrásra”?

SZENCI Hiába.

NAGY ISTVÁN Povazsánszkiek egyre többen vannak. Az oroszok is egész közel jöttek.

SZENCI Szeretnek bennünket a barátaink.

NAGY ISTVÁN Vannak még barátaink?

SZENCI Nagyon hűséges barátaink vannak. Csak kissé bizalmatlanok.

A rádió körül álldogálók is felfigyelnek a beszélgetésükre. Az egyik megszólal:

I. FÉRFI A németek megszállták Magyarországot.

Mindenki hallgat, egy ideig csak a rádióból harsognak az indulók. Nagy István Szencihez fordul.

NAGY ISTVÁN Igaz ez?

I. FÉRFI Fél órával ezelőtt bement a rádió.

SZENCI Pestet már megszállták.

II. FÉRFI Eljönnek ide is hamarosan.

SZENCI Akkor pedig nagyon cifra lesz a bolt fala. Nem csak kívülről, belülről is. Én meg éppen most rendeltem árut. Még lázmérőket is rendeltem. Leghülyébb zsidó vagyok a környéken.

I. FÉRFI Sohasem láttam még lázmérőt. Kinek kell az?

SZENCI Sokaknak.

NAGY ISTVÁN Előbb kellett volna rendelni lázmérőt.

SZENCI Én vagyok a leghülyébb zsidó boltos a környéken.

Nagy István elsétál az ablakig, kinéz az utcára. Emberek járkálnak az utcán, felbukkan Szakács György is. Nagy István a boltoshoz fordul.

NAGY ISTVÁN Szakács Gyuri még mindig nem jár a maga boltjába?

SZENCI Ezek után lehet, hogy bejön egyszer.

I. FÉRFI Mindig azt mondogatja, hogy egyszer elérkezik az ő ideje is.

II. FÉRFI Elérkezett. Elérkezett a félfülűek ideje.

Az emberek ismét elhallgatnak, a rádió recsegetve szól tovább.

13.

Nagy Istvánék udvarában. Nagy István fülénél fogva egy házinyulat tart a kezében. Asztal az udvar közepén, Kuka Pali nyúlhúst szeletel az asztalon. Ruhaszártó kötélén véres nyúlőr lóg.

Távolról ágyúdörgés hallatszik. Nagy István felemeli a nyulat, a távoli morajra figyel. Amikor csend lesz, Nagy István tenyere élével a nyúl nyakszirtjére csap. Ismét ágyúdörej, a nyúl rázkódik, vonaglik Nagy István

kezében, aztán kimúlik. Nagy István lábánál fogva egy faágra akasztja a nyulat, kést vesz elő, nyúzni kezdi.

Ugyanakkor a Görbe utca. Nagy Istvánék háza előtt asszonyok, a bolt előtt férfiak állnak. Beszélgetnek, figyelnek az időnként felhangzó ágyúlövészekre. Az utca másik végén feltűnik Szakács György három német katonával. Az asszonyok, férfiak gyorsan szétszélednek, sietnek haza. Nagy Istvánné benyit az udvarukba.

NAGY ISTVÁNNÉ Szakács Gyuri jön három némettel.

Nagy István otthagyja a félig megnyúzott nyulat.

NAGY ISTVÁN Hol vannak?

NAGY ISTVÁNNÉ Az utca végén.

Nagy István ledobja a kést az asztalra, mutat valamit Kuka Palinak, aztán nekifutásból átugorja a téglafalat. Szenci udvarából megy be a boltba. A boltos egyedül van, a polcokat rendezgeti.

NAGY ISTVÁN Szereti a nyúlhúst, öregem?

SZENCI Szeretem.

NAGY ISTVÁN Akkor szedelőzködjön. Meghívom nyúlvacsorára.

SZENCI Korán van még.

NAGY ISTVÁN Nincs korán. Szakács Gyuri jön az utcában három némettel.

SZENCI Ők is korán jönnek. Egy-két dolgot még el akartam intézni.

NAGY ISTVÁN Nincs rá idő. Gyerünk, átdobom a falon mihozzánk, aztán a kertek alatt elvezetem Firányiékhoz.

SZENCI Egy-két dolgot...

NAGY ISTVÁN Idefigyeljen, öreg tökök! Ha ezek egyszer elkapják a szakállát, többé nem engedik el.

SZENCI Öreg szakáll az már...

NAGY ISTVÁN Ha estig meglapul, az éjszaka kivezetem a határba Pavozsánszkiékhoz. Ott biztonságban lesz. Néhány nap múlva már visszajöhet velük.

SZENCI A határba?

NAGY ISTVÁN Igen.

SZENCI A varjak közé?

NAGY ISTVÁN A fene ott egye meg a varjakat!

SZENCI Nem kedvelem a varjakat. Erőszakos madarak. A városi madarakat szeretem: a fecskéket meg a feketerigókat. Nagy városi parkban szeretnék most sétálni, ahol feketerigók fészkelnek. Gyermekkoromban egyszer...

NAGY ISTVÁN Bevárja őket?

SZENCI Csinálom a magam dolgát. Nem akar vásárolni valamit? Szívesen kiszolgálom.

NAGY ISTVÁN Semmit sem akarok vásárolni.

SZENCI Hitelbe sem?

NAGY ISTVÁN Hitelbe sem.

Szenci lehajol, a pult alatt kotorász, csomagol valamit. Felemelkedik, kis csomagot tart a kezében. Megkerüli a pultot, Nagy Istvánhoz megy, átnyújtja neki.

SZENCI Tessék. Ajándékba adom.

NAGY ISTVÁN Miért?

SZENCI Mert én vagyok a leghülyébb zsidó boltos a környéken. Különben már régen meggazdagodtam volna, és nem lennék itt.

Nyílik az ajtó, Szakács lép be egy német tiszttel és két német katonával.

SZAKÁCS Mi van a kezében?

NAGY ISTVÁN Vásároltam...

Szakács Nagy Istvánhoz lép, kikapja kezéből a csomagot, a pulthoz csapja, csörrenés hallatszik. A két német katona Szencit kutatja át. Szakács kibontja a csomagot, kilenc lázmérő van benne, az egyik összetört, higanygömböcskék futkároznak a csomagolópapíron.

SZAKÁCS Mi ez?

NAGY ISTVÁN Lázmérők. Egyet összetörtél. Kifolyt belőle a higany.

SZAKÁCS Minek neked ennyi lázmérő?

Nagy István az ujjával lökdösi a kis higanygömböket.

NAGY ISTVÁN Hasznos dolgok ezek. Beteg embereknek.

A tiszt parancsot ad, a katonák elvezetik Szencit. A tiszt kutatni kezd a pult alatt meg a polcokon. Mond valamit Szakácsnak.

SZAKÁCS Hol van a boltajtó kulcsa?

NAGY ISTVÁN Nem tudom.

A tiszt és Szakács beszélnek valamit halkan, németül.

SZAKÁCS Te itt maradsz! Ne nyúlj semmihez. És senki se jöjjön be.

Nagy István becsomagolja, zsebre teszi a lázmérőket. Felül a pultra, rágyújt.

A tiszt és Szakács kimennek az udvarra, végigjárják a házat. Átkutatnak minden helyiséget, feltúrják a szobákat, konyhát, pincét, padlást. Egyre dühösebbek, nem találnak semmit. Bemennek a fészerbe.

A boltba Kuka Pali surran be. Kérdően néz Nagy Istvánra, az rosszkedvűen mutatja, hogy mi történt. Kuka Pali is felül a pultra, rágyújt.

Az udvar felől bejön Szakács György a boltba. Kulcsot hoz magával, bezárja a boltajtót. Csak azután int Nagy Istvánéknak.

SZAKÁCS Ti gyertek velem.

Kivezeti őket az udvarra, onnan be a fészerbe. Odabent meg van tisztítva az a sarok, ahol Nagy Istvánék régen betonoztak. A német tiszt áll ott, sarkával kopogtatja a padlózatot, az üresen kong. Szakács két csákányt lök eléjük.

SZAKÁCS Szaggassátok fel a betont.

Nagy István és Kuka Pali egymásra néznek, aztán szó nélkül munkához látnak. A tiszt és Szakács távolabbról figyelik őket. A tiszt kikapcsolja pisztolytáskáját. Nagy Istvánék felszaggatják a betont, félreállnak.

NAGY ISTVÁN Készen vagyunk.

Szakács és a tiszt a veremhez mennek, belenéznek. A verem alján apró állatkák mozognak. Szakácsék hátrahökölnek.

SZAKÁCS Az úristenit! Patkányok!

NAGY ISTVÁN Nem patkányok. Kisnyulak.

SZAKÁCS Hogyhogy kisnyulak?

NAGY ISTVÁN Az én nyulaim odaátról lefúrtak a föld alá, és itt fiadtak meg. A nyulak szeretnek a föld alá bújni.

Nagy István egy zsákdarabot kerít, le akarja takarni a vermet. Szakács és a tiszt pusmognak, nagyon dühösek.

SZAKÁCS Menjetek innen.

Nagy István letakargatja a vermet.

NAGY ISTVÁN Ne fázzanak meg ezek a szegény kis nyulak.

SZAKÁCS Menjetek innen az anyátok kínjába.

Nagy István lassan elindul, nyomában Kuka Pali. Keresztülmennek az udvaron, ki az utcára. A bezárt bolt előtt fanyarul összerosolyognak. Távolról ismét hallatszik az ágyúdörgés.

14.

Este kint az utcán. Az ágyúlövések most már közelebből hallatszanak, időnként a felvillanó torkolattűz is látszik, a lövedékek meg néha egészen közel csapódnak le.

A bolt előtti téren Kuka Pali járkal, és minden robbanás után vidáman sikolt egyet.

A fal mellett Nagy István igyekszik hazafelé. Az utca túloldaláról Harmat János szólítja nevén a sötétből.

HARMAT Pista! Nagy Pista!

Nagy István mereszti a szemét a sötétbe, megáll, azután átszalad a túloldalra. Az egyik kapualjból Harmat lép elő, egyenruhában.

NAGY ISTVÁN Vitéz úr! Hát mégis megúsztad?

Összeölelkeznek.

HARMAT Megszöktem. Ha elkapnak a németek vagy a csendőrök, kivégeznek.

NAGY ISTVÁN Van azoknak most elég bajuk. Holnap vagy holnapután már elpucolnak innen.

HARMAT Nem merek hazamenni. Hátha keresnek.

NAGY ISTVÁN Gyere hozzánk. Nem lesz semmi baj.

Belekarol Harmatba, átvoonszolja az utcán, bemennek Nagy Istvánékhöz.

Nagy Istvánék szobája: Az asszony varr, egy hároméves kisfiú a sarokban egy kisnyulat dajkál.

A szobában még két-három nyúl szaladgál. Nagy Istvánné felugrik. Harmat nyakába borul.

NAGY ISTVÁNNÉ Harmat Jani! Hát élsz még? Istenem, milyen bűdös vagy. De az a fontos, hogy élsz.

Nagy István felkapja kisfiát nyulastól együtt, leül velük az asztalhoz. Kintől behallatszik az ágyúdörgés és Kuka Pali sikoltozása.

NAGY ISTVÁN Kínálj meg bennünket valamivel.

NAGY ISTVÁNNÉ Mindjárt.

Az asszony megpróbál egy kis rendet csinálni a szobában, Harmat leül az asztalhoz, megsimogatja a kisfiú fejét.

HARMAT Szép gyereketek van.

NAGY ISTVÁN Fél a háborútól. Azért hoztam be neki a nyulakat. Azok is félnek a háborútól.

HARMAT Én is félek.

NAGY ISTVÁN Akkor játsszál te is a nyulakkal. Vagy feltörök neked egy lázmérőt és játsszál a higanygolyókkal. A gyerek is úgy szokott.

HARMAT Lázmérőt?

Nagy István int a feleségének, az odahoz egy lázmérőt, Nagy István letöri a végét, kiönti belőle a higanyt. A gyerek boldogan bökdösi a higanygolyócskákat.

NAGY ISTVÁN Hát így.

HARMAT Honnan neked ennyi lázmérő?

NAGY ISTVÁN Az öreg zsidó adta, mielőtt elhurcolták.

HARMAT Elhurcolták?

NAGY ISTVÁN El. Én voltam az utolsó vevője. Mindenáron meg akart ajándékozni valamivel. Éppen a lázmérők akadtak a kezébe. Van még három. Ha nagyon félnénk...

Odakint ismét Kuka Pali sikoltozása hallatszik.

HARMAT A Kuka Pali mit csinál ott kint?

NAGY ISTVÁN Élvezi a robbanásokat. Most ő is hall. A robbanásoktól megremeg a föld, azt érzi. Olyan mintha hallana. Rettenően élvezi.

HARMAT Ő az egyetlen.

Az asszony pálinkásüveget és két poharat tesz az asztalra, tölt a poharakba. A két férfi iszik.

NAGY ISTVÁN *(az asszonyhoz)* Készíts ki ruhát is. Jani át akar öltözni.

NAGY ISTVÁNNÉ Miért?

NAGY ISTVÁN Neki is büdös a mundér.

NAGY ISTVÁNNÉ Akkor meg is mosakodhatna.

HARMAT Persze. Megmosakodnék. Hetek óta nem mosakodtam.

NAGY ISTVÁNNÉ Hozok meleg vizet.

Az asszony kimegy a konyhába. Nagy István tölt a poharakba.

NAGY ISTVÁN A túlélők egészségére.

Ismét. Az asszony visszajön lavórral, egy székre teszi, meleg vizet önt bele. Harmat feláll, derékig meztelenre vetkőzik, mosakodni kezd. Nagy Istvánné kezdi előszedni a civil ruhát.

Kivágódik az ajtó. Szakács és Kuglic lép be. Szakács civil ruhában, de Árpád-sávvval a karján, pisztollyal az oldalán, Kuglic csendőregyenruhában, géppisztollyal. Becsukják az ajtót, fenyegetően néznek körül, azután Har-

maton állapodik meg a tekintetük. Harmat félmeztelen, rémülten áll, Nagy István ülve marad, tovább dajkálja a fiát.

HARMAT Én...

NAGY ISTVÁN Szépen összejöttünk. Leültök vagy csak benéztek?

SZAKÁCS A vitéz úr tisztálkodik?

NAGY ISTVÁN Ráfér. A frontról jön.

SZAKÁCS Szabadságolta magát, mi?

NAGY ISTVÁN Rászolgált.

SZAKÁCS Látom, a civil ruha is elő van készítve. Büdös a háború, mi?

NAGY ISTVÁN Túl sokáig tartott.

SZAKÁCS *(Harmatra mutat)* Az ilyenek miatt tart sokáig. Régen megnyerhettük volna. De majd rendet csinálunk mi.

NAGY ISTVÁN Miért nem ültök le?

SZAKÁCS *(Harmathoz)* Vannak papírjaid?

HARMAT Nincsenek.

NAGY ISTVÁN Idefigyeljetek tökösek! Miért nem mentitek az irhátokat, amíg lehet? *(Kuglichez.)* Téged talán még kihúzhatlak a szarból.

SZAKÁCS Ma már három katonaszökevényt kivégeztünk.

NAGY ISTVÁN Egy napra untig elég. *(Kuglichez.)* Te is lőttél rájuk?

KUGLIC Igen.

NAGY ISTVÁN Az baj. Akkor pucolj te is minél gyorsabban, mert fellógnak. A Janit meg hagyjátok békében.

Szakács oldalba rúgja az egyik nyulat, aztán int Harmatnak.

SZAKÁCS Kifelé!

NAGY ISTVÁNNÉ Szemét ember lett belőled, Szakács Gyuri.

SZAKÁCS Nevezzetek ezen is. Ti mindenem tudtok nevetni.

Tuszkolják kifelé Harmatot, Nagy István leteszi a kisfiút, feláll.

NAGY ISTVÁN Mit akartok vele?

SZAKÁCS Ül csak le szépen. Mindjárt visszajövünk.

Kilökdösik Harmatot, Nagy István és felesége állva maradnak, a kisfiú felsír. Kintről rövid géppisztolysorozat hallatszik. Szakács és Kuglic csakhamar visszatér. Szakács körbejárja a szobát, megsimogatja a síró gyerek fejét, leveszi a kardot a falról.

NAGY ISTVÁN Lelőttétek?

SZAKÁCS Te is azt érdemelnéd. De lehet, hogy megúszod olcsóbban.

Nagy Istvánék udvara. Az utcáról Kuka Pali jön be, az udvarban majdnem belebotlik Harmat holttestébe. Lehajol, vizsgálgatja. Azután lábujjhegyen a házhoz oson, halkán benyit a konyhába, onnan belép a szobába. Gyorsan kiiskol az udvarra.

A szobában Nagy Istvánné az ajtó előtt áll, gyűlölködve nézi Szakácsot.

NAGY ISTVÁNNÉ Ne merj az uramhoz nyúlni!

Szakács durván félrelöki az asszonyt. Nagy István neki akar menni Szakácsnak.

NAGY ISTVÁN A kurva anyád!

Kuglic elállja az útját, mellének szegezi a géppisztolyt, lassan kituszkolja a szobából. Kimennek az udvarra. Szakács Nagy István torkának szegezi a kardot.

SZAKÁCS Ne mozdulj, mert átszúrom a torkodat.

Szemének szegezi a kardot. Nagy István mozdulatlanul áll, oldalról Kuglic fogja rá a géppisztolyt.

SZAKÁCS Ne mozdulj, mert kiszúrom a szemedet.

A gang felől eldördül két lövés. Szakács elvágódik, Kuglic sarkon fordul, még egy lövés, és ő is összezsugorlik.

Kuka Pali jön elő a sötétből, kezében a forgópisztoly. A házból kirohan Nagy Istvánné, megáll egy pillanatra, azután sírva férje nyakába borul.

NAGY ISTVÁN A tökök megmentette a bal fületem.

NAGY ISTVÁNNÉ Mi történik itt velünk?

NAGY ISTVÁN Még mindig élünk.

NAGY ISTVÁNNÉ Mi történik itt? Mit csináljunk?

Bentről egyre hangosabb gyereksírás hallatszik.

NAGY ISTVÁN Menj be, fektesd le a gyereket. Mi majd levisszük őket a fűzfák alá.

NAGY ISTVÁNNÉ Rettentően félek.

NAGY ISTVÁN Altasd el a gyereket. Meg a nyulakat is.

Az asszony szabódva bemegy a házba. Nagy István int Kuka Palinak, megfogják az egyik hullát, cipelni kezdik le a kert végébe a fűzfákhoz.

Valamivel később Nagy Istvánné konyhájában: az asszony egy heverőn ül, sír. Nagy István lép be, hozza a kardot, leül a felesége mellé.

NAGY ISTVÁN Elaludt a gyerek?

NAGY ISTVÁNNÉ El.

NAGY ISTVÁN Ne sírj.

NAGY ISTVÁNNÉ Mi is meg fogunk halni.

NAGY ISTVÁN Nem tart már sokáig. Mi élni fogunk.

NAGY ISTVÁNNÉ Eltemettétek őket?

NAGY ISTVÁN Lefektettük őket a fűzfák alá. Holnap vagy holnapután eltemetjük őket a temetőbe. Bakos mellé. Én meg a tökök egész nap őrséget fogunk állni. Ő a pisztollyal én meg a karddal.

Kintről egyre gyakrabban hallatszanak a robbanások, felhangzik Kuka Pali rikoltozása is.

NAGY ISTVÁNNÉ Miért nem megy már haza a Pali? Vagy itt is alhatna.

NAGY ISTVÁN Nagyon boldog. Azt hiszi, hogy megmentette az életemet... Lehet, hogy igaza is van.

NAGY ISTVÁNNÉ Megöltek volna?

NAGY ISTVÁN Nem tudom. A fületem levágta volna, az holtbiztos. Később esetleg...

NAGY ISTVÁNNÉ Sohasem tudott nevetni. Mindig csak gyűlölködött és gúnyolódott. De nem tudott hangosan nevetni. Ha ez még sokáig tart, attól félek, hogy majd mi is...

NAGY ISTVÁN Hallgass!

Nagy István feszülten figyel. Kintről Kuka Pali most már állandóan ríkoltozik. Nagy István feláll.

NAGY ISTVÁN Baj van. Történt valami.

NAGY ISTVÁNNÉ Ugyanúgy nyerít, mint eddig.

NAGY ISTVÁN Nem. Nem ugyanúgy.

Indul kifelé, az asszony belekapaszkodik.

NAGY ISTVÁNNÉ Ne menj ki.

NAGY ISTVÁN Meg kell néznem. Mindjárt visszajövök.

Nagy István kimegy az utcára, futni kezd a hang irányába. Kuka Pali guggolva ríkoltozik, kezét a hasára szorítja. Nagy István feltámogatja, vonszolja a ház felé.

Belépnek a konyhába, Nagy István a heverőre fekteti Kuka Palit, aki most már csak halkán sóhajtozik.

NAGY ISTVÁN Megsebesült. Be kell kötözní. Hozz egy lepedőt.

Az asszony odamegy Kuka Palihoz, kigombolja a kabátját. Remegve fordul a férje felé.

NAGY ISTVÁNNÉ Haldoklik. Látszanak a belei.

NAGY ISTVÁN Azt mondtam, hogy hozz egy lepedőt, az úristenit.

Az asszony bemegy a szobába. Nagy István a sebesülthöz lép, megnézi, hátrál egy kicsit. Kuka Pali az ágyról mutogat, könyörög valamiért Nagy Istvánnak, aki konokul rázza a fejét.

Az asszony visszajön, lepedőt kezd hasogatni, a lepedőcsíkokat összehajtogatja, Kuka Pali hasára helyezi. A vér mindjárt átüt a fehér lepedőn. Kuka Pali tovább könyörög Nagy Istvánnak. Az egy ideig még tiltakozik, aztán

elmosolyodik, bólint. Kuka Pali visszamosolyog. Nagy István félretolja a feleségét.

NAGY ISTVÁN Vezessük ki az udvarra.

NAGY ISTVÁNNÉ Az udvarra?

NAGY ISTVÁN Igen.

NAGY ISTVÁNNÉ De hát...

Nagy István leinti. Felsegítik Kuka Palit, kivezetik az udvarra.

NAGY ISTVÁN Engedd el.

Elengedik Kuka Palit, az görnyedten áll az udvar közepén. Nagy István a gang széléhez megy, előveszi a forgópisztolyt, elindul a sebesült felé.

NAGY ISTVÁNNÉ Mit akarsz csinálni?

NAGY ISTVÁN Menj be!

NAGY ISTVÁNNÉ Nem megyek!

NAGY ISTVÁN Legalább fordulj el.

Az asszony nem mozdul. Nagy István felemeli a pisztolyt, lő, Kuka Pali hátratántorodik, még egyszer lő, Kuka Pali hanyatt vágódik.

Nagy István leül a gang szélére, a pisztolyt nézi. A felesége mellül.

NAGY ISTVÁNNÉ Megölted!

NAGY ISTVÁN Ő kért rá. Nem akart szenvedni. Haldoklott már.

NAGY ISTVÁNNÉ Haldoklott már.

NAGY ISTVÁN Egyedül fogok őrt állni. Egy játékkarddal meg egy játékpisztollyal. Ebben is már csak egy golyó van.

Lejelentés

Gépiratból

Latroknak is játszott

filmforgatókönyv

I. rész

a Virágos Katona és a Rózsaméz című regényből

*Az Osztrák–Magyar Monarchia a század elején. Szenttamás, egy közép-
bácskai kisváros vagy inkább nagy falu*

1. kép: Kálvárián

*Először csak a stációk egyik festménye látszik. A kissé primitív festményen
a keresztet cipelő Krisztust egy katona korbácsolja, mellén sárga virág van.
A katona arca valami furcsa boldogságot sugároz. A háttérben iszonyodó
vagy röhögő emberek.*

*A kép fokozatosan kiszélesedik, a 18 éves Gallai István merően nézi a ka-
tonát, előtűnnek a többi stációoszlopok is, majd egy kis kápolna mögött,
a toronnyal egy szintben kőből épült terasz, azon a megfeszített Jézus meg-
feketedett bronzszobra, mellette kétoldalt a keresztre feszített latrok kőből
faragott fehér szobra.*

*A Kálvária-kert végén felbukkan a Gallaival nagyjából egykorú Török Ádám,
pásztorbotjával lassan lépked Gallai István felé, megáll a háta mögött.*

TÖRÖK ÁDÁM Sokáig akarsz itt ácsorogni?

Gallai István révetegen megfordul.

GALLAI ISTVÁN Te... Hogyan...?

TÖRÖK ÁDÁM Mi a fenét bámulsz itt, mint egy ütődött...?

GALLAI ISTVÁN *(a festményre mutat)* Nézd meg jól, a Virágos
Katonát nézd.

Török Ádám a festmény elé áll.

TÖRÖK ÁDÁM Aki ezt a képet festette, sohasem fogott korbácsot a kezében. A te Virágos Katonád mindent ügyetlenül csinál.

GALLAI ISTVÁN Ez igaz, de az arcát nézd. Ő az egyetlen boldog ember ebben a sokadalomban.

TÖRÖK ÁDÁM Éppen olyan bamba képe van, mint a többieknek. Jézus pedig éppen úgy szenved, mint mindenütt a világon.

GALLAI ISTVÁN A Virágos Katona boldog.

Török Ádám unottan elsétál az oszlopok előtt.

TÖRÖK ÁDÁM Felőlem legyen boldog.

GALLAI ISTVÁN De miért? Hogyan lehet valaki boldog ilyen szörnyűségben? Ezt akarom megtudni.

TÖRÖK ÁDÁM Hasznosabb dolgokat is csinálhatnál.

Gallai István is elfordul a stációktól, csodálkozva nézi Török Ádámot.

GALLAI ISTVÁN Neked nem a birkákat kellene most őrizned?

TÖRÖK ÁDÁM Elkaptak a Szegiék. Még a béreseikkel is meg akartak veretni. Szerencsére nálam volt a szöges bot.

Fölemeli a pásztorbotot, végéből hosszú, hegyes szög áll ki.

GALLAI ISTVÁN Mit csináltál?

TÖRÖK ÁDÁM Semmit. Elveszett egy birka. A Szegiék rám fogták, hogy én loptam el.

GALLAI ISTVÁN Te loptad el?

TÖRÖK ÁDÁM Nem. Biztosan átment egy másik nyájba. Előkerül majd, de engem Devecserben már senki sem fogad fel pásztor-nak. Ezek a disznó gazdák összetartanak.

GALLAI ISTVÁN Elmehetsz másik határba.

TÖRÖK ÁDÁM Nincs hozzá kedvem. Egy éjszaka még visszamegyek a Szegi-tanyára. Akkor több birkájuk hiányozni fog.

Gallai István elindul a terasz felé, Török Ádám követi. A kápolna mellett lépcsők vezetnek a teraszra. Menet közben beszélgetnek.

GALLAI ISTVÁN Megjárhatod.

TÖRÖK ÁDÁM A kutyák ismerik a szagomat. Nem ugatnak rám.

Félnének a teraszra, a Krisztus-szobor talapzatánál egy könyv hever, Török Ádám kézbe veszi, aztán ledobja.

TÖRÖK ÁDÁM Szóval itt szoktál olvasgatni és hülyén ábrándozni.

GALLAI ISTVÁN Lusztig Kornéltól jó könyveket kapok.

TÖRÖK ÁDÁM A zsidó órától?

GALLAI ISTVÁN Sok szép könyv van.

TÖRÖK ÁDÁM Azt mondják, citerázni is szoktál itt. A latroknak is.

GALLAI ISTVÁN Lehet, hogy mondják.

Török Ádám körbenéz a teraszról, békés, majdnem idillikus nyári tájkép látszik. Falusi házakra látni, kissé távolabb egy kis folyó és egy vízimalom, a folyó mellett legelő, ott disznókonda turkál, a konda mellett kis kanász ül görnyedten a füvön, mellette bozontos fekete kutya.

TÖRÖK ÁDÁM Eddig nem hittem neked, de most magam is látom, hogy jó ez a hely. Sok mindent lehet látni. Az a kis félhülye kanász mindig így görnyedezik?

GALLAI ISTVÁN Gilike az ujjaival játszik. Meséket talál ki.

TÖRÖK ÁDÁM Azt mondják, hogy az apja csónakból tette ki a partra, aztán elúszott, és sohasem jött vissza. Gilike sokáig kóválygott a Devecserben, többen befogadták, de nem sok hasznát vették. A tanyasi gyerekek meg rendszeresen pofozták.

GALLAI ISTVÁN Falusi kanásznak megfelel.

A vízimalom elé két szekér kanyarodik bútorokkal megrakodva. Majd egy kétkerekű bricska is megáll a malom előtt.

GALLAI ISTVÁN Úgy látszik, új molnár jön a malomba.

TÖRÖK ÁDÁM Krebsék! Nem hittem volna...

GALLAI ISTVÁN Krebsék?

TÖRÖK ÁDÁM Feketicsei sváb család. Nálunk a Zöld utca mellett Juhász János nazarénus szélmalmában dolgoztak eddig. Nem sokra vitték. Itt talán jobb soruk lesz.

A szekerekről két felnőtt: Katharina Krebs és Stefan Krebs, két fiatal fiú: Stefi és Péter, két lány: a fiatalabb Kati és Rézi száll le.

TÖRÖK ÁDÁM A hurcolkodásnál is biztosan Rézi fog legtöbbet cipekedni. Erős lány. Verekedni is nagyon megtanult.

GALLAI ISTVÁN Verekedni?

Török Ádám elneveti magát.

TÖRÖK ÁDÁM Gyerekkorunkban sokat gúnyoltuk őket svábos beszédük miatt. Rézi nekünk rontott, karmolt bennünket, persze lefoglaltuk, és neveltünk rajta. Aztán összebarátkoztunk, és megtanítottuk ököllel verekedni. Lány létére gyorsan tanult. És dolgozni is tud. Az apja korán befogta a munkába, a másik három gyerek még túl fiatal a zsákoláshoz.

GALLAI ISTVÁN Az ott Johann Schank bricskája.

TÖRÖK ÁDÁM Biztosan a téglagyáros intézte el, hogy idekerüljenek. Ezek a svábok összetartanak, akár a disznó devecseri gazdák.

A Kálvária teraszáról a Krebs család kirakodása, hurcolkodása látszik.

2. kép: Bricskán

Johann Schank és Stefan Krebs bricskán kihajtanak a faluból a devecseri dombok közé. Valójában tipikus alföldi tájék ez, helyenként kisebb dombokkal. Gondosan megművelt termőföldek, búzatarlók, kukorica- és napraforgótáblák.

JOHANN SCHANK Szeretem a devecseri határt. Gazdagon terem.

STEFAN KREBS Már akinek.

JOHANN SCHANK Kicsit elhagytad magad annak az újhitűnek a szélmalmában.

STEFAN KREBS Azt ígértem a feleségemnek, hogy gazdagok leszünk itt, Szenttamáson. Szegények maradtunk. És Katharina egyre többet betegeskedik.

Egy hintó tűnik fel a közelben, kocsis hajtja, mögötte Váry János ül.

JOHANN SCHANK Váry János a legszebb devecseri gazda.

STEFAN KREBS Neki könnyű élete van. Gazdagon született.

JOHANN SCHANK Mutatok neked valamit.

Egy ideig szótlánul haladnak tovább, feltűnik a téglagyár kéménye. Előbb azonban egy elcsúfított dombhoz érnek, mindenfelé félig lebontott téglaegető kemencék éktelenkednek. Johann Schank megállítja a lovat, a domb felé mutat.

JOHANN SCHANK Évekig gyúrtam itt a rengeteg vályogot...

STEFAN KREBS Tudom.

JOHANN SCHANK ...szépen kupacba raktam őket, szalmát helyeztem közéjük, az egészet körültapasztottam, aztán meggyújtottam a szalmát.

STEFAN KREBS A zsákkötözéstől esténként néha már remeg a kezem.

JOHANN SCHANK Bűdös, sárszagú füst jött ki ezekből az összetákolt kemencékből, fojtogatott, és vörösre marta a szememet. De nem állhattam le, újabb vályogkupacot kellett csinálni.

STEFAN KREBS Neked megérte.

JOHANN SCHANK Sokan dolgoztak itt a dombok között. Hozzám hasonló szegény téglaegetők. Én kuporgattam a pénzemet, és lassan elkezdtem helyben felvásárolni tőlük a téglát. Keveset fizettem nekik, de örültek, hogy nem kell a szállítással bajlódniuk. Hálásak voltak.

STEFAN KREBS Most a téglagyáradban dolgoznak?

JOHANN SCHANK Legtöbbjük igen. Megbízható munkások.

Johann Schank elindítja a lovat a téglagyár felé.

STEFAN KREBS Nekem sohasem lesz téglagyárom.

JOHANN SCHANK Jól őrlő vízimalomba kerültél. Ott egész évben forognak a kövek.

STEFAN KREBS Ez igaz. Végre nem csak parasztra őrlött lisztből sütjük a kenyereinket.

A téglagyárhoz közelednek, a gyárudvarban félmeztelen munkások sürgölődnek.

JOHANN SCHANK Szép ez az ország.

3. kép: Vízimalomban

A vízimalomban forognak a malomkövek, őrlik a búzát. Stefan Krebs és Rézi leporolják lisztes ruhájukat, leülnek pihenni. Stefan elégedetten néz körül a malomban.

STEFAN KREBS Gazdagok leszünk.

RÉZI Fehér lisztből sütjük a kenyerünket?

STEFAN KREBS Igen.

RÉZI Lehet, hogy tényleg gazdagok leszünk.

STEFAN KREBS Biztosan. És anyád is meg fog gyógyulni.

RÉZI Megmártózom a vízben. Lemosom az izzadságot, és lehűtöm magam.

Rézi kimegy a malomból, az udvaron Stefi és Péter játszik, Kati a malommal egybeépült molnárház hűvösében kötöget. Távolabb, a legelőn, a konda mellől Gilike talpra áll, Rézit figyeli. A lány lisztes ruhájában a vízbe ereszkedik, a folyó a vízimalomnál szűk csatornává szűkül, Rézi átúszik a túlsó partig, néha a víz alá merül, visszaúszik, kijön az udvarra, lesimítja a vizes haját, Gilike merőn figyeli.

4. kép: Órásüzletben

Apró fogaskerekek forognak egy zsebórában, Lusztig Kornél nagyítón keresztül nézi és javítgatja az órát. Mellette fia, a szemüveges, satnya Lusztig Feri ül, ő is órákkal bibelődik, Gallai István jön be az üzletbe, három könyv van a kezében. Lusztig Kornél csak egy pillanatra néz föl rá.

LUSZTIG KORNÉL Megint órákat cserélsz?

GALLAI ISTVÁN Kakukkos órákat.

LUSZTIG KORNÉL Válassz magadnak, amit akarsz. Ezeket meg pontosan rakd vissza a helyükre.

GALLAI ISTVÁN Tudom, hogy honnan vettem le őket.

LUSZTIG KORNÉL Bár a fiam is annyit olvasna, mint te.

LUSZTIG FERI Valakinek az órákat is meg kell javítani.

Gallai István a pult mellett bemegy egy függöny mögé, ott hosszú könyvespolc áll sok magyar, német és héber nyelvű könyvvel. A visszahozott

könyveket gondosan a helyükre teszi, nézelődik a könyvespolc előtt. Lusztig Feri bejön az üzletből, megáll mögötte.

LUSZTIG FERI Én is szeretek olvasni. De nincs rá időm.

GALLAI ISTVÁN Nekem van.

LUSZTIG FERI Nem dolgozol?

GALLAI ISTVÁN Nem.

LUSZTIG FERI Gazdagok vagytok?

Gallai István mindvégig a könyveket szemléli, szórakozottan válaszolgat.

GALLAI ISTVÁN Szegények vagyunk. Testvéreim béresek az Andróczi-tanyán.

LUSZTIG FERI És te...?

GALLAI ISTVÁN Télen keresem meg a pénzemet... Házi bálokban citerázom. Fillérekért játszom, de elég sok összejön. Váry Jánosnál meg koronákat kapok. Ő két hétig ünnepli a névnapját, és bőkezűen fizet. Különösen a kártyapartik után.

LUSZTIG FERI Hallottam ezekről a kártyapartikról, de nem tudom...

GALLAI ISTVÁN János-napon sok ember eljön a kastélyba, hogy elnyerje a Váry-birtokot. Iparosok, kupecok, kocsmárosok... Huszonegyeznek. Egy lánc föld árával állják a bankot, és Váry János mindig látatlanból bankot üt.

LUSZTIG FERI Mekkora a Váry-birtok?

GALLAI ISTVÁN Hatszáz lánc szántóföld.

Lusztig Feri elhallgat, számolni kezd magában.

LUSZTIG FERI Ha kilencszer egymás után nyerek, enyém a birtok.

GALLAI ISTVÁN Nem, akkor még csak 511 lánc földet nyertél. Az uraság a megmaradt földdel, a kastélyával, meg a jószágaival még egyszer üthet.

LUSZTIG FERI És ha akkor is nyerek?

GALLAI ISTVÁN Tiéd lenne a birtok. De ilyesmi nem fordulhat elő.

LUSZTIG FERI Miért? Nyerhetek tízszer egymás után, különösen ha az uraság látatlanból üt.

GALLAI ISTVÁN Eddig még mindenki veszített. És ezután is veszíteni fog. Mert a tíz osztásig végig nyerni kell, és ahogyan gyarapodik a föld, megzavarodik az ész. Az uraság meg igen higgadt ember.

LUSZTIG FERI Szeretnék elmenni egy ilyen kártyázásra.

GALLAI ISTVÁN Veszítenél. Váry János a zsidóknál is bankot robbant.

Gallai István kiválaszt három könyvet, kimegy a függöny mögül az üzletbe.

GALLAI ISTVÁN Most ébresztőórákat viszek el.

LUSZTIG KORNÉL Vigyázz rájuk.

GALLAI ISTVÁN Krisztus lábainál lesznek.

Gallai István kimegy az üzletből, Lusztig Feri a hallottak után kissé kábultan ül le apja mellé az órákhoz.

5. kép: Kálvárián

Gallai István lassan elfordul a Virágos Katonát is ábrázoló stációtól, csalódottan, töprengve megy fel a teraszra, lenéz a legelő és a vízimalom felé. Gilike görnyedten ül a fűvön, Török Ádám közelről figyel.

A malom udvarán felbukkan Rézi, Gilike felugrik.

A megfeszített Jézus lábainál most is könyv hever, Gallai István kezébe veszi, lapozgatja. Néha felnéz.

A folyón egy halász varsákat rak a vízbe.

Török Ádám feljön a lépcsőkön a teraszra.

TÖRÖK ÁDÁM Gilike egyre butább meséket talál ki. De most már nemcsak az ujjait bámulja, hanem Rézit is.

GALLAI ISTVÁN Mégis okosodik.

TÖRÖK ÁDÁM Te okos meséket olvasol?

GALLAI ISTVÁN A Virágos Katonán gondolkodom. Tudni akarom, hogy miért boldog. Én is boldog szeretnék lenni.

TÖRÖK ÁDÁM Lopjál el három birkát. Ez boldoggá teszi az embert. Magam sem hittem volna, de most nagyon szépnek látom ezt az országot.

Gallai István leteszi a könyvet.

GALLAI ISTVÁN Elloptál a Szegiektől...?

TÖRÖK ÁDÁM Kettőt már eladtunk Kátyban a szerbeknek. Kell a pénz. István és Sándor jövő tavasszal ki akar vándorolni Brazíliába.

GALLAI ISTVÁN Mostanában sokan elmennek.

TÖRÖK ÁDÁM Ők is boldogok akarnak lenni. És gazdagok.

GALLAI ISTVÁN A Virágos Katona...

Török Ádám a környező házakat nézegeti, közbevág.

TÖRÖK ÁDÁM Hagyd már a fenébe a katonádat! Ezekben a házakban laknak gazdag emberek?

GALLAI ISTVÁN Ezekben a házakban vakond-emberek laknak. Reggel korán kelnek, egész nap túrják a földet, leginkább mások földjeit. Nekik kevés jut. Talán...

TÖRÖK ÁDÁM Talán?

GALLAI ISTVÁN Istenes Bíbic Mihály.

Török Ádám megperdül, értetlenül néz barátjára.

TÖRÖK ÁDÁM Te megbolondultál. Ez a templomjáró szentfazék a legnyomorultabb az egész utcában. Nincs semmije. Egy rogyadozó háza, egy rossz lova, egy kis darab földje Devecserben.

GALLAI ISTVÁN Ezen a kis darab földön mindent termel. Búzát, kukoricát, krumplit, répát, napraforgót. Éjjel takarítja be a termést. Rossz lovával és szekérével kimegy a határba, és hangos „dicsértesséssel” köszön a sötétben. Ha visszaköszönnek neki, továbbhajt. Ha nem köszönnek vissza, megáll, és megpakolja a szekerét.

TÖRÖK ÁDÁM Vagyis lop.

GALLAI ISTVÁN Ezt mesélte Forgács Lajos, a mezőőr az egyik házi bálon.

TÖRÖK ÁDÁM Meg fogom látogatni Istenes Bibic Mihály házát. Talán ismét boldog leszek.

GALLAI ISTVÁN Itt nekem ne csinálj bajt. Szeretem a Kálváriát, nem akarom, hogy elűzzenek.

TÖRÖK ÁDÁM Most más dolgom van. Az éjjel elmegyek a csatornához, eloldom valamelyik szerb halásznak a csónakját, reggelig felevezek vele ide.

GALLAI ISTVÁN Minek neked a csónak?

Török Ádám a folyóra mutat, ahol a halász a varsákat rendezi.

TÖRÖK ÁDÁM A varsákba nagy halak is beszorulnak. De holnap birkapaprikást eszünk. A harmadik birkát leszúrjuk magunknak. István bátyám ízes paprikást tud főzni. Gyere el te is.

A folyón újabb csónak jelenik meg, egy másik halász is varsákat rak a vízbe.

6. kép: Csatorna mellett

Éjszaka a vízen csónak úszik, Török Ádám evez fölfelé a kis folyón. Kétoldalt a nádasokban csönd van, csak a mezőről hallatszanak halk éjjeli neszek. Azután távolabbról felhangzik a köszöntés.

Dicsértessék!

Török Ádám felnéz a tiszta, csillagos égre.

TÖRÖK ÁDÁM Mindörökké!!!

Továbbbevez, nézi a csillagokat, elmosolyodik a kiáltása után beállt csöndben.

7. kép: Törökék udvarában

A csillagos ég alatt birkapaprikás fő, Török István a kondért igazgatja, a többiek az udvaron téblábolnak. Négy nagy természetű, vörös hajú férfi: az apa, István, Sándor és Pál, valamint Ádám, aki szintén magas, szikár fiú,

az ő haja azonban fekete, mint az anyjáié, aki tányérokat rak egy hosszú faasztalra, sovány, alacsony asszony, szorgosan mozog a magas férfiak között.

Gallai István jön be az udvarba.

GALLAI ISTVÁN Jó estét mindenkinek!

TÖRÖK PÁL Elhoztad a citerádat?

GALLAI ISTVÁN Nem. Ádám nem mondta.

TÖRÖK PÁL Kár.

István izlelgeti a paprikást.

TÖRÖK ISTVÁN Az étel elkészült. Üljünk az asztalhoz. Anya majd megetet bennünket.

A férfiak kétoldalt a hosszú faasztalhoz ülnek, a szorgos kis asszony tányérokban hozza eléjük az ételt.

Bejön a kapun Csorba János.

CSORBA JÁNOS Az egész Zöld utca azt meséli, hogy ünnepelnek a Csoszogók.

TÖRÖK ISTVÁN Csoszogó az édesanyád.

Csorba János elneveti magát.

APA Ülj az asztalhoz. Néha jól kell laknia az embernek, hogy erős maradjon.

Csorba János is leül az asztalhoz, beszélgetnek, Gallai István halkán megkérdezi Török Ádámot.

GALLAI ISTVÁN Miért hívnak benneteket Csoszogó Törököknek?

TÖRÖK ÁDÁM Valamelyik dédapánk állítólag sánta volt. De mi nem vagyunk sánták. És titeket miért hívnak Rojtos Gallainak?

GALLAI ISTVÁN Pásztor őseink díszes-rojtos ruhákban jártak.

TÖRÖK ÁDÁM Vagy rongyos-rojtosban.

GALLAI ISTVÁN Vagy rongyos-rojtosban.

Jó étvággal esznek valamennyien, Csorba János Istvánhoz és Sándorhoz fordul.

CSORBA JÁNOS Tavaszra tényleg elmentek Brazíliába?
TÖRÖK SÁNDOR Tényleg.
CSORBA JÁNOS Ott nem főznek ilyen jóízű birkapaprikást.
TÖRÖK ISTVÁN Majd megtaníttuk őket.
TÖRÖK PÁL Ha el nem süllyed veletek az a teknő a nagy vízben.
TÖRÖK SÁNDOR Tudunk úszni.

Nevetés. Anya a kondér mellől aggódva figyel a jókedvű férfiakat.

8. kép: Vízimalomban

Rézi a vízben úszik, Gilike a parton ül, az ujjáival játszik. Rézi feje felbukkan mellette. Gilike megriad, ijedten, de csodálattal is nézi a lányt.

RÉZI Mit csinálsz te folyton az ujjaiddal?

Gilike zavartan forgatja a fejét.

RÉZI Süket vagy?

GILIKE Nem vagyok süket.

RÉZI Azt kérdeztem, hogy mit csinálsz az ujjaiddal?

GILIKE Megmutassam?

RÉZI Mutasd.

Gilike felemeli jobb kezét, ujjait széttárja, a hüvelykujjtól kezdve sorra bemutatja őket.

GILIKE Ő az Öreg, ő a Futár, ő az Erdei Ember, ő a Kopasz Halász, és ő Gilike.

Három közbülső ujját behajlítja, csak a hüvelykujja és a kisujja mered előre.

GILIKE Az Öreg nem csinál semmit, ő mindig csak mesél.

RÉZI Kezdje el.

GILIKE Gilike félrehúzódott a nagy eperfa alá, egy tányér leves volt a kezében, csöndben evett, a kanál sem csörrent.

Felemeli a bal kezét, annak ujjai lassú mozgásokkal karomszerűen közelednek a jobb kéz felé.

GILIKE De odajött a három Bangó, azt mondták, Gilike nem érdemli meg a levest, apró göröngyöket és fadarabokat dobáltak a tányérba. Gilike nagyon éhes volt, a tányér fölé hajolt, hogy ne hulljon bele a sok szemét. Röhögtek rajta, és az egyik Bangó egy nagy görönggyel beletalált a tányérba.

A kisujj kétségbeesetten rángatózik, lassan felemelkedik a mutatóujj.

GILIKE Röhögés közben senki sem vette észre, hogy elindul a Futár, hogy hívja a hatalmas Erdei Embert.

Rézi elunja a történetet, időnként a víz alá merül, a továbbiakban csak mondatfoszlányokat hall. Amikor ismét felnéz, már a középső ujj is kiegyenesedik, meglegyinti a bal kezét, a rosszindulatúan mozgó ujjak összezsugorlanak.

GILIKE A röhögésnek vége volt, és akkor már jött a Kopasz Halász...

Rézi ismét víz alá merül.

GILIKE Nem ismertétek ti Gilikét. Folyton röhögtetek rajta, de egyáltalán nem ismertétek. És sohasem fogjátok megtudni, hogy hová vitte őt a Kopasz Halász.

RÉZI Kész?

GILIKE Kész.

RÉZI Ezt játszod naphosszat?

GILIKE Gilikével mindig más történik. Meséljek még valamit?

RÉZI Dolgoznom kell.

Gilike csalódottan, szomorúan nézi az ujjait.

RÉZI Rondák a körmeid.

GILIKE *(ijedten)* Ha akarod, elmegyek innen.

RÉZI Felőlem elmehetsz. Ügyelj a disznókra.

GILIKE A kutyám vigyáz rájuk.

RÉZI Akkor segíts nekem a malomban.

GILIKE Van ott még valaki?

RÉZI Nincs. A szekerek is csak estefelé jönnek.

GILIKE Szívesen segíték.

RÉZI Ugorj a vízbe, és ússzunk át. A fürdés is rád fér.

GILIKE Nem tudok úszni.

RÉZI Hát gyere be a kapun.

Rézi átúszik a szűk csatornán, Gilike a kapun megy be az udvarba, Rézi bevezeti a malomba. Körbemutat.

RÉZI Ezeket a zsákokat áthúzgáljuk a falhoz.

A lassan forgó malomkövek mellett húzgálják a zsákokat. Gilikén látszik, hogy boldog, amiért segíthet.

GILIKE Régóta szerettem volna bejönni a malomba. Eljöhetek máskor is?

RÉZI Persze. És majd rendbe teszem a körmeidet.

GILIKE Csak a jobb kezemen.

RÉZI Miért?

GILIKE Amazok mind gonoszak. Maradjanak rondák.

RÉZI Jó. Azok maradjanak rondák.

Kati lép be a malomba, elképedve nézi Gilikét.

KATI Mit akar itt ez a kanász?

RÉZI Én hívtam be.

KATI Te mindig jól megválogattad a barátaidat.

RÉZI Dolgozni jöttél?

KATI Én nem bírom cipelni azokat a...

RÉZI Akkor pucolj innen!

Kati kihátrál a malomból, az udvarról visszakiabál.

KATI Szép kis barátaid vannak!

Gilike ijedten, szemrehányón néz Rézire.

GILIKE Azt mondtad, hogy nem lesz itt senki.

RÉZI Ne félj, nem fog visszajönni a nyavalyás. Büdös neki a munka. No, fogd azt a zsákokat.

Cipelik a zsákokat, a malomkövek megnyugtató egyhangúsággal örölnek.

9. kép: Kálvárián

Török Ádám a teraszról figyeli Istenes Bibic Mihályt, aki zsákokat rak le udvarában a szekérről. Az utcában napszámos parasztok jönnek ki házaikból, sietnek a szántóföldekre. Gallai István feljön a lépcsőkön a szobrokhoz.

TÖRÖK ÁDÁM A vakond-emberek elmentek földet túrni.

GALLAI ISTVÁN Hamarosan Istenes Bibic Mihály is elindul a saját kicsi földjét kapirgálni. Nappal ezt kell tennie.

TÖRÖK ÁDÁM Én meg bemegyek a házába.

GALLAI ISTVÁN Ha valami disznóságot csinálsz, ledoblak a lépcsőkön. A Kálvária az enyém. Szeretem ezt a helyet.

Török Ádám gúnyosan mosolyog a nálánál szemmel láthatólag gyöngébb barátjára.

TÖRÖK ÁDÁM Gyerekeik vannak?

GALLAI ISTVÁN Úgy tudom, vannak. Még sohasem láttam őket.

Istenes Bibic Mihály feleségével felül a szekérre, kihajtanak az utcára, az asszony becsukja a kaput, elindulnak a devecseri határ felé.

TÖRÖK ÁDÁM Nem csinálok semmiféle disznóságot. Körülnézek. A te dolgoz csak annyi, hogy figyeld az utcát, és jelezz, ha jön valaki.

Török Ádám lemegy a lépcsőkön, elmegy a stációk között, végigsiet a kihalt utcán, a kapun át beugrik Istenes Bibic Mihály udvarába. Gallai István figyeli. Török Ádám benyit a rogyant házba, megtorpan, a ház földes padlójáról csodálkozó kisgyermekszemek merednek rá. Egyre döbbenetesebben néz be a félhomályos szobába, ahonnan panaszos gyermeknyafogás hallatszik. Kihátrál a házból, öklendezik az udvaron. Aztán átugorja a kaput, futva megy vissza a Kálvária teraszára, dühösen nekitámad Gallai Istvánnak.

TÖRÖK ÁDÁM Te istenverte marha! Még hogy ez a szentfazék a leggazdagabb ember az utcában...!

GALLAI ISTVÁN Mi... mi van a házban?

10. kép: Folyó mellett (éjszaka)

A folyó partján Gallai István és Török Ádám halat süt a parázsló tűz fölött, távolabbról a vízimalom kivilágított ablaka látszik.

TÖRÖK ÁDÁM Hamarosan összegyűlik a pénz Sándorék útjára, mehetnek Brazíliába. Nem örülök neki. És Szentigaz is mindig rossz dolgokat jósol nekik.

GALLAI ISTVÁN Ki az a Szentigaz?

TÖRÖK ÁDÁM Öreg, kopasz kártyavető ember. Palánkáról jött, a Zöld utca végén lakik egy vityillóban. Téli estéken gyakran eljön hozzánk, és a kártyákkal belenéz az életünkbe.

GALLAI ISTVÁN Egyszer nekem is jósolhatna.

TÖRÖK ÁDÁM Gyere el hozzánk a télen. Hátha szerencséd lesz. Nekem folyton csúnya jövőndőt jósol.

A sötétből Rézi lép nesztelenül a tűz fényébe.

RÉZI Ilyen jövőndőt én megjósolok neked kártya nélkül is, Török Ádám.

TÖRÖK ÁDÁM Nézd csak. A lisztes hajú vadmacska.

RÉZI Ha a halászok észreveszik, hogy fosztogatod a varsáikat, ki-lyuggatják a csónakodat és befakasztják a fejedet. Már gyanakszanak.

TÖRÖK ÁDÁM Szoktál még verekedni? Vagy megszelídültél, amióta eljöttél a Zöld utcából?

Rézi hallgat egy ideig, aztán elneveti magát.

RÉZI A múlt héten megvertem két kamaszt. Péterrel álltunk a malom előtt, két kamasz jött arra, Péterre mutattak, és azt mondták, hogy ez a sváb gyerek olyan csúnya, mint egy majom. Megvertem őket.

TÖRÖK ÁDÁM Péter tényleg elég csúnya, szeplős kölyök.

RÉZI Tudom. De mégis az öcsém. És nem majom.

Török Ádám egy pálcá végére fűzött sült halat nyújt a lány felé.

TÖRÖK ÁDÁM Egyél velünk.

RÉZI Csak azért jöttem, hogy figyelmeztesselek...

TÖRÖK ÁDÁM Figyelmeztetted. Most egyél. Jóízű hal.

Rézi elveszi a halat, leguggol a tűz mellé, esznek mind a hárman.

RÉZI Tényleg jó íze van.

TÖRÖK ÁDÁM A Rojtos Gallai Pistát ismered?

RÉZI Sokszor láttam a Kálvárián kóvályogni. Neki is bűdös a munka, akár neked.

TÖRÖK ÁDÁM A boldogságát keresi.

RÉZI A Kálvárián?

GALLAI ISTVÁN Van ott egy boldog ember, szentképre festve. Gyere fel, és nézd meg.

RÉZI Nekem dolgoznom kell. És már attól is boldog vagyok, hogy végre fehér lisztből süthetjük a kenyerünket.

GALLAI ISTVÁN Azért feljöhetnél megnézni a Virágos Katonát.

A magasból vadludak hangja hallatszik, Rézi felnéz a tűz mellől.

RÉZI Húznak a vadlibák. Ősz van.

TÖRÖK ÁDÁM Hamarosan itt az őszi vásár. Ott pénzes emberek is előfordulnak.

RÉZI Egyszer nagy bajba kerülsz.

TÖRÖK ÁDÁM Nem csinálok semmi rosszat. Csak szétnézek a vásáron.

Eszegetnek a tűz mellett, fölöttük a magasban újabb vadludak húznak el hangos gágogással.

11. kép: Vásáron

*Tipikus falusi vásár, mézeskalács-, cukorka-, díszműárusokkal, lacikonyhák-
kal, a pultokon, sátrakon túl kirakodó jószágvásár. Nyüzsgő embertömeg.*

Gallai István és Török Ádám lassan sétálnak az emberek között, nézik a kirakott árut.

TÖRÖK ÁDÁM Itt mindenki vásárol valamit. Csak mi nem.

GALLAI ISTVÁN Nem mindenki vásárol.

A lacikonyhákban serceg a sült hús, kolbász, a sátrakból zene hallatszik.

TÖRÖK ÁDÁM Ráéheztem a sült kolbászra. De nem telik rá.

GALLAI ISTVÁN Nekem sem.

A pultok és sátrak közül a jószágvásár közelébe mennek. Török Ádám hirtelen lecövekel, meredten megáll, Gallai István néhány lépést tovább megy, aztán meglepetten megfordul.

GALLAI ISTVÁN Mi van?

TÖRÖK ÁDÁM Istenes Bíbic Mihály.

Gallai István is figyelmesen megnézi a jószágvásárt. Istenes Bíbic Mihály sovány lovát elvezeti egy cigány lókupec, ő meg két erős ígáslovat fog a szekere elé. Azután fizet.

GALLAI ISTVÁN Tudtam, hogy gazdag. Eladta a Kálvária utcai házát, és vett egy sokkal nagyobbat a Tukban. Azt mondják, vásárolt öt lócsontot is. És még lovakra is maradt pénze.

TÖRÖK ÁDÁM Ez a boldogság titka. Nappal az ágy lábához kell kötni a kicsi gyerekeket, éjszaka meg betakarítani mások termését. Az ügyes tolvajok boldogok igazából, nem a te Virágos Katonád.

GALLAI ISTVÁN A Virágos Katona...

TÖRÖK ÁDÁM Ezután már száz vinnyogó kisgyerek sem fog megállítani. Nekem is kijár a boldogságból. Mégis vásárolok valamit.

GALLAI ISTVÁN Mit?

TÖRÖK ÁDÁM Egy ólmos botot.

Istenes Bíbic Mihály felül a szekerre, elhajt a két erős lóval. Gallai István és Török Ádám sokáig néz utána.

12. kép: Utcán (éjszaka)

Kudlik Rezső, egy vegyesbolt tulajdonosa bezárja üzlete ajtaját, a sötét utcán elindul hazafelé. Az egyik kapualjból Török Ádám lép mögé, fejbe csapja ólmos botjával. Kudlik Rezső a földre esik, Török Ádám gyorsan kizsebeli, eltűnik a sötétben. A boltos nyöszörögve feltápaszkodik, imbolyogva megy tovább az utcán.

13. kép: Kocsmában

Falusi kocsmában téliesen öltözött emberek üldögélnek, isznak, beszélgetnek, a szokásos kocsmái hangulat. Az eddig látott szereplők közül a négy Török testvér ül az egyik asztalnál, nem messze tőlük Csorba János egyedül iszogat. A fivérek halkan beszélgetnek.

TÖRÖK ÁDÁM A pénz összegyűlt, de egyáltalán nem örülök neki. Azt szeretném, ha itthon maradnátok.

TÖRÖK PÁL Itt is boldogulhattok.

TÖRÖK ISTVÁN Eddig nem boldogultunk.

TÖRÖK ÁDÁM Szép ez az ország.

TÖRÖK SÁNDOR Visszajövünk. Meggazdagodunk Brazíliában, és visszajövünk. Mindent hozunk nektek, amit akartok. Ti is gazdagok lesztek.

TÖRÖK ÁDÁM Nekem csak sötétkéi öltönyt és egy sétatálcát hozzatok. Régóta szeretnék szép ruhában sétatálcával sétálni vásárokon a templom előtt.

TÖRÖK ISTVÁN Ennél többet hozunk.

TÖRÖK ÁDÁM A többi én megszerzem magamnak.

TÖRÖK SÁNDOR Az útiköltség összejött. Dobd el az ólmos botodat.

TÖRÖK ÁDÁM Gondoskodnom kell magamról.

TÖRÖK ISTVÁN Dolgozz. Elég erős vagy a munkához.

TÖRÖK ÁDÁM Akik sokat dolgoznak, sohasem lesznek boldogok.

A kocsmába nyolc szerb fiatal jön be, körülnéznek, a söntéshez mennek. Csönd lesz a kocsmában.

TÖRÖK PÁL A kátyi szerbek messzire elmerészkedtek. Úgy látom, Novakov Dusan megint kötekedő kedvében van.

TÖRÖK ISTVÁN Majd megszeliidítjük.

A szerbek a söntés pultjára könyökölnek.

NOVAKOV DUSÁN Nyolc pálinkát kérünk. Úgy látom, a Zöld utcai magyarok felfűtik magukat télire. Fűtsünk be mi is.

Kiss János, a kocsmáros kitölti a pálinkát, Prodanov Zorán a barátjához hajol.

PRODANOV ZORÁN Csorba János itt van.

NOVAKOV DUSÁN Őt kerestük.

PRODANOV ZORÁN A Csoszogók is itt vannak.

NOVAKOV DUSÁN Mi többen vagyunk. Emezek birkák.

A szerbek kiisszák pálinkájukat, elindulnak Csorba János felé. Menet közben szándékosan kötekedve felborítanak néhány poharat az asztalokon. Megállnak Csorba János asztalánál.

PRODANOV ZORÁN Vasárnap este megtapostad a bátyámat a Zöld utcában. Igaz?

Csorba János nyugodtan ülve marad, felnéz, szinte észrevétlenül kést húz elő a zsebéből.

CSORBA JÁNOS Igaz. De előbb leütöttem a hólapáttal. Úgyhogy nem érzett semmit.

PRODANOV ZORÁN Te most érezni fogod. Sokan vagyunk.

A Török testvérek a háttérben felállnak asztaluktól, Török Ádám előveszi ólmos botját. Csorba János továbbra is nyugodtan ül a székén.

CSORBA JÁNOS Nem elegen.

PRODANOV ZORÁN Majd meglátjuk...

Csorba János gyors mozdulattal Prodanov Zorán combjába döfi a kését. Az felordít, összegörnyed, sebére szorítja kezét.

NOVAKOV DUSÁN Most aztán tényleg kitapossuk a szart belőled. Még mindig többen vagyunk, mint ti.

A háta mögött Török István szólal meg.

TÖRÖK ISTVÁN Nem sokáig.

Novakov Dusán megfordul, Török István állon vágja. Novakov a földre esik, lassan feltápáskodik, a másik három Török fivér is közeledik feléjük. A szerbek kihátrálnak a kocsmából, vonszolják a jajgató Prodanovot. Novakov Dusán visszakiabál az ajtóból.

NOVAKOV DUSÁN Visszajövünk! És mindig többen leszünk, mint a magyarok.

TÖRÖK ISTVÁN Majd megritkítunk benneteket.

Visszaáll a kocsmai rend, a Török fivérek leülnek asztalukhoz, Török Ádám még mindig kezében tartja ólmos botját.

TÖRÖK SÁNDOR Hajtsd el az ólmos botot. Egyszer nagy bajba kerülhetsz miatta.

TÖRÖK ÁDÁM Hasznos szerszám. Sok pénzt hozhat.

TÖRÖK ISTVÁN Mi hozunk sok pénzt Brazíliából.

TÖRÖK PÁL Szentigaz mást jósol.

TÖRÖK SÁNDOR Szentigaz bolond vénember, lehet, hogy valaki rábeszéli, hogy rosszakat jósoljon...

Kocsmai zajongás, pohárcsörgés, ami monoton gajdolásba megy át.

14. kép: Törökék házában

Kezdetben csak Szentigaz egyhangú motyogása hallatszik, aztán látható lesz az egész szoba. Téli estén a szomszédok is átjönnek Törökékhez. A kemence mellett asszonyok ülnek, csöndesen beszélgetnek, gyapjúsálakat horgolnak, kötögetnek, a földre terített rongypokrócokon gyerekek cifra babokkal játszanak, egy tálból főtt kukoricát majszolnak, az asztal fölé férfiak hajolnak, onnan hallatszik a motyogás, a Szentigaz Török Sándornak jósol. Gallai István és Török Ádám az ajtóból figyel, Gallai a hóna alatt citerát tart.

SZENTIGAZ Ezek ágak is lehetnének. De nem ágak... Kígyók.

Gonoszság és balszerencse... A nagy mocsos víz mélyén alig van fény... Nem folyóvíz... Nem tenger... inség... Betegség.

TÖRÖK SÁNDOR A fene egye meg... Ismét az átkozott piros ász!

Valamennyien kiabálni kezdenek.

SZENTIGAZ Mindig a végére marad! Bent maradt a piros tízes is. Ötször egymás után piros ász! Ne menjetez Brazíliába!

Nevetnek, kiegyenesednek és szétmozdulnak. Ekkor válik láthatóvá a kopasz öregember, törölgeti fejről az izzadságot. Török Ádám hozzálép, fülébe súg valamit. Szentigaz lassan megfordul, int Gallai Istvánnak. Az leül vele szemben az asztalhoz. Szentigaz gyorsan megkeveri a kártyákat, ügyesen, félkörben az asztalra teríti a lapokat.

SZENTIGAZ Válassz egyet, és fordítsd fel.

Gallai István kiválaszt egy lapot, a makk ászt fordítja fel. Többen felhördülnek.

SZENTIGAZ Jó lap. Nagyon jó lap.

TÖRÖK ISTVÁN Én sohasem találom meg a makk ászt.

Az öregember a makk ásztól jobbra és balra kezdi felfordítgatni a lapokat, merően nézi a kártyákat, erőlködik, mintha cipelne valamit, az arcán és kopasz fején ismét gyöngyözik a veríték. Szaggatottan motyog.

SZENTIGAZ Ezek igazi ágak... nem kígyók... Sűrű ágak... De széthajlanak... Amerre csak mész, széthajlanak előtted az ágak... Valaki talán jár előtted... Nem. Az ágak maguktól széthajlanak... Szerencse... Tapsoló emberek... neked tapsolnak... Ez is szerencse. Megint az ágak... Megint széthajlanak... Jól van. Ez a fontos. Ritka szerencsés ember...

TÖRÖK SÁNDOR Lássuk a hetedik lapot...

Szentigaz felemeli a kártyákat, Gallai István hosszasan keveri a lapokat, majd leteszi a csomagot az asztalra. Az öregember leszámol felülről hat lapot, a hetediket megfordítja. Makk ász.

SZENTIGAZ Amit mondtam, az szentigaz.

Ismét nevetés, a férfiak hátba veregetik Gallai Istvánt.

TÖRÖK ISTVÁN Gyere velünk Brazíliába! Ilyen szerencsés ember kell nekünk.

SÍPOS KÁROLY Csal a Szentigaz! Láttam, hogy megigazítja a lapokat.

Csönd lesz, az öregember megtörli az arcát és a fejét, felkapja a kártyacsomagot, nagy sebességgel kezdi keverni a lapokat.

SZENTIGAZ Melyik lapot dobjam eléd?

SÍPOS KÁROLY A zöld hetest.

Az asztalra repül a zöld hetes.

SZENTIGAZ Tovább.

Az izgága szomszéd mondja egymás után.

SÍPOS KÁROLY A híres makk királyt... A tök alsót... A piros tízest... A makk nyolcast... A zöld felsőt... A piros királyt...

Szentigaz sorra kirepíti a kért lapokat, aztán az asztalra dobja a kártyacsomagot és fölnéz.

SZENTIGAZ Ha én meg akarom igazítani a lapokat, azt te sohasem fogod észrevenni, fiam.

Csönd lesz, Sípos Károly szégyenkezve hátrább lép... Gallai István torkát köszörüli.

GALLAI ISTVÁN Szeretném megtudni valakiről, hogy miért boldog.

Még mindig csönd van, az öregember töprengve dobol az asztalon.

SZENTIGAZ Nagyon nehéz. A kártyák nem vallanak mindenkiről. De megnézhetjük, hogy boldog-e. Talán az is kiderül, hogy miért.

GALLAI ISTVÁN Nézzük meg.

SZENTIGAZ Keverd meg a lapokat, és közben dobjál ki hármat...

Gallai István keveri a lapokat, három kártyát az asztalra dob. Az öregember hosszasan vizsgálgatja őket, majd szemrehányón megkérdezi.

SZENTIGAZ Élő ember az illető?

GALLAI ISTVÁN Hát... Nem. Nem egészen.

Szentigaz sóhajtva feláll az asztaltól.

SZENTIGAZ Elfáradtam. Huszonegyezzetek inkább.

Az asszonyok közé megy a kemence mellé, a férfiak az asztal köré ülnek. Apa kézbe veszi a kártyákat, lassan rendezgeti.

APA Igaza van Szentigaznak. Huszonegyezzünk.

CSORBA JÁNOS Aranypénzekért?

APA Persze.

Az egyik asszony egy tál főtt kukoricát hoz az asztalra.

APA Mindenki tíz aranypénzt vegyen ki magának.

Mindenki kiszámol maga elé tíz kukoricaszemet, Apa leosztja az első lapokat. Török Pál Gallai Istvánhoz fordul.

TÖRÖK PÁL Játshatnál nekünk valamit a citerádon.

GALLAI ISTVÁN Haramászékhöz megyek házi bálba. Karácsony előtt sok a házi bál.

TÖRÖK PÁL Egy vidám nótára talán van időd.

Gallai István maga elé teszi a citerát, vidám dalt kezd játszani.

15. kép: Gallaiék házában

Gallai István karácsonyfa mellett karácsonyi dalokat játszik a citerán. A család már ünneplőbe öltözött, készülnek az éjféli misére.

A citeraszó orgonazenébe vált, Gallai István is felveszi ünneplő kabátját.

16. kép: Templomban

A Gallai család (apa, anya és három fiú) a zsúfolt templomban, orgona hangja mellett énekl a karácsonyi dalokat. A hívők között együtt énekel a Török család, Csorba János, Sípos Károly, Szentigaz, a már korábban látott Zöld utcai emberek és Istenes Bibic Mihály.

Kívülről a templom látszik sűrű hóesésben.

17. kép: Váry-kastélyban

A hóesésben alkonyatkor egy lovas szán érkezik a Váry-kastély elé. Gallai István és Imris Lázár, a gazdatiszt leszállnak, egy béres elvezeti a lovakat. Gallaiék felmennek a tornácra, a korláton egy vadliba gubbaszt. Gallai rámutat.

GALLAI ISTVÁN Kedves még mindig kiabál a társai után?

IMRIS LÁZÁR Az ősszel folyton az udvaron szaladgált, kiabált, emelgette a szárnyát, amikor a vadlibák elhúztak felettünk.

GALLAI ISTVÁN Nagyon szétlőtték a szárnyát?

IMRIS LÁZÁR Nem. Már régen meggyógyult, de én minden évben kitépem a nagyobb tollakat, hogy ne tudjon elmenni.

GALLAI ISTVÁN Talán hagyni kellene.

IMRIS LÁZÁR Elpusztulna az igazi vadlibák között. Lezuhanna a magosból. Nem bírná már a hosszú repülést. Itt jó helye van.

GALLAI ISTVÁN Akkor az idén is egy szárnysegett vadlibával ünneplem a saját névnapomat. Azután játszhatok két hétig Váry Jánosnak.

IMRIS LÁZÁR Megfizetnek érte.

GALLAI ISTVÁN Igaz. És tulajdonképpen Váry János is egyedül ünnepel.

Bemennek a kastélyba, menet közben beszélgetnek.

IMRIS LÁZÁR Most vendége van. Frédi nagyságos úr.

GALLAI ISTVÁN Az meg kicsoda?

IMRIS LÁZÁR Az uraság régi barátja. Pestről jött le hozzánk. Állítólag új pártot akar alapítani. Ronda, görnyedt szemüveges ember. Nem hiszem, hogy sokan belépnek a pártjába.

Bemennek a citerásnak kijelölt cselédszobába, Gallai leteszi batyuját és a citeráját.

GALLAI ISTVÁN Behozom Kedvest. Kicsit zenélek a magunk mulatságára.

IMRIS LÁZÁR Inkább pihend ki magad. Holnap nehéz napod lesz. Reggel pontosan ott legyél a szalonban.

GALLAI ISTVÁN Ott leszek, gazdatiszt uram, vagy micsoda is maga.

Kimennek a szobából, a gazdatiszt eltűnik, Gallai István a tornácra megy, a vadliba felé indul.

Felhangzik a halk citeraszó, Kedves a tornác korlátjától már a reggeli hóesésben nézi a kastély elé érkező szánokat.

A szalonban Gallai István egy sarokban ül, játszik a citerán. A tágas terem közepén nagy ovális asztal látható, rajta tálcán különféle italok. Kissé távolabb egy négyzet alakú kis kártyaasztal, ezen egy felbontatlan csomag kártya. Frédi nagyságos úr az ovális asztal mellett áll, italt tölt magának. Váry János az ablakon keresztül nézi érkező vendégeit.

VÁRY JÁNOS Szép telünk van az idén. Ilyenkor szép igazán a mi országunk. A szatócsok és kupecsek mindig pontosan érkeznek. Jó életük van, mégis szeretnének földesurak lenni.

Az asztalhoz sétál, italt tölt magának, felemeli a poharát.

FRÉDI Isten éltesen névnapodon!

VÁRY JÁNOS Szeretem ezt a napot, két hétig mindennap éltesen az Isten.

Isznak, Imris Lázár lép be, az ajtót becsukja maga mögött, Gallai István abbahagyja a citerázást.

VÁRY JÁNOS Mindenki eljött?

IMRIS LÁZÁR Igen. Heten jöttek, összesen tíz lánc föld árával.

VÁRY JÁNOS Engedd be őket.

Imris Lázár kinyitja az ajtót, a hét ember bejön, kissé zavartan toporognak, a gazdatiszt az asztalhoz invitálja őket, italt tölt mindenkinek. Felemelik poharaikat.

VÁRY JÁNOS Isten éltesen engem névnapomon. Önök a vendégeim. Pénzzel jöttek, és kártyázni akarnak velem. Lehet, hogy fél óra múlva valamelyikükből földesúr lesz.

Mindenki kiüríti poharát.

VÁRY JÁNOS Bemutatom Frédi nagyságos urat. Előkelő ember, pártot akar alapítani, olyan pártot, amely testvéreként vezeti egymás karjaiba a magyarokat és a nemzetiségieket. Így álmodta ezt meg Jakubovics Oszkár is.

FRÉDI Ne gúnyolódj! Jászi Oszkár pontosan...

VÁRY JÁNOS Mellőzzük ezúttal a politikát. Fontosabb dolgunk van. Ki az első?

IMRIS LÁZÁR Rocanov Milos.

ROCANOV MILOS Én három lánc föld árával jöttem. Kezdhetjük ennyivel a bankot?

VÁRY JÁNOS Hagyjuk ezt a rácos ravaszkodást. Csak egyenként.

Váry János és Rocanov Milos a kártyaasztalhoz ülnek egymással szemben. Az asztal másik két oldalán Gallai István és Imris Lázár áll.

Gallai István felbontja a kártyacsomagot, keveri a lapokat, ezentúl csak a gazdatiszt hangja hallatszik. Gallai István a csomag aljáról a játékosoknak leoszt két-két lapot.

IMRIS LÁZÁR Egy lánc föld a bank!

A játékosok újabb kártyát kérnek, Gallai István felülről belelát a lapokba. Rocanov nyer.

Két lánc föld a bank!

Újabb osztás, ismét Rocanov nyer.

Négy lánc föld a bank!

Harmadszor is Rocanov nyer.

Nyolc lánc föld a bank!

Negyedszerre Váry János nyer.

Vége!

Kezdődik előlről. Rocanov ismét egy lánc föld árával indul, és már az első osztásnál veszít. A harmadik lánc föld árával a második osztásnál elbukik.

Vége!

Imris Lázár bejelenti a következő játékost.

IMRIS LÁZÁR Kiss János!

A Zöld utcában látott kocsmáros ül le Váry Jánossal szemben.

A nevek egyre távolabbról hallatszanak, előtérben Kedves, a vadliba látszik, bágyadtan nézi a lovasszánokat.

Neumann Gáspár!

Petrovics Novák!

Todorovics Nikola!

Kudlik Rezső!

Becher Vilmos!

Ez a játszma tart legtovább. Még mindig a gazdatiszt hangja hallatszik.

Egy lánc föld a bank!

Két lánc föld a bank!

Négy lánc föld a bank!

Nyolc lánc föld a bank!

Tizenhat lánc föld a bank!

Becher Vilmos remegő kézzel tartja a lapjait, tizennyolca van, még egy lapot kér. Gallai István elképedve néz rá, leoszt még egy lapot. Nyolcas, Becher elbukott.

IMRIS LÁZÁR Vége!

Váry János elégedetten körülnéz.

VÁRY JÁNOS Ennyi volt mára?

IMRIS LÁZÁR Ennyi.

VÁRY JÁNOS Kísérd ki az urakat, Lázár. Mondják el másoknak is, hogy a magyar földesúr még mindig erősebb a kupecoknál és a szatócsoknál.

A gazdatiszt kitereli a kártyásokat a szalonból, Gallai István a citerájához megy, játszani kezd, Váry János és Frédi nagyságos úr italt töltenek maguknak.

FRÉDI Mire való ez a komédia?

VÁRY JÁNOS Évente egyszer megleckéztetem őket. A feltörő polgárság tanulja meg tisztelni a magyar földesurat.

FRÉDI Nem méltó hozzád ez a bohóckodás.

VÁRY JÁNOS Tudom. A dúsgazdag Dungyerszkiakkal vagy Gavanszkiakkal kellene kártyáznom. Esetleg kaszinóba járni, és egyetlen éjszaka szemrebbenés nélkül elveszteni a birtokomat. Utána bizonyára elhelyezkedhetnék a vármegyénél. Nem, kedves barátom. Láttam én már elbukott dzsentriket zsidó kereskedőknek kibicelni néhány pofa italért. A polgárság jöjjön ide, adja meg a tiszteletet, és hagyja itt a pénzét.

FRÉDI Nincs rá szükséged.

VÁRY JÁNOS Elárulok valamit. Szükségem van rá. A hatszáz lánc föld mellett is.

FRÉDI Kockáztatod a birtokodat.

VÁRY JÁNOS Szánalmasan játszanak. Nem tudnak ellenállni a csábításnak, hogy fél óra alatt kiebrudalhatnak a birtokomról. De amikor a közelébe kerülnek, elvesztik a fejüket.

FRÉDI Jöhet egyszer valaki, aki nem veszíti el a fejét. Eddig szerencséd volt...

VÁRY JÁNOS Nem csak a szerencsémben bízok.

Váry János felemeli jobb kezét, az asztalra csap. Egy makk ász marad az asztalon.

FRÉDI De János...

Gallai István távolabbról, citerázás közben figyeli a jelenetet. Váry János elneveti magát, átöleli Frédi vállát.

VÁRY JÁNOS Menjünk ki, nézzük meg a tiszta fehér világot.

Kimennek a tornácra, pohárral a kezükben a vadlúd mellől nézik a behavazott szántóföldeket.

18. kép: Legelőn

A behavazott legelőn lovasok száguldoznak, a levegőbe lövöldöznek. A legelő közepén Gilike áll, a lovasok kurjongatva körbefutják. A kis kanász a malom felé oldalog. Rézi jön ki a vízimalomból, Gilike mellé ér, figyel a lovasokat.

RÉZI Szerb karácsony van. A rossz szellemeket üldözik.

GILIKE Befröcsköltek a hóval.

RÉZI Mindig szerettem nézni a szerb lovasokat, amikor a rossz szellemeket üldözik.

GILIKE Hóval fröcsköltek be. És kinevettek.

A lovasok kurjongatva, lövöldözve elvágtatnak a legelőről.

RÉZI Te tudsz lovagolni?

GILIKE Nem... Nem tudok.

RÉZI Gondolhattam volna.

Lebiggyeszi az ajkát, indul vissza a malomba. Gilike szomorúan néz utána, azután párás szemekkel a távolodó lovasokat figyel.

19. kép: Legelőn

Ismét békés, tavaszi-nyári kép. A disznókonda csoportokra széledve turkálja a földet, a kutya futkos körülöttük, Gilike egy nagy kan disznó hátán ül, veregeti az oldalát, a kan disznó lassan cammog vele. Csónak közeledik a parthoz, Gallai István és Török Ádám ül benne. Gilike észreveszi őket, leugrik a disznóról, leül a fűre. Gallaiék kikötik a csónakot, a Kálvária felé indulnak a legelőn keresztül.

TÖRÖK ÁDÁM Valamelyik éjszaka leevezek a téglagyár alá. Ott még nem gyanakszanak rám a halászhók.

GALLAI ISTVÁN Láttad, hogy mennyire megnőtt a téglagyár?

TÖRÖK ÁDÁM Főleg a varsákat figyeltem. Egyébként a Hauser Jakab téglagyára még mindig nagyobb.

GALLAI ISTVÁN Schank János gyorsabban növekszik. Ügyes ember.

TÖRÖK ÁDÁM A fiairól viszont azt hallottam, hogy ügyetlenek.

GALLAI ISTVÁN A Jani tényleg kicsit ostoba, Frigyes azonban életrevaló. Olyan, mint az apja.

Gilikéhez érnek, ő görnyedten ül, riadtan néz fel rájuk.

TÖRÖK ÁDÁM Elég nyúzottnak látszol. Beteg vagy?

GILIKE Nem... Nem vagyok beteg... Játsszak nektek valamit az ujjaimmal?

TÖRÖK ÁDÁM Játsszál.

Gilike most nem mutatja be az ujjait, Gallai István és Török Ádám már ismerik a játékait.

GILIKE Gilike gyönyörű, havas réten állt, nézte a fehér pusztaságot meg a befagyott folyót. Nem bántott senkit, csak gyönyörködni akart a fehérségben. Egyszer csak lármás, röhögő lovasok jelentek meg, vadul nyargalásztak Gilike körül, a lovak az arcába csapták a havat, a lovasok meg azt kiabálták, hogy Gilike sohasem fog lovagolni. Már teljesen beborította a hó, amikor megjelent a Futár, szaladt nyomban az Erdei Emberért...

Gallai István egyre izgatottabban figyel a kanászt, beszélgetni kezd Török Ádámmal, az elrévült Gilike nem hallja őket, mondja tovább a történetét.

GALLAI ISTVÁN Látod az arcát?

TÖRÖK ÁDÁM Látom.

GALLAI ISTVÁN Teljesen megváltozik.

TÖRÖK ÁDÁM Egyáltalán nem változik meg.

GALLAI ISTVÁN Amikor idejöttünk, elgyötört és szomorú volt. Most megszépült az arca.

TÖRÖK ÁDÁM Éppen olyan csúnya, mint máskor.

GILIKE ...egy gyönyörű, füves réten tette partra a Kopasz Halászt. A víz mellett egy szép pej ló állt felnyergelve. Gilike felült a lóra és szélesebben elvágtatott, ment valakihez, aki várta őt.

Vége van a történetnek, a kis kanász lassan felnéz, mintha mély álmából ébredne.

TÖRÖK ÁDÁM Ez... ez jó mese volt.

GILIKE Elmondhatjátok mindenkinek, hogy Gilike megtanult lovagolni.

TÖRÖK ÁDÁM Mindenkinek?

GILIKE Mindenkinek elmondhatjátok. Rézinek is.

TÖRÖK ÁDÁM Rézinek? Neki elmondhatod magad is.

GILIKE Szeretném, ha ti mondanátok el.

TÖRÖK ÁDÁM Menj be a malomba...

GILIKE Azt szeretném, ha ti mondanátok el. Nektek biztosan elhiszi.

Gallai István egyre idegesebb lesz. Gyorsan beszél.

GALLAI ISTVÁN El fogjuk mondani, bízd csak ránk. Mindenkinek elmondjuk, hogy Gilike megtanult lovagolni, Rézinek is.

Sarkon fordul, sietve elindul a Kálvária felé. Török Ádám csodálkozva ballag utána.

A legelő mögött az úton három szekér megy a devecseri határ felé, az egyiket Istenes Bíbic Mihály hajtja

20. kép: Határban

Szekérnyikorgás hallatszik a kukoricatáblák között, feltűnik a szekér, két ló húzza, a bakon Istenes Bíbic Mihály ül. Harsogva köszön.

ISTENES BÍBIC MIHÁLY Dicsértessék!

A kukoricából Török Ádám ugrik ki, ólmos botjával fejbe vágja Istenes Bíbic Mihályt, aki oldalra dől. A lovak továbbmennek, Török Ádám a dűlő-úton sokáig néz a szekér után.

21. kép: Kálvária-képzlet

A Virágos Katona előtt csak egy pillanatra villan fel Gallai István arca, azután lódobogás hallatszik, majd kissé homályos álmoképben Gallai István fehér lovon vágat egy széles vizű folyó partján, a vízből fürdőző, meztelen

lányok integetnek neki. Citerazene hallatszik. A folyó közepén fehér hajó úszik, onnan verklizene vegyül a citeraszóba.

22. kép: Vízimalomban

Sötétedik, Stefan Krebs a vízimalom előtt áll, vendégeit fogadja, bentről verklizene szűrődik ki. Johann Schank érkezik bricskán két fiával. Stefan Krebs üdvözlí őket.

STEFAN KREBS Nagyra nőnek ezek a gyerekek.

JOHANN SCHANK Johann széltében is növekszik, Friedrich csak fölfelé. Ez a jobb.

STEFAN KREBS Menjetek be, fiúk, Rézi vár benneteket. Nagyon szeret táncolni.

A kövér, ifjú Johann Schank és Friedrich Schank bemennek a kapun. A téglagyáros még Stefan Krebs mellett marad.

JOHANN SCHANK Örülök, hogy néha összejönnek a németek. Többször kellene.

STEFAN KREBS Ezentúl minden évben megünnepeljük Katharina születésnapját.

JOHANN SCHANK Meggyógyult?

STEFAN KREBS Igen. Egészséges és jókedvű.

JOHANN SCHANK Kevesen vagyunk itt Szenttamáson. Többször össze kell jönni. És jó lenne, ha mindegyikünk meggazdagodna. Csak így maradhatunk meg.

STEFAN KREBS Ez a vízimalom módos hely.

JOHANN SCHANK Megmondtam régen.

STEFAN KREBS A téglagyár?

JOHANN SCHANK Napról napra szépül. Gyönyörű a mi Monarchiánk. Épülnek az új házak, és ehhez sok téglá kell.

STEFAN KREBS És sok kenyér.

JOHANN SCHANK Az is. Gyarapodni fogsz. Vársz még valakit?

STEFAN KREBS Becher Vilit.

JOHANN SCHANK Bemegyek, táncolok Katharinával.

A téglagyáros bemegy a kapun, Stefan Krebs a malom előtt marad, a kiszűrődő verklizenét hallgatja. Azután furcsa jelenetre figyel fel az esti félhomályban. A legelőn Gilike a nagy kan disznó hátán ül, mindkét kezét a magasba emeli, nagyon boldog. A disznó egyre gyorsabban megy, bekocog a folyóba, eltűnnek, aztán a kan disznó kimászik a partra, lustán cammog a legelőn. Becher Vilmos ráköszön a molnárra.

BECHER VILMOS Sok boldog születésnapot kívánok a feleségnek. Én érkeztem utolsónak?

STEFAN KREBS Furcsa dolgot láttam az imént...

Becher nem figyel rá, Johann Schank bricskáját nézi.

BECHER VILMOS Látom, Johann is eljött.

STEFAN KREBS A fiaival.

BECHER VILMOS Biztos megint mondott valami okosat.

STEFAN KREBS Azt mondta, hogy nekünk, németeknek össze kell tartanunk, és meg kell gazdagodnunk. Csak így maradhatunk meg.

BECHER VILMOS Neki sikerült a gazdagodás. A télen én is majdnem dúsgazdag lettem.

STEFAN KREBS Hogyan?

BECHER VILMOS Beszálltam Váry János névnapj kártyázásába.

STEFAN KREBS Hallottam már erről.

BECHER VILMOS Négy partit megnyertem. Az ötödiket is megnyerhettem volna, de elidegeskedtem.

A verklizene felerősödik, belülről látszik a vízimalom, a malomkövek most nem forognak, a verklis az egyik sarokban tekeri a hangszerét, a vendégek a fal mellett állnak, beszélgetnek, pogácsát, lángost, aprósüteményt esznek. Többen táncolnak a malom közepén. Rézi Schank Frigyessel, Katharina Johann Schankkal táncol.

JOHANN SCHANK Megerősödtél és megszépültél, Katharina.

KATHARINA Amióta fehér lisztből sütöm a kenyeret. Meg a süteményeket.

JOHANN SCHANK Ennyi kijár egy molnárcsaládnak.

Ismét elhalkul a zene, a malom elől Stefan Krebs és Becher Vilmos is befelé indul az utcáról.

BECHER VILMOS Hidd el, kilenc partival el lehet nyerni a Váry-birtokot. Csak jó idegek kelljenek hozzá.

Bemennek a malomba, nézik a táncolókat.

STEFAN KREBS Mielőtt jöttél, valami furcsa dolgot láttam. Egy nagy disznó bevitte a folyóba a kanászt.

Rézi meghallja, megáll a táncban, az apjához lép.

RÉZI Mi történt?

STEFAN KREBS Az a kis hülye kanász felült egy nagy disznó hátára, rikoltozott, emelgette a karjait, a disznó pedig berohant vele a folyóba. A disznó később kijött a vízből.

RÉZI És Gilike?

STEFAN KREBS Nem láttam. Sötét van odakint. Talán lejjebb úszott ki.

RÉZI Gilike nem tud úszni!!!

A sikoltásra leáll a verklizene, Rézi kirohan a malomból, a két Schank fiú utánaszalad, a víz mellett kapják el.

IFJ. JOHANN SCHANK Megbolondultál?

RÉZI Ki kell húznunk a vízből! Jani, Frigyes, segítsetek...

FRIEDRICH SCHANK Lehet, hogy lejjebb kijött...

RÉZI Nem tud úszni! Menjünk érte!

IFJ. JOHANN SCHANK Úgysem találánánk meg. Lehet, hogy ki-kecmergett...

FRIEDRICH SCHANK Ne rontsd el anyád születésnapját.

Visszavezetik Rézit a malomba, ismét megszólal a zene, a párok folytatják a táncot. Ifj. Johann Schank táncra kéri Rézit.

IFJ. JOHANN SCHANK Most velem fogsz táncolni.

Rézi még mindig zavartan kapkodja a fejét, de belekezd a táncba. Ifj. Johann Schank a szeme elé emeli bal kezét. Gyűrűsujján szép pecsétgyűrű van.

IFJ. JOHANN SCHANK Ezt kaptam az apámtól tizenhét éves koromban. De ez a születésnap még annál is szebb.

A hangulat egyre vidámabb lesz, a verklizene egészen a Kálváriáig elhal-latszik.

23. kép: Kálvária-képzlet

Török Ádám a Kálvária teraszán áll a fekete Krisztus szobra előtt, zsebéből aranyláncokat, gyűrűket szed elő, egy papírba csomagolja, gondosan elhelyezi Krisztus meggömbölyt térdei mögé. Egy pillanatra feltűnik Gallai István, amint a Virágos Katona előtt áll.

Következik a képzelgés. Gallai István hatalmas fák és bokrok között könnyedén lépdél, az ágak széthajlanak előtte. Egy nagy tisztáshoz ér, ahol szarvasok és őzek legelésznek.

Háta mögött a Kálvárián megszólal barátja.

TÖRÖK ÁDÁM Megint az erdőt-mezőt járod?

Gallai István lassan megfordul.

GALLAI ISTVÁN Szarvasok és őzek között jártam. Szép szelíd állatok.

TÖRÖK ÁDÁM Bele fogsz hülyülni ebbe a tökéletlenkedésbe.

GALLAI ISTVÁN Gyönyörű helyeket járok be, örök életemben hálás leszek Gilikének. Tőle lestem el, hogy hogyan lehet boldog az ember.

TÖRÖK ÁDÁM Ő volt a legszerencsétlenebb pára, akit ismertem.

GALLAI ISTVÁN Csak addig, amíg ronda dolgok történtek vele. De amint elment, boldog volt. Ezt csinálja a Virágos Katona is. Korbácsolja ugyan Jézust a bámész tömegben, de valójában nincs ott közöttük, ezért olyan ügyetlen minden mozdulata. Messzire

elment onnan, talán egy oázisba a pálmafák alá, ahol szép fiatal lányok narancssal kínálják.

TÖRÖK ÁDÁM Nagyszerű! Doboltasd ki a kisbíróval, hogy mindenki menjen el onnan, ahol ronda dolgok történnek. És akkor boldog lesz a világ.

GALLAI ISTVÁN Csak az tud elmenni a szép helyekre, akire visszanéz a Virágos Katona. Énrám visszanéz.

TÖRÖK ÁDÁM Énrám viszont nem néz vissza. De most enélkül is boldog vagyok. Elrejtettem Jézus lába mögé ezt-azt. Megfeketítette az idő szegényt. A latrok meg fehérek maradtak.

GALLAI ISTVÁN Ne hozd ide a lopott holmidat. Engem is bajba keversz.

Török Ádám elvigyorodik, a magasba mutat.

TÖRÖK ÁDÁM Jézus még feketén is mindannyiunkra vigyáz. Értékeinkre is. Legfeljebb a Jóisten büntet néha. De ő is csak az igazán gonoszokat. A becsületes latrokat nem bünteti.

GALLAI ISTVÁN Istenes Bibic Mihály hetekig bekötött fejvel járt.

TÖRÖK ÁDÁM Régi adósságom. Nem vettem el tőle semmit. Csak hát tudja meg, hogy a Jóisten a sötétben is lát, és megbünteti a gonosz tolvajokat. Ez talán elveszi a kedvét az éjszakai kószalásoktól.

Török Ádám elmegy a Kálváriáról, Gallai István felballag a lépcsőkön a teraszra, a fekete Krisztust nézi.

24. kép: Folyóparton

Alkonyatkor a legelő mellett Istenes Bibic Mihály hajtja szekerét a szántóföldek felé, ráköszön Gallai Istvánra.

I. BÍBIC MIHÁLY Dicsértessék!

GALLAI ISTVÁN Mindörökre!

Gallai István átvág a legelőn a folyóhoz, ott áll Rézi, a vizet nézi.

GALLAI ISTVÁN Az utóbbi hetekben minden este itt ácsorogsz.

Rézi továbbra is tűnődve szemléli a folyót.

RÉZI Te katolikus vagy?

GALLAI ISTVÁN Igen. Éjféle miséken énekelni is szoktam a templomban. Húsvétkor meg a Megváltó koporsóját őrzöm.

RÉZI Mi reformátusok vagyunk. Úgy tudom, hogy a katolikusoknak gyónniuk kell haláluk előtt.

GALLAI ISTVÁN Így illendő.

RÉZI Különben a pokolba jutnak.

GALLAI ISTVÁN Legtöbben igen.

RÉZI Gilikének nem volt ideje meggyónni.

GALLAI ISTVÁN Talán nem is volt katolikus.

RÉZI A katolikus temetőben földelték el. A fakeresztről tudtam meg, hogy tulajdonképpen Kispál Józsefnek hívták.

GALLAI ISTVÁN Vagy Újpál Józsefnek. Messziről jött ide. A tanügyi gyerekek nevezték el Gilikének.

RÉZI Szeretném tudni, hogy hol van.

GALLAI ISTVÁN Megmondhatom neked, ha feljössz a Kálváriára.

RÉZI Mondd el itt.

GALLAI ISTVÁN Csak a Kálvárián tudom elmondani, ha visszanez rám a Virágos Katona.

Rézi értetlenül mered rá, aztán észreveszi, hogy apja kijött a malom elé.

RÉZI Segítenem kell apámnak.

GALLAI ISTVÁN Gyere ki a Kálváriára.

Rézi elindul a malom felé, most Gallai István nézi tűnődve a kis folyót.

25. kép: Kálvária-képzlet

Gilikét a nagy folyón a Kopasz Halász viszi a part felé, ahol a Futár és a nagy erejű Erdei Ember várja. Kisegítik a csónakból, egy fölnyergelt pej lóra mutatnak. Gilike mindenkivel kezet fog, felpattan a lóra, vágatni kezd a folyó mellett. A távolban egy fehér ház látszik, ami akár vízimalom is lehet, előtte egy lány áll, széttárja karjait.

RÉZI Láttad?

Gallai István elfordul a Virágos Katonától.

GALLAI ISTVÁN Láttam. Kisimult az arca, olyan boldog, hogy alig ismerni rá.

RÉZI Mit csinál?

GALLAI ISTVÁN Megtanult lovagolni. Gyönyörű pej lovon vágat egy nagy folyó partján, ahol egy szép ház előtt várja őt valaki.

RÉZI Kicsoda?

GALLAI ISTVÁN Gilike ezt sohasem fogja elárulni senkinek. Gyere, menjünk fel a fészületekhez.

Elindulnak a lépcsőkön a teraszra.

RÉZI Te mindezt tisztán láttad?

GALLAI ISTVÁN Igen. Ha a Virágos Katona visszanéz rám, ellátok az oszlopok mögé.

RÉZI Örülök, ha Gilike boldog. Még akkor is, ha csak képzelgés az egész a te bábész szemeidben.

GALLAI ISTVÁN Tisztán láttam.

Felérnek a teraszra, Rézi a fészületeket nézi.

RÉZI Jézus megfeketedett, a latrok meg fehérek maradtak.

GALLAI ISTVÁN A szobrász bronzból öntötte ki Jézust. Nyilván jót akart. De megfeledkezett róla, hogy a bronz idővel megfeketedik.

RÉZI Jézusnak kellene legfehérebbnek lenni.

GALLAI ISTVÁN Sokáig tartott, mire elszántad magad, hogy fölgyere ide.

RÉZI Apám megtiltotta, hogy szóba álljak veletek. Veled, Török Ádámmal vagy hasonlókkal.

GALLAI ISTVÁN Csak beszélgettünk néha.

RÉZI Haszontalan naplopóknak tart benneteket. Egy-két év múlva férjhez akar adni. A feketicsi Neumann Günthert szemelte ki.

GALLAI ISTVÁN Hozzámész?

RÉZI Nem. Günther nagy fejű, buta tahó. És még táncolni sem tud.

Megmondtam apámnak, hogy nem megyek hozzá. Erre felpofozott.

GALLAI ISTVÁN Az apád? Hiszen olyan szelíd.

RÉZI Megváltozott az utóbbi időkben. Amióta módosabbak letünk, hangosabbá és izgágábbá vált. Esténként néha eljár otthonról. Kártyázik a kocsmákban. János-apon is kártyázni akar.

GALLAI ISTVÁN A Váry-kastélyban?

RÉZI Ott. Te tudsz táncolni?

Gallai István hallgat egy ideig, szórakozottan válaszol.

GALLAI ISTVÁN Nem. Nem tudok.

RÉZI Egyszer majd megtanítalak.

GALLAI ISTVÁN Jó... Szóval kártyázni akar...?

Átfogja Rézi vállát, a fekete Krisztust és a latrokat nézik.

26. kép: Szentigaz házában

Először csak Szentigaz kezei látszanak, kártyákat terít ki az asztalra. Azután látszik a kis kunyhó szegényes szobája, Gallai István kissé zavartan toporog az öregember előtt.

GALLAI ISTVÁN Széthajlanak előttem az ágak.

SZENTIGAZ Szerencsés ember. Megmutatták a kártyák. Tudtam, hogy egyszer még eljössz hozzám.

GALLAI ISTVÁN Miért lakik ilyen nyomorúságos odúban?

Könnyen összekártyázhatna magának egy nagyobb házat.

SZENTIGAZ Jó hely ez. Nekem elég. Azért jöttél, hogy jósoljak?

GALLAI ISTVÁN Szeretném, ha megtanítana a lapokkal bálni.

SZENTIGAZ Hány hónapra születél?

GALLAI ISTVÁN Kilence... Mint mindenki.

SZENTIGAZ Nem mindenki. Én hét hónapra születtem, az esztendő hetedik hónapjának hetedik napján. Csak az ilyen embereknek vallják meg az igazat a kártyák.

GALLAI ISTVÁN Nem jósolni akarok, hanem a lapokat megigazítani.

Az öregember sokáig szomorúan, csalódottan nézi Gallai Istvánt.

SZENTIGAZ De hát széthajlanak előtted az ágak...

GALLAI ISTVÁN Széthajlanak. Szerencsés ember vagyok.

SZENTIGAZ Mit akarsz hát a kártyákkal?

GALLAI ISTVÁN Meg kell tanulnom megigazítani a lapokat, hogy azt dobjam az asztalra, amelyiket akarom.

SZENTIGAZ Tehát csalni akarsz.

GALLAI ISTVÁN Igen.

SZENTIGAZ Neked nem hoznak semmi jót a kártyák. Szerencsés ember vagy, és én nem rontom el a szerencsédet.

GALLAI ISTVÁN Egyetlenegyszer fogok csalni.

SZENTIGAZ Ha egyszer sok pénzt nyersz a kártyán, egész biztosan folytatni fogod.

GALLAI ISTVÁN Semmit sem akarok nyerni. Nincs szükségem pénzre.

A kopasz öregember értetlenkedve gondolkodik.

SZENTIGAZ Miről van szó?

GALLAI ISTVÁN Egyszer, csak egyetlenegyszer irányítani akarom a lapokat. De nem nyerek egy krajcárt sem. Becsületistenemre.

SZENTIGAZ Fontos ez neked?

GALLAI ISTVÁN Nagyon fontos.

Az öregember kezébe seprí a lapokat, gyorsan megkeveri őket, ismét kiteríti az asztalra.

SZENTIGAZ Válassz egyet.

Gallai István a zöld nyolcast fordítja meg. Szentigaz, akárcsak Törökék házában, lassan megfordítja a többi lapot, erősen összpontosít, kopasz feje izzadni kezd. Elégedetten felnéz.

SZENTIGAZ Úgy látszik, igazat beszélsz. A kártyák nem mutatnak vagyont.

GALLAI ISTVÁN Megtanít?
 SZENTIGAZ Kivel kártyázol?
 GALLAI ISTVÁN Azt nem mondhatom meg.
 SZENTIGAZ Ügyes kártyás?
 GALLAI ISTVÁN Igen. Bújtatott ásza van.

Az öregember feláll, idegesen járkálni kezd.

SZENTIGAZ Ő is csal? Biztos vagy benne?
 GALLAI ISTVÁN Biztos.
 SZENTIGAZ Mit játszottok?
 GALLAI ISTVÁN Huszonegyezünk.
 SZENTIGAZ Nagyon nehéz lesz. Egy bújtatott ásszal mindent meg lehet csinálni a huszonegyezésben. Majdnem mindent.
 GALLAI ISTVÁN Mindig én osztok.
 SZENTIGAZ Az jó. Akkor talán sikerül. Néhány dologra megta-
 nítalak. Mikor kártyáztok?
 GALLAI ISTVÁN Karácsony tájékán.
 SZENTIGAZ Elég rövid az idő. Sokat kell gyakorolni.
 GALLAI ISTVÁN Eljövök mindennap.

Szentigaz visszaül az asztalhoz, kezébe veszi a kártyákat. Fejével az egyik sarok felé int.

SZENTIGAZ A sarokban találsz egy frissen égetett téglát. Hozd ide.

Gallai István elhozza a téglát, elképedve néz az öregemberre.

SZENTIGAZ Dobd föl a levegőbe, aztán kapd el.

Gallai István feldobja, majd elkapja a lezuhanó téglát.

SZENTIGAZ Ezt fogod csinálni rengetegszer, egészen addig, amíg az ujjaidon olyan vékonyra kopik a bőr, hogy minden apró szemcsét érzel a téglán. Érzékeny ujjak kellene, hogy kitapint-
 hasd a lapokat... Holnap hozzád öt csomag kártyát. Annyit bizto-
 san elszaggatunk karácsonyig.

*Gallai István újból a levegőbe dobja a téglát, Szentigaz a kártyákat kever-
 geti. Téglát dobáló és kártyát rendezgető kezek látszanak. Az asztalra öt új
 kártyacsomag kerül. Szentigaz és Gallai István kezei a csomagokat bonto-
 gatják.*

27. kép: Váry-kastélyban

*Gallai István kezei látszanak, nagy gyorsasággal keveri a kártyákat. A gaz-
 datisznak csak a hangja hallatszik.*

IMRIS LÁZÁR Krebs Stefan! Ő az utolsó játékos.
 VÁRY JÁNOS Általában az utolsók bírják legtovább.

*Egy pillanatra látszik Kedves a tornácon, majd a kártyaszobává alakított
 „szalon”. A nagyobb asztalnál csalódott, ismét kifosztott emberek állnak,
 iszogatnak, alig törődnek az utolsó játszmával. Kivétel Becher Vilmos, aki
 a kártyaasztalt figyeli.*

*Stefan Krebs leül Váry Jánossal szemben, az asztal másik két oldalán Gallai
 István, illetve Imris Lázár áll. Gallai István gyorsan keveri a lapokat, biztos
 kézzel oszt, felülről belelát a játékosok lapjaiba. Az első öt játszmát simán
 megnyeri Stefan Krebsszel. A gazdatiszt addig egykedvűen hirdeti ki:*

IMRIS LÁZÁR Egy lánc föld a bank!

Osztás

Két lánc föld a bank!

Osztás

Négy lánc föld a bank!

Osztás

Nyolc lánc föld a bank!

Osztás

Tizenhat lánc föld a bank!

Osztás

Harminchat lánc föld a bank!

Ekkor már mindenki a kártyaasztalra figyel. Ilyen messzire még senki sem jutott Váry Jánossal szemben. Gallai István elhatározza, hogy kiugratja a bújtatott ászt. Tízest és hetest ad Váry Jánosnak, Stefan Krebsnek pedig királyt és alsót.

Váry János tapasztalt kártyás, érzi, hogy a másiknak gyöngye lapjai vannak, az asztalra csapja a két kártyát, így jelzi, hogy megáll. Közben a hetest kicseréli a bújtatott ászra. Mindezt csak Gallai István látja. Stefan Krebs lapot kér, Gallai István királyt oszt neki, még egy lapot kér, ászt kap. Kiterítik a lapokat, mindkét játékosnak huszonegye van, de mivel Stefan Krebs tartja a bankot, ő nyer. A háttérben sugdolózás folyik. A gazdatiszt ideges lesz.

IMRIS LÁZÁR Kérem, maradjanak csöndben... Hatvannégy lánc a bank!

Gallai István a következő három osztást ismét simán megnyereti Stefan Krebsszel. Nagy lapokat ad neki, Váry Jánosnak meg úgy oszt, hogy az ne tudja felhasználni az ász helyére bújtatott hetest. A gazdatiszt egyre halkabban, megdöbbenve jelenti az eredményeket.

IMRIS LÁZÁR Százhuszonnyolc lánc föld a bank!

Osztás

Kétszázötvenhat lánc a bank!

Osztás

Ötszáztizenkét lánc föld a bank!

Ekkor már valamennyi elbukott kártyás Stefan Krebs mögött szorong, iz-zadnak, izgatottan suttognak, Stefan Krebs falféhr arccal ül, nadrágjába törölgeti izzadt tenyerét, Imris Lázár értetlenül bámul maga elé. Csak Váry János ül nyugodtan. A gazdatiszt remegő hangon jelenti be az utolsó osztást.

IMRIS LÁZÁR Ötszáztizenkét lánc föld a bank... Utolsó osztás...

Gallai István gyorsan leosztja a két-két lapot. Stefan Krebs reszkető kézzel kapja fel kártyáit, a zöld ászt és a zöld tízest kapta. Az asztalra ejti a lapokat. Síri csönd lesz.

STEFAN KREBS Huszonegy...

Váry János csak a lapjai sarkát emeli fel, alájuk pillant, hanyagul megfordítja a kártyákat. Makk ász és piros ász.

VÁRY JÁNOS Kivágó!

Mindenki felhördül, Stefan Krebs összecsiklik, ájultan fordul le a székről.

VÁRY JÁNOS Lázár, locsold életre a lisztesmolnárt, aztán kísérd ki az urakat. Elmondhatják még egyszer, hogy továbbra is erős a magyar földesúr.

A gazdatiszt kancsóból vizet loccsant Stefan Krebs arcába, feltámoogatják, valamennyien kimennek. A szobában csak Váry János és Gallai István maradt.

VÁRY JÁNOS Ígyunk valamit.

A nagyobb asztalhoz mennek, Váry János tölt mindkettőjüknek, isznak.

VÁRY JÁNOS Pakliztál?

GALLAI ISTVÁN Igen.

VÁRY JÁNOS Miért?

GALLAI ISTVÁN Meg akartam leckéztetni azt a sváb molnárt.

VÁRY JÁNOS Talán engem is?

GALLAI ISTVÁN Talán...

Váry János ismét tölt a poharakba.

VÁRY JÁNOS Többé nem oszthatsz.

GALLAI ISTVÁN Tudom. Lehet, hogy most sem kellett volna. Elkapattam magam. Majdnem olyan hibába estem, mint Gilike, aki lovagolni tanult egy disznó hátán.

VÁRY JÁNOS Miféle Gilike?

GALLAI ISTVÁN Nem ismerte. Meghalt már.

VÁRY JÁNOS Hát akkor... Játsszál a citerádon. Névnapom van, és két hétig tart.

GALLAI ISTVÁN Isten éltesse.

Kiisszák italukat, Gallai István a sarokba vonul, és játszani kezd a citerán.

28. kép: Képzeltetés

Gallai István fehér ingben és fekete nadrágban egy pódiumon gyönyörűen játszik a citerán, ünneplőbe öltözött emberek gyűlnek köré, áhítattal hallgatják; amikor befejezi, hosszasan tapsolnak neki.

29. kép: Vásártéren

Vasárnapi öltözékben férfiak, nők, gyerekek nyüzsögnek a nyári falusi vásáron. A jószágkirakodón egy sok aranyfogat villogtató kupec széles mosollyal kínálgatja disznait. Török Ádám közelről figyeli. Az aranyfogú árus meggyezik a vevőkkel, eladja a sertéseket, megszámlolja, majd belső zsebébe teszi a pénzt. Az egyik lacikonyhasátor mögé megy vizelni. Török Ádám bukkán fel, körülnéz, azután hátulról leüti a kupecot, elveszi a pénzt a zsebéből.

30. kép: Kálvárián

Gallai István a teraszon áll, a megfeszített fekete Krisztust nézi. Török Ádám futva érkezik a Kálváriára, levegő után kapkodva kérdezi.

TÖRÖK ÁDÁM Te is kaptál behívót?

GALLAI ISTVÁN Kaptam.

TÖRÖK ÁDÁM És... És mit fogsz csinálni?

GALLAI ISTVÁN Azt, amit mindenki. Bevonulok.

Török Ádám idegesen járkal a teraszon, Gallai István háta mögött, aki meg sem fordul.

TÖRÖK ÁDÁM Elmesz háborúzni egy akármilyen trónörökös miatt?

GALLAI ISTVÁN Szép országban éltem eddig. Segíték megvédeni.

TÖRÖK ÁDÁM Szétlövök a fejedet.

GALLAI ISTVÁN Szerencsés ember vagyok. A Virágos Katona az előbb ismét megmutatta, hogy szeretnek az emberek. Széthajlana elöttem az ágak.

TÖRÖK ÁDÁM A puszkagolyók nem hajladoznak.

GALLAI ISTVÁN Gyorsan befejezzük a háborút. Visszajövök, és ismét gyönyörű helyekre fogok eljánni.

TÖRÖK ÁDÁM Ez nagy háború lesz, sok halottal. Én kimaradok belőle.

Gallai István lassan elfordul Krisztus szobrától, az idegesen sétálgató Török Ádámot nézi.

GALLAI ISTVÁN A katonaszökevényeket elkapják. Agyon is lövik őket.

TÖRÖK ÁDÁM Téged fognak agyonlőni, te marha!

GALLAI ISTVÁN Továbbra is szép országban akarok élni.

TÖRÖK ÁDÁM Kinéztem egy lakatlan kis házat a csatorna mellett, Turijával szemben. Ma este elevezek oda a csónakkal, viszek lisztet, zsírt, sót és cukrot. Sok pénzem van. A vásáron kirámoltam egy rusnyák disznókupec zsebeit. A szája tele van aranyfogakkal. Egyszer én is csináltatok magamnak aranyfogakat.

GALLAI ISTVÁN Elkapnak.

TÖRÖK ÁDÁM Sohasem kapnak el. Abban a házban ketten is elférünk. Csöndben kivárhatjuk a háború végét.

GALLAI ISTVÁN Gyorsan győzünk. Megőrizzük a szép helyeket.

Török Ádám megáll Gallai István előtt, fenyegetően mered az arcába.

TÖRÖK ÁDÁM Ha megvernélek, észhez térnél?

GALLAI ISTVÁN És ha én vernék meg téged?

TÖRÖK ÁDÁM Próbáld meg.

Gallai István pofon vágja Török Ádámot. Az hátrakapja a fejét, azután ököllel Gallai István gyomrába csap, majd arcul üti. Gallai István földre esik Krisztus szobra előtt.

Török Ádám a szoborhoz megy, a meghajlott térdek mögé nyúl, kiveszi az aranygyűrűket és nyakláncokat. A tenyerén nézegeti.

TÖRÖK ÁDÁM Ezekből is pénzt csinállok. Neked is juthat belőle.
Estére a vízimalomtól indulok, ha észhez térsz, gyere oda.

Gallai István vérző arcát törölgeti.

GALLAI ISTVÁN Menj a fenébe!

TÖRÖK ÁDÁM Mire visszajössz a győztes háborúból, nekem legalább két aranyfogam lesz.

Becsomagolja, zsebre teszi a gyűrűket és nyakláncokat, elindul a lépcsőkön lefelé.

31. kép: Órásüzletben

Lusztig Kornél az órák feletti üveglapon gyűrűket, nyakláncokat szemlélget. A pult előtt Gallai István és Lusztig Feri áll hátizsákkal, útra készen. Hatéves forma kisfiú téblábol az üzletben. Lusztig Kornél a kisfiúra mutat.

LUSZTIG KORNÉL Marciból ékszerészt nevelek. Az arany mindig érték marad. Békében és háborúban.

GALLAI ISTVÁN Gyorsan vége lesz a háborúnak. Gyorsan hazajövünk.

LUSZTIG KORNÉL Vigyázz a mulya fiamra. Az órákhoz nagyon ért, de az életben ügyetlen.

GALLAI ISTVÁN Vigyázok rá. Gyorsan visszajövünk.

LUSZTIG KORNÉL Sok könyv van itt még, amit nem olvastál el.
Marcival várunk benneteket.

Gallai István és Lusztig Feri kimegy az órásüzletből. A kisfiú tágra nyílt szemekkel néz utánuk.

32. kép: Lövészárokban

*Első világháborús filmfelvételek gyalogsági rohamokról. Lárma, fegyverro-
pogás, füst és por. Lövészárokban osztrák–magyar katonák ülnek, köztük
Gallai István és Lusztig Feri.*

LUSZTIG FERI Az őseim állítólag innen, Galíciából származtak
el. Milyen igazuk volt, hogy elmentek. Pocsék egy föld.

GALLAI ISTVÁN Hamarosan mi is hazamegyünk.

LUSZTIG FERI Apámnak azt ígérted...

GALLAI ISTVÁN Apádnak azt ígértem, hogy vigyázok rád. Két
évig megvigyáztalak ebben a mocskos lövészárokban.

LUSZTIG FERI Egyedül is tudok vigyázni magamra.

GALLAI ISTVÁN Ez igaz. Apád büszke lenne rád, ha látna.

*Gallai István egy képeslapot vesz elő, közelről látszik a szenttamási katoli-
kus templom, előtte ünneplőbe öltözött emberek. Egy őrmester ül mellettük,
ő is unottan a képeslapot nézi.*

LUSZTIG FERI Ismét Rézi képeslapját bámulod? Teljesen elron-
gyolódik.

GALLAI ISTVÁN Szeretem a templomunkat. Az idei karácso-
nyon újból énekelni fogok az éjféli misén.

ÖRMESTER Megint jönnek!!!

*A lövészárokban üldögélő katonák löállásba ugranak. Tömött sorokban
orosz katonák közelednek feléjük.*

GALLAI ISTVÁN És megint sokan jönnek.

LUSZTIG FERI Hát akkor ritkítsuk őket újból.

*Fegyverro-
pogás, az orosz roham megtorpan, a magyar katonák újratöltik
puskájukat.*

ÖRMESTER A hátunk mögött is vannak.

*Zavart kapkodás a lövészárokban, az ellenséges csapatok mindkét oldalról
közelednek.*

GALLAI ISTVÁN Ki engedte őket a hátunk mögé? Itt nálunk két
évig nem jutottak át.

LUSZTIG FERI Nagyon eluntam már ezt a lövészárkot. A fogoly-
táborban sem lehet rosszabb sorunk.

ÖRMESTER Átszökött cseh katonák is vannak közöttük. Azok nem ejtenek hadifoglyokat.

Az osztrák–magyar katonák fölemelt kézzel kijönnek a lövészárokból, az egyik cseh katona lőni kezd a foglyokra. Gallai István a jobb könyökéhez kap, ujjai között vér csorog. Az oroszok lefogják a lövöldöző cseh légióst, körülveszik a hadifoglyokat. Gallai István vérző karját szorítja, lenéz a földre. Mellette Luszti Feri fekszik átlőtt fejjel.

33. kép: Vasútállomáson

Alkonyatkor barátságtalan, borús időben Gallai István elnyűtt katonaköpenyben, borostásan száll le a vonatról, a másik vagonból Aradi József ugrik le, szintén katonaruhában, Novakov Dusan vasutasöltözékben, kárörvendően figyeli őket. Az állomás épülete előtt két tábori csendőr posztol. Aradi József Gallai Istvánhoz lép.

ARADI JÓZSEF Én az olasz frontról jövök. Te honnan?

GALLAI ISTVÁN Nizsnij Novgorodból.

ARADI JÓZSEF Orosz hadifogságból?

GALLAI ISTVÁN A hátam mögé kerültek, és szétlőtték a jobb könyökömet.

ARADI JÓZSEF Elveszítjük a háborút.

GALLAI ISTVÁN Elveszítjük? Én két évig kitartottam egy galíciai lövészárokban. Luszti Ferivel együtt.

ARADI JÓZSEF Lerongyolódtunk.

Gallai István az állomás épülete felé mutat.

GALLAI ISTVÁN Azok ott még a mi csendőreink.

NOVAKOV DUSÁN Nem sokáig maradnak itt. Végre tényleg mi leszünk többen.

A két katona fenyegetően néz a vasutasra.

ARADI JÓZSEF Az Isten verje meg azt a marhát, aki befogadta erre a tájékra a szaladó szerbeket.

NOVAKOV DUSÁN Hamarosan mások fognak szaladni.

Aradi József durván félrelöki a vasutast.

ARADI JÓZSEF Százszor verje meg az Isten. Menjünk haza. Biztosan várnak bennünket.

GALLAI ISTVÁN Én előbb a Kálváriára megyek. Találkoznom kell valakivel.

34. kép: Kálvárián (este)

Mindenütt gyertyák égnek, a teraszon is, az oszlopoknál is. A gyertyák fölötte férfiak, nők imádkoznak. Gallai István mereven nézi a Virágos Katonát, eltorzul az arca. Egy öregember megy hozzá, körbejárja.

ÖREGEMBER Te élsz?

GALLAI ISTVÁN Nem néz rám vissza.

ÖREGEMBER Mindenki úgy tudja, hogy meghaltál. Az apádék is...

GALLAI ISTVÁN Nem néz rám vissza!

ÖREGEMBER Kicsoda?

Gallai István egyre ingerültebb lesz.

GALLAI ISTVÁN A Virágos Katona! Nem néz rám vissza! Elment a Kálváriáról. Elűzte ez a sok könnyes szemű, óbégató ember.

ÖREGEMBER Mindenkinek odaveszett valakije a háborúban. Rólad is azt hittük, hogy meghaltál.

GALLAI ISTVÁN Többé már nem jön vissza.

A gyertyafényes Kálváriára távolabbról szerb lányok éneke hallatszik.

„Kisa pada

Madjarska propada!”

(„Eső esik,

Magyarország veszik!”)

35. kép: Vízimalomban

Rézi a konyhában ül, varrógépet kattogtat, a fal mögül behallatszik a malomkerekek zúgása. Gallai István csöndesen belép a konyhába, megáll. Rézi nem veszi észre, a varrógép fölé hajol, azután fölemeli a fejét, szemei kitágulnak, mintha kísértetet látna. Rámered Gallai Istvánra. Jobb kezével rámutat, lábával még mindig nyomogatja a varrógép pedálját, majd megáll, csak a malomkövek zaja hallatszik.

RÉZI Én tudtam... Tudtam, hogy nem haltál meg.

GALLAI ISTVÁN Köszönöm a képeslapot.

RÉZI Megkaptad?

GALLAI ISTVÁN Azóta is magamnál hordom. Sokszor megnéztem.

Rézi felugrik, összeölelkeznek.

RÉZI Éreztem, hogy nem halhatsz meg.

GALLAI ISTVÁN Komisz helyeken jártam.

Rézi hátrább lép, a székekre mutat.

RÉZI Ül le valahová. Mesélj. Mindig szép beszédű voltál.

GALLAI ISTVÁN Komisz helyeken jártam. Nem szívesen beszélek róluk.

Rézi többször körbejárja Gallai Istvánt.

RÉZI Úristen, de ronda vagy. Vegyél fel valami rendes ruhát.

GALLAI ISTVÁN Apámék eladták a ruháimat. Úgy tudták, hogy elestem. És kellett az a kis pénz.

RÉZI Mindenki úgy tudta, hogy meghaltál. Elsirattak. De én éreztem, hogy élsz.

GALLAI ISTVÁN Piszkos és büdös katonaruhában maradtam.

Rézi megvizsgálja, megtapogatja a köpenyt.

RÉZI Átalakítom a köpenyedet. Kívülről kopott és piszkos, de majd kifordítom. Szép lesz.

GALLAI ISTVÁN Megtanultál varrni?

RÉZI A lovasságnak varrok abrakostarisznyákat. Jól megfizetnek.

GALLAI ISTVÁN Ki dolgozik a malomban?

RÉZI A fiúk megerősödtek. Főleg ők segítenek az apámnak. Vesd le a köpenyt.

Rézi kihámozza Gallai Istvánt a köpenyből, vizsgálgatja.

GALLAI ISTVÁN Így sem vagyok sokkal szebb.

RÉZI Hát nem. A zubbonyodat is át kell alakítani. Lötyög rajtad.

GALLAI ISTVÁN Sovány kosztom éltem, elfogytam belőle.

RÉZI És borotválkozz meg. Olyan szőrös vagy, mint egy kiveret kutya.

GALLAI ISTVÁN Szétlőtték a jobb könyökömet. Nem tudom hajlítani.

RÉZI Ez baj... Ez nagy baj. Hogyan fogsz citerázni? Miből akarsz megélni?

GALLAI ISTVÁN Talán, ha távolabbra tolom a citerát... A borotválkozás azonban nem megy.

RÉZI Ül le, majd megborotvállak.

GALLAI ISTVÁN Te?

RÉZI Az apámat is én borotválom. Nagyon remeg a keze a zsák-kötözéstől. Ül le, te gyámoltalan!

Rézi széket mutat Gallai Istvánnak, szappant és pamacsot vesz elő. Gyakorlott mozdulatokkal bepamacsolja.

RÉZI Tényleg. Voltál már a Kálvárián?

GALLAI ISTVÁN A Virágos Katona nem néz rám. Elment onnan. Minden megváltozott.

RÉZI A Virágos Katonából is ki kell nőned egyszer.

GALLAI ISTVÁN Egyszer a Kálvárián nagyon beléd szerettem.

Rézi a borotva élet vizsgálgatja.

RÉZI Jóformán gyerek voltál még... Kicsorbult a borotva éle. Meg kell fenni. Apámnak erős szakálla van.

GALLAI ISTVÁN Tudja, hogy én csaptam le a Váry-kastélyban?

RÉZI Megmondtam neki. Nem haragszik. Nevetett rajta.

GALLAI ISTVÁN Legyél a feleségem.

RÉZI Ne bolondozz...

Kifeszt egy nadrágszíjat, feni a borotvát, próbálgatja az élet.

GALLAI ISTVÁN Legyél a feleségem.

Rézi megáll, borotvával a kezében, szinte fenyegetően néz a beszappanozott arcú Gallai Istvánra, közben majdnem elneveti magát.

RÉZI Komolyan mondd?

GALLAI ISTVÁN Nagyon komolyan.

RÉZI Ne bolondozz. Legalább két évvel idősebb vagyok, mint te.

GALLAI ISTVÁN Azt akarom, hogy a feleségem legyél. Te vagy az egyetlen, aki nem változott meg. Sokkal fiatalabb vagy, mint én.

Rézi közelebb lép, elmosolyodik.

RÉZI Egész életemben dolgozhatok rád.

Gallai István felugrik. Átöleli Rézit, szappanos arcát a lány arcához szorítja.

GALLAI ISTVÁN A feleségem leszel?

A lány visszaülteti a székre.

RÉZI Persze. Nekem lesz a leggyámoltalanabb férjem a faluban. Életed végéig borotválhatlak.

Gondosan, biztos kézzel borotválni kezdi Gallai István arcát.

36. kép: A templom előtt

Napfényes vasárnap délelőtt, Rézi és Gallai István házasságként a katolikus templomból jönnek ki. Rézi fehér ruhában, Gallai István a megszépített katonai öltözkében. Mögöttük a rokonság jön, a templom előtt ünneplőbe öltözött ismerősök gratulálnak nekik. Azután az emberek más irányba fordítják a fejüket.

Az úton Török Ádám hátrakötött kézzel lépked a templom felé. Három csendőr kíséri. Az egyik időnként puskatussal Török Ádám bordái közé csap. Török Ádám nyakában egy táblával, amelyen nagy betűkkel az áll: KATONASZÖKEVÉNY, rezzenetlen arccal megy el a tömeg előtt. Gallai István átöleli Rézi vállát, mint valamikor a Kálvárián.

37. kép: Tíz évvel később a Jugoszláv Királyságban (határban)

Nyári napon Gallai István és Rézi egy dús lombú fa alatt ül, falatoznak. Mögöttük búzatarló, keresztbe rakott búzakévék, távolabb kaszáló férfiak, hajlongó marokszedő asszonyok látszanak, majd a Belics-tanya, hosszú épület gazdasági udvarral, istállókkal, csűrökkel, ólakkal, górékkal. A dűlő-úton két szekér közeledik, az elsőt egy orosz kocsis hajtja, mellette gazdája, Jaksity Száva ül, a második szekeret Belics Dusán hajtja. Az első szekér elmegy Gallai Istvánék előtt, Belics Dusán megállítja lovait.

BELICS DUSÁN Az idén is ti végeztetek elsőre.

GALLAI ISTVÁN Útálok dolgozni. Ezért igyekszem minél gyorsabban befejezni a munkát.

RÉZI Én pedig megszakadhatok. Sokkal szélesebb rendet vág, mint mások.

GALLAI ISTVÁN Szétlőtt, merev könyékkal csak széles rendeket tudok vágni.

RÉZI Az egész szenttamási határban én emelgetem a legnagyobb kévéket. Ha ezt tudom...

BELICS DUSÁN Nem mentél volna hozzá?

RÉZI Akkor is hozzámegyek. De kicsit tovább kérttem volna magam.

Mindhárman nevetnek, Belics Dusán lelép a szekérről, a másik szekér után mutat.

BELICS DUSÁN Száva megint dühös lesz, amiért az én földjeimről előbb betakarítjuk a búzát.

RÉZI Jaksity Szávánál nem szeretnek dolgozni az emberek. Sokat kiabál velük.

BELICS DUSÁN Jószívű ember, de pöffeszkedő. Azt állítja, hogy családja Rettegett Iván cártól származik. Ezért tart orosz kocsi, aki állítólag grófi származék. Én nemigen hiszem ezt.

GALLAI ISTVÁN Én sem.

BELICS DUSÁN A faluba megyek. Bevihetlek benneteket.

RÉZI Megköszönnénk.

BELICS DUSÁN Mindjárt indulhatunk. Előbb beszélnem kell még az öreg Mézes Pólával. Erre a nyárra hozzám telepedett.

Gallai István feláll, kannát vesz a kezébe.

GALLAI ISTVÁN Én is bemegyek a tanya. Hozok friss vizet.

RÉZI Addig felpakolok a szekérre.

A két férfi elindul a tarlón a tanya felé.

BELICS DUSÁN Jól éltek a faluban?

GALLAI ISTVÁN Egy évre megint lesz kenyerünk.

BELICS DUSÁN Házatok van?

GALLAI ISTVÁN Felépítettünk egy vert falú házat, nagy konyhával, és még nagyobb szobával. Ott sok ember elfér. A szomszédok eljönnek hozzánk téli estéken, én vidám és bús dalokat játszom a citerán. Sokat énekelünk és nevetünk.

BELICS DUSÁN Régóta figyelek benneteket. Te keményen dolgozol, a feleséged szorgalmas asszony. Kiköltözhethétek a tanyámra.

GALLAI ISTVÁN Szomszédaink nagyon elszomorodnának.

BELICS DUSÁN Gyorsabban gyarapodnátok.

GALLAI ISTVÁN Egy évre lesz kenyerünk. Disznót is vágunk. Rézi ruhákat varr a falusi asszonyoknak, én meg néha majd segítetek apósomnak a vízimalomban. És játszom a citerán a szomszédoknak. Sokat fogunk énekelni és nevetni.

BELICS DUSÁN Nem szereted a szerbeket, igaz?

GALLAI ISTVÁN Magának szívesen dolgozom. Eljövök kukoricát is törni. Csak a pökhendiséget nem szeretem.

BELICS DUSÁN Most nekünk húzták meg a jó határokat. És ez már örökkön örökké így marad.

GALLAI ISTVÁN Én ebben nem lennék biztos.

A tanya udvarára érnek, Mézes Póla az egyik csűr mellett védőhálóval a fején a kaptárokat vizsgálgatja, Belics Dusán odamegy hozzá, beszélgetni kezdenek. Gallai István az udvar közepén álló gémeskútból vizet húz, a kannába önti, majd ő is a kaptárakhoz megy.

GALLAI ISTVÁN Milyen az idei hordás?

MÉZES PÓLA Nagyon jó. És még csak ezután jön a tisztesfű. Az hozza a legtöbb mézet.

BELICS DUSÁN Rojtos Gallai aratta le elsőnek a tábláját. Azon a tarlón fog elsőnek kivirágozni a tisztesfű.

A méhészlő hálójával a fején Gallai Istvánhoz fordul.

MÉZES PÓLA Vannak gyerekeid?

GALLAI ISTVÁN Egy fiú és egy kislány.

A méhészlő cserépedények között matat, kezébe vesz egy kisebb csuprot, átnyújtja Gallai Istvánnak.

MÉZES PÓLA Akácméz. Vidd el a gyerekeknek. A legjobb arató megérdemel ennyit.

GALLAI ISTVÁN Azt mondják, ez a legjobb méz.

MÉZES PÓLA A rózsaméz a legjobb.

GALLAI ISTVÁN Sohasem hallottam rózsamézzel.

MÉZES PÓLA Én is csak egyszer ettem belőle.

BELICS DUSÁN Milyen volt?

MÉZES PÓLA Mint a parázs. Megmelegíti a csontokat és az izmokat. Az illata örökké megmarad. Aki egyszer rózsamézet eszik, sohasem fog fájni, és sokáig fog élni.

GALLAI ISTVÁN Sokáig akarok élni. Szerzek rózsamézet magamnak és a gyerekeknek.

MÉZES PÓLA Ehhez előbb hatalmas rózsaföldek kellene. De erre csak búzát, kukoricát, meg napraforgót termelnek.

GALLAI ISTVÁN Megtalálom a rózsaföldeket.

BELICS DUSÁN A gyerekeknek ízleni fog az akácméz is. Menjünk.

Gallai István a tarlókon át visszamennek a szekérhez, Rézi már felpakolta a kaszáat, sarlót és a batyukat, a kocsiderékba ül, *Gallai István és Belics Dusan* felugrik a bakra, a két ló elindul a dűlőúton.

38. kép: Vízimalomban

Éjszaka két lovas érkezik a vízimalom elé, Török Ádám és Csorba János. Leszállnak a lovakról, benéznek az ablakon. Bent viharlámpa ég, forognak a malomkerekek, Péter az üres zsákokon alszik, Gallai István a fal mellett ül, játszik a citerán. A zeneszó nem hallatszik ki, csak a malomkövek zaja.

TÖRÖK ÁDÁM A Rojtos Gallai. Sohasem változik meg. Szétlőtték a könyökét, de ő még így is citerázik.

Bekopog az ablakon, de mivel senki sem mozdul, ököllel dörömböl. Péter felébred, Gallai István félreteszi a citerát, leakasztja a viharlámpát, az ablakhoz megy. Kintről Török Ádám vigyorog. Gallai István int Péternek, az kimegy, kinyitja a kaput, bekíséri a vendégeket, majd álmosan-dühösen visszaiül a zsákokra.

TÖRÖK ÁDÁM Megtanultam lovagolni. János a husároknál szolgált, most meg istállós a Munjinnál. Jó lovakon tanultam meg lovagolni.

GALLAI ISTVÁN Nehogy úgy járj, mint szegény Gilike.

TÖRÖK ÁDÁM Én nem játszom az ujjaimmal, és mély vízben is tudok úszni. Meg aztán szereztem egy fényes rendőrpisztolyt.

Megmutatja az övébe dugott pisztolyt, sétál, nézelődik a vízimalomban.

GALLAI ISTVÁN Az emberek azt mesélik, hogy vasárnapokon a piactéren sétálsz sötétkék ruhában, sétapálcával.

TÖRÖK ÁDÁM Sándorék visszajöttek Brazíliából.

GALLAI ISTVÁN Hallottam. Meggazdagodtak?

TÖRÖK ÁDÁM Nem. De nekem hoztak sötétkék ruhát és sétapálcát. Ennyire tellett nekik. Meg a visszaútra.

GALLAI ISTVÁN Úgy látszik, ott is csúnya világ van. És itt is megcsúnyult a világunk. Rossz helyre jöttek vissza.

Török Ádám lábával meglöki a citerát.

TÖRÖK ÁDÁM Kacska kézzel is tudsz citerázni?

GALLAI ISTVÁN Ha kissé távolabbra tolom...

TÖRÖK ÁDÁM Járod a házi bálakat?

GALLAI ISTVÁN Már nem. Magamnak játszom, meg otthon Rézinek, a gyerekeknek és a szomszédoknak.

TÖRÖK ÁDÁM Miből éltek?

GALLAI ISTVÁN Rézi varr, én segítek apósomnak a malomban, nyáron meg elmegyek aratni. Merev könyékkel elég nehéz, széles rendeket kell vágnom.

TÖRÖK ÁDÁM Lehet, hogy jövő nyáron már nem kell aratnod.

Éttől megszépül egy kicsit a világ. Hol van Stefan?

PÉTER Alszik az ágyában.

TÖRÖK ÁDÁM Ébreszd fel.

PÉTER Ilyenkor? Megőrültél?

TÖRÖK ÁDÁM Ébreszd fel! Beszélni akarok vele.

PÉTER Én meg aludni akarok.

Gallai István Török Ádámhoz fordul.

GALLAI ISTVÁN Fontos?

TÖRÖK ÁDÁM Fontos.

GALLAI ISTVÁN Menjél, Péter.

Péter ingerülten félrerugdossa az üres zsákokat, kimegy a malomból.

GALLAI ISTVÁN Miről van szó?

TÖRÖK ÁDÁM Jánossal lovakat vezetünk át a maradék Magyarországra. Itt búzáat kapunk érte.

GALLAI ISTVÁN Lótolvaj még nem voltál eddig.

CSORBA JÁNOS Könnyű beletanulni. Csak érteni kell a lovakhoz.

GALLAI ISTVÁN Hogy mentek át a határon?

TÖRÖK ÁDÁM Karába Jani ismeri a járását, átvezet bennünket.

GALLAI ISTVÁN Sohasem hallottam róla.

TÖRÖK ÁDÁM Cigány lókupec. Valamikor együtt ültem vele a börtönben.

CSORBA JÁNOS Ha hinni lehet neki, nem történhet baj. Bár én nem bízom a cigányokban.

TÖRÖK ÁDÁM Karába Janiban megbízhatunk. Kezemhez szoktattam a börtönben. Kezdetben pimaszkodott velem, amikor belöktek a cellába. Ő már otthon volt, rám parancsolt, hogy írítsem ki a küblit, még kést is rántott. Néhányszor a fejére csaptam, a betonra fektettem, és elvettem a kését. Attól kezdve megbízható és szelíd lett.

Stefan Krebs jön be Péterrel a malomba, álmos, de így is jókedvű, kezét fog Török Ádámmal.

STEFAN KREBS Megint a csendőrök elől bujkálsz?

TÖRÖK ÁDÁM Mostanában egészen jól megvagyok a csendőrökkel.

Stefan Krebs leül, a többiek is leülnek a zsákokra.

STEFAN KREBS Valamelyik vasárnap láttalak a piactéren, azzal a hájas csendőrtiszttel mentél be a kocsmába. Karali, vagy mi a neve.

TÖRÖK ÁDÁM Karagics.

STEFAN KREBS Azt mondják, hogy nagyon erélyes ember.

TÖRÖK ÁDÁM Nem mindenkivel.

STEFAN KREBS Mostanában gyakran eljárók a piactérre. A gyerekek dolgoznak helyettem a malomban. Reszket a kezem...

TÖRÖK ÁDÁM Akar pénzt keresni?

STEFAN KREBS Természetesen.

TÖRÖK ÁDÁM Hamarosan lesz száz mázsa búzám. Később talán több is. Átadnám a búzát, maga megőrölné, a lisztet eladná a pékeknek, a kereset húsz százalékát megtartaná.

STEFAN KREBS Hozhatod a búzát.

TÖRÖK ÁDÁM A búzát maguknak kell elhozni egy uszályról. Az uszály a disznópiac mellett van a csatornán.

STEFAN KREBS Értem. Ezért jöttél éjszaka.

TÖRÖK ÁDÁM Jobb, ha nem látnak bennünket együtt.

PÉTER Nem lopunk búzát.

TÖRÖK ÁDÁM Azt már ellopta valaki más. Csak ide kell hozni.

PÉTER Gondolom, éjszaka.

TÖRÖK ÁDÁM Igen.

PÉTER Nincs szükségünk lopott búzára.

Gallai István apósához hajol, valamit súg a fölébe. Stefan int Péternek.

STEFAN KREBS Ébreszd fel Stefit.

PÉTER Minek? Ebből az üzletből úgysem lesz semmi.

STEFAN KREBS Hívd ide.

Péter dühösen kimegy a malomból.

GALLAI ISTVÁN Stefivel szót lehet érteni. Nagyra nőtt, kedves fiú, és imád üzletelni.

Stefan Török Ádámmal fordul.

STEFAN KREBS Honnan lopod a búzát?

TÖRÖK ÁDÁM Nem én lopom.

STEFAN KREBS Valamelyik vasárnap együtt láttalak azzal a részeges hajóskapitánnyal. Mi is a neve?

TÖRÖK ÁDÁM Basics Sztipán.

STEFAN KREBS Igen, Basics. A neveket nehezen jegyzem meg, de sok mindent látok és hallok.

Péter és Stefi jön be, Stefi szélesen mosolyog.

STEFAN KREBS Török Ádám lopott búzát kínál. Nekünk kellene elhozni...

STEFI Péter már elmondta. A húsz százalék kevés.

PÉTER Egyáltalán nincs szükségünk arra a búzára.

TÖRÖK ÁDÁM Dehogyan kevés. Ingyen kapjátok a búzát, csak el kell hozni és megőrölni.

STEFI A disznópiac körül mindig csendőrök ólálkodnak.

TÖRÖK ÁDÁM Velük nem lesz baj.

STEFAN KREBS Török Ádámnak jó barátja az a hájas csendőrtiszt. Karalics, vagy mi a neve.

STEFI Akkor is vigyáznunk kell. Bárki megláthat és feljelenthet bennünket, amikor Török Ádám barátja nincs szolgálatban... Harmincöt százalék.

TÖRÖK ÁDÁM Legfeljebb huszonöt. Éjjel nem lát benneteket senki.

STEFI A csatorna messze van innen. Még harminc százalék is kevés.

TÖRÖK ÁDÁM Legfeljebb huszonnyolc százalék.

Stefi ismét szélesen mosolyog.

STEFI Rendben. De a korpa is a miénk lesz. Te úgysem tudnál mit kezdeni vele.

Török Ádám feláll, leporolja a nadrágját, ő is kedélyesen mosolyog Stefan Krebsre.

TÖRÖK ÁDÁM Ez a fiú még sokra viszi az életben. Amannak a szeplős kölyöknek viszont nehéz élete lesz.

STEFAN KREBS Péter jófejű gyerek. Nyomdász lesz. Sokat olvas, szereti a betűket.

TÖRÖK ÁDÁM Azokba fog belefulladni.

STEFAN KREBS Mikor mehetünk a búzáért?

TÖRÖK ÁDÁM Majd János jelenti. Jobb, ha engem nem látnak itt.

Török Ádám és Csorba János kiindulnak a malomból.

PÉTER Ha Rézi ezt megtudja, nagyon dühös lesz. Sohasem tűrte a mocskosságot.

STEFI Rézinek van férje. Ha ad magára valamit, majd befogja a felesége száját.

Török Ádámék kimennek a malomból, a többiek elrendezik a zsákokat, Gallai István leül a citerájához.

39. kép: Gallaiék házában

Gallai Istvánék házából éjjel citera- és énekszó hallatszik, majd elhalkul, csönd lesz. A szomszédok jönnek ki a házból, indulnak haza, a kapuban még beszélgetnek.

BARZAM GÁBOR Holnap este is itthon vagy?

GALLAI ISTVÁN Tíz óráig biztosan. Azután megyek a malomba.

KATONA ANDRÁS Jólesik néha énekelni és nevetni ebben a mocskos világban.

BATA JÁNOS A Szekszer-híd mellé raktam a varsáimat. Süthetünk halat.

A szomszédok eltűnedeznek a sötét utcában, Gallaiék visszamennek a háza, ahol a két gyerek már alszik.

Rézi a varrógép mellett matat, Gallai István cigarettát sodor, leül egy sámlira, rágyújt.

RÉZI Az emberek szeretnek vigadozni a nehéz munkák után.

GALLAI ISTVÁN Ezért járnak át hozzám.

RÉZI Megint nehéz esztendőnk lesz.

GALLAI ISTVÁN Lehet, hogy az idén nem megyünk aratni.

A malomból nekünk is jut elég búza.

Rézi leül, értetlenül néz a férjére.

RÉZI Hogyhogy lesz elég búza?

GALLAI ISTVÁN Úgy látszik, apádnak sikerül olcsó búzát szerezni.

RÉZI Honnan?

GALLAI ISTVÁN Török Ádám eljött a malomba...

RÉZI Apám Török Ádámtól vásárol búzát?

GALLAI ISTVÁN Tulajdonképpen ingyen kapja. Egy uszályról hordjuk majd éjszakánként Stefi, Péter meg én. Megőröljük a malomban, a liszt huszonnyolc százaléka a miénk. Meg a korpa.

RÉZI Stefi?!

GALLAI ISTVÁN Stefi alkudott Török Ádámmal, de mi is ott voltunk.

RÉZI Holnap megpofozom Stefit. Véresre pofozom.
 GALLAI ISTVÁN Csillapodj. Nem biztos, hogy eltúrné a pofozást. Régen kinőtt a pelenkából.
 RÉZI Tönkreteszi az apámat.
 GALLAI ISTVÁN Vagy gazdaggá. Szerzett ingyen búzát.
 RÉZI Török Ádámtól. Honnan van búzája?
 GALLAI ISTVÁN Nem tudom. Régóta a barátom.
 RÉZI Most családos ember vagy. Török Ádám majd megint börtönbe kerül, és börtönbe juttatja az apámat is, meg téged is.

Gallai István eloltja a cigarettát.

GALLAI ISTVÁN Nem kell széles rendeket vágnom a búzatáblákban. Török Ádám megtanult lovagolni... Ürítsd a vödörbe a hamutartót.

Rézi egy ideig dühösen villogó szemekkel néz a férjére, azután felkel, kiviszi a hamutartót.

40. kép: Országhatárnál

Pirkadatkor három lovas: Török Ádám, Csorba János és Karába Jani tűnik fel a szántóföldeken, ügetnek, mindegyikük vezet még egy lovat maga mellett. Karába Jani időnként fuldokolva köhög.

TÖRÖK ÁDÁM Messze van még ez az új határ?
 KARÁBA JANI Nincs... Mindjárt átjutunk.
 TÖRÖK ÁDÁM Jó lenne, ha addig csöndben maradnál.

Továbblovagolnak, felgyorsítanak, de Karába Janit ismét köhögési roham kapja el. Megáll. Török Ádám mellélovagol.

KARÁBA JANI Nem bírom tovább.
 TÖRÖK ÁDÁM Mit mondasz?
 KARÁBA JANI Vért köpök. Nem bírok tovább lovagolni.
 TÖRÖK ÁDÁM Át kell mennünk a határon, mielőtt megvirrad.

Karába előre nyújtja kezét, megmutatja véres tenyerét.

KARÁBA JANI Vért köpök. Nem bírom már a hosszú lovaglást.
 Le kell szállnom.
 TÖRÖK ÁDÁM A lovon maradsz, ha beledöglesz is. Te ismered az utat.
 KARÁBA JANI Majd elmagyarázom.
 TÖRÖK ÁDÁM Ne magyarázz semmit, hanem indulj, te rühes cigány!
 KARÁBA JANI Ne mondd nekem azt, hogy rühes cigány.
 TÖRÖK ÁDÁM Indulj, rühes cigány!

Karába fuldokolva beszél.

KARÁBA JANI Meg foglak ölni, Török Ádám. Ne mondd nekem azt, hogy rühes cigány.

Török Ádám előveszi a fényes csendőrpisztolyt.

TÖRÖK ÁDÁM Ha nem indulsz azonnal, lelőlek, mint egy kutyát.
 KARÁBA JANI Rohadt a szíved, Török Ádám.
 TÖRÖK ÁDÁM Mozgás, rühes cigány!

Karába fuldokolva imbolyog a nyeregben, de elindul, átvezeti őket a határon.

41. kép: Csatorna mellett

Gallai István, Stefi és Péter éjszaka egy targoncával érkeznek a Ferenc-csatornán horgonyzó kiselejtezett uszályhoz. Gallai István és Stefi felkapaszkodik az uszályra, Stefi az üres zsákokkal leereszkedik a raktárba, telemeri a zsákokat búzával, majd feladogatja Gallai Istvánnak, ő pedig Péternek adja a partra, aki a targoncára helyezi a megtöltött zsákokat. Azután elindulnak a búzával, Stefi és Péter tolja a targoncát, Gallai István mögöttük lépked.

A disznópiacon két csendőr sétál, vetnek egy pillantást rájuk, azután a csatorna felé sétálnak, unottan figyelik a túlsó partnál horgonyzó homokszállító uszályokat.

42. kép: Vízimalomban

Reggel Stefan Krebs lép be a vízimalomba, Gallai István, Stefi és Péter az üres zsákokon alszik. Körülnéz, majd felébreszti Stefit.

STEFAN KREBS Most is rendben volt minden?

STEFI Persze. Láttunk két csendőrt, de azok nem akartak észrevenni bennünket. Úgy látszik, Török Ádám rendesen fizet annak a Karagicsnak.

STEFAN KREBS Mi még rendesebben fizetünk Török Ádámnak.

STEFI Beszéltem Kudlik Rezsővel. Ő is vásárolna tőlünk lisztet.

STEFAN KREBS Lisztet is árul a boltjában?

STEFI Árul mindent, amihez hozzájut. Lisztet, sót, cukrot, mézet, ekevasat, biciklit... Hetente fizetne.

A beszélgetésre felébred Péter és Gallai István is. Dörzsölik a szemüket, Péter szemrehányón néz az apjára.

PÉTER Megint búzát loptunk az éjjel.

STEFI Nem loptuk, a saját búzáunkat hoztuk el.

PÉTER Osonunk, mint a tolvajok.

Stefi az apjához fordul.

STEFI Ezt a jó eszű gyereket el kellene már küldeni valahová, hogy tovább okosodjon. Itt túl sokat nyafog.

STEFAN KREBS Őszre beáll Major Lajos nyomdájába. Ott okosodhat a sok betű között.

PÉTER Szép és igaz könyveket fogok...

STEFAN KREBS Mosakodjatok meg, aztán gyertek reggelizni.

Mindannyian kimennek az udvarra, Gallai István és a Krebs fiúk levetik ingeiket, mosakodnak a folyóban. Stefan bemegy a konyhába, ahol Katharina lángost süt, a tűzhely fölé hajol, Stefan megsimogatja felesége nyakát.

STEFAN KREBS Gazdagok leszünk.

KATHARINA Most is gazdagok vagyunk.

STEFAN KREBS Hamarosan igazán gazdagok leszünk.

KATHARINA Szeretem, ha bizakodsz. Olyankor mindig jókedvű vagy.

STEFAN KREBS Kinéztem a Tukban Uglárék házát. Olcsón megkaphatnánk. Lehet, hogy jövőre megveszem, lehetne saját darálónk, vagy még malmunk is.

KATHARINA Szeretem, ha bizakodsz.

Gallai Istvánék is bejönnek a konyhába, asztalhoz ülnek, Katharina eléjük teszi a kisütött lángosokat.

43. kép: Törökék udvarában

Török István és Török Sándor birkanyáját terel be az udvarba, Török Ádám a gangról figyel két bátyját. Kissé gunyorosan szól hozzájuk.

TÖRÖK ÁDÁM Isten hozott benneteket az igazi Brazíliába. Végre a saját birkáitokat őrizhetitek.

István és Sándor fejcsóválva, mosolyogva néznek vissza öccsükre, a birkákat belökdösik az aklokba.

44. kép: Hauser-téglagyárban

Johann Schank két fiával a Hauser-téglagyár udvarán sétál, szemlélődnek, távolabb tőlük Csorba János körbe-körbe lovagol egy szép, fekete lovon.

JOHANN SCHANK Jakob Hauser szép gyárat épített, azután bután eladta. Szerencsére volt rávaló pénzem. Alaposan nézz körül, Friedrich. A gyár nemsokára a tiéd lesz.

FRIEDRICH SCHANK A fele azé a Munjin Szvetozáré. Őt miért kellett bevenni az üzletbe?

JOHANN SCHANK Sok pénze volt, és azt hitte, hogy mindig sok pénze lesz. A mostani időkben nem árt, ha az embernek van egy szerb társa. Persze elmagyaráztam neki, hogy egy ideig pihentetni kell a Hauser-gyárat. A háborúban elszegényedett emberek keveset építkeznek. Elég a Schank-gyár.

FRIEDRICH SCHANK Elhitte?

JOHANN SCHANK Még örült is. Utálja a téglaport, viszont szereti a versenylovakat. Évek óta versenylovakat tenyészt a gyárban.

FRIEDRICH SCHANK Költséges foglalkozás.

JOHANN SCHANK Ezért fogja olcsón eladni a részét. Sokkal olcsóbban, mint amennyit ő fizetett.

FRIEDRICH SCHANK És ma már építkeznek az emberek. Elfér két téglagyár.

Sétálgatás közben beszélgetnek.

JOHANN SCHANK Te vagy az okosabb, fiam.

FRIEDRICH SCHANK Hamarosan olcsón megveszem az egészet.

JOHANN SCHANK A mi gyárunk Johanné lesz.

IFJ. JOHANN SCHANK Mikor?

JOHANN SCHANK Amint beletanulsz az irányításba. Friedrich majd segít, amíg nem költözik ide.

FRIEDRICH SCHANK Természetesen.

Stefi jön be a gyárudvarba, Johann Schank észreveszi, int a fiainak.

JOHANN SCHANK Mindent nézzetek meg jól. Azt hiszem, Stefi velem akar beszélni.

Stefi átvág az udvaron a téglagyáros felé, Csorba János mellélovagol.

STEFI Az éjszakai lovaglások jól mennek?

CSORBA JÁNOS Persze. Friss és tiszta a levegő a határban.

A Schank fiúk elindulnak közelről megszemlélni a téglagyárat, Stefi Johann Schankhoz megy, köszön.

JOHANN SCHANK Vártalak már.

STEFI Apám meg akarja venni az Uglár-házat.

JOHANN SCHANK Tudom. Van rá pénze?

STEFI Van.

JOHANN SCHANK Azért figyelj oda. Stefan ügyetlen a pénzes dolgokban.

STEFI Odafigyelek.

Johann Schank elindul az udvaron, a lovat jártató Csorba Jánost figyeli.

JOHANN SCHANK Kedveled a szép lovakat?

STEFI Kedvelem.

JOHANN SCHANK Menjünk be Szvetozár istállójába.

STEFI Az ő lovai a legszebbek.

JOHANN SCHANK Minek jöttél tulajdonképpen?

Rövid hallgatás következik, belépnek az istállóba, nézik a lovakat, fent az egyik gerenda mögött fészük körül darazsak röpködnek.

STEFI Kocsmát szeretnék nyitni.

JOHANN SCHANK Hol?

STEFI A Szekszer-híd közelében.

JOHANN SCHANK Jó hely.

STEFI Év végéig összegyűjtöm a pénzt, de ha mégsem...

Johann Schank a darazsfészekre figyel.

JOHANN SCHANK Ezek lódarazsak?

STEFI Nem. Közöséges darazsak. Békések, ha nem piszkálják meg őket.

JOHANN SCHANK Neked szívesen adok kölcsönt, ha szükséged lesz rá. Te tudsz banni a pénzzel. Gazdagodnunk kell, hogy megmaradjunk.

STEFI Köszönöm.

JOHANN SCHANK A darazsakat ki kellene égetni. Nyugtalanítják a telivér lovakat.

A lovak, majd a fészek körül röpködő darazsak látszanak.

45. kép: Gallai Istvánék házában

A virágoskertben a rózsákon méhek zümmögnek, Gallai István a gangon ül, a citerájával bíbelődik, hangolja a húrokat, mellette tízéves forma fia áll, a rózsákon gyűjtögető méheket figyeli, mögöttük a konyhából varrógép zakatolása hallatszik.

FIÚ Most gyűjtik a rózsamézet?

GALLAI ISTVÁN Persze.

FIÚ Hová viszik?

GALLAI ISTVÁN Százszor elmondtam már. Egy nagyon magas fa tetejére, ott egy mély üregben őrzik.

FIÚ Tényleg ez a legjobb méz a világon?

GALLAI ISTVÁN Olyan, mint a parázs. Aki eszik belőle, sohasem fázik. És sokáig él.

FIÚ Hol van az a magas fa?

GALLAI ISTVÁN Meg fogom találni.

FIÚ Régóta ígéri, hogy hoz nekünk rózsamézet. Szeretnék sokáig élni.

GALLAI ISTVÁN Sokáig fogsz élni.

A szomszéd kertben megjelenik Anica, egy csinos fiatalasszony, az alacsony léckerítés fölött mosolyogva integet Gallai Istvánna, ő visszainteget, mintha jeleket adnának egymásnak.

FIÚ Anicának is ad a rózsamézből?

GALLAI ISTVÁN Lehet, hogy marad neki is.

FIÚ Anyám haragudni fog. Nem szereti Anicát.

GALLAI ISTVÁN Elsőnek anyádnak adok a rózsamézből.

Anica mellett megjelenik férje, Faragó Károly, elfojtott, dühös veszekedésbe kezd vele. Gallaiék kapuján bejön Török Ádám, látja, hogy mi történik a szomszéd kertben, a gangra megy, leül Gallai István mellé. A fiú eloldalog a közeliükből.

GALLAI ISTVÁN Milyen volt az éjszaka?

TÖRÖK ÁDÁM Fárasztó. De megéri.

GALLAI ISTVÁN Azt mondják, hogy vettél öt lánc földet.

TÖRÖK ÁDÁM Tíz láncot. És száz birkát. István és Sándor meg-nősülhetett. Hamarosan Pali is családot alapít.

GALLAI ISTVÁN És te?

TÖRÖK ÁDÁM Még lovagolnom kell egy darabig. Jánossal egyszerre csak hat lovat tudunk áthajtani kereszttrudakkal. Ha többen lennénk, gyorsabban gyarapodnánk.

GALLAI ISTVÁN Előveheted azt a Karába Janit.

TÖRÖK ÁDÁM Haszontalan göthös cigány. Egyszer megmutatta nekünk az utat, ez elég volt. Elkergettem, ő pedig megátkozott, azt mondta, hogy inkább vakuljon meg, mint hogy engem még egyszer lásson. Nem kívánok neki semmi rosszat, jobb, ha nem lát többé. Te tudsz lovagolni?

GALLAI ISTVÁN Sötétben nem. A búzát azonban elhozom a hájóról.

TÖRÖK ÁDÁM Többet gyűjthetnél és jobban élnél.

GALLAI ISTVÁN Így is jól élek. Esténként énekelünk a szomszédokkal.

TÖRÖK ÁDÁM A Virágos Katona már nem néz rád vissza.

GALLAI ISTVÁN De rózsamézet még találhatok.

A szomszéd kertben Anicát elvonszolja a férje a kerítés mellől. Megszűnik a varrógép kattogása, Rézi kijön a gangra, megáll a két férfi mögött, azok nem veszik észre.

TÖRÖK ÁDÁM A szomszéd elég gorombán bánik a feleségével. Miattad?

RÉZI Miatta. Egyszer nagyon megverem azt a kis cafkát.

TÖRÖK ÁDÁM Kinőttél már a verekedésből.

RÉZI Te pedig a tolvajlásból.

TÖRÖK ÁDÁM Én csak megszerzem azt, ami nekem jár az életből. Adok belőle a barátaimnak is. A Rojtos Gallai nyugodtan bíbelődhet a citerájával, nem kell neki kaszát fenni. Te sem jársz pokrócos ruhában, ráérsz fröcsögni a szomszédasszonyra.

RÉZI Megverem azt a kis cafkát.

GALLAI ISTVÁN Ne beszélj bolondságokat.

TÖRÖK ÁDÁM Csináltattam magamnak két aranyfogat.

Elvigyorodik, egy pillanatra kivillantja fogsorát az aranyfogakkal.

RÉZI Szépek. Mi lesz velük, ha megint börtönbe kerülnek?

TÖRÖK ÁDÁM Ott is fényesen csillognának. Rojtos Gallai barátom meg hozhatna nekem rózsamézet.

GALLAI ISTVÁN Először a feleségemnek hozok.

TÖRÖK ÁDÁM Jut belőle nekem is. Nem a börtönben. A lovagláshoz.

Rézi sarkon fordul, bemegy a konyhába, ismét felhangzik a varrógép katto-gása, ami fokozatosan kerékörgésbe megy át.

46. kép: Utcán

Éjszaka Gallai István és Stefi a búzával töltött zsákokat tolják targoncán. A Pivnicski-kocsmából világosság szűrődik ki, az ablak mögött Karagics, a rendőrfőnök és Basics hajóskapitány látszik, szemben ülnek egymással, kedélyesen beszélgetnek. Stefiék felfigyelnek rájuk, majd gyorsan tovább mennek.

GALLAI ISTVÁN Karagics és a részeg hajós továbbra is kebelbarátok. Ez jó nekünk.

STEFI Jövőre kocsmát nyitok a Szekszer-híd mellett. És megnősülök.

GALLAI ISTVÁN Német lányt veszel el?

STEFI Elisabeth Artot. Feketicsi német lány.

GALLAI ISTVÁN Apád bizonyára örül. A magyar vejeinek nem örült túlságosan.

STEFI A vejeivel nincs semmi baja. Téged nagyon kedvel. Csak azért dühös, mert az unokái nem tudnak németül.

GALLAI ISTVÁN A te gyerekeid németek lesznek.

STEFI Németül fognak beszélni a nagyapjukkal.

GALLAI ISTVÁN Péter? Néha igazán segíthetne búzáat hordani.

STEFI Egyre tébolyodottabb lesz. A nyomdában összeolvas mindenféle munkásmozgalmi baromságokat. Munkásmozgalmi elvei tiltják az éjszakai búzahordást.

A katolikus templom mellé, a Szentháromság térre érnek, mögöttük szekérnyikorgás hallatszik. A tér egyik sarkán világosság szűrődik ki a Kudlik-boltból.

STEFI Várjunk csak.

Megállítják a targoncát, leülnek a Szentháromság-szobor talapzatára. A Kudlik-bolt mellől két megrakott szekér gördül el.

STEFI Kudlik Rezső megint csődöt fog jelenteni. Máris elhordatja az értékesebb árut.

GALLAI ISTVÁN Általában kétévenként csinálja ezt.

STEFI Csakhogy most nekünk is tartozik. Szerencsére nem sokkal.

A szekerek nyikorogva elvonulnak a templom előtt.

47. kép: Országhatárnál

Pirkadatkor lövések hallatszanak, Török Ádám és Csorba János két-két vezető lóval átvágtat az országhatáron.

TÖRÖK ÁDÁM Valaki befűjt bennünket.

CSORBA JÁNOS Karába Jani?

TÖRÖK ÁDÁM Ő már évekkal ezelőtt megtette volna. Valaki más lehet.

CSORBA JÁNOS Keresnünk kell egy másik átjárót.

Hajnalodik, jobb felől felkel a nap, gyönyörűen tiszta reggeli fényben lovgolnak.

48. kép: Kudlik-boltban

A Kudlik-bolt elé Jaksity Száva orosz kocsisa egy bricskát hajt, megáll, a bricskáról Karagics csendőrfőnök, egy egyenruhás csendőr, és két tanyasi nagygazda, Jaksity Száva és Milacski Iván száll le. Stefi a Szentháromság-szobornál Aradi Józseffel beszélget, fél szemmel figyeli, hogy mi történik a bolt körül.

Karagicsék bemennek az alaposan kiürített boltba. Kudlik Rezső a pult mögött áll, üres meggyfaszipka lóg a fogai közül, két inasa távolabbi sarokból riadtan figyel. A boltos tehetetlenül széttárja karjait.

KUDLIK REZSŐ Az egész boltból ez maradt, amit látnak. Tönkrementem.

A két tanyasi gazda zsebre dugott kézzel, dühösen nézelődik.

KARAGICS Körülnézek egy kicsit. Vezessen a raktárba és a pincébe.

Kudlik Rezső készségesen bevezeti a rendőrtisztet a kiürített raktárba, az egyenruhás csendőr fenyegetően lépked mögöttük. Kimennek az udvarba, onnan le a pincébe, a csendőr az ajtónál marad. A félig üres pincében a csendőrtiszt rosszállóan csóválja a fejét.

KARAGICS Ami azt illeti, nem sok áruja maradt.

KUDLIK REZSŐ Rosszul gazdálkodtam.

KARAGICS Jobban is gazdálkodhatott volna.

KUDLIK REZSŐ Tapasztalatlan voltam.

KARAGICS Hányadszor jelent csődöt?

KUDLIK REZSŐ Harmadszor.

Karagics hirtelen mozdulattal gyomron vágja Kudlik Rezsőt, a boltos ösz-szegörnyed, a földre térdel, a meggyfaszipka kiesik a szájából.

KARAGICS Negyedszer. Persze hogy tapasztalatlan. Meg hát Haramász András is rengeteg árut elfuvarozott az elmúlt éjszakákon.

KUDLIK REZSŐ Én...

KARAGICS Fejünk felett a boltban két haragos tanyasi gazda toporzékol. Disznózsírt, gyapjút meg ilyesmit szállítottak magának. Várják a pénzüket.

KUDLIK REZSŐ Nem kapok levegőt.

Karagics végigsétál a pincén, újból megszemléli az árumaradékot.

KARAGICS A fogdában még kevesebb a levegő. És teljesen sötét van.

A boltos keszerves nyögésekkel talpra áll.

KUDLIK REZSŐ Kérem...

KARAGICS Látom, lisztet is árul.

KUDLIK REZSŐ Igen.

KARAGICS Búzát?

KUDLIK REZSŐ Búzát nem árulok.

A rendőrtiszt elgondolkozva simogatja az állát.

KARAGICS Kaphatna nyolcvan-száz mázsa búzát áron alul. Ami azt illeti, nem lenne rossz üzlet.

KUDLIK REZSŐ Mikor?

KARAGICS Talán a jövő héten. Ki tudná fizetni?

KUDLIK REZSŐ Talán... Igen, ki tudnám fizetni.

KARAGICS Majd a napokban még beszélgetünk a dologról. Most fizesse ki azt a két haragos tanyasi gazdát.

KUDLIK REZSŐ Kifizetem.

KARAGICS Ami azt illeti, maga nem is olyan rossz kereskedő.

Karon fogja a boltost, elindulnak fölfelé a lépcsőkön.

49. kép: Ferenc-csatornán

A csatornán egy vontatóhajó két búzával megrakott uszályal közeledik a parthoz. A hajót a szakállas Basics kapitány irányítja. Heves gesztikulálással vezényel. A kiselejtezett búzatároló uszály közvetlen közelében horgonyoznak le.

Karagics rendőrfőnök a közeli kocsmából elégedetten szemléli a műveletet.

50. kép: Vízimalomban

Stefan Krebs és Kudlik Rezső a molnárlakásban ülnek, Stefan pálinkát tölt mindkettőjüknek, isznak, a boltos szinte jókedvűen közli.

KUDLIK REZSŐ Csődbe jutottam.

STEFAN KREBS Hallottam. Elkerülhetetlen volt?

KUDLIK REZSŐ Szörnyen eladósodtam. Magának mennyivel tartozom?

STEFAN KREBS Nem sokkal. Tizenöt zsák liszt árával.

KUDLIK REZSŐ Nincs pénzem.
 STEFAN KREBS Várhatok az árverésig.
 KUDLIK REZSŐ Nem lesz árverés. Kiegyeztem a hitelezőimmal.
 Kivárják, amíg ismét talpra állok.

Stefan újra tölt a poharakba, Stefi jön be csöndesen a lakásba, megáll Kudlik Rezső háta mögött.

STEFAN KREBS Én sajnos nem várhatok.
 KUDLIK REZSŐ Kénytelen lesz.
 STEFAN KREBS Árverést fogok kérni.
 KUDLIK REZSŐ Vacak tizenöt zsák liszt miatt?
 STEFAN KREBS Igen.

A boltos nyugodtan kiissza a poharát, hangosan eltöpreng.

KUDLIK REZSŐ Én már sok lisztet átvettem magától, és becsületesen megfizettem. Sohasem kérdeztem, hogy egy lisztesmolnárnak honnan van ennyi eladó lisztje. Egyszer megkérdezhetem. Vagy valaki más.

Stefan döbbsen néz a boltosra, ökölbe szorítja kezét. Stefi hevesen gesztikulál, megpróbálja nyugalomra inteni apját, de az nem figyel rá.

STEFAN KREBS Kifelé innen!
 KUDLIK REZSŐ Nem biztos, hogy megkérdezem. Szépen kifejezhetünk...
 STEFAN KREBS Kifelé!
 KUDLIK REZSŐ Így is jó.

Feláll, kísértál a lakásból, Stefan idegesen felugrik az asztaltól.

STEFAN KREBS A bitang szélhámos! Dobra veretem az üzletét.
 STEFI Dehogyan. Hagyjuk a tizenöt zsák lisztet. Félek, hogy máris elrontottuk a dolgot.
 STEFAN KREBS Mit rontottunk el?

Stefi az ablakhoz megy, csöndesen morgolódik.

STEFI Remélem, hogy Basics Sztipán valahol a disznópiac környékén van.

Az ablakon keresztül látja Kudlik Rezsőt, amint az elégedetten lépked a folyó mellett. Stefan továbbra is dühöng, pálinkát tölt magának.

STEFAN KREBS A bitang szélhámos!

51. kép: Kocsmában

Este az ablakon keresztül látszik, hogy az asztalnál, ahol egy korábbi éjszakán a csendőrfőnök ült a hajóskapitánnyal, most Stefi beszélget Basics Sztipánnal, mosolyogva magyaráz neki, egy papírlapot tart a kezében, és ő rendeli az italokat.

52. kép: Gallai Istvánék házában

Gallai Istvánéknál este ismét összegyűltek a szomszédok, jókedvűen beszélgetnek, Gallai István már kikészítette az asztalra a citerát, Stefi lép be, kissé meglepetten néznek rá, de nem nagyon törődnek vele, Stefi pedig kedvesen mosolyog.

STEFI Csöndben vagytok még?
 GALLAI ISTVÁN Nem sokáig.

Stefi Gallai Istvánhoz hajol, halkán beszél.

STEFI Holnap este megyünk.
 RÉZI Velünk maradsz?

STEFI Csak beugrottam... Van itt három írni-olvasni tudó ember?

KATONA ANDRÁS Tudunk írni-olvasni.

Stefi két papírlapot vesz elő a zsebéből, átnyújtja Katona Andrásnak.

STEFI Nézzétek meg.

Katona András akadozva olvas.

KATONA ANDRÁS „Stefan Krebsnek folyó áron eladtam az RD-27-es uszály búzarakományát. Az elszállítandó búza árát hiánytalanul átvettem. Sztipán Basics.”

STEFI Olvassátok el a másik papírt is.

A lapokat a férfiak kézről-kézre adják.

BARZAM GÁBOR A másikon is ugyanaz áll.

STEFI Átmásoltam és hozzáírtam...

KATONA ANDRÁS „Igazoljuk, hogy a fenti elismervény eredetijét Sztipán Basics aláírásával láttuk.”

STEFI Írjátok alá. Egyszerű tanúskodás az egész.

BATA JÁNOS Mire kell ez?

STEFI A biztonság kedvéért. Ha véletlenül elveszíteném az eredetit. De nem fogom elveszíteni.

Katona András, Barzam Gábor, Bata János kissé értetlenkedve és vonakodva, de aláírnak. Stefi zsebébe teszi az egyik papírt, a frissen aláírtat a kezében tartja.

KATONA ANDRÁS Énekeljünk inkább.

STEFI Köszönöm szépen. Kikísérsz, nővérkém?

Stefi és Rézi kimennek a konyhába, mögöttük halk citeraszó hangzik fel, Stefi átnyújtja a papírlapot nővérének.

STEFI Őrizd ezt meg.

Rézi átfutja az írást, a varrógép fiókjába teszi a papírlapot, azután megragadja Stefi haját, lefelé húzza fejét.

RÉZI Baj van az ingyen búzával, mi?

STEFI Nincs, nincs semmi baj. Engedd el a hajam. Nem vagyok már gyerek, nővérkém.

RÉZI Megmondtam, hogy ne üzletelj Török Ádámval.

STEFI Mondom, hogy nincs semmi baj.

RÉZI Ha bajba kevered az uramat és az apámat, kitepem a hajadat az utolsó szálig.

A szobából egyre hangosabb citeraszó hallatszik, néhányan már énekelni kezdenek. Stefi mosolyog.

STEFI Hallod, jókedvűek az emberek. Legyünk mi is jókedvűek.

Rézi elengedi öccse haját, Stefi kimegy a házból, Rézi mosolyogva megy vissza a szobába.

53. kép: Utcán

Stefi és Gallai István targoncán tolják a búzászsákokat a sötét utcán, az egyik gázlámpa alatt két csendőr álldogál; amikor a közelükbe érnek, az egyik csendőr eléjük lép, felemeli a kezét.

CSENDŐR Megállni, mocskos tolvajok!

STEFI Nem vagyunk tolvajok.

A csendőr hanyag mozdulattal pofon vágja.

STEFI Nincs joga...

A csendőr újból pofon vágja, mögötte a sötétből előbukkan Karagics.

KARAGICS Hagyjad!

Megnézi a zsákokat, rosszállóan csóválja a fejét.

KARAGICS Szóval ti lopjátok a búzát? Ami azt illeti, ügyes dolog, de csúnya dolog.

STEFI Nem lopjuk a búzát. És nincs joguk így bánni velünk.

A tiszt a csendőrökhöz fordul.

KARAGICS Kísérjétek be őket. Majd megtudják, hogy mihez van jogunk.

STEFI Bizonyítani tudom, hogy nem loptuk a búzát.

KARAGICS Valóban?

Stefi előhúz egy papírlapot a zsebéből, átnyújtja a csendőrtisztnek.

STEFI Olvassa el.

Karagics a gázlámpa fényénél betűzgeti az írást, kedvetlen és dühös lesz.

KARAGICS Kikényszerítetted az aláírást attól a részeg disznótól!

STEFI Nem kényszerítettem semmire.

KARAGICS Mit akarsz csinálni ezzel a fecnivel?

STEFI Megmutatom a megfelelő helyen.

A csendőrtiszt elhúzza a száját, apró darabokra tépi a papírlapot, ismét a csendőrökhöz fordul.

KARAGICS Kísérjétek be őket.

A csendőrök fenyegetően Stefiék mellé állnak.

STEFI Láttamoztattam az elismervényt.

KARAGICS Kivel?

STEFI Három tanúval. Írásbeli nyilatkozatom van róla.

KARAGICS Mutasd!

STEFI Nincs nálam, majd megfelelő helyen megmutatom.

A csendőrtiszt elbizonytalanodik, és ettől még dühösebb lesz.

KARAGICS Zsidó gazember!

STEFI Német vagyok.

KARAGICS Sváb gazember. Mindegy. Te is meg a társad is.

GALLAI ISTVÁN Magyar vagyok.

KARAGICS Magyar gazember. Mindegy. A hajó rakományát lefoglaltam. Lopott búza van rajta.

STEFI Nem tudhattuk.

KARAGICS Kotródjátok innen! És többé ne gyertek a csatorna közelébe.

Gallai Istvánék megkönnyebbülten oldalognak el, a targoncát a rakományával a gázlámpa alatt hagyják. Egy ideig szótlanságban lépnek a kihalt utcán, aztán Stefi felsóhajt.

STEFI Sikerült kihúzni magunkat. Az ingyen búzának azonban vége.

GALLAI ISTVÁN Elég sok búzát hazahordtunk. Kezdetben nem hittem, hogy ilyen sokáig fog tartani.

STEFI Félretettem valamennyi pénzt. Megnyithatom a kocsmámat.

GALLAI ISTVÁN Én semmit sem tettem félre. De évekig nem kellett a földekre járnom. És izgalmas volt ez a zsákolás. Főleg azért szerettem.

A Szentháromság térre, a templom elé érnek.

STEFI Kicsit remegnek a térdeim. Leülhetnénk.

Leülnek a Szentháromság-szobor talapzatára.

GALLAI ISTVÁN Hogyan sikerült aláíratnod az elismervényt a hajóskapitánnyal?

STEFI Nem írt az alá semmit. Holtrészegre itattam, de még akkor is szabódott. Én írtam alá a nevét. Nagy bajba kerülhattünk volna, ha az a kövér marha nem tépi szét az elismervényt.

Gallai István elképedve mered sógorára, dohányt vesz elő, cigarettát sodor.

GALLAI ISTVÁN Ezt ne mondd el Rézinek.

STEFI Jobb, ha nem tudja. Szálanként tépné ki a hajamat.

Gallai István cigarettára gyújt, csöndben ülnek a szobor talapzatán.

54. kép: Csendőrlaktanyában

A csendőrlaktanya előtti kis téren egy artézi kút előtt, melynek csövéből sárgás víz folyik, kannákkal a kezükben hosszú sorban állnak asszonyok és gyerekek. Török Ádám ünneplőruhájában, sétatálcával a kezében elsétál mellettük, jókedvűen köszön az asszonyoknak, majd bemegy az őrre, benyit Karagics irodájába. A csendőrtiszt íróasztala mögött ül, papírhalmaz, toll és tintatartó van előtte, az asztal szélén egy üvegkancsóban sárga víz és egy pohár. A tiszt széttárja karjait.

KARAGICS Nagyon örülök, hogy végre betértél hozzám. Fontos beszédem van veled. Hogy tetszik az irodám?

Török Ádám az asztalra teszi sétapálcáját, leül Karagiccsal szembe.

TÖRÖK ÁDÁM Nem tetszik. És maga sem tetszik.

KARAGICS Ami azt illeti, meglehetősen szerény kis iroda. Én is szerényen élek. Sárga vizet iszom. Kérsz egy pohárral?

TÖRÖK ÁDÁM Nem kérek.

KARAGICS Finom, jódos víz. Fél falu idejár a Sárga kútra egészséges vízért. Azt mondják, aki rendszeresen issza, sokáig fog élni.

TÖRÖK ÁDÁM Maga is sokáig akar élni?

KARAGICS Természetesen.

TÖRÖK ÁDÁM Minek?

KARAGICS Te nem akarsz sokáig élni?

TÖRÖK ÁDÁM Lövöldöztek rám a határon. Szerencsére elvétette.

A csendőrtiszt szinte bocsánatkérően mentegetőzik.

KARAGICS Fiatallal ország vagyunk. A határőreink még bizonytalanul céloznak.

TÖRÖK ÁDÁM Én viszont biztos kézzel célzok.

KARAGICS A börtönben nem lesz rá alkalmad.

TÖRÖK ÁDÁM A börtönben?

Karagics kezébe veszi a sétapálcát, hosszasan vizsgálgatja, Török Ádám felveszi a hegyes tollszárat, tenyerébe tintapöttyöket csöpögtet.

KARAGICS Csúnyán letorkoltak odafentről. Sok a rablás, a lopás, az erőszak, mondják. Gondoltam, szolgállok nekik egy-két kilótt lótolvajjal.

TÖRÖK ÁDÁM Rosszul céloztak.

KARAGICS Fiatallal ország vagyunk. Így hát megpróbáltam a búzatolvajokat elkapni. Rajtuk ütöttem, amikor a zsákokat cipelték.

TÖRÖK ÁDÁM Az én búzámmal.

KARAGICS Az a ravasz sváb kölyök túljárt az eszemen.

TÖRÖK ÁDÁM Erre letartóztatta Basics Sztipánt?

KARAGICS Futni hagytam.

TÖRÖK ÁDÁM Mennyiért?

KARAGICS Nyolcvanhárom mázsa búzáért. Ennyi volt az uszályon.
TÖRÖK ÁDÁM Kiköptem a tüdőmet az éjszakai lovaglásokon. És magát rendszeresen megfizettem.

A csendőrtiszt továbbra is a sétapálcát szemlélgeti, rácsodálkozik annak fehér fogantyújára.

KARAGICS De hiszen ez emberfej! Honnan szerezted ezt a sétapálcát?

TÖRÖK ÁDÁM Brazíliából.

Karagics elragadtatva nézi a fogantyút.

KARAGICS Fehér csontból kifaragott emberfej.

TÖRÖK ÁDÁM Négerfej.

KARAGICS Valóban négerfej. Fehér négerfej. Milyen vékony nyaka van szegénynek.

Török Ádám tintába mártja a hegyes tollat, apró tintapöttyöket szurkál a tenyerébe.

TÖRÖK ÁDÁM Nekem erős nyakam van.

KARAGICS Legalább egy lótolvajt elő kell állítanom. Ez megnyugtatná a főnökséget. Legfeljebb három évet kapsz. Ha jól viseled magad, két évvel is megúszod.

TÖRÖK ÁDÁM Meztelen csiga.

KARAGICS Haragszol?

TÖRÖK ÁDÁM Olyan vagy, mint a meztelen csiga. Hány rendőr van a laktanyában?

KARAGICS Sok. Lefognának.

TÖRÖK ÁDÁM Kiugorhatok az ablakon is.

A csendőrtiszt pisztolyt tesz az asztalra.

KARAGICS Kiválóan célzok.

TÖRÖK ÁDÁM Lelőnél?

KARAGICS A lábamba lőnék. Megnyomorodnál. De te nem szeretnél megnyomorodni, igaz?

TÖRÖK ÁDÁM Nem szeretnék megnyomorodni.

Karagics nagy erővel az asztal széléhez csapja a sétapálca fogantyúját. A sétapálca eltörik, a kis négerfej a padlóra gurul.

KARAGICS Eltörött. De hát a börtönben úgysem lesz szükséged sétapálcára.

TÖRÖK ÁDÁM Nem lesz rá szükségem.

Meglendíti karját, az acéltollat teljes erőből Karagics arcába döfi. A csendőrtiszt felüvölt, kirúgja maga alól a széket, a falnak támaszkodik, artikulálatlanul ordít, az arcából kimered az acéltoll. Egy csendőr rohan be az irodába, Török Ádám leüti. Újabb négy csendőr rohan be. Török Ádám még egyet leüt közülük, a többiek azonban gumibotokkal leterítik. Karagics a fal mellett ordít.

55. kép: Stefi kocsmájában

Az újonnan megnyílt kocsmában Stefi és Elisabeth Art esküvőjét ünneplik. Mindenki ott van, akiket a vízimalomban tartott születésnap ünnepségen láttunk, rajtuk kívül még a feketicsi német rokonok és Gallai István. Stefi és felesége, a fiatalabb vendégek rézfúvósok zenéjére táncolnak. Stefan Krebs és Johann Schank az egyik asztalnál ülnek, jókedvűek, akárcsak a táncosok.

JOHANN SCHANK Stefi ügyes fiú. És szép feleséget választott.

STEFAN KREBS Végre német unokáim is lesznek.

JOHANN SCHANK Biztos lehetsz benne.

STEFAN KREBS Besegítettél a kocsmába?

JOHANN SCHANK Egy keveset. Visszajön hamarosan a pénz. Földvásárlásra is adtam neki kölcsön.

STEFAN KREBS Stefi földet akar vásárolni?

JOHANN SCHANK Most olcsók a földek. A parasztok eladósodtak. Nyögik a jelzálogkölcsönöket, olcsón elkótyavetyélik a földjeiket. Nem tudják, hogy hamarosan meghozzák a törvényt a jelzálogkölcsönök eltörléséről. Akkor a földek már háromszor annyit érnek.

Katharina áll meg az asztaluknál, Johann Schank feláll, táncra kéri. A zene fölerősödik.

56. kép: Gallai Istvánék házában

Gallai István az udvaron ül, a kaszáját kalapálja, Rézi az aratáshoz szükséges szerszámokat rendezgeti. A szomszéd kertben Anica domborodó hassal kapálgat. Rézi villogó tekintettel nézi.

RÉZI Vajon kinek a gyereket hordozza?

Gallai István úgy tesz, mintha nem hallaná.

GALLAI ISTVÁN Megint én fogom vágni a legszélesebb rendet Devecserben. Az Isten verné meg.

RÉZI Vajon...

Gallai István nagyobbakat csap a kaszára, elfojtja felesége hangját.

57. kép: Hauser-téglagyárban

Csorba János kitereli a lovakat az istállóból, téglagyári munkások figyelik a szép állatokat, munkához készülődnek. Kissé távolabb Munjin Szvetozár és Friedrich Schank áll. Kezet fognak.

MUNJIN SZVETOZÁR Mostantól az egész gyár a tiéd. Sok szerencsét hozzá.

FRIEDRICH SCHANK Bízom a szerencsémben.

MUNJIN SZVETOZÁR A szép lovak nem idevalók.

FRIEDRICH SCHANK Téglagyárban nem lovakat kell tenyészteni, hanem téglákat égetni.

MUNJIN SZVETOZÁR Utálom az égetett téglák szagát meg a téglaport. A lovakat viszont szeretem.

Felül az egyik lóra, Csorba Jánossal ketten hajtják ki a többi lovat a téglagyár udvarából. Friedrich Schank int a munkásoknak, azok talicskákkal, targoncákkal és szerszámaikkal dolgozni indulnak.

58. kép: Gallai Istvánék udvarában

Cséplőgép zakatol az udvarban, férfiak dobálják a kévéket, viszik a zsákokat, a nők a pelyvát hordják. A nagy hangzavarban és porban Gallai István és Rézi is segédkezik. Berohan az udvarba Faragó Károly, Rézihez fut, a füléhez hajol. Rézi vasvillával a szalmát rendezgeti.

RÉZI Semmit sem hallok ebben a pöfögésben!

FARAGÓKÁROLY Anica... Eljött az ideje.

RÉZI Hívjad Mindzsa mamát!

FARAGÓKÁROLY Ő messze van. És maga is segédkezett már szüléseknél.

RÉZI Nyakig poros vagyok!

FARAGÓKÁROLY Nagyon kérem! Meghalhat...

Rézi ingerülten néz a fiatal szomszédra, majd lassan leteszi a villát.

RÉZI Menj és forralj vizet! Indulj már!

Faragó Károly kifut az udvarból, Rézi az esővízes hordóhoz megy, megmossa arcát, kezét, nyakát, azután bemelegíti a házba tiszta ruhát váltani.

59. kép: Faragóék házában

Rézi belép a konyhába, ahol Faragó Károly a vizet forralja, azután belép a szobába. A vajúdó Anica elgyötört arccal fekszik az ágyon. Rézi az ágyhoz megy, ellenségesen, dühösen nézi a fiatalasszonyt.

ANICA Ne bántson! Kérem, ne bántson.

Rézi egy ideig szótlanul áll.

RÉZI Ha kicsit görbe lábú és nagyon édes beszédű fiút szülsz, tudni fogom, hogy ki az apja. Persze majd évek múlva.

ANICA Ugye, nem fog bántani?

Rézinek megennyhiül a tekintete.

RÉZI Bolondokat beszélsz. Egészséges gyereket fogsz világra hozni, és neked sem lesz semmi bajod.

Kiszól a konyhába.

RÉZI Hozd a vizet! És egy lavórt is.

Faragó Károly behozza a felforralt vizet és a lavórt. Tanácstalanul álldogál, riadtan nézi vajúdó feleségét.

RÉZI Adjál két tiszta törölközőt és egy fehér lepedőt.

Faragó Károly kiveszi a szekrényből a törölközőket és a lepedőt, átadja Rézinek, egyre zavartabban toporog.

RÉZI Ne lábatlankodj itt. Kifelé!

Faragó Károly kimegy a konyhába, becsukja az ajtót, cigarettára gyújt, hallatszik Anica sikoltozása, és behallatszik a szomszéd udvarból a cséplőgép zúgása. Rövid időre látszik is a cséplőgép és a körülötte tüsténkedő emberek, majd ismét a konyhában idegesen sétálgató Faragó Károly. A cséplőgép tompa zúgásába hirtelen belevág a közeli gyermek sírás. Faragó Károly megmerevedik, nem tudja, hogy mit csináljon, izzadó arcát törölgeti. Kisvártatva kilép Rézi a szobából.

RÉZI Szép fiad született. Büszke lehetsz rá.

FARAGÓKÁROLY Bemehetek?

RÉZI Menjél.

Faragó Károly besiet a szobába, Rézi a konyhában egy ideig hallgatja a cséplőgép zúgását és az újszülött sírását.

60. kép: Vásáron

A már kétszer is látott szokásos vásári nyüzsgés, mézeskalácsárusokkal, laticonyhakkal... A jószágok kirakodóvásárán a három Török testvér: István, Sándor és Pál birkanyájuk körül járkálnak rosszkedvűen, árulják a birkákat, alkudoznak a vevőkkel. A leendő vásárlók között ott van Kudlik Rezső és Milacski Iván is.

61. kép: Törökék házában

A lakásban a Török család négy férfi tagja ünnepelőruhában ül az asztalnál, szemmel láthatóan várnak valakire vagy valamire. A négy asszony: anya és a fiúk feleségei a kemence mellett ülnek, földre terített rongypokrócokon gyerekek játszanak. Török Ádám téli hóesésben jön be az utcáról, kucsmával a fején, szakadt báránybekecsben. Belép a szobába, leveszi kucsmáját. Csönd lesz, az anyja szólal meg elsőnek.

ANYA Ez az én legszebb fiam. A börtönben is ő volt a legszebb. Senkinek sem volt ilyen szép, fekete haja, mint neki.

Feláll, átöleli a fiát, azután a három fiatalasszony üdvözlí. Az ölelgetések után Török Ádám az asztalhoz megy, kezét fog apjával és fivéréivel.

APA Nagyon vártunk már. Sokáig elmaradtál.

TÖRÖK ÁDÁM Kibírtam ezt a három évet. Az a hájas disznó megvan még?

TÖRÖK ISTVÁN Megvan. Csúnya, fekete folt éktelenkedik az arcán.

TÖRÖK ÁDÁM Ez kevés a három évért.

TÖRÖK SÁNDOR A te ünnepelőruhád is kitisztítottuk. Ünnepeljük meg szépen, hogy hazajöttél.

TÖRÖK ÁDÁM Előbb megborotválkoznék.

Anya egy lavórban vizet hoz, a komódra teszi, mellé rakja a borotvát, szappant és a pamacsot. Török Ádám ingujjra vetkőzik, beszappanozza az arcát, borotválkozni kezd.

TÖRÖK PÁL Elég szőrösen engedtek ki.

TÖRÖK ÁDÁM Nem egy kényeztető hely. Örülhetek, hogy az aranyfogaim megmaradtak... Itthon mi maradt meg?

TÖRÖK ISTVÁN Előbb a birkákat kellett eladnunk, aztán a földeket is.

TÖRÖK PÁL A sárga földig eladósodtunk. Mások is.

APA Eladtuk a földeket, mielőtt meghozták volna a törvényt. Alig írtuk alá a szerződést, a földek már háromszor annyit értek. De hát nem lehetett semmit sem visszacsínálni.

TÖRÖK ÁDÁM Ki vette meg?

APA Hat láncot Milacski Iván, négy láncot a Kudlik boltos.

Török Ádám befejezi a borotválkozást, megmossa arcát, az anyja előveszi a szekrényből az ünnepelő öltönyt.

TÖRÖK ÁDÁM A pisztolyomat megőrizték?

ANYA A szekrényben van az ingek alatt.

Török Ádám átöltözik, közben fenyegetően beszél.

TÖRÖK ÁDÁM Milacskit későbbre hagyom, egy szerb gazdával most nem kezdek ki. A Kudlikot azonban megkeresem.

APA Megint börtönbe kerülsz.

TÖRÖK ÁDÁM Erőszakos világban élünk. A közelünkben már háborúznak.

ANYA Éhes vagy, fiam? Készítettem...

TÖRÖK ÁDÁM Majd később eszem. Most kártyázzunk előbb.

Leül az asztalhoz, Sándor egy kártyacsomagot tesz az asztal közepére.

TÖRÖK ISTVÁN Aranypénzben?

TÖRÖK ÁDÁM Aranypénzben. Én tartom a bankot.

Anya tálban főtt kukoricát hoz az asztalra. Török Ádám keverni kezdi a lapokat.

62. kép: Gallai Istvánék házában

Gallai István ügyes kézzel kártyákat dobál az asztalra, különböző trükköket mutat be fiának és másik három tizenennyolcéves-forma fiúnak, akik ámuldozva figyelik.

MARGITH GÁBOR Jósolna is nekünk valamit?

GALLAI ISTVÁN Jósolni nem tudok. A kártyák csak a kiválasztottaknak vallanak. Azoknak, akik hét hónapra születtek, a hetedik hónap hetedik napján.

MARGITH GÁBOR Szeretném tudni, hogy mikor kapunk már rózsamézet.

GALLAI ISTVÁN Keresem.

IFJ. GALLAI ISTVÁN Tényleg olyan, mint a tűz?

GALLAI ISTVÁN Olyan, mint a parázs. Aki eszik belőle, sohasem fog fájni, és nagyon sokáig él.

MARGITH GÁBOR Találja meg végre. Odakint kemény hideg van, sokat fázunk. Ha nem hoz rózsamézet, levágok egy darabot a Napból, és közelebb hozom.

Margith Gábor kést vesz elő a zsebéből.

GALLAI ISTVÁN Megtalálom és elhozom nektek. Most figyeljétek ezt!

Tovább trükkösködik a kártyákkal az asztal felett, a konyhából behallatszik Rézi varrógépének zakatolása.

63. kép: Kudlik-boltban

A Szentháromság térről Török Ádám belép Kudlik Rezső boltjába, ahol segédek, inasok szolgálják ki a vevőket, Kudlik Rezső elégedetten nézelődik a pult mögül. Török Ádám eléje lép.

TÖRÖK ÁDÁM Csukja be a boltot.

KUDLIK REZSŐ Miért? Kicsoda maga?

TÖRÖK ÁDÁM Török Ádám vagyok. Némelyek Csoszogónak csúfolnak.

Kudlik Rezső ijedten forgolódik, az ajtóban megjelenik Jaksity Száva, gyorsan visszafordul.

KUDLIK REZSŐ A Csoszogó Török Ádám?

TÖRÖK ÁDÁM Nem szeretem, ha Csoszogónak neveznek. A dédapám volt Csoszogó, mert ő sántított. Én viszont nem sántítok. Maga sem szeretné, ha mondjuk Kehes Kudliknak vagy Lyukas Kudliknak neveznék.

KUDLIK REZSŐ Nem akartam megsérteni...

TÖRÖK ÁDÁM Söpörje ki a vevőket, és zárja be a boltajtót.

Kigombolja báránybekecsét, megmutatja az övébe dugott pisztolyt.

KUDLIK REZSŐ Ki akar rabolni? Segítségért kiáltok. Öt perc múlva itt lesznek a csendőrök.

TÖRÖK ÁDÁM Nem baj, közöttük is vannak barátaim, szeretnék találkozni velük.

Kudlik Rezső halkán odaszól az egyik segédnek.

KUDLIK REZSŐ Zárunk. Kérjétek bocsánatot a vevőktől.

A segédek és inasok bocsánatkérés közben kiterelik a csodálkozó vásárlókat, bezárják az ajtót.

TÖRÖK ÁDÁM Így már jobb. Az inasok is menjenek ki. Hóglyózzanak az udvaron.

Kudlik Rezső int az inasoknak és segédeknek, azok kimennek a boltból.

KUDLIK REZSŐ Kirabolhat... De a csendőrök még ma letartóztatják.

Török Ádám a kerékpárokat és a varrógépeket nézegeti. Kipróbálja az egyik kerékpár csengőjét.

TÖRÖK ÁDÁM Én nem rabolok ki senkit. Csak kikérem a magamnak járó részt ebből az életből.

KUDLIK REZSŐ Nem tartozom magának semmivel.

TÖRÖK ÁDÁM Négy lánc földet vásárolt az apámtól.

KUDLIK REZSŐ Kifizettem az utolsó dinárig.

TÖRÖK ÁDÁM Kevés. Ma háromszor annyit ér.

KUDLIK REZSŐ Nem tudhattam, hogy meghozzák a törvényt.

Török Ádám torkon ragadja a boltost, átemeli a pulton, a földhöz csapja, a hasára lép.

TÖRÖK ÁDÁM Nagyon jól tudtad, te meztelen csiga!

KUDLIK REZSŐ Ne bántson! Sérvem van.

TÖRÖK ÁDÁM Elfakasztom a sérvedet, azután agyonlőlek.

KUDLIK REZSŐ Vigyen, amit akar...

Török Ádám ráérvén töpreng, a lábát még mindig a boltos hasán tartja.

TÖRÖK ÁDÁM Elviszek három biciklit a bátyáimnak, meg egy-két varrógépet a fiatalasszonyoknak. Ennyi jár nekem, igaz?

KUDLIK REZSŐ Igaz.

TÖRÖK ÁDÁM Körülnézek még. Hol van a raktár?

KUDLIK REZSŐ A pincében.

Török Ádám kísétál a boltból, lemegy a pincébe. Az utcáról berúgják az ajtót, Karagics ront be három csendőrrel. Arcán nagy fekete folt éktelenkedik.

KARAGICS Hol van?

Kudlik Rezső keservesen feltápszkodik a földről.

KUDLIK REZSŐ A pincében.

Karagics a pince lejáratahoz megy, mögötte felsorakoznak a csendőrök. A továbbiakban csak ők látszanak, Török Ádám letről, a sötétből beszél.

KARAGICS Csúnya dolgokat művelsz, Török Ádám. Alighogy kijöttél a börtönből, máris csúnya dolgokat művelsz. Kifosztod a tisztességes polgárokat.

TÖRÖK ÁDÁM A magamét viszem el.

KARAGICS Nem hiszem. Lemegyek érted. Pisztoly van nálam.

TÖRÖK ÁDÁM Nálam is pisztoly van.

A csendőrtiszt elindul lefelé a lépcsőkön.

KARAGICS Nincs neked pisztolyod. Nincs neked az égvilágon semmid. Még sétapálcád sincs.

TÖRÖK ÁDÁM Mindjárt kiderül... Te meztelen csiga.

KARAGICS Lelónél egy csendőrtisztet?

TÖRÖK ÁDÁM Csak megnyomorítalak.

A csendőrtiszt megáll, lövés dörren, Karagics a térdéhez kap, legurul a lépcsőkön. A csendőrök tanácstalanul állnak a bejáratnál. Török Ádám felemelt kezekkel előbújik a sötétből. Egy csendőr leszalad a jajgató Karagicsához, ketten pedig kivezetik a térre Török Ádámot. A téren csődület, a Szentháromság-szobor mellett Váry János ül a hintájában, mellette Aradi József áll.

VÁRY JÁNOS Megint elkapták. Pogány természete van.

ARADI JÓZSEF Kemény magyar ember.

VÁRY JÁNOS Nem sokáig marad a szerbek börtönében.

A tolongó, báméskodó tömegben Margith Gábor tűnik fel, kést tart a kezében.

MARGITH GÁBOR Leszúrom a két csendőrt.

VÁRY JÁNOS Tedd el a késedet. Szabad lesz enélkül is.

A katolikus templomban megszólalnak a harangok. A jajgató Karagicsot hevenyészett hordágyon hozzák ki az utcára.

64. kép: Luszti-boltban

Gallai István és Krebs Péter mennek a Luszti-órásbolt felé, fölöttük repülőgépek zúgása hallatszik.

GALLAI ISTVÁN Zajos időben fogsz házasodni.

PÉTER A világ munkásosztálya nem engedi meg...

GALLAI ISTVÁN Hagyd ezt a hülye kommunista mesét. A Szovjetuniód lepaktált a németekkel.

PÉTER Ez csak kényszerű taktikai húzás...

GALLAI ISTVÁN Gondolj inkább Pazaver Julira. Helyes lány, szép jegygyűrűt vegyél neki.

Belépnek az órásboltba, a pult mögött Luszti Kornél és Márton fia ül, örömmel üdvözlük Gallai Istvánt.

GALLAI ISTVÁN A függöny mögött vannak harcias munkásmozgalmi könyvek?

LUSZTIG KORNÉL Nincsenek.

GALLAI ISTVÁN Kár. Sógoromat az ilyen kiadványok érdeklik.

De érdeklik a jegygyűrűk is. Nőszülni készül.

LUSZTIG KORNÉL Jegygyűrűink vannak. Marcinak berendeztünk egy ékszerészboltot a Szentháromság téren. De még nem pakoltunk át. Bolond időket élünk.

GALLAI ISTVÁN Megint eljön hozzánk a háború. Akár jót is hozhat.

LUSZTIG KORNÉL Feri elesett a nagy háborúban...

GALLAI ISTVÁN Derekasán harcolt. Ő volt a legjobb katona, akit ismertem. Büszke lehet rá.

LUSZTIG KORNÉL Szeretném, ha Marci megmaradna.

GALLAI ISTVÁN Mutasson jegygyűrűket a vörös sógoromnak. És húzzon fel valami jó hangú órát.

Lusztig Márton jegygyűrűket tesz a pultra, Lusztig Kornél a feje fölött beindít egy kellemesen zengő harangozó órát.

65. kép: Templom téren

Harangzúgás, a katolikus templomban befejeződik a nagyszombati mise, a hívők kivonulnak, Krisztus katonái díszes egyenruhában, jácinttal ékesített asztrakán-kucsmákban, kivont karddal őrzik a Megváltó koporsóját. A kivonuló emberek között Aradi József és Gallai István egymás mellé sodródik, együtt lépnek ki a templomból. A templom előtt az úton a szétzilált jugoszláv hadsereg egyik százada vonul el, néhány katona berohan a Kudlik-bolt pincéjébe, vállra vetett zsákokkal, sonkával, szalonnával jönnek vissza. Aradi József elégedetten szemlélődik.

ARADI JÓZSEF Elmennek a szarháziak. Éppen ideje már. Ismét mi leszünk többen. A Szentháromság tér ismét Szentháromság tér lesz.

A Kudlik-bolt homlokzatán egy pillanatra felvillan a „Szentháromság tér” feliratú, átmázolt utcatábla, fölötte pedig a „Trg Srpske Sloge” (Szerb Egy-ség tere) cirill betűs feliratú tábla.

GALLAI ISTVÁN Kudlikot még kirabolják.

ARADI JÓZSEF Túléli.

A zsákokat cipelő katonák beállnak a sorba, a Kudlik-bolt udvarába templomi ruhás magyar gyerekek rohannak be.

GALLAI ISTVÁN Gyerekeink gyorsan tanulnak a martalócoctól.

ARADI JÓZSEF Ők itthon vannak. Raboljanak kedvükre.

A templomból kijövő emberek szétszélednek, Aradi József és Gallai István átsétál a Kudlik-bolthoz. Az udvarról elégedetten vigyorgó gyerekek jönnek ki, az ujjaikat nyalogatják.

I. FIÚ Rengeteg méz van a pincében.

ARADI JÓZSEF Teleettétek magatokat?

II. FIÚ Igen.

ARADI JÓZSEF Nőjete nagyra! Megint itthon vagyunk.

GALLAI ISTVÁN Rengeteg méz?

I. FIÚ Teli hordókban.

GALLAI ISTVÁN Megnézem.

Bemegy az udvarra, elindul lefelé a pincébe, a fiúk kiabálnak utána:

Az akácméz a legjobb! Abból egyen.

Gallai István a hordókat vizsgálhatja a pincében. Mindegyik kézírással megjelölve: „Akác”, „Tisztes”, „Hárs”, „Vegyes”...

Rábukkan egy kisebb csuporra. Kézírásos papíron az áll: „Rózsaméz”.

66. kép: Gallai Istvánék házában

A konyhában Rézi húsvéti tojásokat fest, a két, immár felnőtt gyerek az asztalnál ténykedik, a lány tésztát gyúr, a fiú sonkát szeletel. Kicsapódik az ajtó, Gallai István jön be, az asztalra teszi a mézescsuprot.

GALLAI ISTVÁN Megvan!

RÉZI Micsoda?

GALLAI ISTVÁN A rózsaméz.

Ámult csönd, a fiú tér magához elsőnek.

IFJ. GALLAI ISTVÁN Ahogy megígérte...

GALLAI ISTVÁN Ahogy megígérttem.

A fiú a csupor felé nyúl.

GALLAI ISTVÁN Elsőnek anyátok eszik belőle. Adjatok egy kanalat.

A lány kanalat vesz elő, átadja anyjának, Gallai István a mézet Rézihez viszi.

GALLAI ISTVÁN Egyél belőle. Sohasem fogsz fázni, és sokáig fogsz élni.

Rézi két kanállal mer a mézből, azután visszaadja férjének a csuprot.

RÉZI Tényleg rózsailata van.

Gallai István is eszik a mézből.

GALLAI ISTVÁN Én is sokáig akarok élni.

Átadja a csuprot és a kanalat gyerekeinek, akik áhítattal kóstolgatják a mézet.

IFJ. GALLAI ISTVÁN Margith Gáborék már évek óta várják.

GALLAI ISTVÁN Vigyétek ki nekik.

A fiú és a lány kiszalad a konyhából, Gallai István egyedül marad feleségével.

RÉZI Tényleg sokáig fogunk élni?

GALLAI ISTVÁN Sokáig. Főzzél sok tojást. Ma este rengeteg vendégünk lesz. Zajos éjszakákon összebújnak az emberek.

Kintről repülőgépek zúgása hallatszik. Rézi vizet tesz a tűzhelyre, alágyújt.

67. kép: Utcasarkon

Az utcasarkon alkonyatkor fiatal fiúk eszik a rózsamézet. Jókodvűek, hangosan nevetnek, Margith Gábor félmeztelenre vetkőzik.

MARGITH GÁBOR Ezután sohasem fázom már.

A többiek is vetkőzni kezdenek, az utcában a szomszédok Gallai Istvánék háza felé mennek.

68. kép: Gallai Istvánék házában

Gallai István halkan játszik a citerán, a zsúfolt szobában a vendégek csendesen beszélgetnek. Péter is köztük van. Török Ádám lép be, elcsitul a zsongás. Gallai István feláll, átöleli a harsogva nevető Török Ádámot.

GALLAI ISTVÁN Nem maradtál sokáig.

TÖRÖK ÁDÁM Szerencsém van a háborúkkal. A Monarchiában börtönbe csuktak katonaszökevényként. A lármázó szerb hadsereg kiengedett. Most szaladnak a magyar honvédek elől, akik szintén kiengedtek engem. Az aranyfogaim is megmaradtak.

Gallai István maga mellé ülteti Török Ádámot, a citerát pengeti.

TÖRÖK ÁDÁM Reggel új nap kezdődik.

GALLAI ISTVÁN Addig maradjunk csendben.

Játszani kezd a citerán, a vendégek között Krebs Péter Bata Jánoshoz hajol.

PÉTER Nehogy a Török Ádámok ideje jöjjön...

GALLAI ISTVÁN Maradjunk csendben!

Erősebben csap a húrokba, pásztornótákat játszik, azután a citeraszó halkan átfut a bevonuló honvédek énekébe: „Szabadka, Zombor, Újvidék...”

II. rész

az Ez a nap a miénk című regényből

1. kép: Főutcán

Éneklő magyar honvédek vonulnak be Szenttamásra, a helybéli magyarok ujjongva köszöntik őket. A lelkendezők között van Gallai István, Török Ádám, Aradi József, Margith Gábor is, a közelükben négy Krisztus-katona áll, ők kardjukkal üdvözlik a honvédeket.

Hat lovas katona jön elől, mögöttük a gyalogság, egy zömök, energikus alezredes vezetésével, a sor végén lóval vontatott ágyú. A honvédek ünnepélyesen vonulnak, harsányan énekelnek.

Hirtelen puskalövések hallatszanak. Az alezredes felemeli a kezét, a katonák megállnak, az énekszó megszűnik. Ismét lövések hallatszanak, az egyik lovas katona a kéttornyú, görögkeleti templomra mutat.

LOVAS KATONA Onnan lőnek.

Az alezredes körülnéz, megszemléli a kéttornyú templomot, és a távolabbi egytornyú templomot.

ALEZREDES Az ott milyen templom?

I. KRISZTUS-KATONA Szerb templom.

ALEZREDES És az a másik? Az egytornyú?

I. KRISZTUS-KATONA Az magyar templom. Onnan nem lőnek a honvédekre.

Az alezredes pattogó hangon utasítja küldöncét.

ALEZREDES A tüzeink céllozzák meg a kéttornyú templomot! Tegyük huzatossá!

A küldönc elfut az ágyúhoz, az alezredes csípőre tett kézzel sétál csapata előtt. Aradi József csodálattal figyel.

ARADI JÓZSEF Olyan, mint Perczel Mór.

TÖRÖK ÁDÁM Az meg kicsoda?

ARADI JÓZSEF Magyar tábornok volt. Ugyanilyen zömök, erélyes ember. 1849 tavaszán ő vetett véget a szerbek garázdálkodásának Szenttamáson. Teljesen szétverte őket.

TÖRÖK ÁDÁM Annak már majdnem száz éve.

ARADI JÓZSEF A szerbek még ma is tisztelettel emlegetik a nevét. Az alezredesre is sokáig emlékezni fognak.

Eldördülnek az ágyúk, a lövedékek a két toronyba csapódnak, azok meg-inognak, de nem omlanak le. Az ágyúdörgés után nagy csönd lesz, az alezredes vigyázzállásba merevedik.

ALEZREDES Hazajöttünk.

Fölemeli a kezét, elindul, a katonák fegyelmezett sorokban, énekelve lépkednek mögötte.

ARADI JÓZSEF Éppen olyan, mint Perczel Mór. Ez a nap a miénk.

TÖRÖK ÁDÁM Meddig tart?

ARADI JÓZSEF Ezer évig. Ezer éve itt vagyunk, és itt maradunk még ezer évig.

TÖRÖK ÁDÁM A honvédek is itt maradnak?

ARADI JÓZSEF Itt maradnak.

TÖRÖK ÁDÁM Akkor jó. Mert ha előbb elmennek, nagy bajba kerülünk.

I. KRISZTUS-KATONA Menjünk vissza a Megváltó koporsójához. Adjuk meg neki a tiszteletet.

A négy Krisztus-katona elmegy, a városon átvonuló honvédek éneke egyre messzebből hallatszik, Aradi József Gallai Istvánhoz lép.

ARADI JÓZSEF Mától kezdve ismét mi vonulunk be a községházára. Szükségem lesz megbízható fegyveresekre. Te kitüntetéssel jöttél haza a nagy háborúból.

GALLAI ISTVÁN Nagyezüsttel. De szétlőtték a könyökömet. És én szeretek a szabad ég alatt járkálni. Őseim pásztorok voltak.

Török Ádám elneveti magát, élcelődve mondja Aradi Józsefnek.

TÖRÖK ÁDÁM Nevezzétek ki mezőőrnek. Akkor a szabad ég alatt kószálhat pásztor ősei nyomában.

GALLAI ISTVÁN Ilyesmit esetleg elvállalnék. Olvasni is lenne időm a búzatáblák és a kukoricások szélében.

ARADI JÓZSEF Gyere be a napokban a községházára. Gyorsan kell intézkednünk.

TÖRÖK ÁDÁM Margith Gábor kemény gyerek. Neki nem lőtték szét a könyökét.

MARGITH GÁBOR Rendet tartanék a községházán.

ARADI JÓZSEF Jelentkezz nálam holnap.

Az emberek lassan szétszélednek, Aradi József és Margith Gábor is elmegy. Török Ádám Gallai Istvánhoz fordul.

TÖRÖK ÁDÁM Tudsz lovagolni?

GALLAI ISTVÁN Ültem már lovon néhányszor. Váry János birtokán meg a Belics-tanyán.

TÖRÖK ÁDÁM Pásztor őseid legfeljebb csak szamarak hátára ülhetek. Meg tudod ülni szőréen a lovat?

GALLAI ISTVÁN Legtöbbször nyereg nélkül lovagoltam.

TÖRÖK ÁDÁM Akkor gyere velem. Kimegyünk néhány tanyára. Beszédem van néhány szerb gazdával.

GALLAI ISTVÁN Honnan szerzel lovakat?

TÖRÖK ÁDÁM Haramászéktól.

GALLAI ISTVÁN Nekik csak kövér igáslovaik vannak.

TÖRÖK ÁDÁM Ezen a lapos földön a megrémült emberek szemében az igáslovak is harci paripáknak látszanak.

GALLAI ISTVÁN Nem akarok bajba keveredni...

TÖRÖK ÁDÁM Ez a nap a miénk. Hallottad Aradi Jóskát. És gyorsan kell cselekednünk.

A főutcán az ágyúkat vontató lovak, mellettük a tüzérek vonulnak el, követik az egyre távolabban éneklő gyalogságot.

2. kép: Határban

Gallai István és Török Ádám két lomha igásló hátán lovagolnak a zöldellő határban a dűlőutakon, hátuk mögött a betonúton időnként katonai teherautók tűnnek fel. Gallai István hajlott hátú pej lovon, Török Ádám fehér lovon ül, egy ostornyéllel néha megcsapkodja az oldalát. Egy gazdagnak látszó tanya felé tartanak.

GALLAI ISTVÁN Nagyon csúnyák lehetünk a szép tavaszi földeken.

TÖRÖK ÁDÁM Mi is szépek vagyunk. Magasról nézünk le a búzatáblákra, és ezt a tanyasi emberek is látják.

GALLAI ISTVÁN Úgy érzem magam, mintha egy hatalmas, lusta teknősbéka hátán ülnek.

TÖRÖK ÁDÁM Álmaidban nem ilyen lovakon ültél?

GALLAI ISTVÁN Igazi hátraslovakon vágattam, és pillanatok alatt odaértem, ahová kíváncsoztam.

TÖRÖK ÁDÁM Most is gyorsan odaérünk, ahová kíváncsozunk, és elbeszélgetek Milacski Ivánnal. Amíg a börtönben nyomorogtam, elorozta apámék hat lánc földjét.

GALLAI ISTVÁN Akkoriban nehéz időket éltünk.

TÖRÖK ÁDÁM Most egészen másmilyen időket élünk.

Török Ádám elégedetten vigyorog, megcsapkodja a fehér ló oldalát.

GALLAI ISTVÁN Ki akarod rabolni?

TÖRÖK ÁDÁM Csak visszakerem azt, ami az enyém.

GALLAI ISTVÁN Egy ostornyéllel?

TÖRÖK ÁDÁM Fehér lovon ülök, és pisztoly is lehetne nálam. Azelőtt gyakran hordtam pisztolyt.

GALLAI ISTVÁN De most nincs pisztolyod.

TÖRÖK ÁDÁM Ezt te tudod, ők viszont nem.

GALLAI ISTVÁN Én csak nézelődni jöttem. Nem akarok belekeveredni.

TÖRÖK ÁDÁM Maradj hátrább.

Gallai István megállítja a lovát, Török Ádám beüget a nagy gazdasági udvarba, megáll az udvar közepén, három csatakos kutya rohan elő, dühödt csaholással keringenek a ló körül.

TÖRÖK ÁDÁM Iván, gyere ki!

Kinyílik a tanya egyik ajtaja, Milacski Iván lép ki, két kislányát vezet kézen fogva, Török Ádámmal mennek. Gallai István a dűlőútról szemléli a jelenetet.

TÖRÖK ÁDÁM Zavard el innen a kutyáidat, mert kiterítem őket a gazdájukkal együtt.

Milacski Iván dobant a lábával, a kutyák vicsorogva visszahúzódnak.

MILACSKI IVÁN Én sohasem ártottam neked, Ádám.

TÖRÖK ÁDÁM Hat lánc föld. Neked ez semmi, de az apámnak nagyon sok volt.

MILACSKI IVÁN Megfizettem érte.

TÖRÖK ÁDÁM Nem eleget.

Az egyik istállóból kilép két béres, vasvillákkal a kezükben indulnak Török Ádám felé. Ő az ostornyéllel rájuk mutat.

TÖRÖK ÁDÁM Azt mondtam, zavard el innen a kutyáidat.

Milacski Iván a béresekhez fordul.

MILACSKI IVÁN Menjete vissza az istállóba.

A béresek visszamennek az istállóba, Török Ádám fenyegetően nézi a tanyasi gazdát, aki leguggol, átöleli két kislányát.

MILACSKI IVÁN A lányaimat még szeretném felnevelni, Ádám.

TÖRÖK ÁDÁM Elég apró gyerekek. Sokba fog kerülni a nevelés.

MILACSKI IVÁN Mennyivel tartozom?

TÖRÖK ÁDÁM Számold ki magad.

Milacski Iván karjaiba veszi a két kislányt, bemegy velük a házba. Török Ádám cigarettát sodor magának, rágyújt, türelmesen várakozik az igásló hátán. Milacski Iván egy abrakostarisznyával jelenik meg ismét, átnyújtja Török Ádámnak, az belenéz, nyakába akasztja a tarisznnyát, elindítja a lovát, visszaüget Gallai Istvánhoz, újból egymás mellett lovagolnak.

TÖRÖK ÁDÁM Ilyen egyszerűen megy a dolog.

GALLAI ISTVÁN Szereztél magadnak még egy ellenséget.

TÖRÖK ÁDÁM Nálam ez keveset számít. Meg aztán a gyáva ellenség nem ellenség.

GALLAI ISTVÁN Milacski Iván nem gyáva ember.

TÖRÖK ÁDÁM Most fél. Ilyenkor kell elszámolni vele. Mindjárt elszámolok még egy régi ellenséggel is.

GALLAI ISTVÁN Jaksittyal?

TÖRÖK ÁDÁM Ő küldte rám a csendőröket a Kudlik-boltba.

GALLAI ISTVÁN Enélkül is elkaptak volna.

TÖRÖK ÁDÁM Nem biztos.

GALLAI ISTVÁN Jaksity Száva nagyon büszke a családjára. Azt állítja, hogy Rettegett Iván cár a rokonuk volt.

TÖRÖK ÁDÁM Ma én vagyok Rettegett Iván cár. És fogadok, hogy a rokon már vár engem.

Lovagolnak a búzatáblák között, körülöttük szinte semmi mozgás, varjak bóklásznak a földeken, távolabbról tanyasi kutyák ugatnak. A Jaksity-tanyához érnek. A gazda a tanya fehér falának támaszkodik, mintha tényleg látogatót várna. Az istálló ajtajából az orosz kocsis figyel.

Gallai István ezúttal is megáll a dűlőúton, Török Ádám Jaksityhoz lovagol. Sokáig szótlánul nézik egymást.

TÖRÖK ÁDÁM Tizenkét év. Tizenkét évet kaptam miattad.

JAKSITY SZÁVA Nem tudhattam, hogy lövöldözés lesz.

TÖRÖK ÁDÁM A hájas rendőrfőnöknek szétlőttem a térdét. Jól célzok. Nem akartam megölni, csak megnyomorítani. Ha bárkit meg akarnék ölni, egyetlen golyóval leteríteném. Fejbe lőném.

Jaksity Száva lassan leveszi kucsmáját, lehajtja a fejét.

JAKSITY SZÁVA Élni akarok, Ádám.

Varjak repülnek fel a búzamezőkről, a tanya körüli fákra szállnak.

TÖRÖK ÁDÁM Ha kiterítelek, legfeljebb csak a varjak kárognak utánad.

JAKSITY SZÁVA Nagy családom van.

TÖRÖK ÁDÁM Nekem is.

Gallai István a dűlőútról odakiabál Török Ádámnak.

GALLAI ISTVÁN Ádám, ne lödd agyon! Jóraivaló ember, hidd el nekem!

Török Ádám csodálkozva néz barátjára, azután elvigyorodik.

TÖRÖK ÁDÁM Emeld fel a fejed. Köszönd meg Rojtos Gallainak, hogy meghagyom az életed.

Jaksity Száva tétován felemeli kezét, hálásan int Gallai Istvánnak.

TÖRÖK ÁDÁM A tizenkét év azonban tizenkét év marad.

JAKSITY SZÁVA Megfizetek érte. Kérhetsz tőlem, amit akarsz.

TÖRÖK ÁDÁM Én is jóraivaló ember vagyok. Nem számolom fel mind a tizenkét esztendő. Csak azt a néhány hónapot, amit leültem. A háború kiszabadított. Egy abrakostarisznyát kérek, de nem üresen.

Jaksity Száva besiet a házba, és nagyon gyorsan visszajön egy abrakostarisznyával, Török Ádám elégedetten átveszi tőle, kilovagol az udvarból, folytatják útjukat Gallai Istvánnal a kihalt határban.

TÖRÖK ÁDÁM Ezek a szerb gazdák egy csapásra nagyon jól megtanultak magyarul.

GALLAI ISTVÁN Azelőtt is tudtak.

TÖRÖK ÁDÁM Az elmúlt húsz évben megpróbáltak felejteni.

GALLAI ISTVÁN Kevés idejük volt rá.

Távolabb ismét feltűnik egy tanya, Török Ádám az ostornyéllal arra mutat.

TÖRÖK ÁDÁM Belics Dusán is jól beszél magyarul?

GALLAI ISTVÁN Tökéletesen. Pesten járt egyetemre.

TÖRÖK ÁDÁM Vele is gyorsan szót értenék.

GALLAI ISTVÁN Őt ne bánts. Sokszor dolgoztam a földjein, mindig rendesen viselkedett.

Egy ideig szótlánul lovagolnak tovább.

TÖRÖK ÁDÁM Szeretném, ha te lennél a mezőőr a Devecserben.

GALLAI ISTVÁN A jövő héten majd bemegyek a községházára.

TÖRÖK ÁDÁM Nyugodtabb lennék, ha te vigyáznál a tanyámra és a földjeimre.

GALLAI ISTVÁN Mire? Neked nincs...

TÖRÖK ÁDÁM Pankov Milánnak van egy takaros kis tanyája tíz lánc földdel. A Váry-birtok mellett. Megveszem tőle.

GALLAI ISTVÁN Pankov Milán árulja a tanyáját?

TÖRÖK ÁDÁM Még nem. De én majd rábeszélem. Jó árat fizetek érte. Van miből, és én nem szoktam soha senkit becsapni, még akkor sem, ha fél. Végül is ez a nap a miénk. Tartson ezer évig.

GALLAI ISTVÁN Tartson ezer évig.

Elégedetten haladnak az igáslovakon, a távolban feltűnik a Schank-tégla-gyár kéménye.

3. kép: Stefi kocsmájában

Esti kocsmai zajongás, Stefi kocsmájában minden asztalnál ülnek, a söntés mögött Elisabeth Art áll, a vendégeket két pincér szolgálja ki, az egyik asztalnál Jaksity Száva orosz kocsisa és Milacski Iván két bérése ül, közelükben, egy másik asztalnál Török Ádám, ifj. Johann Schank és Stefi beszélget, előttük két üveg vörösbör.

IFJ. JOHANN SCHANK Apám nagyon büszke rád. Mindig bízott benned. Örül, hogy segített a boldogulásodban. Bármikor segít ismét.

STEFI Állok a saját lábamon. A kocsmá forgalmas, vannak földjeim, és van öt eladó lovam is.

TÖRÖK ÁDÁM A legolcsóbbat megveszem. Nem maradt túl sok pénzem. Kikölteztem mostanában.

IFJ. JOHANN SCHANK Kifizetődő a lókupekedés?

STEFI Háborúban kellene a lovak.

IFJ. JOHANN SCHANK A háború messzire ment, és ilyenkor a téglák is kelendők. Megint szép országban élünk.

TÖRÖK ÁDÁM Azt mondják, legalább ezer évig.

IFJ. JOHANN SCHANK Legalább ezer évig. Mennem kell. Megmelegszenek a gyárkémények. És bármikor segíthetünk.

STEFI Köszönöm.

Ifj. Johann Schank feláll, kezét fog Török Ádámmal, kifelé indul a kocsmából, Stefi elkíséri az ajtóig. Az orosz kocsis átjön Török Ádámmal, leül vele szemben. Török Ádám unottan néz rá. A kocsis tölt magának a borból.

KOCSIS Úgy hallottam, hogy megvásároltad Milán Pankov tanúját és földjeit.

TÖRÖK ÁDÁM Jól hallottad, Miska. De mi közöd hozzá? És megkérlek, hogy ne tegezzél.

KOCSIS Gróf Mihail Petrovics Trenyov a nevem.

TÖRÖK ÁDÁM Elhiszem, Miska. De kocsisok csak akkor ülhetnek az asztalomhoz, ha meghívom őket.

KOCSIS Ilyen emberek miatt lettem kocsis. Elúztak...

TÖRÖK ÁDÁM Akkor hát gondozd figyelmesen a lovakat.

KOCSIS Megaláztad Száva Jaksityot és Iván Milacskit.

TÖRÖK ÁDÁM Elszámolnivalóm volt az urakkal. Téged meg nem hívtalak az asztalomhoz.

Az orosz kocsis egy vadászkést vesz elő, az asztalra teszi.

KOCSIS Száva Jaksity családja Rettegett Iván cártól származik.

TÖRÖK ÁDÁM Én viszont Rettegett Török Ádám vagyok.

KOCSIS Novgorod mellett volt birtokom. Ott vérét vettem az ilyen embereknek.

Ekkor már csend lesz a kocsmban, mindenki Török Ádámokra figyel. Török Ádám lassan megfogja a teli borosüveget, tölt a poharába, azután az

üveggel hirtelen fejbe csapja az orosz kocsist. Az lefordul a székről. A két béres felugrik az asztaltól, Török Ádám felé indul. Török Ádám jóindulattal néz rájuk, a vadászkést maga elé húzza.

TÖRÖK ÁDÁM Ti is az asztalomhoz ültök, vagy pedig hazaviszitek a gróf urat, és soha nem jöttök a közelembe?

A béresek tétován álldogálnak, azután kivonszolják a kocsmából a véres fejű, ájult kocsist.

Stefi újabb üveg vörösborot hoz Török Ádámmal, leül az asztalhoz.

4. kép: Községházán

Gallai István a községháza folyosóján lépked, Margith Gábor egyenruhában, széles pisztolyával őrködik az ajtó előtt.

GALLAI ISTVÁN Aradi Jóska-hoz jöttem.

MARGITH GÁBOR Vártuk már.

Kinyitja az ajtót, Gallai István belép az irodába. Aradi József íróasztalánál ül, egy pillanatra felnéz, kezével int, helyet kínálja Gallai István, aki leül egy székre.

ARADI JÓZSEF A szerb telepések kirugdalásával bajlódom éppen.

GALLAI ISTVÁN Szenttamáson nincsenek telepések.

ARADI JÓZSEF Ott vannak Szőregen és Topolya környékén. Velük akarták elszerbesíteni vidékünket ezek a marhák. Vissza küldjük őket a hegyekbe, a kecskeöljaikba. Csángó magyarok jönnek a helyükre.

GALLAI ISTVÁN Csángók?

ARADI JÓZSEF Bukovinai csángók. Tisztességes magyar emberek.

GALLAI ISTVÁN Isten hozta őket.

Aradi József íróasztalán papírokat tanulmányoz.

ARADI JÓZSEF Jó lenne, ha idejőnnél a községházára. A húszéves szerb megszállás alatt elfogytak innen az írástudó magyar emberek.

GALLAI ISTVÁN Szeretek a szabad ég alatt járkálni.

Aradi József még mindig a papírokat vizsgálgatja, felsőhajt.

ARADI JÓZSEF Tiéd lesz a Devecser és a mögöttes szántóföldek a becsei határig.

GALLAI ISTVÁN Elég nagy terület.

ARADI JÓZSEF Járkálhatsz kedvedre a szabad ég alatt. Lóhátról is őrizheted a földeket. Van lovad?

GALLAI ISTVÁN Nincs. De majd szerzek, ha kell.

ARADI JÓZSEF Nekem is vannak arra földjeim. Vigyázz rájuk. És különösen Váry János birtokára vigyázz. Váry János a jó barátom.

GALLAI ISTVÁN Valamikor citerán játszottam, és kártyát osztottam a kastélyában.

ARADI JÓZSEF Most egy mulya begluki gyerek osztja a lapokat János-napon. Hegedűn játszik mellé, és igen rosszul.

GALLAI ISTVÁN Biztos vagyok benne, hogy a kártyapartik így is hangulatosak.

Aradi József kitölt egy űrlapot, aláírja, lepecsételi, átadja Gallai Istvánnak.

ARADI JÓZSEF A fizetséged nem lesz sok, de terményben kapsz annyit, hogy eltarthatod a családodat. Gábor majd ad fegyvert és egyenruhát. Én meg majd csak elbajmolódom a szerb telepésekkel és a csángókkal.

Gallai István kimegy az irodából, Margith Gáborral elindulnak a folyosón.

GALLAI ISTVÁN Jól érzed magad az egyenruhában? Hűvös napok járnak mostanság. Nem fázol?

MARGITH GÁBOR Sohasem fogok fájni. Ettem egyszer a rózsamézából, maga hozta. Aki evett a rózsamézából, az sohasem fog fájni. Meg aztán a pisztoly is melegít.

Kimennek az udvarra, onnan le a pincébe, ahol egyenruhák, fegyverek sorakoznak a polcokon. Margith Gábor átad Gallai Istvánnak egy sötétzöld egyenruhát, egy forgópisztolyt töltényekkel, derékszíjat pisztolytáskával.

GALLAI ISTVÁN Vadászok öltöznek ilyen gúnyába.

MARGITH GÁBOR Vadásszon maga is. Emberekre, rókákra, vadnyulakra... Azt hallottam, hogy a Rajda testvérek és az orosz kocsis meg akarták ölni Török Ádámot.

GALLAI ISTVÁN Török Ádám fél kézzel elbánik az ilyesfélékkel.

MARGITH GÁBOR Ha még egyszer a közelébe mennek, szétlövöm a fejüket. Kedvelem Török Ádámot. Megmondhatja nekik.

GALLAI ISTVÁN Megmondom nekik, ha arra járok.

MARGITH GÁBOR Lovon járja a határt?

GALLAI ISTVÁN Fehér lovon.

Felmennek a pincéből az udvarra, a községháza istállójából egy magyar csendőr két fehér lovat vezet ki.

5. kép: Stefi udvarában

Stefi felnyergelt lovat vezet ki az istállóból, a kantárt az udvaron várakozó Gallai István kezébe adja.

STEFI Fehér lovam nincs pillanatnyilag.

GALLAI ISTVÁN Pedig az lenne az igazi.

STEFI Nem vagyok lótenyésztő. Adom-veszem a lovakat. Időnként kerül majd hozzám fehér ló is, akkor azt adom kölcsön. Kezdetnek jó lesz az almásderes is.

Gallai István nyeregbe száll, néhányszor körbelovagol az udvaron.

GALLAI ISTVÁN Így is magasról nézhetek a tanyasi parasztokra.

STEFI Meg a feleségeikre is.

GALLAI ISTVÁN Azoknak megvan a maguk elfoglaltsága.

STEFI Néhányszor már bajba keveredtetél. Ez nagyon nem tetszett a nővéremnek.

GALLAI ISTVÁN Bolond szóbeszéd volt az egész.

STEFI Rézi képes felpofozni az összes devecseri fiatalasszonyt. Én aztán tudom. Engem gyerekkoromban legalább négyszázötven-szer felpofozott.

GALLAI ISTVÁN Embert nevelt belőled.

STEFI És a férjéből?

GALLAI ISTVÁN Engem nem kell nevelni. Mindent tudok a világról, és ezentúl lóhátról vigyázok a rendjére.

STEFI A rendteremtéshez csak mi, németek értünk. Ti magyarok elkapkodjátok a dolgaitokat.

GALLAI ISTVÁN A devecseri határban rend lesz.

STEFI Hát akkor kezd el. Én a jövő héten átmegyek Bánátba. Addig hozd vissza ezt a gebét, megfényesítem a szőrét, mielőtt túllednék rajta. Te meg kapsz egy másik lovat. Lehet, hogy fehér lovat.

Gallai István kilovagol az utcára, Stefi mosolyogva néz utána.

6. kép: Utcán

Gallai István eléggé néptelen földes utcákon lovagol, a felnőttek a határban dolgoznak, csak néhány gyerek bámulja meg a lovast. Megáll Lusztig Kornél, a zsidó órás boltja előtt, leugrik a lóról, egy fához köti a gyeplőt, benyit a boltba.

7. kép: Lusztig-boltban

A boltból két asszony jön ki, Lusztig Kornél a pult mögött egy faliórával babrál, fia, Lusztig Márton vasalt öltönyben, táskával a kezében indulni készül. Az öreg órás majdnem úgy pillant fel Gallai Istvánra, mint Aradi József a községházán.

LUSZTIG KORNÉL Remélem, könyvekért jöttél. Régóta nem olvasol.

GALLAI ISTVÁN Dolgoznom kellett.

LUSZTIG KORNÉL Szereztem új könyveket is. Arról a másik háborúról szólnak. Nem túl jó könyvek, de téged esetleg érdekelhetnek.

GALLAI ISTVÁN Megnézem őket. Most lesz időm olvasni. Kinn a határban, az akácfák és az eperfák alatt.

LUSZTIG MÁRTON Szerencsés ember. Lovon jár, eperfák árnyékában olvas. Mi, zsidók elakadt órák és megkopott ékszerek fölött görnyedezünk.

GALLAI ISTVÁN Mindjárt megszakad a szívem értetek. Menni fog az ékszerboltod?

LUSZTIG MÁRTON Úgy látszik.

LUSZTIG KORNÉL Megint háború van. Ilyenkor az embereket jobban érdekli az arany, mint a könyv.

GALLAI ISTVÁN Megnézném a könyveket.

LUSZTIG KORNÉL Tudod, hogy hol vannak.

Lusztig Márton kimegy az üzletből, Gallai István az öreg órás mögött belép egy függöny mögé, ahol hosszú könyvespolcon magyar, német és héber nyelvű könyvek sorakoznak.

8. kép: Gallai Istvánék házában

Gallaiék háza előtt kétlovas szekér áll, Gallai István melléje lovagol almásderesén, a lovat az egyik eperfához köti, a három könyvvel, pisztollyal, egyenruhával a kezében bemegegy az udvarba, onnan belép a konyhába. Rézi varrógépének kattogása hallatszik, egy tanyasi fiatalasszony, Imris Paulina áll kombinében, zavartan a mellére szorítja kezeit, amikor Gallai István belép.

PAULINA Ruhát próbáltam...

Gallai István gondosan az asztalra rakja a könyveket, a pisztolyt és az egyenruhát.

GALLAI ISTVÁN Szépek a bunyevác lányok. Honnan is hozott el Tamás?

PAULINA Tavankútról.

GALLAI ISTVÁN Arra nincsenek folyók. Én fiatalkoromban gyakran lovagoltam zöld mezőkön, nagy folyók partján. Ott sok ilyen szép lányt láttam.

Rézi elneveti magát a varrógép fölött.

RÉZI Sohasem lovagoltál nagy folyók partján. Legfeljebb álmaidban.
GALLAI ISTVÁN Csakhogy mindig nyitott szemekkel álmodtam.
RÉZI Szép, virágmintás ruhát varrok Paulinának. Mindjárt kész lesz.
GALLAI ISTVÁN Én meg sötétzöld egyenruhát kaptam. És egy forgópisztolyt mellé. Meg olvasnivalót is hoztam.

Rézi abbahagyja a varrást, az asztalra rakott holmikat nézegeti.

RÉZI Sikerült? Felfogadtak csősznek?
GALLAI ISTVÁN Mezőőrnek. A zöld ruhában kicsit olyan leszek, mint a levelibéka, de ezt senki sem meri szóvá tenni, mert pisztoly lesz az oldalamon, és lóhátról nézek le az emberekre.
RÉZI Lóhátról?
GALLAI ISTVÁN Stefitől kapok kölcsön lovakat. Összelovagolok annyi terményt, hogy többé nem kell mások földjein búzát aratni és kukoricát törni.

Gallai István bemegy a szobába, ott a hosszú asztalon szétteríti az egyenruhát, zsebéből kirakja a töltényeket, megvizsgálja a forgópisztolyt, hat golyót berak a forgófejbe, a többi töltényt egy fiókba teszi, átöltözni készül. A konyhában Paulina felpróbálja az új ruhát, Rézi elégedett munkájával. Gallai István egyenruhában, pisztollyal az oldalán jön ki a szobából, megnézi Paulinát.

GALLAI ISTVÁN Megújultunk mind a ketten. Megszépültünk.

Rézi körbejárja férjét.

RÉZI A nadrág kicsit hosszú. Mindjárt felhajtom.
GALLAI ISTVÁN Ráér estére. Most kilovagolok a határba, meg akarok dolgozni a fizetségemért.
RÉZI A csőszők és a levelibékák nem szoktak megszakadni a munkában.
PAULINA Nagyon szép az egyenruhája. Békaszínű, de szép.
Olyan benne, mint egy katonatiszt.
GALLAI ISTVÁN A te ruhád szebb. Azért, mert a feleségem varrta.
PAULINA Ünnepnapon fogom hordani.

Átöltözik, már nem szégyenlősködik Gallai István előtt.

PAULINA Ma még sok dolgom van a tanyán. Ahhoz jó lesz a régi ruhám is. Sietnem kell vissza.
GALLAI ISTVÁN Fegyveres kísérettel.
Nevetve mennek ki az udvarra, majd az utcára.

9. kép: Utcán-határban

Gallai István és Paulina a folyó mentén halad, Paulina szekéren ül, Gallai István mellette lovagol. A fiatalasszony a folyóra mutat.

PAULINA Álmaiban ennél nagyobb folyók partján lovagolt?
GALLAI ISTVÁN Sokkal nagyobb folyók partján. A vízen fehér hajók úsznak, a parton hatalmas fűzfák, nyárfák és jegenyék állnak, a fák közül esténként őzek és szarvasok járnak a folyóra vizet inni.
PAULINA És nappal?
GALLAI ISTVÁN Nappal kipirult arcú fiatal lányokat láttam a fák alatt, vidámak voltak, folyton nevettek.
PAULINA Milyen ruha volt rajtuk?
GALLAI ISTVÁN Virágmintás ruha. De ha fürödni mentek, akkor meztelenre vetkőztek. Akkor voltak a legszebbek, én meg fiatal voltam.
PAULINA Mostanában nem jár a nagy folyók mellett?
GALLAI ISTVÁN Ma csak egy kivénhedt almásderest kaptam magam alá. De néha talán tudok szerezni jóvérű fehér lovakat is.
PAULINA Furcsa dolgokról beszél. Szépen és érdekesen beszél.
GALLAI ISTVÁN Mifelénk szépen beszélnek a férfiak. Ezért jöttél ide Tavankútról. Nem igaz?
PAULINA Tamásnak negyven lánc földje van.
GALLAI ISTVÁN Az ő beszéde is szép. Még dadogva is.
PAULINA Nem dadog sokat. Főleg a „p” betűnél akadozik a nyelve. Engem meg Paulinának hívnak.
GALLAI ISTVÁN Találjon ki más nevet. Én a nagy folyók partján mindenféle gyönyörű neveket adtam a lányoknak.

PAULINA Tamás rengeteget dolgozik. Nincs ideje álmodozni.

Elbúcsúznak egymástól, a másik dűlőútról Török Ádám tűnik fel egy szekéren, melyet egy sovány ló vonszol.

10. kép: Határban

Török Ádám szekérével a lovon ülő Gallai Istvánhoz érkezik, megáll.

TÖRÖK ÁDÁM Mostantól te vigyázol a vagyonomra?

GALLAI ISTVÁN Pisztolyom van. És szétlőtt könyékkel is kitűnően célzok.

Török Ádám elindítja a szekeret, Gallai István most mellette lovagol.

TÖRÖK ÁDÁM Én is szereztem pisztolyt. Meg egy vadászpuskát. Magányos tanyákon szükség van fegyverekre. Megvédem a földjeimet és a házamat. Békességben fogok élni Marissal a saját birtokomon.

GALLAI ISTVÁN Kivel?

TÖRÖK ÁDÁM Rusznyák Maris kiköltözött hozzám a tanyára. Jól érzi magát mellettem.

Hallgatnak egy ideig, kissé kellemetlenre fordul a beszélgetés.

GALLAI ISTVÁN Mifelénk elég rossz híre van Rusznyák Marisnak. Patarics Milkával járta a begluki kocsmákat...

TÖRÖK ÁDÁM A rosszfajta nőkből lesznek a legnyugodtabb asszonyok. Rendesen gondolja a jószágokat, és minden este lemosakszik, mielőtt ágyba fekszik.

GALLAI ISTVÁN Tehát szerezte egy szép tanyát, egy pisztolyt, egy vadászpuskát és egy szorgos asszonyt. Ezt a girhes lovat is kicserélhetné jobbra.

TÖRÖK ÁDÁM Sok pénzt adtam Pankov Milánnak. Tisztességgel megfizettem a tanyát és a földeket. De majd szerzek jó lovakat is.

GALLAI ISTVÁN Én meg fehér lovon járom a határt.

TÖRÖK ÁDÁM A bunyevác asszonykának így is tetszel.

GALLAI ISTVÁN Szarvasokról, őzekről és nagy folyókról beszélttem neki.

TÖRÖK ÁDÁM Azt mesélik, hogy legalább három törvénytelen gyereked van a faluban.

GALLAI ISTVÁN Bolond beszéd.

TÖRÖK ÁDÁM Hivatalos ember vagy. A pisztolyod mindig legyen kéznél. Imris Tamás szelíd ember, de a szelíd emberek is megvadulnak néha.

Török Ádám tanyájához érnek.

GALLAI ISTVÁN Behívsz a birtokodra?

TÖRÖK ÁDÁM Te vigyázol rám. Maris biztosan eperpálinkával vár bennünket. Szépen megnyugodott ott mellettem.

Bemennek a tanyára, megállítják a lovakat, Török Ádám leszáll a szekérről, Gallai István a lóról, leülnek az egyik fa alá, a kifaragott rönkökre, fatuskókból összeállított asztal elé, Rusznyák Maris a házból pálinkásüveget és két poharat hoz.

11. kép: Gallai Istvánék házában

Gallai István egyenruhában, pisztollyal az oldalán, elégedetten lépked az udvaron, a konyhából veszekedés hallatszik.

STEFI Teljesen megőrültél!

PÉTER Te örültél meg!

RÉZI Fogjátok be a szátokat, mert felpofozlak benneteket!

PÉTER Gyerekkorunkban megtehetted...

Gallai István belép a konyhába, a Krebs testvérek az asztalnál ülnek, elhallgatnak, Gallai István is leül.

GALLAI ISTVÁN A Krebs testvérek már megint nagyon szeretik egymást?

RÉZI Péter meg akarja változtatni a vezetéknevét.

STEFI Hülye kommunista!

PÉTER Hülye fasiszta!

GALLAI ISTVÁN Az én házamban ne ordítózzatok. Békességes határból jöttem haza, és itthon is békességben akarok élni.

PÉTER Nincs békesség ezen a világon. A német hadsereg megtámadta a Szovjetuniót.

STEFI Gyorsan le is fogja győzni.

PÉTER A Szovjetuniót nem lehet legyőzni. A munkások országa örökké állni fog. Szégyellem, hogy német vagyok, mert gyűlölöm a Szovjetunió ellenségeit.

GALLAI ISTVÁN Engem is gyűlölsz?

PÉTER Nem.

GALLAI ISTVÁN Pedig a nagy háborúban szorgalmasan irtottam az oroszokat.

PÉTER A cári hadsereg katonáit.

GALLAI ISTVÁN Bátor katonák voltak, de szerencsére buták is. Lármásan jöttek a lövészárkaink elé, nem fedezték magukat, úgy lövöldöztem le őket, mint a nyulakat.

RÉZI Azután szétlőtték a könyöködet, és foglyul ejtettek.

GALLAI ISTVÁN Túl sokan voltak.

PÉTER Most még többen vannak.

STEFI Majd megritkítjuk őket.

PÉTER Megritkítjuk?

STEFI Ha kell, én is kimegyek a frontra. Nagybecskerekén találkoztam Helmuth Schröderrel. Lovakkal kereskedett valamikor, most SS-őrnagy. Azt mondta, számít rám.

PÉTER Belépnél az SS-be?

STEFI Ezt a háborút meg kell nyernünk.

Péter feláll, Rézi vállára teszi a kezét.

PÉTER Ne haragudj, nővérkém! Holnap bemegyek a községházára, és letörölöm a Krebs nevet. Keveházi Péter leszek. Nagyon kérlek, ne verj meg, ma már nem túrném el.

RÉZI Bolond időket élünk. Nem verlek meg. Téged sem, meg Stefit sem. Felnőttetek, én meg lassanként megöregszem. Őszül a hajam.

Stefi a plafont nézi, lassan, undorodva beszél.

STEFI Félegyházi... Faluházi... Városházi.... Keveházi... Szarházi... Micsoda nevek!

Péter kirohan a házból, Stefi is feláll.

STEFI Én is megyek. A kocsmában már gyülekeznek az elfáradt parasztok.

Stefi is elmegy a házból, Rézi könnyes szemmel néz férjére.

RÉZI Rosszul neveltem a testvéreimet. Felnőtt korukban is marakodnak egymással.

GALLAI ISTVÁN Nem tehetsz róla.

RÉZI Az anyám jobban nevelte volna őket. De hát mindig betegeskedett. Most is nagyon beteg. Ha meghal, az apám sem éli túl.

GALLAI ISTVÁN Mi viszont sokáig fogunk élni.

RÉZI Őszül a hajam. Rettenetes fejfájásaim vannak mostanában.

GALLAI ISTVÁN Kigyógyítjuk.

Rézi sírva fakad.

RÉZI Nem mész el tőlem?

Gallai István átöleli feleségét.

GALLAI ISTVÁN Ezer évig melletted maradok.

12. kép: Határban

Gallai István az út mellett, egy fa alatt olvas, lovának kantárja a fa ágára van tekerve. Az úton rikító ruhába öltözött csángók jönnek, szekereken, gyalog, Gallai István gyanakodva figyeli őket. A karaván egyszerre megáll, asszonyok, férfiak az egyik szekérhez futnak, pergő román beszéd hallatszik. Az egyik csángó férfi, Dániel Ferenc a fa alatt üldögélő Gallai Istvánhoz szalad.

DÁNIEL FERENC Dániel Ferenc vagyok... Segítsen, csendőr úr...

GALLAI ISTVÁN Nem vagyok csendőr, és erre felé nem szeretjük a cigányokat.

DÁNIEL FERENC Mi csángó magyarok vagyunk... Szőregre tartunk...

GALLAI ISTVÁN Milyen nyelven vartyognak ott a szekér körül?

DÁNIEL FERENC Románul. Néha románul beszélünk egymással. Ha gyorsan beszélünk, vagy ha megijedünk. Az asszonynak orvos kell...

GALLAI ISTVÁN Mi baja van?

DÁNIEL FERENC Elkezdődtek a fájások.

GALLAI ISTVÁN Cigányoknál ez előfordul.

DÁNIEL FERENC Nem vagyunk cigányok.

GALLAI ISTVÁN Nincs állandó orvos a faluban. A feleségem majd gondjaiba veszi.

DÁNIEL FERENC Bábaasszony?

GALLAI ISTVÁN Nem egészen. De legalább száz gyereket világra segített már. Mindnyájan jó erőben vannak.

Gallai István felül a lovára, a szekérhez megy, amelyen egy nyugodt arcú, vajúdó asszony fekszik, mögötte négy kicsi gyerek ül.

DÁNIEL FERENC Szülésznőhöz viszünk.

SAROLTA A gyerekek velünk jöhetnek?

GALLAI ISTVÁN Jöjjenek. Hamarosan eggyel többen lesznek.

A csángó karaván továbbmegy Gallai István vezetésével, beérnek a faluba, ott Gallai István az egyik mellékutcába irányítja Dánielék szekerét.

13. kép: Gallai Istvánék házában

Rézi eltorzult arccal járkal a ház előtt, megérkeznek Dániel Ferencék a szekéren, Gallai István a lovon. A szekérre mutat.

GALLAI ISTVÁN Vajúdó asszony van a szekéren.

Rézi kissé kábán a szekérhez megy, megnézi az asszonyt és a szekéren ülő gyerekeket.

RÉZI Ezek a te gyerekeid?

SAROLTA Az enyéme.

RÉZI Akkor már megtapasztaltad, hogy mi a szülés. Menjünk.

Gallai István és Dániel Ferenc lesegítik az asszonyt, bevezetik a házba, Rézi lefekteti a szobában az ágyra.

RÉZI Ti cigányok vagytok?

DÁNIEL FERENC Csángó magyarok vagyunk.

RÉZI Nagyon jó, az uram azt ígérte, hogy veletek béke költözik a határba.

GALLAI ISTVÁN És új élet.

RÉZI Méghozzá nagyon gyorsan. Melegítsetek vizet.

A két férfi kimegy a szobából. A gangon nyugodtan ül a négy gyerek, Dániel Ferenc hozzájuk megy, Gallai István vizet húz a kútból, nagy lavórba önti, majd a konyhában felteszi a tűzhelyre, azután ő is leül a gangon, dohányt vesz elő, megkínálja a toporgó Dániel Ferencet, cigarettát sodornak, rágyújtanak.

DÁNIEL FERENC Ez már az ötödik gyerekünk, de még mindig megzavarodik a fejem szülés előtt, és megijedek.

GALLAI ISTVÁN Ne kezdj el nekem ijedtedben románul beszélni, mert azt nem érteném. Minden rendben lesz. A feleségem érti a dolgát.

DÁNIEL FERENC Erélyes asszony.

GALLAI ISTVÁN Mindent erélyesen csinál. Hamarosan idekint fog visítani az ötödik gyereked is.

DÁNIEL FERENC Az Ábris nevet adom neki, ha fiú lesz.

GALLAI ISTVÁN Nálunk még nem hallottam ilyen nevet, de majd megszokjuk. És ha lány lesz?

DÁNIEL FERENC Hogy hívják a feleségét?

GALLAI ISTVÁN Rézinek.

DÁNIEL FERENC Én meg ilyen nevet nem hallottam sohasem. De megszoknánk.

GALLAI ISTVÁN Német asszony. Teréz a neve, de Rézinek becézik.

DÁNIEL FERENC Megszoknánk.

A gyerekek nyugtalankodni kezdenek, Dániel Ferenc csitítja őket, a szomszéd kertben új szomszédasszony jelenik meg, Gallai István cigarettát szagol. Gyereksírás hallatszik a házból, kisvártatva megjelenik Rézi, int Dániel Ferencnek.

RÉZI Fiad született.

GALLAI ISTVÁN Megjött Ábris Bácskába.

Dániel Ferenc berohan a házba, felesége paplannal letakarva fekszik az ágyon, mellette a bepólyált csecsemő. A gyerekek is bemennek apjuk után, majd Rézi, Gallai István csak a konyhába megy, az ajtón át figyeli a csángó asszonyt és a csecsemőt. Dániel Ferenc felesége kezét simogatja.

DÁNIEL FERENC Jól vagy, Sarolta?

SAROLTA Jó emberek segítettek rajtunk. Jól vagyok. Mindjárt indulhatunk a többiek után. Egy kicsit pihenek...

RÉZI Sehová sem mentek! Ágyban maradsz. Reggelig nem kelsz fel innen.

SAROLTA Máskor is felkeltem szülés után.

RÉZI Most ágyban maradsz a porontyoddal együtt.

SAROLTA Utol kell érjük a többieket.

GALLAI ISTVÁN Szőregnél úgyis megállnak.

SAROLTA Jó földet kell kapnunk.

RÉZI A jó földhöz egészséges asszony kell.

SAROLTA Egészséges vagyok.

Vitakozás közben Sarolta halkán beszél, Rézi viszont egyre ingerültebb lesz.

RÉZI Fog be a szád! Nélküled is elég bajom van. Szétrobban a fejem.

A csángó asszony csodálkozva mered Rézi eltorzult arcára.

SAROLTA Mi történik magával?

RÉZI Megöregedtem. Már csak más asszonyokból húzom ki a gyereket.

SAROLTA Fáj a feje?

RÉZI Másfél éve kínozt a fejfájás. Néha úgy érzem, hogy beleőrülök.

Sarolta keblére veszi a síró újszülöttet, továbbra is halkán beszél.

SAROLTA Van torma a kertjében?

RÉZI Persze hogy van.

SAROLTA Szedjen ki néhány tormagyökeret, reszelje le, locsolja meg ecettel, tegye vászonzacskóba, és rakja rá a fejére.

RÉZI Minek?

SAROLTA A friss ecetes torma kiszívja a fájdalmat.

RÉZI A csontból is?

SAROLTA A csontból is.

Rézi kételkedve, majdnem ingerülten néz az ágyban fekvő asszonyra, azután elindul kifelé.

RÉZI Ennél rosszabb már úgysem lehet.

Rézi a konyhában kést vesz elő, a kertbe siet, Gallai István kihívja a szobából Dániel Ferencet.

GALLAI ISTVÁN Igyunk a kis Ábris egészségére. Nőjön nagyra.

Gallai István és Dániel Ferenc leül a konyhában, Gallai István pálinkásposharakat vesz elő, tölt mindkettőjüknek. Isznak. Rézi bejön a kertből, tisztítja a tormagyökereket.

GALLAI ISTVÁN Vezessük be a lovakat.

A két férfi kimegy az utcára, bevezetik, kifogják, a fészer alá hajtják a lovakat, visszamennek a házba, ahol nyitva van az ajtó a konyha és a szoba között. Rézi fehér vászonzacskót szorít a fejére. Gallai István a feleségéhez megy, átöleli a vállát.

GALLAI ISTVÁN Gutaütéses színed van.

RÉZI Ég a koponyám. Úgy érzem, mintha parázs lenne a fejem.

SAROLTA Túrje el a parazsat. Az húzza ki a fájdalmat. Egész életére.

RÉZI Egész életemre?

SAROLTA Ha eltűri az égést.

RÉZI Eltűröm. Azt sem bánom, ha lángra lobban a hajam. Legálább elégnék az ősz hajszálaim.

Gallai István kiviszi a pálinkásüveget a gangra, kimennek Dániel Ferencel.

GALLAI ISTVÁN A mai napon beteg feleségekkkel vert meg bennünket az Isten. A tiéd alulról vérzik, az enyémnek meg a feje lángol.

Isznak, Dániel Ferenc kissé zavarban van.

DÁNIEL FERENC Vállalná a keresztapaságot? Tudja... nagyon rossz helyről szöktünk el. És most jó helyre értünk. Szóval... Szeretném, ha maga lenne a gyerek keresztapja. Rézi meg a keresztanyja.

GALLAI ISTVÁN Mikor lesz a keresztelő?

DÁNIEL FERENC Három hét múlva. Addig rendbe tesszük magunkat Szőregen.

GALLAI ISTVÁN Ott nincs templom. A kecskeszagú telepések nem építettek.

DÁNIEL FERENC Áthozzuk a gyereket Szenttamásra.

Koccintanak, a négy gyerek zsíros kenyeret majszolva kijön a gangra.

KISLÁNY Elaludt a baba.

GALLAI ISTVÁN Keresztelőre felébresztjük.

Később kijön Rézi is, mosolyog.

RÉZI Mindketten alszanak.

GALLAI ISTVÁN Keresztszülők leszünk. Mi van a fejeddel?

RÉZI A parázs kiégette a fájdalmat.

DÁNIEL FERENC Egy egész életre.

RÉZI Úgy látszik, a csángók tényleg békességet hoznak.

Kenyeret és szalonnát hoz ki a két férfinak.

14. kép: Imris-tanyán

Gallai István a határban lovagol, megáll az Imris-tanya kapujánál, beköszön az udvaron foglalatzkodó Imris Tamásnak. Imris Tamás lovakat fog be a szekér elé, Paulina segédkezik neki, egy három-négy éves forma kislány szaladgál körülöttük. Imris Tamás szekérrel kiindul az udvarból, Paulina előre megkaput nyitni, a tanyasi gazda megáll Gallai István mellett.

IMRIS TAMÁS Örülök, hogy maga a mezőőr. Amióta errefelé lovagol, nyugalom van a határban.

GALLAI ISTVÁN Tudok bánni a pisztollyal. A ti tanyátokat és a földjeiteket is megvívom.

IMRIS TAMÁS Néha jöjjen be hozzánk. Aratás után ráérünk egy kicsit beszélgetni.

GALLAI ISTVÁN Betérek a tanyára, ha megszomjazom. A tanyasi kutakból húzzák fel a legtisztább vizet.

PAULINA A nagy folyókig is eljár?

GALLAI ISTVÁN Ahhoz gyors lábú fehér lovat kell szereznem. Mindenképpen elmegyek a nagy folyókhoz.

PAULINA Mikor?

GALLAI ISTVÁN Hamarosan. Esténként szeretném ismét megnézni az őzeket és a szarvasokat.

Imris Tamás barátságosan int Gallai Istvánnak, elindul a szekérrel, Paulina becsukja utána a kaput.

PAULINA A lányokat is megnézi?

GALLAI ISTVÁN Mindig ők a legszebbek a nagy folyók mellett. Úszkálnak a két part között, és gyönyörű tiszták, amikor kijönnek a vízből.

PAULINA Hozzánk is fehér lovon jön be vízért?

GALLAI ISTVÁN Egyszer biztosan.

PAULINA Lehet, hogy akkor felhúszom a virágmintás ruhámat.

Kislányával átmegy az udvaron a tanya felé, Gallai István ellovagol a búzatáblák között.

15. kép: Templomban

Keresztelő a szenttamási katolikus templomban. Dániel Ferencék ötödik gyermekét Rézi tartja keresztvíz alá. Gallai István mellette áll, mögöttük a szülők. Berecz plébános megkereszteli a hófehér pólýába bugyolált csecsemőt, az ilyenkor szokásos egyházi szöveget mormolja, a végén még hozzáfűzi:

BERECZ PLÉBÁNOS Legyen rajta mindig tiszta fehér ruha.
A nyári napokon és a téli hóesésben is.

16. kép: Határban

Gallai István fehér lovon lovagol a téli hóesésben, nem messze tőle lovasok, szánok vonulnak, csendőrtisztekkel, katonatisztekkel, csendőrökkel. A menetben Aradi József is ott ül az egyik szánon egy csendőrtiszt mellett. Gallai István odalovagol.

GALLAI ISTVÁN Lakodalom lesz valahol?

ARADI JÓZSEF János-nap van. Legalább két hétig ünnepelünk.

Jó társaság gyűlt össze. Sokat fogunk énekelni.

GALLAI ISTVÁN És kártyázni.

ARADI JÓZSEF Nem. Váry János csak a kupecekkel meg az iparosokkal kártyázik. Holnap vagy holnapután. Az is jó mulatság lesz. A hitvány emberké megint megpróbálják elnyerni a Váry-birtokot.

GALLAI ISTVÁN Ki oszt?

ARADI JÓZSEF Tavaly egy begluki suhanc volt a leosztó. Azután hegedült. Azt hiszem, Martinec Ferinek hívják.

GALLAI ISTVÁN Valamikor én osztottam János-napokon. A végén mindig az uraság nyert.

ARADI JÓZSEF Most is ő fog nyerni. A Váry-birtok örökre Váry Jánosé marad.

Gallai István elvállik a vendégseregétől, Török Ádámék tanyája felé lovagol.

17. kép: Török Ádám istállójában

Gallai István a hóesésben bemegy Török Ádám tanyájának udvarába, leszáll a lóról, az istállóhoz vezet. Kinyitja az ajtót, Török Ádám vadászpuskát szegez rá.

TÖRÖK ÁDÁM A hétszentségedet, te marha! Mit settenkedsz itt ebben a ronda időben? Majdnem lelőttelek.

GALLAI ISTVÁN Tedd félre azt a mordályt. Elfáradt a lovam, azért jöttem be.

Török Ádám félreáll, Gallai István bevezeti a lovát, a jászolhoz köti négy másik ló mellé. Az istálló végéből birkabégetés hallatszik, Gallai István megnézi a birkákat.

GALLAI ISTVÁN Szépen gyarapodsz.

TÖRÖK ÁDÁM Mint minden dolgos tanyasi gazda.

GALLAI ISTVÁN Nyáron még csak egy rossz lovad volt. Most meg négy ló és a birkák...

TÖRÖK ÁDÁM Olcsón jutottam hozzájuk.

GALLAI ISTVÁN Valamelyik éjszaka a Kurjacski-tanyáról elhajtottak egy nyáját. A becsei határból meg elloptak három lovat.

TÖRÖK ÁDÁM Ezért jöttél?

GALLAI ISTVÁN Hivatalból üldöznöm kell a tolvajokat. De alopások nem az én körzetemben történtek.

TÖRÖK ÁDÁM Maradj itt vacsorára. Vagy egész éjszakára. Rossz érzéseim vannak, ezért hordom magammal a vadászpuskát.

GALLAI ISTVÁN A Váry-kastélyba is fegyveres emberek jöttek vendégségbe.

Sétálgatnak az istállóban, nézegetik a lovakat és a birkákat.

TÖRÖK ÁDÁM Másoknál is van fegyver. Messziről megérzem a bajt. Nekem kijutott belőle elég. Maradj itt éjszakára. Ne kódorogj ebben a havas határban.

GALLAI ISTVÁN Virrasztunk reggelig?

TÖRÖK ÁDÁM Kártyázhatunk közben.

GALLAI ISTVÁN Egy húsvéti barányért.

TÖRÖK ÁDÁM Neked nincsenek báránysid.

GALLAI ISTVÁN Nyerni fogok. A Szentigaztól tanultam a kártyaforgatást.

TÖRÖK ÁDÁM Akkor sem félek tőled. Egyébként májusban majd bárányokat sütünk az udvaron. Meghívlak rá.

GALLAI ISTVÁN Ma éjszaka azonban csak magamnak nyерem el tőled a húsvéti bárányt.

Összenevetnek, kimennek az udvarra a szeles hóésésbe, elindulnak a tanya-ház felé.

18. kép: Török Ádám tanyáján

Gallai István és Török Ádám belép a konyhába, Rusznyák Maris sötétben ül, de érkezésükkor viharlámpát gyújt, a falra akasztja. Gallai István az asztalhoz ül, Török Ádám pisztolyt dug az övébe, megnézi a vadászpuskát.

TÖRÖK ÁDÁM Forralt bort fogunk inni ebben a cudar hidegben. De előtte még körbejárom a tanyámat.

Kimegy a konyhából, Rusznyák Maris fazékban vizet és bort tesz a tűzhelyre.

RUSZNYÁK MARIS Megérzi a bajt. És legtöbbször bele is keveredik.

GALLAI ISTVÁN Eddig még mindig életben maradt. Senkitől sem fél.

RUSZNYÁK MARIS A begluki kocsmákban nagyobb biztonságban éreztem magam.

GALLAI ISTVÁN Ott elveszelődött a jó híred.

RUSZNYÁK MARIS Egye meg a fene a jó híremet. A kocsmákban nem féltem és nem féltettem senkit. Ezt a gazembert meg szeretem, és állandóan rettegek miatta. Nem fog sokáig élni.

GALLAI ISTVÁN Ezer évig fog élni.

Rusznyák Maris cukorral, szegfűszeggel elkészíti a forralt bort, Török Ádám visszajön, a vadászpuskát a falhoz támasztja.

TÖRÖK ÁDÁM Egyelőre még nyugalom van, de érzem a bajt. Addig azonban kártyázhatunk. Kész a forralt bor?

RUSZNYÁK MARIS Kész.

TÖRÖK ÁDÁM Töltsd ki. Azután feküdj le aludni. Két fegyveres férfi vigyáz rád. Kezdhetjük a kártyázást.

Török Ádám is asztalhoz ül, elővesz egy csomag kártyát, keverni kezdi a lapokat, Rusznyák Maris két pohárba forralt bort tölt, azután átmegy a szobába.

TÖRÖK ÁDÁM Felváltva osztunk.

GALLAI ISTVÁN Felváltva.

TÖRÖK ÁDÁM Reggelig játszunk.

GALLAI ISTVÁN Reggelig.

Török Ádám gondterhelten oszt.

TÖRÖK ÁDÁM Csalni fogsz?

GALLAI ISTVÁN Úgysem veszed észre.

Látzik a kinti hóésés, majd a kártyázó férfiak arca. Gallai István oszt, Török Ádám egyre rosszkedvűbb, Gallai István mosolyog.

Ismét a kinti hóésés, majd pisztolylövések és puskalövések hallatszanak a távolból. A kártyások leteszik a lapokat.

TÖRÖK ÁDÁM A Váry-kastélynál lövöldöznek.

GALLAI ISTVÁN A tiszt urak hangosan ünnepelnek.

Feszülten figyelnek mindketten.

TÖRÖK ÁDÁM Ott egymásra lövöldöznek az emberek.

Rusznyák Maris jön ki hálóingben, ijedten a szobából.

RUSZNYÁK MARIS Lövéseket hallok. Esik még a hó?

TÖRÖK ÁDÁM Esik. Menj vissza a szobába, aludd ki magad. Kártyák a szemeid.

Rusznyák Maris visszahátrál a szobába, a férfiak a fegyverropogást hallgatják.

TÖRÖK ÁDÁM Reggel majd megnézem a halottakat.
 GALLAI ISTVÁN Folytatjuk a kártyázást?
 TÖRÖK ÁDÁM Nyertél. Soha többé nem kártyázom veled. Pofátlanul csalsz, mint egy cigány lókupec.
 GALLAI ISTVÁN A húsvéti bárány?
 TÖRÖK ÁDÁM Megkapod. Átjössz velem a kastélyba?
 GALLAI ISTVÁN Gondolod, hogy lesznek halottak?
 TÖRÖK ÁDÁM Biztosan.

Ismét a kinti hóesés látszik.

19. kép: Váry-kastélyban

Gallai István és Török Ádám hajnali hóesésben lovagolnak a Váry-kastélyhoz. A kapunál pisztolyt rántva megállítja őket egy ideges csendőr.

CSENDŐR Megállni! Ide nem jöhet be senki. Maguk kicsodák?!
 TÖRÖK ÁDÁM Ne ijedezz, fiam. Tedd el azt a pisztolyt, mert még megsebesíted magad.
 CSENDŐR Az éjjel vállon lőtték a társamat.
 GALLAI ISTVÁN Halottak vannak?
 CSENDŐR Két banditát kapartunk ki a hó alól. A tornácon vannak.

Aradi József jelenik meg az ideges csendőr mellett.

ARADI JÓZSEF Őket beengedheted. Régi ismerőseim.
 TÖRÖK ÁDÁM Megnézném a halottakat.

Aradi József a tornáchoz vezeti őket, ott két hulla fekszik, egy szakállas középkorú férfi és egy fiatal suhanc. Csendőrtisztek, katonatisztek állnak mellettük.

ARADI JÓZSEF Sokan voltak. Rálóttek a posztoló csendőrre, megsebesítették. A tiszt urak azonban visszaverték a támadást.

Török Ádám a halott fiúra mutat.

TÖRÖK ÁDÁM Őt ismerem. Milinov Boskó a neve. Az anyja megőrül a fájdalomtól, ha megtudja. Egyetlen fia volt.

CSENDŐRTISZT Én is egyetlen fia vagyok az anyámnak. És nem sötétből támadok. Csak egy kis holdfény kellett volna, és kiírtjuk az egész bandát.
 TÖRÖK ÁDÁM A másikat sohasem láttam.
 ARADI JÓZSEF Én viszont láttam a fényképét a községházán. Körözik. Újvidéki illetőségű.
 CSENDŐRTISZT Onnan lázítják ezeket a megkergült kölyköket. Rendet kell csinálnunk arrafelé.

Váry János jön ki a teraszra, egy megrémült hegedűs fiúval, Martinec Ferivel.

VÁRY JÁNOS Az idén rosszul kezdődött a névnapom, de szépen folytatódhat.
 GALLAI ISTVÁN Hol van a sebesült csendőr?
 ARADI JÓZSEF Szánon bevitték a faluba.
 TÖRÖK ÁDÁM Talán a hullákat is be kellene szállítani.

Váry János int Martinec Ferinek.

VÁRY JÁNOS Fogjál két lovat a szánkó elé. Vidd a halottakat a községháza udvarára. Aztán gyorsan gyere vissza. Délután te osztod a kártyákat.
 GALLAI ISTVÁN A hozzátartozókat is értesíteni kellene...
 VÁRY JÁNOS Meghívom a vendégeimet egy reggeli italra. Ünnepepjünk lövöldözés után.
 TÖRÖK ÁDÁM Mi is vendégek vagyunk?
 VÁRY JÁNOS Minden jószándékú magyar ember.

Valamennyien bevonulnak a szalonba, Imris Lázár italt tölt a poharakba. Martinec Feri két lovat vezet ki az istállóból. A kastélyban a tisztek, Váry János, Gallai István, Török Ádám és a meghívott vendégek koccintanak.

20. kép: Gallai Istvánék házában

Hideg téli estén a szomszédok ismét összegyűltek Gallai Istvánék házában, a férfiak az asztalnál főtt kukoricaszemekért kártyáznak, az asszonyok a kemence mellett ülnek, a gyerekek a földön játszanak. Majdnem azonos,

mint a korábbi jelenetek Törökéknék és Gallaiéknál. Hirtelen Dániel Ferenc szédül be az ajtón, jóformán halálra fagyva, kezében fonott korsót tart, kucsmájára, ruhájára, bajszára ráfagyott a hó.

DÁNIEL FERENC Bort hoztam.

Gallai István a félájult emberhez ugrik, kiveszi kezéből a korsót, Rézi is felugrik a kemence mellől, leüti a kucsmát Dániel Ferenc fejéről, lehámozza róla a havas-jeges gubát, lerángatja kezeiről a kesztyűket. Dániel Ferenc, mint egy alvajáró, kinyújtott kezekkel a meleg kemence felé indul. A legidősebb szomszéd, Szekszér Johák figyelmezteti.

SZEKSZER JOHÁK Nem menj túl közel a kemencéhez. Beléd csap a meleg.

Dániel Ferenc talán nem is hallja a figyelmeztetést, megy a meleg felé.

KATONA ANDRÁS Ki ez a madárijesztő?

GALLAI ISTVÁN Szőregi csángó. Ábris fiának én vagyok a keresztapja.

SZEKSZER JOHÁK Mindjárt üvölteni fog. Fagyott kezekkel túl közel ment a kemencéhez.

Dániel Ferenc tényleg felordít, összegörnyed, kezeit mellére szorítja. Az asszonyok körbefogják, dörzsölik a kezeit.

Gallai István átnyújtja Rézinek a korsót.

GALLAI ISTVÁN Ha ebben a korsóban tényleg bor van, akkor tegyél egy fazekat a tűzhelyre, és csinálj forralt bort. Fel kell élesztenünk a keresztkománkat.

KATONA ANDRÁS Meg aztán mi is feléledünk egy kicsit.

Rézi kiset a konyhába, újabb szomszéd érkezik, Fábián Mihály. Leveti kabátját, az asszonyok még mindig Dániel Ferencet ápolják.

FÁBIÁN MIHÁLY Már a vadállatok sem bírják ezt a kemény hideget. Bejönnek a házak közé. Az előbb egy rókát láttam az utcában.

Fábián Mihály is leül az asztalhoz.

KATONA ANDRÁS A rókák vesztséget hoznak.

Gallai István feláll, a szekrényhez megy, az egyik fiókból előveszi pisztolyát.

GALLAI ISTVÁN Lelövöm.

FÁBIÁN MIHÁLY Elfutott előlem a téglagyár felé.

SZEKSZER JOHÁK Ez azt jelenti, hogy nem volt veszett. A veszett róka nem fut el az ember elől.

Gallai István visszateszi pisztolyát a fiókba, leül az asztalhoz, a magához tért Dániel Ferenc mellé ül.

DÁNIEL FERENC Hat kilométert gyalogoltam. Nem gondoltam, hogy ilyen hideg van a határban.

GALLAI ISTVÁN Mi a fenét csináltál a határban ebben a cudar időben?

DÁNIEL FERENC Egy tanyasi ember elhozott félútig szánkón, de aztán már gyalog kellett jönni.

KATONA ANDRÁS Megfagyhattál volna a havas pusztaságban. A kóbor kutyák lerágták volna a húsodat.

GALLAI ISTVÁN Mért jöttél át Szőregről? Mi dolgod van Szenttamáson?

DÁNIEL FERENC Többször elestem a hóban. De félig megfagyva is vigyáztam, nehogy összetörjön a korsó.

SZEKSZER JOHÁK Életrevaló ember vagy.

Rézi fazékban behozza a forralt bort, merőkanállal tölt a poharakba. A férfiak isznak.

KATONA ANDRÁS Így már nem is olyan pocsek ez a tél.

DÁNIEL FERENC Tegnap egy csúrogi ember jött Szőregre. Ő is majdnem megfagyott a határban. Csúnya dolgokat mesélt.

KATONA ANDRÁS Miről? A kóbor kutyákról?

DÁNIEL FERENC A csendőrök és a katonák begyűjtik és agyonlövik az embereket Újvidéken, Zsablyán, Csúrogon.

KATONA ANDRÁS Bizonyára partizánokra vadásznak. Úgy hallok, hogy a szerbek megpróbálnak hetvenkedni arrafelé. Még itt nálunk, a Devecserben is lövöldöztek. A honvédek és a csendőrök majd elintézik őket.

SZEKSZER JOHÁK Ha sokáig velünk maradnak.

DÁNIEL FERENC A balszerencsés népek messziről megérzik a veszélyt. Márpedig mi csángók balszerencsés nép vagyunk. Nyugalmat akarunk. Magyar földre akartunk jönni...

GALLAI ISTVÁN Magyar földre jöttetek. Nem kell idegen nyelven ijedeznetek. Belőled kimelegítjük a téli hideget, én meg tavaszra kimegyek a határba, és agyonlövöm azt a kóválygó rókát.

Rézi merőkanállal ismét bort tölt a poharakba.

21. kép: Imris-tanyán

Paulina az Imris-tanyáról a fehér lovon közeledő Gallai Istvánt figyeli. Gallai István lassan lovagol a dűlőutakon, elégedetten szemléli a zöldellő búzatáblákat. Paulina elkoszolódott napi ruhájában bemegy a házba, azután csakhamar a virágmintás ruhában jön ki. Gallai István a tanyához érkezik, leszáll a lóról.

22. kép: Török Ádám tanyáján

Török Ádám az udvaron, három nyársra fűzött bárány alatt tüzet gyújt, Gallai István egy farönkön ülve figyeli.

TÖRÖK ÁDÁM Istvánék mindjárt megjönnek a templomból. Szép vasárnapunk lesz.

GALLAI ISTVÁN A húsvéti bárányod is finom volt.

TÖRÖK ÁDÁM Többé nem kártyázom veled.

GALLAI ISTVÁN Alig csaltam. Az egész nyájadat elnyerhettem volna, ha akarom.

A tűz közelében verebek ugrálnak.

TÖRÖK ÁDÁM A verebek olyanok a madarak között, mint a cigányok nálunk. Lármásak és ingyenélők. Lőj közéjük.

GALLAI ISTVÁN Mi bajod van a cigányokkal?

TÖRÖK ÁDÁM Csak eggyel van bajom. Karába Janival.

GALLAI ISTVÁN Valaha együtt lovagoltál vele.

TÖRÖK ÁDÁM Elkergettem. De most megint előjött. Megtudta, hogy módos ember lettem, megkeresett, megalázkodva beszélt velem, hízelgett, már ahogyan a cigányok szokták, azután rám szózott egy fogatlan lovat.

GALLAI ISTVÁN Micsodát?

TÖRÖK ÁDÁM Eladott egy lovat, aminek nincsenek rágófogai. Közben a régi barátságról beszélt.

GALLAI ISTVÁN Egyszer le akartad lőni.

TÖRÖK ÁDÁM Bár megtettem volna. Meghívtam őt is a mai báránysütésre. Degeszre zabáltatom bárányhússal, azután mindent kitaposok belőle.

Három szekér érkezik a tanyára ünnepelőruhás férfiakkal, asszonyokkal, gyerekekkel. Török István, Sándor és Pál jön családostól a templomból. Az asszonyokat Rusznyák Maris bevezeti a házba, a férfiak kifogják a lovakat, levetik ünnepelőkabátjukat, a tűzhöz mennek. Ettől kezdve Török István irányítja a báránysütést.

TÖRÖK ISTVÁN Hozzatok még aprófát, és lassan forgassátok a nyársakat.

TÖRÖK ÁDÁM Milyen okosságokat mondott Berecz plébános?

TÖRÖK SÁNDOR Békességes boldogulást ígért mindannyiunknak.

A Török-fivérek fát hoznak, táplálják a tüzet, forgatják a nyársakat. Gallai István az eget kémleli, ahol gomolyfelhők gyülekeznek.

GALLAI ISTVÁN Eső szakadhat ránk.

TÖRÖK ISTVÁN Előtte megsütjük a bárányokat. A plébános békességes időt ígér. Módjával tüzeljete, a báránysütéshez türelem kell.

Az égen egyre fenyegetőbben gyülekeznek a viharfelhők, a nyársakon pirulnak a bárányok, Török István hosszú villával szurkálja a húst, irányítja a tűzrakást. Később az asszonyok tálcákkal, tálakkal jönnek ki, szeletelik a húst.

Az ég egyre sötétebb lesz. Mindannyian bemennek a házba.

Megérkezik Karába Jani is, akkor már dörög az ég és villámlik.

A férfiak és az asszonyok külön asztalhoz ülnek, meg a gyerekek is. Az asszonyok előbb pálinkát hoznak, azután a húst szolgálják fel. Kint szakadni kezd az eső.

KARÁBA JANI Éppen időre érkeztem. Ha rámszakad az eső, tüdőgyulladást kapok.

TÖRÖK ÁDÁM Ízlik a báránypuszt?

KARÁBA JANI Ilyen finomat még a cigányok sem tudnak sütni.

TÖRÖK ÁDÁM Ezentúl minden májusban báránypuszt sütünk.

KARÁBA JANI Meddig?

TÖRÖK ÁDÁM Ezer évig.

KARÁBA JANI Ti magyarok bátor, bizakodó és vendégszerető emberek vagytok. Csak valahogy a rossz oldalon. A végén aztán mindig csalódtok.

Mindannyian jóízűen esznek, jóllakottan, elégedetten dőlnek hátra, bort isznak, csak Karába Jani eszik tovább.

TÖRÖK ÁDÁM Hát így van ez. Az ember vendégül lát a házában egy cigány lókupecot, aki fogatlan lovat adott el neki, és még pimaszkodik is.

Karába érzi, hogy baj van, riadtan abbahagyja az evést.

KARÁBA JANI Nem tudtam, hogy a lónak nincsenek fogai. A szemem világára esküszöm.

TÖRÖK ISTVÁN A cigányok rengeteget esküdöznek.

KARÁBA JANI Téged sohasem csapnának be, Török Ádám.

TÖRÖK ÁDÁM Elhiszem. Egyél tovább. Szeretem a jóllakott embereket. Azok senkit sem csapnak be.

Karába Jani eszik, az asszonyok asztalától jókedvű nevetés hallatszik, odakint elvonulóban van a vihar, az ég dörögés egyre távolodik. Azután egyszerre hatalmas robbanás hallatszik, egészen közről, a nyitott ajtón egy tüzes gömb lebeg be az emberek közé. Döbrent csönd.

GALLAI ISTVÁN Gömbvillám. Atyaúristen! Azt hittem, hogy ilyesmi csak a könyvekben van.

A lebegő tüzes labda lassan kering a szobában, mindenki rémülten nézi. A gömbvillám Karába Jani combjához ér, szétpattan. A lókupec felüvölt, lefordul a székről, fetreng a földön. Sándor és Pál lefogják. Rusznyák Maris hozzájuk fut.

RUSZNYÁK MARIS Mit csináljunk ezzel a cigánnyal?

TÖRÖK ÁDÁM Kend be a lábát disznózsírral. Megégte a villám.

A Török testvérek ágyra fektetik a jajgató Karába Janit, Rusznyák Maris disznózsírt hoz be a konyhából, kenetgeti az égett sebet.

RUSZNYÁK MARIS Szerencsére nem mély a seb, de iszonyúan fájhat.

Karába Jani szinte tébolyodottan hanykolódik az ágyon, lassanként megnyugszik, de alig tud magához térni. A többiek körülállják.

KARÁBA JANI Mi történt velem?

TÖRÖK ÁDÁM Egy gömbvillám megsütötte a combodat.

KARÁBA JANI A halállal találkoztam. Vagy az ördöggel...

TÖRÖK ÁDÁM Szerencséd van. Kicsit megégtél, de a gyomrod-ban maradt a báránypuszt. Sebesült emberekből nem taposom ki a lelket.

TÖRÖK ISTVÁN Majd bevisszük a faluba, és a cigányasszonyok meggyógyítják.

A férfiak az ajtóhoz mennek, kinéznek, az esőfelhők elvonultak, előbukkan a nap.

GALLAI ISTVÁN Azt hittem, hogy a gömbvillámot az okoskodó tudósok találták ki. És most saját szememmel láttam.

TÖRÖK PÁL Zajos, bolond idöket élünk.

Rusznyák Maris még mindig a nyöszörgő lókupecet ápolgatja, bekötözi a sebet, a férfiak visszaülnek az asztalhoz.

23. kép: Határban

Búzát arató emberek látszanak a határban, Stefi és Gallai István egymás mellett lovagol az aratók között.

GALLAI ISTVÁN Jó kenyérünk lesz az idén. Az emberek is jókedvűek. Azok is, akik dolgoznak, meg azok is, akik csak nézik őket.

STEFI Nyolc lánc búzám van. Vigyázd meg. Jó lovakat adok alád.

GALLAI ISTVÁN Mindenki búzáját megvigyázom.

STEFI Éjszaka kijársz a határba?

GALLAI ISTVÁN Néha. Éjszaka leginkább aludni szoktam.

STEFI Aludjál napközben.

GALLAI ISTVÁN Miért?

STEFI Bánátban éjszakánként már gyújtogatják a búzakereszteket.

Gallai István kissé visszafogja a lovát, hátrább marad, gúnyosan mosolyog.

GALLAI ISTVÁN Bánátban? Ott németek csinálják a rendet. Márpedig ti ehhez nagyon értetek.

STEFI Anyám egyre gyöngébb lesz. Ha meghal, apám is megöli magát. Folyton ezt mondogatja. Pedig nagyon örült a változásnak.

Gallai István kissé szégyenkezve nézelődik az aratók között.

GALLAI ISTVÁN A lányaid jól vannak?

STEFI Szépen növekednek. De az apám...

GALLAI ISTVÁN Mindig erős ember volt. A lányoknak meg finom kenyeret adunk.

STEFI Bánátban az éjszakai sötétségben szerb banditák gyújtogatnak.

GALLAI ISTVÁN Én megvigyázom a devecseri földeket. Kacska kézzel is holtbiztosan lövök.

STEFI Kölcsönkért lóról?

GALLAI ISTVÁN Szerezz nekem egy koromfekete lovat. Éjszaka fekete lovon fogom járni a határt, és ha csak egy szikrát látok felvillanni a búzakeresztek tövében, örökre kioltom.

Stefi megáll, visszamosolyog Gallai Istvánra.

STEFI Véletlenül van egy fekete ló az istállóban.

Körülöttük szinte idillikus alföldi táj, kaszáló férfiakkal, marokszedő asszonyokkal.

24. kép: Török Ádám tanyáján

Gallai István este fekete lovon érkezik a tanyára, Rusznyák Maris jön ki elé az udvarra, Gallai István a földre ugrik, az asszony bevezeti a lovat az istállóba. Amikor kijön, Gallai István rákérdez.

GALLAI ISTVÁN Hol van?

RUSZNYÁK MARIS A búzakereszteknél. Az elmúlt éjszakát is ott virrasztotta át. Vadászpuskával és pisztollyal.

GALLAI ISTVÁN Megint bajt szimatol?

RUSZNYÁK MARIS Igen. És ilyenkor leginkább el is jön a baj.

GALLAI ISTVÁN Kimegyek hozzá, hátha fél egyedül.

RUSZNYÁK MARIS Vigyázz, nehogy beléd lőjön. Ha dühös, könnyen eljár a keze.

Gallai István a tanyaépület mögé megy, a búzatarlón zajosan lépked, hangosan köszörüli a torkát. Török Ádám az egyik búzakereszt mellől bosszúsan ráförmed.

TÖRÖK ÁDÁM Csöndesítsd le magad. Azt akarod, hogy az egész Devecser megtudja, hogy innen célzok a gyújtogatókra?

Gallai István nekitámaszkodik a búzakeresztnek.

GALLAI ISTVÁN Errefelé nem járnak gyújtogatók. Tudják, hogy fegyverrel őrzöm a határt.

TÖRÖK ÁDÁM Őrizd továbbra is. A magam búzájára azonban én fogok vigyázni.

GALLAI ISTVÁN Hát... Megdolgoztál érte.

TÖRÖK ÁDÁM Megdolgoztam érte.

GALLAI ISTVÁN Majdnem fél napig lovagoltál egy széles hátú ígáslovon. Keserves munka volt.

TÖRÖK ÁDÁM Előtte megjártam a börtönöket, ahonnan csak egy kihegyezett sínszöveget hoztam. Sötét helyeken szükség van az efféle szerszámokra.

GALLAI ISTVÁN Most is nálad van a sínszög?

TÖRÖK ÁDÁM Az istállóban tartom az egyik horogfán. Most békés, szabad életet élek. Puskával és pisztollyal.

GALLAI ISTVÁN Bemehetnének a házba.

TÖRÖK ÁDÁM Hajnalig nem mozdulok innen. Majdnem biztos vagyok benne, hogy ma éjszaka megbolydul itt a határ.

GALLAI ISTVÁN Miért éppen itt?

TÖRÖK ÁDÁM Ha tüzet akarnál csinálni, hol kezdenéd a gyújtogatást?

GALLAI ISTVÁN Bárhol. A búza mindenütt egyformán száraz.

TÖRÖK ÁDÁM A gyújtogatás után el kell menekülni. És a közepünkben van a Békás rét. Furfangos emberek kiköthetnek ott csendesen, tüzet gyújthatnak, aztán csónakon kényelmesen leereszkehetnek Túrjájáig.

Gallai István elgondolkodik, előveszi, megvizsgálja pisztolyát.

GALLAI ISTVÁN Átmegyek Imrisék földjére. Az még közelebb van a Békás réthez.

TÖRÖK ÁDÁM Lapulj meg ott csendben, és arra is vigyázz, nehogy Dadogós Tamás vasvillát döfjön a hátadba, amíg a búzáját őrzöd.

GALLAI ISTVÁN Miért tenné?

TÖRÖK ÁDÁM Paulina áldott állapotban van, és a férje mintha nem örülne ennek.

GALLAI ISTVÁN Imris Tamás jámbor ember, és én megvigyázom a jámbor emberek nyugalmát.

TÖRÖK ÁDÁM Ha valahol mozgást észlelsz, ne kérdezősködj, hanem pörkölj oda. Ha megijednél, kiabálj. Én majd segítek. Megsimogatom a fejedet.

GALLAI ISTVÁN Nem fogok megijedni.

Gallai István átsétál Imrisék búzaföldjére, kényelmesen leül az egyik búzakereszt mellé, pisztolyát térdére teszi. Dohányt vesz elő, cigarettát sodor, aztán észbe kap, eldobja a meggyújtatlan cigarettát. Unottan, egykedvűen figyel, néha álmosan felnéz a csillagokra. Az egyhangú éjszakai neszek majdnem elaltatják.

Egyszer csak összerezzen, nagyon éberen kezd figyelni, kezébe veszi a pisztolyt. Érti a veszélyt, bár semmiféle szokatlan zaj nem hallatszik. Aztán a közelben gyufa lángja lobban fel. Gallai István azonnal tüzel. A láng kialszik, fájdalmas ordítás hallatszik, Gallai István újból lő, újabb ordítás, majd menekülő lábak dobogása.

Egy ideig síri csönd lesz körülötte, majd valamiféle zajt hall a háta mögött. Megperdül, előreszegezi a pisztolyt. Török Ádám áll mögötte.

TÖRÖK ÁDÁM Ne heveskedj már, az Isten köpjön le. Hallottam az ordítást. Kiválóan célzol merev könyökkel is.

Gallai István elteszi pisztolyát, visszaül a búzakereszt mellé, Török Ádám is leül, vadászpuskáját lábaihoz rakja.

GALLAI ISTVÁN Nagyezüsttel jöttem haza a nagy háborúból.

TÖRÖK ÁDÁM Ebből a piszkos háborúból aranyakkal kellene kiönnünk.

GALLAI ISTVÁN Egy időre békét teremtettünk a határban. A következő télre is megőrizzük a kenyerünket.

TÖRÖK ÁDÁM Kétszer is találtál. Reggel majd megnézzük a vérnyomokat.

Körülöttük ismét a békés, idillikus éjszakai neszek hallatszanak a sötétben.

25. kép: Gallai Istvánék házában

Februárban a rokonok és főleg német ismerősök, barátok ünneplik Rézi születésnapját. Stefi családja, Schankék, Kohlmayerék, Jungerék már a házban vannak, átadták az ajándékokat, a férfiak a szobában halkán beszélgetnek egymással, német és magyar szavak hallatszanak, a konyhában az

asszonyok és gyerekek sokkal vidámabbak, Rézi és a lánya, valamint Elisabeth Art állandó mozgásban vannak, étellel, itallal kínálják a vendégeket. Gallai István a szobában az asztalnál ül Stefivel és ifj. Johann Schankkal, a többiek kisebb csoportokba verődve, komoly arccal beszélgetnek. Péter lép be, díszes papírba csomagolt ajándékot ad át Rézinek, ő harsányabban beszél, mint a többiek.

PÉTER Igazi német születésnap. Sok boldogságot, nővérem!
Csúnya hónapban születél. Február az esztendő legcsúnyább hónapja. De te örök életedre szép maradsz.

RÉZI Megint hülyeségeket beszélsz, menj be a többiekhez.

Rézi nevet, Péter bemegy a szobába, gúnyosan végignézi a vendégeken.

PÉTER Sokaknak ez a február a legcsúnyább ebben a században.
Eljött hozzánk is az orosz tél.

Ettől kezdve a férfiak beszéde is hangosabbá válik.

STEFI Sohasem ér ide.

Péter leül az asztalhoz.

PÉTER Előbb ideér, mint gondolnád.

IFJ. JOHANN SCHANK Egész Európa gyászol. Mindenütt félárbróra engedték a lobogókat.

PÉTER Lehet, hogy a zászlók félárbrócon lógnak, de nem biztos, hogy mindenki ugyanazért gyászol.

HANS KOHLMAYER Az újságok azt írják, hogy egész Európa gyászol.

Péter egy újságot húz elő a zsebéből, maga elé teregeti.

PÉTER Miért kellene gyászolni? Ez az újság például azt írja, hogy Sztálingrádnál a hatodik német hadsereg a legfényesebb hőstettet hajtotta végre. Kitartott. A hőstettet ünnepelni kellene.

HANS KOHLMAYER Megsemmisült az egész hatodik hadsereg.

PÉTER És egy magyar hadsereg is. Erről valahogy keveset beszélnek.

HANS KOHLMAYER Nem szabad elvesztenünk ezt a háborút.

IFJ. JOHANN SCHANK Minden télre újabb tavasz jön. Az oroszok ismét szaladni fognak egészen Szibériáig, vagy még tovább.

PÉTER Most éppen a német katonák futnak. Ami nem lehet könnyű ebben a nagy hóban.

IFJ. JOHANN SCHANK A német katona sohasem futamodik meg.
PÉTER Akkor meghal.

IFJ. JOHANN SCHANK Tudja, hogy a győzelemért hal meg.
Azért, hogy a tisztességes embereknek jó életük legyen, és hogy sohasem kelljen félniük semmitől.

STEFI Még a kommunistáktól sem.

IFJ. JOHANN SCHANK Ezt a metelyt gyökeresen kiirtjuk.

Stefi szánakozva nézi öccsét, a fejét csóválja.

STEFI Néhány kommunistát azért megtartunk mutatóba. Az öccsét is. Őket jó pénzért majd a vásárokon mutogatjuk.

PÉTER Tehát minden rendben van. Mindenütt győzelem, a metely kiirtva... Akkor miért ez a nagy szomorúság?

GALLAI ISTVÁN Te is elég szomorúnak látszol.

PÉTER Nem a sztálingrádi hősök miatt. A magyar honvédeket sajnálom, akiket bután vágóhídra küldtek.

KARL JUNGER Erről nem írnak az újságok.

PÉTER Majd írnak. Ha majd egészen közeli halljuk az ágyúdörgést. Valamelyik orosz télen eljön a Vörös Hadsereg is.

STEFI Örölnél neki?

PÉTER Örölnék. Mert akkor mindenkinek jobb élete lesz. Nemcsak a téglagyárosoknak és a lókupeczeknek. A szegény magyar katonákat azonban sajnálom.

Ifj. Johann Schank Stefihez fordul.

IFJ. JOHANN SCHANK Az öccsét megtévelyodott. Hallottam már ilyesmiről. A nyomdászoknak néha agyukra megy az ólomgőz.

STEFI Bekeházi Péterből előtört a munkásönrizet és a magyar honfibu.

PÉTER Keveházi.

STEFI Legyen Keveházi, nekem mindegy. Keveházi, Szarházi...

Rézi lép az asztalhoz.

RÉZI Mi bajotok van már megint?

STEFI Kisöcsémnek ólomgőzös álmai vannak.

RÉZI A születésnapomon ne veszekedjete, mert nyújtófával töröm le a derekatokat.

Rézi fenyegetően áll az asztal mellett, Péter lassan Gallai Istvánhoz fordul.

PÉTER Játshatnál valamit, sógorom, a citerádon. Néhány vidám nótát a nővéremnek, és persze néhány szomorú nótát a gyászoló Európának.

Folytatódik a csoportokba verődött férfiak halk beszélgetése és a hangoskodás a konyhából. Gallai István az asztalra helyezi citeráját.

IFJ. JOHANN SCHANK A Lili Marleent el tudod játszani?

Csend lesz. Mindenki Pétert figyeli. Ő elmosolyodik.

PÉTER Ha jobban meggondoljuk, ez is egy szomorú nóta.

Gallai István elkezd játszani a Lili Marleent, néhányan elkezdik dúdolni, majd egyre többen dúdolják, a konyhából továbbra is asszonyok és a gyerekek hangoskodása hallatszik.

ÍRÁSOK KAMASZ HŐSÖKKEL

Gép- és kéziratból

Gyönyörű év kezdődött

Karácsonykor még szelíden és békésen viselkedtünk, ahogyan az illik, az elkövetkező napokban azonban egyre idegesebbek lettünk, az új év első óráit pedig kimondottan harciasan vártuk meg, ilyenkor leginkább kimentünk a temetőbe, amivel azt bizonyítottuk, hogy nagyon bátrak vagyunk, mert éjszaka is ki merünk menni a temetőbe, ott aztán minden különösebb ok nélkül dühösen egymásnak estünk és birkóztunk a behavazott sírok között, egymás nyakát szorongatva dulakodtunk a hóban, nem tudtuk pontosan, hogy miért vagyunk ennyire dühösek, talán azért, mert mindig elégedetlenek voltunk az elmúlt esztendővel. Amikor teljesen kimerültünk a birkózásban, akkor csatakosan és kissé megnyugodva elmentünk a temető széléhez, leültünk a temetőfalra, lábunkat a töltés fölé lógattuk, néztük a töltés mögött a befagyott folyót és nem értettük, hogy a felnőttek a távolban miért kurjongatnak jókedvűen, hiszen ők is tudhatták, hogy rossz volt a régi esztendő, persze nyilván reménykedtek, hogy az új esztendő jobb lesz és ezért kurjongattak, tulajdonképpen akkor már mi is reménykedtünk egy kicsit, hogy esetleg jobb lesz az új esztendő, csak hogy ilyenkor mindig felbukkant a folyó mellett Szluka Anti, és éktelen hangosan és nagyon hamisan énekelt. Hatalmas léptekkel jött a temetőfal mellett, torkaszakadtából bömbölt, Szluka Anti egyébként töksüket volt, bizonyára nem is tudta, hogy milyen hangosan és hamisan énekel, mi azonban jól tudtuk, hogy ilyen csúnya ordibálás után az új év sem hozhat sok jót a számunkra, és ismét dühösek lettünk, Szluka Anti azonban nem törődött velünk, ordítózva végigment a töltésen, és amikor a házak közé ért, betört néhány ablakot és csúnyán végigénekelte az utcákat. Másnap bűnbánóan kifizette a betört ablakokat és egész évben csöndesen és szelíden viselkedett, mint a süket emberek általában, a következő újesztendő első óráit azonban ismét megénekelte hangosan és hamisan, és sorra megrontotta az éveinket. Ezért egyszer elhatároztuk, hogy megverjük Szluka Antit egy hangos éjszakán.

Szilveszter estéjén Hodonicki Oszkár, Virág Péter és én elmentünk Tóth Elekhez, hogy nála várjuk be az éjfél, és hogy megbeszéljük, hogyan bánunk el Szluka Antival. Tóth Eleknek hosszú, nagy házuk volt, behúzódtunk a legmelegebb szobába és megbeszéltük, hogy meglapulunk a temetőfalán, és amikor az ordító Szluka Anti odaér, a nyakába ugrunk, leteperjük, és addig rugdosuk, amíg örök életére elmegy a kedve az énekléstől. Többször megbeszéltünk minden részletet, talán túl sokat is beszéltünk, mert lassanként rájöttünk, hogy négyen is gyöngék vagyunk ahhoz, hogy elbánjuk a nagydarab Szluka Antival. Kétségbeesetten és dühösen néztük egymást, és majdnem egymásnak mentünk, pedig még nem érkezett el az új esztendő. Tóth Elek akkor azt javasolta, hogy a szomszédból hívjuk át Fehér Lajost, hátha segítene nekünk, vele együtt meg tudnánk verni Szluka Antit. Nem nagyon bíztunk Fehér Lajosban, erős, zömök legény volt ugyan, de igen magabazárkózó, jámbor természetű, sohasem verekedett még, Tóth Elek azonban mégis áthívta a szomszédból. Fehér Lajos örült, hogy meghívtuk magunk közé, úgy látszik, Szilveszter éjszakáján még ő sem szeretett magányos lenni, gyerekek között is jobban érezte magát, mint egyedül. Elmondtuk neki, hogy meg kell verni Szluka Antit, mert hangos és hamis éneklésével megrontja mi éveinket. Erre már elkedvetlenedett Fehér Lajos, a fejét rázta, és azt mondta, hogy nem hajlandó senkivel sem gorombáskodni. Tóth Elek ekkor átkozott a konyhából egy üveg eperpálinkát, poharakat is hozott, és töltött mindannyiunknak a pálinkából. Mi csak belenyaltunk, Fehér Lajos azonban tisztességgel ivott. A harmadik pohár után kipirult az arca és kijelentette:

– Rendben van, ma éjszaka megverjük a Szluka Antit. Nem engedhetjük meg, hogy megrontsa az éveinket.

Gyorsan töltöttünk neki még egy pohár eperpálinkát és nagyon boldogok voltunk.

Akkor belépett a meleg szobába Tóth Elek Matild nevű nővére. Tóth Matild amolyan rosszféle lány volt, esténként rosszféle kocsmákba járt és összeadta magát teherautó-sofőrökkel, idénymunká-

sokkal és más állhatatlan fickókkal. Most is valami rosszféle kocsmából jöhetett, mert egyik szeme lilán bedagadt.

Fehér Lajos gyorsan felhörpintette a negyedik pohár pálinkát is, és most már harciasabb volt, mint mi. Felugrott és megkérdezte:

– Ki bántotta magát, Matildka? Mondja meg, és én agyonverem a gazembert.

Tóth Matild nem mondta meg, hogy ki bántotta, hanem Fehér Lajos vállára borult és elsírta magát. Leültek egymás mellé, Fehér Lajos gyöngéden simogatta Tóth Matild dagadt arcát, aztán a haját simogatta, később a mellét is. Azután átmentek a szomszéd szobába, és nemsokára ágynyikorgást hallottunk.

Akkor elcsüggedtünk egy kicsit, attól tartottunk, hogy Fehér Lajos megfélemezik a mi ügyünkről. De nem feledkezett meg rólunk, mert amikor visszajöttek a szomszéd szobából, csillogó szemekkel biztosított bennünket:

– Gyönyörű esztendő jön hamarosan.

Jókedvűen iszogatott tovább, Tóth Matild sem sírt már, jókedvűen mosolygott, egészen év végéig mosolygott. Éjfélkor boldog új évet kívántunk egymásnak, és indultunk volna a temetőbe, csak hogy Fehér Lajos alig tudott felállni a székéről és nagyon büzlött az eperpálinkától. Felrángattuk, ráadtuk a télikabátját, és kituszkoltuk a szobából.

Mentünk a temető felé, kissé lassan haladtunk a botladozó Fehér Lajossal, és amikor beértünk a temetőbe, Fehér Lajos sóhajtva leült az egyik sír szélére.

– Megpihenek egy kicsit, gyerekek – mondta.

Éktelenül dühösek lettünk, akárcsak az előző években. Előbb Fehér Lajost néztük dühösen, aztán már egymást, és hirtelen egymásnak rontottunk. Birkózni kezdtünk, dühödtebben birkóztunk, mint bármikor máskor, és jóval tovább is, mert még mindig a hóban hempergettünk, amikor a folyó felől felhangzott Szluka Anti bömbölése. Felugráltunk, kerestük Fehér Lajost. Ő már régen lefordult a sír széléről, és aludt a sír mellett a hóban. Odarohantunk hozzá, ébresztgettük, hóval dörzsöltük az arcát, pofozgattuk, de ő nem ébredt fel.

Akkor elkezdtek rugdosni, először csak gyöngéden, de aztán egyre erősebben rugdostuk, a töksüket Szluka Anti meg énekelt hangosan és hamisan a folyó mentén, hallottuk, hogy elhalad a temetőfal mellett, és később a távolból üvegcsörömpölést is hallottunk, ismét betört néhány ablakot.

Addigra sikerült életre rugdosni Fehér Lajost. Felállt, körülnézett a temetőben és megkérdezte:

– Újév van már?

– Igen – mondtuk szomorúan.

– Gyönyörű év kezdődött – mondta elégedetten Fehér Lajos és elkezdett énekelni.

Majdnem olyan hangosan és majdnem olyan hamisan énekelt, mint Szluka Anti. Riadtan közrefogtuk, vezettük ki a temetőből, szerettünk volna minél gyorsabban hazaérni vele, de ő csak lassan tántorgott közöttünk és hangosan énekelt, nagyon örült az új esztendőnek. A házuk előtt hagyta abba az ordibálást, és megint azt mondta nekünk:

– Gyönyörű év kezdődött, higgyétek el nekem.

Ma sem tudom, hogy miért, de akkor majdnem elhittük neki.

Gépiratból

Fehér és Fekete Báránky

Esténként szerettünk tüzet gyújtani az utcán, mert szépen világítottak a lángok, és mi szerettük a világosságot, akár napfelkeltéig is szívesen elüldögtünk volna a tűz körül. Talán azért, mert a mi utcánkban, ott a falu szélén éjjelenként nagyon sűrű volt a sötétség, a villanyt akkor még nem vezették be arra, legfeljebb kis petróleumlámpa világított csak néhány ház ablakai mögött, de azok sem sokáig, merthogy drága volt a petróleum. Szóval nagy volt a sötétség, a felnőttek ilyenkor összegyűltek az utcasarkon, komolyan beszélgettek, mi gyerekek meg ténfereggtünk az utcában, és szerettünk volna tüzet gyújtani, de a felnőttek általában nem engedték, mert féltek, hogy baj lesz belőle. Péter és Pál napjának estéjén viszont akkora tüzet csinálhattunk, amekkorát akartunk. És mi ilyenkor hatalmas tüzet gyújtottunk. Rengeteg száraz gallyat hordtunk össze, szalmacsóvából alágyújtottunk, és amikor a lángok már magasra csaptak és majdnem bevilágították az egész utcát, nekifutottunk és átugrottuk a tüzet. Mindig egy irányból futottunk a tűznek, behunyt szemekkel ugrottunk a lángoknak, a túloldalon nyitottuk csak ki a szemünket, megkerültük a tüzet, és ismét nekiiramodtunk. A felnőttek később péter-páli almát szórtak a tűz közé.

Egy ilyen éjszakán a szomszéd sötét utcából a Báránkyák is átjöttek hozzánk tüzet ugrálni. Nem örültünk nekik túlságosan, mert elég izgága fiúk voltak, a nagyanyjuk nevelte és nagyon is szabadjára engedte őket, ő nevezte a két testvért „báránkaimnak”, ezek után mi is Báránkyákként gúnyoltuk őket. A név nem nagyon illett rájuk, bár az egyik alapjában véve jólelkű gyerek volt, ezért őt Fehér Báránkyának hívtuk, a másik viszont alattomos képű volt és hajlamos mindenféle gonoszkodásra, őt ezért Fekete Báránkyának hívtuk. Ő volt az, aki konzervdobozokat kötött a kóbor kutyák farkára, és a rémült állatokat végigkergette a fél falun, és ő szórt jancsiszögeket arra az ösvényre, amelyen a közeli bolgárkertészetből a mezítlábas lányok jártak haza. A lányok beleléptek a szögekbe, sikoltoztak, Fe-

kete Bárányka pedig egy közeli eperfa tetejéről nézte őket és nevetett. Ezért nem örültünk, hogy a Báránykák is csatlakoztak hozzánk, de befogadtuk őket, Péter és Pál napja volt, mindenki jókedvűen futkározott, sikoltozva ugráltak a tüzet, lelkesen és meztelenül, a tűz körül nem voltak jancsiszögek. A Báránykák is beálltak a sorba, elsőnek mindig Fekete Bárányka ugrott, utána nyomban Fehér Bárányka.

Egyszer csak Fekete Bárányka, miután átugrotta a tüzet, nagy lelkesedésében visszafordult, és az ellenkező irányból futott neki a tűznek. Magasra ugrott, és pont a lángok fölött ütközött össze Fehér Báránykával. Mindketten belezuhantak a tűzbe. Szikrák ropogtak az ég felé, a Báránykák fájdalmasan üvöltöztek. Gyorsan kirángattuk őket a tűzből, lesöpörtök róluk a parazsat, és ekkor láttuk, hogy Fehér Bárányka jóformán meg sem sérült, Fekete Bárányka viszont összeégette magát, különösen a meztelen lábát. Valaki disznózsírt hozott az egyik házból, bekentük Fekete Bárányka lábát, mások újból megrakták a tüzet, folytatódott az ugrálás, Fehér Bárányka is ugrált tovább, Fekete Bárányka viszont hangosan nyöszörgött, ami nem csoda, bizonyára nagyon fájtak a sebei.

De aztán kiderült, hogy nem a fájdalom miatt nyüszít.

– Egy egész évet kell várnom, mire ismét átugorhatom a tüzet – panaszkolta könnyes szemmel. – Nagyon sötétek lesznek addig az éjszakák.

Akkor közrefogtuk és fölemeltük Fehér Bárányka és én. Fekete Bárányka a nyakunkba kapaszkodott, mi pedig nekiiramodtunk és átugrottuk vele a tüzet. Nehéz volt Fekete Bárányka, nehéz volt cipelni és ugrani vele, de háromszor átugrottuk így a tüzet, és mindig a szabályos irányból.

Aztán a felnőttek péter-páli almát szórtak a tűz közé, mi jóízűen ettük az almát, a tűz még mindig magasán lobogott, Fekete Bárányka nem nyöszörgött tovább. Abban az évben nem rakott jancsiszögeket a kertészlányok ösvényére. Igaz, később még elkövetett néhány komisz dolgot, de a tűzugrálásnál mindig rendesen viselkedett, mindig a szabályos irányból ugrott.

Gépiratból

Izidor

SZEREPLŐK

Vécsey (30-35 éves)
Povazsánszki (30-35 éves)
Csibri (30-35 éves)
Opana (55-60 éves)
Morvai (35-40 éves)
Velez (55-60 éves)
Péntekné (55-60 éves)
Tamás (12-14 éves)
Burai J. (12-14 éves)
Vera (16-18 éves)

Halk zene, éjszaka van. Távoli robbanás hallatszik, majd két pisztolylövés, azután kutyák ugatnak, vonítanak. A zaj lassanként alábbhagy, két erőlködő gyerek szuszogása hallatszik. Tamás és Burai J. egy nagy követ görget.

VERA Mit akartok ezzel a nagy kővel?

TAMÁS Ez egy szikla. Igazi szikla.

VERA Hát akkor legyen szikla. De mit akartok vele? És hol találjátok?

BURAI J. Itt találtuk a folyó mellett. El fogjuk görgetni az utcáinkra, oda, a kis eperfa mellé. Amikor sár van, a parasztok felhajtják a szekereket a járdára, és megnyomorítják azt a fiatal eperfát. De ha ott lesz ez a nagy szikla, többé nem mernek felhajtani.

VERA Egy évig is eltart, mire ti ezt odagörgetitek. És közben teljesen tönkremennek a körmeitek. Hiába gondoztam őket.

TAMÁS Sohasem kértünk, hogy gondozd a körmeinket.

VERA Szeretem, ha szépek a körmeitek.

TAMÁS Magadat is gondozhatnád néha. Kócos a hajad. Anyád az éjjel megint kizavart a házból?

VERA Igen. A görében aludtam. De hajnalban már nagyon fáztam, akkor kimentem a kertek alá, és a Csibri juhással beszélgettem.

TAMÁS Mit tudtál meg tőle?

VERA Izidor az éjjel agyonlőtte Tarnóczki Balázst, a dohánycsempészt.

BURAI J. Micsoda?

VERA Kétszer belelőtt.

BURAI J. De hát miért?

VERA Tarnóczki Balázs vitt egy zsák dohányt Izidornak. Izidor nagyon megörült a dohánynak, de nem akarta kifizetni, ingyen akarta megkapni. Tarnóczki persze nem volt hajlandó ingyen odaadni a dohányt, erre Izidor elővette a pisztolyát, és kétszer belelőtt. Tarnóczki Balázs nyomban meghalt.

BURAI J. Minek jött közénk ez az Izidor? Alig fél éve van itt, és máris megölt egy embert.

TAMÁS A háborúban bizonyára sok embert megölt. Még nem szokta meg, hogy vége a háborúnak.

BURAI J. Nem kellett volna idejönnie közénk. Beállít egészen ismeretlenül, és megöli Tarnóczki Balázst.

VERA Most majd elviszik a börtönbe.

TAMÁS Nem fogják elvinni. Majd kitalál valamit. Meg aztán tele van a kabátja háborús kitüntetésekkel. Meg fegyverei is vannak. Mi is átnézhetnénk még egyszer a lövészárkokat. Hátha találunk még fegyvereket.

BURAI J. Dukay Jánosnak talán még több kitüntetése van, mint Izidornak.

TAMÁS Ez igaz. A sánta Dukay János elbánhatna vele. Ő nem fél az ilyen Izidoroktól.

Léptek, kutyanýűsítés. Távolról birkabégetés hallatszik.

BURAI J. Új kutyája van a juhásznak.

A kutyanýűsítés egyre közeledik.

CSIBRI Nincs szükségetek egy bánatos kutyára?

TAMÁS Miért nyűsít annyira? Mi baja van?

CSIBRI Kiherélték az éjszaka.

BURAI J. Kicsoda?

CSIBRI Povazsánszki, a halász. Az éjjel csapdákat állított fel az udvarában és befogta az egész kóborkutya-falkát. A szukákat félholtra verte, a kan kutyákat meg kiherélte. Ez is köztük volt, szegény. Most gazdát keres magának. Azt hiszem, megelégelte a kóborkutya-életet.

BURAI J. Pocsék ember az a Povazsánszki.

CSIBRI Veszélyesek voltak már ezek a kóbor dögök. Éjjelenként rá támadtak az emberre is. De Povazsánszki most végleg elintézte őket.

BURAI J. Pocsék ember. És bűdös is. Döglött halakra és döglött pézsmapatkányokra bűzlik.

CSIBRI Azért mert halász. Én meg a birkákra bűzlök.

TAMÁS Szegény kutya. Engem leginkább Fodó tanár úrra emlékeztet.

BURAI J. Fodó tanár úrra?

TAMÁS Éppen olyan bánatos pofája van, mint Fodó tanár úrnak.

CSIBRI Ki az a Fodó tanár úr?

TAMÁS A történelemtanárunk. Elhagyta a felesége, és azóta igen gyakran berűg, aztán másnap felpofozza a fél osztályt. És ilyenkor nagyon bánatos.

CSIBRI Nem szeretem a részeges tanárokat.

TAMÁS A legjobb tanárunk. Csak nagyon bánatos. Akár ez a kiherélt kutya.

BURAI J. Én hazaviszem Fodó Tanár Urat. Hátha meggyógyul szegény.

CSIBRI Persze hogy meggyógyul. De azért veletek megyek. Az utcasarkon már gyülekeznek az emberek, és úgy látom, Povazsánszki is köztük van. Félek, hogy Fodó Tanár Úr megvadul, ha a közelébe kerül.

TAMÁS Menjünk, Tanár Úr! Holnap majd továbbgörgetjük sziklát.

VERA Én meg gondolhatom a körmeiteket mindennap.

Kutyanýűsítés, távolabbi beszélgetés zaja, Fodó Tanár Úr hirtelen vad csaholásba kezd.

VERA Mi baja van ennek a kutyának?

CSIBRI Povazsánszkit akarja széttépni. Az éjjel kiherélte.
VELEZ Igaz is. Nagyon vonítottak az udvarodban az éjjel a kutyák.
POVAZSÁNSZKI Elintéztem az egész falkát.
VÉCSEY Vigyétek innen ezt a dögöt.
BURAI J. Jöjjön velem, Tanár Úr!
VELEZ A kiherélt tanár úr.

Nevetés, a kutyaugatás távolodik.

VÉCSEY Ezt kellene Izidorral is csinálni. Kiherélni.
VELEZ Vállalnád, Povazsánszki?
POVAZSÁNSZKI Hát... ha betévedne az udvaromba...
VELEZ Akkor talán elmenne messzire tőlünk Izidor.
CSIBRI Egészen Ausztráliáig.

Nevetés.

VELEZ Ausztráliáról jut eszembe: Opana, írt már a feleséged?
OPANA Írt.
VÉCSEY Szép tőle. A háborúban befogadtad a házadba a gyerekeivel együtt, éjjel-nappal zsákokat cipeltél, hogy legyen nekik mit enniük, erre a háború után faképnél hagynak és kimennek Ausztráliába. Még szép, hogy néha ír egy levelet.
VELEZ Mit ír?
OPANA Feltalálták magukat. A gyerekek dolgoznak.
VELEZ Mást nem ír?
OPANA Hív, hogy menjek ki utánuk. Juhász lehetnék. Ausztráliában rengeteg birka van.

Nevetés.

VÉCSEY És te mit válaszoltál?
OPANA Azt, hogy juhász itthon is lehetnék, ha akarnék. De én itthon sem akarok juhász lenni.
CSIBRI Pedig nem is olyan rossz mesterség.
OPANA Nem hát. De én csak a zsákoláshoz értek. Hanem egy bárányt azért vennék tőled.

CSIBRI Bárányt? Milyen bárányt?
OPANA Egy fehér bárányt. Van fehér bárányod?
CSIBRI Persze hogy van.
OPANA Egyet megveszek tőled. Hadd legyen egy fehér bárány az udvaromban.
VELEZ Ausztráliában rengeteg fehér bárány van.
OPANA Oda küldjétek el Izidort.
TAMÁS Izidorral csak a sánta Dukay János tudna elbánni.
VÉCSEY Te fogd be a szád. Ne beszélj bele a felnőttek dolgába.
MORVAI Izidort én magamra vállalom.

Rövid csönd.

VÉCSEY No, nézd csak, a kis Morvai!
VELEZ Talán kőművest akarsz nevelni belőle?
MORVAI Azt.
VELEZ Nehéz lesz. Izidornak nagy nyugdíja van. Nem fog elmenni neked téglát hordozni.
MORVAI Izidor nagyon magányos. Talán örülni fog, ha emberek közt lehet. Harcolt az országért, most építse is.
VÉCSEY Milyen munkásokkal dolgozol?
MORVAI Csöndes, jóra való emberekkel. Szeretnek dolgozni.
VÉCSEY Az jó. Az jó lesz Izidornak. Később meghívhatod néha vasárnapi ebédre is.
MORVAI Én is arra gondoltam. Nagyon rendes családom van. Nálunk szépek a vasárnapi ebédek.

Csoszogó léptek zaja.

PÉNTEKNÉ Dicsértessék a Jézus Krisztus.
VALAMENNYIEN Jónapot.
VELEZ Mi újság a templomban? Szépeket beszélt ma is Berecz plébános?
PÉNTEKNÉ A békességről beszélt.
VELEZ Az nagyon jó.
PÉNTEKNÉ Vera, takarodj haza!

VERA Megyek.

Rövid csönd.

VÉCSEY Bolond ez a vén szentfazék. Kis kora óta kínozza azt a lányt.

VELEZ Szerelemgyerek. Régi bűnére emlékezteti.

POVAZSÁNSZKI És ha szerelemgyerek? Nagyon rendes lány, nem érdemli meg, hogy így bánjanak vele. Csodálom, hogy még nem szökött el hazulról.

VÉCSEY Egyszer el fog menni.

POVAZSÁNSZKI De addig még felrúgom egyszer a vénasszonyt.

Sietve megérkezik Burai J., halkan mondja Tamásnak.

BURAI J. Adtam enni és inni Fodó Tanár Úrnak. Enni nem akart, de a vizet megitta.

VELEZ Szép neve van a kutyádnak.

TAMÁS Akkor mehetünk a lövészárkokba. Hátha találunk valami fegyverfélét.

VÉCSEY Nem mentek sehoval!

TAMÁS Miért?

VÉCSEY Aradi Csabának az éjjel egy kézigránát szétronsolta a jobb kezét.

BURAI J. Aradi Csabának?

MORVAI Mindig békés természetű gyerek volt. Sohasem érdekelték a gyerekek.

CSIBRI Véletlenül talált egy kézigránátot. Elkezdte piszkálni, a gránát felrobbant és elvitte a jobb kezefejét. Most a kórházban van.

VELEZ Neki sem lesz könnyű élete.

Zene, amely az idő múlását jelzi. Hetek múltak el. A zene lassan elhalkul, ismét a két fiú erőlködése, szuszogása hallatszik, görgetik a követ. Mellettük vidáman csahol Fodó Tanár Úr.

TAMÁS Ne ugasson, Tanár Úr. Látja, milyen nagy munkában vagyunk.

BURAI J. Opana fehér bárányát köszönti. Nagyon szeretik egymást.

TAMÁS Gyönyörű bárány. És nagyon kedves jószág. Mindenhol vá megy Opana után. Akárcsak Fodó Tanár Úr miutánunk.

BURAI J. Ilyen szép fehér bárány még Ausztráliában sincs.

TAMÁS Kár, hogy meg fog nőni. Büdös, gömbölyű szürke gyapjas birka lesz belőle. Nem tudom, Opana akkor mit fog kezdeni vele.

BURAI J. Akkor is együtt sétálnak majd az utcán.

TAMÁS Vagy pedig levágja Opana, és birkapaprikást főz belőle. A bőrét meg az ágya elé teríti.

BURAI J. Nem, dehogyis fogja levágni. Látod, hogy mennyire kedveli ezt a bárányt.

Vidám kutyaugatás, báránybégetés.

OPANA Az eperfátok már teljesen meggörbült, és lenyúzódtak a kérge. Minden héten nekihajtanak a parasztok.

TAMÁS Majd ha odakerül a szikla, messzire elkerülik az eperfát.

OPANA Már hetek óta görgetitek. Segítek, ha akarjátok.

BURAI J. Nem kell, köszönjük. Egyedül akarjuk csinálni.

OPANA Az egész utcán végig kell görgetni. Év végéig is eltarthat.

TAMÁS Nem fog év végéig tartani.

Rövid csönd, csak a gyerekek erőlködése hallatszik. Opana megköszörüli a torkát.

OPANA Tudtok ti levelet írni?

TAMÁS Levelet? Persze hogy tudunk.

OPANA Szép levelet kellene írni.

TAMÁS Kinek?

OPANA A feleségemnek. Ausztráliába.

BURAI J. Maga miért nem ír neki?

OPANA Nem tudok szép levelet írni. Tulajdonképpen alig tudok írni.

TAMÁS Jól van, majd én írok egy szép levelet. Csak azt mondja meg, hogy miről írjak.

OPANA Haza akarom hívni.

TAMÁS Talán el sem kellett volna engedni.

OPANA A gyerekek miatt ment el. De most már a gyerekek feltá-
lálták magukat. Úgyhogy ő visszajöhetne.

TAMÁS Hát, megpróbálhatjuk visszahívni.

OPANA Írd meg neki, hogy én mindig rendes voltam hozzá.
Amikor a háború elején meghalt a férje, befogadtam őt a házam-
ba négy gyerekével együtt. Nagyon sokan voltunk abban a kis
házban, de megszoktam azt is. És közben rengeteget kellett dol-
goznom, rengeteg zsákot felhordtam a keményítőgyár padlására.
A lényeg az, hogy sohasem éhezünk... Nem szemrehányáské-
pen mondom én ezt. Csak hát tényleg mindig rendes voltam hoz-
zá. És bírok én még zsákolni. Mellettem meglenne mindene.

TAMÁS Jó, megírom.

OPANA Azt is írd bele a levélbe, hogy van egy fehér bárányom.
Ez az egyetlen jószágom van, de nagyon szeretem. Hűséges, bé-
kés jószág, mindenhová velem jön, és az ágyam mellett alszik.
Ő is biztosan megszeretné.

BURAI J. Egész biztosan.

TAMÁS Nagyon szép levelet fogok írni. Könnybe lábad a szeme,
ha elolvassa.

OPANA (*torkát köszörüli*) Az embereknek ott a sarkon ne szóljatok
semmit. Nem kell nekik tudni, hogy visszahívom az asszonyt.

BURAI J. Majd megtudják, ha visszajön. Én is segítek Tamásnak
megírni a levelet.

TAMÁS Sötétedik már. Menjünk az utcasarokra. Az emberek már
nagyban beszélgetnek.

BURAI J. Előbb hazavezetem Fodó Tanár Urat. Nekirontana Po-
vazsánszkinak, ha odaengedném a sarokra. Jöjjön, Tanár Úr.
Majd maga is az ágyam mellett fog aludni éjszaka, mint Opana
fehér báránya.

Elindulnak.

TAMÁS Tényleg az ágya mellett alszik?

OPANA Tényleg.

TAMÁS Félő, hogy ha megnő, kissé bűdös lesz majd.

OPANA Kibírom.

TAMÁS Jó volna, ha a felesége most látná.

OPANA Jó volna.

Távoli beszélgetés zaja hallatszik.

TAMÁS Úgy látszik, megint Izidorról beszélnek. Előbb-utóbb el-
bánnak vele. Nem lett volna szabad megölnie Tarnóczki Balázst.

OPANA Nem. Nem lett volna szabad megölnie.

TAMÁS Egy zsák dohányért...

MORVAI Dohányt osztogatott. Reggeli után felkelt, belenyúlt a
táskájába, és mindenkinek adott egy marék vágott dohányt. Szép
aransárga dohányt. Olyan kék a füstje, mint az ég.

VÉCSEY Tarnóczki Balázs dohányja.

VELEZ Tarnóczki Balázs tudta, hogy mi a jó dohány. Hús évig
csempészte, bejárta az egész országot. Sohase kapták el.

CSIBRI Erre jön egy Izidor, és belelő két golyót.

POVAZSÁNSZKI Aztán jókedvűen osztogatja a dohányt a kő-
műveseknek.

MORVAI Nem volt jókedvű. Amikor először jött munkára, akkor
jókedvű volt. Örült, hogy magunk közé fogadtuk. Egész nap fü-
työrészve hordta a téglát és a sarat, pedig látszott rajta, hogy so-
hasem csinált ilyesmit. A tenyere is kivérződött.

VÉCSEY Rendesek voltak vele?

MORVAI Rendesek. Bekötöttük a kezét, ő meg továbbra is jóked-
vű volt, sokat fecsegett, a háborúról és a kitüntetéseiről beszélt.

CSIBRI Tarnóczki Balázsról egyszer sem beszélt?

MORVAI Nem. De ahogy múltak a hetek, egyre hallgatagabb lett.
És a dohányt is szóltanul osztogatta. Pedig most már sokkal könny-
nyebben megy neki a munka. Időnként már közénk állítjuk falaz-
ni. Mondhatom nektek, nagyon gyorsan tanul, egészen ügyesen
csinálja.

VELEZ A kitüntetéseit nem mutogatja?

MORVAI Nem. Csak beszélt róluk. De most már nem beszél, és
nem is mutogatja őket.

POVAZSÁNSZKI A pisztolyait sem?

MORVAI Azokat sem.

CSIBRI Úgy hallom, már célba lőni sem szokott a kertjében. Azelőtt sokat lövöldözött, de most már azt is abbahagyta.

MORVAI Igyekszünk kedvesek lenni hozzá.

VÉCSEY Igyekeztek továbbra is.

Rövid szünet, esti falusi zajok.

MORVAI Vasárnapra meghívom ebédre.

VÉCSEY Éppen itt az ideje már.

MORVAI Mondtam az asszonynak, hogy öltözzön ünneplőruhába. Meg hogy a gyerekekre is húzzon tiszta ruhát.

VÉCSEY Te is húzzál majd tiszta fehér inget. És igazi ünnepi ebédet adjatok neki.

MORVAI Igazi ünnepi ebédet fog kapni. Az asszony levág két tyúkot, és diós kalácsot is süt.

VÉCSEY Az jó lesz. Ebéd után mutasd meg neki a jószágokat meg a kertet. Szép kerted van.

VELEZ Tárnóczi Balásznak is szép kertje volt. Félő, hogy most majd elvadul.

MORVAI Mindent meg fogok mutatni.

CSIBRI Opana, a bárányod elaludt a lábadnál. Olyan, mint egy nagy fehér kutya.

OPANA Éjszaka az ágyam mellett alszik.

POVAZSÁNSZKI Hol van az a másik kutya? Az a kiherélt kan kutya?

BURAI J. Bezártam az udvarba. Nem merem idevezetni, mert magára támadna.

POVAZSÁNSZKI Jobb, ha nem támad rám. Kénytelen lennék agyonverni.

CSIBRI Mi van a többi kiherélt kutyával?

POVAZSÁNSZKI Szétszóródtak a nagyvilágban és nyalogatják a sebeiket. Többé már nem fognak falkába verődni, és nem háborgatnak bennünket. A ti kutyátok meggyógyult már?

BURAI J. Meggyógyult.

CSIBRI Úgy hallom, hogy a sánta Dukay János is ápolgat egy kiherélt kan kutyát. Még a kuglipályára is magával viszi.

VELEZ Dukay János mindig nagyszívű ember volt. A félkezű Aradi Csabát is kuglizni tanítja. Csakhogy Aradi Csaba jobbkezes. És éppen a jobb kezefejét vitte el a kézigránát.

VÉCSEY Majd megtanul bal kézzel dobálni. Dukay János meg fogja tanítani. Neki is kétszer szétlőtték a lábát, mégis kuglizóbajnok lett.

VELEZ Az egészen más.

CSIBRI Dukay János Izidor felől is érdeklődött.

MORVAI Izidort én vállaltam.

VÉCSEY Persze. Izidorral elbánik a kis Morvai. De Jánosra még szükségünk lehet nagyobb baj esetén. Most hagyjuk nyugodtan kuglizni.

CSIBRI Megyek haza megnézni a jószágokat.

MORVAI Én is megyek. Reggel korán kelek.

VÉCSEY Én is.

VELEZ Megyek én is...

POVAZSÁNSZKI Én itt maradok még a gyerekekkel. Lehet, hogy később lemegyek a folyóra halászni. Vagy begyűjtöm a pészmapatkányokat.

OPANA Sajnálom felébreszteni ezt a szegény bárányt. Olyan jóízűen alszik.

TAMÁS Péntek Verát alighanem megint kizavarta a házból az anyja.

Távolodó és közeledő léptek, elkészönések.

VERA Fázom.

TAMÁS Pedig ma este nincs hideg.

VERA Mindig fázom. Akkor is, amikor alszom. Mindig azt álmodom, hogy térdig érő hóban járok, és a hó egyre nagyobb lesz, a derekamig, aztán már a nyakamig ér. Akkor valahol a távolban megjelenik Péntek Lajos, a mostohaapám, jön felém, és én tudom, hogy meg fog menteni. De mire odaérne hozzám, felébredek és nagyon fázok.

POVAZSÁNSZKI Péntek Lajos rendes ember volt.

VERA Nagyon rendes ember volt. Nem engedte, hogy bántson az anyám. Ő nem bánta, hogy szerelemgyerek vagyok.

POVAZSÁNSZKI Együtt katonáskodtunk a háborúban. Ott is rendesen viselkedett, csak nagyon makacs volt időnként. Egy istenért sem volt hajlandó énekelni azt a nótát, hogy „Bajtárs, ma még tán csak öt perc az élet...” Emiatt aztán folyton megbüntette a szakaszvezető. Felküldte egy domb tetejére és azt mondta neki, hogy csináljon húsz bukfencet lefelé. Péntek Lajos felment, bukfencezett húszat, és aztán már nem tudott megállni, úgy legurult, mint a görögdinnye, és nyomban ki is adta a belét. Vagyis okádott, mint a kutya. De továbbra sem volt hajlandó énekelni, hogy „Bajtárs, ma még tán csak öt perc az élet...” Meg is szökött abból a hadseregből és átállt a másikba, ahol viszont azt énekelték, hogy: „Eltárs, ma még tán csak öt perc az élet...” Péntek Lajosnak itt is meggyűlt a baja, itt sem volt hajlandó énekelni, mert ő száz évig akart élni, nem pedig öt percig. Itt állítólag nem büntették meg, viszont kapott egy golyót a szeme közé az egyik ütközetben, és már nem él száz évig.

VERA Anyám engem okol a haláláért. Azt mondja, az ő lánykori bűne miatt halt meg az az áldott jó ember.

POVAZSÁNSZKI Teljesen megbolondult az a vén ringyó. Péntek Lajos nem volt áldott jó ember, csak rendes ember volt. És makacs. Olyan volt, mint a csapdába esett pénzmapatkány.

BURAI J. Hogyan fogja meg a pénzmapatkányokat?

POVAZSÁNSZKI Közönséges patkányfogóval. A pénzmapatkány mindig ugyanazon az úton jár a nádasban. Megkeresem az útját, odateszem a patkányfogót, és a pénzmapatkány belelép. Ugrálni kezd, beleesik a vízbe, a patkányfogó lehúzza a víz alá, és ott megfullad.

BURAI J. Mindig megfullad?

POVAZSÁNSZKI Nem. Ha nem esik a vízbe, akkor dűhében elrágja az összes nádszálakat maga körül. Vicsorít az emberre, és a pofája tele van náddarabokkal. Ilyenkor agyon kell verni. Péntek Lajos is olyan volt, mint a csapdába esett pénzmapatkány.

BURAI J. Könnyű megfogni a pénzmapatkányokat. Ha mindig ugyanazon az úton járnak.

POVAZSÁNSZKI Nagyon könnyű. Az ember délután leteszi a patkányfogókat a nád közé, az útra, aztán éjjel vagy reggel csak összeszedi őket.

VERA Fázom.

TAMÁS Megint a góréban fogsz aludni?

VERA Igen. Pedig hideg lesz az éjszaka. De... rendbe hozhatom még a körmeiteket. Nálam van a kisolló.

TAMÁS Nem látod a sötétben a körmeinket.

POVAZSÁNSZKI Elmegyek és felrúgom azt a vén ringyót.

OPANA Maradj nyugton.

POVAZSÁNSZKI Gyere te is. Hozd a bárányodat. Gyertek mindannyian.

Povazsánszki elindul.

OPANA Teljesen megvadult ez a Povazsánszki. Menjünk utána. Gyere, báránykám.

Siető léptek, Povazsánszki beleöklözik Péntekné ablakába, üvegcsörömpölés.

PÉNTEKNÉ Úristen! Mi történt?

POVAZSÁNSZKI Ne visítozz, mint a malac, te vén ringyó. Engedd be ezt a lányt a házba, ha nem akarod, hogy betörjem a másik ablakodat is.

OPANA Mit csinálsz? Megőrültél?

POVAZSÁNSZKI Beengeded a lányt?

PÉNTEKNÉ Persze hogy beengedem...

POVAZSÁNSZKI Akkor nyisd az ajtót.

PÉNTEKNÉ Nyitom.

POVAZSÁNSZKI Vera, menj be!

VERA Megyek, köszönöm.

BURAI J. Szegény Verát most meg fogja verni.

POVAZSÁNSZKI Micsoda?! Ne bántsd azt a lányt, mert kihajítalak a házadból!

PÉNTEKNÉ Nem bántom.
POVAZSÁNSZKI Akkor jó. Adjál ki egy törülközőt, vagy valamit. Szétvágtam a kezem.
BURAIJ. Vérzik az ökle.
PÉNTEKNÉ Tessék. Kösd be a kezed.
POVAZSÁNSZKI Nem veszélyes. Ma éjjel még összeszedem a pénzmapatkányokat.

Rövid szünet. Povazsánszki elmegy.

PÉNTEKNÉ Úristen, mit vétettem én...!
BURAIJ. Utálok ezt a Povazsánszkit. Kiheréli a kutyákat, agyonveri a pénzmapatkányokat...
OPANA Holnap majd hozok üveget, és megcsinálom az ablakot.
PÉNTEKNÉ Köszönöm.
TAMÁS Holnap megírjuk a levelet Ausztráliába.
OPANA Szép levelet írtatok.
BURAIJ. Szép levelet fogunk írni.

Az idő múlását jelző zene. A zene lassan elhalkul, ismét csak a két fiú erőlködése hallatszik. A követ végre az eperfához görgetik.

TAMÁS Megvan. Hiába gúnyolódtak velünk, mégis idegőrgöttük a sziklát. Pedig nem segített senki.
BURAIJ. Mi nem akartuk, hogy segítsenek.
TAMÁS Megcsináltuk egyedül is.
BURAIJ. Ez a nyomorult kis eperfa igen csúnyán néz ki. Lenyúzták a kergét a szekerek.
TAMÁS Többé nem hajtanak fel ide a szekerek. A szikla darabokra törné a kereküket.
BURAIJ. Remélem, nem szárad ki az eperfa.
TAMÁS Most már nem fog kiszáradni. Lehet, hogy csúnya, göcsörtös fa lesz belőle, a törzse majd macskacsipás lesz ott, ahol most lenyúzták a kergét, de azért megnő magasra, és árnyékot fog tartani. Az emberek, ha elfáradnak, leülhetnek az árnyékba a sziklára.
BURAIJ. Vera! Gyere, ülj le a sziklánkra.

TAMÁS A fának ugyan még nagyon csenevész az árnyéka, de neked talán jobb is így. Te mindig fázol.
BURAIJ. Most is fázol?
VERA Fázom.
TAMÁS Mi viszont kimelegedtünk a sziklával. De legalább ledolgoztuk a vasárnapi ebédet. És a szikla itt van az eperfa mellett. Látod?
VERA Látom.
BURAIJ. És nem is tartott egy esztendeig, amíg idegőrgöttük a sziklát.
TAMÁS Ülj már le.
VERA Mutassátok a körmeiteket.
BURAIJ. Tessék.
VERA Tönkrementek a körmeitek. A szikla tönkretette őket. De majd én rendbe teszem mindjárt. Üljetek le ide mellém... Az ujjaitok is kisebesedtek...
TAMÁS Neked meg remeg a kezed.
BURAIJ. Azért, mert mindig fázik.
TAMÁS Továbbra is olyan komiszul bánik veled az anyád? Amikor Povazsánszki betörte az ablakot, nagyon megijedt.
VERA Ne mozgasd a kezed, mert megvágom véletlenül.
TAMÁS Még mindig komiszul bánik veled?
VERA Egy ideig nem bántott. Az ablaktörés után. Csak nem szólt hozzám hetekig. Mostanában már beszél velem, de megint gyakran kizavar éjszaka a házból.
BURAIJ. Azért fázol te állandóan.
TAMÁS Povazsánszki szívesen betörné ismét az ablakot.
BURAIJ. Nem szívesen kérném Povazsánszki segítségét. Pocsék ember.
VERA Hol van Fodó Tanár Úr?
TAMÁS Tényleg, hol van Fodó Tanár Úr?
BURAIJ. Az éjjel kiengedtem az udvarra, mert nagyon nyugtalanul aludt. Hallottam még később, hogy dühösen csahol, aztán elrohant valahova.
TAMÁS Reggel hol volt?

BURAI J. Nem tudom. Meg is feledkeztem róla. El voltam foglalva a sziklával. Megyek, megkeresem.

VERA Ül nyugodtan. Még nem végeztem a körmeiddel.

Közeledő léptek zaja.

CSIBRI Hát mégis sikerült idehoznotok ezt a nagy dög követ.

TAMÁS Sikerült.

BURAI J. Nem látta valahol Fodó Tanár Urat?

CSIBRI De láttam.

BURAI J. Hol?

CSIBRI A folyó mellett. Ahol a halász a csónakjait tartja. Ott fekszik Fodó Tanár Úr. Megdőglött.

TAMÁS Micsoda?

CSIBRI Az éjjel rátámadt Povazsánszkira. És a halász agyoncsapta egy evezővel.

BURAI J. Nem igaz.

CSIBRI De igaz. Megnézhetitek.

A két fiú és Vera felugrik, futni kezdenek.

BURAI J. Tanár Úr! Tanár Úr...!

TAMÁS Tanár Úr!

A folyóhoz érnek, megtorpannak.

VERA Itt van.

BURAI J. Szegény Fodó Tanár Úr. Miért is engedtem ki az éjjel. De hát olyan nyugtalan volt. Máskor csöndesen aludt az ágyam mellett, most meg állandóan nyüszített, mintha lidérces álmok kínoznák.

TAMÁS Povazsánszkiról álmodott.

Vízcsobogás, csónak köt ki a parton.

VERA Nem kellett volna megölnie Fodó Tanár Urat.

POVAZSÁNSZKI Jött utánam egészen ide, a folyóig. A húst akarta lemarni rólam. Kénytelen voltam fejbe csapni. Veszett dög volt ez.

BURAI J. Fodó Tanár Úr volt a világ legszelídebb kutyája. Nagyon szeretett bennünket.

POVAZSÁNSZKI Engem nem szeretett. Mindjárt elásom. Ne pityeregj már!

Povazsánszki gödröt ás.

POVAZSÁNSZKI Szerencsére puha a föld itt a víz mellett. Így...

No, isten vele, Tanár Úr.

VERA Hozhatnánk egyszer virágot Fodó Tanár Úr sírjára.

POVAZSÁNSZKI Fogjátok már be a szátokat. Menjünk inkább a sarokra. Izidor ma is a Morvaiéknál ebédelt?

Elindulnak.

TAMÁS Igen.

POVAZSÁNSZKI Régóta jár már a vasárnapi ebédekre. Kipusztítja az egész baromfiudvart. Jó gyomrú, szívós ember.

TAMÁS Eléggé búskomornak látszik.

POVAZSÁNSZKI Szívesen odafektetném Fodó Tanár Úr mellé.

BURAI J. *(halkan)* Utálom ezt az embert. Szegény Fodó Tanár Úr nem láthatta már, hogy a sziklát a helyére görgettük.

CSIBRI *(messzebről)* Povazsánszki! A fiúknak mégis sikerült idehozni ezt a nagy követ.

POVAZSÁNSZKI Okosan tették.

VELEZ Tényleg agyonütötte a kutyájukat?

POVAZSÁNSZKI Kénytelen voltam. Rám támadt. Mit csinál Izidor?

MORVAI Sétál a kertben. Nézegeti a gyümölcsfákat. Meg bemegy a házba, és ott bámészkodik. Időnként felmegy a padlásra. Még a gyerekek régi bölcsőjét is megnézte vagy százszor.

VÉCSEY Szomorú?

MORVAI Elég szomorú.

POVAZSÁNSZKI Még jobban el kell szomorítani.

VELEZ Nézzétek Opana fehér bárányát. Gömbölyű zsíros gyapjas birka lett belőle.

Opana érkezik a birkával.

CSIBRI Még mindig az ágyad mellett alszik a fehér bárány?
 OPANA Igen. Ott alszik.
 CSIBRI Nem búzlik?
 OPANA A te birkáid lehet, hogy búzlenek. Ez nem búzlik.
 POVAZSÁNSZKI Nem a fenét. Ide érzem a búzét.
 VÉCSEY Ne bántsátok Opanát. Levelet kapott Ausztráliából.
 OPANA Nem kaptam.
 VÉCSEY Tegnap hozta a postás, amikor nem voltál otthon. Nálam van a levél.
 OPANA Mutasd!

Papírcsörgés, Opana felbontja a levelet.

CSIBRI Jó hosszú levél. Eltart egy ideig, amíg Opana elolvassa.
 BURAI J. *(suttog)* Ez a válasz a mi levelünkre?
 TAMÁS *(suttog)* Biztosan. Mi is hosszú levelet írtunk.
 CSIBRI Az asszony írt?
 OPANA Ő.
 CSIBRI Mit ír?
 OPANA Jól élnek Ausztráliában.
 VELEZ Azt tudjuk. Mit ír még?
 OPANA Szép nagy házat vettek. Lefizetésre.
 CSIBRI Szép nagy házat, mi?
 OPANA A legidősebb fiú megnősült. Unoka is lesz.
 VELEZ Mást nem ír?
 OPANA De ír. Azt írja, hogy ő már soha többet nem jön ide vissza.
 VELEZ Nem is hívta ide vissza senki.
 OPANA De hívta.
 VELEZ Kicsoda?
 OPANA Én. Ez a két fiú nagyon szép levelet írt neki. Az is megírták, hogy van egy gyönyörű fehér bárányom.
 CSIBRI *(nevet)* Ausztráliában szebb fehér bárányok vannak. Mindenféle fehér bárányok legelnek.
 OPANA Van valakinél egy éles bicska?
 POVAZSÁNSZKI Van. Tessék.

Keserves birkabégetés.

BURAI J. Opana! Ne bánts!
 TAMÁS Mit csinál?!

Rövid csönd.

CSIBRI Szépen elvágta a torkát.
 POVAZSÁNSZKI Szépen elvágta.
 OPANA Nem volt már fehér bárány. Szürke gyapjas, gömbölyű birka lett belőle. Éjjelenként búzlott az ágyam mellett.
 TAMÁS Miért ölte meg?
 OPANA A bőrét majd kikészíttetem és az ágyam elé terítem. A húsból meg birkapaprikást főzök ma este. Meg vagytok hívva mindannyian.

Opana erőlködése hallatszik, a vállára veszi a birkát, elindul.

CSIBRI Úgy viszi a fehér bárányt, mint a zsákot.
 VELEZ Örök életében zsákokat hordott.
 POVAZSÁNSZKI Izidort is meg kellene hívni birkapaprikásra.
 VÉCSEY Természetesen. Fiúk, menjetek, szóljatok Izidornak, hogy Opana őt is szívélyesen meghívja.
 TAMÁS Nem ismerjük Izidort. Eddig csak messziről láttuk.
 VÉCSEY Nem baj. Azért csak hívjátok meg. Mi pedig elmegyünk segíteni Opanának.

Elindulnak.

CSIBRI Opana nem is tudná megnyúzni a birkát. Sohasem csinált ilyesmit.

Kapunyitás, megérkeznek Opanához.

VÉCSEY Segíteni jöttünk.
 OPANA Húzzátok fel a birkát arra a fára. A hátsó lábaival.
 POVAZSÁNSZKI Bízd csak ránk. Majd Csibri meg én megnyúzzuk és kibelevük. Hozzál néhány éles kést.

VÉCSEY Meg valami edényt is.
 MORVAI Hol akarsz tüzet csinálni?
 OPANA Ott, az udvar közepén.
 MORVAI Majd a földbe verek két villás karót. Tüzelőt is vágok.
 OPANA Itt vannak a kések.
 CSIBRI Gyorsan meg fogjuk nyúzni.
 VÉCSEY Izidort is meghívtuk.
 OPANA Hadd jöjjön.

Futó lábak dobogása, megérkezik a két fiú.

BURAI J. Izidor felakasztotta magát!

Csend.

VÉCSEY Úgy látszik, elkéstünk a meghívással.
 POVAZSÁNSZKI Én azt hittem, inkább főbe lövi magát. Vala-
 hogy jobban illett volna hozzá.
 VELEZ Gyűjtsunk rá egy cigarettára. Kár, hogy Tarnóczki Balázs
 nincs közöttünk. Ő jó dohányt szerezne nekünk.
 OPANA Hol akasztotta fel magát Izidor?
 TAMÁS A Morvaiék padlásán. Egy horogfára. A lába ujjá leér a
 földig, de látszik rajta, hogy meghalt.
 MORVAI Elmegyek, levágom a kötélről. Vécsey, segítesz?
 VÉCSEY Persze. Le is kell hoznunk a padlásról.

Elmennek, a két fiú és Vera halkan beszélgetnek.

TAMÁS Vera, miért remegsz annyira?
 VERA Rettenetesen fázok.
 TAMÁS Mindjárt tüzet gyújtanak. Akkor a tűz mellé ülhetsz.
 VERA Elmegyek innen.
 BURAI J. Hazamész?
 VERA Nem. Elmegyek valahová.
 TAMÁS Így, egy szál ruhában akarsz nekivágni a világnak?
 VERA Így.
 TAMÁS Fázni fogsz mindig.

VERA Hátha találok egy olyan helyet, ahol nem fázok. És éjsza-
 kánként szeretnék szép álmokat látni. Azt szeretném álmodni,
 hogy meleg szobában ülök, a cserépkályhában szépen ég a tűz,
 és én mézes diót eszek.

BURAI J. Ezentúl a kutya sem fog törődni a körmeinkkel.

VERA Lehet, hogy egyszer majd visszajövök.

TAMÁS Addig megvastagodnak és berepedeznek a körmeink.

VERA A sziklát már a helyére görgettétek.

BURAI J. Igen. A szikla ott van a kis eperfa mellett.

VERA Vigyázzatok a körmeitekre, amennyire tudtok.

TAMÁS Jó, vigyázunk.

*Vera elmegy, késcsörgés, edénycsörgés hallatszik, folyik a birka feldarabolá-
 sa. Visszaérkezik Vécsey és Morvai.*

VÉCSEY Lehoztuk Izidort a padlásról.

VELEZ Hová fektettétek?

MORVAI A diófa alá. Holnap el lehet temetni.

VELEZ Be kell majd jelenteni a rendőrségen. Lehet, hogy okvetet-
 lenkedni fognak egy kicsit.

VÉCSEY Holnap majd bejelentjük a rendőrségen. Ma vasárnap van.

CSIBRI Aradi Csabának is meggyűlt a baja tegnap a rendőrséggel.
 Félholtra verte Toma Gyurit és annak két cimboráját.

VELEZ A csonka kezű Aradi Csaba?

CSIBRI Igen. Méghozzá a csonka kezével verte félholtra Toma
 Gyuriékat. Rájött ugyanis, hogy ha a botkezeivel gyomron vág
 valakit, az nyomban összenyaklik, és fél óráig úgy is marad.
 A csonk szinte kilyukasztja a gyomrát. Toma Gyuriékat úgy ka-
 parták össze a kuglipályáról.

MORVAI Aradi Csaba azelőtt senkit sem bántott. De mióta felrob-
 bant a gránát a kezében...

VÉCSEY Veszett verekedő válhat belőle.

VELEZ Neki sem lesz könnyű élete.

Gépiratból

BÚCSÚ JUGOSZLÁVIÁTÓL

Jéghegyek fölött

hangjáték-szövegkönyv

M. HOLLÓJÁNOS *(magában)* Bizonyára most is vannak ott írók, merthogy írók mindenütt vannak, és ez nagy baj... Vagy talán az a baj, hogy már nem szeretem igazából az írókat, túl sokat megismertem közlő, és nekem jó szemeim vannak, néha bevérződnek ugyan, de azért tisztán látok, ha világosság van. Persze kezdő koromban nekem is voltak kedvenc íróim. Már-mint azok, akikkel sohasem találkoztam, csak a könyveikkel... Például Hemingway, aki sokáig élt ott. Megírták az újságok, ő viszont megírta az *Öreg halászt*... Vagy Graham Greene. A *Havannai emberünk* nem rossz könyv. Ahogyan abban a szikrázó napsütésben... No, mindegy, Szerb Antalt is kedveltem, bár ő a szikrázó napsütés helyett inkább a ködös Angliához vonzódott, és azt hiszem, neki volt igaza. Az írók legfeljebb csak a ködben szépek... Napfényben csúnyák, sötétben elvannak... Az egész világnak jót tenne, ha ködbe burkolózna. De hát a repülőgépek magasan a ködök felett járnak, és nagyon unalmas fentről az élet, különösen éjszaka...

A háttérben repülőgépzúgás, a pilóta spanyol és angol nyelvű szövege: Hölgyeim és uraim! 12 ezer méter magasan repülünk... a jéghegyek fölött... alattunk fehérlelek... gyönyörűek...

M. HOLLÓJÁNOS *(magában)* A csillagokat tisztán látni, jéghegyeket azonban nem. Éjszaka van és sötétség... Sajnálom, hogy a csillagokkal együtt nem láthatom a jéghegyeket is, mondjuk, néhány eszkimóval és sok fókával...

GARA *(ásít, most ébred)* Hol vagyunk?

M. HOLLÓJÁNOS A pilóta az előbb azt mondta, hogy a jéghegyek fölött...

GARA Jéghegyek?

M. HOLLÓJÁNOS Én fenntartás nélkül megbízom a pilótákban. Tudom, hogy a pilóták komoly, tájékozott és nagy szakértelmű emberek.

GARA Kubában nincsenek jéghegyek.

M. HOLLÓJÁNOS Kicsit kanyargósan utazunk. Északi vargabetűvel... Én sem értem, miért. De nem félek a repüléstől... A hosszú repülőutaktól sem...

GARA Én semmitől se félek... a montenegróiak semmitől se félek...

M. HOLLÓJÁNOS Akkor aludj tovább...

GARA Már két hete alszom. Vagy iszom. Egyébként Bulatovicznek hívnak.

M. HOLLÓJÁNOS Már mondtad.

GARA A becenevem Garavi. Montenegrói vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS Ezt is mondtad. Én majd csak Garának hívlak, mert ez magyarosabbnak hangzik... Tudniillik én vajdasági magyar vagyok...

GARA Miért megyünk mi egyáltalán Kubába?

M. HOLLÓJÁNOS Jutalomból. Állítólag nagyon szép ország.

Csendes háttérzaj, zene, felerősödik a repülőgép motorjának zúgása, a gép landol a repülőtéren, ajtónyitás, recsegő mikrofonhangon angol nyelvű utasítás a kiszálláshoz.

ANGELINA Angelina vagyok a Nagykövetségről, én leszek a tolmácsuk. Maguk a jugoszláv iróküldöttség?

M. HOLLÓJÁNOS Igen. Mind a ketten.

ANGELINA Ő Jimenez Saura a kubai írószövetségtől.

Hadaró, elmosódó spanyol üdvözlő szöveg, amely a későbbiekben is gyakran hallatszik, de csak a fordítása értelmes és érthető.

ANGELINA Jimenez szívélyesen üdvözli magukat a kubai írószövetség nevében.

GARA Itt milyen nyelven beszélnek?

M. HOLLÓJÁNOS Spanyolul.

GARA Nem tudok spanyolul. És miért van itt ilyen meleg? Az előbb még a jéghegyek fölött voltunk.

M. HOLLÓJÁNOS Az régebben volt. Amikor azt az üveg whiskyt vásároltad vámmentesen.

GARA Gyönyörű helyre érkezünk. Melyik hotelben lakunk?

ANGELINA A Sevillában.

M. HOLLÓJÁNOS Erről Graham Greene jut eszembe.

GARA Az kicsoda?

M. HOLLÓJÁNOS Régi ismerősöm. Majd mesélek róla, ha a Sevilla Hotelbe érkezünk.

Gépkocsi motorjának zúgása hallatszik, ami lassan lehalkul, és felvonóbúgássá változik.

M. HOLLÓJÁNOS Hát itt lennénk a Sevilla Szállóban, amelynek folyosóin valamikor régen Hasselbacher doktor whiskyvel feltöltve részegen bolyongott, miközben az orra előtt a porszívókereskedő Mr. Wormoldot beszervezték angol titkosügynöknek.

GARA Nem ismerem ezeket az urakat. Hol van a szobánk?

Ajtónyitás hallatszik, spanyol beszéd, majd a fordítás.

ANGELINA Jimenez azt mondja, hogy a fürdőszobában csak tisztálkodásra használják a vizet, ne igyanak belőle, mert a havannai csapvíz mindenféle gyomorbántalmakat okoz.

GARA Miért ilyen sovány ez a lány?

M. HOLLÓJÁNOS Tényleg, miért vagy ilyen sovány?

ANGELINA Amikor Belgrádból ideküldtek, még nem voltam ennyire sovány. De itt nagyon rossz a koszt.

M. HOLLÓJÁNOS Vetkőzzünk ingujjra. Szerintem még akkor is büdösre fogjuk izzadni magunkat. De majd alaposan megtisztálkodunk.

Spanyol beszéd, majd a fordítás hallatszik.

ANGELINA Jimenez szeretné átadni a zsebpénzüket, és szeretné köszönteni Önöket.

GARA Hozzál poharakat, köszöntés előtt igyunk egy kis whiskyt.

Pohár- és üvegsörgés, ismét spanyol beszéd, majd a fordítás.

ANGELINA Jimenez Saura elvtárs azt mondja, hogy az irodalom és általában a művészetek mindenkinek fölött állnak, és ő a világ minden íróját édestestvérének vallja. Önöket is az édestestvérének tartja, és örül, hogy együtt lehetünk ebben a szállodában, ahol már rengeteg nagy író megfordult és megaludt, és valamenynyien elégedettek voltak.

GARA Előbb igyunk egyet. Azután közöld az illetővel, hogy mi is módfelett elégedettek vagyunk, hogy itt lehetünk ebben a gyönyörű országban, ezen a gyönyörű helyen, a nagy írók nyomdokaiban, bár be kell vallanom, hogy mi igen kicsiny és jelentéktelen írók vagyunk...

M. HOLLÓJÁNOS *(felhördül, ráförmed Angelinára)* Nehogy lefordítsd ezt a baromságot! Én nem vagyok kicsiny és jelentéktelen író.

GARA *(gúnyosan)* Elnézést. Soknemzetiségű országunkban nem olvasom a kisebbségek nyelvén megjelenő remekműveket, és ezentúl sem szándékozom elolvasni. Inkább elhiszem rólad, hogy nagy író vagy. Én sajnos, igen kicsiny író vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS Én viszont ezt hiszem el fenntartás nélkül, bár csak a repülőgépen ismertelek meg személyesen.

GARA Nem kell dühöngeni. Megdöbbsz a lobbanékonyaságod. Azt már hallottam, hogy a magyar nők tüzesvérűek, de a magyar férfiakról úgy tudtam, hogy általában pipogyák és lagymatagok.

M. HOLLÓJÁNOS Rosszul tudtad.

ANGELINA Most mit tolmácsoljak Jimeneznek?

M. HOLLÓJÁNOS Dicsérd meg az országát és a szocializmust, valamint országának vendégszerető népét. Továbbá közöld vele, hogy boldogok vagyunk, amiért valamelyest kitágíthatjuk a nagy írók körét.

Angelina halk, spanyol nyelvű fordítása hallatszik, majd Jimenez Saura szavai, ezután Angelina tisztán hallható tolmácsolása következik.

ANGELINA Holnap majd megmutatunk néhány irodalmi nevezetességet, Hemingway házát mindenképpen, és elmegyünk Matanzas szépséges strandjaira is, sokat beszélgetnek majd az irodalomról, Jimenez is író, eddig öt regényt írt, ha úgy kívánják, az egyiknek a tartalmát akár most mindjárt elmeséli.

M. HOLLÓJÁNOS Nem kívánjuk.

Ismét Jimenez Saura halk beszédje, majd Angelina tolmácsolása.

ANGELINA Jimenez mégis elmeséli első regényét, Kuba indián őslakóiról szól, akik paradicsomi jólétben élvezték életüket a szigeten, minden megtermett szinte magától, amire csak szükségük volt, nem kellett dolgozniuk, nem ismerték a rettegést, mert földjükön kizárólag békés élőlények nyüzsögtek, ragadozók nem voltak errefelé, legfeljebb a tengerben bukkant fel időnként egy-egy cápa vagy kardhal, de hát ezek nem jöttek ki a partra. Ellenben egy szép napon partra szálltak a spanyolok, leigázták és megdolgoztatták a tétlenséghez és békességhez szokott őslakókat, mire azok rekordidő alatt kipusztították magukat: a családfők elvágták feleségeik és gyermekeik torkát, aztán hasonlóképpen végeztek magukkal is. Nem maradt egyetlen szál indián sem.

GARA Biztosan nagyon jó regény. *(Hallatszik, hogy ismét italt tölt a poharakba.)* Kár, hogy én nem vagyok regényíró. Szerencsére itt van a zseniális magyar barátom, majd ő elmeséli egyik regényét.

Rövid csönd, mindenki, de főként M. Holló János zavarban van.

M. HOLLÓJÁNOS Hát... ez is igen szomorú történet. Egy szerencsétlen házaspárról írtam, egy jámbor férjről és annak kicsapongó feleségéről. A feleség üzletszerűen gyakorolta a kicsapongásokat, igen alacsony régiókban, leginkább részeg idénymunkásokkal, esetleg teherautó-sofőrökkel feküdt össze koszos falusi kocsmák félreeső helyiségeiben, kliensei sokszor gorombáskodtak vele, egyszer annyira összeverték, hogy alig tudta hazavonszolni magát, és akkor a jámbor férj magukra gyújtotta házukat, mindket-

ten bentégték, az utcabeli emberek meg a rossz emlékű ház izzó parazsa fölé hajoltak, ráköpdöstek, és mélyen belelegezték a felcsapódó párárt, ez állítólag gyógyítja a száj- és torokbetegségeket.

GARA Magyar házaspároknál előfordulhat ilyesmi.

M. HOLLÓJÁNOS Nem magyar nemzetiségű házaspár volt. De azok, akik a parázs fölé hajoltak, azok magyarok voltak.

ANGELINA *(fordítja spanyolra a történetet, azután megkérdezi M. Holló Jánostól)* Ez igaz?

M. HOLLÓJÁNOS Akár igaz is lehetne. Egy Natasa nevű lány mesélte el nekem, állítólag az ő szülei hamvasztották el magukat ily módon és ilyen okokból, persze Natasa nem beszél mindig igazat, egyébként a vasútállomáson szedtem fel nemrégén egy hideg éjszakán, most a lakásomat őrzi, és a történetét sohasem irtam meg.

Jimenez Saura és Angelina halkan beszélgetnek spanyolul, azután Angelina lefordítja a beszélgetés lényegét.

ANGELINA Holnap reggel tíz órakor egy nagy autó jön ide, és elhozza magukat az írószövetségbe. Ott megbeszéljük a hivatalos dolgokat, azután fél tizenkettő körül a nagy autóval elmegyünk Matanzasba. Hozzanak fürdőnadrágot és pizsamát. Megfürdünk az óceánban és visszajövünk. Most el kell vezetnem Jimenezt, kisé elbágyadt a whiskytől.

Ajtónyítás, ajtócsukódás, léptek zaja hallatszik. Angelina elmegy Jimenez Saurával.

GARA A kubaiak szemmel láthatóan nem bírják a szeszest.

M. HOLLÓJÁNOS Itt melegebb van, mint minálunk. Lelassul a szervezet működése, a tömény ital gyorsan fejbe vágja az embert... Úgy hallottam, hogy errefelé inkább koktélféléket isznak.

GARA Utálok minden koktélt. Az igazi férfiak igyanak igazi tiszta italt és ne holmi összekavart lötytyöket.

Ismét ajtónyílás hallatszik, Angelina jön vissza a szobába.

ANGELINA Beraktam Jimenezt az autóba. Most már lemehetünk az étterembe megebédelni. Mindent az írószövetség fizet, annyit ehetünk, amennyit akarunk.

GARA Te egyél nagyon sokat. Olyan lapos vagy, mint a deszka.

M. HOLLÓJÁNOS Előbb lezuhanyozunk és átöltözünk. Tajtékosak vagyunk, mint az igáslovak, és bűzlünk, mint a görények.

ANGELINA Megvárom magukat lenn, az étteremben.

GARA Előbb én megyek a tus alá. Lemosakszom, a gyanús összetételű vízből egy kortyot sem fogok inni, mert nem akarok gyomorbajt kapni.

Ajtócsapkodás, zuhanyozás és a holmik szétpakolásának zaja hallatszik.

GARA Felpofozom azt az idétlen kölyköt, amint hazaérek.

M. HOLLÓJÁNOS Kiről van szó?

GARA A fiamról. Ő csomagolta be a holmijaimat, és kifelejtette a zoknikat. Nincs egyetlen tiszta zoknim sem.

M. HOLLÓJÁNOS Miért nem a feleséged szerelt fel e hosszú útra?

GARA Nincs feleségem. Elváltunk két héttel ezelőtt. A fiam csomagolt be, és kifelejtette a zoknikat.

M. HOLLÓJÁNOS Nekem Natasa csomagolt be, és minden rendben van. Natasa ugyan nem a feleségem, de jártas a kóborlásokban. Gyorsan és praktikusán csomagol.

GARA Felpofozom azt az idétlen kölyköt a zoknik miatt.

M. HOLLÓJÁNOS *(sajnálkozva)* Az ember ne búslakodjon zoknik és nők miatt. Havannában nyüzsögnek a stricik és a kurvák. Anynyi nőt találsz magadnak, amennyit akarsz.

GARA Honnan tudod?

M. HOLLÓJÁNOS Az egyik kedvenc írómától. Ő jól ismerte Havannát, igaz még a szocialista idők előtt.

GARA Menjünk ebédelni. Gyalog menjünk le, hogy kifújjam magamból a whiskyt. Azután majd körülnézünk a nők irányában.

Ajtónyítás, ajtócsukás, gyors léptek.

M. HOLLÓJÁNOS Nem mehetünk le a lépcsőkön. Láncot húztak
elénk. Egyébként nem is bánom, nem szeretek lépcsőket mászni.
Menjünk liften.

GARA A lifthezelő ellenszenves és undorító pofa.

M. HOLLÓJÁNOS Majd megszokjuk ezt is.

*Jellegzetes csöngetés, amikor kinyílik, és amikor becsukódik a felvonó
ajtaja.*

GARA Undorító ez a pofa. És pisztolyt hord a segge fölött.

M. HOLLÓJÁNOS Majd lekenyerezzük valamivel.

GARA Mivel?

M. HOLLÓJÁNOS Még nem tudom. De majd kitalálom. Angeli-
na is segíthet.

A felvonó ajtaja nyílik és csukódik. Siető léptek.

GARA *(dühösen)* Miért zárják el előlünk a lépcsőket?!

ANGELINA A biztonságuk miatt. Mindenkit ellenőriznek, csak
felvonóval lehet közlekedni az emeletek között. Ide nem jöhet be
akárki.

M. HOLLÓJÁNOS Mr. Wormoldot manapság itt nehezen lehetne
beszervezni titkosügynöknek. Hasselbacher doktor sem ödög-
hetne részegen a folyosókon.

GARA Még mindig nem tudom, hogy ki a fene az a Wormold és
Hasselbacher doktor.

M. HOLLÓJÁNOS Mondtam már, hogy régi ismerőseim. Hassel-
bacher doktor egyébként meghalt. Egy bárszékről lótték le.

GARA Micsoda? Hol történt ez?

M. HOLLÓJÁNOS Itt Havannában. Hosszú mese.

ANGELINA Graham Green?

M. HOLLÓJÁNOS Ő bizony.

ANGELINA Megrendelhetem az ebédet?

M. HOLLÓJÁNOS Én valami megbízható ételt kérek. Mondjuk
marhahúst.

GARA Nekem mindegy.

*Edénycsörgés. Halk zene szól a háttérből. Felszolgálási zajok, evőeszközök
csörgése, enni kezdenek.*

GARA Együk meg minél gyorsabban ezt az akármit. Aztán el kell
mennünk zoknit venni.

ANGELINA *(zavartan)* Kicsit nehéz lesz...

GARA Hogyhogy nehéz lesz? Van pénzem! Kaptam pesókat ettől
a Saurától.

Szokásos étkezési zajok, a pincérek távoli spanyol beszéde, háttérzene.

M. HOLLÓJÁNOS Nekem nincs szükségem zoknikra. Elálmo-
sodtam. Én ebéd után mindig alszom. Még Havannában is.

GARA Mi Angelinával elmegyünk vásárolni.

Léptek zaja. Felvonó zúgása. Elhalkuló zene.

GARA Hová a jó istenbe küldtek bennünket? Ebben a városban nin-
csenek boltok. Végiggyalogoltam fél Havannát, mire Angelina talált
egy silány áruházat, de ott nem akartak kiszolgálni, mert nincs vá-
sárlási jegyem. Dollárokat is kínálgattam nekik, de ők vásárlási je-
gyet követeltek, végül egy öreg néger megsajnálta, és eladott nekem
egy cetlit, ezzel szereztem egy pár zoknit. Most van összesen két
pár zoknim, izzadok a melegben, és állandóan bűdös lesz a lábam.

M. HOLLÓJÁNOS *(álmosan)* Hordhatod az én zoknijaimat is.

GARA Kialudtad magad?

M. HOLLÓJÁNOS Igen. Lehet, hogy még boldog is leszek ebben
a meleg városban. Ha találok egy szép lányt, aki nem olyan so-
vány, mint Angelina.

GARA Sohasem leszel boldog ebben a városban. Itt még gyufája
sincs senkinek. Az áruház előtt rágyújtottam egy cigarettára, erre
legalább tízen megrohantak és tüzet kértek tőlem. Milyen város
az, ahol még gyufa sincs? Pedig az őslakos indiánoknak még
minden megtermett itt szinte magától.

M. HOLLÓJÁNOS Nekem rengeteg gyufám van. A világ összes
szállodájából ellopok a reklámgyufákat.

Gyufasercenés, rágyújtanak.

GARA Nőket ide nem hozhatunk föl. Úgy őrzik ezt a szállodát, mint egy fegyverraktárt. Mi a fenét őriznek? Rajtunk kívül egy-két orosz vagy bolgár delegáció lődörög itt. A lépcsőket lezárták, minden kong az ürességtől, és én utálok az ürességet.

M. HOLLÓJÁNOS Majd mi betöltjük ezt az ürességet. Gyönyörű kubai nőket hozunk föl a szobánkba.

GARA Hogyan?

M. HOLLÓJÁNOS Lefizetjük a liftkezelőt.

GARA Mivel? Ezeknek még a dollár sem kell. Mivel fizetjük le ezeket a gyanakvó brigantikát?

M. HOLLÓJÁNOS Gyufával... *(Halk öltözködési neszezés hallatszik.)* Úgy látom, beesteledett, mehetünk vacsorázni.

GARA Angelina már türelmetlenül és éhesen vár bennünket az előcsarnokban. Láttad, hogy mennyi mindent megevett ebédre?

M. HOLLÓJÁNOS Láttam.

GARA Nem értem, hogy hová fér abba a sovány testbe, az a sok kaja.

M. HOLLÓJÁNOS Én sem értem.

GARA Biztos vagyok benne, hogy vacsorára is rengeteget fog zabálni.

M. HOLLÓJÁNOS Kivárjuk. Azután belevetjük magunkat az éjszakai életbe. Előbb azonban a pisztolyos felvonókezelőt meglátgylatom egy gyufásdobozzal... Ez talán jó lesz. Olaszországban a Garda-tó mellett loptam egy szállodából. Ha jól látom, Sirmionét ábrázolja.

Léptek zaja, liftzúgás.

RATKÓBALTICS Engedjék meg, hogy bemutatkozzam. Ratkó Balticsnak hívnak. Egy ismert belgrádi külkereskedelmi vállalatnak vagyok a képviselője. Megtudtam, hogy hazai írók érkeztek ide...

M. HOLLÓJÁNOS Hirtelenében azt hittem, hogy angol titkosügynökbé botlottunk.

RATKÓBALTICS Ne vicceljen már! Crna Gorából jöttem ide, és nagyon egyedül érzem magam.

GARA Melyik nemzetségből származol?

RATKÓBALTICS A Cucákból.

GARA Őket nem szeretem túlságosan, de azért örülök, hogy találkoztunk.

RATKÓBALTICS Én is örülök a honfitársaimnak. Ma éjszaka a vendégeim vagytok. Jobbnál jobb helyekre viszlek el benneteket.

M. HOLLÓJÁNOS Előbb gondoskodnunk kell Angelináról.

GARA Angelina! Te most vacsorázzál meg, aztán menjél haza aludni. Gyöngé vagy és elfáradtál. Mi pedig szétnézünk a kubai nők körében.

ANGELINA *(riadtan)* De nekem magukkal kell maradnom. Ezért fizetnek, és...

M. HOLLÓJÁNOS Menjél aludni, és hízzál meg egy kicsit.

ANGELINA Az utcákon ünnepség van...

M. HOLLÓJÁNOS Ez kell nekünk. Lássuk az ünnepséget, te meg szedjél egy-két kilót magadra.

Ünneplés zaja hallatszik először távolabbról, azután egyre közelebből, férfiak és nők énekelnek vidáman, spanyol nyelven.

RATKÓBALTICS Ritka pillanatot fogtunk ki. Ingyen sört osztanak a népek.

GARA Papírzacskókban?

RATKÓBALTICS Nincs poharuk, ezért papírzacskókban mérik a sört. A kubaiak már két zacskó sörtől is jókedvűek lesznek és könnyen kezelhetőek. Igazán szeretetreméltó emberek.

A zaj egyre jobban felerősödik, a beszélgetés hangosabb lesz.

GARA Menjünk a nők közé. Ebben a városban állítólag szebbnél szebb nők nyüzsögnek. Egy skatulya gyufáért a legszebbet is felvihetjük a szobánkba.

RATKÓBALTICS Ez ma már nem egészen ilyen egyszerű. Gyerekek utánam, van itt egy nagyon tiszta kis bár, ahová csak kül-

földieket és válogatott kubaikat engednek be. Az útleveél nálatok van?

M. HOLLÓJÁNOS Nálunk van.

Az ünneplők éneklése és zajongása elhalkul, megszűnik. Pohárcsörgés hallatszik.

M. HOLLÓJÁNOS Úgy hallottam, hogy ezen az éghajlaton koktélokat szoktak inni. Mit javasolsz?

RATKÓBALTICS Daiquirit. Minden valamirevaló író kipróbálta már, és majdnem mindegyik dicsérte.

M. HOLLÓJÁNOS Mi az a daiquiri?

RATKÓBALTICS Nem tudom pontosan, hogy miből kotyvasztják össze, de rum, citromlé, cukor és sok turmixolt jég van benne. Majdnem olyan, mint a fagylalt, valamivel persze töményebb, és persze jókedvre deríti az embert.

M. HOLLÓJÁNOS Ezt kérem.

GARA Én maradok a whiskynél.

M. HOLLÓJÁNOS Megint be fogsz rúgni.

GARA Nem baj. Hol vannak a szép kubai nők?

RATKÓBALTICS Én nem nagyon kapkodnék értük.

GARA Miért?

RATKÓBALTICS Három vagy négy hónappal ezelőtt itt járt egy barátom és hát... közeli viszonyba keveredett egy itteni nővel. Amikor hazament, furcsa tüneteket észlelt az alsó testrészen, kórházba vitték, az orvosok vizsgálgatták és tanácstalanok voltak, számukra ismeretlen kórokozókra bukkantak, végül kénytelenek voltak eltávolítani a barátom egyik heréjét.

GARA Vagyis kiherélték?!

RATKÓBALTICS Így is mondhatnánk.

GARA *(felháborodva)* Úristen, micsoda helyre küldtek bennünket! Máris teljesen kihültem a köldökömtől lefelé, az ágyékom jéghideg. Nem csodálom, hogy az őslakos indiánok kiirtották magukat. Hogyan szaporodnak itt egyáltalán az emberek?

RATKÓBALTICS Szeretik a szerelmet. És gyakorolják is mindeütt. Még a tengerben is. Fürdés közben a meleg tengeri vízben. Az itteni férfiak nyilván ellenállóbbak a helybéli nyavalyákkal szemben, észre sem veszik az olyan betegségeket, amiktől a magunkfajtaikat kiherélik.

GARA Teljesen kihültem. Lehet, hogy egész életemben impotens maradok.

RATKÓBALTICS Egyél sok osztrigát. Az osztriga garantáltan fokozza a férfiasságot.

M. HOLLÓJÁNOS Én inkább még egy daiquirit kérek.

GARA Én meg még egy whiskyt.

Pohárcsörgés, italozás.

M. HOLLÓJÁNOS Gondoskodnunk kellene Angelináról. Szerintem még mindig a szálloda előcsarnokában ül, és nagyon bánatos, mert nem tud rólunk jelentést írni.

GARA Nem érdekelnék a nők. Még Angelina sem. Nem akarom, hogy kiheréljenek. Aludni akarok.

M. HOLLÓJÁNOS Majd én eligazítom Angelinát.

RATKÓBALTICS Holnap is a vendégeim vagytok.

Fokozatosan ismét felerősödik az ünnepi zajongás, mivel kimentek a bárból, aztán a zaj elhalkul, mert M. Holló János betér a szállodába.

ANGELINA Muszáj volt megvárnom magát. Tudnom kell, hogy mit csinálnak, minden napról referálnom kell.

M. HOLLÓJÁNOS Igyál meg egy vitamindús koktélt. Felélénkít, és utána már játszi könnyedséggel referálsz, és talán még ki is gömbölyödsz egy kicsit. Én majd a hideg daiquiritől gömbölyödök ki.

ANGELINA Narancsitalt kérnék.

M. HOLLÓJÁNOS Rendeld meg, te tudsz spanyolul.

Angelina halk spanyol nyelvű italrendelése hallatszik.

M. HOLLÓJÁNOS Nem érzed magad néha egyedül e furcsa és idegen városban?

ANGELINA Állandóan egyedül vagyok. Nem érzem magam jól itt. Az emberek nagyon kedvesek, de nagyon szegények, és a menzán pocsék kosztot kapunk.

M. HOLLÓJÁNOS Amíg velünk vagy, fejedelmien étkezhetsz.

ANGELINA Maguk elmennek két hét múlva, nekem meg maradnom kell.

M. HOLLÓJÁNOS Legalább tökéletesen megtanulsz spanyolul.

ANGELINA A kubaiak csúnyán, kifecamítva beszélnek a spanyol nyelvet. Például azt, hogy többé-kevésbé, úgy mondják, hogy „mao meno”, holott egészen másképp kell mondani.

M. HOLLÓJÁNOS Szerelmesnek kellene lenned. Sürgősen. Persze megfelelő férfiakba, akiket nem fertőznél meg titokzatos kórokkal.

ANGELINA Sohasem voltam szerelmes.

M. HOLLÓJÁNOS Ez nagy hiba. Szívesen elmesélnék egy történetet, a melyet egy ismert magyar író írt meg egy kelta lovagról, és aminek az a tanulsága, hogy az embernek okvetlenül szerelmesnek kell lennie.

ANGELINA (ásít) Fáradt vagyok. Elmegyek a kollégiumba. Holnap Matanzasba megyünk.

M. HOLLÓJÁNOS Hát akkor aludjuk ki magunkat Matanzas előtt. Hazakísérlek.

ANGELINA Nem, nem. Itt lakom a közelben, és ebben a városban mindenki biztonságban van.

M. HOLLÓJÁNOS Tehát amolyan kollégiumfélében laksz?

ANGELINA Olyasfélében. Egy magyar lány is lakik ott, Krámer Editnek hívják, ő Budapestről jött ide tanulni.

M. HOLLÓJÁNOS Szép lány?

ANGELINA Szép fekete haja van.

M. HOLLÓJÁNOS Mondd meg neki, hogy holnap délelőtt legyen az írószövetség előtt. Visszük őt is Matanzasba.

ANGELINA Nem hiszem, hogy Jimenez beleegyezik.

M. HOLLÓJÁNOS Bele fog egyezni. Most pedig búcsúzzunk el.

ANGELINA Remélem, jól érezte magát az első estén Havannában.

M. HOLLÓJÁNOS Mao-meno.

Utcai zaj, gépkocsik zúgása.

M. HOLLÓJÁNOS Te lennél Krámer Edit? Remélem, nem terjesztés titokzatos kórokat.

KRÁMER EDIT Nem. Nem terjeszték semmiféle kórokat.

M. HOLLÓJÁNOS Akkor szállj be az autóba. Matanzasba megyünk, és nagyon jól fogjuk érezni magunkat.

A háttérből Jimenez Saura gyors spanyol beszéde hallatszik, majd Angelina fordítása.

ANGELINA Jimenez azt mondja, hogy idegenek nem utazhatnak velünk.

M. HOLLÓJÁNOS Edit nem idegen, és nélküle én sem megyek sehová. Ebből pedig nemzetközi botrány lesz.

Halk spanyol nyelvű párbeszéd Angelina és Jimenez Saura között.

ANGELINA Edit is velünk jöhet.

M. HOLLÓJÁNOS Így képzeltem én is.

Gépkocsiajtók csapkodása, begyújtott autómotor zúgása, induló gépkocsi kerekeinek csikorgása hallatszik.

M. HOLLÓJÁNOS Honnan jöttél?

KRÁMER EDIT Budapestről. A nyolcadik kerületből.

M. HOLLÓJÁNOS Elég szép kerület. A lányok ott nagyon rövid szoknyában járnak.

KRÁMER EDIT Én itt is szeretek rövid szoknyában járni.

Motorzúgás közben a háttérben Angelina és Saura gyors spanyol párbeszéde hallatszik.

ANGELINA Jimenez szeretné elmesélni legújabb regényének a tartalmát. Egy írástudatlan fiúról szól, aki világhírű bokszoletta.

M. HOLLÓJÁNOS Ezúttal hanyagoljuk a bokszolókat, a nőkkel akarok foglalkozni.

Ismét halk és gyors spanyol párbeszéd hallatszik.

ANGELINA Jimenez azt kérdezi, hogy együtt maradhat-e sokáig egy soknemzetiségű ország? Esetleg széthullhat-e?

M. HOLLÓJÁNOS Bizony széthullhat.

GARA Ne mondjál ilyeneket külföldiek előtt. A mi országunk sohasem hullik szét.

M. HOLLÓJÁNOS Hagyjuk most a politikát. A nyolcadik kerületi lányokkal akarok foglalkozni Matanzasig, ott szépen megebédelünk, azután én lefekszem aludni, később pedig megfürdünk az óceánban.

Gépkocsi motorjának zúgása, amely fokozatosan átváltozik tengerzúgásba. Egyre kifejezettebben hallatszanak a tenger hullámainak a csapkodásai.

GARA Hé, te magyar író! Ébredj már fel! Gyere ide a partra.

Ismét a tenger zúgása, majd M. Holló János álmos hangja.

M. HOLLÓJÁNOS Miért ez a nagy láрма?

GARA Nagy eseményről maradtál le. Egy igazi regényíró nem hagyhat ki ilyesmit az ebéd utáni alvás miatt.

M. HOLLÓJÁNOS Miről van szó?

GARA Igaza van Ratkónak. Ezek a kubaiak még a tengerben is üzekednek. Bemennek nyakig a langyos vízbe és összebújnak. A fejük mozgásáról látszik, hogy mit csinálnak. A parton ülők meg ütemes rikoltozással és tapssal buzdítják őket.

M. HOLLÓJÁNOS Hol láttad ezt?

GARA Ott balra. Van ott egy amolyan népi strand. A helybéliek odajárnak fürödni. Látnod kellett volna...

M. HOLLÓJÁNOS Elég kellemetlen lehet a sós vízben. Különösen a nőknek.

GARA A kubaiak mégis csinálják.

M. HOLLÓJÁNOS Egyszer majd megnézem. De én továbbra is a szárazföldön akarom csinálni. A tengerben csupán fürödni óhajtok. Velem jössz, Editkém?

KRÁMER EDIT Természetesen.

M. HOLLÓJÁNOS Csak fürödni fogunk, azután majd keresünk egy-két szép kagylót, amit hazaviszek emlékebe Natásának.

ANGELINA A kagylókat nem szabad elvinni. A sziget másik oldalán, a Karib-tenger partján egyébként is szebb kagylók vannak, és oda is elmegyünk.

M. HOLLÓJÁNOS Azokat a kagylókat elvihetjük?

ANGELINA Nem. De az örök néha elnézőek.

M. HOLLÓJÁNOS Editkém, menjünk fürödni. Estig ki sem jövünk a vízből. De akkor majd csókolódzunk.

A tenger csobogása és távolról latin-amerikai zene hallatszik.

KRÁMER EDIT Már mindannyian elmentek vacsorázni.

M. HOLLÓJÁNOS Mi meg csókolódzni fogunk.

KRÁMER EDIT Nem lehet.

M. HOLLÓJÁNOS Mi van?

KRÁMER EDIT Nem tudom, mi történt velem. Megfájdult a szám. Napokkal ezelőtt kisebesedett a szájpaddlásom, és megrepedezett a nyelvem.

M. HOLLÓJÁNOS Hol van az a strand, ahol a helybéliek paráználkodnak?

KRÁMER EDIT Ott balra.

M. HOLLÓJÁNOS Menjünk oda. Bűnös hely kell most nekünk. Tüzet gyújtunk, te ráköpsz a parázsra, és felszippantod a felszálló párát. Reggel már úgy fogunk csókolódzni, mint a pinty.

Tűzropogás, hullámverés.

KRÁMER EDIT Meggyógyult a szám.

M. HOLLÓJÁNOS Akkor kezdhethük.

KRÁMER EDIT Kezdhethük. És estére majd folytatjuk Havannában.

Szeretkezés zajai, majd hullámverés, gépkocsi motorjának zúgása, végül pohárcsörgés, bárí zajok.

M. HOLLÓJÁNOS Tegnap bevált az ősi magyar gyógy mód. Edit ma reggel nagyon elevenen viselkedett az ágyban. És ma este is eljön a szállodába.

GARA Nem fog eljönni.

M. HOLLÓJÁNOS Miért?

GARA Az előbb kinn voltam azon a nagy téren, ahol fagyaltot árulnak. Rengeteg embert láttam sorban állni. Edittel is találkoztam. Egy nagydarab néger karján lógott.

Rövid szünet.

M. HOLLÓJÁNOS Angelina!

ANGELINA Tessék.

M. HOLLÓJÁNOS Ez az irigykedő montenegrói fickó azt állítja, hogy az előbb Editet egy nagydarab néger karján látta himbálódzni.

ANGELINA Néha felbukkan a közelében egy nagydarab néger is.

M. HOLLÓJÁNOS Mások is felbukkantak?

ANGELINA Hát... igen.

GARA Mégis igazam volt, amikor a tüzesvérű magyar nőkről beszéltem. És még finoman fogalmaztam. Az olcsó ringyók persze mindenféle kórságot összeszedhetnek. Aztán továbbadják. Nem csodálkoznék, ha néhány hónap múlva téged is kiherélnének.

M. HOLLÓJÁNOS Atyaúristen! Köldöktől lefelé teljesen kihültem.

ANGELINA Holnap megnézzük Hemingway házát.

M. HOLLÓJÁNOS A Karib-tengerhez szeretnék most menni, meleg vízben megfürödni, és egy szép kagylót előkaparni a homokból.

GARA Jól érzed magad?

M. HOLLÓJÁNOS Mao-meno.

ANGELINA A Karib-tengerhez is elmegyünk majd. De előbb megnézzük Hemingway házát. Már itt is a kocsi...

Autózúgás, majd repülőgép...

M. HOLLÓJÁNOS *(félíg hangosan)* Kedveltem Hemingwayt, szívesen megnéztem a házát, de azután, amit Editről megtudtam,

mindjárt a Karib-tenger mellé szerettem volna menni, de arra csak később került sor. Később találtam rá a szép rózsaszínű kagylóra, és a kagyló nem is olyan szép, mint amilyennek reméltem... Érdekes, ezek a kubaiak megkedvelték ezt az osztrigákban bizakodó rémes montenegrói fickót, adtak neki ajándékba egy szalmakalapot és egy szál cukornádat. Nekem viszont csak egy vékony verseskötetet ajándékoztak. Gara szalmakalappal a fején, cukornáddal a kezében szállt fel a repülőgépre. A harmadik whisky után elaludt. A szalmakalap félrecsúszott a fején, a cukornádat a térde közé szorítja. Ezzel nincs baj, a szalmakalapot kell gyakran helyreigazítani, háromnegyed óránként, óránként felébred, ilyenkor whiskyt kér.

GARA *(horkolva ébred)* ...whiskyt... Van még?

M. HOLLÓJÁNOS Van. Tessék...

GARA *(iszik)* Hol vagyunk...?

M. HOLLÓJÁNOS A jéghegyek fölött...

GARA Nem kellett volna azt bizonygatnod, hogy széthullik a mi szép országunk. Ez egyáltalán nem igaz.

M. HOLLÓJÁNOS Én egyáltalán nem bizonygattam semmit.

GARA De igenis bizonygattál. Pedig sohasem fog széthullani az ország. Tudod miért?

M. HOLLÓJÁNOS Nem tudom.

GARA Azért, mert engem a repülőtéren Janica fog várni. Tudod, hogy ki az a Janica?

M. HOLLÓJÁNOS Nem tudom.

GARA Egy horvát asszony. Elvált a horvát férjétől, és engem vár a repülőtéren. Ő a legszebb elvált asszony Horvátországban, és katolikus. Én viszont nem vagyok katolikus.

M. HOLLÓJÁNOS Tudom.

GARA A kubai nők is katolikusok. Meg a legtöbb magyar nő.

M. HOLLÓJÁNOS Ne beszéljünk erről.

GARA Janicával együtt fogom ünnepelni a katolikus karácsonyt. Hát ezért nem hullik szét az országunk. Nem kellett volna felelőtlenül fecsegned a kubaiak előtt.

M. HOLLÓJÁNOS Nem fecsegetem felelőtlenül.

GARA Milyen a katolikus karácsony?

M. HOLLÓJÁNOS Bensőséges.

GARA Én a hangos és vidám ünnepségeket szeretem. Téged ki vár a repülőtéren?

M. HOLLÓJÁNOS Talán Natasa. De nem biztos.

Leszáll a repülőgép, felerősödik, majd megszűnik a motorok zaja.

GARA Janica nincs itt a repülőtéren.

M. HOLLÓJÁNOS Natasa sincs itt.

GARA Lehet, hogy mégis széthullik ez az ország.

Vámosok kiabálása, halk, majd felerősödő balkáni zene.

Kéz- és gépiratból

A fafaragó művész baltája

hangjáték-szövegkönyv

SZEMÉLYEK

M. H. János (30-35 éves)

Teofil (20-25 éves)

Guberáló asszony (30-35 éves)

Csukott ajtó mögül vízcsobogás hallatszik, valaki zuhanyozik a fürdőszobában. Kopogás az ajtón.

GUBERÁLÓ ASSZONY Nehogy rám nyissa az ajtót!

M. H. JÁNOS Hogyan fejezné be ezt a mondatot: „A sivatagi homok felett furcsa árnyak...”

GUBERÁLÓ ASSZONY Nem értem, hogy mit mond!

M. H. JÁNOS Regényt írok Izsakhárról! És most elakadtam egy mondatnál!

GUBERÁLÓ ASSZONY Nem értem...!

M. H. JÁNOS *(halkan)* Soha többé nem fogok felhívni magamhoz olyan asszonyt, aki szemeteskannákból kenyérdarabokat gyűjt a disznóinak.

Megszűnik a vízcsobogás.

GUBERÁLÓ ASSZONY Lehet, hogy nem kellett volna feljönnöm magához.

M. H. JÁNOS Jobb helyen van itt, mint a szemeteskannák között.

GUBERÁLÓ ASSZONY Lent hagytam a zsákomat, félig már megtöltöttem kenyérdarabokkal.

M. H. JÁNOS Később majd teletölti, hazaviszi a disznóknak, és mindenki boldog lesz.

Kinyílik a fürdőszoba ajtaja.

GUBERÁLÓ ASSZONY Nem lett volna szabad feljönnöm magához. Nem is ismerjük egymást.

M. H. JÁNOS Egyszer már találkoztunk lent a ház előtt, és maga megajándékozott engem egy színházi látcsővel.

GUBERÁLÓ ASSZONY Azt is a szemétben találtam.

M. H. JÁNOS Nem baj. Aki nekem színházi látcsövet ajándékoz, azt én felhívom a lakásomba, megfürdetem, és kedves leszek hozzá. No, jöjjön be a szobába és üljön le.

Lépések hallatszanak, bemennek a szobába, leülnek.

GUBERÁLÓ ASSZONY Én még sohasem...

M. H. JÁNOS Látja, itt tartom a látcsövet az íróasztalomon. Látcsővel szoktam magát nézni, amikor a szemeteskannák fölött hajlong. De biztosíthatom, hogy így közről, egy szál törölközőben sokkal szebb, mint abban a savanyú szagú ruhájában távolról.

GUBERÁLÓ ASSZONY A szemétől savanyú szagú a ruhám. De hát kell a disznóknak az élelem, és az eldobott kenyérdarabok ingyen vannak. Ha tudná, hogy az emberek mennyi...

Távolabbról kulcscsörgés, kotorászás hallatszik.

M. H. JÁNOS Mit kellene tudnom az emberekről?

GUBERÁLÓ ASSZONY Valaki be akar jönni!

Rövid ideig csak ideges kulcscsörgés hallatszik.

M. H. JÁNOS Igen. Valaki matat a bejárati ajtónál.

GUBERÁLÓ ASSZONY Kicsoda?

M. H. JÁNOS Nem tudom. Lehet, hogy betörő.

GUBERÁLÓ ASSZONY Betörő?!

M. H. JÁNOS Bizonyára. És nem tudja, hogy én mindig nyitva tartom az ajtót. Igaz, hogy belülről benne van a zárban a kulcs, ezért nem boldogul az álkulcsaival. Tehát kezdő betörő. Tapasztalt betörő előbb becsöngetett volna a lakásba, és csak miután nem jelentkezik senki, akkor kezdett volna matatni a zár körül. Így olvastam az újságban.

GUBERÁLÓ ASSZONY Mit csináljunk?

M. H. JÁNOS Ezentúl zárni fogom a bejárati ajtót. Sőt felszereltek még két zárat.

GUBERÁLÓ ASSZONY Kicsit későn jutott eszébe.

M. H. JÁNOS Valamikor egy lengyel nagyváros szállodájában laktam, a szobám ajtaján három zár volt, és én mindig gondosan bezártam mind a hármat, de sohasem akartak betörni hozzám. Egyszer ugyan jött egy szakállas úr, de ő illedelmesen kopogott, bemutatkozott, közölte, hogy honfitársam, és azt is közölte, hogy ő az a híres cikkíró, aki nemrég keményen megtámadta hadügyminiszterünket, amiért az katonai dolgok helyett politikával foglalkozik. Sohasem hallottam az illető nevét, de azt mondtam, hogy olvastam a cikkét, mire nekem ajándékozta legújabb gyermekvers-kötetét. Mert a szakállas úr rendszeresen írt gyermekverseket, és mondhatom, nem is rosszakat.

A kulcscsörgés állandóan hallatszik a háttérben.

GUBERÁLÓ ASSZONY Mindjárt ránk nyitja az ajtót. Csináljon már valamit!

M. H. JÁNOS Sohasem volt még dolgom betörővel. Azaz hogy egyszer történt velem ehhez hasonló eset. Akkor éppen Szlovákiában laktam egy falusi házban, a Garam folyó mellett, és régi sebeimet nyalogattam. Napközben lejártam a Garam folyóra horgászni, a folyó túlsó partján pedig a közeli elmeógyógyintézet szelídebb ápolottjai kapálgatták a veteményes kertet, és minden fogásomat megtapsolták. Egy napon az egyik ápolt észrevétlenül átúsztatta a folyót, követett hazáig, és amikor az udvaron a halat pucoltam egy nagy konyhakéssel, bejött az udvarba, kivette kezemből a kést és ő folytatta a haltisztítást. Nem tudtam, hogy elmebeteg az illető, és nem nagyon bántam, hogy elvette a konyhakést, mert utálok halat pucolni. Aztán berontott két ápoló, elvonszolták a bolondot, azt mondták, hogy valamikor konyhakéssel szúrta le a sógorát, és hogy az elmeógyógyintézetben sohasem adnak kést a kezébe.

GUBERÁLÓ ASSZONY Legjobb lenne, ha elküldené a betörőt.

M. H. JÁNOS Fegyvert kellene szereznem. De nekem még konyhakésem sincs itthon... Azaz hogy várjunk csak! Van valahol egy baltám! Ha jól emlékszem, legutóbb a szekrény aljába, a levendulázacsó és két novella kézírata mellé tettem. *(Léptek, ajtócsikorgás.)* Megvan! Tessék!

GUBERÁLÓ ASSZONY Félelmetes szerszámnak látszik.

M. H. JÁNOS Egy fafaragó művésztől kaptam valahol egy magyarországi kastélyban, ahol nagy társaságban hangoskodtam egész éjszaka, ott volt a fafaragó művész is, nekem mindjárt megtetszett, mert szerényen és udvariasan viselkedett, és mert szép balta lógott az övé. Addig néztem vágyakozva a baltát, hogy végül nekem adta, és én akkor hajnalban, miközben a többiek ősi népdalokat énekeltek, a fafaragó művész baltájával vertem a taktust.

GUBERÁLÓ ASSZONY Most mit akar csinálni a baltával?

M. H. JÁNOS Elbánok a betörővel.

GUBERÁLÓ ASSZONY Ne!

Gyors léptek, hirtelen ajtónyitás, rövid dulakodás hangjai.

TEOFIL *(rémülten)* Itt lakik a...?

M. H. JÁNOS *(durván)* Nem lakik itt. *(Ismét rövid dulakodás, ajtócsapás, léptek.)* Íme a betörőnk. Cingáran, fehér ingben és vörös nyakkendőben. Vörös nyakkendőben akart betörni hozzám.

GUBERÁLÓ ASSZONY Én ...

TEOFIL *(rémülten)* Mit akar azzal a baltával?

M. H. JÁNOS Lecsaplak vele, ha menekülni próbálsz. Ül le.

TEOFIL Kérem...

M. H. JÁNOS Fürdés közben zavartad meg a hölgyet, aki egyébként is nagyon szemérmes. Emellett azonban ismert állattenyésztő. Nem láttad a kenyeres zsákját a szemeteskanálnak mellett?

TEOFIL Nem... És bocsánatot kérek...

M. H. JÁNOS Először próbálsz betörni egy lakásba?

TEOFIL Először.

M. H. JÁNOS Ügyetlen vagy. Hogy hívnak?

TEOFIL Teofilnak.

M. H. JÁNOS Elég ronda neved van.

TEOFIL Szüleim megelőzték a korukat. Abban az időben az emberek általában normális neveket adtak gyerekeiknek. Ma már viszont mindenki efféle neveket talál ki.

M. H. JÁNOS Örülj, hogy nem Izsakhárnak hívnak.

TEOFIL Ki az az Izsakhár?

M. H. JÁNOS Bibliai alak. Nem sokat szólnak róla, és ebből is látszik, hogy nehéz élete volt szegénynek. A törzsének a helyét pedig igen szerencsétlenül jelölték ki. Távol a tengertől, erdőktől és egyéb romantikus helyektől. Hogy fejeznéd be ezt a mondatot: „A sivatagi homok felett furcsa árnyak...”

TEOFIL ...suhantak.

M. H. JÁNOS Hogyan suhantak?

TEOFIL Nem tudom. Tegye félre azt a baltát.

M. H. JÁNOS Ezzel a baltával egyszer egy egész énekkart vezényeltem. Egy szép kastély dísztermében.

TEOFIL Engedjen ki a lakásból. Soha többet nem jövök erre.

M. H. JÁNOS Nem úszod meg ilyen könnyen.

TEOFIL Mit akar velem csinálni?

M. H. JÁNOS Majd meglátod hamarosan.

TEOFIL Megnézhetem azt a látsövét?

M. H. JÁNOS Nem!

Csattanás, a baltával az asztalra csap.

TEOFIL *(dadog)* Maga megőrült. Kis híján levágta az ujjaimat.

M. H. JÁNOS Egyszer lefegyvereztem egy elmebeteget. Dühöngő őrült volt, nagy konyhakéssel támadt rám, a közelben nem volt senki, egy félig kihalt falu házában udvarában dulakodtunk, és én elvettem tőle a kést. Később halat pucoltam azzal a késsel.

TEOFIL Én nem akarom megtámadni magát.

M. H. JÁNOS Egy szakállas terroristával is elbántam. Szállodaszobában rontott nekem, ott bántam el vele.

TEOFIL Igazi terrorista volt?

M. H. JÁNOS Igazi. Merényletet szervezett a hadügyminiszter ellen, és felforgató tartalmú könyveket írt és terjesztett.

TEOFIL Nem hiszem, hogy simán elbánt egy igazi terroristával.

M. H. JÁNOS Pedig elhiheted. Egy lengyel városban történt a dolog, a város régi emeletes házai felett egész nap varjak károgtak. Sohasem láttam annyi varjút nagyváros felett. Itt rontott rám a terrorista, de én elbántam vele.

TEOFIL Mit tenne, ha most felugranék és kirohannék a lakásból?

M. H. JÁNOS Utánad dobnám a baltát, és pontosan eltalálnálak a két lapockád között. Engem Zöldi Jóska tanított baltadobálásra.

TEOFIL Az meg kicsoda?

M. H. JÁNOS Ácsmester. Húsz méterről is belevágta az ácsbaltát a gerendába. Valamikor falusi háztetőket építettünk együtt. Sokat tudnék mesélni Zöldi Jóskáról.

TEOFIL Ne meséljen! Inkább...

M. H. JÁNOS Kitűnő ácsmester. De elment vendégmunkásnak Németországba, és ott a körfűrész levágta két ujját. Mert ott már nem ácsbaltával, hanem körfűrészszel dolgoznak az ácsok. Most segélyből tengődik. És nem hiszem, hogy dobálja már a baltát.

GUBERÁLÓ ASSZONY Végül is mit szándékozik csinálni a betörőjével?

M. H. JÁNOS Asszonyom, megkérem, hogy vegye át tőlem ezt a baltát, és tartsa szemmel Teofilt. Én meg hátrakötöm a kezét, aztán levezetjük az utcára, és megmutatjuk az embereknek, hadd szégyellje magát.

GUBERÁLÓ ASSZONY Én nem veszem kézbe azt a szekercét.

M. H. JÁNOS Kár. A világ legjobb fafaragó művésztől kaptam. Városok főterein állnak a szobrai. A szobrokat ezzel a baltával faragta ki.

GUBERÁLÓ ASSZONY Engedje el ezt a fiatalembert.

M. H. JÁNOS Nem tehetem. El akarta lopni a száz márkámat.

TEOFIL Hogyhogy száz márkáját?

M. H. JÁNOS Száz német márka a megtakarított pénzem. Abból az előlegből vettem, amit az Izsakhárról szóló regényemre kaptam.

GUBERÁLÓ ASSZONY Emlékszem már Izsakhárra! Jákob és Lea fia.

M. H. JÁNOS Maga olvassa a Bibliát?

GUBERÁLÓ ASSZONY Régen olvastam.

TEOFIL Ha tudtam volna, hogy csak száz márkája van, nem is próbáltam volna betörni magához. Most pedig elmegyek.

M. H. JÁNOS Ne mozdulj!

Sietős léptek, csattanás, az asszony felsikolt, M. H. J. a bejárati ajtóba vágta a baltát.

TEOFIL *(szinte visítva)* Maga tisztára megőrült!?

Ajtócsapkodás, a lépcsőházból távolodó rohanó léptek zaja hallatszik.

M. H. JÁNOS Hát elment. *(Lassan távolodó, majd közeledő léptek zaja.)* A balta szépen megállt az ajtóban. Kis híján eltaláltam a szerencsétlen fickót. Pedig nagyon mellé céloztam. Csak meg akartam ijeszteni.

GUBERÁLÓ ASSZONY Megijesztette. Meg engem is halálra rémisztett. Üljön le, és írja a regényét Izsakhárról.

M. H. JÁNOS Elakadtam.

GUBERÁLÓ ASSZONY Izsakhárról keveset ír a Biblia. Alig néhány mondatot. Aztán később még ír egy Izsakhár nemzetségbeli férfiról, de az, azt hiszem, valami aljas dolgot cselekedett.

M. H. JÁNOS Izsakhárral csúnyán elbántak a Bibliában. Jóformán mindent nekem kell kitalálni róla. De azért mi kedvesek lehetnénk egymáshoz most már.

GUBERÁLÓ ASSZONY Jöjjön el egyszer hozzánk. Szép házunk van a város szélén. Bemutatom a férjemnek. Asztrológus. Horoszkópokat csinál. Elkészíti a maga horoszkópját is.

M. H. JÁNOS Nem hiszek az ilyesmiben.

GUBERÁLÓ ASSZONY Megnézhetné a disznóimat is. Nagyon szépen híznak az összeguberált kenyérdarabokon.

M. H. JÁNOS Lehet, hogy elmegyek egyszer. De most is kedvesek lehetnénk egymáshoz.

GUBERÁLÓ ASSZONY Behúzhatom a függönyt az ablakon?
M. H. JÁNOS Természetesen.

Rövid ideig csönd, majd a függönykarikák csörgése hallatszik.

GUBERÁLÓ ASSZONY Jézusom! eltűnt a kenyeres zsákom.
M. H. JÁNOS Mi? *(Mozgolódás hallatszik a szobában.)* Tényleg eltűnt. *(Szomorúan.)* Teofil lopta el. A kis nyikhaj.

GUBERÁLÓ ASSZONY Miért lopta volna el Teofil? Disznóknak való kenyérdarabok voltak a zsákban.

M. H. JÁNOS Éhes volt szegény Teofil. Meg kellett volna etetnem. Meg kellett volna tömnöm. Akkor lehet, hogy jó útra tért volna.

GUBERÁLÓ ASSZONY Kezdek elölről a kenyérgyűjtést. Fel kell öltöznöm. Nem maradhatok most itt.

M. H. JÁNOS *(sóhaj)* Jöjjön fel máskor is.

GUBERÁLÓ ASSZONY *(öltözködés közben)* Feljövök. Majd ha ismét találok valami magának valót a szemétkben. Látcsövet vagy ilyesmit.

M. H. JÁNOS Hogyan fejezné be ezt a mondatot: „A sivatagi homok felett furcsa árnyak...”

GUBERÁLÓ ASSZONY ...lebegtek, ...vagy rebegtek.

M. H. JÁNOS Hogyan lebegtek vagy rebegtek?

GUBERÁLÓ ASSZONY Azt nem tudom. *(Ajtónyitás.)* Kezdjen talán bele egy másik mondatba.

M. H. JÁNOS Előbb vissza kell raknom a helyére a fafaragó művész baltáját. A levendula és a novellák mellé.

Ajtócsukás, lépcsőházban távolodó léptek zaja.

Gépiratból

A fehér sündisznó

hangjáték-szövegkönyv

SZEREPLŐK

M. Holló János 30 éves
Guberáló asszony 30-35 éves
Ervin: 35-40 éves
Motoros 20-25 éves
Pincér 45-50 éves

Szentimentális, de kissé mégis disszonáns zene, amely a későbbi történések folyamán is felhangzik időnként. Csöngetés. Léptek zaja, ajtónyitás.

GUBERÁLÓ ASSZONY Hát mégis feljöttem ismét magához. Pedig a múltkor...

M. H. J. Megtöltötte a kenyeres zsákját a disznóknak?

G. ASSZONY Igen.

M. H. J. Jöjjön be. *(Ajtócsukás.)*

G. ASSZONY A múltkor, amikor feljöttem, egy szekercével hadonászott.

M. H. J. Akkor éppen egy betörő rontott rám. Teofilnak hívták, de én elbántam vele.

G. ASSZONY Emlékszem Teofilra. Ijedt, sovány fiúcska volt, baltával is elbánhatott volna vele. Hol van most a baltája?

M. H. J. A megszokott helyén. A szekrény alján, a fényképalbumok és a levendulászacskó mellett.

G. ASSZONY Hoztam magának valamit. Nézze!... Egy fekete kavicsot.

M. H. J. Érdekes kódarab. Olyan, mint egy egér, csak a farka hiányzik.

G. ASSZONY Inkább olyan, mint egy kis sündisznó.

M. H. J. Lehet... Igen... Pontosan olyan, mint egy sündisznó. És nekem most éppen sündisznóra van szükségem. Az utóbbi időben svábbogarak jelentek meg a fürdőszobámban. Esténként elő-

bújnak a falakból, és egész éjszaka futkároznak a fürdőszobában. Úgy tudom, a sündisznó felfalja a svábbogarakat.

G. ASSZONY Ez a sündisznó kőből van. De otthon, a kertünkben van egy igazi sündisznó is.

M. H. J. A svábbogarak csúfak és buták. Nem tudják megkülönböztetni a kővé merevedett sündisznót az igazi sündisznótól. Esténként majd beteszem a fürdőszobába a sündisznómat, a svábbogarak biztosan megriadnak tőle, és elszöknek a szomszéd épületbe, aminek nagyon örülnék, mert valaki onnan katonai távcsővel szokta figyelni az ablakomat, és ez néha idegesít.

G. ASSZONY (*riadtan*) Nem szeretném, ha valaki meglátná, hogy feljöttem magához.

M. H. J. Behúzhatom a függönyöket. Senki sem láthat be a lakásba, még katonai távcsővel sem. Így hát csak én látom magát. És örülök, hogy láthatom, mert nagyon szép, és mindig olyan holmikat ad nekem, amire éppen a legnagyobb szükségem van: például erre a sündisznóra is.

G. ASSZONY Az emberek mindenfélét eldobálnak a szemétkébe. Szép holmikat is, de leginkább bűzös holmikat.

M. H. J. Érzem a ruháján. Nem a sündisznó szagát, hanem a romlott ételek savanyú penészszagát.

G. ASSZONY Az emberek mindenfélét eldobálnak. Szerencsére kenyérdarabokat is jócskán. És azt összegyűjtöttem a disznóimnak.

M. H. J. Okos dolog. De most már talán kedvesebbek is lehetnének egymáshoz.

G. ASSZONY Majd levetem a ruhámat.

M. H. J. Én meg behúzom a függönyöket.

Függönyhúzás, motozás, mozgás a szobában.

G. ASSZONY (*halkan*) Hogy halad az Izsakhárról szóló regényével?

M. H. J. (*türelmetlenül*) Izsakhárról beszélhetünk később is.

G. ASSZONY Szeretném, ha most mesélne róla.

M. H. J. (*sóhaj*) Meg vagyok elégedve Izsakhárral. Most írtam meg egy hosszú fejezetet az öszvérekről.

G. ASSZONY Az öszvérekről?!

M. H. J. Igen. A bibliai időkben is voltak már öszvérek. A baj csupán az, hogy én egész életemben csak egyetlen öszvért láttam, még gyermekkoromban egy falusi vásáron, és az igen rosszindulatú öszvér volt, miközben a vásároló emberek alkudoztak körülötte, egyszer csak hátracsapta a füleit és hasbarúgott egy cigány lókupecot. A kupec összezsuklott és a földre hajtotta a fejét. A vásároló emberek később rumot itattak vele, és ettől valamelyest rendbe jött.

G. ASSZONY Ilyen csúnya élményei maradtak gyermekkorából?

M. H. J. Az öszvérekről igen. Ebből kifolyólag Izsakhár öszvérei is minduntalan hátracsapják a füleiket, amire egyébként jó okuk van, mert azokban az ősrégi időkben homokvihar tombolt, és a homokvihar érthetően nyugtalanította és idegesítette az állatokat és az embereket egyaránt. Izsakhár szolgáljaival és hajcsáraival több mint kétszáz öszvért terelget hazafelé a táborába, a sivatagban terelgettek az öszvéreket, itt kapja el őket a homokvihar, ami nyugtalanítja az amúgy is rossz természetű állatokat, és egy ingerült öszvér hasba rúgja az egyik hajcsárt, aki összezsuklik és a homokba fúrja a fejét, jajgat, mert eltörött három bordája, nagyon fáj a gyomra és az oldala. Szerencsére később alábbhagyott a vihar, és akkor rábukantak egy sátorra, a sátor előtt hosszú szakállú bölcs öregember üldögélt, és különféle gyógyfüvekből gyógyteákat főzött. A lesérült öszvérhajcsárt megittatták gyógyteával, ezek után már nem fáj a gyomra és az oldala. A fejezet végén Izsakhárék hazaérkeznek az öszvérekkel, és asszonyaik nagy örömmel fogadják őket.

G. ASSZONY Sajnálom a cigány lókupecot meg a szegény öszvérhajcsárt. Úgy látom, maga kedveli a kegyetlen történeteket.

M. H. J. A kedves történeteket is szeretem. Ezért hát egy időre talán hanyagoljuk Izsakhárt és a bibliai történeteket. Legyünk kedvesek egymáshoz.

Ágyjelenet neszei, a kezdetben hallott zene előbb halkan, majd felerősödve, azután elhalkul, rövid szünet.

G. ASSZONY Mire gondol most?

M. H. J. A svábbogarakra.

G. ASSZONY *(csalódottan)* Azt hittem, másra gondol.

M. H. J. Az előbb még másra gondoltam. De most a svábbogarakra gondolok. Félek, hogy esetleg rosszul sikerül a kísérletem a sündisznóval. Előfordulhat, hogy ha este beteszem a fürdőszobába, az ostoba svábbogarak megriadnak tőle, de nem a szemközti házba menekülnek, hanem szétszaladnak a lakásba, és még az íróasztalomra is felmásznak. Akkor pedig kénytelen leszek elővenni a baltát a szekrényből és felszeletelni a ronda csótányokat.

G. ASSZONY Ne beszéljen ilyen szörnyűségeket. Irtsa ki a szívéből a gyűlöletet. Már az az eset Teofillal is...

M. H. J. Miután elintéztem a svábbogarakat, a baltát kiteszem az ablakba. Az az illető, aki a szemközti bérházból szokott idebámulni, ha meglátja a baltát, egész biztosan megijed tőle. Ő nem tudja, hogy ez a balta valamikor egy fafaragó művésze volt, és hogy gyönyörű faszobrok alkotására szolgált, csak annyit fog látni, hogy gyilkos fegyverrel rendelkezem, és szükség esetén használni is tudom. Ezek után talán másfelé fordítja a távcsövét.

G. ASSZONY Maga nemcsak kedveli a kegyetlen történeteket, de hajlamos is a kegyetlenkedésre.

M. H. J. Igen. Hajlamos vagyok a kegyetlenkedésre.

G. ASSZONY El kell, hogy jöjjön hozzánk. Beszélnie kell a férjemmel.

M. H. J. Nem szeretek férjekkel beszélgetni. És ő sem örülne, ha véletlenül megtudná, hogy mi ketten ilyen szépen összebújtunk az ágyban.

G. ASSZONY Az én férjem nagyon szelíd és okos ember. Asztrológus. Elkészíthetné a maga horoszkópját is. De ezenkívül még sokmindenhez ért. Szeretetté változtatja a gyűlöletet és kiirtja a szívekből a kegyetlenséget.

M. H. J. Jól van. Egyszer majd elmegyek a férjéhez. De akkor a sündisznójukat is szeretném megnézni. Látni szeretnék egy élő sündisznót, ami felfalja a kártékony rovarokat.

G. ASSZONY Még ma elmegyünk a férjemhez.

M. H. J. Ma estére más terveim vannak. A Bibliát kell tanulmányoznom, hátha találok benne valamiféle eligazítást a sivatagi és félsivatagi földterületek megműveléséről. Izsakhár öszvéreit most már munkába kell fogni.

G. ASSZONY Hadd pihenjenek még a szegény öszvérek. Fárasztó utat tettek meg a homokviharban.

M. H. J. Az öszvérek rossz természetű állatok, és ha sokáig lustálkodni hagyjuk őket...

G. ASSZONY Ragaszkodom hozzá, hogy még ma beszéljen a férjemmel. Ha ezt nem teszi meg, nem fogok többé feljönni magához.

M. H. J. Akkor hát öltözzünk. Szeretném, ha máskor is feljönné hozzám.

Ágynyikorgás, ruhasuhogás, felkelnek, öltözködnek.

G. ASSZONY Most sajnos megint savanyú szemétszagú leszek ebben a ruhában.

M. H. J. Máris érzem.

G. ASSZONY Otthon, ha megettettem a disznókat, majd átöltözőm tiszta ruhába.

M. H. J. Szeretném magát látni tiszta ruhában. De a sündisznót is szeretném látni.

G. ASSZONY Majd megmutatom.

M. H. J. Felőlem indulhatunk.

Ajtónyitás, ajtócsukás, majd M. H. J. kulcsra zárja az ajtót, lépcsőkön mennek lefelé, lábdobogás.

G. ASSZONY Ebben a lépcsőházban is kissé szemétszag van.

M. H. J. A bérházak folyosóin általában áporodott a levegő. Jó volna szép kertes házban lakni.

G. ASSZONY Nekünk szép kertes házunk van.

M. H. J. Mindjárt gondoltam. Disznókat csak kertes házban lehet nevelni.

M. H. J. Hol van a kenyereszsákja?

G. ASSZONY Itt van, a ház előtt.

M. H. J. Majd én viszem haza.

G. ASSZONY Elég nehéz a zsák.

M. H. J. Ha maga elbírja mindennap, én is elvihetem egyszer.

G. ASSZONY Én már megszoktam. Egyébként itt van a zsák.

M. H. J. *(nyögve vállára emeli a zsákot)* Tényleg nehéz.

Elindulnak, a továbbiakban az utcán menet közben beszélgetnek, M. H. J. kissé nehezen lélegezve.

Nem lehetne azokat a disznókat valami könnyebb eledellel táplálni?

G. ASSZONY A kenyér ingyen van. Csak be kell gyűjteni a szemeteskannákból. És a disznók gyorsan híznak tőle.

M. H. J. Inkább öszvéreket kellene tenyésztenie. Azok talán könnyebb eledelt esznek.

G. ASSZONY Nem tudom, hogy mit esznek az öszvérek.

M. H. J. Én sem tudom. Ennek is utána kell még néznem.

G. ASSZONY Az öszvérek eledele sem lehet könnyű.

M. H. J. Hrabovszki barátom kellene most ide.

G. ASSZONY Ki az a Hrabovszki barátja?

M. H. J. Erős ember. Súlyemelő volt valamikor. Aztán egy alkalommal berúgott és fojtogatni kezdte az egyik ismerősét, az meg kétségbeesésében kést rántott és a combjába szúrt Hrabovszkinak. Hrabovszki akkor sok vért vesztített és igen legyöngült.

G. ASSZONY Már megint kegyetlen történeteket mesél.

M. H. J. Meg is írtam egy novellában ezt a kegyetlen történetet.

Hozzáértő irodalmárok dicsérték a novellát.

G. ASSZONY Én nem dicsérem.

M. H. J. Hrabovszki egyébként később felépült sérüléséből és megint erős lett. Könnyedén elvinné azt a kenyereszsákot.

G. ASSZONY Átvehetem, ha akarja.

M. H. J. Ezt nem engedhetem meg. Tulajdonképpen én is erős férfi vagyok, és még senki sem szúrt belém kést. Messze van a házuk?

G. ASSZONY Nincs messze, itt lakunk a bérházak mögött, ahol a kertes házak kezdődnek.

M. H. J. Elég sok kocsmát látok erre felé,

G. ASSZONY Állandóan szaporodnak az efféle bűnös helyek.

M. H. J. Szívesen betérnék egy ilyen bűnös helyre. Úgy hallottam, hogy a nehéz terheket cipelő emberek általában erős italokkal melegítik és erősítik az izmaikat, és az én hátizmaim is kezdenek elzsibbadni.

G. ASSZONY Nem megyünk kocsmába. Sok ott a részeg ember, akikben egyre több a gyűlölet és a kegyetlenség. *(Erős motorzúgás, lárma, nevetés hallatszik a közelükben.)* És egyre több az ilyen bukósiskos fiatal, ők is sokat isznak, bömböltetik a motorokat, és az ő szívük sem tiszta már.

M. H. J. A férje megtisztíthatná a szívüket.

G. ASSZONY Sok embert meggyógyított már a férjen. Magát is meg fogja gyógyítani. És ezeket a fiatalembereket is.

M. H. J. Ha így van, akkor nem hiába cipelem a zsákot.

G. ASSZONY Ne lepődjön meg férjem kinézetén. Kissé furcsán...

M. H. J. Csúnya?

G. ASSZONY Nem csúnya. De kissé furcsán öltözködik. Leginkább sötétbarna csuhát hord, mint a szerzetesek, és nyakában ezüstláncon fehér madár lóg. A fehér madár olyan, mint a kereszt, de nem kereszt, hanem csontból kifaragott madár.

M. H. J. Jó, nem fogok meglepődni.

G. ASSZONY Megérkeztünk. Ez a mi házunk.

Dühös kutyaugatás hallatszik.

M. H. J. Tényleg szép házuk van. A kutájuk azonban csúnya és rossz természetű, mint Izsakhár öszvérei.

G. ASSZONY *(a kutjának)* Nyughass, kicsikém.

A kutya elhallgat.

Látja, néhány szép szóval mindent el lehet intézni.

M. H. J. Letehetem a zsákot?

G. ASSZONY Tegye le. Köszönöm, hogy segített.

M. H. J. *(megkönnyebbülten felsóhajt)* Megfájdult a vállam.

G. ASSZONY Meg kell etetnem a disznókat. Velem jön?

M. H. J. Én a sündisznót szeretném látni.

G. ASSZONY A sündisznó csak sötétedéskor jön elő. Sötétben vadászik a kártékony rovarokra.

M. H. J. Addig talán megnézhetném a férjét.

G. ASSZONY Menjünk be a házba.

Ajtónyitás, ajtócsukódás.

Ez itt a férjem.

M. H. J. Jó napot kívánok. M. Holló János vagyok.

ERVIN Jó napot kívánok. Ervin vagyok.

G. ASSZONY Én most megetetem a disznókat. Maguk beszélgesenek addig.

Távolodó léptek. Ajtó.

M. H. J. *(rövid szünet után zavartan köhög)* Szép, tágas házuk van. Úgy látszik, kifizetődik a disznóhizlalás az összeguberált kenyérdarabokkal.

ERVIN *(enyhén hülye)* Maga ugyebár gyűlöl engem.

M. H. J. *(elképedve)* Nem gyűlölöm. Miért gyűlölném?

ERVIN A szemén látom, hogy gyűlöl engem. De azért én egyáltalán nem haragszom magára.

M. H. J. *(meglepve)* Én sem haragszom.

ERVIN *(majdnem könnyörögve)* Vallja be, hogy gyűlöl engem.

M. H. J. *(ráhagyja)* Hát legyen. Gyűlölöm magát.

ERVIN Nézze merően a fehér madarat a mellemen. Ne nézzen semmi mást, csak a széttárt szárnyú kis fehér madarat.

ERVIN *(rövid szünet után)* Megváltozott a tekintete. Megszelídültek a szemei. Azt hiszem, most már nem gyűlöl engem.

M. H. J. *(rááll)* Nem gyűlölöm.

ERVIN Hamarosan szeretni fog engem.

M. H. J. *(erre is)* Máris szeretem.

ERVIN *(diadalmasan)* A Szivárvány Harcosainak a fegyvere! Íme a hatása! Magába szívja a gyűlöletet, pillanatok alatt szeretetté alakítja át, és a szeretetet visszasugározza a gyűlölködő emberre. És a gyűlölködő embert elárasztja a szeretet.

M. H. J. *(már biztos benne, hogy hülye)* Engem már elárasztott a szeretet.

ERVIN Áldott legyen a Nagy Fehér Madár.

M. H. J. Ki az a Nagy Fehér Madár?

ERVIN Ő a mi mesterünk. Ő alkotta meg a Szivárvány harcosainak fegyverét.

M. H. J. *(mint a hülyegyerekkel)* A kis fehér madarat?

ERVIN A kis fehér madarat, amely szeretetet áraszt és gyönyörű szivárvánnyá fonja össze a sokszínű emberiséget.

M. H. J. Nem maga véletlenül a Nagy Fehér Madár?

ERVIN Én a Szivárvány Harcosa vagyok. Egy a sok közül. A Nagy Fehér Madár magasan felettünk áll. Próféta és költő.

M. H. J. *(meglepődik)* Verseket is ír?

ERVIN Igen.

M. H. J. Miről?

ERVIN Természetesen a szeretetről és a békességről. Majd elszavalok néhányat magának.

M. H. J. Mostanában eléggé feltöltődtem irodalommal. Ellenben a felesége azt állítja, hogy maga asztrológus, és sok mindenhez ért. Elkészíthetné a horoszkópomat.

ERVIN Majd arra is sort kerítünk egyszer. Előbb azonban szeretnék megtudni valamit magáról. Jöjjön, üljön le.

Széktologatás, papírzörgés.

Kérem, írja le erre a papírra, hogy „A fák télen fehérek lesznek, de nem hálnak meg.” Aztán írja alá.

M. H. J. *(lassan mondja írás közben)* „A fák télen fehérek lesznek, de nem hálnak meg.” Tessék, alá is írtam.

ERVIN Lássam. *(Papírzörgés.)* A kézírás sok mindent elárul az emberről.

M. H. J. Rólam mit árul el?

ERVIN Maga rendkívüli adottságokkal rendelkezik. Majdnem zseniális adottságokkal. Erős lélekkel és kitartással rendkívüli dolgokat alkothat. *(Kedvetlenebbül folytatja.)* Sajnos hajlamos a ke-

gyetlenkedésre. Ez ingataggá teszi, és megakadályozhatja abban, hogy rendkívüli dolgokat alkosson.

M. H. J. Van otthon egy baltám, azzal tényleg szoktam néha kegyetlenkedni.

ERVIN A napokban majd még alaposabban áttanulmányozom a keze írását. Most hozok magának a Nagy Fehér Madár teájából.

M. H. J. A Nagy Fehér Madár teát is készíti?

ERVIN Megmutatta nekünk a gyógyfüveket. Mi begyűjtjük és megszáritjuk a füveket, aztán gyógyteát főzünk belőlük.

M. H. J. Hallottam egy bölcs öregemberről, aki teával gyógyított meg egy törött bordájú öszvérhajcsárt.

ERVIN A mi teánk nemcsak a testi fájdalmakat gyógyítja meg, hanem a lelki fájdalmakat is. Majd mindjárt megtapasztalhatja.

Széktologatás, távolodó léptek. Rövid szünet után közeledő léptek.

G. ASSZONY Sötétedik már. Felgyújtom a villanyt.

M. H. J. Gyorsan megetette a disznókat. És máris átöltözött.

G. ASSZONY Szeretek tiszta ruhában lenni.

Távolról edénycsörgés hallatszik.

M. H. J. A férje meg akar kínálni engem a Nagy Fehér Madár teájával.

G. ASSZONY Ízleni fog a tea. És jól fog tenni magának.

Közeledő léptek, közeli edényzörgés.

ERVIN Tessék, a gyógytea. Lassan kortyolgassa.

M. H. J. Lassan fogon kortyolgatni.

ERVIN *(rövid szünet után)* Nos?

M. H. J. Kissé keserű, de alapjában véve kellemes íze van.

ERVIN Mást nem érez?

M. H. J. *(rövid szünet után)* De igen. Amikor ideérkeztem, fáj a vállam. Most megszűnt a fájdalom.

ERVIN A szívét szorítja még a kegyetlenség?

M. H. J. Alig szorítja már.

Odakint dühös kutyaugatás hallatszik.

G. ASSZONY Előbújt a sündisznók.

M. H. J. *(felugrik, félrelöki a széket)* Látni akarom a sündisznót!

Mindhárman elindulnak kifelé, a kutyaugatás egyre hangosabb, főleg amikor kinyitják az ajtót.

G. ASSZONY Nyughass, kicsikém. *(A kutya elhallgat.)*

M. H. J. De hiszen ez fehér sündisznó!

G. ASSZONY Nem teljesen fehér.

ERVIN Vízálló festékekkel a hátára festettük a Szivárvány Harcosainak fegyverét, a kis fehér madarat. A kutyaunk ugyanis nagyon gyűlölte, dühösen ugatott rá, szét akarta tépni.

M. H. J. A kutya most is dühösen ugatott a sündisznóra.

ERVIN Most szeretettel ugatott rá.

M. H. J. Szerintem dühösen ugatott.

ERVIN *(szomorúan)* A szomszédunk is azt állítja. Ő is gyűlöli a sündisznókat, mert éjszakánként felingerli a kutyát, és ő nem tud aludni a hangos kutyaugatástól. Azzal fenyegetőzik, hogy megöli a sündisznót.

M. H. J. Indulnom kell haza. Sok mindent tanultam ma este.

ERVIN Adok magának is egy kis fehér madarat.

M. H. J. Köszönöm. Egyelőre a zsebembe teszem, otthon majd a nyakamba akasztom. Igaz, nekem nincs ezüstláncom, de cukor-spárgával is a nyakamba akaszthatom.

ERVIN Elkísérem egy darabon. Útközben majd elmondom a Nagy Fehér Madár néhány versét.

M. H. J. Örülni fogok neki. Viszontlátásra, asszonyom.

G. ASSZONY Viszontlátásra.

Ajtó – utcazaj. Léptek: Ervin és M. H. J. kimennek az utcára.

ERVIN Kicsinyek a fehér szárnyak

Mégis messzire érnek

Hogyha a sötét árnyak

Búzaföldekre lépnek
Ha felhős lesz az ég
És beborul a lélek
A gonoszság feketén
Festi be a létet
Fehér betűk a fehér szárnyakon
Árasztja a fényességet
A sötét árnyakon
Hirdeti a békességet.

M. H. J. *(rövid szünet után)* Ez mi volt?

ERVIN Vers. A Nagy Fehér Madár verse. Tetszett?

M. H. J. Mintha túl sok lenne benne a fehérség.

ERVIN Elszavalhatok még néhány verset.

M. H. J. Inkább ne. Meséljen nekem inkább az öszvérekről. Maga mindenhez ért, azt mondta a felesége.

ERVIN Az öszvérek jámbor állatok....

M. H. J. Az öszvérek nem jámbor állatok. Izgága, rossz természetű állatok.

ERVIN Minden élőlény jó természetű eredendően.

M. H. J. Én magam láttam, amikor egy öszvér hasba rúgott egy embert. És hallottam egy másik öszvérről is, amelyik nagyon régen hasba rúgott egy másik embert a sivatagban.

ERVIN Ezek az állatok is eredendően jóindulatúak voltak. Lehet, hogy a Gonosz később megrontotta őket, de a Nagy Fehér Madár...

Motorkerékpárok berregése hallatszik messziről, a motorzúgás egyre közeledik.

M. H. J. Mi is megronthatnánk magunkat egy kicsit. Betérhetnénk valamelyik kocsmába, van belőlük éppen elég.

ERVIN Az ilyen helyeken burjánzik a gonoszság. Én sohasem járok kocsmába.

A motorzúgás egészen közről hallatszik, motorosok veszik körül őket. Hirtelen leállnak a motorok. Rövid szünet.

MOTOROS Te katolikus pap vagy?

ERVIN Nem.

MOTOROS És keresztet hordasz a nyakadban. Nem szeretjük a katolikus papokat.

ERVIN Nem kereszt van a nyakamban, hanem fehér madár. Nézd a fehér madarat, fiam. Nézd merően a fehér madarat.

MOTOROS Nézem merően a fehér madarat. *(Ökölcsapást utánozó csattanás, a motorosok röhögnek.)*

M. H. J. Leütötte a Szivárvány Harcosát... Ervin, Ervin, álljon fel!

MOTOROS Te is madarat hordasz a nyakadban?

M. H. J. Nem. Én a zsebemben hordom a kis fehér madarat.

Kiáltások: „Rúgd oldalba!” Tompa puffanás, M. H. J. feljajdul. Röhögés.

MOTOROS Nem szeretjük az olyan embereket, akik madarakat hordanak a zsebükben vagy a nyakukban, vagy a zászlóikon. Sokat meg sólymokat. Az ilyen emberek sokszor bántottak bennünket, és mindig bántani akarnak bennünket.

ERVIN *(elhaló hangon)* Mi történt?

M. H. J. A fiúk nem szeretik a madarakat. Magát leütötték, engem meg oldalba rúgtak.

ERVIN A Hagy Fehér Madár....

M. H. J. Fogja be a száját! *(A motorosokhoz.)* Mi csak inni szeretnénk egy pofa italt, fiúk. Semmi mást nem szándékozunk csinálni.

MOTOROS Egy pofa italt megihattok. A madarakat meg dobjátok a szemétkbe.

M. H. J. Menjünk be a kocsmába.

ERVIN Én csak gyógyteát iszom.

M. H. J. Most majd mást fog inni.

Kocsmái zaj, lármá, pohárcsörgés.

PINCÉR Mit parancsolnak?

M. H. J. Rumot. Sokat.

PINCÉR Tessék. A barátjának különösen szüksége lesz rá. Csupa vér az arca.

M.H.J. Nekem meg a bordáim fájnak. Mintha egy öszvér rúgott volna oldalba.

ERVIN Én csak gyógyteát iszom.

M.H.J. Igyon rumot. Gyerekkoromban láttam, hogy bölcs falusi emberek rummal gyógyítják fájdalmaikat.

ERVIN Nem szoktam meg. Be fogok rúgni.

M.H.J. Nem baj, majd én hazavezetem.

A kocsmái zaj lassan átvált a már kétszer hallott szentimentális, disszonáns dallamra. A zene később elhalkul, asszonyosírás hallatszik.

ERVIN *(részegen)* Elszavalhatok még néhány...

M.H.J. Visszahoztam a férjét.

G. ASSZONY *(sírva)* A szomszédunk megölte a sündisznót. Szegény sündisznó átbújt a kerítésen, a szomszéd meg agyonverte egy bottal, és visszadobta a kertünkbe. Nézze, hogy kinyúlt szegény. A kis fehér madár is összehúzta a szárnyait.

M.H.J. A fehér madaraknak ma este nincs szerencsájük. Minket is megverték.

G. ASSZONY Úristen! Mi történt a férjemmel? Véres az arca.

M.H.J. Találkoztunk valakikkel, akik nem kedvelik a madarakat. A férjének szétlapították az orrát, engem meg oldalba rúgtak.

G. ASSZONY A férjem tökrészeg.

M.H.J. Rumot ittunk. Falusi vásárokon is rumot itatnak a sérült emberekkel.

G. ASSZONY Gyógyteát fogok neki főzni.

M.H.J. Én meg most már tényleg hazamegyek. Sok mindent megtanultam ma este. Otthon majd kiteszem az ablakomba a baltámat.

Az eddig is hallott zene ismétlése. Lejelentés.

Gépiratból

A málnaszedő gyógyulása

irodalmi forgatókönyv

1. kép: Romok között

Egy rommá lőtt városban a leomlott falak mellett halott katonák hevernek. Egy civil ruhás idősebb férfi bújik elő, óvatosan lépked a holttestek között. Az utca túloldaláról géppisztolyból egy sorozatot lőnek rá. A férfi elvágódik, de nem hal meg, kétségbeesetten jajveszék. Modrovich Béla arca tűnik fel, ő lőtt a géppisztolyból, ismét megcélozza a sebesültet. Egy katona vigyorogva megragadja a fegyvert, lefelé fordítja a csövét. Nem engedi kivégezni a vergődő embert. Modrovich Béla is jugoszláv katonai egyenruhában van, leül egy faládára, lába mellé teszi a géppisztolyt, előrenyújtja a két kezét. A kezei remegnek.

CÍM

SZEREPLŐK stb.

2. kép: Szobában

M. Holló János egy nyikorgó hintaszékben ringatózik, Irmái Józsefet, a nagydarab asztalosmestert nézi, aki egy könyvespolcot szerel össze, mostohafia, Modrovich Béla egyenruhában segédkezik neki, remegő kezekkel adogatja a szerszámokat és a csavarokat. M. Holló János mélabúsan morfondírozik.

– Alighanem ismét magányos karácsonyom lesz. És lassan már ez a hintaszék is szétesik alattam. Régi karácsonyi ajándék. Egy Natasa nevű lány hagyta itt, amikor elment valaki mással. Elég régen történt. Éppen Havannából jöttem haza, ahol egy reggel a világ legszomorúbb négerét láttam az utcán, örültem, hogy hazajöhetek, abban reménykedtem, hogy Natasa vár rám, de csak ez a hintaszék állt a karácsonyfa mellett. Azóta is, ha beleülök, mindig a szomorú néger jut az eszembe.

Modrovich Béla kiejti kezéből a csavarokat, Irmái József gorombán ráförmed:

- Menj innen a fenébe! Egyedül gyorsabban összeállítom a polcokat.
Modrovich Béla szó nélkül leül egy székre, M. Holló János szánakozva nézi.
- Úgy látszik, nem csak a négerek tudnak mélységesen elszomorodni.
Irmái József befejezi a polcok összeszerelését, elégedett a munkájával.
- Szilárdan áll. Rengeteg könyvet pakolhat rá. Azokat is, melyeket ezután fog megírni.

M. Holló János bágyadtan ringatózik a hintaszékben, még mindig búslakodik.

- Mostanában nincs kedvem írni. Különösen, ha a fiára nézek.
Irmái József dühösen felhorkan.
- A mostohafiam.
M. Holló János felkel a hintaszékből.
- Akkor talán ihatnánk egy pohár konyakot. Mint máskor is a jól végzett munka után.

Irmái József is leül egy székre.

- Megérdemeljük.
M. Holló János konyakosüveget és -poharakat vesz elő, Modrovich Béla kezébe is poharat ad.
- A fiúra is ráfér egy pohár konyak. Vagy talán kettő is.
Irmái József megvetően nézi halovány mostohafiát.
- Háborús hős. Hőstetteiért most éppen jutalomszabadságot kapott. Valamelyik szép város romjai közül jött, maga is derekasan segédkezett a romok megteremtésében.

M. Holló János tölt a poharakba, megkérdezi:

- Ezért remeg a keze?
Modrovich Béla iszik a konyakból, köhög, rekedten szólal meg.
- Tökrészezen vittek ki a frontvonalra. Ott is sokat ittam, annyira részeg voltam, hogy egyáltalán nem emlékszem, hogy mit csináltam az első három napon. Amikor kijózanodtam, géppisztoly volt a kezemben, és mindenki dicsért a bátorságomért. Azt mondták, hogy az elmúlt három nap alatt én kaszáltam le a legtöbb horvát és mu-

zulmán katonát. Aztán folytattam a lövöldözést. Lőttem mindenre, ami mozgott.

M. Holló János megkérdezi:

- Asszonyokra, gyerekekre is?

Modrovich Béla tétován válaszol:

- Gyerekekre talán nem. De lőttem mindenre, ami csak mozgott. Még a kutyákra is. Azt mondták, hogy ott mindenki az ellenségünk, és mindenki a halálunkat akarja.

Irmái József epésen megjegyzi:

- Ezek szerint lesz ott még tennivaló bőven.

Modrovich Béla halkán motyog maga elé.

- Egy sebesültet nem engedtek, hogy megöljek. Ősz bajuszú ember volt, eltaláltam, de nem halt meg. Segítségért kiáltozott, meg akartam ölni, hogy ne szenvedjen, a barátaim azonban félrelökték a géppisztolyomat. Azt mondták, hagyjuk csak szenvedni az elvetemült gazembert.

M. Holló János már ismét a hintaszékben ül, pohárral a kezében.

- Mozgott az elvetemült gazember?

Modrovich Béla bólogat.

- Mozgott, és kiabált még órákon keresztül. De nem engedték, hogy megöljem. Akkor kezdett először remegni a kezem.

Irmái József megfontoltan tanácsolja:

- Ha visszamész, lódd agyon a szenvedő sebesülteket.

Modrovich Béla tiltakozik:

- Nem megyek vissza.

Irmái József kijelenti:

- Akkor pedig téged lőnek agyon a barátaid. Háborús időket élünk, és ilyenkor könnyen agyonlövök a katonaszökevényeket. Akkor is, ha mozognak, és akkor is, ha nem mozognak.

M. Holló János megpróbál tanácsot adni.

- Esetleg elmehetne külföldre a fiú. Sokan megtették már.

Irmái József a fejét rázza.

- Elvették tőle az útlevelét. A katonáktól elveszik az útlevelüket.

M. Holló János újabb javaslattal áll elő:

- Próbáljon meg átszökni a határon. Van, akinek sikerül.
Modrovich Béla leteszi a konyakot és előrenyújtja remegő kezeit.
- Engem biztosan elkapnának, inkább megvárom őket otthon. Aztán csináljanak velem, amit akarnak.
M. Holló János belerúg a padlóba, ringatózik a hintaszékben.
- Az a néger ott Havannában... Végtelenül szomorú volt, de hamuszürke arccal is céltudatosan sietett valahová.
Irmái József megkérdezi.
- A kezei remegtek?
M. Holló János elgondolkodik.
- Nem tudom. Kezeit zsebre dugta, és úgy robogott szomorú célja felé.
Csöngetnek a bejárati ajtón. M. Holló János felkel az imbolygó hintaszékből, int Irmái Józsefnek, hogy töltsön még a konyakból, ő kimegy a szobából.

3. kép: Előszobában

- M. Holló János ajtót nyit. Riadt, sápadt fiatalember áll előtte, fázósan összehúzza magát, meleg sálát tekert a nyakára, a sál mögül élénkpiros nyakkendő látszik. A fiú megpróbál mosolyogni.*
- Emlékszik még rám?
M. Holló János rosszalló tekintettel méri végig az alkalmatlankodó fiút.
- Emlékszem rád. Teofilnak hívnak, és a nyáron be akartál törni a lakásomba, hogy elrabold a megtakarított száz német márkámat. Akkor is piros nyakkendő lógott a nyakadban, és én a nyakkendőnél fogva rángattalak végig a lakásomon, és nem adtam oda a száz márkámat.
Teofil ijedten rebegi:
- Kis híján szétcsapta a fejemet egy baltával.
M. Holló János fenyegetően néz rá.
- Most már kétszáz márkám van, mert eladtam a regényemet, de megvan még a baltám is, sőt azóta még egy pisztolyt is szereztem, háborús időket élünk, és figyelmeztetlek, hogy ilyenkor gyorsan eljár az ember keze.

- Teofil még mindig rémülködik.*
- Nem akarom elrabolni a kétszáz márkáját. Bajban vagyok. Beengedne?
M. Holló János félreáll az ajtóból, Teofil belép az előszobába.
- Bajban vagyok. Lebuktam.
M. Holló János bólogat, mint aki már számított erre.
- Ügyetlen vagy, fiam. Ezt már a nyáron is közöltem veled, és megpróbáltalak jó útra téríteni. Miért nem hallgattál rám?
Teofil majdnem dicsekedve mondja:
- Néhány betörésem azért sikerült, néhány lakást kirámoltam, de aztán elkapott a rendőrség, amikor túl sokáig babráltam az egyik zárral... És én az első kihallgatáson ijedtemben mindent bevallottam. A maga nevét is említettem, pedig a maga lakását nem raboltam ki.
M. Holló János megvetően mondja:
- Nem is fogod kirabolni. Börtönbe csuknak, és ott majd jó útra térsz.
Teofil reménykedve:
- Nem biztos, hogy börtönbe csuknak. Az apám megfizette a káro-sultakat. Ők nem fognak ellenem vallani a bíróságon. Ha maga is hajlandó lenne...
- M. Holló János egyre jobban élvezi a helyzetet.*
- Az apádnak tehát sok pénze van.
Teofil rábólint.
- Igen. Maga mennyit kér?
M. Holló János egy ideig nem válaszol, Teofil idegesen könyörög:
- Mondja meg gyorsan. Innen megint a rendőrségre kell mennem, kihallgatásra. És rám parancsoltak, hogy az útlevelemet is vigyem magammal.
M. Holló János nagyképűsködik:
- Én drága ember vagyok, és neves író. A könyveimet is drágán adom el, ezért sikerült összegyűjtenem már kétszáz márkát...
- Hirtelen elhallgat, tágra nyílt szemekkel bámul Teofilra.*
- Nálad van az útleveled?
- Igen. Azt mondták, vigyem magammal a kihallgatásra.
M. Holló János egyszerre nyájasan kezd viselkedni.

– Vesd le a kabátodat és sáladat, és akaszd a fogasra.

Teofil kapkodva engedelmeskedik.

– Sietnem kell.

M. Holló János a szoba felé tuszkolja.

4. kép: Szobában

M. Holló János egy széket tesz Modrovich Béla mellé, és ráparancsol Teofilra.

– Ülj ide! Egy háborús hős mellett ülsz. Erre egész életedben büszke leszel.

Irmái József megkérdezi:

– Adjak neki is konyakot?

M. Holló János elégedetten elterül a hintaszékben.

– Adjon neki. És jól nézze meg őket. Mondja meg, hogy mit lát.

Irmái József megszemléli a két fiatalembert.

– Két kornyadozó nyivásztá kölyköt látok.

M. Holló János elismerően helyesel.

– Így van.

Irmái József folytatja:

– Mindkettő sápadt és halálra rémült.

– Így van.

Irmái József kimondja azt, amire M. Holló János vár.

– Mófólett hasonlítanak egymásra.

M. Holló János a térdére csap.

– Ez az.

Teofilhoz fordul.

– A rendőröknek azt fogom mondani, hogy már régóta ismerlek, mindig rendes, udvarias és halk szavú fickó voltál, akivel sokat és értelmesen lehetett beszélgetni. Legutóbb a nyáron jártál itt nálam, hideg sört hoztál nekem, ami nagyon jólesett abban a kánikulában, jóízűen iszogattuk a sört, a Bibliában fellelhető furcsaságokat és bölcs mondásokat elemeztük, legtöbb figyelmet a tízparancsolatnak szenteltük. Ezután békében és barátságban búcsúztunk el egymástól.

Teofil nem biztos benne, hogy az író komolyan beszél.

– Tényleg megtenné ezt?

M. Holló János már-már jószágosan beszél.

– Természetesen. Én mindent megteszek azokért az emberekért, akiket kedvelek. Téged is megkedveltelek, mert alapjában véve jóra való fiú vagy. Nem engedem, hogy börtönbe csukjanak.

Teofil elmosolyodik.

– Mennyit kér érte?

M. Holló János úgy tesz, mintha megsértődött volna.

– Jöcselekedeteimet nem szoktam megfizettetni.

Nyájasan hozzáfűzi:

– De az útleveledre szükségem lenne néhány napig.

Teofil megijed.

– Nem adhatom oda az útlevelem. Be kell vinnem a rendőrségre.

M. Holló János legyint.

– Sajnálattal közöld velük, hogy elkallódott valahol. De hamarosan megtalálod. Mondjuk... mondjuk két nap múlva. Két nap múlva eljössz hozzám, és megtalálod itt nálam. Sört ne hozzál, legfeljebb konyakot. Télen nem iszom sört.

Teofil kétségbeesetten kérdezi:

– Minek magának az én útlevelem?

M. Holló János jószágosan mosolyog.

– Majd nézegetem a fényképedet. Szeretem a számomra kedves emberek fényképeit nézegetni. Ez majdnem mindig felvidít, és mostanában igazán szükségem van egy kis vigasságra. A karácsony előtti napokban.

Teofil nem hisz neki, de azért vonakodva átadja az útlevelét.

– Remélem, megbízhatok magában.

M. Holló János int Teofilnak, hogy elmehet.

– Két nap múlva várlak. Nincs miért aggódnod. Menj nyugodtan a rendőrségre.

Teofil elmegy, kívülről ajtócsukódás hallatszik. M. Holló János átnyújtja az asztalosmesternek az útlevelet. Irmái József belelapoz és sokáig tanulmányozza a fényképet.

- Csonkás Teofil. Úristen, micsoda név.
Ráförmed a reszkető katonára.
- Ezentúl Csonkás Teofil a neved.
Modrovich Béla nem érti, hogy mi történt.
- Mit művelnek maguk? Mit akarnak velem?
Irmái József kurtán rendelkezik.
- A hajadat kicsit megkurtítjuk, és még ma átviszlek a határon.
M. Holló János azt tanácsolja:
- Kovalszky Ferenchez kellene elvinni a fiút.
Irmái József egyetért vele.
- Én is erre gondoltam.
Modrovich Béla értetlenül tekinget a két másik férfire.
- Ki az a Kovalszky Ferenc?
Előbb M. Holló János válaszol.
- Roppant tehetséges festő. Amikor legutóbb láttam, nagy fehér hül-lákat festett kék és sárga háttérrel.
Irmái József folytatja.
- Régi, jó barátom. Valamikor együtt üzleteltünk antik bútorokkal. Később a rendőrök többször megverték Kovalszky Ferencet, mert magyar nacionalista érzelmeket véltek felfedezni benne. Kovalszky Ferenc megunta a verést, és elköltözött Budapestre egy szobrász-nőhöz, akit Brockhauser Erikának hívnak és úgy néz ki, mint egy seprű. De aranyos asszony, és nagy villája van az egyik budai hegy-oldalon. Náluk biztonságban leszel. Indulás, Teofil!
- Irmái József felrángatja mostohafiát a székről, indulnak ki a szobából, menet közben visszaszól még az írónak:*
- Holnap visszahozom az útlevelet. És jövő karácsonyig kifaragok magának egy új hintaszéket, amely nem fog nyikorogni.

5. kép: Országúton

Havas alföldi táj. Egy gépkocsi megy az országúton, Irmái József veze-ti, Modrovich Béla civil öltözékben ül mellette.

6. kép: Országúton

- Az előbb látott alföldi táj nyári változatban. Az úton ugyanaz a gépkocsi robog, Irmái József egyedül ül benne. Ráérous vezet az autót, nézelődik.*
- Az útszélen tizenkét-tizenhárom évesnek látszó vészna, szőke hajú fiú áll, nyakában himzett tarisznya lóg, szerencsétlennek, elesettnek látszik, integet az autóknak.*
- Irmái József megáll mellette, kinyitja a gépkocsi ajtaját. A fiú előbb megnézi a rendszám táblát, aztán szótlanul beül az asztalosmester mel-lé, aki gyanakodva szemlélgeti, szinte már sajnálja, hogy beengedte a gépkocsiba.*
- Továbbhajt, a fiú lógó fejjel ül mellette, hallgat, később mégis meg-szólal, szerbül, a jellegzetes, vontatott és selypítő bosnyák tájszólással.*
- Látom odaátról jöttél. Csodálom, hogy csak ilyen rossz kocsit tud-tál szerezni magadnak. Lophattál volna sokkal szebb autót is.
- Irmái József felsóhajt, lelassítja az autót. Magyarul mondja:*
- Édes fiam, én tudom, hogy nálatok a hegyek között már születés-kor belétek sulykolják a pofátlanságot, de velem ne pimaszkodj és ne tegezz, mert kihajítalak a kocsiból, mint a rongyot. Nagyon meg-elégeltem ezt a modort odaát. Gyorsan közöld hát, hogy mi a neved, és hogy hová akarsz menni, aztán fogd be a szád.
- A fiú meglepetten néz rá, szemeit fenyegetően összehúzza, mégis udva-riasan kezd viselkedni, és meglepően jó magyar beszédre vált:*
- Elnézést uram... megnéztem az autó rendszám tábláját és... és nem gondoltam, hogy maga magyar. Engem Kajta-zovics Muszta-fának hívnak.
- Irmái József rosszkedvűen állapítja meg:*
- Gyönyörű neved van. Körülmetéltek születésed után, vagy felvilá-gosult muzulmán családból származol?
- Musztafa lehajtja a fejét.*
- Körülmetéltek. Vallásos családból származom. Az apámat és két bá-tyámat ezért ölték meg. Letolatták velük a nadrágjukat, és amikor lát-ták, hogy körülmetéltek, agyonlőtték őket. A házunkat felgyújtották.
- Irmái József unottan hallgatja a történetet.*

- Hová akarsz menni?
- Nem tudom. Másfél éve bolyongok már Magyarországon, fél évig iskolába is jártam, de nincs itt senkim. Németországban és Ausztriában élnek rokonaim.

Iрмаi József óvatosan vezet, az út mentén ácsorgó fekete hajú, barna bőrű lányokat nézi.

- Én Budapestig megyek. Ott majd kiraklak, és menjél vonaton Németországba vagy Ausztriába.

A fiú felemeli a fejét.

- Azokba az országokba engem nem engednek be. Néhányszor már megpróbáltam, de mindig visszarúgtak.

Iрмаi József majdnem megsajnálja a fiút, de az most ismét fenyegetően néz rá, ezért fanyarul csak ennyit mond:

- Kellemetlen. Akkor talán maradj itt. Mosakodj meg, és próbálj barátokat szerezni magadnak. Nem rossz ország ez. Néha egészen tiszta és friss itt a levegő.

A fiú igyekszik barátságos arcot vágni.

- Maga átvihetne engem a határon Ausztriába. Elrejtőznék a csomagtartóban. Egyszer már kis híján sikerült így átjutnom.

Iрмаi József a fejét rázza.

- Budapestig megyek.

Musztafa hallgat egy ideig, később csöndesen mondja:

- Én már öltem embert.

Iрмаi József alaposan megnézi a fiút.

- Gratulálok. Hány éves vagy?

- Tizenöt.

- Tizenkettőnek látszol.

- Hamarosan tizenöt éves leszek. Amikor megölték az apámat és a testvéreimet, én is lelőttem néhány embert.

- Később nem reszketett a kezed?

- Nem.

Iрмаi József felsóhajt.

- Németországnak és Ausztriának igaza van. Helyükben én sem engednék át a határon. Lehet, hogy mégis kidoblak az autóból.

Musztafa a tarisznájába nyúl.

- Rákényszeríthetem, hogy átvigyen Ausztriába.

Iрмаi József dühösen nézi az utat, nem figyel a fiú kezére.

- Most már tényleg kihajítalak az autóból.

A fiú pisztolyt húz elő a hímzett tarisznájából, és az asztalosmester oldalához nyomja. Iрмаi József egy pillanatra megijed, de megpróbál higgadt maradni, rekedt hangon állapítja meg:

- Beretta. Láttam már ilyent. Az egyik író-barátom tart az ablakpárkányon berettát, de ő csak gonosz embereket fenyeget vele. Én viszont csak Budapestig megyek, egy tapodtat sem tovább. Szeretem ezt a várost és ezt az országot. Egyszer majd te is megszereted.

Musztafa áttér a vontatott bosnyák beszédre.

- Három golyót lövök a hasadba, ha nem viszel át Ausztriába.

Iрмаi József feldühödik, jobb kezét lecsúsztatja a kormánykerékről, elkapja a fiú vékony csuklóját és megcsavarja. Musztafa fájdalmasan felkiált, a pisztoly kiesik a kezéből, ő meg nyűszítve összegörnyed az ülésen, a csuklóját simogatja. Iрмаi József felveszi és zsebre vágja a pisztolyt. Musztafa visszavált a magyar beszédre.

- Uramisten, hogy magának mekkora keze van.

Iрмаi József magasra emeli a jobb kezét és széttárja az ujjait.

- Eddig csak egyetlen emberrel találkoztam, akinek nagyobb keze volt, mint nekem. Kazánkovács volt az illető, bejárta a fél világot, Amerikában is járt, és töksüketen jött haza, és meghalt. Azóta nekem van a legnagyobb kezem a világon.

Musztafa magabiztosan mondja:

- Egyszer még nekem is ekkora kezem lesz, mint magának.

Iрмаi József elneveti magát.

- Nem hiszem. Kis vakarcs vagy, és máris pisztollyal hadonászol. Az efféle gyerekek sohasem nőnek nagyra. Túl korán meghalnak.

Musztafa hosszasan elgondolkodik, később álmosan megkérdezi:

- Miért megy Budapestre?

- Egy barátomat látogatom meg. Egy híres festőt. Régen láttuk egymást, és szeretnénk már elbeszélgetni...

Musztafa riadtan közbevág:

- Maga is olyan... művészféle ember?
- Nem. Én asztalos vagyok. De van néhány művészféle barátom.
Musztafa aggódva kérdezi:
- Velem mit fog csinálni? Kihajít az autóból?
- Elviszlek Budapestre, ott kiraklak a vonatok közé, aztán menjél az utadon isten hírével. Attól tartok, nem jutsz túl messzire.
Musztafa majdnem könyörög:
- A pisztolyomat visszaadja?
- Lehet. De a golyókat kiszedem belőle.
Musztafa megkönnyebbülten hátradől az ülésen.
- Örülök, hogy maga nem művészféle ember.
A fiú elalszik, az autó suhan tovább a szikrázó nyári napfényben.

7. kép: Budapesten, a Keleti pályaudvarnál

Irmái József a pályaudvar mellett kiszáll a kocsiból, kinyitja a másik ajtót is, megfogja a fiú vállát, megrázza. Musztafa nyiklik-nyaklik a markában, mintha nem lennének csontjai, nem ébred föl. Szánalmas, piszkos kis kölyök. Irmái József visszaül a kocsiba, továbbhajt.

8. kép: Budai villa kertjében

Nagy régi villaépület látszik a kert közepén, a kertben fű zöldell, és nagy lombos fák állnak. A ház előtt egy horpadt orrú, bajuszos fiatal-ember nagy fehér autót mos.

Irmái József a nyitott kapun keresztül behajt a kertbe, a fiatalember abbahagyja a kocsimosást, barátságtalanul néz rá. Irmái József ki akar szállni a kocsiból, kinyitja az ajtót, de aztán gyorsan becsukja, mert két nagy fejű, hatalmas kutya rohan elő a házból, és lecövekelnek az autó előtt.

Előjön Kovalszky Ferenc is, mosolyogva integet barátjának, hogy szálljon ki az autóból. Megsimogatja a kutya fejét.

- Gyere ki nyugodtan. Gordon és Gedeon imádja a vendégeket, majd meglátod. Kölyökkutyák még, szeretnek játszani.
Irmái József óvatoskodva kiszáll az autóból, Gordon és Gedeon hozzárohan, játszanak vele.

- Kölyökkutyák? Ezek szerint még nőni fognak?
Kovalszky Ferenc vidáman mondja:
- Persze. Mindössze nyolc hónaposak, és tovább fognak növekedni, a fejük is nagyobb lesz, mint most.
Irmái József a kutyaikkal viaskodik.
- Miféle fajta ez?
Kovalszky Ferenc szakszerűen magyaráz:
- Bullmasztiff. Nagyon jó fajta. A bulldognak és már nem tudom mi-nek a keverékéből állították össze igen sikeresen. Jó szándékú, békés kutyák, de ha beiskolázzák őket, szétroppantanak minden ellenséges érzelmű személyt. Megvan hozzá a foguk és az erejük.
Irmái József végre megfogja a kutya nyakát.
- Maradjanak meg bárgyú tudatlanságukban.
Kovalszky Ferenc eléje vezeti a horpadt orrú kocsimosót, és bemutatja:
- Ő Shogun. Erika legkedvesebb unokatestvére. Most éppen elzavarta a felesége. Így hát nálunk lakik, és igyekszik hasznosítani magát. Egyébként cselgáncs-, karate- vagy kendóbajnok, szóval módfelett veszedelmes ember.
Shogun kezet fog Irmái Józseffel.
- Brockhauser Jenő vagyok, de mindenki Shogunnak hív, mert értek a keleti küzdősportokhoz.
Az asztalosmester gúnyosan megjegyzi:
- Látom az orrodon.
Shogun megtapogatja az orrát.
- Az anyósom törte be sodrófával három héttel ezelőtt.
Irmái József tovább gúnyolódik.
- Milyen cselgáncsbajnok az, akinek az anyósa csak úgy betöri az orrát?
Shogun magyarázkodik:
- Nem vagyok bajnok. Hat évvel ezelőtt országos negyedik voltam. De még bajnokként sem emelnék kezet védtelen nőkre.
Kovalszky Ferenc közbeszól:
- Nem mindig védtelenek.
Brockhauser Erika bukkan fel, csontos, sovány asszony, kezei maszatosak, megöleli Irmái Józsefet.

– Csinálsz nekem faládákat?

Az asztalosmester nem tudja, hogy mit akarnak tőle, de igenlően válaszol:

– Természetesen.

Erika magyarázkodik:

– Mostanában felcsaptam keramikusnak. Vázákat csinálok. Görögországból rendelték.

Irmái József rácsodálkozik:

– Görögországból? Hiszen ott mindenütt vázába botlik az ember, a földön is, és a tengerben is.

Erika mosolyogva mondja:

– Én különleges vázákat csinálok. Nagyon sokat rendelnek tőlem, és jól keresek velük. De mindegyiket gondosan be kell csomagolni, nehogy összetörjenek az úton. Ezért kellene a faládák.

Irmái József izzadva birkózik a kutyákkal.

– Elkészítem a faládákat. Örök életemben arra vágytam, hogy faládákat csináljak. Ráuntam már az antik bútorok kozmetikázására.

Erika észszerű érvelésbe kezd:

– A mai időkben nyugodtan elhanyagolhatjuk a szakmai önértéket. Most pénzt kell keresni, minél többet, és minél gyorsabban.

Ekkor megszólal a kocsiban heverő Musztafa. Álmában beszél, rémülten tiltakozik, anyanyelvén álmodik.

– Ne húzzátok le a nadrágomat. Itt nők is vannak... Nem akarom, hogy meztelenül lássanak...

A két kutya az autóhoz rohan, utánuk Erika, megnézi Musztáfát.

– Ki ez a gyerek?

Irmái József mentegetődik.

– Bosnyák menekült. Az úton kéredzkedett be a kocsimba.

Erika megrázza Musztafa vállát.

– Ez csak rossz álom, kisfiú. Ébredj fel.

Musztafa álmában tovább könyörög:

– Ne tegyétek ezt velem, nem akarom levegni a nadrágomat...

Erika Irmái Józsefhez fordul.

– Mit mond?

Irmái József rezzenéstelen arccal fordít:

– Nem akar levetközni. Félnék és szégyenlős kisfiú. Az úton is nagyon félnéken viselkedett. Mindössze három golyót akart lőni a hasamba, de aztán elaludt.

Erika aggodalmaskodik.

– Nem tudom felébreszteni.

Irmái József mentegeti Musztáfát.

– Szerintem napok óta nem aludt már. Kissé tanácstalanul kódorog ebben ez országban.

Erika a levegőbe szimatol, fintorog.

– Napok óta nem aludt, és hetek óta nem mosakodott. Beviszem a házba és megfürdetem.

Irmái József mást javasol:

– Talán békében kellene hagyni.

Kovalszky Ferenc helyesel.

– Maradjon a kocsiban ez a szegény gyerek, és aludja ki magát. Ennél büdösebb már úgysem lesz. Mi meg menjünk be a hűvös műtőrembe, és igyunk egy pofa hideg sört.

Elindulnak a ház felé.

9. kép: Műteremben

Kovalszky Ferenc, Erika és Irmái József kopott fotelekre leülnek a nagy műteremben, a két kutya játékosan szaladgál. Körülöttük rendetlen összevisszaságban állnak Erika szobrai és nagy hasas vázái, a falakon Kovalszky Ferenc festményei függnek: felpuffedt fekete figurák, fehér háttérrel. Irmái József körülnéz, és megállapítja:

– Megváltozott az életszemléleted. Azelőtt fehér hullákat festettél. Amikor még a Hadnagy-réten ünnepeltük üzleti sikereinket.

Kovalszky Ferenc elábrándozik:

– Szép idők voltak. Igaz, akkor a magyar határ felé néztem, és felsóhajtottam, hogy milyen friss levegő áramlik északról. Emiatt később többször megverték a rendőrök. Nacionalista célzást véltek felfedezni sóhajtasomban. Érdekes, hogy mostanában mégis visszavágyom oda.

Shogun sörösüvegeket hoz be. Valamennyien üvegből isznak. Shogun újból eltűnik, majd egy tányér pogácsával tér vissza, mindenkit megkínál. Körülnéz és megállapítja:

– Ebben a műteremben mindig sötét van.

A pogácsás tállal a kezében az ajtóhoz megy, hirtelen magasba emeli a jobb lábát, a lábával megnyomja a villanykapcsolót, világosságot terem. Kovalszky Ferenc elismerően mondja:

– Így gyűjt villanyt egy cselgáncsbajnok.

Shogun Erika kezébe nyomja a tálcát, elmegy újabb üveg sörökért. Irmái József megjegyzi:

– Én inkább balett-táncosnak nézem a fiút.

Erika tiltakozik:

– Nem balett-táncos. Az anyja ugyan azt szerette volna, hogy balett-táncos legyen, de ő a küzdősportokat választotta, és majdnem bajnok lett, jó, hogy itt van a házukban, mellette biztonságban érezzük magunkat még ezekben a bizonytalan időkben is.

Shogun hozza az újabb sörösüvegeket, ő is leül. Irmái József megkérdezi:

– A mostohafiam hol van? Télen, amikor idehoztam, igen rozoga állapotban volt. Remegett keze-lába, rángatózott szeme-szája, és rettegett a géppisztolyoktól. Megnyugodott már azóta?

Kovalszky Ferenc megnyugtatja:

– Megnyugodott. Nem reszket a keze. Lehet, hogy már vágyódik is a géppisztolyokért, de most éppen málnát szed.

Irmái József nem érti.

– Málnát szed?

Kovalszky Ferenc bólogat.

– Igen.

– Hol?

Kovalszky Ferenc visszakérdez:

– Hol terem a legjobb málna Európában?

Irmái József szétárja karjait.

– Nem tudom. Én asztalos vagyok és nem málnaszedő. Hol terem Európában a legjobb málna?

Kovalszky Ferenc majdnem csodálkozva válaszol:

– Dél-Szerbiában.

Irmái József hitetlenkedik.

– Nem hiszem, hogy a mostohafiam vissza merne menni Szerbiába. Már a határon lekapták, agyonlőnék, jobbik esetben egyenruhába öltöztetnék, géppisztolyt nyomnának a kezébe, és folytathatná a gyilkolást, amitől aztán megint reszketne a keze.

Kovalszky Ferenc elgondolkozik.

– Lehet, hogy nem ment át Szerbiába. Lehet, hogy megállt Bulgáriában, a macedón határon. Ott megvár egy málnával megrakott hűtőkocsit, azt Bulgárián és Románián át elkalauzolja ideig, vagyis az osztrák határig, azután a mézédés málna eljut Németországba, a vevő már várja, ott szépen kirakodnak, a kamion visszafordul, Modrovich Béla visszavezeti Bulgáriába a hűtőkocsit, egészen a macedón határig, ott megvárja a következő dél-szerbiai szállítmányt, és kezdődik minden előlről. Közben benéz ide hozzánk is megpihenni, és egyáltalán nem remeg a keze. Teljesen rendbejöttek az idegei.

Irmái József gyanút fog.

– Németországból mit szállít visszafelé ez a kamion?

Kovalszky Ferenc kissé elbizonytalanodik.

– Kávét... és gyógyszereket.

Bejön Musztafa a műterembe. Álmosan pislog a villanyfényben, megnézi a vázákat, szobrokat és a festményeket.

– Hol vagyok?

Irmái József lustán körbemutat.

– Egy műteremben.

Azután bemutatja Kovalszky Ferencet és Erikát.

– Ő a világhírű festő. Itt dolgozik. Ő meg világhírű keramikus. Vázákat csinál, amiket Görögországba, Macedóniába vagy Szerbiába irányít. Tudtad, hogy Európában a legédesebb málna Dél-Szerbiában terem?

Musztafa rosszkedvűen nézelődik.

– Nem szeretem a művészféle embereket. Egyszer nagyon megkínzott egy tetoválóművész. Szurkálta a bőrömet, és közben állandóan dicsekedett a tehetségével.

Irmaj József hanyagul válaszol neki:

– Én viszont szeretem a művészeket. Tulajdonképpen magam is majdnem művész vagyok. Gyönyörű bútorokat tudok csinálni, és holnaptól kezdve gyönyörű faladákat készítek.

Musztafa felcsattan:

– El akarok menni innen!

Irmaj József bólint.

– Menjél, fiacskám.

Shogunra mutat.

– Ha nem mész el magadtól, ez a bácsi eltöri a nyakadat, és kidob a kerítés fölé az utcára. Mert ő is művész. Cselgáncsbajnok, és a lábával csinál világosságot.

Gordon és Gedeon ekkor Musztafához rohan, lekushadnak a lába mellé, játszani szeretnének. Musztafa alig vesz tudomást a kutyákról, Irmaj Józsefre mereszti szemeit.

– Adja vissza a pisztolyomat.

Irmaj József előveszi zsebéből a berettát, kiszedi belőle a golyókat, az üres pisztolyt átadja a fiúnak. Ő a tarisznyába teszi a pisztolyt, félrelökdösi a kutyákat.

– Elmegyek a rokonaimhoz. Valahogy majdcsak átcsúszok a határon.

Ekkor Erika hirtelen talpra ugrik, Musztafához megy, megragadja a fiú gallérját, és vonszolni kezdi a hasas vázák között.

– Sehová sem mész! Megfürödsz és lefekszel aludni ezen a heverőn.

Mindannyian az egyik sarokba néznek, ahol vastag deszkák állnak a falhoz támasztva, mellettük egy kopott heverő. Erika továbbvonszolja Musztafát, eltűnnek az egyik ajtó mögött. Erika csakhamar ismét előbukkan.

– Nagyon furcsa gyerek ez. Kizavart a fürdőszobából. Azt még megengedte, hogy levegyem az ingét, de azután elzavart. A hátára egy félhold és egy férfi nemi szerv van tetoválva. Ki csinálta ezt vele?

Irmaj József mélabúsan mondja:

– Valami művészféle ember. Lehet, hogy a hasára is rátetováltak valamit. Kissé lejjebb meg körülmetélték. Bizonyára azt nem akarta megmutatni, ezért zavart ki a fürdőszobából. Szégyenlős és félnék fiú, ezért szedtem ki a golyókat a pisztolyából.

Az ajtó mögül vízcsobogás hallatszik, a műteremben mindenki hallgat, pogácsát esznek, söröznek. Musztafa később vizes hajjal előjön a fürdőszobából.

– Reggel tényleg elmegyek innen.

A kopott heverőhöz megy, lefekszik, csakhamar elalszik. Irmaj József megkérdezi:

– Én hol fogok aludni az éjszaka?

Erika a műteremből nyíló másik ajtóra mutat.

– Ott egy kis takaros szoba van, és véletlenül tiszta lepedő van az ágyon.

Valamennyien felkelnek, sétálnak a műteremben, Irmaj József a vázákat nézegeti, Erika magyaráz neki valamit, Kovalszky Ferenc az egyik festményén javítgat, Shogun újabb üveg söröket hoz be.

10. kép: Szobában

Irmaj József hirtelen felriad az ágyon. Hajnalodik, de még eléggé sötét van. Feketerigók hangja hallatszik kintről. Aztán Musztafa bosnyák nyelvű kiabálása a műteremből:

– Ne mozduljatok, mert lelőlek benneteket, mint a kutyákat! Ne mozduljatok, mert lövök!

Irmaj József kiugrik az ágyból, kinyitja az ajtót.

11. kép: Műteremben

A műteremben égnek a villanyok, a villanyok alatt három fiatal férfi áll, kettő közülük barna bőrű és fekete hajú, a harmadik kopaszra nyírt fehér bőrű. Mindhárman egy-egy rugós kést szorongatnak a kezükben, és Musztafát nézik. A fiú a heverőn ül és rájuk szegezi a berettát. Gordon és Gedeon a három jövevény lábánál sündörög, örülnek a vendégeknek, játszani szeretnének velük. Irmaj József házigazda módjára viselkedik.

– Kik maguk, és mit akarnak itt?

A fehér bőrű férfi válaszol:

– A Málnaszedőt keressük. Ki ez a kisfiú azzal a nagy pisztollyal?

Irmaj József lassanként kezd magához térni.

– Ez a kisfiú már embereket ölt a pisztolyával. És most is löni fog, ha nem takarodnak el innen azonnal.

A jövővények félrerugdalták Gordont és Gedeont, gúnyosan végigmérik az asztalosmestert, a kopasz azt mondja:

– Maga túlságosan öreg ahhoz, hogy utasítgasson bennünket, a fiú meg túlságosan kicsi ahhoz, hogy elsüsse a pisztolyt.

Irmái József elbizonytalanodik, hiszen tudja, hogy előző nap ő szedte ki a pisztolyból a golyókat. Musztafa magyarul rákiált:

– Csináljon már valamit azzal a nagy kezével!

Irmái József előrelép, megragadja a kopasz férfi állát, felemeli a földről, és a falhoz csapja. Annak kiesik kezéből a kés, és térdre rogyik. Két barna bőrű barátja azonban az asztalos mellé ugrik, a bordáinak szegeznek a késüket. A két bullmasztiff kutya még mindig játszani akar a vendégekkel. Ekkor Musztafa kezében eldördül a pisztoly. Az egyik festmény leesik a falról, mindenki megmerevedik, a kutyák lehasalnak a földre. Irmái József elismerően néz Musztafára.

– Voltak tartalék töltényeid?

Musztafa a jövővényekre kiált:

– Ledobni a késeket!

A két barna bőrű férfi ledobja a késeket, elképedve, majdnem segélykérően néznek Irmái Józsefre. Ő most már fölényeskedik.

– A kisfiú nagyon jól tud célozni. Legközelebb nem a fejünk fölé fog löni.

Berohan a műterembe Erika és Kovalszky Ferenc. Álmosan és értetlenkedve nézelődnek. Irmái József a fal mellé rugdossa a késeket.

– A cselgáncsbajnok kellene most ide. Én már túl öreg vagyok ahhoz, hogy elbánjak ezzel a három arabbal vagy cigánnyal.

Kovalszky Ferenc valamelyest magához tér, megbökdösi a két barna bőrű férfi mellét.

– Nem arabok ezek. Ez Jurij Tbiliszből, ez meg Ion Szászrégenből.

Talpra segíti a kopaszt is.

– Őt Schulcz Jánosnak, illetve Johannak hívják, Gyönkről vagy Szakadátról jött ide. Valamikor együtt üzleteltünk, de mostanság

megromlottak közöttünk a viszonyok. Néha konkurálunk egymással.

A kopasz férfi kásás hangon kérdezi:

– Hol van a Málnaszedő?

Kovalszky Ferenc megveregeti a vállát.

– A Málnaszedő most éppen málnát szed, mert ez a dolga. Ti pedig menjetek el nagyon messzire innen. Amint látjátok, fegyver van nálunk, és használni is tudjuk a fegyvereket. Sajnos tönkrement az egyik legjobb festményem.

A kopasz még erősködik:

– Beszédünk van a Málnaszedővel.

Mindenki hallgat. A hivatlan vendégek kelletlenül kihátrálnak a műteremből. Irmái József és Kovalszky Ferenc utánuk megy.

12. kép: Kertben

A kapuig kísérik a három férfit. Egyre világosabb van már. Visszafelé jövet észreveszik, hogy Shogun vérző fejjel fekszik az egyik bokor mellett. Beviszik Shogunt a műterembe, majd a fürdőszobába.

13. kép: Fürdőszobában

Erika hideg vizet csorgat Shogun fejére, aki lassan magához tér, és mentegetődzik:

– Leütöttek hátulról, biztosan sörösüveggel ütöttek le.

Kovalszky Ferenc csalódottan réz rá.

– Hozzál be a hűtőszekrényből négy üveg sört.

Irmái József mást javasol:

– Valami erősebb ital kellene.

Kovalszky Ferenc rábólint.

– Beregi szilvapálinkám van.

Irmái József elégedett.

– Jó lesz.

Valamennyien átmennék a fürdőszobából a műterembe.

14. kép: Műteremben

- Shogun felkapja a tálcát, elindul az ajtó felé. Odakint már kisütött a nap, a feketerigók énekelnek, a verebek is csiripelnek, és valahol a távolban balkáni gerlek búgnak. Shogun meglendíti a lábát, eloltja a vilányt, kimegy. Irmái József leül, és ismét megjegyzi:*
- Szerintem ez a fiú balett-táncos.
Erika is leül a vázák közé.
 - Cselgáncsozó és karatézó.
Musztafa a heverőn kuporog, a pisztolyt már eltüntette. Irmái József a kuttyákat nézi.
 - Ezt a két dögöt talán mégis be kellene iskoláztatni, hogy megvédjék a házat. Az éjjel nem sokat segítettek nekem.
Kovalszky Ferenc lelkesen ígéri:
 - Még ma elviszem őket az idomárhoz.
Megjelenik Shogun a beregi szilvapálinkával. Valamennyien isznak, Musztafa a heverőről nézi a felnőtteket. Kintől gépkocsizúgás hallatszik, mindannyian az ajtóra figyelnek. Modrovich Béla jelenik meg. Boldogan széttárja karjait, Irmái Józsefhez siet, megölelik egymást.
 - Anyám jól van?
Irmái József hátrább lép, alaposan megnézi mostohafiát.
 - Jól van. Sokat beszél rólad, én meg kénytelen vagyok végighallgatni.
Modrovich Béla elmosolyodik.
 - Mindig kedveltem magát.
Irmái József ráförmed:
 - Én viszont sohasem kedveltelek túlságosan. Nyújtsd ki a kezeidet!
Modrovich Béla előrenyújtja két kezét, nem remegnek. Kovalszky Ferenc felé fordul.
 - A málna átmént a határon.
Kovalszky Ferenc megkérdezi:
 - Mikor jön vissza a kamion?
Modrovich Béla is kezébe vesz egy pálinkáspoharat.
 - Négy nap múlva.

- Erika Irmái Józsefre néz.*
- Addig megcsinálod a faládákat?
Az asztalosmester továbbra is mostohafiát figyeli.
 - Megcsinálom.
Ismét ráförmed Modrovich Bélára:
 - Mutasd még egyszer a kezeidet!
Modrovich Béla magasra emeli a poharat.
 - Nem remegnek már. Megerősödtek a málnaszedésben.
Irmái József gonoszkodva kérdezi:
 - És ha géppisztolyt látnál?
Modrovich Béla elégedetten iszik.
 - Szeretnék ismét géppisztolyt látni. Hatékony fegyver, és valamikor nagyon jól tudtam bánni vele.
Irmái József kedvetlenül visszaül foteljébe.
 - Attól tartok, ezentúl sem foglak igazából megkedvelni. Az éjszaka egyébként erre jártak a barátaid. Késekkel hadonásztak.
Modrovich Béla kérdően Kovalszky Ferencre néz, aki röviden ennyit mond:
 - Jurij, Ion, Johann.
Modrovich Béla elkomorodik, a heverőt veszi szemügyre.
 - Ez a kisfiú kicsoda?
Irmái József válaszol:
 - Bosnyák szabadságharcos. Csőre töltött pisztolyt tartogat a tarisznyájában, az éjszaka ő zavarta el a barátaidat.
Modrovich Béla nem egészen érti ezt, elgondolkodva dűnnyög maga elé:
 - Vissza fognak jönni... Ha csak én nem látogatom meg őket sürgősen.
Erika helyeslően bólint.
 - Látogasd meg őket.
Modrovich Béla kifelé fordítja tenyerét.
 - Nem mehetek hozzájuk üres kézzel.
Erika feláll, nézelődik a műtermi rendetlenségben, a heverőhöz megy, keresgél valamit. Musztafa riadtan a lepedőbe burkolódik, Erikától

- jobban fél, mint az éjszakai késeléstől. Eltakarja tetoválását, felugrik az ágyról, Irmái József mellé kuporodik.*
- Maga milyen magas?
Irmái József megmondja.
 - Százkilencvennyolc centiméter.
A fiú csodálattal néz rá.
 - Én is legalább ilyen magas szeretnék lenni.
Irmái József megsimogatja a fejét.
 - Nagyra nőhetsz, ha vigyázol magadra.
Erika közben megtalálja, amit keresett, egy pár vastag talpú fapapucsot, lábára húzza a papucsokat, a vázához megy. Teljes erőből bele-rúg az egyik vázába. A váza darabokra törik, szalma türemlik ki belőle, a szalmából előbukkan egy géppisztoly. Irmái József a mostohafiát figyeli, aki mosolyog, szemmel láthatóan jól érzi magát, az összetörött vázához lépdél, kezébe veszi a géppisztolyt, megsimogatja.
 - Teljesen meggyógyultam. Jurijék soha többé nem fognak késekkel a közelünkbe jönni.
Irmái József csalódottan konstatálja.
 - A vázákat tehát nem Görögországba fogjátok küldeni.
Ismét nyílik az ajtó, egy fekete hajú tizenkét éves kislány jön be, Shogunhoz szalad, átöleli.
 - Anyu megengedte, hogy nálad maradjak.
Erika lelkendezik.
 - Ez nagyon jó lesz, Ilonkám. Jól fogod itt érezni magad. Itt van ez a kisfiú is.
Musztafa feláll, Ilonka odamegy hozzá, alaposan megnézi a lepedőbe burkolódzott fiút.
 - Majdnem magasabb vagyok, mint te.
Musztafa elpirul.
 - Én is meg fogok nőni.
Ilonka barátságos fecsegésbe kezd.
 - Mindenféle növényeket kell gyűjtenem a nyáron. És mindenféle bogarakat. Te nem félsz a bogaraktól?
Musztafa kihúzza magát.

- Én semmitől sem félek.
Ilonka megkérdezi:
- Segítesz majd nekem?
Musztafa rábólint.
- Segítek.
Irmái József a fal mellé támasztott deszkákhoz sétál, vizsgálgatja a deszkákat, ezekből csinálja majd a ládákat a vázáknak. Modrovich Béla a géppisztollyal kisurran a műteremből.

15. kép: Budapesti lakásban

Pazarul berendezett lakásban Modrovich Béla sétálgat, érdeklődve nézegeti a falon függő festményeket. Bőrfotelekben Jurij, Ion és Johann ülnek, türelmesen várják, hogy Modrovich Béla közölje jövetelének célját. Modrovich Béla zakója alól előhúzza a géppisztolyt, és egy sorozattal szétlővi a legnagyobb festményt. Aztán kedvesen rámosolyog a három elképedt emberre.

16. kép: Műhelyben

- Irmái József asztalosműhelyében a faforgácsokkal teleszórt padlón M. Holló János egy vadonatúj hintaszékben ringatózik. Az asztalosmester két nehéz kartondobozt hoz be, lerakja az ajtó mellé.*
- Néhány rossz arcú fickó járt itt az előbb, ezeket a dobozokat hozták. Azt mondták, hogy ne bontsam fel őket, egy barátom majd hamarosan eljön értük. Maga az a barátom?
M. Holló János lustán válaszol:
 - Nem. Én a hintaszékért jöttem.
Irmái József egy papírt húz elő a zsebéből, széthajtogatja.
 - Ezt a hivatalosnak látszó papírt ideadták. Azt mondták, ne dobjam el.
M. Holló János az új hintaszéket próbálgatja, tapogatja a karfákat.
 - Tegye vissza a zsebébe. A titokzatos barátja bármikor felbukkanhat. Gépkocsi áll meg az utcán, a motor zúgása behallatszik. Irmái József kinéz a műhely ajtaján.

– A fene essen belé. Ő lenne a barátom?

Shogun jön be a műhelybe, jókedvűen vigyorog, kezét ráz Irmái Józseffel, kezét fog M. Holló Jánossal is, aki nem kel fel a hintaszékből.

Shogun magyarázni kezd Irmái Józsefnek:

– Erika és Ferenc küldött. Nagyon szeretnék már látni magát. Ferenc a lelkemre kötötte, hogy okvetlenül vigyem el Budapestre. Sürgősen találkozni akar magával.

Irmái József nem lelkesedik.

– Alig két hónapja jöttem el tőletek. Akkor kibeszélgettem magam Kovalszky Ferencel és Erikával is. Nincs kedvem utazni, meg aztán dolgom van itt.

M. Holló János közbeszól:

– A hintaszéket már elkészítette, pihenhetne egy kicsit a budai vilában.

Irmái József asztaloszszerzőmokat rakosgat a satupadon.

– Nem fáradtam el.

M. Holló János aggódalmasan morfondírozik:

– Lehet, hogy bajban van Kovalszky Ferenc. Mégiscsak a barátunk. Magának különösen jó barátja.

Irmái József elbizonytalanodik.

– Előfordulhat, hogy bajba kerül. Hajlamos az ilyesmire.

Shogun észreveszi a nagy kartondobozokat, elmosolyodik.

– A két kartondobozt is magunkkal visszük. Hajnalban megyünk át a határon.

Irmái József megkérdezi:

– Miért hajnalban?

Shogun megemeli az egyik dobozt.

– A vámosok akkor a legálmosabbak. Nem fognak vacakolni velünk. Hivatalos papírt kapott a dobozok mellé?

Irmái József megtapogatja a mellét.

– Itt van a zsebemben.

Shogun elégedetten bólint.

– Azt is visszük.

M. Holló János feláll a hintaszékből, elismerően mondja:

– Csinos és masszív bútordarab, és egyáltalán nem nyikorog. Ebben talán a szomorú négerekről is megfeledekzem majd.

Irmái József hozzáfűzi:

– Talán a szomorú fehér emberekről is.

M. Holló János felemeli a hintaszéket.

– A legközelebbi karácsonykor talán már nem leszek egyedül. Jó utat és kellemes pihenést kívánok. Köszönöm a hintaszéket.

Kimegy a műhelyből.

17. kép: Országúton

Kovalszky Ferenc nagy fehér kocsiját Shogun hajtja, Irmái József mellette ül. Az út szélén egy repedezett deszkatáblán szürkére kopott betűk hirdetik: „Pacal éjjel-nappal”. Shogun lefordul az egyik keskeny mellékútra. Irmái József rosszkedvűen megkérdezi:

– Hová a francba megyünk?

Shogun magabiztosan válaszol.

– Jó helyre. Megreggelizünk. Itt van a legjobb csárda a környéken.

Irmái József megkérdezi:

– Ismerős vagy erre felé?

Shogun bólogat.

– Minden dűlőutat ismerek. Kitűnő pacalt fogunk enni.

Irmái József még mindig rosszkedvű.

– Nem szoktam pacalt reggelizni.

Megállnak egy csárdává átalakított tanya előtt.

18. kép: Csárdában

Irmái József és Shogun egy asztalnál ülnek, pacalt reggeliznek. Ők az egyedüli vendégek. A tulaj álmosan rádől a söntéspultra. Kora reggel van még. Irmái Józsefék asztala mellett hirtelen felbukkan Ion. Nesztelenül jött oda, csak akkor veszik észre, amikor már mellettük áll. Ion kérdően néz Shogunra. Shogun átnyújtja neki a kocsi kulcsait. Ion eltűnik, kintről ajtócsapkodás hallatszik. Aztán ismét megjelenik Ion, visszaadja a kulcsokat, elsiet. Irmái József felnéz a tányérjából.

– Valahol mintha már láttam volna ezt a cigányt.

Shogun evés közben válaszol:

– Nem cigány. Román és Ionnak hívják.

Irmái József abbahagyja az evést.

– Emlékszem már. Erika villájában egy szép nyári éjszakán bicskát szegezett az oldalamba. Talán belém is szúrta volna, ha Musztafa a pisztollyal a feje fölé nem lő.

Shogun elneveti magát.

– Azóta összebékültünk Ionnal. Ismét együtt üzletelünk.

Irmái József egyre komorabb lesz.

– Ez megnyugtató. A dobozokat neki hoztuk?

Shogun elégedetten megtörli a száját.

– Ő viszi tovább.

– Ugyanolyan jól ismeri a környéket, mint te?

Shogun int a tulajnak, sört kér. Felmutatja két ujját, aztán az asztalos-mesternek magyaráz.

– Tudja, hogy hová kell vinni, bár annyira nem ismeri a környéket, mint én. De hát én az egész országot nagyon jól ismerem. Kaszkadőrkoromban bejártam minden zugát.

Irmái József kicsit elcsodálkozik.

– Azt hittem, hogy cselgáncs- vagy karatebajnok voltál.

A tulaj az asztalra teszi a két üveg sört, Shogun tölt mindkettőjüknek.

– Nem voltam bajnok, de jegyezték a nevemet. Később kaszkadőr lettem. Szép munka volt. Igaz, hogy eltörtem három bordámat és mind a két kulcsontomat, de határozottan érdekes munka volt, mindenhova eljutottam a filmesekkel... És mostanában a maga fiával is sokfelé utazunk.

Irmái József ráfordul.

– Mostohafiam.

Hangos cipőkopogással bejön a csárdába egy dúskeblű szőke lány rövid és szűk szoknyában, egyenesen az asztalukhoz megy, köszönés nélkül leül. A tulaj neki is hoz egy tányér pacalt, a lány azonnal enni kezd. Shogun mosolyogva magyarázza a csodálkozó Irmái Józsefnek:

– Szonjának hívják. Ukrán behozatal, egy szót sem ért magyarul, nyugodtan beszélhetünk előtte bármiről.

A lány nyugodtan eszik, ügyet sem vet rájuk, Irmái József megállapítja:

– Kedveli a magyaros ételeket.

Shogun még szélesebben mosolyog.

– És kedveli a maga fiát... Bocsánat, mostohafiát. Eddig kétszer találkoztak Bélával, és nagyon megszerették egymást.

– Ő is velünk jön?

– Igen. Béla már nagyon várja.

Irmái József figyelmesen megsejlel a lányt.

– Tisztességes ruhába kellene bújtatni. Ha véletlenül megállítanak a rendőrök, egyből azt fogják hinni rólunk, hogy stricik vagyunk, és esetleg kellemetlenkedhetnek.

Shogun mosolyogva készülődik valami szellemes válaszra, de hirtelen elkomorodik az arca.

– Itt vannak az igazi stricik.

Két tagbaszakadt férfi jön be a csárdába, Szonjához sietnek, ukránul ráförmednek a lányra, felrántják a székről. A lány ukránul tiltakozik.

Irmái József gúnyosan ránéz Shogunra.

– Mit tesz ilyenkor egy karatebajnok?

Shogun elszántan felugrik, és tenyere élével nyakszirten csapja az egyik ukránt. Az megtántorodik, elengedi a lányt, aki nyomban visszaül a helyére. A két idegen keringeni kezd Shogun körül, ő harci pózba merededik, időnként fenyegetően előrelendíti a karját vagy a lábával rúg magasba, de mindig a levegőt kavarja, amazok biztonságos távolságra húzódnak vissza. Irmái József furcsállja a dolgot, őt inkább színjátékra, bohóckodásra és nem verekedésre emlékezteti az egész ugrálás. A stricik mintha nem vennék komolyan ezt a mutatványt, és Szonja is meglepő nyugalommal dől hátra a széken. Irmái József maga elé dűnnyögi:

– Mifelénk nem így szoktak verekedni.

Aztán az egyik ukrán ököllel mégis Shogun arcába csap. Erre Irmái József feláll, és leüti a stricit. Az elterül a padlón, de gyorsan felugrik, kiált valamit a társának és elrohannak. Irmái József visszaül az asz-

talhoz. Szonja érdektelen békaszemekkel néz rá, Shogun is leül, vérző száját törölgeti, és kicsit pőszölgve mondja:

– Köszönöm, hogy segített.

Iрмаi József szerénykedik.

– Figyelmetlenek voltak a fickók. Túl öregnek néztek, nem gondolták, hogy közbeavatkozom. Hanem jó lenne, ha már továbbmennénk. Túláságosan megélenkül itt a forgalom.

Felállnak. Shogun int a tulajnak, nyilván régi ismerősök, senki sem fizeti ki a reggeliket.

19. kép: Országúton

Shogun feldagadt szájával vezeti a kocsit, Iрмаi József mellette ül, Szonja elterült a hátsó ülésen, alszik. Az asztalos megjegyzi:

– Két hónappal ezelőtt Musztafával kocsikáztam ezen az úton. A pisztolyával el akart téríteni, mint egy repülőgépet. Akkor nagyon haragudtam rá, de később talán megmentette az életemet.

Shogun elismeréssel mondja:

– Rendes fiú, azt hiszem fülig szerelmes Ilonkába.

Az út mellett szőke hajú lányok álldogálnak, Iрмаi József figyeli őket.

– Hány éves az a kislány?

Shogun egy pillanatra nem érti.

– Kicsoda? Ilonka? Tizenkettő. Gyönyörű kislány, látta maga is. Musztafa úgy mereszt rá a nagy kék szemeit, mintha égi csodát látna. És nem mozdul mellőle.

Iрмаi József kételkedve csóválja a fejét.

– Nehezen tudom elképzelni.

Shogun hevesen bizonygatja:

– Megváltozott a fiú, minden gyorsan változik ebben az országban.

Iрмаi József kimutat az ablakon.

– Két hónappal ezelőtt itt még barna bőrű, fekete hajú lányok ácsorogtak.

Shogun is kinéz oldalra.

– Nemrégén sok szőke lány jött, és elűzték a barnabőrűeket.

Iрмаi József gúnyosan megkérdezi:

– Szonját errefelé szedte föl a mostohafiam?

Shogun rövid hallgatás után válaszol:

– Igen. Ő is közéjük tartozott. Egészen a mai napig.

Iрмаi József még mindig a lányokat figyeli.

– Többé-kevésbé valamennyien hasonlítanak Szonjára.

Talán nevének hallatára, Szonja felébred, felül a hátsó ülésen, ő is kinéz az ablakon, aztán gyorsan megint lefekszik. Shogun rosszkedvűen mondja:

– Megszőkülnek a főutaink. Bár én a fekete hajúakat sem kedveltem. Nem szeretem a strichelő lányokat.

Iрмаi József egyetért vele.

– Vagyunk többen ilyenek.

20. kép: Brockhauser-villa kertjében

A fehér gépkocsi begördül a kertbe, a villa lakói kijönnek a házból. Musztafa és Ilonka megáll egy dús lombú fa alatt, egy tarka abrosszal leterített hosszú asztal mellett, kerti székeket igazgatnak. Kovalszky Ferenc nyakörvüknél fogva vezeti a két bullmasztiff kutyát az autó felé. Erika és Modrovich Béla mögötte lépkednek. Szonja hirtelen kiugrik a gépkocsiból, visszanéz Shogunékre és csak ennyit mond:

– Seggfejek.

Iрмаi József Shogunhoz fordul.

– Úgy látszik, mégiscsak ért valamennyit magyarul.

Szonja ekkor már Modrovich Béla nyakában lóg. Iрмаi József is kiszáll az autóból, Erika szalad oda hozzá, nevetve üdvözl. Iрмаi József körülnéz.

– Ugyanolyan a fogadtatás, mint legutóbb. De most mintha még idillikusabb lenne ez a kert, mint akkor. Talán a vidám kockás asztalterítő miatt. Vagy a két szép gyerek miatt. Musztafa meglepően jólfészült és tiszta.

Erika szinte elérzékenyül.

– Nagyon megszerettük ezt a szegény fiút.

Irmái József elindul Kovalszky Ferenc barátja felé, Gordon és Gedeon fenyegetően morogni kezd. Irmái József rájuk mutat.

– Ezeken a dögökön a múltkor nem volt nyakörv. Szerették a vendégeket, és mindenkivel játszottak.

Kovalszky Ferenc elvigyorodik.

– Azt tanácsoltad, hogy iskoláztassam be őket. Hát megtörtént. Ma már lemárnak az ellenséges érzelmű idegeneket.

Irmái Józsefnek nem tetszenek a beiskolázott ebek.

– Szólj rájuk, hogy ne morogjanak, és ne vicsorogjanak.

Kovalszky Ferenc vakkantásszerű hangot hallat, a kutyák leülnek, nem morognak tovább. Kovalszky Ferenc megnyugtatja barátját.

– Téged már nem fognak bántani. Hacsak nem táplálsz irántam ellenséges érzelmeket.

Az asztalosmester dühösen kérdezi:

– Mi a fenének akartál ilyen sürgősen találkozni velem?

Kovalszky Ferenc ismét vigyorog.

– Te vagy a legjobb barátom. Meg aztán becsületes képed van és tiszta útleveled. Az ilyesmi nagyon fontos a határon. Áthoztátok a kartondobozokat?

Irmái József Shogunra mutat.

– Shogun hozta át.

Kovalszky Ferenc a fejét rázza.

– Tiéd volt mind a kettő. Ez áll a papíron, amit a szállítóktól kaptam.

Irmái József előveszi a hivatalosnak látszó papírt, figyelmesen végigböngészi. Rekedten, krákogva mondja:

– Tényleg itt van a nevem. Mi volt azokban a dobozokban?

Kovalszky Ferenc hirtelen elkomolyodik.

– Értékes portéka. Mondhatnám, nagyon értékes.

Az asztalosmester hüledezik.

– Ocsmány gazember!

Kovalszky Ferenc rosszállóan csóválja a fejét.

– Gordon és Gedeon nem szereti, ha így beszélnek velem.

Irmái József egyre mérgesebb lesz.

– A géppisztolyok már nem hoznak elég pénzt?

Kovalszky Ferenc ismét elmosolyodik, mint aki tudja, hogy barátja úgymint gyorsan megbékél.

– Felfuttattuk az üzletet. Újabb csatornákat nyitunk... de azt hiszem, neked nagyon kiszáradt a torkod. Berekedtél.

Irmái József a kertiasztal felé néz.

– Kiszáradt a torkom.

Kovalszky Ferenc elindul a kutyákkal.

– Üljünk az asztalhoz. Shogun mindjárt hozza a hideg söröket.

Valamennyien a fa alá mennek, Musztafa felnőtteken kezet nyújt Irmái Józsefnek, és egy ideig nem engedi el a kezét. Ilonkához fordul.

– Ennek az embernek van a legnagyobb keze a világon. Nekem is ekkora kezem lesz. És ilyen nagyra fogok nőni, mint ő.

Irmái József vállon veregeti a fiút.

– Megvan még az a bosnyák tarisznyád?

Musztafa visszalép Ilonkához.

– Megvan.

Irmái József szomorú arccal bólogat.

– Helyes. Szükséged lehet még rá, ezek az emberek között.

Kovalszky Ferenc a székekre mutat.

– Üljünk már le.

Mindannyian leülnek a hosszú asztal köré. Modrovich Béla átöleli Szonját, mellékesen megkérdezi:

– Anyám hogy van?

A válasz nemigen érdekli, a lány nyakát csókolgatja. Irmái József nem is válaszol, elfordítja fejét.

– Shogunt szájon verték az ukrán stricik egy kocsmában, ahol éjjelnappal lehet pacalt kapni.

Kovalszky Ferenc legyint.

– Szívós fickó, kibírja.

Kiengedi a kutyákat, Gordon és Gedeon Irmái Józsefhez fut, összenyalazzák a nadrágját, aztán Szonját akarják üdvözölni, de ő ingerülten félrerugdossa a bullmasztiffokat. Azok visszatérnek az asztalosmesterhez. Shogun sörösüvegeket és üdítőt hoz, az asztalra rakja, ő is leül. Ilonka és Musztafa az üdítőből töltenek a poharukba, a felnőttek üveg-

ből isszák a sört. Iрмаi József még egyszer dühösen körülnéz, valahová a távolba beszél:

– Gyönyörű időnk van. És nagyon szép ez a kert. A dús lombú fák, meg a zöld fű. Szeretem az ilyen kerti ünnepélyeket, különösen ilyen kiváló társaságban. Van például egy karatebajnokunk, akit időnként megvernek...

Shogun önérzetesen közbevág.

– Nem vertek meg!

Iрмаi József nem figyel rá.

– A ház asszonya gazdag és jó képességű szobrász, szép villája van. Igaz, mostanában vázákat gyárt és géppisztolyokkal kereskedik.

Erika vállat von, mosolyog.

– Valamiből élni kell. A nagy ház fenntartása sokba kerül. Meg a kerti ünnepélyek is.

Iрмаi József folytatja:

– Aztán a Vajdaságból elszármazott tehetséges festő, aki benősült a budai villába, és szemrebbenés nélkül börtönbe juttatná a legjobb barátját egy kevéske pénzért.

Kovalszky Ferenc felemeli a kezét.

– Bocsánat, sok pénzért. A barátok azért vannak, hogy időnként ki-segítsék egymást. Ebben a házban mindig szívesen látom a barátaimat. Vagy barátaim mostohafiait.

Iрмаi József megvetően mondja:

– Ó, igen, a háborús hős és katonaszökevény.

Modrovich Béla nem reagál, Szonjával foglalatoskodik. Ez még inkább feldühíti az asztalosmestert, Musztafára mutat.

– És egy bosnyák tömeggyilkos.

Erika figyelmezteti:

– Őt is te hoztad ide.

Iрмаi József kezdi szégyellni magát, de már nem tud leállni.

– Akkor halálosan fáradt volt, és bűzlött a piszoktól. Most tiszta és illatos.

Erika megrovóan néz rá.

– Nem dobom ki az utcára ezt a szerencsétlen gyereket.

Ilonka hirtelen megérti, hogy miről beszélnek. Felkiált:

– Musztafa nem tömeggyilkos!

Iрмаi József megvonja a vállát.

– Nekem azt mondta, hogy ölt már embert. Többet is.

Ilonka megragadja Musztafa kezét, az arcába néz.

– Nem igaz. Ugye nem öltél embert?

Musztafa elpirul, zavartan dadog:

– Az egész családomat... az egész családomat kiirtották. Az én hátamat túlvél szurkálták, tetováltak...

Ilonka ráförmed.

– De te nem öltél meg senkit.

Musztafa hallgat. Ilonka mindannyiukkal közli:

– Musztafa nem ölt meg senkit.

Iрмаi József szégyenkezve elfordul a gyerekektől, rosszkedvűen dörög.

– És most itt van még egy ukrán ringyó is.

Szonja tömören csak ennyit mond:

– Seggfej.

Iрмаi József a mostohafiára néz.

– Nem lehetne választékosabb magyar beszédre megtanítani ezt a lányt?

Modrovich Béla biztosítja:

– Majd megtanítjuk.

Iрмаi József felsóhajt.

– Ha jól összeszámolom, csupán két tisztességes ember ül az asztal mellett: Ilonka és én.

Lenéz Gordonra és Gedeonra.

– És talán ez a két véreb.

Senki sem sértődik meg. Mosolyogva és majdnem szánakozva bámulnak a dohogó asztalosra. Rövid csönd után Kovalszky Ferenc megkérdezi:

– Kifűjtad magadból a mérget?

Iрмаi József elmosolyodik.

– Igen. Vidám emberek között előbb-utóbb magam is jókedvű leszek.

Mindenki nevetni kezd, Erika átnyúl az asztal fölött, megsimogatja Irmái József kezét.

– Isten hozott tágas kertünkben. Itt mindenki szeret téged. Sétálgass a fák alatt, és érezd jól magad.

Irmái József hasznosítani akarja magát.

– Csinálok majd néhány faládát is a vázáidnak és a géppisztolyoknak. És néha segítek majd felrakodni a teherautókra.

Erika nevetve rázza a fejét.

– Ezen már túl vagyunk. Nem csinálok vázákat, és nem jönnek ide a teherautók. Kibéreltünk egy raktárt messze innen. A kamionok odajárnak, főleg éjszakánként. Itt csönd és nyugalom van, én a szobráimon dolgozom, Feri meg festi a képeit. Te pedig élvezd az életet, Shogun, Gordon és Gedeon vigyáznak ránk. A háborús hős éjszakánként majd elmegy a raktárba.

Irmái József félrehúzza a száját.

– Géppisztollyal?

Erika széttárja karjait.

– Nem tudom, és nem is érdekel. Mi alkotunk, pihenünk, és hallgatjuk a madarak énekét.

Ismét nevet mindenki, még Szonja is. Irmái József csöndesen megjegyzi:

– Itt mindenki párosan turbékol. Csak én vagyok magányos, és Shogun. Őt időnként majd megverik, ez elszórakoztatja, de én unatkozni fogok.

Kovalszky Ferenc vigasztalni próbálja:

– Holnap átjön Júlia.

Irmái József nem érti.

– Ő kicsoda?

Kovalszky Ferenc röviden megmagyarázza:

– Nyugalmazott biológiatanárnő. Valahonnan Szabadka környékéről jött ide látogatóba a nővéréhez. Itt lakik a közelben. Verseket ír. Szóltunk neki, hogy ma érkezel, és hogy te jártas vagy az irodalomban.

Irmái József tiltakozik.

– Egyáltalán nem vagyok jártas az irodalomban.

Kovalszky Ferenc leinti.

– Vannak író barátaid. Például M. Holló János.

Irmái József szabadkozik.

– Néha ugyan elbeszélgetünk, csináltam neki vagy tíz könyvespolcot és egy hintaszéket. Egyébként is ő prózát ír, és utálja a verseket. Ezenkívül ismerek egy Hugyik Mihály nevű dilettáns költőt, aki álneven ír, de senki sem közli a verseit. Ez minden.

Kovalszky Ferenc megnyugtatja.

– Ennyi irodalmi jártasság untig elég lesz Júliának. Hallgasd meg a verseit, mondjal néhány bíráló és sok dicsérő szót, hivatkozz tekintélyes barátaidra, és legyél kedves hozzá. Jól fogsz szórakozni.

Ilonka és Musztafa feláll az asztaltól. Ilonka egy üres befőttesüveget tart a kezében.

– Megyünk bogarakat gyűjteni.

A gyerekek elindulnak a kert vége felé, a vidám társaság is lassan szét széled.

21. kép: Műteremben

Kovalszky Ferenc egy festményen dolgozik, legújabb fekete hulláját tökéletesíti, Erika az egyik rücskös szobrot formálgatja. Irmái József kutat valami után a rendetlen műteremben, egyszerre felkiált.

– Megvan! Tudtam, hogy itt kell lennie valahol.

Kovalszky Ferenc érdektelenül kérdezi:

– Mit találtál?

Irmái József izgatottan mondja.

– Hintaszéket.

Erika odaszól:

– Félig szétesett már.

Irmái József izgatottan szedegeti össze a hintaszék darabjait.

– Majd összeragasztom. Holnapra tökéletes kell hogy legyen. Hintaszék nélkül nem lehet irodalomról társalogni.

Munkához fog, Kovalszky Ferenc és Erika csöndesen dolgozik. Az egyik polcon befőttesüvekben fekete bogarak mászkálnak.

22. kép: Kertben

A kerti asztal mellett Erika bemutatja Júliát Irmái Józsefnek, aztán bemegy a műterembe. Távolabb a két gyerek gyűjti a bogarakat, Shogun egy beteg fa száraz ágait fűrészeli le. Irmái József és Júlia leülnek egymással szemben az asztalhoz. Júlia mosolyogva nézi a kerti békességet.

– Szeretek itt lenni. Talán ez a legszebb hely az egész városban. Kicsit a baranyai szőlősdombokra emlékeztet. Tudja, én Baranyából származom.

Irmái József megpróbál visszaemlékezni:

– Valamikor régen jártam arrafelé. Akkoriban gyönyörű volt ott a tájék.

Júlia elszomorodik.

– Ma már nem annyira szép. A háború mély, csúnya sebeket hagyott mindenfelé.

Irmái József vigasztalja.

– Majd begyógyulnak a sebek.

Júlia fájdalmasan felsóhajt.

– Sokáig fog tartani.

Aztán felcsillan a szeme.

– Szerencsére én megörökítettem verseimben a még szép és békés Baranyát.

Irmái József úgy tesz, mintha csodálkozna.

– Verseket ír?

Júlia szemérmesen bevallja:

– Igen. Kicsit régimódi verseket, magának biztosan nem tetszenének, magának biztosan a modernebb hangvételű versek tetszenek. Hallottam, hogy rendszeresen tanulmányozza az irodalmat. Igaz?

Irmái József kitér az egyenes válaszra elől.

– Vannak író és költő barátaim...

Az asszony csillogó szemekkel néz rá.

– Sok... Sok ilyen barátja van?

Irmái József hanyagul mondja:

– Rengeteg.

Júlia egyre nagyobb tisztelettel nézi az asztalost.

– Irigylem magát. Meséljen a barátairól.

Irmái József megvakarja a fejét.

– Hát... Ott van például M. Holló János.

Júlia lelkesen mondja:

– Elolvastam az egyik könyvét. Jó író, de úgy éreztem, hogy egy kicsit megkeseredett és cinikus ember.

Irmái József elismerően bólogat.

– Időnként tényleg megkeseredik. Ilyenkor általában be szokott rugni, és azután rendbejön.

Júlia félénken kérdezi.

– Sokat iszik?

Irmái József legyint.

– Csak amikor megkeseredik.

Júlia révetegen sajnálkozik.

– Így van ez a legtöbb nagy íróval... És a költő barátai?

Irmái József egyre magabiztosabb lesz.

– Legismertebb közülük Hugyik Mihály, aki Halmosi György néven írja a verseit.

Júlia szégyenkezve bevallja:

– Nem találkoztam még a nevével.

Irmái József szigorúan ráncolja a homlokát.

– Pedig sokat publikál. Leginkább a folyókról, nádasokról, és a vízimadarakról ír.

Júlia belelkesedik.

– Én is sokat írok a folyókról: a Dunáról és a Dráváról.

Irmái József megkönnyebbülten felsóhajt, mert éppen kifogyott író barátáiból.

– Olvasson fel a verseiből.

Júliának már majdnem bepárasodnak a szemei.

– A folyókról?

Az asztalosmester bólogat.

– A folyókról.

– Nem fog kinevetni?

– Nem.

- Júlia egy vastag füzetet vesz elő a táskájából, lapozgat benne, felnéz.*
- Talán ezt. Az a címe, hogy *Vásár után a folyó mellett.*
Irmái József bátorítóan int neki, Júlia olvasni kezdi a verset:
- Fehér hajó úszott a vízben
 A nap a túlparton lebukott már
 Magas dombról kőember nézett
 Fentről a csillagok ragyogtak ránk
- Cukorból öntött vándorbotot hoztál
 A cukrász krétázta a deszkafalat
 El szerettem volna vándorolni hozzád
 A csöndesen meghajló fűzfák alatt
- A víz fényes taréjjal a parti sziklát mosta
 Egy kanalasgém a sötétbe kiáltott
 A vásári lármát a fuvallat hozta
 Egy kóbor felhő a teliholdba vágott
- Jó lett volna örökre ott várni
 A reggel felkelő nap sugarát
 A szívünket egymásnak szélesen kitárni
 De a fehér hajó már tengerre szállt.
- Júlia szorongva és reménykedve néz Irmái Józsefre.*
- Mi a véleménye? Kérem, mondja meg őszintén a véleményét.
Irmái József hosszasan eltöpreng.
- Valamelyest emlékeztetnek Halmosi György verseire. De simábbak, lágyabbak és természetesen szűzebbek azoknál. Nőiesebbek.
- Júlia halkán mondja:*
- Ez vagyok én.
- Irmái József még tudálékoskodik:*
- Talán az a baj, hogy túl lágyak és simák.
A tanárnő felélénkül.
- Vannak keményebb verseim is. Háborúellenesek. Felolvassak belőlük?

- Irmái József leintí.*
- Természetesen. De nem itt. Elmegyünk egy jobb helyre. Várjon meg, mindjárt visszajövök.
Irmái József bemegy a házba.

23. kép: Házban

Irmái József egy folyosón megy végig, hóna alatt tarka takarót visz. Az egyik ajtó nyitva van, benéz a szobába. Az ágyon Modrovich Béla és Szonja meztelenül szeretkeznek. Irmái József elismerően biccent a fejével, továbbmegy, benyit a műterembe.

24. kép: Műteremben

- A műterem közepén a felújított hintaszék áll. Erika és Kovalszky Ferenc a szobrok, illetve a festmények körül tüsténkednek. Irmái József elismerően dűnnyögi.*
- A mostohafiam valóban teljesen meggyógyult. Talán már túlságosan is egészséges. Éjszaka gépfegyverrel éberkedik, és azután még reggel is buzgón tevékenykedik.
Kovalszky Ferenc munka közben válaszol:
- Fiatal még, most kell tevékenykedni. Te hol tartasz Júliával?
Irmái József felemeli a hintaszéket.
- Lírai pikniket rendezünk. Elmerülünk a költészetben.
Kovalszky Ferenc heccelődik.
- A korához képest egészen fiatal kinézésű és fiatalos mozgású aszszony.
- Irmái József kifelé indul a műteremből a hintaszékkal.*
- Túlságosan szűziesek és lágyak a versei.

25. kép: Kertben

Irmái József Júliához megy, kezébe nyomja a takarót. Magyaráz valamit, aztán elindulnak egy másik fa alá. Júlia leteríti a pokrócot. Irmái József mellé helyezi a hintaszéket, beleül, ringatózni kezd. Júlia leül a

takaróra, egy másik füzetet vesz elő táskájából, várakozóan néz Irmái Józsefre. Ő bólint.

– Halljuk a háborúellenes verset.

Júlia bemozdja a címet, majd szavalni kezd:

A gyűlölködés ellen

Szépen éltünk a hegyek nevettek

Félhold és kokárdák együtt éltek

Mosolyogva mentünk a kanyargós úton

A piros folt nagyobb lett a gyermekek arcán

Aztán golyó süvöltött akna robbant

Szívünk már szörnyű átokra dobant

Halott asszonyok fekszenek a kútnál

Láncaltak csörögnek a hídon és az útnál...

Júlia tovább olvas, de hangja már nem hallatszik, messziről látszanak a fa alatt, a két gyerek is messziről látszik, amint a bogarakat gyűjtik, azután egymás mellé ülnek és beszélgetnek. A két kutya a ház mellett hever. Az idillikus képet a madarak éneke teszi még szebbé.

26. kép: Kertben (este)

Musztafa tüzet gyújt a kertben. Szakszerűen összerakott farakás alá gyújt lángot, Ilonka elismerően nézi ténykedését. Irmái József távolról figyeli a két gyereket. Musztafa a tűz gondozása közben magyaráz Ilonkának.

– Ramadán után meg aztán májusban is nagy tüzeket gyújtottunk a hegyen. Bárányt süttöttünk. A hegyi bárány húsa a legjobb a világon. Ezek a bárányok sokat mozognak, nem hájasodnak el. Szökellnek egyik szikláról a másikra. Tenyérnyi nagyságú kövön is meg tudnak állni.

Ilonka ámuldozva kérdezi:

– Mint a zergék?

Musztafa a tűzre figyel, egyre világosabb lesz körülöttük.

– Majdnem olyan ügyesen, mint a zergék. A hegyi birkák egészen mások, mint a síkságiak. Télen azonban boldogtalanok, amikor lemennek a völgybe a karámokba. Télen sokszor a farkasok is megtámadják őket.

Ilonka összerázkódik.

– Én félnék ott.

Musztafa magabiztosan mondja:

– Én megvédenélek. Mindentől megvédelek.

Ilonka csodálattal néz a fiúra.

– A farkasoktól is?

Musztafa megfogja a kislány kezét.

– A farkasoktól is és a medvéktől is. Haszán bátyám minden télen megölt néhány farkast. Apám egyszer egy medvét is megölt...

Előjönnek a felnőttek is a házból, a ház egyik sarkán felgyullad a villany. Erika, Szonja és Shogun tálakon szalonnadarabokat, húsdarabokat hoznak. A tűz köré gyűlnek, a parázs fölött rablólóhúst, szalonnát sütnék. Mindenki vidám, jóízűen esznek, iszogatnak. Modrovich Béla áll fel közülük, a fehér autóhoz megy, beül és elhajt. A többiek zavartalanul élvezik tovább a kellemes nyárvégi estét.

27. kép: Kertben (délelőtt)

A már előzőleg is látott idillikus kép, bogarászó gyerekekkel, lustálkodó kutyaival. Irmái József ismét a hintaszékben ringatózik, Júlia verset olvas. A villa egyik ablakában meztelenül megjelenik Szonja. Irmái József észreveszi, kitágult szemekkel bámulja. Szonja eltűnik, Irmái József megsimogatja Júlia haját, aki nem tiltakozik, belekezd egy újabb versbe:

Szomorú fűzfák

Az ágak vízbe néznek

Levelüket látják

Valahol a mélyben

Kigyúlnak a fáklyák

Ha egyszer én is lánggra lobbanhatnék

Messze világítva, de nem tehetem...

Irmái József eddigre már lejjebb csúsztotta a kezét, Júlia mellét simogatja. Az asszony félrehúzódik.

– Én pontosan olyan vagyok, mint a verseim.

Irmái József szigorúan rászól.

– A verseken is változtatni kell. Életet kell lehelni beléjük, mert az élet nemcsak a folyók fodrozódó vizéből és a szomorúfűzfákból tevődik össze.

Júlia elgondolkodik a hallottakon. Ilonkát és Musztafát nézi, akik a kert végében szorosan egymás mellett ülnek, és nagyon komolyan beszélgetnek.

– Mit csinál az a két gyerek egész nap?

Irmái József kissé csalódottan válaszol.

– Bogarásznak. Mindenféle ronda bogarakat gyűjtenek a befőttesüvekbe, és a műteremben tárolják őket. Elég csúnya látvány. A műterem egyébként is csúnya Erika rücskös szobraival és Kovalszky Ferenc barátom festményeivel, amelyeken nagy hasú hullák dagadoznak. És közben még a befőttesüvek is szaporodnak, egyre több bogár mászik az üvegfalakon.

Júlia a gyerekekre figyel.

– Minek gyűjtik a bogarakat?

Irmái József vállat von.

– Lehet, hogy Ilonkának kellene majd az iskolában.

Júlia még mindig a gyerekekkel foglalkozik.

– Sokszor csak ülnek egymás mellett és órákon át beszélgetnek.

Irmái József egyre erőteljesebben ringatózik a hintaszékben.

– Vannak már élményeik. Különösen Musztafának.

Júlia keservesen felsóhajt.

– Félek, hogy nem tudok már változtatni verseimen. Túl öreg vagyok már, ezek a gyerekek...

Irmái József közbevág.

– Írjon róluk verseket.

Júlia felugrik.

– Ezt fogom tenni. Holnapra meglesz a vers.

Elsiet a kerten keresztül.

28. kép: Raktár előtt (éjszaka)

Rosszul megvilágított nagy raktárépület előtt egy teherautó közeledik, lassít, megáll. Egy személygépkocsi kanyarodik mellé, az autóból sor-tüzet adnak le a kamionra. A raktárból Modrovich Béla rohan elő, kezében géppisztollyal, de mire a teherautóhoz ér, a személygépkocsi már eltűnik a sötétben.

29. kép: Brockhauser-villa kertje (reggel)

A villa lakói a hosszú asztalnál reggeliznek, ragyogóan süt a nap, a társaság valójában most ébredszik, nem beszélgetnek. Modrovich Béla felnéz a többiekre.

– Az éjjel rálóttek a kamionunkra a raktár előtt.

Mindenki abbahagyja a reggelizést, Erika elképedve kérdezi:

– Ki lőtt?

Modrovich Béla csikorgó fogakkal sziszegi.

– Nem tudom. Mozgó gépkocsiból tüzeltek rá, és szélsébesen elhajtottak.

Kovalszky Ferenc is csodálkozik.

– Kik lehetek, és honnan tudhattak a raktárunkról?

Irmái József gúnyosan közbeszól:

– Vajon honnan?

Modrovich Béla kialvatlan, véres szemekkel néz maga köré.

– Mire előkaptam a géppisztolyt, már eltűntek.

Erika föláll.

– Menjünk be a műterembe.

Erika, Modrovich Béla, Shogun, Szonja és Kovalszky Ferenc elindulnak a ház felé. Irmái József nem mozdul. Utánuk szól:

– Elutazom. Vonatra ülök és hazautazom. Túl sokat pihentem és tétlenkedtem.

Kovalszky Ferenc visszajön hozzá.

– Maradj még. Legalább még két napig. Nem kell vonatra ülnöd, autóval mész haza.

Kovalszky Ferenc bemegy a többiek után a házba. Irmái József az asztal mellett marad, a két kutyaival játszik. Musztafa és Ilonka újabb befőt-

tesüveggel indulnak bogarászni. Felbukkan Júlia. Irmái József feláll, a hintaszékhez sétál, leül. Júlia a pokrócra ül, elővesz egy újabb versfüzetet.

– Megírtam a verset a gyerekekről.

Irmái József szórakozottan ringatózik.

– Olvassa fel.

Júlia olvasni kezd:

A feketerigók korán kelnek

A feketerigók nyáron korán kelnek
Versenyt dalolnak a kis verebekkel
Szépen énekelnek két árva gyerekeknek
A rácsok fölött a zöldellő kertben

Két kicsi apró kéz egymást simogatja
Valahol a vihar a felhőket hajtja
Ők nem tudnak róla vagy nevetnek rajta
Megsegítik egymást mindenféle bajban

Éjszaka ámulva a csillagokba néznek
Nappal meg álmodnak és repülnek az égbe
Hajuk szemük csillog a sokszínű fényben
Járják a világot a világos éjben

Vastag üvegfalon másznak a bogarak
Nekik már csak ez a szűk világ marad
De két gyerek messze néz egymás mellett halad
Mert nyáron korán kelnek az éneklő madarak.

Irmái József hosszasan gondolkodik, vontatottan mondja el véleményét.

– Érződik a versen, hogy túl gyorsan íródott. Néhány sorát csiszolni kellene.

Júlia kissé megijed.

– Igen, túl gyorsan írtam. Csiszolni fogok rajta.

Nagy, sötétzöld gépkocsi áll meg a nyitott kapu előtt. Két elegáns, fehéröltönyös férfi száll ki belőle, bejönnek a kertbe, a ház felé tartanak.

Másik két, kevésbé elegáns férfi is kiszáll az autóból, de ők ott maradnak. Gordon és Gedeon a fehéröltönyösök felé rohan, ugatnak, de nem bántják őket. Irmái József megjegyzi:

– Gordon és Gedeon még nincs kellőképpen beiskolázva.

Erika jön elő a házból, néhány szót vált a jövevényekkel, azután bemennek a műterembe. Júlia belekezd egy újabb vers felolvasásába, Musztafa és Ilonka a bogarakat gyűjtik, a kutyák most körülöttük játszadoznak. Madarak énekelnek. A békés nyugalmat semmi sem zavarja. A két fehéröltönyös férfi kisvártatva előbukkan a házból, Szonja is velük tart. Erika, Shogun, Kovalszky Ferenc és Modrovich Béla a hosszú asztalhoz mennek, nézik a két távozó férfit. Az egyik visszafordul és a bogarászó gyerekekre mutat.

– Szép gyerekeitek vannak. Szép, eleven gyerekek. Előfordulhat, hogy baj éri őket.

Erika gyűlölködve sziszeg.

– Ha a kislányhoz hozzányúltok, kiirtom az egész bandátokat.

Júlia teljesen belemerül a versolvasásba, Ilonka a bogarak gyűjtésébe, egyikük sem figyel föl a szóváltásra. Irmái József és Musztafa azonban felfigyel. A fiú mereven nézi a távozó férfiakat és Szonját, és amikor azok elhajtanak a kocsival, Musztafa berohan a házba. Csakhamar a hímzett bosnyák tarisznyával a nyakában jelenik meg. Ilonka csodálkozva kérdez tőle valamit, a tarisznyára mutogat, Musztafa pedig hosszasan magyarázkodik. Irmái József megsimogatja Júlia haját.

– Mára végeztünk a költéssel. A barátaim gondban vannak, beszélnem kell velük.

Júlia megszeppenve néz az asztalosmesterre.

– Untatom talán?

Irmái József erőltetetten mosolyog.

– Egyáltalán nem untat. Majd holnap folytatjuk.

Júlia feláll, bizonytalankodik.

– Jól van... Úgyis mennem kell. Holnap ismét átjövök.

Júlia elmegy a verses füzetével, Irmái József a gondterhelt társasághoz sétál. Kovalszky Ferenc, Erika és Shogun már az asztal mellett ülnek,

- hallgatnak. Modrovich Béla áll, megrökönyödve bámul abba az irányba, amerre Szonja eltávozott. Irmái József megfogja mostohafia vállát.*
- Vajon honnan tudhattak a raktárról?
Modrovich Béla zavartan dadog.
- De hiszen Szonja egy szót sem értett...
Irmái József rázökkenti az egyik székre.
- Hülye.
Ő is leül Erikával szemben.
- A fehér öltönyös urak is be akarnak szállni az üzletbe?
Erika kissé révetegen válaszol.
- Nem egészen. Felajánlották, hogy megvédenek bennünket. Garantálnák, hogy soha többé nem lesz lövöldözés a raktárunk környékén. Persze ez pénzbe kerülne.
Kovalszky Ferenc hozzáfűzi:
- Sok pénzbe.
Modrovich Béla magához tér, harciasan kijelenti:
- Meg tudjuk védeni magunkat. Lekaszálom őket, ha még egyszer a raktár közelébe jönnek.
Irmái József csillapítja.
- Az elmúlt éjszakán ez nem sikerült.
Modrovich Béla tovább fogadkozik:
- Megleptek. De ezentúl várni fogom őket. Nem hagyjuk, hogy zsaroljanak bennünket.
Felugrik, besiet a házba. Shogun is felkel a székről, és kimegy a kertből. Az asztalnál Irmái József és Kovalszky Ferenc marad. Kovalszky Ferenc megkérdezi:
- Nincs kedved a régi szép időkről beszélgetni? A Hadnagy-rétről vagy a Tulipán cukrászdáról?
Irmái József a madarak énekére figyel.
- Inkább a feketerigókat hallgatom.
Kovalszky Ferenc mást javasol:
- Akkor igyunk valamit.
Irmái József rábólint.
- Igjunk.

- Kovalszky Ferenc bemegy a házba, csakhamar két üveg sörrel tér vissza. Lassan iszogatnak. Mire a sörösüvegek kiürülnek, Shogun egy kopott autót hajt be a kertbe. Kovalszky Ferenc megfogja Irmái József karját, az autóhoz vezeti.*
- Ezzel mész haza.
Irmái József megkérdezi:
- Mikor?
Kovalszky Ferenc nagylelkűsködik.
- Amikor akarsz.
Irmái József halkán morfondírozik:
- Legszívesebben mindjárt elindulnék, de megígértem Júliának, hogy holnap még felülbírálom a verseit, de azután elmegyek innen. Egy ideig nem fogunk találkozni. Mit csináljak ezzel a rozoga kocsival?
Kovalszky Ferenc ismét határozott.
- Várják már odaát. Találtam rá vevőt.
Irmái József az autót nézegeti.
- Nem sok pénzt kapsz érte.
Kovalszky Ferenc elmosolyodik.
- Sok pénzt kapok érte.
Irmái József krákolni kezd, mint amikor megtudta, hogy a kartondobozokat ő csempészte át az országhatáron.
- Kibélelted?
Kovalszky Ferenc megnyugtatta.
- Ne izgulj, nem lesz semmi baj. Júlia majd mindent elintéz.
- Júlia?
- Ő is veled utazik. Tisztességben egymáshoz öregedett házaspár egy rozoga autóban. Ez senkinek sem gyanús.
Irmái József lebénultan áll, alig tud megszólalni.
- Júlia tehát nem csak verseket ír?
Kovalszky Ferenc mosolyog.
- Romantikus lélek, ez kitetszik a verseiből is. De ezzel együtt praktikus észjárású asszony. Ismeri a pénz értékét. Neked is szívesen felajánlanék valamennyi pénzt, de nyilván megsértődnél és visszautasítanád.
Erre már az asztalosmester kimérten és nagyon lassan válaszol.

– Lehet, hogy itt egyesek baleknek tekintenek, de azért mégsem vagyok egészen agyalágyult.

Kovalszky Ferenc harsányan felnevet, a barátja vállára csap.

– Te behemót asztalos! Megkapod a pénzedet. A kartondobozokért is. Menj el M. Holló Jánoshoz.

Irmái József felkiált:

– Mi?!

Megkövülten néz Kovalszky Ferencre.

30. kép: Kertben

Irmái József a hintaszékben lehunyt szemmel ringatózik, talán alszik. Júlia verset olvas mellette. Az asztalosmester Ilonka sikoltására riad fel. Felugrik a hintaszékből. A kert végében két férfi dulakodik a gyerekekkel. A kapu előtt a sötétzöld gépkocsi áll. Az egyik férfi Musztafát emeli a magasba és eldobja. A fiú nagyot nyekken a fűben. A másik férfi befogja Ilonka száját, az autó felé vonszolja. Irmái József a dulakodók felé rohan. A házból előrohannak Erika, Kovalszky Ferenc és Shogun. A kutyák hangosan csaholnak. Az a férfi, aki Ilonkát vonszolja, pisztolyt ránt elő.

– Ne mozduljatok! Viselkedjeteok okosan, és akkor a kislánynak nem esik baja. Majd jelentkezünk és megegyezünk.

Mindenki lemerevedik, Shogun eltorzult arccal nyöszörög, Irmái József a szeme sarkából látja, hogy Musztafa feltápáskodik a földről és hogy a tarisznyájából előveszi a pisztolyát. A többiek nem figyelnek Musztafára. Irmái József kiáltani akar, de a fiú már elsüti pisztolyt. Az a férfi, aki Ilonkát vonszolja, hanyatt esik. Ilonka az apjához rohan, zokogva átöleli Shogunt. A másik jövevény egy pillanatig nem érti, mi történt, aztán rácsodálkozik Musztafára, és nyilván nem akar hinni a szemének. Egy vézna, szőke hajú fiúcska, egy hatalmas pisztollyal. Belső zsebébe nyúl. Musztafa ismét lő. A férfi fájdalmasan felkiált, a combjára szorítja kezét, és komikusan kacázva kirohan a kapun, az autóba ugrik. A villa egyik ablakában félmeztelenül feltűnik Modrovich Béla, géppisztollyal egy sorozatot lő ki a sötétzöld gépkocsira. Néhány golyó lyukat üt a csomagtartón. A gépkocsi elszáguld. Erika mozdul meg elsőnek, a földön vonagló

sebesülthöz megy, följe hajol, alaposan megnézi. Akkor már odafut Modrovich Béla is a géppisztollyal és Musztafa a pisztolyával. Mindketten a sebesülthez szegeznek fegyverüket. Modrovich Béla szinte élvezve a helyzetet.

– Megölöm a disznót.

Erika tárgyilagosan megállapítja.

– Vállába kapta a golyót, nem fog belehalni.

Azután rendelkezni kezd.

– Júlia, vegye gondozásba ezt a nyomorultat, mi meg menjünk a műterembe. Hamarosan megérkeznek a mentők. A géppisztolyt azonnal elrejtetni.

Kovalszky Ferenc futva indul a ház felé.

– Telefonálok a rendőrségre és a mentőknek!

Júlia a sebesülthez foglalatatoskodik. A többiek bemennek a műterembe.

31. kép: Műteremben

Irmái József, Erika és Modrovich Béla idegesen járkál a nagy hodályban a szobrok és képek között. Ilonka még mindig Shogun mellett zokog. Musztafa egy sarokba kuporodik, kicsi és szánalmas. Bejön Kovalszky Ferenc, majdnem jókedvűen mondja:

– A telefon sajnos elromlott, éppen most.

Irmái József ráförmed:

– Egy sebesült ember fekszik a kertben.

Erika leül egy fotelbe.

– A szomszédok úgyis kihívják a rendőrséget. Beszéljük meg gyorsan a saját dolgainkat.

Shogun szólal meg először.

– Megegyezhetnénk a világos hajúakkal. Nagyon erősek, és jól megszerveződtek. A főutainkat már kiszőkítették.

Erika kategorikusan kimondja:

– A fiút át kell adnunk a rendőröknek.

Irmái József megkérdezi:

– És ott mi lesz vele?

Kovalszky Ferenc válaszol neki.

– Nyilván kitoloncolják az országból. Boszniában már többé-kevésbé béke van. Ő meg kiskorú, nyugodtan hazamehet.

Musztafa megszólal a sarokból.

– Lerombolták, felégették a házunkat. Itt akarok maradni.

Erika negédes hangon nyugtatja:

– Nem maradhatsz itt. Meglőttél két embert. Az egyik még mindig ott fekszik a kertben.

Musztafa dühösen mondja:

– El akarta vinni Ilonkát.

Irmái József Erikához fordul.

– A fiúnak nincs hova mennie. Eddig nem akartad kilököni az utcára.

Kovalszky Ferenc megfontoltan azt mondja:

– Nagy bajba kerülhetünk. És a rendőrök úgyis elviszik. A géppisztolyt el kell rejtetni...

Musztafa előveszi a pisztolyát.

– A rendőröket is lelövöm.

Irmái József keservesen felsóhajt, elindul Musztafa felé. A fiú rákiált:

– Ne jöjjön ide, magát is lelövöm!

Irmái József megtorpan egy pillanatra, de aztán tovább megy és megpróbál higgadtan beszélni.

– Azt mondtad, hogy olyan nagyra akarsz nőni, mint én.

Musztafa rászzegezi a pisztolyt.

– Azt mondtam. Ilyen nagy leszek, mint maga.

Irmái József már a fiú mellett áll.

– Akkor ne lövöldözz a rendőrökre. Add ide a pisztolyt.

Musztafa könnyörög:

– Itt akarok maradni.

Az asztalosmester vigasztalja:

– Majd visszajössz. Ilonkát itt találod, megvár. Egész biztosan.

A fiú fejére teszi az egyik kezét, a másikkal elveszi tőle a pisztolyt.

Musztafa sírvafakad.

– Ki fog vigyázni Ilonkára?

Ilonka hirtelen abbahagyja a zokogást. Musztafához rohan, összebújnak.

Kintről mentőautó és a rendőrségi gépkocsik szirénázása hallatszik.

32. kép: Házban

Rendőrök nyüzsgönek a házban, kérdezősködnek, vallatnak, jegyzőkönyveznek. Csak a felnőtteket faggatják.

33. kép: Kertben

Két rendőr kíséri Musztafát a kapunál álló rendőrkocsihoz. A villa lakói lassan mennek utánuk egészen a kerítésig. Musztafa beül az autóba, az ablakon keresztül tágra meresztett szemekkel néz vissza rájuk. Ilonka megragadja Irmái József kezét.

– Igaz, hogy neki is ilyen nagy keze lesz majd?

Az asztalosmesternek elszorul a torka.

– Igaz.

Ilonka tovább kérdez.

– És ilyen nagyra nő, mint maga?

Irmái József bólogat.

– Igen. Ilyen nagyra nő.

Ilonka a kezét szorongatja.

– Visszajön?

Irmái József félrefordítja a fejét.

– Egész biztos.

A rendőrautó elindul Musztafával. Ilonka sírni kezd.

34. kép: Országhatáron

Irmái József és Júlia a kopott kocsiban ülnek, előttük felemelkedik a sorompó. Elindulnak, a határőrök szívélyes karlengetéssel búcsúznak tőlük.

35. kép: Szobában, könyvespolc előtt

M. Holló János az új hintaszékében ringatózik. Mosolyog.

Gépiratból

Fülek és fejek

irodalmi forgatókönyv

Balla János egy kényelmesen, keleties stílusban berendezett szobában üldögél, előtte alacsony asztal, háta mögött a falon díszes faliszőnyeg, felesége, Fatima muzulmán hímzésű ruhában kávé rak eléje, összesen öt kávécsészét tesz az asztalra, a szoba egyik sarkában két kisgyerek, fiú és lány, nyolc-tíz évesek lehetnek, csendesen játszanak.

Fatima tiszta arcú szép fiatalasszony, viselkedésén látszik, hogy tiszteli férjét.

Balla János középkorú markáns férfi, elgondolkodva iszik kávécsészéjéből és Szalay Zoltán történetét hallgatja. Közben kártyáznak, Balla János nyer.

A kamera már megmutatta Balla Jánost, feleségét és két gyereket, de a kártyázásból és az egész légkörből érződik, hogy többen ülnek a szobában. Közben hallatszik Szalay Zoltán kissé monoton szövege:

„Tulajdonképpen én voltam az utolsó katona Visz szigetén. Mindenki elment, huszonöten maradtunk még ott, ránk parancsoltak, hogy robbantsunk fel minden ágyút, minden bunkert, minden tüzelőállást. Ne hagyjuk ott a horvátoknak. Itt most már háború lesz, nekünk el kell menni. Aláaknáztunk mindent, felrobbantottunk mindent, egy kis hajó ott várt ránk a kikötőben, felszálltunk rá és elhajóztunk. Sajnáltam, hogy ott kell hagyni azt a szép szigetet, de hát ott kellett hagyni, elmentünk délebbre egy gyönyörű öbölbe. A Kotori-öbölbe.”

Most már látszik a beszélő Szalay Zoltán, jóképű fiatalember, kissé meg van ijedve, a kártyázásra is alig tud odafigyelni. Mellette egy másik fiú, Béreg József ül, látszik immár az egész szoba keleties bútorzattal, a két fiú mellett a színes heverőn két fiatal lány, Ida és Mária ül, ők nem kártyáznak. Mindannyian Balla Jánosra figyelnek.

Szalay Zoltán folytatja a történetét:

„A Kotori kikötőben kiszálltunk a hajóról. Nekem már akkor a nyakamon lógott ez az ékszer. Ezt Visz szigetéről hoztam a robbantások után.”

Letesz az asztalra egy ócska rézláncot, amelynek a végén egy repeszdarab van. Balla János megnézi a rézláncot és a repeszdarabot, és szakszerűen megállapítja, hogy az minden bizonnyal egy aknavetőből származik. Szalay Zoltán kicsit meglepődötten bólogat, elmondja, hogy a repeszdarab tényleg egy szétrobbantott aknavetőnek a része. Balla János higgadtan és nagyon nyugodtan kávézgatás és kártyázás közben magyarázza, hogy az aknavető valójában egy csodálatos fegyver, egyszerű és nagyon hatásos. Közben egészen közelről robbanás hallatszik, a négy fiatal megrémül, Balla János azonban nyugalomra inti őket, és megkéri Szalay Zoltánt, hogy folytassa a történetet.

Szalay Zoltán riadtan tovább beszél. A mellette ülő fiúra mutat.

„A kikötőben talákoztam Józsival. Nagyon megörültünk egymásnak, gyorsan elmondtunk mindent mindenkiről, örültünk, hogy valamiképpen kikerültünk a készülődő háborúból, tizenöt nap múlva letelik a szolgálati időnk, aztán hazamegyünk, és felölünk a horvátok és a szerbek gyilkolhatják egymást, ameddig akarják. És ha már ilyen szépen összejöttünk, nézzük meg, hogy mennyi pénzünk van, és ha van elég pénzünk, igyunk meg egy pohár sört. Megnézzük a zsebeinket, valóban van annyi pénzünk, hogy megigyunk egy-egy pohár sört, sőt ha összedobjuk az aprópénzt, akkor még telefonra is telik, telefonáljunk haza, hogy élünk, egészségesek vagyunk, és két hét múlva otthon leszünk. Bemegyünk a postára, befizetjük a pénzt, amit be kell fizetni, közben fecserészünk, és bejön a hívás. Édesanyám jelentkezik. Mondom neki, hogy itt minden bizonnyal napokon belül kitör a háború, de nekem két héten belül lejár a szolgálatom, és megyek haza. És mondja meg Béreg Józsi édesanyjának is, hogy ő is jól van, és megy haza. Befejezem a telefonálást, ki akarok jönni a fülkéből, katonák állnak előttem. A saját katonatársaim, akikkel egy egész éven át együtt szolgáltam a

szigeten. Igen mogorván néznek rám, és megkérdezik, hogy milyen nyelven beszéltem az imént. Mondom, hogy magyarul beszéltem az édesanyámmal. Rosszkedvűen közlik velem, hogy ebben az országban mostanság nem ajánlatos magyarul, albánul, bolgárul vagy más barbár nyelven beszélni, és elkezdenek verni. Természetesen védekezem, Józsi is a segítségemre rohan, verekszünk, de hát ők legalább tízen vannak, mi meg csak ketten. Leterítenek bennünket és rugdosnak. Ott a postán. A civil ügyfelek közben intézik a dolgait a tolóablakoknál, nézik, hogy mi történik, és nem szólnak semmit. Józsinak eltörik az orrcsontját, nekem eltörik két bordámat, aztán ott hagynak bennünket. Így is leszolgáltuk a hátralévő két hetet és kicsit összetörve hazamentünk. Otthon megbeszéltük, hogy eljövünk ide Szarajevóba az egyetemre. Közben a horvátoknál tényleg kitört a háború, de itt még béke volt, és a két lány is velünk jött, itt akartak biológiát tanulni. Jól éreztük magunkat ebben a városban, nem bántottunk senkit, minket sem bántott senki, muzulmán, szerb, horvát barátaink voltak. Aztán ideért a háború. Nem szeretnénk, ha ismét leütnének és megrugdosnának bennünket. Minél gyorsabban el akarunk menni innen.”

Balla János unottan, egykedvűen hallgatja a történetet, látszik az arcán, hogy elég sok ilyen esetről hallott már, a kártyán nyert aprópénzt maga elé söpri. Kurtán közli a négy fiattal, hogy holnap reggel hét órakor indulhatnak, és az ár ezer német márka személyenként. Szalay Zoltánék mindezt tudomásul veszik, tudták már előre, hogy mennyibe fog kerülni az elszöktetésük, előveszik a pénzt, leszámolják Balla János előtt.

A háttérben ajtónyikorgás, mozgolódás hallatszik.

Sipos Károly, a szomszéd jön be, mindennapos vendég, Balla János csak egy pillanatra néz fel rá, aztán számolja a pénzt.

Sipos Károly is leül az asztalhoz, kintről robbanás hallatszik, közömbösen megjegyzi, hogy úgy látszik, Balla Jánossal együtt mindketten rossz helyre nőültek. Balla János kissé epésen válaszol, mondván, hogy Sipos Károly megtarthatta volna a régi becsületes Stein nevét, és ma már Izraelben üldögélhetne a narancsfák alatt.

Beszélgetés közben Balla János a szemközti épületet nézi. Az egyik ablakban felbukkan egy félmeztelen lány. Balla János megkérdezi, hogy az kicsoda. Többször látta már, de nem tudja hová tenni. Sipos Károly élcelődve magyarázza, hogy a lányt, ha magyar volna, Ibolyának hívnák, de mivel szerb, így hát Lyubica a neve. Balla János megállapítja, hogy elég magányosnak látszik, ha ilyenkor napközben is félmeztelenül unatkozik. A lány eltűnik az ablakból.

Balla János elteszi a gondosan megszámlolt német márkákat, a robbanásokra figyel, de szinte csak mellékesen mondja Sipos Károlynak, hogy mivel az ő felesége is szerb nemzetiségű, igazán oda-szólhatnak már amazoknak, hogy ne lövöldözzenek ide, itt is emberek élnek.

Sipos Károly megvonja a vállát, közli, hogy a felesége egyáltalán nem ért a politikához és a háborúzáshoz, Balla János feleségével fecseg a konyhában, nyilván azt beszélnek meg, hogy a hét végén a zsidó temető mellett sütik majd meg a bárányt, amelynek a húsból nyugodtan ehetnek a katolikus magyarok, a pravoszláv szerbek, a hithű muzulmánok, sőt a kissé csalódott és nevet változtatott zsidók is.

Bejön a szobába Balla János felesége, Fatima és Sipos Károly felesége, Jelena is, Fatima egy csésze kávé tesz Sipos Károly elé, Jelena pedig elmondja, hogy Ibrahim üzletében lehet legolcsóbban bárányt vásárolni. A két asszony is leül az asztalhoz, Balla János megjegyzi, hogy Ibrahim megbízható ember és ügyes kereskedő.

A négy fiatal egyre riadtabban nézi az elképesztő jelenetet, a kártyázással is leállnak, már nem is a kinti robbanásoktól félnek, hanem a felnöttek közömbösségétől, attól a viselkedéstől, amely természetesnek veszi a természetellenes háborús állapotot, lövöldözés közben is a legfőbb beszédtema a báránysütés.

A sarokban játszadozó gyerekekhez két másik gyerek csatlakozik, Sipos Károly gyermekei, ők sem vesznek tudomást a kinti robbanásokról.

A négy fiatal feláll, elbúcsúznak a háziaktól, és egymásra értetlenül tekintgetve mennek ki a lakásból.

Másnap reggel egy terepszínű kombi robog a kanyargós hegyi úton, a sűrű erdőn keresztül. A kocsit Balla János vezeti, mögötte a két fiú és a két lány ül. Balla János tudja, hogy a négy fiatal fél, a viszsza pillantó tükrökből látja, hogy utasai szorongva néznek ki az ablakon az erdőre, ezért, hogy feloldja a rémületet, nyugodt hangon egy hosszú történetet mesél arról, hogy gyermekkorában hogyan tanult meg úszni a Tiszán, kétszer majdnem vízbe fulladt, de sikerült neki kikapaszkodni a partra a fűzfák közé. Megkísérli elterelni a fiatalok figyelmét a baljós tájról és a veszélyes helyzetről.

Az egyik kanyar mögött feltűnik egy muzulmán katona. Félig civil, félig katonai egyenruhában van, a fején a jellegzetes muzulmán sapka. Felemeli a kezét, a kombi megáll, Balla János kiszáll a kocsiból. Barátságosan üdvözlük egymást a muzulmán katonával, nem először találkoznak.

Az út mellett tűz ég, néhány muzulmán katona teát főz a nyílt tűz fölött. Az a katona, aki az úton őrködött, a tűzhöz invitálja Balla Jánost, de közben benéz a kombiba, hogy lássa, hány ember ül odabent. Balla János a tűzhöz sétál, útközben pénzt, német márkákat vesz ki a zsebéből és a katonának adja. A katona megszámolja, majd elteszi a pénzt. Megszokott üzletről van szó. Balla János leül a tűz mellé, ismerősökként üdvözlő a katonákat, azok egy bögrében teát adnak neki. Teázás közben a katonák megjegyzik, hogy szerintük itt hamarosan még nagyobb öldöklések lesznek, ők eléggé silányan vannak fölfegyverkezve, mutatják is könnyű kézfegyvereiket, és megkérdezik Balla Jánost, hogy visszatér-e. Balla János a teát szürcsölve mondja, hogy kénytelen visszamenni, a család Szarajevóban van. A katonák figyelmeztetik, hogy neve az embercsempészséssel kapcsolatban eléggé ismertté vált, ez sokaknak nem tetszik, jó lesz, ha vigyáz magára és a családjára. Balla János nyugodtan megissza a teát, elbúcsúzik a katonáktól, beül a gépkocsiba és megy tovább a kanyargós hegyi úton. A négy rémült fiatalnak arról mesél, hogy honnan ismeri az imént látott muzulmán katonákat. Ismét csak azért beszél, hogy megnyugtassa a két fiút és a két lányt.

Két szerb katona áll az úton gépfegyverrel. Balla János kiszáll a kocsiból, és szinte pontosan megismétlődik a korábbi jelenet. Balla János régi ismerősökként üdvözlő a két szerb katonát, azok pálinkával kínálják, ő iszik egy kortyot, az út mellett tűz ég, a szerb katonák báránnyt sütnek. A két katona benéz a gépkocsiba, Balla János pénzt ad az egyik katonának, a tűz mellé megy. A tűz körül egyenruhás katonák ülnek, Balla Jánost szívélyesen üdvözlők, ismerik már régebből, levágnak egy szeletet a nyárson forgó bárányból és a kezébe nyomják a húsdarabot. Mindez hozzá tartozik a szokásos mindennapi eseményekhez. Balla János rágcsálja a hússzeletet, megállapítja, hogy jóízű, puhára sült bárányhús, reméli, hogy néhány nap múlva ők is ilyen jó báránnyt sütnek az egyik zsidó barátjával. A katonák, akik tudják, hogy embercsempészséssel foglalkozik, megkérdezik tőle, hogy visszajön-e. Balla János ugyanazt válaszolja, mint a muzulmánoknak. Vissza kell jönnie, a családja Szarajevóban van. A szerb katonák szinte szó szerint ugyanazt mondják, mint korábban a muzulmánok. Itt nagy öldöklések lesznek. Az egyik katona, Zvonimir, félre hívja Balla Jánost, ő is jóindulatúan figyelmezteti, hogy ez az embercsempészési dolog nem veszélytelen. Balla János mindezt egykedvűen veszi tudomásul, elfogyasztja a levágott bárányhús szeletet, beszáll a kocsiba és továbbhajt.

Békés folyó és folyóvölgy látszik, keskeny híddal. A terepszínű kombi megáll a híd előtt, a Drina partján. Balla János kiszáll az autóból, megvárja, amíg a két fiú és a két lány is csomagjaikkal együtt kijönnek a kocsiból, akkor a hídra mutat, megmagyarázza, hogy menjenek át a túlsó partra, azután fogjanak maguknak egy autóbust vagy vonatot, és menjenek minél gyorsabban a Tisza mellé.

A fiatalok lassanként már hozzáedződtek az abszurd helyzethez, Szalay Zoltán megjegyzi, lehet, hogy nemcsak a Tiszáig, hanem tovább is elmennek, egészen Budapestig. Balla János erre hanyagul azt válaszolja, hogy lehet, hogy egyszer még találkoznak Budapesten. Most azonban Tuzlába kell mennie, onnan kell elhoznia egy ijedt ifjú házaspárt a csecsemőjükkel. Beszáll a gépkocsijába, megfordul

az autóval, elindul visszafelé. A két fiú és a két lány nézik, aztán ők is elindulnak gyalog ellenkező irányba, a híd felé.

Este van, tűz ég az erdőben, Balla János szalonnát süt. Három favágó megy oda hozzá, ezek is ismerősök, Balla János megkínálja őket szalonnával és borral, a favágók elmondják neki, hogy előző éjszaka átvágták egyik társuknak a torkát. Nem tudják, hogy ki tette. Balla János biztosítja őket, hogy ő tud vigyázni magára. De ezt a történetet majd megírja, ha visszamegy Szarajevóba.

A kombi megérkezik egy bérház elé. A szemközti épületen látszik, hogy találat érte, gránát csapódott be, de az a bérház, amelyhez a kocsí érkezett, még épségben van.

Balla János kilép a gépkocsiból, gondosan bezárja az ajtaját, körülnéz és bemegy a még épségben lévő épületbe. Bemegy a lakásába, ahol rend van, minden a helyén van, a falon látszik a keleties faliszőnyeg, az asztalon egy vázában szép virágcsokor.

Balla János leveti a zakóját, a konyhába megy, kávévizet tesz a tűzhelyre.

Csöngötnék. Balla János kinyitja a lakás ajtaját. Az ajtó előtt Sipos Károly áll Jelenával. Arcukon látszik, hogy rossz hírt kell közölniük, zavarban vannak, Balla János azonban ezt nem veszi észre, behívja a szomszédokat, megkérdezi, hogy kérnek-e kávé.

A szomszédok nem válaszolnak, de bemennek a konyhába. Balla János természetesnek veszi a látogatást, vizet tölt még a törökös vörösréz kávésedénybe, és a melegedő vizet figyelve, háttal állva Sipos Károlynak és Jelenának magyarázkodik, hogy ő elég ügyetlen a kávéfőzésben, Fatima ezt sokkal jobban megcsinálná, de biztosan elment a gyerekekkel ismerőseihez, ami miatt majd legorombítja, ha hazajön az asszony, mert ilyen lövöldözések közepette sokkal okosabban tenné, ha itthon maradna. Megjegyzi még, és ekkor utal másodszor a foglalkozására, hogy neki is el kell mennie a szerkesztőségbe, és le kell adnia egy rémtörténetet egy meggyilkolt favágóról, valamint egy könyvkritikát egy közepes könyvről,

amit senki sem fog elolvasni, a kritikát pedig végképp nem fogja elolvasni senki.

Ekkor figyel föl szomszédai furcsa hallgatására. A víz a tűzhelyen forni kezd, ő hirtelen sarkon fordul. Két sápadt ember néz vele szembe, Jelena sírva fakad, a tűzhelyhez megy, cukrot, kávé tesz a vízbe.

Balla János értetlenül néz hol Jelenára, hol Sipos Károlyra, Sipos Károly átöleli a vállát és átvezeti a szobába. Leülnek a szép virágcsokor elé. Balla János ugyanolyan elképedéssel, ahogyan a négy fiatal viselkedett néhány nappal ezelőtt, megkérdezi, hogy mi történt, talán valami baja esett Fatimának? Sipos Károly sírva fakad, és közli, hogy Fatima meghalt. Megölték. Átvágták a torkát.

Balla János elborzadva néz szomszédjára, nem tudja, nem akarja elhinni, hogy ilyesmi megtörténhetett. Újból rákérdez, hogy tudatában van-e annak, hogy miről beszél, és hogy mit beszél. Sipos Károly megismétli, hogy megölték Fatimát, és most már elmondja azt is, amit legnehezebb közölni: hogy megölték a két gyereket is. Átvágták a torkukat. És újabb szörnyűségeket közöl: a fülüket is levágták.

Balla János hitetlenkedve néz Sipos Károlyra, az egész helyzet rémálomnak tetszik, amiből majd biztosan felébred.

Jelena jön be sírva, csészékben kávé rak az asztalra, azután a virágcsokorra mutat. A virágokat Fatima hozta három nappal ezelőtt, szépen elrendezte őket a vázában, este lefektette a gyerekeket, ő is lefeküdt aludni. Reggel halva találták őket.

Balla János még mindig értetlenül néz a két síró emberre. Ő, aki beleledződött a háborús eseményekbe, sőt rendszeres embercsempészéssel profitált is a háborúból, most képtelen megérteni, hogy a borzalmak az ő családját is elérték. Ismét rákérdez: tényleg elvágták a torkukat, és levágták a fülüket?

Sipos Károly bólogat. Balla János lemerevedve, kábán megkérdezi, hogy kik tették ezt, és miért.

Sipos Károly széttárja a karjait. Nem lehet tudni. Háború van. A hegyekből állandóan lövik a várost. Most is hallatszanak a robba-

nások. Azok onnan éjszakánként lejönnek a hegyről. A városban ma már mindenkinek van fegyvere. A piacon úgy árusítják a késeket, pisztolyokat és a puskákat, mint valamikor az almát vagy a zöldbabot. Mindenféle kézi fegyvert meg lehet vásárolni olcsón márkáért vagy dollárért, és az emberek vásárolják is. És használják is. Nagy öldöklés folyik éjszakánként.

Balla János megfogja a kávéscsészét, remeg a keze. Nem emeli fel a csészét, ránéz a síró Jelenára, és megjegyzi, hogy a kávé mellé inná még valami mást is. Jelena készségesen kimegy a szobából, szinte örül, hogy néhány pillanatra elszabadulhat ebből a képtelen helyzetből.

Balla János mereven nézi Sipos Károlyt, még mindig nem tudja elhinni, hogy kiirtották a családját. Jelena két üveg sört hoz be, leteszi a férfiak elé. Balla János iszik a sörösüvegből, és megkérdezi, hogy hol van most a feleségének és a két gyerekének a holtteste. Sipos Károly közli, hogy eltemették már őket, itt most gyorsan el kell temetni a halottakat. Azt is megmondja, hogy melyik muzulmán temetőben temették el Fatimát és a két gyereket.

Balla János a zsebébe nyúl, német márkákat vesz elő, hevenyészve megszámlálja a pénzt, és megjegyzi, hogy a temetés nyilván költségekkel járt. Sipos Károlyék szabadkoznak, egyre kevésbé értik ezt a viselkedést, itt tragédiáról és nem pénzügyekről van szó, megpróbálják azt is elmagyarázni, hogy a lakást kitakarították, amennyire tudtak, rendet csináltak. Azt is látják, hogy a férfi hamarosan sokkos állapotba kerül, azért vannak mellette, hogy segítsenek rajta, látják a vergődését, de tehetetlenek. Balla János leszámol háromszáz márkát a három halott eltemetéséért, és megkérdezi, hogy ez elég-e. Sipos Károly egyre riadtabb lesz, bólogat, hogy természetesen elég. Balla János a maradék pénzköteget visszateszi a zsebébe, és megkérdezi, hogy sokan voltak-e a temetésen.

Jelena válaszol és magyarázkodik: Csak ő és a férje volt ott a temetésen, mostanában rengeteg embert temetnek el naponta, nincsenek már gyászmenetek. Az emberek félnek kijönni a házukból. A muzulmán pap azonban szép beszédet mondott, és ott volt egy

horvát katolikus pap is a gyerekek miatt, ő is szépen beszélt, vagyis tisztességesen eltemették Fatimát és a két gyereket.

Balla János iszik a kávéscsészéből, nem remeg már a keze, kortyol a sörösüvegből is, és ekkor hirtelen összeroppan. Sírní kezd. Nem zokog, rezzenéstelen arccal néz maga elé, könnyek csorognak a szeméből, még néhányszor iszik a sörösüvegből, amíg az kiürül. Tétován körülnéz a szobában, a szomszédaira néz, majdnem elszégyelli magát. Eddig ő számított itt erős és kemény embernek, és most elérkeznyült mások előtt. Sipos Károly és Jelena természetesnek veszik ezt a reakciót, ők is sírnak.

Balla János megtörlí az arcát, feláll, és ettől kezdve ismét képtelen jelenetek sorozata következik. A férfi magára ölti a zakóját, közli szomszédaival, hogy elmegy a temetőbe, de hamarosan visszajön, addig vigyázzanak a lakására. Kiveszi a virágcsokrot a vázából. Sipos Károly és Jelena rémülten nézik ezt a kimért viselkedést a tragikus hírek után, továbbra is segíteni szeretnének Balla Jánoson, de ő nem kér segítséget. Kimegy a lakásból.

Ezután egy muzulmán temetőben három fejfa látszik. A fejfákon nevek: Fatima Balla, élt harminc évet, Márton Balla, élt tíz évet, Emina Balla, élt kilenc évet.

Balla János a sírokhoz megy, az otthonról hozott virágcsokrot gondosan három részre osztja, minden sírra virágot tesz. Ekkor látszik az arcán utoljára megrendülés. Áll, elbúcsúzik a családjától. És ettől kezdve már cinikus céltudatossággal cselekszik. A zsebébe nyúl, előveszi a német márkákat, megnézi, hogy mennyi pénze van.

A márkákat ezután már a piacon számlálja le egy fegyverkereskedőnek. A piaci faasztalon, ahol azelőtt nyilván gyümölcsöket árultak, most puskák, pisztolyok, kések hevernek. Látszik az egész piac. Néhány pulton most is gyümölcsöt, zöldségfélét árulnak, de a legtöbb helyen fegyvert. Ennek ellenére szokásos piaci nyüzsgés van, az emberek alkudoznak, vásárolnak. Távolról fegyverropogás hallatszik. Balla János, miután leszámolta a pénzt, szakszerűen vizsgálga-

egy pisztolyt, elégedett, a pisztolyt az övébe dugja, töltényeket kér, azokat a zsebébe teszi, egy kést vesz a kezébe, tapogatja ujjával az élet, rázza a fejét, elégedetlen. A kereskedő dicséri a portékáját, úgy beszél a pisztolyról és a késről, mintha krumplit vagy babot árulna, egészen mellesleg megkérdezi a vásárlótól, hogy ért-e a fegyverekhez. Balla János bólogat, elmondja, hogy valamikor kiváló céllövő volt és a késekhez is ért. Még mindig a kést vizsgálgatja, aztán átsétál a piaci köszörűshöz, és átadja neki a kést. A köszörűs megnézi a kést, majd a lábbal hajtott köszörűkövön elkezd élesíteni.

Este Balla János a lakásából a szemközti épületet figyeli. A már korábban látott ablakban időnként feltűnik Lyubica alakja. Balla János zsebébe teszi a pisztolyt és a kést, és átmegy a szemközti épületbe. Becsönget Lyubica lakásába. A lány kinyitja az ajtót, Balla János ráfogja a pisztolyt, betaszítja a lányt a lakásba, becsukja az ajtót, ráparancsol Lyubicára, hogy vetközzön le. A pisztolyt hanyagul a kezében tartja. A lány halálra rémülten levetkőzik, de magatartásában mégis van valami furcsa, kicsit mintha megszokottnak tartaná az efféle viselkedést.

Balla János megerőszakolja Lyubicát. A folytatás azonban elképesztő. A két ember az ágyban fekvé csöndesen beszélget.

Balla János elmondja, hogy valakik kiirtották a családját. Levágták a felesége és gyermekei fülét. Lyubica is halkan, könnytelenül elmeséli, hogy őt egy héttel ezelőtt már megerőszakolták a Kis Európa nevű kocsmá mellett. Részeg szabadcsapatos muzulmán katonák jöttek ki a kocsmából, elkapták a karját, megkérdezték, hogy mi a neve, milyen nemzetiségű, azután bevonszolták az első kapualjba és megerőszakolták, mondván, hogy az ő nővéreiket is talán éppen most erőszakolják meg a szerbek valamelyik másik kapualjban.

Balla János fölkel az ágyból, szégyenkezve bocsánatot kér viselkedéséért, felöltözik, megkérdezi Lyubicától, hogy eljöhetne-e hozzá máskor is, de már pisztoly és kés nélkül, és azt is elmagyarázza, hogy ő hol lakik. Ezután kimegy a lakásból, és a Kis Európa nevű kocsmában ül le. Figyeli az italozó, lármázó muzulmán szabadcsapatok katonáit.

Amikor az egyik részeg katona kitántorog a kocsmából, Balla János utána megy, az utcán berántja az egyik kapualjba, elvágja a torkát, azután megfogja a fülét.

Az utcán hirtelen a Zvonimir nevű szerb katonával találja magát szemben. Zvonimir elismerően mondja neki, hogy kiváló munkát végzett. Majdnem kedélyesen beszélgetnek. Balla János elmondja, hogy ilyen kiváló munkát akar végezni a jövőben is.

Ezután éjszakai erdei jelenet következik. Az erdőben két szerb katona őrködik, eléggé távol egymástól. A hegyen vannak, fentről nézik a kivilágított várost. Mögöttük egy tank és egy ágyú. A városra a másik irányból időnként lövedékek csapódnak be. Az egyik katona cigarettára gyújt, unottan néz a városra, ahová a tüzéség lövöldöz.

Ekkor feltűnik mögötte Balla János fekete cipőkrémmel bemasztolt arccal. A katona szájába nyomja az égő cigarettát és elvágja a katona torkát. A távolabb őrködő katona fölfigyel a zajra, de azután csönd lesz, nem fog gyanút, a kivilágított várost nézi, figyelmen kívül.

Mögötte is feltűnik Balla János, befogja a száját és elvágja a torkát, és akkor odamegy a halott katonához, megfogja a fülét.

Nappali kép, az egyre romosabb város képe. Az emberek óvatosan osonnak a falak mellett. Legtöbbjüknél fegyver van. Az asszonyok egy artézi kútnál állnak sorban vízért. A közelükben becsapódik egy gránát, egy aknavető lövedék, az asszonyok sikoltozva szétszaladnak.

Balla János fáradtan megy a szarajevói utcán. Üres boltok mellett megy el, az épületek védelmében, az udvarokban gyerekek háborúsdit játszanak. Fent a magasban repülőgép száll.

Ismerős jön szembe filmkamerával, mellette egy másik ismerős, egy mesterlövész távcsöves puskával. Leállnak Balla Jánossal beszélgetni. A filmes egy szétlőtt toronyházra mutat, elmondja, hogy oda megy be, felmegy a legfelső emeletre, csinál néhány felvételt, hátha egyszer megmutathatja a világnak, amely eléggé kényelmesen nézi távolból, hogy itt milyen szörnyűségek történnek.

Balla János szinte tréfásan megkérdezi a mesterlövészt, hogy ő is filmezni megy-e. A mesterlövész kedélyesen válaszol: vigyáz a filmes barátjára, de közben talán kilóhet egy-két embert amazok közül. Érződik, hogy mindennapi beszélgetések ezek, akár csak Zvonimirral, a hegyekből leereszkedett szerb katonával, itt már régóta tart a háború, az emberek nélkülöznek, szenvednek és irtják egymást.

A három férfi elbúcsúzik egymástól, mindenki megy csinálni a maga munkáját.

A találkozás után Balla János már a lakásában van, ingben, nadrágban hever az ágyán. Sipos Károly jön be, a háborús hetek és hónapok már őt is megedzették, szomszédja viselkedésén még mindig szörnyülködik néha, de már lassan kezdi megszokni. Megjegyzi, hogy szomszédja fáradtnak látszik. Balla János bevallja, hogy tényleg fáradt, nem aludt az éjjel. Sipos Károly tudja, hogy miről van szó, megkérdezi, hogy az éjjel is a frontvonal mögött vagy valamilyen kocsmában járt? Balla János egykedvűen közli, hogy tényleg kódorgott az éjszaka, de nem sok szerencsével. Mindössze két fület hozott, ott vannak a hűtőszekrényben a többi fülekkel együtt, de mivel mostanában gyakoriak az áramszünetek, félő, hogy a fülek megbüdösödnek.

Sipos Károly megkérdezi tőle, hogy meddig akarja még csinálni ezeket az éjszakai gyilkolásait. Balla János csak annyit mond, hogy még be akar gyűjteni néhány fület és fejet. Ennyivel tartozik a családjának. Sipos Károly már megint kissé riadtan néz barátjára, megjegyzi, hogy ezekben az éjszakai öldöklésekben ő is otthaghatja a fejét és a fület. Balla János közömbösen nyugtázza, hogy ez valóban előfordulhat.

Jelena jön be kávéval, elnézést kér, hogy csak pótkávét tud adni. Balla János felkel az ágyból, iszik a pótkávéból, örül, hogy témát válthat, unja már az örökös beszélgetést a gyilkolásokról, csöndesen elmélkedni kezd arról, hogy ebben az egész háborúban az a legszörnyűbb, hogy a város kiszárad, mint a sivatag. Nincs semmi innivaló. A repülőgépek jönnek ugyan mostanában, de a segélycsomagokban

nincs ital, főleg csak rizs van, ő meg örök életében utálta a rizst, ott az Alföldön a Tisza mellett a búzalisztból készült ételeket szerette meg, leginkább a zsíros kenyeret, és természetesen a húst, elsősorban a disznóhúst, és még a bárányhúst, de mostanában itt hús sincs.

Sipos Károly ugyanebben a modorban elmondja, hogy úgy halotta, a segélyszállítmányból érkezett rizsből sört főznek. Ibrahim boltjában állítólag már lehet is kapni ebből a sörből.

Balla János felélénkül, érdeklődve hallgatja szomszédja beszédét, majd megállapítja azt, amit már egyszer régebben a báránnyal kapcsolatban, hogy Ibrahim ügyes kereskedő, bár ez a rizsből készült sör bizonyára pocsek ital. Sipos Károly egyetért vele.

Balla János a szekrény felé mutat, ott van még elég pénze az embercsempészésből, telik belőle néhány üveg rizses sörre. Akármilyen pocsek ital, érdemes megpróbálni. Sipos Károly készségesen vállálja, hogy majd szerez sört Ibrahimtól.

Jelena, aki eddig szótlanul hallgatta a férfiak beszélgetését, most közbeszól, hogy ő a sör helyett jobban örülne egy kiló lisztnek, hogy kenyeret süthessen a gyerekeknek. Balla János rámosolyog az aszszonyra, közli, hogy lisztet sajnos nem lehet kapni, de a konyhájában ott van a rizsadagja, Jelena nyugodtan elviheti, főzze meg a gyerekeknek, azok attól is nőni fognak. Fölveszi a kávécsészét, kiissza a kávé.

Újabb kávécsészét tesznek az asztalra, de már egy szerkesztőségi íróasztalra, Balla János keze mellé. Balla János írógépen ütögeti a betűket, felnéz, egy fiatal titkárnő hozta a kávé, kedvesen mosolyog. Balla János megkérdezi, hogy igazi kávé vagy pótkávé hozott-e. A titkárnő tehetetlenül legyint, csak pótkávé lehet kapni, örülhetnek ennek is. Balla János megismétli azt, amit már korábban a lakásában mondott, hogy ennek a háborúnak az a legnagyobb átka, hogy a város kiszárad, mint a sivatag. Tovább gépel.

Látszik a nagy szerkesztőségi szoba. Újságírók, gépírók végzik a szokásos munkájukat. Diktálnak, gépelnek, papírokkal járkálnak, egy napilap másnapi számát készítik elő.

Szelim, régi jóbarát egy megírt cikkel megy oda Balla Jánoshoz, megkérdezi tőle, hogy ő mit ír. Balla János hanyagul válaszolja, hogy természetesen háborús történetet ír. Szelim megkérdezi, hogy jó lesz-e az írás. Balla János a fejét rázza, háborús történetekről nem lehet jól írni.

Hatalmas robbanás hallatszik közléről. Mindenki fölfigyel a szerkesztőségben, de senki sem lepődik meg. Ez mindennapi esemény, egyébként már előzőleg is hallatszott távoli fegyverropogás.

Szelim tárgyilagosan megállapítja, hogy egy 120-as lövedék csapódott be, és ennek következtében bizonyára többen meghaltak. Balla János bólogat és a saját kéziratát nézi, szeretné minél előbb befejezni az újságcikket.

Szelim rosszkedvűen nézegeti a kezében tartott papírlapokat, konstatálja, hogy át kell írnia cikkét, el kell menni a robbanás színhelyére, meg kell számolni a halottakat, ezt meg kell írni, hogy még bekerüljön a holnapi kiadásba. Méltatlankodva elmegy.

Balla János tovább ütögeti az írógépet, az egész szerkesztőségben folyik a megszokott munka.

Egy kéksapkás francia ENSZ-tiszt jön be egy amerikai újságíróval a szerkesztőségbe, Balla Jánoshoz mennek. Balla János szívélyesen üdvözlö a francia tisztet, megkérdezi, hogy nem lehetne-e változatosabbá tenni a segélycsomagokat. A francia tiszt kedélyesen válaszol, a segélycsomagok igen változatosak, de valamiből a békefenntartó erőknél is élni kell. Ezután néhány szót váltanak a feketepiacról, majd a francia tiszt bemutatja az amerikai újságírót, aki már hallott Balla Jánosról, és szeretne vele elbeszélgetni. Balla János előzőeken felírja lakása címét egy papírlapra, megbeszélnek az amerikai újságíróval, hogy az látogassa meg őt valamelyik este, de ne túl későn, mert ő éjszaka ritkán tartózkodik otthon. Az amerikai újságíró megjegyzi, hogy őt valójában az éjszakák érdeklik elsősorban. Két hivatásos újságíró beszélget, értik egymást.

A francia tiszt és az amerikai újságíró kimegy a szerkesztéséből.

A főszerkesztő jön ki a szobájából, kényelmesen végigsétál a szerkesztőségben, szót vált néhány emberrel, azután odamegy Balla

Jánoshoz, belenéz a készülő írásba, megjegyzi, hogy ez valószínűleg egy jó cikk lesz. Balla János szórakozottan válaszol, hogy sajnos jó háborús cikket nagyon nehéz írni. A főszerkesztő tovább beszél: úgy emlékszik, hogy Balla János tud franciául és angolul. Balla János az írásra összpontosít, igenlően válaszol, francia és angol nyelvet tanult az egyetemen. Szeretné már befejezni az írást, idegesíti a főszerkesztő fecsegése. A főszerkesztő kedélyesen megkérdezi tőle, hogy tud-e még magyarul, vagy elfelejtette már az anyanyelvét.

Balla János ekkor már felnéz, kissé ingerülten válaszol, hogy ő jobban tud még magyarul, mint a főszerkesztő bosnyákul. A főszerkesztő atyailag megveregeti a vállát, azt tanácsolja neki, hogy pihenje ki magát, elég fáradtnak látszik. Többet kellene aludnia éjszakánként. Nem muszáj minden éjszaka felmenni a hegyekre füleket gyűjteni. Balla János most már cinikus nyugalommal magyarázkodik. Nem tud aludni, ha mégis elalszik, nyomasztó álmai vannak. Ezért inkább más hasznos tevékenységet folytat, mint egyébként sokan mások.

A főszerkesztő ekkor közli vele, hogy egy öttagú küldöttséget kell hirtelenében összeállítania a szerkesztőség tagjaiból, a küldöttség napokon belül elutazik Genfbe, Párizsba és Budapestre, hogy elmondja Európának és a világnak, hogy itt milyen szörnyűségek történnek. És mivel Balla János beszél franciául, angolul és magyarul, mindenképpen benne lesz a csapatban. Balla János meglepetten kérdezi, hogy ez a csapat hogyan fog kijutni az ostromlott városból. A főszerkesztő kissé tétován mondja, hogy állítólag ENSZ-repülőgépen viszik ki őket, de ha nem jön össze a dolog, majd Balla János kicsempészi a delegációt a frontvonalakon, hiszen csinált ő már ilyesmit sokszor, idegen embereket is kicsempészett ebből a pokolból. A főszerkesztő elneveti magát, továbbmegy, más újságírókkal beszél, nyilván az öttagú küldöttség összetételéről tárgyal.

Balla János elgondolkodva néz a főszerkesztő után, aztán visszafordul írógépehez, befejezi a háborús történetet. Kihúzza a gépből a papírt, elrendezgeti az oldalakat. Kinéz az ablakon, távolban erdős hegy látszik. A hegyről lövések hallatszanak.

Balla János lakásában a fürdőszobában a tükör előtt fekete cipőkenőccsel kenegeti az arcát, közben hangosan magyaráz arról, hogy milyen szép volt valamikor ez a város. Hozzáfűzi, hogy Amerikában nyilván nem ilyen bűdös a cipőkrém. A nyitott ajtó mögött a szobában az amerikai újságíró jegyzetel. Balla János beszél még Zvonimir nevű barátjáról is, aki éjszakánként a hegyekből lejön a városba a fejekre vadászni.

A következő jelenetben éjszaka egy katona sétál az erdőben. Vállán puská, őrködik. Mögötte az őrház. Az őr mögött pisztollyal a kezében felbukkan Balla János, leüti az őrt. Ezután óvatosan benyit az őrházba. Villanykapcsoló után matat, az erdei őrházban azonban nincs villany. Észreveszi, hogy az asztalon gyertya áll. Gyufát vesz elő a zsebéből, meggyújtja a gyertyát. A gyertya mellett egy félig kiürült pálinkásüveg látszik.

A kis őrházban két katona alszik. Fekhelyük mellett puskák. A katonák felébrednek a fényre, látják az idegen férfit a gyertya mögött, a puskájukért kapkodnak, Balla János pisztolyával hidegvérűen agyonlövi a két katonát.

Gyereksírás hallatszik. Balla János felemeli a gyertyát, a másik sarokban egy anya fekszik két kicsi gyerekével. Balla János zavarba jön néhány pillanatra, elnézést kér a rémült asszonytól, azután ismét profi gyilkos lesz. Hallgatózik, figyel, hogy a lövések után esetleg érkezik-e segítség az őrködő katonáknak. Nem hallatszik semmi zaj, Balla János az őrház ablakán keresztül lenéz a nagyon gyéren kivilágított városra, elteszi a pisztolyt, előveszi a kést, leteszi az asztalra. Füleket készül levágni. Előtte azonban felemeli a pálinkásüveget, kiveszi a dugót, beleszagol az üvegbe. Nagyot kortyint a pálinkából, elfintorodik az arca. Leteszi, bedugaszolja az üveget.

Kilép az őrházból, mellette feltűnik az amerikai újságíró, aki elszörnyedve mondja, hogy ő nem írhatja meg azt, amit most látott, mert ezt az olvasók nem hinnék el. Balla János higgadtan válaszol: a háborúnak az a varázsa, hogy mindent meg lehet csinálni, a távollévők úgy sem hiszik el a történeteket. De most már tűnjenek el

gyorsan innen, mert itt maradhatnak örökre, és az olvasók ezt sem hinnék el. Az amerikai újságíró lapos üvegben whiskyt vesz elő, iszik belőle, aztán átadja az üveget Balla Jánosnak.

Balla János kezében ismét üveg van, de már sörösüveg, igen igénytelen szarajevói címkével. A lakásában ül, vele szemben Sipos Károly, békésen iszogatnak és kártyáznak. Balla János nyer. Lyubica szolgálja ki őket kávéval. Megállapítják, hogy valóban pocsek ital ez a rizsből készült sör. Balla János közli, hogy egy üveggel mégis elvisz Európába, holnap indul, majd csak találkozik ismerősökkel, akiknek odaajándékozhatja. Mást nem tud vinni.

Sipos Károly sörözés közben szakszerűen tanácsolja neki, hogy ne tegye ezt, ez a sör három nap után tejfehér lesz, aztán meg vízszínű és teljesen ihatatlan. Balla János azonban mégis ragaszkodik hozzá, hogy egy üveget magával visz Genfbe, Párizsba és Budapestre. Ezután megkéri szomszédját, hogy szóljon a feleségének, a távollétében locsolja meg a virágokat és időnként szellőztesse ki a lakást, ha Lyubica netalán megfeledezne erről.

Budapesti kép következik. Belvárosi nyüzsgés, kocsisorok az Erzsébet hídon és a Lánchídon.

Balla János egy ízlésesen berendezett teremben újságírók előtt egyféle sajtóértekezletet tart. Higgadtan beszél a boszniai eseményekről. Elmondja, hogy Jugoszlávia szétesése után Boszniában demokratikus választásokat tartottak, a választók az etnikai összetételnek megfelelően szavaztak, megalakult az önálló ország parlamentje és kormánya, aztán a szerbek elégedetlenek voltak, ezenkívül nehézfegyverekkel is rendelkeztek és löni kezdtek ezekből a nehézfegyverekből. Azóta meghalt több mint kétszázezer ember, egymillióan elmenekültek, Európa többször közbeszólt, mindig mást mondott, az öldöklések tovább folynak, mivel Boszniában továbbra is három meghatározó nemzet, a muzulmán, a szerb és a horvát él, és most annyi a halott minden oldalon, hogy igen nehéz lesz őket összebekíteni. Néhány másodpercig képernyőn is látszik Balla János.

Egy agilis újságíró nő megkérdezi, hogy Balla János magyarként miért maradt Szarajevóban. Balla János kurtán válaszol, hogy erre személyes okai vannak.

Ezután Balla János a pesti utcákon sétál, a kirakatokat nézegeti. Bemegy egy szállodába, a szoba kulcsát kéri a portástól. A portás fölé mutat és közli, hogy szobájában már fenn vannak a barátai. Balla János beszáll a liftbe.

Benyit egy szép nagy szállodai szobába, a szobában füst van, a tévében hangosan megy a műsor, az egyik sarokban négyen kártyáznak, dohányoznak, a főszerkesztő, Szelim és még két újságíró a Szarajevóban látott szerkesztőségből.

Lelkesen üdvözlük Balla Jánost, látták a televízióban, nem értették ugyan, hogy mit beszélt, de biztosan okosan beszélt. A kártyázásra összpontosítanak, miközben dobozos söröket isznak, márkás söröket, kissé már kapatosak.

Balla János is felkattint egy dobozos sört, iszogat, kibicként járja körül a kártyázókat és megjegyzi, hogy ő percek alatt elnyerné az összes pénzüket.

Csöng a telefon. Balla János fölveszi, Szalay Zoltán jelentkezik a portáról. Balla János örömmel üdvözlö. Szalay Zoltán elmondja, hogy itt vannak Béreg Józseffel és a két lánnyal. Látták Balla Jánost a televízióban, és eljöttek, hogy találkozzanak vele.

Balla János a kártyázók asztalára néz és utasítja a telefonálót, hogy szerezzen be minél több dobozos sört, és azután jöjjenek fel a szobájába, nagyon szívesen látja őket. Leteszi a telefonkagylót, ismét a kártyásokat járja körül.

Megérkezik a négy magyar fiatal, megölelik Balla Jánost, ő mekítette ki őket a szarajevói pokolból. Műanyag szatyrokból kirakják a söröket. Balla János leülteti vendégeit távolabb a kártyázóktól, mosolyogva érdeklődik, hogy hogyan alakul a sorsuk. Úgy viselkedik velük, mint Szarajevóban, ahol nyilvánvalóan ő volt az irányító, hiszen a négy fiatalnak tőle függött a sorsa. Felbont egy doboz sört, látogatóit is biztatja, hogy igyanak.

Szalay Zoltán elmondja, hogy amint hazaértek, ismét katonai behívót kaptak, nem akartak háborúba menni, átjöttek Budapestre, nincs könnyű életük, kibéreltek egy lakást a Dohány utcában, sötét udvari lakás, az egyetemre is beiratkoztak, de nem nagyon megy a tanulás, pénz kell mindenhez, és ők nagyon nehezen jutnak pénzhez.

A kártyaasztalnál veszekedés tör ki, Szelimnek rossz a lapjárása, feláll, odamegy Balla Jánoshoz, fölvesz néhány doboz sört, és megkérdezi, hogy ki ez a négy gyerek. Félrészeg.

Balla János röviden közli vele, hogy ezek régi barátai, most éppen bajban vannak, nem tudnak munkát találni.

Szelim a zsebébe nyúl, elővesz néhány névjegykártyát, kiválaszt egyet, odaadja Balla Jánosnak. Azután visszamegy a kártyaasztalhoz a sörökkel. Balla János átadja a névjegyet Szalay Zoltánnak. Ő megnézi, elolvassa a nevet és a címet és megkérdezi, hogy ki az a Musztafa Sahovics. Balla János türelmesen megmagyarázza, hogy Musztafa Sahovics Ibrahim Sahovics öccse. Ibrahim Szarajevó legügyesebb kereskedője. Legolcsóbban árulta a bárányt valamikor, mostanában rizsből főzött sört árul. Erről jut eszébe: a hűtőszekrényhez megy, elővesz egy üveg szarajevói sört, Szalay Zoltán kezébe nyomja, de figyelmezteti, hogy ne bontsa fel, ihatatlan, rizsből készült, könyöradományból küldött rizsből, lejárt a szavatossági ideje. Ami pedig Musztafát illeti, ő valamilyen bejegyzett vállalkozó Budapesten, kft.-je van, most éppen málnát csempész Dél-Szerbiából Németországba, ami elég veszélyes dolog, tekintettel arra, hogy a megmaradt Jugoszláviát leblokkolták, de Dél-Szerbiában igen ízletes a málna, Németországban van rá vevő, igaz, kissé kanyargósan, Macedónián, Bulgárián, Románián keresztül kell elszállítani, azután már Magyarország jön, ettől kezdve nincs gond, a vevő megkapja az árut, eladja, és küld érte valamit visszafelé. Leginkább kávét.

Szalay Zoltán megkérdezi, hogy talán fegyvert küldenek-e vissza. Balla János szétárja karjait. Neki Musztafa azt mondta, hogy kávét hoz Németországból. Lehet, hogy mást is hoz. De szüksége van szorgalmas fiatalemberekre, akik hajlandók dolgozni, és ő jól megfizeti őket. Itt van a címe.

Visszatér a szarajevói képlet. Balla János intézkedik. A fiatalok nem értik, hogy a boszniai jövevények hogyan ismerhetik jobban a magyarországi körülményeket, mint ők, akik már hónapok óta Budapesten élnek.

Ida szólal meg, megpróbálja valamiképpen személyesebb témára terelni a beszélgetést. Megkérdezi, hogy van Fatima és a két gyerek. Balla János közli, hogy Fatimának és a két gyereknek elvágta a torkát, azután levágták a fülüket. Ezek után ő is elvágta néhány embernek a torkát és füleket gyűjt.

A négy fiatal megdöbbenve néz Balla Jánosra. Ida tér először magához, megkísérli átbeszélni a szörnyűségeket, kissé zagyván és zavarodottan beszél arról, hogy az egész tragédiában még az a jó, hogy Balla János kikeveredett Szarajevóból, és életben maradt. Balla János a kártyázók felé mutat és közli, hogy holnapután valamennyien együtt indulnak vissza Szarajevóba. Ő viszi vissza őket terepszínű kombijával.

Mária megkérdezi, hogy miért megy vissza. Balla János higgadtan válaszolja, hogy még néhány fület le akar vágni. És a többieknek is van még ott dolguk. Látja, hogy a négy fiatal elszörnyedve néz rá, rájuk mosolyog, és szinte bocsánatkérően mondja: háború van.

A kártyázó asztaltól a füstfelhőből a főszerkesztő kiált valamit. Béreg József kérdezi: Mit kiabál? Nem értette ebben a nagy zajban. Balla János lefordítja magyarra a főszerkesztő tanácsát. Azt mondja, hogy ne szürcsölgessétek ezeket a minőségi söröket, hanem igyatok úgy, ahogy a rendes emberek isznak.

Balla János a szájához emeli a dobozos sört, a két fiú és a két lány is a kezükbe fogják a maguk sörösdobozát.

ÚJ OTTHON: BUDAPEST

Kiderült, hogy kissé elragadtattam magam

Hogy milyen volt Újvidékről Budapest? Először nagy várakozással érkeztem Budapestre, és természetesen csalódtam. Származásomnál és ifjúkori helyzetemnél fogva mindig hajlamos voltam a magyarkodásra, Budapestet messziről-délről gyönyörűnek láttam, aztán begördültem vonaton a Soroksári út közelébe, egy hosszú kőfal mellett vonszolta magát a szerelvény, a kőfalon nagy fehér betűkkel agyonkoptatott szocialista jelmondat szomorkodott, ettől még nem kedvetlenedtem el, szükségszerűnek és majdnem törvényszerűnek tartottam, aztán megérkeztünk a Keleti pályaudvarra, a pályaudvar koszos volt, a szemközti épületek csúnyák és májfoltosak, hámolt róluk a vakolat, golyónyomok is látszottak, azonnal elhatároztam, hogy ha egyszer megfelelő magasságra kapaszkodom fel a közéleti ranglétrán, és ha befolyásos magyar ügyintézők szoba állnak velem, javasolni fogom, hogy a pályaudvarok környékét, ahová nemzetközi vonatok is befutnak, szépítsék meg, ne szégyenkezzünk magyar rongyosságunk miatt. Felkapaszkodásom elég sokáig eltartott, addigra javaslataim nélkül is bevakolták és bemeszelték a házakat, de ezt első látogatásomkor még nem tudhattam. Csalódottan szálltam ki a vonatból, lehorgasztott fejjel járkáltam az utcákon sok hallgató ember között, eközben beesteledett, és én arra is rádöbbentem, hogy Budapest elképesztően sötét város. Ettől valahogy hirtelen összezsugorodott, kicsinek látszott, és az emberek is kicsinyek és kicsinyesek lettek. Megpróbáltam előkelő külföldiként viselkedni. Leintettem egy taxit, megkértem a sofőrt, hogy vigyen el egy előkelő étterembe. Elvitt valahová a Rózsadomb tövébe. Az étterem nem tetszett, megittam néhány korsó sört, és kissé elbambulva visszavonatoztam a Délvidékre. Csalódottságomról senkinek sem beszéltem, megírtam három könyvet, melyekben a körülményekhez képest továbbra is elszántan magyarkodtam, a rendszeres havi fizetésemért cikket írtam az Újvidéki Rádiónak, és néha sajnálkoztam elsorvadt illúzióim miatt. Akkor valamilyen ismeretlen intézmény ismeretlen al-

kalmazottai felkerestek, és felajánlották, hogy menjek el Budapestre továbbképzésre. Azokban a napokban éppen nem volt semmi fontos dolgom, úgy döntöttem, megpróbálom még egyszer. És akkor váratlanul szép lett a város. Elkeveredtem a Szilágyi Erzsébet fasorba, a Budapest Körszálló közelébe, és ott szerelmes lettem. Illúzióim felszaporodtak, fiatalos lélekkel hittem egy szebb világban, igazam volt, mert gyönyörű tél köszöntött ránk, tiszta és fehér lett a város, aki ismeri a Szilágyi Erzsébet fasort, és aki még emlékszik az 1970–71-es télre, biztosan megérti lelkesedésemet, és igazat ad nekem; tiszta fehér hótakaró borította be az utakat, én egy régimódi nagy villa kis lakásából szemléltem egy magányos, de reménykedő lányt, aki feszes csizmában lépkedett a térdig érő hóban, és ettől egyszerre még éjjel is kivilágosodott és nagy lett ez a világváros.

A visszafogott, de tartós szépségű budai második kerületből a későbbiekben évtizedekre és mindig csak időlegesen átköltöztem a pesti hatodik kerületbe, egy vendégházba, különféle nagykövetségek épületei közé. Itt még jobban megszerettem Budapestet. Errefelé nyüzsögtek a rendőrök, és sokakkal ellentétben én mindig kedveltem a magyar rendőröket, mert magyarul beszéltek és önérzetesen viselkedtek, ezenkívül a vendégházba vajdasági magyar írókat hoztam, őket több-kevesebb sikerrel bemutattam az anyaországi olvasóknak, de vendégül láttam egy kiváló kolozsvári magyar író is, aki bátor ember, és ismeri a kínai horoszkópot, órákon át beszélgettem egy jó képességű pozsonyi magyar íróval, átvitatkoztam egy egész éjszakát egy nagy tudású budapesti zsidó publicistával, természetesen a kisebbségek és ezzel együtt a zsidóság sorsáról, hajnalban tökéletes egyetértésben váltunk el, és igen fontos eseményként jegyzem még, hogy meglátogatott egy szép és elegáns színésznő is, akivel csupán tartalmas beszélgetést folytattam, a kívülről ezt persze nem tudták, ezért hirtelen megnőtt a tekintélyem a személyzet előtt. És ami a legfontosabb, innen indultam Budapest meghódítására: elmentem minisztériumokba, ahol miniszterek és államtitkárok fogtak velem kezét, elmentem könyvkiadókba, ahol könyveimet jelentették meg, elmentem a Rádióba, a Televízióba, a filmgyárba,

hangjátékok, filmek készültek írásaim nyomán, az Írószövetségben mindig örömmel fogadtak, másszóval megvalósult az, amire mindig is vágytam, otthon éreztem magam Magyarország fővárosában.

És most? Kiderült, hogy kissé elragadtattam magam, mint már annyiszor nemzetiszínű rajongásaimban, ez hitemben nem rendített meg, legfeljebb lehangolt egy kicsit, és óvatosságra intett. Először az annyira kedvelt hatodik kerületben ért a hidegzuhany. Benyújtottam bevándorlási kérelmemet az illetékeseknek, leírtam, hogy magyar vagyok, és magyar író vagyok, szeretnék hazajönni, egy szigorú fellépésű hölgy a rendőrségen keményen legorombított csúnya kézírásom miatt, kijelentette, hogy nem hajlandó a szemét rongálni eddigi életutam kibetűzésével, burkoltan azt is a tudtomra adta, hogy egyáltalán nem örül jelenlétemnek. Attól tartok, hogy valahová az idegen nyelvű kábítószercsempészek és bérgyilkosok közé sorolt be. Ezek után egykori barátaim közül is többen elkedvetlenedtek, amikor megtudták, hogy honfitársuk akarok lenni. Budapest mintha megint összezsugorodott volna. A hatodik kerületből gyorsan átköltöztem a tizedik kerületbe, itt csöndesen letáboroztam, csúnya kézírással írom azt, amit érdemesnek tartok leírni, és várom, hogy Budapest ismét nagyra nőjön és szép legyen. Egyszer már megtörtént, megtörténhet még egyszer.

Gépiratból

Szivárvány Harcosa Budapesten

irodalmi forgatókönyv

1. kép: Lakásban

1994 – reggel

A tévében egy régi néma videófelvétel megy (akár a feliratok alatt); M. Holló János és Bozóky Sándor kommentálja az eléggé halvány, megkopott filmet, amelyen a szereplők arca felismerhetetlen. Lebetonozott udvar, amelyre egy, a régi „nagy” Jugoszlávia katonai egyenruhájába öltözött fiatalember krétával egy ökölvívóring nagyságú négyzetet rajzol. Azután a ringbe belép két feltűrt nadrágú, mezítláb, félmeztelen férfi, kezükön bokszkesztyű van, egymásnak esnek, szabályos ökölvívómeccset vívnak a krétás négyzetben.

BOZÓKY Azokban a régi időkben meg voltam győződve, hogy Szelim percek alatt ki fog nyúlni, mint az eltaposott levelibéka.

M. HOLLÓJÁNOS Én is féltettem szegényt. Szerintem életében akkor látott először bokszkesztyűt. Milán viszont képzett versenyző volt. Megnyert néhány ifjúsági tornát, mielőtt bevonult katonának.

BOZÓKY Aztán Szelim mégis talpon maradt. Később is sokszor ringbe szálltak, de Milán sohasem tudta kiütni. Kemények voltak ezek a falusi bosnyák gyerekek.

M. HOLLÓJÁNOS Szelim még írni-olvasni sem tudott. Én írtam helyette a szerelmes leveleket választottjának, Fatimának, aki később persze hozzám ment feleségül. Már akkor látszott, hogy kiváló író lesz belőlem.

BOZÓKY Ha engem kér meg, én rímekbe szedtem volna szerelmi vallomásait.

M. HOLLÓJÁNOS A verseidtől Fatima azonnal világgá ment volna, és ma egy eszkimó vagy egy borneói maláj felesége lenne.

BOZÓKY Jobb élete lenne, mint most Boszniában.

M. HOLLÓJÁNOS Viszont utálná az irodalmat.

Rövid csönd, a régi filmen látható ökölvívómeccs a vége felé közeledik.

BOZÓKY Kár, hogy nem hangos a fölvetel. Ha jól emlékszem, verkedés közben igen intenzíven szidták egymás muzulmán, illetve szerb édesanyját.

M. HOLLÓJÁNOS Akkor bizonyosodtam meg végleg, hogy Jugoszlávia záros határidőn belül szét fog hullani. Izzott a gyűlölet a közös egyenruha miatt is. Pedig mindennap hazafias dalokat kellett óbégatnunk a testvériségről és a megbonthatatlan egységről.

BOZÓKY Most vajon hol lehet Szelim?

M. HOLLÓJÁNOS Szarajevóban. A faluját teljesen szétlőtték. Családjával együtt Szarajevóba menekült.

BOZÓKY Lassanként Szarajevót is szétlövik.

M. HOLLÓJÁNOS Szelim főleg az utakat rója. Szerte Európában. Írni máig sem tanult meg, ellenben megtanult teherautót vezetni. Közben kiderült róla, hogy nyelvzseni. Európai útjai során elsajátított legalább három világnyelvet. A németet, a franciát és természetesen a magyart. Néha benéz hozzám.

BOZÓKY Hogy talált rád itt Budapesten?

M. HOLLÓJÁNOS Érdeklődött. Ismert író vagyok. Az egész világ ismer.

BOZÓKY Hát igen. Az egész világ M. Holló János nevét emlegeti.

M. HOLLÓJÁNOS Na jó. Lehet, hogy nem ismer az egész világ, de kétszáz ember biztosan.

BOZÓKY Palotás Ferenc rendőrszázados is.

M. HOLLÓJÁNOS Majd szólok neki, hogy sűrösse meg a magyar állampolgárságodat. Nekem segített.

A tévében véget ér a régi ökölvívómeccs. A két mezítlábas férfi leül a betonra, a talpukat tapogatják.

BOZÓKY Győzni ugyan sohasem tudott egyikük sem, a lábaik azonban megéreztek a forró és kemény betont.

M. Holló János kikapcsolja a televíziót.

2. kép: Söröző

Nappal

Az étteremben mindössze hat vendég üldögél. Az egyik asztalnál négy kissé gyanús külsejű férfi, egy másik asztalnál egy középkorú, elegáns ruhájú nő, feltűnően sok arany ékszerrel, ujjain aranygyűrűk, a csuklóin karkötők, füleiben nagy fülbevalók, mellette nálánál jóval fiatalabb, sportos testalkatú, zselézett túskehajú férfi. A nő csöndesen sírdogál, előtte néhány kiürített pohár áll, egyik kezében most is likőröspoharat tart, a másikkal a fiatal férfi kezét simogatja, aki kissé zavartnak látszik, ásványvizet iszik. Belép Dominika és M. H. J., helyet foglalnak, a pincér mosolyogva az asztalukhoz siet, nyilvánvalóan ismeri mindkettőjüket.

M. HOLLÓJÁNOS Teofil merre van?

PINCÉR Az irodájában. Majd mindjárt szólok neki, hogy régi barátja érkezett meg.

M. HOLLÓJÁNOS Útközben csapolj nekünk két korsó hideg sört.

A pincér a pult mögé siet, a háta mögött kinyit egy ajtót, mond valamit, majd csapolni kezdi a söröket.

DOMINIKA Nem gondoltam volna, hogy az albánok is ilyen Teofil-féle neveket adnak a gyerekeiknek.

M. HOLLÓJÁNOS Ibrahim az igazi neve. A Teofil csak amolyan művész- vagy tolvajnév. Valamikor még a Délvidéken művésznéven próbált meg betörni a lakásomba. Akkor majdnem lecsaptam a baltámmal. Erre bevallotta, hogy tulajdonképpen Ibrahimnak hívják, azután jó útra tért, és összebarátkoztunk. Pesti kocsmájára mégis a Teofil nevet írta fel, barátságunk azonban itt is töretlen.

DOMINIKA Én is csak éjszaka használom a Dominika nevet.

Az ajtón kilép Teofil, a pincérrel együtt mosolyogva jön M. H. J.-ék asztalához. A pincér az asztalra teszi a két korsó sört, elmegy, Teofil megpaskolja Dominika karját, kezét ráz az íróval, leül az asztalukhoz.

TEOFIL Régen járt nálam. Már hiányoltam.

M. HOLLÓJÁNOS Rengeteg dolgom van. Éjjel-nappal írok.

TEOFIL Megint valami bibliai témán rágódik?

M. HOLLÓJÁNOS Vegyesen. Többnyire nagyon aktuális vagyok. De a Bibliát sem hanyagolom el. Már eljutottam egészen az Újszövetségig.

Észreveszi, hogy Dominika a szerelmespárt nézi, és azokat nézi a négy gyanús külsejű férfi is. Teofil is figyelni kezd.

TEOFIL Ezek ketten gyakran vendégeskednek nálam. Azt hiszem, titokban találkoznak. De a nő eddig még sohasem sírt, és sohasem volt rajta ennyi arany.

DOMINIKA Úgy érzem, hogy itt éppen szerelmi dráma játszódik le.

M. H. J. a négy férfi felé int a fejével.

M. HOLLÓJÁNOS Lehet itt másféle dráma is. Ha a hölgy még so-
káig mutogatja az aranyait.

TEOFIL Nálam még sohasem volt rendbontás.

M. HOLLÓJÁNOS Nincs is túlzott nyüzsgés a kocsmában.

TEOFIL Esténként mindig tele van. Jól megélek.

M. HOLLÓJÁNOS Ti albánok életrevaló népség vagytok. Gashi is jól megél Budapesten?

TEOFIL Kiválóan. Ő sokkal ügyesebb üzletember, mint én.

M. HOLLÓJÁNOS Továbbra is fegyverben utazik?

Teofil rosszállóan csóválja a fejét.

TEOFIL Maga javíthatatlan, gyanakvó ember. A nagybátyámnak egy vegyesboltja és egy vaskereskedése van. Egyszer majd össze-
jövünk hármasban. Gashi is nagyon kedveli magát. Pedig egyetlen könyvét sem olvasta el...

DOMINIKA Talán éppen ezért.

A másik asztalnál a kisportolt fiatalember feláll, bocsánatkérően, röstelkedve elbúcsúzik a nőtől, kisiet a sörözőből. Az ablakon keresztül látni, hogy beül egy elegáns kocsiba, elhajt. Az asszony rendel még egy pohár likőrt, és halkán átszól M. Holló Jánoséknak.

ASSZONY (BARBARA) Üljetek át hozzám.

M. H. J.-ék is halkabban kezdenek beszélni egymással.

M. HOLLÓJÁNOS Nem szeretem az olyan nőket, akik már dél-
előtt hullarészegre isszák magukat.

DOMINIKA Bajba van szegény. Talán segíthetünk rajta.

TEOFIL Próbálják meg. A vendéglőm miatt. A hölgy mindig bő-
kezű vendég volt.

Az asszony könyörgően néz rájuk. Dominika feláll, majd kissé kelletlenül az író is, felveszi a két korsó sört, leülnek az asszony asztalához. Teofil a söntés mögé megy, a pincérrel együtt figyelik a történeteket. Az asszony fátyolos hangon bemutatkozik.

BARBARA Márún Barbara vagyok. Leánykori nevem Czigel. Cé-
zével. A férjem neve Márún Miháil. Szíriai üzletember.

M. H. J. az asszony karkötőjére mutat.

M. HOLLÓJÁNOS Sikeres üzletember lehet, ha ezek a fémkari-
kák aranyból vannak.

BARBARA Színaranyból. Én csak színarany ékszereket viselek.
Otthon ennél is sokkal több van. De azokhoz már soha többé nem
nyúlok.

DOMINIKA Miért? Én is nagyon kedvelem a színarany ékszere-
ket, csakhoggy...

BARBARA Miháil egy komisz kandisznó.

M. HOLLÓJÁNOS Bőkezű komisz kandisznó.

BARBARA Mától kezdve látni sem akarom. Ha elmondanám,
hogyan mostanában hogyan bánik velem...

M. HOLLÓJÁNOS Ne mondja el, inkább elképzeljük.

*Barbara kiissza a sokadik poharat, szeméin, mozdulatain, beszédén egyre
jobban érződik a részegség.*

BARBARA Pedig négy gyönyörű kislányt szültem Miháilnak.
Mégis komiszul bánik velem. Tegnap hátra kötözte a kezeimet.
Dróttal kötözt meg.

M. HOLLÓJÁNOS Ha a gyönyörű lányok mellé szülne egy csúnyácska kisiút is, Miháil esetleg visszafogná komizását.

Az asszonynak ismét könnybe lábadnak a szemei, remegő hangon beszél.

BARBARA Én Norbit szeretem. De most Norbi is elhagyott.

M. HOLLÓJÁNOS Norbi bizonyára az a zsíros fejű strigó, aki az előbb eltűzött innen.

BARBARA Ne beszéljen így Norbiról. Ő nem strigó. Ő a férjem sofőrje, és nagyon szeret engem.

DOMINIKA Akkor miért hagyott el?

BARBARA Fél a férjemtől. Miháil kegyetlen ember. Csúnyán elbánná Norbival, ha tudomást szerezne a viszonyunkról.

M. H. J. körülnéz, a négy férfi egyre leplezetlenebbül figyelik őket, int a pincérnek.

M. HOLLÓJÁNOS Fizetünk és megyünk innen a francba. Hívnál egy taxit?

PINCÉR Most állt meg egy taxi a szomszédban. Mindjárt ideintem.

Barbara degeszre tömött pénztárcát vesz elő a táskájából, fizet, a pincér kimegy az utcára.

M. HOLLÓJÁNOS Indulás haza. Vannak helyek, ahol napvilágnál sem ajánlatos sok pénzt mutogatni.

BARBARA Nem megyek haza, nem akarom látni azt a disznót. Dróttal kötözte...

DOMINIKA Elviszünk egy biztonságos helyre. Engem elég sok szállodában ismernek, valahol kapsz egy jó szobát.

Felállítják Barbarát, a kijárat felé támogatják, Teofil követi őket.

3. kép: Utcán

Nappal

M. H. J. és Dominika berakja Barbarát a taxi hátsó ülésére, Dominika melléül, M. H. J. az első ülésre, Dominika súg valamit a sofőr fülébe, a kocsi elindul, a „Teofil söröző” cégtábla alól, Teofil integet utánuk.

A taxi a szokásos pesti ütemben halad a zsúfolt utcákon, Barbara Dominika vállára hajtja a fejét, elalszik.

Egy szálloda elé érnek, felébresztik Barbarát, kiemelik a kocsiból, M. H. J. int a taxisnak, hogy várja meg őket, majd a szálloda bejárata felé támogatják az asszonyt.

Még egy autó kanyarodik a szálloda elé, Norbi az ablakon keresztül figyel, ahogyan nehézkesen belépnek az ajtón.

4. kép: Szállodai szoba

Nappal

Átlagos szállodai szobában Barbara kissé imbolyogva áll, bambán nézi az ágyat, Dominika a biztonság kedvéért fogja az egyik karját. Kedvesen beszél.

DOMINIKA Kényelmes ágy. Itt kipihenheted magad. Aztán tiszta fejjel majd eldöntöd, hogy mit csinálsz a továbbiakban.

BARBARA Majd... eldöntöm.

DOMINIKA Most elmegyünk. Zárd be utánunk az ajtót, ne engedj be senkit. Rosszindulatú emberek is járkálhatnak erre-felé.

M. HOLLÓJÁNOS Az aranyakat ajánlatos lenne leszerelni, és később feltűnő helyen tárolni.

BARBARA Köszönök... mindent.

M. H. J.-ék kimennek, Barbara bezárja mögöttük az ajtót.

5. kép: Utcán

Este

Dominika felre nem érthető öltözkében két másik prostituálttal siet a járdán, indulnak szokásos éjszakai körútjukra.

Az utcába egy hatalmas zárt kamion kanyarodik be, leparkol M. H. J. lakása közelében, az író kinéz az ablakon, a kamionból Szelim kászmálódik ki. Nagydarab, erős ember.

6. kép: Lakásban

Este

Szelim egy elnyújt bortáskával belép a lakásba, összeölelkeznek M. H. J.-vel, Viktória is üdvözl.

SZELIM Az asszonykának egy szépen hímzett vállkendő. Fatima hímezte.

Táskájából előveszi a kendőt, átnyújtja Viktóriának.

VIKTÓRIA Igazán kedves...

M. Holló János befelé tuszkolja Szelimet.

M. HOLLÓJÁNOS Kerülj beljebb, és terpeszkedj el a szokott helyeden.

Bemennek M. H. J. szobájába, Szelim leül az egyik fotelbe, az író is leül, Viktória várakozva áll mellettük.

VIKTÓRIA Fatima és a gyerekek hogy vannak?

SZELIM Elvannak. Megedződtek. Csakhogy a patkányok egyre jobban elszaporodnak a pincében.

M. HOLLÓJÁNOS Szerezz valahonnan talliumot.

SZELIM Az mi?

M. HOLLÓJÁNOS A leghatásosabb patkányméreg.

SZELIM Ez biztos?

M. HOLLÓJÁNOS Szakembertől hallottam. Vegyészdoktor az illető.

SZELIM Felírnád ennek a... méregnek a nevét? Hátha be tudom szerezni valahol Németországban.

Viktória előkeres egy papírlapot és tollat, felírja a méreg nevét. M. H. J. közben megkérdezi.

M. HOLLÓJÁNOS Most Németországba tartasz?

SZELIM Esetleg Belgiumba is. A rakománytól függ.

Viktória átadja Szelimnek a papírlapot.

VIKTÓRIA Tessék. Jegyezze meg: Tallium.

Szelim cserébe elővesz a táskájából egy furcsa alakú üveget, átnyújtja M. Holló Jánosnak.

SZELIM Neked is hoztam valamit. Szarajevói sör. Ilyet még biztosan nem ittál.

Az író kíváncsian nézegeti az üveget.

M. HOLLÓJÁNOS Nektek a nagy lövöldözések közepette még sörfőzésre is van időtök?

SZELIM Néha megpihenünk. Egyébként nem igazi sör. A segélyszállítmányokból kilopott rizsből főzzük. Egészen túrhető íze van, de nem szabad sokáig tárolni. Pár nap múlva olyan fehér lesz, mint a kecske teje. Azután letisztul és pocsolyaízűvé válik. Mi gyorsan kiisszuk, az üvegekbe benzint töltünk, Molotov-koktélt csinálunk. Csakhogy amazoknak ágyúik, rakétaik, tankjaik vannak.

M. Holló János a könyvespolchoz megy, az üveget a könyvek közé állítja.

M. HOLLÓJÁNOS Megtartom emlékre. A francia írók közé állítom, ők nem fogják bántani, a bort sokkal jobban kedvelik. Itt maradsz éjszakára?

SZELIM Ha akad számomra fekhely.

VIKTÓRIA Természetesen.

M. HOLLÓJÁNOS Akkor Viktória megkínálhat egy-két üveg igazi sörrel. Reggelig elpárolog a fejedből.

Viktória kimegy a konyhába, M. H. J. elrendezi a könyveket a sörösüveg körül, visszaül Szelim közelébe, az asszony két üveg sört és két poharat hoz be.

VIKTÓRIA Maga még mindig üvegből issza a sört?

SZELIM Így szoktam meg.

Az asszony az egyik üveget átadja Szelimnek, egy keveset tölt magának a másik üvegből, és teletölti M. H. J. poharát.

M. HOLLÓJÁNOS Hát akkor igyunk a sikeres rakományra. Hogy ne csak Molotov-koktélok hadakozzatok.

SZELIM Én továbbra is megteszek minden tőlem telhetőt.

Isznak, Viktória egyből megissza kevéske sörét.

VIKTÓRIA Főzzek kávé?

M. HOLLÓJÁNOS Én nem kérek. De Szelimre biztosan ráérne a hosszú út után.

SZELIM Török kávé?

M. HOLLÓJÁNOS Bosnyák és más muzulmán barátaimat mindig török kávéval kínálom.

SZELIM Nagyon megköszönném.

Viktória kimegy a konyhába, becsukja az ajtót. A két férfi iszogatja a sört.

M. HOLLÓJÁNOS Nemrégien megnéztünk egy régi filmet. Bozóky Sándor, a költő csinálta katonakorunkban. Talán még emlékszel rá.

SZELIM Persze hogy emlékszem Sándorra.

M. HOLLÓJÁNOS Első meccsedet vívod Milánnal a betonon.

Szelimnek egy pillanatra torkán akad a sör, szemei kigúvnak. Krákgova beszél.

SZELIM Honnan tudtátok, hogy mi a szándékom?

M. HOLLÓJÁNOS Vannak szándékaid?

SZELIM Úgy hallottam, hogy Milán már legalább egy éve Budapesten tartózkodik. Kidobóember vagy valami ilyesmi az egyik étteremben, de nem tudom melyikben. Megérdeklődnéd?

M. HOLLÓJÁNOS Megint boksizolni akarsz vele?

SZELIM Majd egyszer, ha továbbra megállok Budapesten.

M. HOLLÓJÁNOS Neki rakétái vannak, neked meg Molotov-koktélok.

Cseng a telefon, M. Holló János felemeli a kagylót. Rekedtes torokhang halatszik.

MÁRÚN MIKHÁIL Maga az a férfi, aki elvitte a feleségemet egy szállodai szobába?

M. HOLLÓJÁNOS Kivel beszélek?

MÁRÚN MIKHÁIL Miháil Márún vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS A felesége leánykori neve Czigel Barbara? Cézével?

Rövid időre csönd lesz a telefonban.

MÁRÚN MIKHÁIL Igen. Czigel Barbara, cézével.

M. HOLLÓJÁNOS Hetekkel ezelőtt tényleg eltámogattam az aszszonykát egy szállodába. Kicsit gyöngékedett szegény.

MÁRÚN MIKHÁIL Feleségemet gyorsan megtaláltam, de magát sokáig kellett keresni. Albán barátai még a nevét sem voltak hajlandók elárulni. Végre megtaláltam, és azonnal találkozunk kell.

M. HOLLÓJÁNOS Nem érek rá. Vendégeim vannak.

MÁRÚN MIKHÁIL Attól tartok, hogy maga is gyöngékedni fog, ha nem indul azonnal.

Most az író hallgat el, rövid időre.

M. HOLLÓJÁNOS Hol?

MÁRÚN MIKHÁIL Ott, ahol felszedte a feleségemet.

M. HOLLÓJÁNOS Teofilnál ilyenkor zsúfoltság van.

MÁRÚN MIKHÁIL Foglaltam asztalt. Egy óra múlva ott leszek. Ajánlom, hogy maga is legyen ott.

Megszakad a vonal, M. H. J. töprengve visszaül foteljébe.

M. HOLLÓJÁNOS Lehet, hogy már ma este is boksizolhatsz. Ha most velem jössz.

SZELIM Valaki megfenyegetett?

M. HOLLÓJÁNOS Hát... nem volt túlzottan barátságos.

Szelim kiissza az üvegből a sört.

SZELIM Menjünk!

M. HOLLÓJÁNOS Előbb idd meg a kávé is.

Viktória behozza a török kávé, a csészét Szelim elé teszi.

7. kép: Utcán

Éjjel

A söröző közelében Teofil idegesen sétál, amikor meglátja M. Holló Jánosékát, elébük siet. Kezet fognak, Szelim és Teofil bemutatkozik egymásnak. Teofil az íróhoz beszél.

TEOFIL Már nagyon vártam magát. Félek, hogy bajba keveredhet ma éjjel. A nagybátyámat is elhívtam.

M. HOLLÓJÁNOS Honnan tudta, hogy eljövök ma este?

TEOFIL Nagybátyámnak szerteágazó üzleti kapcsolatai vannak, hozzájut bizonyos információkhoz. Meg aztán az a sötét arabus túl sokat érdeklődött maga után. Amikor asztalt foglalt, rossz sejteim támadtak.

M. HOLLÓJÁNOS Hol van most Gashi?

TEOFIL Odabent vár bennünket. Menjünk.

Elindulnak a söröző felé.

8. kép: Sörözőben

Éjjel

Gashi integet az egyik asztal mellől, az étterem zsúfolt, egyetlen szabad asztal áll „Foglalt” táblával. M. Holló Jánosék Gashihoz mennek, Szelim neki is bemutatkozik, Gashi és az író összeölelkeznek, leülnek, a pincér ott terem, felveszi a rendelést.

GASHI Hallom, lakást vett magának. Tehát otthon érzi magát Budapesten.

M. HOLLÓJÁNOS Mindig otthon éreztem magam ebben a zilált városban. Örülök, hogy saját lakásom van. Igaz, ráment minden pénzem, amit a Délvidékről átmentettem. De nem panaszkodom. Bátran szembenézek a megpróbáltatásokkal.

GASHI Sohasem felejttem el, hogy évekkal ezelőtt, még odaát, egy sötét éjszakán hazakísért, amikor gonosz emberek géppisztollyal vadásztak ránk. Én akkor nagyon féltem, de maga elkísért hazáig, pedig magánál nem volt fegyver.

M. HOLLÓJÁNOS Most is elég sötét az éjszaka.

GASHI Akkor nagyon féltem, de alapjában véve én is bátor ember vagyok. És hálás.

A pincér kihozza az italokat, Szelim elé egy üveg sört, M. H. J. elé egy korsó sört tesz. Megvárják, amíg elmegy, akkor folytatják a beszélgetést.

M. HOLLÓJÁNOS Ki a fene ez a Márún Mikháil? Igaz, ő fordított sorrendben mutatkozik be. Mikháil Márúnak mondja magát.

GASHI Sötét gazember, aki üzletemberként mutatkozik be. Állítólag csak arannyal üzletel, de foglalkozik mással is.

M. HOLLÓJÁNOS Maga is állítólag csak fűszerekkel meg francia puncsokkal üzletel.

Gashi felnéz, elkomorul az arca.

GASHI Hagyja későbbre a humorizálást. Megjött az ember.

Az író is felnéz, az asztalok között Norbi és egy jól öltözött arab férfi megy, leülnek az üres asztalhoz. Norbi körülnéz, meglátja M. H. J.-t, feláll, az asztalukhoz megy.

NORBI Márún úr kéreti, hogy rövid időre üljön át az asztalunkhoz. Lehetőleg gyorsan.

M. HOLLÓJÁNOS Mindjárt. Csak előbb iszom még egy kortyot. Üzletemberekkel szeretek tiszta fejjel tárgyalni.

Norbi fenyegetően végigméri, majd lassan visszamegy gazdájához.

GASHI Menjen, ha muszáj. Józsi majd a közelükben fog tevékenykedni. Szeret hallgatózni.

M. H. J. iszik a söréből, majd lassan Norbi után sétál. Mikháil hellyel kínálja, de nem nyújt neki kezet. M. H. J. leül. Józsi, a pincér mindjárt ott terem, de Norbi elhessegeti.

NORBI Majd később rendelünk.

A pincér a szomszéd asztaloknál téblábol. Mikháil merően nézi M. H. J.-t.

MIKHÁIL Tehát maga vitte el a feleségemet a szállodai szobába?

M. HOLLÓJÁNOS Elalélt szegény. És nem akart hazamenni. Segíteni kellett rajta.

MIKHÁIL Ott aztán ágyba fektette...

M. HOLLÓJÁNOS Pardon. Csak megmutattam neki, hogy hol van az ágy. Fátyolosak voltak a szemei.

Mikhaíl kivár, egyre fenyegetőbben méregeti M. H. J.-t.

MIKHÁIL Hol vannak az aranyak?

M. HOLLÓJÁNOS Aranyat bárhol lehet találni a világban.

MIKHÁIL A feleségemet kifosztották. Elvették a pénzét és az ékszereit.

M. H. J. meghökken, elhallgat, hitetlenkedve néz Mikhaíllra.

M. HOLLÓJÁNOS Czígel Barbarát arannyal beborítva hagytam a szállodában. Még imbolygott is az ékszerek súlya alatt.

MIKHÁIL Volt magával egy rövid szoknyás kurva is.

M. HOLLÓJÁNOS Ne sértgesse a menyasszonyomat. Tisztességes egyetemi hallgató. Kémiát tanul.

MIKHÁIL Kicsit fiatal magához.

M. HOLLÓJÁNOS A maga felesége is jól tartja magát.

Mikhaíl dühösen és keservesen felsóhajt.

MIKHÁIL A feleségem remek asszony. Néha azonban ostobaságokat csinál. Mindig megbocsátok neki, mert szeretem. Kifosztva találtam rá. Kérem vissza a pénzét és ékszereit. Különben...

M. HOLLÓJÁNOS Különben?

MIKHÁIL Odakint sötét van. Kimegyünk, Norbi sorba eltördesi az ujjait, majd a karját. Később esetleg a lábát is. Norbi nagyon erős és bátor ember.

M. HOLLÓJÁNOS Hallottam már a bátorságáról.

MIKHÁIL És odakint még egy emberem áll az autóm mellett. Harapófogó a beceneve.

A pincér eloson a közelükből, M. H. J. fél szemmel látja, hogy feltűnés nélkül Gashiékhoz megy, magyaráz valamit. Vontatottan fogja beszédét, köz-

ben figyeli, hogy Szelim kiissza sörét, az üres üveggel a söntés mögé siet, és eltűnik az irodában.

M. HOLLÓJÁNOS Nagy veszélyt vállalnak magukra. Én ugyanis kézzel írom a regényeimet. Fekete golyóstollal, fehér papírra. Néha írógépen is dolgozom, de az igazi remekműveim kézírással születnek... Na mármost. Ha Önök eltördesik az ujjaimat, megszakad a remekmű-sorozat. És akkor több ezer, sőt több tízezer olvasóm és rajongóm fog megharagudni Önökre.

MIKHÁIL Információim szerint magának jóval kevesebb olvasója van.

M. HOLLÓJÁNOS Tévesek az információi. Tömegek állnak mögöttem, és maga egész életében rettegni fog.

MIKHÁIL Kibírom. A csonttörés viszont iszonyúan fáj. Végignézttem néhány ilyen műveletet. Az emberek nagyon ordítottak, némelykor elájultak.

A pincér jön az étlapokkal az asztalhoz.

PINCÉR Most már rendelnek az urak?

Márún Mikhaíl elgondolkozva néz a pincérre, majd M. H. J.-re.

MIKHÁIL Talán rendelhetnénk valami finomat. Vacsora közben még gondolkodhat az író úr.

Nézegetik az étlapot és az itallapot. Az utcáról hirtelen üvegcsörömpölés hallatszik, majd hangos kiabálás.

Tűz van!!!

Ég az autó!!!

A vendégek felugráltnak, rohannak ki az utcára.

9. kép: Utcán

Éjjel

Márún Mikhaíl autójának jobb oldala lángol. Az emberek körülállják, Mikhaíl és Norbi előretolakodik.

MIKHÁIL Hol van az az átkozott Harapófogó?! Hol van az a dagadt disznó?!

A sötétből egy kövér férfi támolypog elő, a fejét fogja.

HARAPÓFOGÓ Leütöttek a sötétben. Mire magamhoz tértem, már égett a kocsi.

A pincér érkezik poroltóval, eloltja a lángokat.

PINCÉR Hívom a rendőrséget.

MIKHÁIL Nem kell! Norbi, be tudod gyújtani a motort?

NORBI Azt hiszem, igen. Csak kívülről égett meg a kocsi, és egészen kicsit a hátsó ülés.

Norbi átmegy a kocsi bal oldalához, beül a volánhoz, begyújtja a motort. Harapófogó be akar szállni mellé, megfogja a kilincset, felordít.

HARAPÓFOGÓ Tűzforró a kilincs!

MIKHÁIL Hát persze hogy tűzforró. A másik oldalról szálljunk be, te marha.

Beszállnak az autóba. Elhajtanak. A vendégek lassan visszamennek a sörözőbe. Csak M. H. J., Gashi, Teofil és Szelim marad az utcán.

SZELIM Hasznos találmány ez a Molotov-koktél. Csontig kiégettem volna a flancos autójukat, de nagyon kevés benzint találtam Teofil irodájában.

M. HOLLÓJÁNOS Talán ennyi is elég lesz.

SZELIM És még a bokszolást sem felejtettem el.

Ők is visszamennek a sörözőbe.

10. kép: Lakásban (másik szoba)

Nappal

Szép, formás női láb látszik, hozzáértő női kezek simogatják a talpakat. Dominika, fiatal utcalány fekszik a heverőn, lábait M. H. J. élettársa, Viktória ápolgatja. Az író az ajtóból figyel a műveletet.

M. HOLLÓJÁNOS Ismét talpmassázs?

VIKTÓRIA Dominikának nehéz éjszakája volt. Sokat kellett sétálnia a kemény aszfalton.

M. HOLLÓJÁNOS Néha azért bizonyára megpihent.

DOMINIKA Jó éjszakám volt. Sokszor megpihentem. De ehhez rengeteget kell sétálni és ácsorogni a járdákon.

M. H. J. cigarettára gyújt, mosolyogva szemléli Dominika lábait.

M. HOLLÓJÁNOS És használ valamit ez a nappali talpsimogatás az éjszakai strapa után?

DOMINIKA Nagyon pihentető. Viktóriának arany keze van. A többi lánynak is meséltem erről.

M. HOLLÓJÁNOS Viktória módfelett tehetséges ezen a területen. Majdnem olyan tehetséges, mint én az írásban. Gyógyfüvek gyűjtésével kezdte odalent a Délvidéken, és Pesten íme már csodadoktor lett.

VIKTÓRIA Ne gúnyolódj. Elvégeztem a megfelelő tanfolyamokat...

M. HOLLÓJÁNOS Valamikor régen két katonacimborámnak is nagy szüksége lett volna az efféle masszírozásra. Meleg betonon ugráltak mezítláb és agyba-főbe verték egymást. A meccs végén azonban a talpuk fáj a legjobban.

VIKTÓRIA Ismét Szelim?

M. HOLLÓJÁNOS Valamelyik este előbb-utóbb megint betér hozzánk.

Az asszony rosszkedvűen ápolgatja tovább Dominika lábát.

VIKTÓRIA Rokonszenves ember, a kamionját azonban nem szeretem. Ki tudja, mit szállít benne.

M. HOLLÓJÁNOS Vajon mit?

VIKTÓRIA Egyszer még felrobban az utcánkban.

M. HOLLÓJÁNOS Szelim tud vigyázni magára és a rakományra. A családja miatt is. Fatima és a gyerekek Szarajevóban egy lerombolt ház pincéjében élnek patkányok között. A patkányok kiirthatatlanok.

DOMINIKA Tallium.

M. HOLLÓJÁNOS Micsoda?

DOMINIKA Talliumot kell a családtekbe keverni. Ez a leghatásosabb patkányméreg, mert késleltető hatása. A patkányok ugyanis rend-

kívül okos állatok. A gyors hatású méreg után elkerülik a csalétket.

A tallium csak napokkal később végez velük, így a többiek nem tudják megállapítani, hogy a társaik mitől pusztultak el. Tehát tallium.

M. HOLLÓJÁNOS Maga ezt honnan tudja?

DOMINIKÁ Nappali világosságban egyetemi hallgató vagyok.

Néha vizsgázom is.

M. HOLLÓJÁNOS Gondolom, a csökkent forgalmú éjszakák után.

Befejeződik a lábápolás, Dominika felül, elégedetten felsóhajt.

DOMINIKÁ Egészen felfrissültem. A lányok is jelentkezni fognak hamarosan. De tőlük kérjél fizetséget. Én is szívesen fizetek...

VIKTÓRIA Tőled nem fogadok el pénzt. A szomszédunk vagy, ingyen segítünk egymásnak.

DOMINIKÁ Akkor meghívlak benneteket egy sörre.

VIKTÓRIA Én nem mehetek most. Hamarosan itt lesz még két páciensünk. Egy öregasszony, aki a visszereivel küszködik, és egy fiatal férfi, akinek vesebántalmai vannak.

Viktória elrakja, rendezgeti a talpmasszázsához szükséges kellékeket, tégléket, borogató ruhákat.

M. HOLLÓJÁNOS Én viszont szívesen meginnék egy korsó hideg sört.

VIKTÓRIA Vagyis megint elakadtál a novelláddal. A *Jakab* apostollal. Pedig két héten belül le kell adnod.

M. HOLLÓJÁNOS Minden jó írónak szüksége van időnként feltöltődésre. Mondjuk Teofil sörözőjében.

DOMINIKÁ Ez az a vajdasági albán?

M. HOLLÓJÁNOS Koszovói albán. De Vajdaságon keresztül szökött át Magyarországra. Én is segítettem ebben. Egészen jól feltalálta magát, és ilyenkor még nincs nagy forgalom a kocsmájában. Egészen kellemes hely.

Dominika feláll, elindulnak az íróval, Viktória utánuk szól.

VIKTÓRIA Ne töltődjeteek túl sokáig.

11. kép: Lakásban

Reggel

Szelim kedvenc foteljében ül, török kávét iszik. M. H. J. fürdőköpenyben jön ki a fürdőszobából, benéz Viktória fogadószobájába, Viktória a lányok lábait ápolgatja. M. H. J. is leül kávézni.

M. HOLLÓJÁNOS Ha te vagy a vendégem, én is török kávét iszom.

SZELIM Máskor nem?

M. HOLLÓJÁNOS Csak ilyenkor.

SZELIM Nem vágyódsz haza a török kávé vidékre?

M. HOLLÓJÁNOS Én itthon vagyok. Sokféle kávé között.

A muzulmán bosnyák felsóhajt.

SZELIM Jó nektek magyaroknak. Sokfelé otthon vagytok.

M. HOLLÓJÁNOS Ezt másoknak köszönhetjük. És nem örülünk neki.

SZELIM Én nem tudnék Bosznián kívül élni. Indulok is mindjárt. Hosszú út vár rám.

M. HOLLÓJÁNOS A hosszú út előtt nem akarsz megnézni néhány formás női lábat a másik szobában? A lányok szívesen mutatgatják.

SZELIM Nekem Fatima lábai a legszebbek. Azokat kell megőriznem. Ez eddig sikerült. Még akkor is, amikor szétlőtték a falunkat. Fatimát és a gyerekeket időben kimentettem, engem azonban majdnem elkaptak. Fenygetőztek, hogy kiherélnek. Szerencsére volt mögöttem egy sebes hegyi folyó. Nehéz átúszni rajta, de én jó úszó vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS Lesznek még nehéz napjaitok.

SZELIM Tudom. De a pincéből is kijövünk egyszer. Indulok. Az éjszakai testmozgás egészen felüdített.

Szelim feláll, kezet ráznak.

M. HOLLÓJÁNOS Sok szerencsét.

12. kép: Utcán

Reggel

Szelim beszáll a kamionjába, kényelmesen elhelyezkedik az ülésen, gyújtást ad, hangos motorzúgással elindul. Három-négy szép fiatal lány megáll a járdán, figyelik a nagy teherautót. Szelim ügyet sem vet rájuk, mereven néz előre.

13. kép: Lakásban

Reggel

A könyvespolcon álló furcsa alakú üvegben megfehéredett a szarajevói sör. Viktória hálóingben tálcán két csésze kávéhoz be a szobába, észreveszi a sör színeváltozását, megnézi közelebbről, azután az asztalra teszi a tálcát, és halkán odaszól az alvó M. H. J.-nek.

VIKTÓRIA Kecske tej lett a szarajevói sörből.

M. H. J. kinyitja a szemét, megdörzsöli, lustán felül az ágyban, ő is hosszasan nézi az üveget.

M. HOLLÓJÁNOS Hány napja ment el Szelim?

VIKTÓRIA Öt napja.

M. HOLLÓJÁNOS Minden stimmel. Megmondta, hogy körülbelül öt nap múlva kecske tej lesz a sörből, de azután kitisztul.

VIKTÓRIA És mocsárízű lesz. Fogyaszthatatlan.

M. HOLLÓJÁNOS Úgysem akartam meginni. Majd csak nézegetem, és még kevésbé kíváncsi vagyok a török kávé vidékekre. Neked nincs néha honvágyad?

VIKTÓRIA Nincs.

M. HOLLÓJÁNOS Időnként azért meglátogathatnád Ervint. Mégis a férjed.

VIKTÓRIA Megvan nélkülem. A jóképű fiatal fiúk között.

M. HOLLÓJÁNOS Legyünk hát boldogok mindannyian.

Isszák a reggeli kávé, a szarajevói fehér sört nézik.

VIKTÓRIA Amióta fellendült nálam a forgalom, egyre jobban szeretem a vasárnapokat. Ezen a napon nem kell talpakat simogatni. És nem kell korán kelni.

M. HOLLÓJÁNOS Én is szeretem a vasárnapokat. Ma is kimegyek a parkba. A kínaiak ilyenkor sétálgatnak. Meg Szanyó Gyuri, a drámaíró is vasárnap délelőtt rója egészségügyi köreit.

VIKTÓRIA Előtte kis időre visszabújunk még az ágyba.

M. HOLLÓJÁNOS Természetesen. Ez hozzátartozik a vasárnap reggeléhez.

Csöngetés hallatszik az ajtónál. M. H. J. csodálkozva néz Viktóriára.

M. HOLLÓJÁNOS Mégis rendelsz vasárnap?

Az asszony felugrik, magára kapja köpenyét.

VIKTÓRIA Nem értem...

Kimegy a szobából, becsukja maga mögött az ajtót. Kisvártatva női beszélgetés hallatszik, majd Viktória benyit M. H. J.-hez.

VIKTÓRIA Egy idegen asszony keres. Dominika hozta ide.

M. H. J. értetlenkedve köpenybe bújik, átmegy a szomszéd szobába. Ott Dominika és Barbara áll. M. H. J. szemrehányóan néz Dominikára. A lány mentegetőzik.

DOMINIKA Barbara ragaszkodott hozzá, hogy eljöttünk magához. Nagyon fontos dolgot szeretne mondani.

M. HOLLÓJÁNOS Mondja nagyon gyorsan. Elfoglalt ember vagyok.

BARBARA A férjem elnézést kér bárdolatlan viselkedéséért. Az ékszerek megkerültek, és a pénz is hiánytalanul.

M. HOLLÓJÁNOS Kinél volt?

Barbara szégyenkezve félrefordítja a fejét.

BARBARA Norbinál. Az a hitvány alak követett bennünket, és amikor mélyen elaludtam a szobában, egyszerűen kifosztott.

M. HOLLÓJÁNOS Hol van most a bátor szépfiú?

BARBARA Kórházban. Törött ujjakkal és törött karral. Mikháil pedig rendkívül kedvesen viszonyul hozzám, és szeretné meghá-

lálni, amiért maguk olyan rendesen viselkedtek velem. Dominikának küldött egy arany nyakláncot félholddal.

DOMINIKA Egy aranykeresztet is kértem hozzá.

BARBARA Magának pénzt kínál Miháil a szívességeért.

M. HOLLÓJÁNOS Ingyen szoktam jótékonykodni embertársaimmal. Ezt később mindig megbánom, nem tudok megváltozni. Ellenben... a feleségem esetleg elfogad valami csekélységet.

Barbara zavartan néz Dominikára és Viktóriára.

BARBARA Miháil nekem azt mondta, hogy magának csak menyasszonya van. Dominika.

M. HOLLÓJÁNOS Dominika a menyasszonyom, Viktória a feleségem. Ezt nem tiltja a törvény.

Barbara még mindig nem egészen érti a dolgot, de elővesz táskájából néhány nyakláncot és gyűrűt.

DOMINIKA Válassz te is egy nyakláncot. Kérj hozzá aranykeresztet is.

VIKTÓRIA Nem tudom, hogy elfogadhatom-e.

M. HOLLÓJÁNOS Fogadd el. Megdolgoztam érte.

Viktória kiválaszt egy nyakláncot, nézegeti.

VIKTÓRIA Ha valamivel meghálálhatnánk...

BARBARA Dominika azt mondja, hogy kiváló talpmasszőr vagy. Nekem időnként hasogat a jobb vállam. Nem tudom, hogy ezen segít-e a talpmasszázs.

VIKTÓRIA A talpmasszázs minden bajon segít. Üljetek le.

Barbara és Dominika leül.

M. HOLLÓJÁNOS Megyek a parkba. Kínai és drámaíró barátaimhoz.

Magukra hagyja a nőket, bevonul a fürdőszobába.

14. kép: Parkban

Délelőtt

M. H. J. a parkban leül egy padra. Nézelődik. Emberek sétálnak, néhány kínai is, a fűvön gyerekek játszanak. Felbukkan Szanyó Gyuri, edzőruhában kocog M. H. J. felé, szuszogva leroskad mellé, levegő után kapkod, a homlokát törölgeti.

SZANYÓ Jókor érkezted!... Most kell rövid pihenőt tartanom.

M. HOLLÓJÁNOS Pihenhetsz hosszabban is.

SZANYÓ Tartom magam a menetrendhez. Mellesleg neked sem ártana egy kis testmozgás.

M. HOLLÓJÁNOS Ifjúkoromban mozogtam eleget. Fociztam, röplabdáztam, birkóztam, téglát hordtam, maltert kevertem és vasat reszeltem. Most inkább nézelődöm. Szeretem megfigyelni a parkban sétáló embereket. Különösen a kínaiakat, ahogy beilleszkednek közénk. Élelmes népség, ritkán lazítanak, de akkor igazából élvezik.

Figyelik a sétáló kínaiakat.

SZANYÓ Van egy színész barátom. A nevét nem mondom meg, mert az illetőt fajgyűlölőként tartják számon. Szóval az illető azt mondja, hogy örül a kínaiaknak, mert sokkal illedelmesebbek és hasznosabbak, mint egyes hazai kisebbségeink.

M. HOLLÓJÁNOS Fajgyűlölő, aki örül a kínaiaknak?

SZANYÓ Vannak ilyenek. Lehet, hogy megírok egy drámát a témára. „Magyar fajgyűlölő, aki örül a kínaiaknak.”

Egy szakállas öreg kínai megy el előttük.

M. HOLLÓJÁNOS Élelmes népség. Az öreg Mingnek legalább öt vendéglője van a környéken.

SZANYÓ Pénzmosodák is lehetnek.

M. HOLLÓJÁNOS Ha befejezted ezt az esztelen drámaírói futkósást, beülhetnénk egy mosodába egy korty jóféle italra.

SZANYÓ Jól tudod, hogy veled ellentétben én nem iszom és nem dohányzom. Nekiindulok az utolsó köröknek.

Feláll, futásnak indul, M. H. J. cigarettára gyújt, érdeklődve figyeli a sétáló embereket. Mire végigszívja a cigarettát, Szanyó Gyuri megteszi az első kört, lelassít előtte, helyben futásban beszél.

SZANYÓ Remélem, a vadkacsavadászatra megint eljössz velem, ott nem kell sokat mozognod.

M. HOLLÓJÁNOS A szokásos kétheti öldöklés?

SZANYÓ Kétheti sportszerű vadászat.

M. HOLLÓJÁNOS Tollas Gyuri életben van még?

SZANYÓ Él, és csillognak a tollai, őt sohasem fogják kilőni. Nagyon örül majd neked.

M. HOLLÓJÁNOS Akkor veled tartok. Mármint vadkacsavadászatra. Esetleg az Írószövetség választmányi ülésére. Ott sem kell sokat mozogni.

Szanyó Gyuri helybenfutásból kocogásra vált. M. H. J. újabb cigarettára gyújt.

15. kép: Írószövetség

Nappal

A Magyar Írószövetség székháza látszik a Bajza utcából, a kapun időnként belép vagy kijön egy-két férfi, nő, nincsen nagy mozgás. A szokványos utcakép alatt Bozóky Sándor és Leonyid beszélgetése hallatszik.

LEONYID Szóval M. Holló János barátunk és maga is tagjai a Választmánynak.

BOZÓKY Teljesen demokratikus módon választottak be bennünket. Jánost korábban, mint engem.

16. kép: Írószövetség klubja

Nappal

Bozóky Sándor és Leonyid az Írószövetség klubjában ülnek, folytatódik a párbeszéd.

LEONYID Ő azonban nem jár ide ebédelni. Sohasem láttam, miközben kifigyeltem a maga szokásait.

BOZÓKY Neki a szép arcú kuruzsló asszony főz, én pedig elhanyagoltan élek sivár albértetemben. Így hát idejárom ebédelni. Írószövetségi tagoknak húszszázalékos kedvezmény jár.

LEONYID Boldog emberek maguk. Olyan országban élnek, ahol a hatalom megbecsüli és szereti az írókat.

BOZÓKY Nagyon szeret bennünket a hatalom. Majdnem annyira, mint a külföldi szabadfoglalkozásúakat.

Pincér áll meg az asztaluknál.

PINCÉR Jó napot kívánok. Új vendégünk szintén író?

BOZÓKY Persze. Krimiíró. Rövid történeteket ír, melyek legtöbbször gyilkossággal végződnek.

PINCÉR Kedvelem a krimiket. Mit hozhatok?

BOZÓKY Kezdetnek két pohár vodkát. Aztán jöhet a leves.

A pincér elmegy, Leonyid alaposan körülnéz a klubban. Majdnem minden asztalnál ülnek, bár van még elég szabad hely. Az egyik asztalnál egy feltűnően elegáns, öltönyös, fehér inges, nyakkendősférfi ül, kevésbé elegáns öltözékű társaságban.

LEONYID Kellemes hely. Ide csak írók járnak?

BOZÓKY Jobbára igen. De azért járnak mások is. Az a nyakkendősférfi például gazdag üzletember. Ostoros Emilnek hívják. A játékautomatáktól kezdve a gumiabroncsokig mindennel foglalkozik. Fél kézzel vagy inkább a kisujjával még egy könyvkiadót is támogat. Főleg külföldi írók szerelmes regényeit jelenteti meg, de néha hazai íróktól is rendel édeskés műveket, amennyiben a hazai írók hajlandók írói álnéven szvenlegni.

A pincér kihozza a vodkát, asztalra teszi a poharakat.

LEONYID Mikor lesz legközelebb választmányi ülés?

Bozóky Sándor noteszt vesz elő a zsebéből, lapozgatja.

BOZÓKY Elhalasztottuk... És ezt kivételesen este fogjuk megtartani. A minisztériumból is eljön valaki. Egyeztetnünk kellett...

Leonyid felemeli a poharát, Bozóky Sándor is. Isznak.

BOZÓKY Az italra nem adnak engedményt. Ennyire nem szeretnek bennünket.

LEONYID Én fizetek.

Bozóky Sándor tovább lapoz a noteszben, Leonyid az étlapot tanulmányozza. A pincér kihozza a levest.

17. kép: Utcán

Nappal

M. H. J. és Viktória karonfogva, ráérősen lépkednek az utcán, nem messze előttük egy kínai étterem cégtáblája látszik. Fenn a magasban esőfelhők közelednek.

M. HOLLÓJÁNOS Levessel kezdjük. Azután bivalyínnal folytatjuk. Újvidéken mindig bivalyínt ettem az első kínai étteremben. Remélem, Ming kocsmájában is lehet bivalyínt kapni. Befejezésül ehetünk valamilyen kínai desszertet.

VIKTÓRIA Ráuntál a főztjeimre?

M. HOLLÓJÁNOS Dehogy. Csak éppen kíváncsi vagyok egy mosodára. Azután visszatérek hozzád, és a főztjeid mellett maradok, amíg csak lehet.

VIKTÓRIA Barbarának azt mondtad, hogy a feleséged vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS Nem akartam magyarázkodni annak a libának. Meg így aztán gyorsan kaptál tőle egy arany nyakláncot.

VIKTÓRIA Barbara azóta is rendszeresen eljár hozzád talpmaszszászra. Nagyon bőkezű. Azt mondja, hogy a kúrák használnak, egyre ritkábban sajog a válla.

M. HOLLÓJÁNOS Ennek örülök. De nehogy a közelemben engedd. Soha többé nem akarok vele jótékonykodni.

Rövid ideig szótlánul mennek a kínai vendéglő felé. Viktória egészen halkan szólal meg.

VIKTÓRIA Ha akarod, elválok Ervintől. Ő nem támasztana semmiféle akadályt.

M. H. J. felnéz a felhősödő égre.

M. HOLLÓJÁNOS Attól tartok, hogy meg fogok ázni ma este.

18. kép: Villamosmegálló

Éjjel

Zuhogó esőben M. H. J. esőköpenyben, a csuklyát fejére húzva siet a villamosmegálló felé. Hóna alatt átlátszó nejlonszatyorban könyveket visz, kezében egy üveg vörösbort. Késő estére jár, kevesen várakoznak a megállónál. Dominika bukkan fel mögötte kis női esernyővel, leszólítja.

DOMINIKA Kettesben jól érezhetnénk magunkat kispofám. Még ilyen pocskék időben is.

M. HOLLÓJÁNOS Nem hiszem.

DOMINIKA Próbáljuk meg. Biztosíthatlak...

M. H. J. megfordul, Dominika ekkor ismeri fel. Zavartan szájához kapja a kezét.

DOMINIKA Bocsánat! Nem ismertem fel a csuklya alatt. Olyan... jófajta baleknek látszott azokkal a könyvekkel.

M. HOLLÓJÁNOS Megítélése majdnem pontos.

DOMINIKA Mit csinál errefelé ebben a cudar éjszakában?

M. HOLLÓJÁNOS Irodalmi estet tartottam. Hónom alatt hozom a honoráriumot, szerencsére kaptam mellé egy jófajta vörösbort is.

DOMINIKA Ma éjjel én is szívesen innék egy pohár vörösbort.

M. HOLLÓJÁNOS Jöjjön velem. Otthon majd feltörjük az üveget. Ebben a zuhogó esőben úgysem akad fizetőképes kliens.

Dominika elgondolkodik az ajánlaton.

DOMINIKA Ming esetleg megharagudna rám. Elvárja, hogy végigdolgozzam az éjszakákat.

M. HOLLÓJÁNOS Ming? A bölcs öreg kínai ilyesmivel is foglalkozik?

DOMINIKA Az ő egyik garzonjában lakom.

M. HOLLÓJÁNOS Majd azt mondja neki, hogy ma éjszaka razzia volt. El kellett hagynia a posztját.

Dominika ismét eltöpreng egy ideig.

DOMINIKA Ma éjjel tényleg megszapordtak a rendőrök a sötétebb utcákban. Ezért jöttem ide a villanyok alá.

Befut a villamos.

M. HOLLÓJÁNOS Megyünk. Megisszuk a honorárium értéke-sebb felét.

M. H. J. feltuszkolja a villamosra Dominikát, maga is felszáll.

19. kép: Villamoson

Éjjel

M. H. J. és Dominika egymással szemben ülnek a villamoson. Rajtuk kívül alig néhány utas utazik még. Dominika az ablakban nézi halvány tükörképét, vizes haját rendezgeti. A továbbiakban ráérősen, hosszas szü-netekkel folyik a párbeszéd, a szünetekben a villamospálya menti épületek látszanak.

DOMINIKA Végre éjszaka is kialudhatom magamat.

M. HOLLÓJÁNOS Jófajta vörösbor után. Amivel egy neves író kínálja meg.

Szünet

DOMINIKA Maga egyszer azt mondta, hogy a menyasszonya vagyok.

Szünet

M. HOLLÓJÁNOS Kellemes képzelgés. Külsőségeken alapul.

Szünet

DOMINIKA Viktóriára meg azt mondta, hogy a felesége. De én tudom, hogy nem az.

Szünet

M. HOLLÓJÁNOS Időnként szeretek hencegni. Kiváló könyvekkel, szép feleséggel, szép menyasszonnyal... A könyveim persze tényleg kiválóak.

Szünet

DOMINIKA Tulajdonképpen lehetnék a menyasszonya.

M. HOLLÓJÁNOS Ennek két nagy akadálya van.

DOMINIKA Mik azok?

Szünet

M. HOLLÓJÁNOS Nem vagyok húsz évvel fiatalabb, mint ahogy kellene.

DOMINIKA Ez engem nem zavar.

M. HOLLÓJÁNOS Sokkal nagyobb baj, hogy nem vonzódok az olyan bájos lányokhoz, akik sokaknak megmutatják magukat. Önző ember vagyok.

Ezután hosszas szünet következik, a villamos időnként megáll, mindketten a kinti esős világot nézik.

DOMINIKA Egyszer be fogom fejezni az egyetemet.

M. HOLLÓJÁNOS Addigra én még öregebb leszek. De azért előfordulhat, hogy néha a menyasszonyomnak mondom jobb társaságokban. Ha nem neheztel érte.

DOMINIKA Nem neheztelek.

A villamos megáll, kiszállnak a zuhogó esőbe.

20. kép: Lakásban

Éjjel

A szobában M. H. J., Viktória és Dominika. M. H. J. kihúzza a dugót a borosüvegből, Viktória poharakat tesz az asztalra, leül. M. H. J. kitölti a bort, felemelik a poharakat, a két nő néhány pillanatig szinte ellenségesen néz egymásra, azután kissé kényszeredetten elmosolyodnak, majd mindhárman isznak a vörösborból.

21. kép: Budai villasoron

Reggel

A mutatók házak között az utcán eléggé élénk a forgalom, gépkocsijával Leonyid az utcában araszol. Az egyik villa garázsából Ostoros Emil jön ki óvatosan autójával. Leonyid előzékenyen megáll, int Ostoros Emilnek, az hálásan visszainteget, kikanyarodik az útra. Mindketten elhajtanak. A kertkapunál sörtehajú, tagbaszakadt testőrféle férfi áll.

22. kép: Budai villasoron

Este

A reggel látott villa előtt Ostoros Emil áll meg gépkocsijával. Kiszáll, visszahajol, hogy kivegye táskáját. Mögötte feltűnik Leonyid, hangtompító pisztollyal kétszer rálő. Ostoros Emil a nyitott ajtón át leroskad az ülésre, csak a lábai lógnak ki. Leonyid gyorsan beugrik az utca túloldalán álló autójába, elhajt. A kopasz testőr a kerten keresztül kényelmesen sétál a kapu felé.

23. kép: Írószövetség előtt

Éjjel

Az Írószövetség kapuján csoportokban jönnek ki az írók a választmányi ülésről, az utcán folytatják az odabent megkezdett vitát. Négyen: M. H. J., Bozóky Sándor, Balázs Levente kolozsvári és Duka Antal pozsonyi író átmennek az utca túloldalára, a Benczúr utca felé tartanak.

DUKA Hát századszor is alaposan kipanaszkodtuk magunkat. Ismételtén magas hatásfokkal.

BOZÓKY Azért alaposan odamondogattunk a demokratikusan megválasztott kormánynak is.

BALÁZS Az államtitkár úr alig tudta visszatartani széles mosolyát. M. HOLLÓJÁNOS Csupán osztályvezető az illető. Viszont kétségtelenül van humorérzéke. Különösen az tetszett neki, amikor az írói tiszteletdíjakat emlegettük.

BOZÓKY Nálátok jobb a helyzet?

DUKA Minket is körberöhögnek. Gyertek el egyszer Pozsonyba. Röhhögés nélkül is gondoskodni fogok róla, hogy otthon érezzétek magatokat.

BOZÓKY És Kolozsváron?

BALÁZS Már nem is röhögnek rajtunk. De azért látogassatok meg engem is. Én is gondoskodom az otthonosságról.

M. HOLLÓJÁNOS Van egy bosnyák barátom. Igazi entellektüel. Bejárta egész Európát. Szerinte mi magyarok nagyon boldog náció vagyunk. Sok helyen otthon érezhetjük magunkat.

BALÁZS Egyetlen helyen szeretném igazán otthon érezni magamat.

BOZÓKY Meg foglak látogatni Kolozsváron.

Az utca túloldaláról átkiabál Szanyó Gyuri.

SZANYÓ A határon túli magyar írók már megint konspirálnak?!

M. HOLLÓJÁNOS A vérünkben van!

Megállnak a Bajza utca és a Benczúr utca sarkán.

DUKA Mi itt lakunk a Vendégházban. Felugrotok hozzánk egy italra?

M. HOLLÓJÁNOS Későre jár. És az ilyen tartalmas és eredményes viták jobban kimerítenek, mint egykor a malterkeverés. Pedig az sem könnyű munka.

BOZÓKY Mi délvidéki származékok kettesben folytatjuk a konspirációt.

Kezet ráznak, elbúcsúznak egymástól. Röpködnek az ilyenkor szokásos intelmek: „Legyél jó, Anti. Vigyázz magadra, Levente.” A pozsonyi és kolozsvári író befordul a Benczúr utcába, M. H. J. és Bozóky Sándor a Bajza utcán megy az Andrássy út felé.

BOZÓKY Felhagyok a versírással. Ki kell találnom valami jövedelmező foglalkozást.

M. HOLLÓJÁNOS Visszatérhetnél a filmezéshez.

BOZÓKY Abban amatőr voltam. Legalább hat éve nem nyúltam a kamerához.

M. HOLLÓJÁNOS Versben profi vagy?

BOZÓKY A költészetbe csak a profik szoktak belehalni. Az amatőrök élvezik, mert a versírás mellett valamilyen hasznos foglalkozást is űznek. Ki kell találnom valamit.

Egy autó áll meg mellettük, Leonyid hajol ki az ablakon. A gépkocsi nem ugyanaz, mint amivel a villák között járt.

LEONYID Hazavihetem az író urakat, ha nagyon elfáradtak.

M. HOLLÓJÁNOS Leonyid! Miért nem jött be a választmányi ülésre? Testhezálló megbízást adtam volna magának.

LEONYID Beszállnak?

M. H. J. és Bozóky Sándor beszáll a gépkocsiba. Az autó elindul.

24. kép: Autóban a pesti utcákon

Éjjel

Leonyid magabiztosan vezet a pesti utcákon, Bozóky Sándor mellette ül, M. H. J. hátradől a hátsó ülésen, lehunyja a szemét.

LEONYID Az írók igazán nem kímélik magukat. Hat órakor parkoltam le az írószövetség előtt és mértem az időt. Négy és fél órán át tárgyaltak.

BOZÓKY A kocsijában ült négy és fél óráig? Mi a fenéért?

LEONYID Mostanában elég sok szabadidőm van. És kíváncsi voltam, hogy az írók milyen hosszan bírják ki egymást. Meg aztán maga jó ügyfelem volt.

M. H. J. lehunyt szemmel közbeszól a hátsó ülésről.

M. HOLLÓJÁNOS Dollárban fizetett. Láttam.

BOZÓKY Leonyid tisztességgel elvégezte a munkát.

LEONYID Szegény harcias Miodragot az udvaron a fenyőfák alá temették.

BOZÓKY Megérdemelte a sorsát. Megölte Lajost, a testvérbátyámat. Nem sajnálom a kidobott dollárokat.

Az autó megáll.

BOZÓKY Megérkeztünk lakályos albérletemhez. Köszönöm a fuvart. Jó éjszakát mindenkinek.

Kiszáll a kocsiból, Leonyid továbbhajt.

LEONYID Tulajdonképpen maga miatt várokottam négy és fél óra hosszát.

M. HOLLÓJÁNOS Ha maga vár rám, mindig rossz érzéseim támadnak.

LEONYID Úgy hallottam, hogy ismét bajba került.

M. HOLLÓJÁNOS Amióta az eszemet tudom, mindig bajban vagyok. Mire gondol?

LEONYID Mikháil Márúnra.

M. H. J. elneveti magát.

M. HOLLÓJÁNOS Már megbékéltünk. Aranyrögöket küldözget nekem.

LEONYID Én nem bíznék benne. És most még a közelébe férközhetnék. De gyorsan erősödik és terjeszkedik. Most még olcsón felszámolnám.

M. HOLLÓJÁNOS Ennyire pang az üzlet?

LEONYID Egyáltalán nem pang. Hamarosan Boszniába megyek.

M. HOLLÓJÁNOS Folyik ott vér maga nélkül is.

LEONYID Turistaként megyek. Okvetlenül megnézem a lerombolt mosztári hidat és a jajcei vízesést, ahol lerakták a nagy szocialista Jugoszlávia alapkövét.

M. HOLLÓJÁNOS Nyögje már ki, hogy miért várt rám négy és fél óra hosszáig.

Leonyid hallgat egy ideig, az utat figyeli.

LEONYID Maga időnként eljár vadkacsavadászatra.

M. HOLLÓJÁNOS Így igaz. Van egy drámaíró barátom, aki az egyik vidéki vadászegyesület tiszteletbeli elnöke. Beszúvaszt mindenféle külföldi kocavadászok közé, és így ingyen kosztot és kvártélyt kapok.

LEONYID A külföldi kocavadászok között nem találkozott véletlenül egy Johann Kralj nevű osztrák állampolgárral?

M. H. J. gondolkodik egy ideig.

M. HOLLÓJÁNOS Kövércés, ősz hajú, nagy bajuszú ember?
Amolyan szerbes bajsa van.

LEONYID Ő az, szerb származású, osztrák állampolgár.

M. HOLLÓJÁNOS Egyszer szomszédos szobában laktunk a vadasházban. Éktelenül horkolt. Áthallatszott a falon.

LEONYID Egyszer szeretnék beszélgetni magával a vadkacsavadászatokról. Majd ha visszajöttem Boszniából. Megérkeztünk.

Megáll az autó, M. H. J. kiszáll.

M. HOLLÓJÁNOS Meddig marad Boszniában?

LEONYID Elég sokáig. Sok dolgom lesz ott.

M. HOLLÓJÁNOS Gondolom, megfizetik. Küldjön képeslapot.

Leonyid elhajt gépkocsijával.

25. kép: Bérház előtt

Éjjel

M. H. J. a bérház bejárata felé sétál, az egyik parkoló kocsiból Palotás Ferenc rendőrszázados ugrik ki, megáll előtte.

PALOTÁS Gratulálok.

M. HOLLÓJÁNOS Százados úr! Maga még hiányzott ahhoz, hogy tökéletes legyen a mai napom. Mihez gratulál?

PALOTÁS Jobbnál jobb társaságban forgolódik mostanában. Izgága írókkal ágál, aztán egy ukrán bérgyilkossal hozatja magát haza. Mi lesz a folytatás?

M. H. J. az állát simogatja. Gondolkodik.

M. HOLLÓJÁNOS Gazdag üzletemberek közé vágyom. Akik vesztegetési pénzeket ajánlanának fel nekem. Én természetesen elfogadnám. De csak írói viszonzatszolgáltatással.

Elindulnak együtt a bejárat felé.

PALOTÁS Csalódtam magában. Én segítettam, hogy gyorsan megkapja az állampolgárságot.

M. HOLLÓJÁNOS Ez igaz. Mindössze háromszor annyit kellett várnom, mint egyes arab és kínai üzletembereknek.

PALOTÁS Nekik pénzük van, magának viszont csak jó szándékú barátai.

M. HOLLÓJÁNOS Mindenesetre hálás vagyok.

PALOTÁS Viszonzásul egyetlen hasznos információt sem kaptam magától.

M. HOLLÓJÁNOS Miről? Kiről?

PALOTÁS Például az ukrán bérgyilkosról.

M. HOLLÓJÁNOS Hamarosán Boszniába utazik. Turistaként.

PALOTÁS Ez jó hír. Örülök, ha nincs Budapesten.

M. HOLLÓJÁNOS Gyorsítsa meg Bozóky Sándor költő állampolgárságát. Ő született rendőrspicli.

PALOTÁS Utánanézek a dolognak... De most másról akartam beszélni. Albán barátai érdekelnének.

M. HOLLÓJÁNOS Gashinak van egy vaskereskedése és egy vegyesboltja, Teofilnak pedig egy kocsmája. Keményen és tisztességgel dolgoznak. Ez minden.

PALOTÁS Ne vicceljen.

M. HOLLÓJÁNOS Meghívtak valamelyik muzulmán ünnepségükre. Ramadánra. Vagy ramadán előttre vagy utánra. Elmegyek. Jöjjön velem és nézzen körül.

PALOTÁS Túlságosan feltűnő lenne.

M. HOLLÓJÁNOS Én viszonzásul meghívtam hozzám Gashit és Teofilt karácsony estére. Jöjjön el maga is.

Palotás Ferenc hirtelen megáll. Megállítja M. H. J.-t is.

PALOTÁS Ez talán nem rossz ötlet. A feleségem elhagyott... Rendőrfeleségek gyakran csinálnak ilyesmit. És a karácsony magányos embereknek szomorú ünnep.

M. HOLLÓJÁNOS Boruljunk össze mi magányos emberek.

PALOTÁS Ne mondja meg nekik, hogy rendőr vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS Régóta tudják.

M. H. J. bemegy a bérházba, Palotás Ferenc kissé tanácstalanul álldogál a bejárati ajtó előtt.

26. kép: Lakásban

Reggel

Viktória Barbara lábát kezeli, a televízió be van kapcsolva, de a hang alig hallatszik. A képernyőn többször váltakozva megjelenik Milosevics, Kara-dzsics és Ratkó Mladics tábornok. M. H. J. hajmosás után törölközővel a derekán jön ki a fürdőszobából, egy másik törölközővel a fejét dörzsöli, benéz Viktóriához, rámered a televízióra.

M. HOLLÓJÁNOS Rosszul kezdődik ez a napom, ha már reggel is ilyen pofákat látok. Hány száz bosnyákot mészároltak le tegnap...

VIKTÓRIA Nem tudom. Levettem a hangot, Barbara gyűlöli az erőszakot.

M. HOLLÓJÁNOS Érthető. Egy gyöngéd férj mellett minden asz-szony elszokna az erőszaktól.

BARBARA Miháil tényleg nagyon gyöngéden viszonyul hozzám az utóbbi időben.

M. HOLLÓJÁNOS Ennek örülök. Én most visszavonulok, tollat ragadok és gorombáskodok egy kicsit.

VIKTÓRIA Van egy jó hírem.

M. HOLLÓJÁNOS Mondjad.

VIKTÓRIA Ma délelőtt nem kell írnod. Az imént telefonált Palotás Ferenc százados. Arra kér, sürgősen menj az irodájába.

M. HOLLÓJÁNOS Mi a fenét akar?

VIKTÓRIA Nem mondta. De nagyon dühös volt a hangja.

M. HOLLÓJÁNOS Vizes fejjel nem megyek ki az utcára.

VIKTÓRIA Bozóky Sándor már ott van. Várnak.

M. HOLLÓJÁNOS Akkor is itthon maradok, amíg megszárad a hajam. És addig előkeresem a Szivárvány Harcosainak fegyverét. Azzal talán lecsillapítom a százados úr dühét.

M. H. J. bemegy a szobájába, kihúzgálja íróasztala fiókjait, kutakodik.

27. kép: Utcán

Délelőtt

M. H. J. a rendőrség székháza felé megy, a bejáratnál megáll, a zsebéből elővesz egy spárgára fűzött, csontból faragott kis fehér madarat, a Szivárvány Harcosainak fegyverét, nyakába akasztja, belép az ajtón.

28. kép: Rendőrségen

Délelőtt

M. H. J. hosszú folyosón megy végig, kopog, majd benyit az egyik ajtón. Az irodában íróasztalnál Palotás Ferenc százados, a másik asztalnál Kurucz János hadnagy ül, Bozóky Sándor háttal ül az ajtónak, nem fordul meg, amikor M. H. J. belép.

PALOTÁS Maga aztán nem kapkodja el a dolgot. Másfél órája várjuk.

M. HOLLÓJÁNOS Maga gyűlöl engem.

PALOTÁS Nem gyűlölöm. Csak éppen dühös vagyok.

KURUCZ Én meg türelmetlen vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS A hadnagy úr viszont nemcsak dühös, hanem gyűlöl engem. Kérem, nézze merően ezt a kis fehér madarat a mellemen.

KURUCZ Miért?

M. HOLLÓJÁNOS Ez a Szivárvány Harcosainak a fegyvere. A gyűlöletet szeretetté változtatja, szeretetet sugároz vissza a gyűlölködő ember szívébe. A szemén keresztül.

M. H. J. kezével a hadnagy felé emeli a kis fehér madarat.

KURUCZ Abbahagyná...

M. HOLLÓJÁNOS Van egy Ervin nevű barátom. Sötétbarna csuhában jár, nyakában hordja a kis fehér madarat...

PALOTÁS Miközben maga a feleségét abajgatja.

M. HOLLÓJÁNOS Szeretet költözött a szívembe.

KURUCZ Hagyja ezt a hablatyolást! Üljön a barátja mellé és válaszoljon a kérdéseinkre.

M. H. J. leül Bozóky Sándor mellé, az szemrehányóan ránéz.

BOZÓKY Tényleg siethetél volna. Teljesen elgémberedtem ezen a kényelmetlen széken.

M. HOLLÓJÁNOS Várom kérdéseiket.

PALOTÁS Azon az éjszakán, amikor egy ukrán bérnyilkos fuvarozta haza, megöltek egy vállalkozót. Ostoros Emilt.

M. HOLLÓJÁNOS Olvastam az újságokban.

PALOTÁS A tarkójába és a hátába kapott golyót.

M. HOLLÓJÁNOS A részleteket nem ismerem.

PALOTÁS Ez nagyon a barátjuk módszereire utal.

M. HOLLÓJÁNOS Egyáltalán nem barátom. Csupán véletlen ismeretség. Egyszer karácsony estéjén eljött hozzám, és segített Viktóriának feldíszíteni a karácsonyfát. Viktória azóta nagyon kedveli. Csöndes szavú, igazi úriembernek tartja Leonyidot.

KURUCZ Hogy került magához karácsony estéjén?

BOZÓKY Én vittem oda. Egy könyvesboltban ismerkedtünk össze. Dedikáltam. Belelapozott a verseskötetembe, azután odajött hozzám, tetszett neki, amit elolvasott, hosszasan beszélgettünk a költészetről, magányosnak látszott, megszántam és elvittem a karácsonyfához. Innen a véletlen ismeretség.

PALOTÁS Szinte biztosak vagyunk benne, hogy ő ölte meg Ostoros Emilt.

M. HOLLÓJÁNOS Tartóztassák le. Aztán akasszák fel, vagy csináljanak vele egyéb csúnya dolgokat. Csöndes szavú igazi úriember, de azért egy könnyet sem ejtenék érte.

PALOTÁS Alibije van. Maguk ketten.

KURUCZ Két balek magyar író, akik egy bérnyilkost fedeznek.

BOZÓKY Bocsánat. Én csak annyit mondtam legalább negyvenöt-ször ezen a kényelmetlen széken, hogy Leonyid autóját az Írószövetség előtt láttam. Én készségesen együttműködök a rendőrséggel, mert szeretném végre megkapni a magyar állampolgárságot. Tudják, én magyar költő vagyok.

Kurucz János hadnagy felugrik, M. H. J.-hez megy.

KURUCZ És maga?

M. HOLLÓJÁNOS Magyar író vagyok a határ túloldaláról. Ha kissé nehézkesen is, de megkaptam már az állampolgárságot.

KURUCZ Mit látott?!

M. HOLLÓJÁNOS Leonyid időnként kiszállt a kocsijából és nyújtózkodott. Bizonyára elgémberedtek a tagjai várakozás közben. Mindezt csak fél szemmel láttam, mert közben az írói tiszteletdíjak mélypontjáiig merültünk le.

A hadnagy idegesen sétál az irodában, Palotás Ferenc lemondóan legyint.

PALOTÁS Nincsenek bizonyítékaink...

M. HOLLÓJÁNOS A magyar vállalkozókat bizonyos tőkeerőségen túl le kellene önteni valami golyóálló kulimással. Tetőtől talpig. Akkor talán hosszabb ideig életben maradnának.

BOZÓKY Tűzzománc. Gera Tamás iparművész barátom szerint a tűzzománc abszolút golyóálló. A tűzzománcról lepattannak a golyók.

KURUCZ Nincs az a tűzzománc, amit én keresztül ne lőnék.

BOZÓKY Kipróbálja?

KURUCZ Szívesen.

BOZÓKY Majd szólok Gera Tamásnak, hogy hívja meg magát vendégségbe.

KURUCZ És Leonyid barátjukat is keresztüllövöm egyszer. Még ha tűzzománcba öltözik, akkor is.

M. HOLLÓJÁNOS Hagyják Leonyidot elmenni Boszniába. Hónapokig, akár évekig ellesz ott. Vagy örökre ott marad. Arrafelé nem igen kutakodnak bizonyítékok után.

Palotás Ferenc is feláll, rosszkedvűen M. H. J és Bozóky Sándor elé sétál.

PALOTÁS Felvesszük a jegyzőkönyvet. Aztán menjenek haza.

29. kép: Romantikus tájak

Nappal-alkonyatkor

Először a szétlőtt mosztári híd látszik a gyors folyású Neretva folyóval, a környező házakkal. A Neretva vize lassan vízeséssé válik, feltűnik a híres jajcei vízesés, a zuhatag zaja egyre hangosabb lesz, majd a hirtelen beállt

csöndben sűrű fenyőerdő látszik. A csendet hirtelen fegyverropogás zavarja meg, aztán már csak egyetlen fenyőfa látszik, a fegyverropogás megszűnik.

30. kép: Lakásban

Karácsonyeste

Díszes karácsonyfa M. H. J. lakásában. Viktória és Dominika az utolsó díszeket rakják fel, előveszik az angyalhajat, közben karácsonyi dalokat dúdolnak. A szobában férfiak ülnek: M. H. J., Bozóky Sándor, Gashi, Teofil és Palotás Ferenc. Csendesen iszogatnak.

GASHI Még sohasem ünnepeltem karácsony estéjén. Ez az első eset. Szép ünnep.

PALOTÁS A szeretet ünnepe. Elsősorban családi ünnep, de ilyenkor a magányosok is összebújnak, mert ők is vágnak az emberi melegségre és a békességre.

BOZÓKY Első pesti karácsonyunkon még Leonyid is megjelent. Pedig ő igen zárkózott ember.

M. HOLLÓJÁNOS Nem örültem neki, hogy kilépett zárkózottságából.

BOZÓKY Valamelyik éjszaka Leonyiddal álmodtam.

PALOTÁS Remélem holtan látta.

BOZÓKY Nagyon is élt. A jajcei vízesést nézte, élvezte a látványt és a dübörgést. Bizonyára tisztában volt vele, hogy ott rakták le a Nagy Szocialista Jugoszlávia alapkövét.

Viktória és Dominika befejezi a karácsonyfa díszítését, hátrább lépnek, elégedettek a csillogó karácsonyfával, továbbra is karácsonyi dalokat dúdolnak. A férfiak is a feldíszített fenyőt szemlélik. Hirtelen robbanás, üvegcsö-römpölés hallatszik a szobában. A nők sikoltoznak, a férfiak felugrálnak. A könyvespolcon bűzös lé csorog a könyvekre.

M. H. J. tér magához elsőnek.

M. HOLLÓJÁNOS Az istenit! A szarajevói sör. Szelimnek szétrúgom a tökeit. Nem mondta, hogy ez a kotyvalék felrobbanhat.

TEOFIL Ez tehát nem ősi karácsonyi hagyomány?

M. HOLLÓJÁNOS Nem.

Viktória és Dominika kiszalad a szobából, egy vödör vízzel, seprűvel, törlőronggyal térnek vissza. Viktória az üvegdarabokat söpri össze, Dominika a könyveket törölgeti.

M. HOLLÓJÁNOS Szegény francia írók. Alaposan eláztak karácsony estéjén.

BOZÓKY Egy kicsit a német írók is.

PALOTÁS És megbüdösödtek. Pocsolyaszagú ez a szarajevói sör.

M. HOLLÓJÁNOS Erre figyelmeztetett Szelim. De a robbanásveszélyről nem szólt.

Viktória kiviszi az összesöpört üvegdarabokat. Egy flakonnal tér vissza, a szprével körbefújja a szobát, Dominika a könyveket és a padlót törölgeti.

VIKTÓRIA Mindjárt fenyőillat lesz ismét.

A férfiak leülnek, italt töltenek maguknak.

31. kép: Utcán

Éjjel

Néptelen, gyéren megvilágított utca, a járdán ráérősen lépeget egy férfi, a parkoló személygépkocsik mellett hatalmas teherautó áll, lámpái felgyuladnak, felbúg a motorja. A gyalogos férfi megáll a zebrás átjárónál, várja, hogy zöldre váltsa a semafor.

A kamion lassan elindul a gyalogátjáró felé, a lámpa zöldre vált, a gyalogos férfi át akar menni az úttesten, a kamion felgyorsít, átrohan a piros jelzésen, a férfi az utolsó pillanatban ugrik el előre. A teherautó a parkoló személygépkocsikba rohan, hatalmas csattanás hallatszik. Megszólalnak a gépkocsik riasztói.

32. kép: Lakásban

Reggel

Telefonszöngés. M. H. J. és Viktória békésen alszanak egymás mellett, a telefon többször kicsöng, mire M. H. J. feltápáskodik az ágyból, felveszi a kagylót és álmosan belekrárog.

M. HOLLÓJÁNOS Akárki is maga, rossz számot hívott.

A telefonban Palotás Ferenc rendőr százados szólal meg.

PALOTÁS Jó számot hívtam. Palotás Ferenc vagyok. Remélem, nem zavarok.

M. HOLLÓJÁNOS Nagyon is zavar. Legszebb álmomból riasztott fel. Azt álmodtam, hogy rengeteg arany ékszert vásárolok olcsó pénzért a rendőrség székházában.

PALOTÁS Korán kezdi a szemétkedést. Engem is a legszebb álmaimból vertek fel a barátai.

M. HOLLÓJÁNOS Milyen barátaim?

PALOTÁS Egy Ferhátovics Szelim nevű úr ül itt velem szemben. Azt mondja, hogy a maga barátja.

M. HOLLÓJÁNOS Régi katonacimborám. Mi történt vele?

PALOTÁS Az éjjel megnyomorított négy autót a kamionjával.

M. H. J. kezd magához térni, a szemeit dörzsöli, a fejét vakargatja.

M. HOLLÓJÁNOS Magát lefokozták százados úr? A közlekedésiekhez került?

PALOTÁS Régi helyemen vagyok. Csakhogy Ferhátovics Szelim a rongálások előtt majdnem halálra gázolt egy embert. Érdekes módon az is a maga barátja. Leonyidnak hívják. Emlékszik még rá?

M. H. J. már teljesen felébredt, hallgat egy ideig.

M. HOLLÓJÁNOS Leonyid visszajött Boszniából? Azt hittem, meghalt.

PALOTÁS Sajnos él. Még kamionnal sem lehet agyonlapítani. Ferhátovics Szelim azt mondja, hogy véletlen volt az egész. Elaludt a volánánál. Hihetek neki?

M. HOLLÓJÁNOS Higgyünk az embereknek, százados úr. A lelkük mélyén valamennyien tiszták és jók. Néha igazat mondanak.

PALOTÁS Mit csináljak ezzel a bosnyák tahóval?

M. HOLLÓJÁNOS Mutassa meg neki, hogy hol van a kilences busz megállója. Azzal eljön hozzám, én meg majd szétrúgom a tökeiket. Ő robbantott szét bennünket karácsonykor.

PALOTÁS Máris küldöm.

A telefonbeszélgetésre Viktória is felébred, felül az ágyban.

VIKTÓRIA Megint baj van? Nem adják ki a könyvedet?

M. HOLLÓJÁNOS Kiadják. Igen szép csomagolásban. Ellenben hamarosan itt lesz Szelim. Attól tartok, hogy ezúttal több napig marad nálunk.

VIKTÓRIA Remélem, nem hoz szarajevói sört.

M. HOLLÓJÁNOS Nem hiszem. Az ágyékát fogja ápolni vendégeskedése idején.

Viktória megnézi a karóráját.

VIKTÓRIA Amúgy is fel kell már kelnem. A lányok is hamarosan megjönnek.

M. HOLLÓJÁNOS Elszívok egy cigarettát, aztán megborotválkozom.

M. H. J. leül Viktória mellé, cigarettára gyújt.

33. kép: Utcán

Reggel

Dominika négy másik lánnyal fáradtan lépeget az utcán, mögöttük felbukkan Szelim. Valamennyien bemennek abba a bérházba, ahol M. H. J. lakik.

34. kép: Lakásban

Reggel

Csöngetnek, Viktória ajtót nyit, Dominika bejön a fáradt lányokkal, Viktória a „rendelőjébe” vezeti őket.

Az ajtóban megjelenik Szelim, M. H. J. elébe áll.

M. HOLLÓJÁNOS Előbb szétrúgom a tökeidet, csak azután léphetsz be a lakásomba.

Szelim elképedve néz barátjára.

SZELIM Neked meg mi a bajod velem?

M. HOLLÓJÁNOS Nem mondtad, hogy a szarajevói sör felrobban.

SZELIM Figyelmeztettelek, hogy nem szabad sokáig tárolni.

M. HOLLÓJÁNOS Nem mondtad, hogy robban.

Szelim elkeseredetten könyörög.

SZELIM Legalább te ne rúgj belém. Szégyenlem magam és dühös vagyok magamra enélkül is. Nem sikerült elgázolnom azt a disznót.

Most M. H. J. néz elképedve bosnyák barátjára.

M. HOLLÓJÁNOS Szándékosan akartad elütni Leonyidot?

SZELIM Megölte hat fontos emberünket Mosztárban és Jajcéban. Én meg elvétettem.

M. HOLLÓJÁNOS Ne kezdj ki vele. Semleges területen erősebb, mint te.

SZELIM Milánról megtudtál valamit?

M. HOLLÓJÁNOS Biztonsági őr egy szerb hajóétteremben. Amolyan mindenés.

SZELIM A károk elrendezése miatt most több napig kell itt maradnom. Holnap vezess el Milánhoz. Legalább őt kiütöm. Attól talán jobban leszek.

M. H. J. kissé fáradtan nézi Szelimet, azután elvigyorodik.

M. HOLLÓJÁNOS Nem rossz. Végezze el Milán a piszkos munkát. Remélem, hogy laposra ver. Gyere be és főzz magadnak törek kávé.

Szelim belép, M. H. J. becsukja az ajtót.

35. kép: Duna-parton

Reggel

Az egyik dunai hajóétterem fedélzetén M. H. J., Bozóky Sándor és Milán asztalnál ülnek, kissé távolabb tőlük másik asztalnál álmos, szemmel láthatóan másnapos német turista reggelizik. Bozóky Sándor előtt egy kamera van. M. H. J. és Bozóky Sándor magyaráz valamit Milánnak, a partra mutogatnak. Mindhárman a korláthoz mennek. A parton Szelim feltűrt nadrágszárral, mezítláb toporog, krétával ökölvívóring nagyságú négyzetet rajzol, felnéz, dühösen int Milánnak, hogy jöjjön le. Milán komor arccal eltűnik a hajó belsejében, mire Szelim befejezi a ring megrajzolását, feltűrt nadrágszárral, mezítláb jön vissza a fedélzetre, két pár bokszesztyűt hoz, lemegy Szelimhez, az egyik pár kesztyűt átadja neki. Nem szólnak egymáshoz. Felhúzzák a kesztyűket, összeérintik az öklüket.

MILÁN Jebem ti majku muslimansku (B... a muzulmán anyádat).

SZELIM Jebem ti majku srpsku (B... a szerb anyádat).

Boksizolni kezdenek, Bozóky Sándor a hajóról filmezi őket.

BOZÓKY Fiatalkorukban valamivel gyorsabban mozogtak.

M. HOLLÓJÁNOS Ütni viszont most is nagyokat ütnek.

A német turista is a korláthoz megy, kitágult szemekkel bámulja a verekedőket.

TURISTA (németül) Mi ez?

M. Holló János: (németül) Ősi balkáni népszokás. Igyekeznek meghonosítani Magyarországon is.

TURISTA (németül) Furcsa hagyomány.

M. HOLLÓJÁNOS (németül) Majd megszokjuk.

A turista egy százmárkást vesz elő, a magasban lobogtatja.

TURISTA (németül) Fogadok a nagy fejűre.

M. HOLLÓJÁNOS (németül) Mindkettő nagy fejű.

TURISTA (németül) Hajrá, nagy fejű!

A szél kitépi a kezéből a bankjegyet, végigsodorja a fedélzeten, a hajó túloldalán a vízbe fújja. A turista imbolyogva fut a pénze után, bambán nézi a

víz felszínén lebegő százmárkást, majd átveti magát a korláton. M. H. J. a hirtelen megrökönyödés után lekiabál a verekedőknek.

M. HOLLÓJÁNOS Hagyjátok abba! A német vendég a Dunába ugrott!

Szelimék leállnak, aztán felrohannak a hajóra. Négyen nézik a vízben küszködő turistát, aki a síkos hajóoldalon próbál meglapulni.

M. HOLLÓJÁNOS Ki kellene húzni a partra.

Egy pincér is megjelenik mögöttük, Szelim Milánhoz fordul.

SZELIM A te vendéged.

Lehajol, megragadja Milán lábait, a korláton át a vízbe dobja.

PINCÉR Milán nem tud úszni!

Szelim elképedve néz a pincérre.

SZELIM Nem tud úszni? Minek él az ilyen ember? Ha én nem tudnék úszni, már régen kiheréltek volna.

Lenéz a vízben küszködő turistára és a fuldokló Milánra, lerángatja a kezéről a bokszesztyűket, fejest ugrik a Dunába. Előbb Milánt vonszolja a parthoz, azután a turistát is. Mindhárman csuromvizesen jönnek fel a hajóra, Szelim és Milán egy pillanatra összenevet, aztán gyorsan elkomorul az arcuk.

MILÁN Jebem ti majku muslimansku.

SZELIM Jebem ti majku srpsku.

A német turista boldogan mutogatja az elázott bankjegyet. Bozóky Sándor az egészet filmezte, továbbra is a vizes emberekre irányítja a kamerát.

36. kép: Udvaron

Nappal

A tisztán kéklő ég alatt rövid időközökben három pisztolylövés hallatszik, és a gellert kapó golyók süvítő hangja.

Gera Tamás iparművész műtermének udvara. Négy férfi áll az udvaron. M. H. J., Bozóky Sándor, Gera Tamás és Kurucz János rendőrhadnagy. Velük szemben egy tűzzománcból készült, keresztre feszített, arctalan Krisztus-szobor. A rendőrhadnagy pisztolyával megcélozza a szobrot, negyedszer is rálő. A golyó lepattan, a szobor sértetlen marad.

BOZÓKY Megmondtam. Tűzzománc.

Kurucz János dühösen még kétszer rálő a szoborra, a golyók lepattannak.

GERA Nem lehet átlőni.

Kurucz rendőrhadnagy mérgesen néz az iparművészre, elteszi pisztolyát.

KURUCZ Ezek a szolgálati lepkefogók semmit sem érnek. Egy hónap múlva azonban kilépek a rendőrségtől, saját céget alapítok. Igazi fegyverekkel. Akkor szétlövöm a tűzzománcot.

GERA Erősen kétlem.

KURUCZ Majd kipróbáljuk.

GERA Gyerünk be a műterembe. Kitűnő szilvapálinkát kaptam Kárpátaljáról. Erős és bűdös. Garantáltan megnyugtatja az idegeket.

KURUCZ Mennem kell. Sok mindent el kell még intéznem egy hónap alatt.

A hadnagy kezét fog M. H. J.-vel és Bozóky Sándorral, Gera Tamás elkíséri a kapuig.

BOZÓKY Kurucz főhadnagy meglehetősen ingerlékeny ember. Magánzóként bajt csinálhat.

M. HOLLÓJÁNOS Különösen, ha beszerzi a nagy erejű lőfegyvereket.

Gera Tamás becsukja Kurucz rendőrhadnagy mögött a kaput, visszaindul M. H. J.-hez és Bozóky Sándorhoz.

37. kép: Műteremben

Nappal

M. H. J. és Bozóky Sándor Gera Tamás műtermében sétálgat, nézik a kisebb-nagyobb csillogó tűzzománc alkotásokat. Gera Tamás egy üveg pálinkát és poharakat hoz, mindkettőjüknek kezébe nyom egy-egy poharat, tölt a pálinkából, magának is. Pohárral a kezükben nézelődnek a műteremben. A képek, szobrok között igen sok a bibliai témájú. Koccintanak, M. H. J. és Gera Tamás „szervusz-szervusz” váltással pertut isznak.

M. HOLLÓJÁNOS Tényleg erős és bűdös.

GERA Kárpátaljáról kaptam, a szülőfalumból. Mindig meghatódom, ha megérezem a tiszta hazai ízeket.

M. HOLLÓJÁNOS Én már régóta nem hatódom meg a délvidéki ízekről.

GERA Lehet, hogy mégis meg fogsz hatódni attól, amit mondok.

M. HOLLÓJÁNOS Nem hiszem. Bár a pálinkád tényleg jó.

M. H. J. továbbra is érdektelenül hallgatja Gera Tamás mondandóját, unottan sétálgat a műalkotások között.

GERA Részt vettem egy pályázaton.

M. HOLLÓJÁNOS Ettől kellene meghatódnom?

GERA Előtte elolvastam az egyik könyvedet, amelyben sokat írsz szülőfalud Kálváriajáról.

M. HOLLÓJÁNOS Azóta ott már krumpliföld van. A kőoszlopokból kitepték a stációk képeit. Krisztus szobrát és a két latrot lerombolták, a kápolnát kifosztották.

GERA A helybéli katolikus magyarok felszedték a krumplit és füvet vetettek a földbe. Az oszlopokat és a kápolnát helyrehozzák. Anyaországunk is beszáll a felújításba. Nálam rendelték meg a stációk képeit, a szobrokat és egy szárnyas oltárt. Tűzzománcból, mert az golyóálló.

M. H. J. most már odafigyel az iparművész beszédére. Megáll. Kintől hangszó hallatszik. M. H. J. az órájára néz.

M. HOLLÓJÁNOS Dél van. Kapcsold be a televíziót, most mennek a déli hírek.

GERA Ki a fenét érdekelnek a déli hírek?

M. HOLLÓJÁNOS Senkit. Engem sem. De azért kapcsold be.

Gera Tamás bekapcsolja a televíziót, mindhárman figyelik a déli híreket. A képernyőn csakhamar megjelenik Milosevics is, a boszniai háborúról beszél, eleve elítéli a NATO esetleges beavatkozását.

M. HOLLÓJÁNOS Hát ez az. Amíg a túskehajú imádott népvezér lesz hatalmon, a tűzzománcok nem jutnak el az én Kálváriámra.

GERA Akkor is megcsinálom.

BOZÓKY Én pedig átkot szórok. Egyesekre ingyen, de főleg pénzért.

M. HOLLÓJÁNOS Szabályos verslábakkal?

Bozóky Sándor lelkesen magyarázni kezd.

BOZÓKY Felhagyok a versírással. Tisztes és jövedelmező polgári foglalkozásom lesz.

M. HOLLÓJÁNOS Mi a jóistenről beszélsz?

BOZÓKY Erdélyben ugrott be az ötlet. Meglátogattam Leventét Kolozsváron. Visszafelé elkísért Nagyváradig. A vonaton román asszonyok ricsajoztak, Levente elmondta, hogy egy pópához utaznak Máramarosba, aki jó pénzért átkot mond ügyfelei ellenségeire. Hosszú sorok állnak a háza előtt, és a pápa a leggazdagabb ember a környéken. Egyből megérezttem, hogy ez a nekem való munka. Átkokat fogok mondani jó pénzért. Tamás megengette, hogy a műtermében fogadjam az ügyfeleket.

M. HOLLÓJÁNOS Itt, a szent életű emberek között?

BOZÓKY Hatásos lesz. Már megkezdtém az előkészületeket. Hirdetést adtam fel, és névjegyeket csináltattam.

Zsebéből elővesz egy csomó névjegyet, M. H. J. kezébe nyomja.

BOZÓKY Osztogasd az ismerőseidnek. Az albánoknak meg a könnyűvérű lányoknak. Biztosan vannak ellenségeik, akiket szívesen elátkoznának.

M. H. J. nézi a névjegyeket, melyeken egy mobiltelefonszám és a következő szöveg olvasható:

Az átok beteljesül!
Garantálja
B.S.

M. H. J. úgy mered a másik két férfit, mintha örültek között lenne. Gera Tamás a vállát vonogatja, széttárja karjait, Bozóky Sándor csillogó szemekkel várja, hogy mit mond.

M. HOLLÓJÁNOS Igen lírai megfogalmazás... Még jó, hogy a tűzománc golyóálló. Kaphatnék még egy pohár bűdös szilvapálinkát?

Előrenyújtja poharát, Gera Tamás tölt az üvegből.

38. kép: Vadászon

Hajnalban

Párás, ködös időben puska lövések dörrennek. Ketrecekből vadkacsák röppennek ki, a közeli mesterséges tó felé szállnak. A tó melletti nádasból pus-kák dörögnek, az eltalált vadkacsák megperdülnek a levegőben, a földre és a vízbe zuhannak. Az életben maradt madarak a tóra szállnak. M. H. J. és Szanyó Gyuri beszélgetése hallatszik.

M. HOLLÓJÁNOS Hát erről van szó, Gyuri.

SZANYÓ Miről?

M. HOLLÓJÁNOS Nem neked beszélek, hanem Tollas Gyurinak.

Képbe kerül M. H. J. és Szanyó Gyuri. A vadászház tornácán ülnek, M. H. J. térdén egy vadkacsa gubbaszt, M. H. J. simogatja a tollait.

M. HOLLÓJÁNOS Alacsonyan repülni. Ez az élet titka. A magasan repülő vadkacsákat még a kocavadások is lelövik.

SZANYÓ Tollas Gyuri nagyon jól tudja magától is. Amióta meg-lőtték a szárnyát és eltörték a lábát.

M. HOLLÓJÁNOS Nagyon szenvedett szegény. Ti meg ki akartátok tekerni a nyakát. Én forrasztottam össze a csontjait fapálci-

kákkal és fehér gyolccsal. És elmagyaráztam neki, hogy alacsonyan kell repülni. Megértette.

SZANYÓ Muszáj volt rólam elnevezned?

M. HOLLÓJÁNOS Neked köszönhetem a kellemes vadászná-pokat. Hálás ember vagyok. Ezt egy remek novellában is meg-írtam.

SZANYÓ Lesz könyved a Könyvhéten?

M. HOLLÓJÁNOS Természetesen. Elvárlok a sátonál. Dedikálok neked egy ajándékpéldányt.

SZANYÓ Melyik sátonál leszel?

M. HOLLÓJÁNOS Ott, ahol a legnagyobb tömeg vár dedikálásra.

Elégedett vadászok jönnek a tóról, hozzák a lelőtt vadkacsákat. Az egyik vadász Johann Kralj.

M. HOLLÓJÁNOS Megint Johann Kralj lőtte a legtöbb vadkacsát.

SZANYÓ Profi vadász. És profi fegyverkereskedő. Nem csak a sö-rétes puskákat ismeri.

M. H. J. gyöngéden simogatja az ölében pihenő vadkacsát. Egy golyóstollat vesz elő a zsebéből, a vadkacsa nyakát vakargatja.

M. HOLLÓJÁNOS Alacsonyan repülni. Ne feledd el, Gyurikám.

39. kép: Vörösmarty tér

Nappal

A szokásos könyvheti nyüzsgés, a könyvsátraknál írók dedikálnak. M. H. J. az egyik sátor mellett műanyag széken ül műanyag asztal előtt, mellette egy üres szék. Két idősebb asszony jön hozzá könyvekkel, M. H. J. dedikál, azzal a golyóstollal, amellyel a vadkacsa nyakát vakargatta. Az asszonyok megköszönik, elmennek. Az üres székre Leonyid ül le, egy könyvet tesz az asztalra.

LEONYID Aláírná, mester?

M. H. J. csodálkozva néz a bérnyilkosra.

M. HOLLÓJÁNOS Maga olvas is?

LEONYID Kizárólag jó könyveket. A magáét választottam ki.
 M. HOLLÓJÁNOS Ráhibázott. Kiváló könyvet választott.
 LEONYID Sokáig vártam a soromra. Legalább hét percig. Bár...
 némely sátonnál még hosszabb sorokban állnak az olvasók.
 M. HOLLÓJÁNOS Ott politikusok és botránykrónikások dedikálnak. Az olvasók csalódní fognak, és visszatérnek a minőségi irodalomhoz, vagyis hozzám.

M. H. J. fellapozza a könyvet, beleír valamit, átnyújtja Leonyidnak.

LEONYID A vadkacsákról is ír benne?
 M. HOLLÓJÁNOS Egy egész hosszú fejezetet.
 LEONYID Mikor volt utoljára vadászaton?
 M. HOLLÓJÁNOS Sok hónappal ezelőtt. Kezdek vágyakozni a vadkacsák közé.
 LEONYID Meséljen a vadászátról.
 M. HOLLÓJÁNOS Hajnalonként a ketrecekből kiengedik a tenyésztett vadkacsákat, azok a mesterséges tó felé repülnek, a vadászok meg a nádasból sörétes puskákkal leszedik őket a magasból. Csak az alacsonyan húzó vadkacsák maradnak életben. Mindezt részletesen elolvashatja a könyvemben.
 LEONYID Elolvasom. De szeretném megkérni még valamire. Mondja meg annak a bosnyák bunkónak, hogy ne száguldozzon felelőtlenül a kamionjával.

Egy asszony közelít kislányával az asztal felé, könyvet hoznak.

M. HOLLÓJÁNOS Feltartja olvasóim tömegeit.

Leonyid feláll. Fenyegetően beszél.

LEONYID Bunkó barátja túlélte a háborút. Ne akarjon Budapesten meghalni.

M. H. J. dedikálja az asszonynak és kislányának a könyvet. Leonyid eltűnik a sátrak és az emberek között.

40. kép: Utcán

Nappal

M. H. J. szemerkélő esőben, esernyő alatt megy a pesti utcán, az egyik vaskereskedés kirakata mögöl Gashi néz ki, megpillantja M. H. J.-t, kijön a boltból, követi. M. H. J. bemegy egy antikváriumba.

41. kép: Antikváriumban

Nappal

M. H. J. régi könyveket lapozgat, Gashi csöndesen mellé áll, ő is kézbe vesz egy könyvet.

GASHI Most megint rajtunk a sor.

M. H. J. meglepetten néz Gashira.

M. HOLLÓJÁNOS Maga itt?! Antikváriumban, régi könyvek között? Azt hittem, hogy csak franciakulcsok, konyhakések, esetleg vadonatúj puskák és géppisztolyok között van otthon.

GASHI Követtem magát. Beszélünk kell. Hamarosan megint mi kerülünk sorra.

M. HOLLÓJÁNOS Hogyhogy mi kerülünk sorra?

GASHI Mi, koszovói albánok. Boszniában az amerikaiak néhány tucat bombával megszelídítették a legendásan bátor szerb harcosokat. Ott most béke van. Már csak Koszovóban lehet rabolni, ami persze gyilkolással jár.

Tovább lapozgatják a régi könyveket.

M. HOLLÓJÁNOS Milosevics talán okult a történelekből.

GASHI Ó biztosan. A bölcsen elmélkedő európai öregurak azonban bajosan. Az amerikaiak meg kottából tanulják Európát. Boszniában a kezdet kezdetén elég lett volna ledobni három bombát, és nem halt volna meg ötszázezer ember.

M. HOLLÓJÁNOS Talán még bomba sem kellett volna. Ha időben felröppentenek néhány mutató vadászgépet...

GASHI Koszovóban is így lesz. Fel kell készülnünk. Maga segíthetne.

M. HOLLÓJÁNOS Hogyan?

GASHI Szelimnek és a kamionjának nagy hasznát vennénk. Ha szólna neki.

M. HOLLÓJÁNOS Esetlegesen szokott felbukkanni... Majd szólok.

GASHI Márún Mikháil is egyre többet kellemetlenkedik. Erősek a balkáni kapcsolatai. Tudom, hogy a felesége rendszeresen eljár magukhoz. Ha megtudna valamit...

M. HOLLÓJÁNOS Arról is szólok.

Tovább lapozgatják a régi könyveket, főleg az Európa történetével foglalkozó kiadványokat.

42. kép: Duna-parton

Este

Augusztus 20-ai tűzijáték a Duna felett. A tömegben ott állnak egymás mellett M. H. J., Bozóky Sándor, Viktória, Dominika és Barbara. Élvezik a látványt.

BOZÓKY Mondhat ki mit akar, szép ez az ország. Még ez a város is szép. Igaz, hogy kicsit koszos és nagyon sötét, de ünnepkor nagy világosság van. Szeretem ezt az országot.

M. HOLLÓJÁNOS Megkaptad az állampolgárságot?

BOZÓKY Igen. Egyszer majd meghálálom Palotás Ferenc százados úrnak. Megígértem neki, hogy néha majd feldobok valakit.

M. HOLLÓJÁNOS Kezdhethné velem.

BOZÓKY Nem hiszem, hogy a százados úr ezt túlzottan értékelné. Kurucz János hadnagy pedig teljesen lenullázta bűnügyi jelentőségedet.

M. HOLLÓJÁNOS A hadnaggal is szoktál találkozni?

BOZÓKY Szerintem kicsit eszelős ember. Kilépett a rendőrségtől, sikeres cégvezető lett belőle ütőképes pisztolyokkal. Ha felénk jár, mindig betér hozzánk és egy nagy mordállyal meglövéldözi a szobrot az udvaron. De nem tudja átlőni a tűzzománcot. Csak az ügyfeleimet riogatja feleslegesen.

M. HOLLÓJÁNOS Vannak ügyfeleid?

BOZÓKY Rengeteg. Neked fogalmad sincs, hogy ebben a városban hány ember szeretne átkot mondani barátaira és ismerőseire. Megítélésem szerint minden ötödik polgár. Kis és középvállalkozók, szomszédok...

M. HOLLÓJÁNOS És... beteljesülnek az átkok?

BOZÓKY Jószorival igen. Előfordul, hogy csődbe megy a konkurens vállalkozó, a szomszéd kifecamítja a bokáját a lépcsőn... Ennek híre terjed. Már kénytelen vagyok szelektálni a klienseket.

M. HOLLÓJÁNOS Most ugye viccelsz? Ne ízetlenkedj ezen a szép ünnepen.

BOZÓKY Egyetlen átokért több pénzt kapok, mint azelőtt ötven versemért.

Dominika Barbarához fordul, M. H. J. nem figyel rájuk, a tűzijátékot nézi. Bozóky Sándor azonban hallgatja a beszélgetést.

DOMINIKA A férjed is eljöhetett volna az ünnepségre.

BARBARA Mikháil minden pénteken valahová északra utazik. Szlovákiába vagy Lengyelországba. Késő este ér vissza Magyarországra, és mindig egy helyes Duna melletti motelben tölti az éjszakát. Én még nem jártam ott, de Mikháil azt mondja, hogy kellemes hely, gyönyörű kilátással.

BOZÓKY Jövőre nem pénteken lesz az ünnep, akkor Mikháil is megnézheti a tűzijátékot.

BARBARA Biztosan meg fogja nézni.

A petárdák színesen robbannak a Duna felett.

43. kép: Vadászon

Hajnalban

A tűzijáték dörgését puskalövések váltják fel. A tó felé vadkacsák repülnek, a nádasból tüzelnek rájuk, a madarak a magasból a földre és a vízbe hullanak.

44. kép: Lakásban

Reggel

Viktória rendelőszobájában a megfáradt lányok lábait kezeli. M. H. J. lép be a bejárati ajtón, újságot tart a kezében, nyilván már az utcán elkezdte olvasni. Most is lapozgatja, majd becsukja maga mögött az ajtót. Beszól Viktóriához.

M. HOLLÓJÁNOS Meghalt egy osztrák vadász. Vadkacsákra lődözött, aztán egyszer csak tele lett a feje söréttel. Johann Kraljnak hívták az illetőt. Ismertem.

Viktória meglehetősen érdektelenül kérdezi.

VIKTÓRIA Ez hogyan történhetett?

M. HOLLÓJÁNOS A rendőrség szakértők bevonásával bizonyára megállapítja majd, hogy baleset történt, így aztán az ügyet gyorsan le lehet zárni.

M. H. J. bemegy a szobájába, az íróasztalhoz ül, folytatja az újságolvasást. Dominika utánajön.

DOMINIKA Amíg a soromra várok, főzhetek egy kávé...

M. HOLLÓJÁNOS Hozzon inkább egy pohár konyakot.

Dominika otthonosan mozog a lakásban, M. H. J. figyelmesen olvassa az újságot, a lány mosolyogva az újság mellé teszi a poharat.

45. kép: Parkban

Délelőtt

M. H. J. egy padon ül, előtte Szanyó Gyuri helyben futásban beszélget vele.

M. HOLLÓJÁNOS Baleset volt?

SZANYÓ A rendőrség szakértők bevonásával megállapította, hogy baleset volt. Lezárták az ügyet. Szegény Johann Kralj véletlenül pofán lőtte magát.

M. HOLLÓJÁNOS Nekem nem fog hiányozni, de azért mégis szomorú...

SZANYÓ Diszlövésekkel búcsúztunk tőle.

M. HOLLÓJÁNOS Örülünk, hogy az ügy ilyen szépen elrendeződött.

SZANYÓ Jövőre ismét vadászunk. Mi majd vigyázunk magunkra.

M. HOLLÓJÁNOS Tollas Gyuri él még?

SZANYÓ Rajta nem fognak a golyók. Alacsonyan repül.

Szanyó Gyuri a helyben futásból kocogásba vált.

46. kép: Műterem udvarán

Nappal

Pisztolylövések hallatszanak. Az udvaron Kurucz János egykori rendőrhadnagy gondosan célozva többször rálő a tűzzománc szoborra. A golyók lepattannak. A műterem nyitott ajtaján át látni lehet, hogy odabent Bozóky Sándor sötét csuhában átkot mond egy középkorú asszonynak. Kurucz János dühösen elteszi fegyverét, kisiet az udvarról. Az udvaron az átokmondáshoz sorban álló emberek csodálkozva néznek utána.

47. kép: Utcán

Este

Hatalmas kamion lassan közeledik Teofil sörözője felé, leparkol. A teherautó vezetőfülkéjéből M. H. J. és Szelim száll ki. Gyalog mennek tovább.

M. HOLLÓJÁNOS Fatima és a gyerekek kijöttek már a pincéből?

SZELIM Kijöttek. Még mindig nehéz a sorsuk, de legalább a föld felett élnek.

M. HOLLÓJÁNOS Patkányok nélkül?

SZELIM A patkányok a pincében maradtak. A maradék talliumot ott hagytam nekik. Hadd pusztuljanak azok a dögök.

A söröző bejáratához érnek.

48. kép: Sörözőben

Este

M. H. J. és Szelim keresztülvág a zsúfolt éttermen, egyenesen Teofil irodájába sietnek. Teofil felugrik íróasztala mellől, előbb M. H. J.-vel fog kezét, azután Szelim kezét szorongatja hosszasan.

TEOFIL Nagyon-nagyon bízunk magában. Kérem, üljenek le.

SZELIM Előbb megnézném a rakományt.

TEOFIL Rendben van. Jöjjenek velem.

Kivezeti őket az udvarra, egy raktárépülethez mennek. Teofil kinyitja az ajtót, bemennek, a raktárban gondosan elrendezve és egymásra rakva nagy faládák vannak. Szelim körbejárja a ládákat, elégedetten bólogat.

SZELIM Beférnek a kamionba.

TEOFIL El tudja vinni Koszovóba?

SZELIM Eddig még mindig leadtam minden rakományt. Milánt is kiütöttem volna, ha nem rondít bele a verekedésbe az a német turista.

TEOFIL Én is megverekednék Milánnal.

M. HOLLÓJÁNOS Fél perc alatt kiütne. Képzett bokszo. Nagyokat tud ütni.

TEOFIL Én viszont fiatalabb és gyorsabb vagyok. Elvinne ahhoz a hajóhoz?

M. H. J. bosszankodva csóválja a fejét.

M. HOLLÓJÁNOS Majd ha kellőképpen feldühödtél.

Az udvaron keresztül visszamennek a sörözőbe.

49. kép: Országúton

Nappal

A nagy kamion a magyar–horvát országhatár felé halad. Az út szélén kerékpárosok, gyalogosok mennek, néha személygépkocsik kerülnek meg a kamiont, sűrűsödik a forgalom. Szelim leparkol kamionjával az erre kijelölt helyen. Szokásos hétköznapi tumultus a határátjárónál.

50. kép: Koszovói hegyekben

Nappal

A határátkelőhelyi zsúfoltságot másfajta zsúfoltság váltja fel. Hegyek között többezres tömeg kanyarog, asszonyok, gyerekek, öregek gyalog, ló vagy számár vontatta kordékon vánszorognak egy másik országhatár felé.

(Filmfelvételek, amelyek annak idején bejárták a világot.)

Két tábla jelzi, hogy a koszovói albán menekültek a jugoszláv–albán határra, vagyis Albániába igyekeznek.

51. kép: Templomban

Éjjel

Éjfél mise a zsúfolásig megtelt templomban. Orgonaszó, karácsonyi énekek. A hívők között felfedezhető M. H. J. és baráti köre, ők is átszellemülten énekelnek. Az éneklés akár könnyörgés is lehet.

52. kép: Utcán

Éjjel

Véget ért az éjfél mise, a hívők jönnek ki a hideg téli éjszakába. Kijön M. H. J., Bozóký Sándor, Palotás Ferenc és Viktória, félrehúzódnak a tömeg elől, megállnak. Kijön Dominika is a templomból négy-öt lánnal, azokkal, akik rendszeresen járnak Viktóriához talpmasszázsra, ők kissé távolabb állnak meg.

PALOTÁS Utoljára kisgyerekkoromban voltam éjfél misén, egy kis falusi templomban, ami akkor hatalmasnak és gyönyörűnek látszott.

VIKTÓRIA Ez a templom ma is hatalmas és gyönyörű.

BOZÓKY Én most voltam először katolikus éjfél misén. Hithű református vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS Mi nagyszívú katolikusok befogadjuk az eltévedetteket is.

A lányok elindulnak, Palotás Ferenc kissé szánakozva néz utánuk.

PALOTÁS A jó öreg Ming szomorú csapata nyugovóra tér.

M. HOLLÓJÁNOS Maguk rendőrök szomorítják el őket. Elűzték őket az utcákról, és sehogyan sem akarják kijelölni a türelmi zónákat.

PALOTÁS Ez nem az én tisztem.

BOZÓKY Szegény lányok. Unalmukban kénytelenek lesznek eljánni az egyetemre. Némelyikük talán szigorlatozik is a téli vizsgaidényben.

VIKTÓRIA Mi is nyugovóra térhetnénk.

M. HOLLÓJÁNOS A két ünnep között, a karácsony és szilveszter közötti napokat lassú és boldog elmélkedéssel töltöm.

BOZÓKY Aztán találkozunk egy még boldogabb új esztendőben.

Elbúcsúznak egymástól, Bozóky Sándor és Palotás Ferenc együtt mennek el, M. H. J. és Viktória hazaindul.

53. kép: Ház előtt

Éjjel

M. H. J. és Viktória a bérház felé tartanak, rajtuk kívül senki sem jár az utcán a késő éjszakában.

VIKTÓRIA Lehet, hogy tavaszra mégis meglátogatom Ervint.

M. HOLLÓJÁNOS Az éjféle misén téged is elkapott a nosztalgia?

VIKTÓRIA Nincs nosztalgiám. El akarok hozni még néhány holmit. És megbeszélem Ervinnel... házastársi viszonyunkat. Eljössz velem?

M. HOLLÓJÁNOS Nem hiszem. Miért mennék? Régi barátaim jobbára itt szédelegnek Magyarországon. A Gárdista meghalt, a vesebajos szerkesztőm is meghalt. Ahogyan hallom, a régi kocsmában is teljesen kicserélődtek a pincérek.

A bejárathoz érnek, az ajtó előtt Teofil áll.

TEOFIL Boldog karácsonyt kívánok. Ne haragudjanak, de az éjféle misére nem mehettam el. Muzulmán vagyok. Ezért inkább itt várakoztam.

M. HOLLÓJÁNOS Te megbolondultál. Ebben az istenverte hidegben?

TEOFIL Mi, albánok jól tűrjük a hideget. A koszovói menekültek is. Mostanra kellőképpen feldühödtem. Elvinne ahhoz a hajóhoz?

M. HOLLÓJÁNOS Az év utolsó ünnepi napjaiban nem akarok verekedést látni körülöttem. Legfeljebb az elkövetkező még boldogabb esztendőben.

TEOFIL Jövőre tehát szól Milánnak?

M. HOLLÓJÁNOS Ha nagyon akarod.

TEOFIL Mindenképpen megverekszem vele.

M. HOLLÓJÁNOS Rendben van. Jövőre elviszlek a hajóhoz.

TEOFIL Előre is köszönöm.

Teofil kezét fog velük, elsiet. M. H. J. és Viktória bemennek a bérházba.

54. kép: Cukrászdában

Nappal

M. H. J. nagy könyvcsomaggal a hóna alatt a cukrászda elé ér, benéz az ablakon, megáll. Benn Dominika és kolléganői ülnek, krémest esznek. M. H. J. benyit, a lányok örömmel üdvözlők.

DOMINIKA Leülne közénk az író úr? Ünnepeünk.

M. H. J. leül, a könyvcsomagot a lába mellé teszi.

M. HOLLÓJÁNOS Máskor komolyabb helyeken szoktak ünnepelni.

DOMINIKA Szolid, egyetemista lányok lettünk. Cukrászdákba járunk.

ÁPOLÓNŐ Én ápolónő vagyok. De mára szabadnapot vettem ki.

DOMINIKA Négyessel szigorlatoztam. Meghívtam a lányokat egy krémestre. És Nikolett is levizsgázott.

NIKOLETT Én csak hármásra.

M. HOLLÓJÁNOS Gratulálok. Én is meghívom a hölgyeket egy krémestre. Szintén ünnepelek. Végre megkaptam legújabb regényem tiszteletpéldányait. A karácsonyi könyvvásárra kellett volna kijönnie, de hát szokás szerint csúsztak a munkálatok.

DOMINIKA Megmutatná a könyvét?

M. HOLLÓJÁNOS Természetesen. Ha óhajtják a hölgyek, mindenkinek adok egy regényt ajándékba.

LÁNYOK Persze hogy óhajtjuk... Nagyon örülnénk...

M. H. J. felbontja a csomagot, egyenként veszi elő a könyveket, dedikál, mint a Vörösmarty téren, minden lánynak ad könyvet, közben okítja őket.

M. HOLLÓJÁNOS A vizsgaidőszak alatt a tankönyvekre koncentráljanak, a regényt ráérnek később is elolvasni... Ha addig nem jelölik ki a türelmi zónákat.

Fehér kötényes cukrászlány krémeseket hoz a lányoknak, akik a könyveket lapozgatják.

A cukrászda előtt Teofil áll meg, néz be az ablakon. M. H. J. észreveszi.

M. HOLLÓJÁNOS Sajnos el kell hagynom a szép lányok társágát.

LÁNYOK Miért? Ne menjen még!

M. H. J. pénzt ad a cukrászlánynak, hóna alá veszi megmaradt könyveit, feláll. Teofil elsétál az cukrászda elől.

M. HOLLÓJÁNOS Halaszthatatlan dolgom van. Egy rendkívül fontos bokszeccset kell megszerveznem. Jó ünneplést.

Kimegy a cukrászdából.

55. kép: Hajón

Alkonyatkor

A hajóétterem melletti Duna-parti betonon Teofil krétával rajzolt ökolívóring nagyságú négyzet közepén áll.

A hajóról M. H. J., Bozóky Sándor és Milán figyel. Bozóky Sándornál kamera van. Teofil dühösen integet Milánnak, hogy jöjjön le a ringbe. Milán a fejét rázza, visszainteget Teofilnek, hogy jöjjön fel a hajóra. Teofil mutatja, hogy hozza le a bokszesztyűket. Milán kézmozdulatokkal mutatja, hogy Teofil jöjjön fel hozzájuk, és igranak valamit. Most Teofil rázza a fejét.

Milán legyint, elindul lefelé a hajó belsejébe. M. H. J. tehetetlenül széttárja karjait, Milán után megy, Bozóky Sándor csalódottan leveszi válláról a kamerát, követi barátját. Vendégek nincsenek a hajón, az étterem télen nem üzemel. Milán a söntés mögé megy, egy üveget tesz a pultra, mellé három poharat. Tölt a poharakba.

MILÁN Megbolondult ez a siptár gyerek.

BOZÓKY Vajon meddig fog ácsorogni a ringben?

M. HOLLÓJÁNOS Amíg Milán le nem viszi a bokszesztyűket.

MILÁN Elegendem van a verekedésből.

BOZÓKY Nagyon ki fog húlni a dühös gyerek.

M. HOLLÓJÁNOS Jól tűri a hideget. Talán elmozdul onnan, ha mi lemegyünk.

BOZÓKY Én viszont nehezen tűröm a téli hideget. Melegedjünk meg, mielőtt lemennénk.

Mindhárman kiisszák poharaikat, Milán újból tölt.

BOZÓKY Jó ital. Melegít. Tamás szilvapálinkája azonban erősebb és még jobban melegít. Ismét kapott Kárpátaljáról két üveggel, az egyiket neked tette félre. Arra kér, hogy kóstold meg a napokban.

M. HOLLÓJÁNOS Ennyire sürgős?

BOZÓKY Elkészültek a Kálvária díszai. A szobrok, a stációk és a szárnyas oltár. Szeretné, ha megnéznéd őket.

M. HOLLÓJÁNOS Majd elmegyek. De senkire sem mondatok átkot.

Megisszák a második pohár konyakot is.

56. kép: Duna-parton – utcán

Éjjel

Teofil szétterpesztett lábbal, zsebre dugott kézzel áll a ring közepén, várakozik a téli hidegben. Valahol távolabb robbanás hallatszik. Teofil lassan megfordul, a Duna mellől a pesti házak felé néz. Tűzoltókocsi vijjogása hallatszik.

Egy emeletes irodaépület második emeletéről lángok csapnak ki. Tűzoltók szaladgálnak fecskendővel, erős vízsugarakkal oltják a tüzet.

57. kép: Antikváriumban

Nappal

Az egyszer már látott antikváriumban M. H. J. és Gashi ismét a régi történelmi tárgyú könyveket lapozgatják. Halkan beszélgetnek.

M. HOLLÓJÁNOS Mire föl ez a régimódi konspiráció? Eljöhettek volna hozzám, vagy Teofilnál is találkozhattunk volna. Kényelmesebben eltársalognánk.

GASHI Nem akarom, hogy maga is bajba kerüljön. Jobb, ha nem látnak együtt bennünket.

M. HOLLÓJÁNOS Miért kerülnék bajba emiatt?

GASHI Amióta Koszovóban beindult a népiirtás, megmozdultak az itteni ellenségeim is. Tegnap éjjel felrobbantották az egyik raktáramat.

M. HOLLÓJÁNOS Őszintén sajnálom.

GASHI Márún Mikháil emberei tették.

M. HOLLÓJÁNOS Robbantson fel maga is egy raktárt. Vagy lövesse agyon azt a sötét arabust. Biztosan megvannak hozzá az emberei.

GASHI Túlságosan megerősödött. Lehetetlen a közelébe férkőzni. Magának van egy ukrán barátja...

M. HOLLÓJÁNOS Van egy magyar barátom, aki átkokat szór gonosz emberekre. Az átkok beteljesülnek, ha jól fizetnek érte.

Gashi szemrehányóan néz M. H. J.-re.

GASHI Mindig méltányoltam a maga humorát, de most halálosan komoly dolgokról van szó.

M. HOLLÓJÁNOS A barátom garantálja az átkok beteljesülését. És ebben az esetben konkrét tanácsokkal is szolgál.

Gashi elgondolkodva turkál a régi könyvek között.

GASHI Mikor találkozhatnak az átokmondóval?

M. HOLLÓJÁNOS Megbeszélem vele. Titkolózásainkat azonban addig is jó volna tökéletesíteni. Vásárolhatna egy régi kiadványt.

GASHI Melyiket ajánlja?

M. H. J. kezébe veszi az egyik színes illusztrációkkal ellátott könyvet.

M. HOLLÓJÁNOS Talán ezt. Az illírekről szól. Az albánok őseiről.

Gashi elveszi tőle a könyvet, a pénztárhoz megy.

58. kép: Múteremben

Este

M. H. J. és Gera Tamás a szenttamási Kálváriára szánt tűzzománc képeket, szobrokat nézegeti. A háttérben Bozóky Sándor és Gashi egymással szemben ülnek egy asztalnál, beszélgetnek. M. H. J. és az iparművész nem figyel rájuk. Gera Tamás lelkesen magyaráz.

GERA Ez itt a tizennégy stáció. Tartottam magam a regényedhez, persze saját élményanyagomat is beleégettem. Azt a nőalakot a harmadik feleségemről mintáztam... A korbácsoló katona mellére azonban halványan bár, de odatettem a sárga virágot. Ahogy megírtad... Ez itt a szárnyas oltár. A kápolnába tesszük... És itt vannak a szobrok. Krisztus és a két lator... Szerintem a latrok testtartásán látszik, hogy melyik gyalazza Krisztust, és melyik kéri közbenjárását Istennél.

M. HOLLÓJÁNOS Látszik.

GERA Nézz meg mindent alaposan. Számomra fontos a véleményed.

M. H. J. hosszasan szemlélgeti a műalkotásokat.

GERA Tetszik?

M. HOLLÓJÁNOS Biztosan golyóállóak?

GERA Természetesen. Tűzzománc.

M. HOLLÓJÁNOS Akkor tetszik.

GERA Nem tudom, hogyan vélekednek majd a falusi hívők.

M. HOLLÓJÁNOS A délvidéki magyarokat megedzette és türelemre tanította a történelem. Ezt is meg fogják szokni. Úgy tudom, hogy tároltál számomra egy üveg bűdös szilvapálinkát.

GERA Persze. Mindjárt hozom.

Kimegy a műteremből, M. H. J. az asztalnál beszélgető Bozóky Sándort és Gashit figyeli. Gera hozza az üveget és a poharakat, tölt a pálinkából.

M. HOLLÓJÁNOS Tényleg jó üzlet az átokszórás?

GERA Hihetetlenül jó üzlet. Kezdetben röhögtem és marhaságnak tartottam az egészet, mára meg lassan kiszorítanak műterméből az átkokat üzenő emberek.

M. H. J. iszik a pálinkából, visszafordul a képek és szobrok felé.

M. HOLLÓJÁNOS Nézzük meg még egyszer a Kálváriát.

Egyenként látszanak a stációk képei, a szárnyas oltár, Krisztus és a két lator szobra.

59. kép: Motelben

Reggel

Egy Duna melletti mutatós motel éttermében Leonyid kávé és vodkát iszik. Az üvegfalon át a tájban gyönyörködik, a folyót, az erdőt nézi, fél szemmel azonban a benti forgalmat figyeli, a reggeliző vendégeket, a pincéreket. Ismét a gyönyörű tájat nézi, majd feláll, keresztül megy az éttermen, bemegy a férfi mosdóba.

60. kép: Motelben

Éjszaka

Márún Mikháil öt kísérijével megy be a motelbe, int a portásnak, bemegy az étterembe. A főpincér elébe siet, üdvözlí. Kevés vendég üldögél már, késő éjszaka van. A testőrök leülnek, ketten a bejáratközeli asztalhoz, ketten az üvegfal mellé, egy pedig az étterem közepére. Ezen az asztalon „Foglalt” tábla áll. Márún Mikháil leveti felöltőjét, átadja a főpincérnek, bemegy a férfi mosdóba. A testőrök az étlapot böngészik, de közben fürkészik a vendégeket is. A mosdóban robbanás hallatszik, füst dől ki az ajtón, a testőrök a mosdó felé rohannak. A motel előtt elindul egy autó.

61. kép: Lakásban

Nappal

M. H. J. telefonon beszélget Palotás Ferenc rendőrszázadossal. Nem messze tőle a kávézóasztalnál Viktória, Dominika és Barbara ül. Barbara gyászruhában. Viktória kávé iszik, Dominika és Barbara likőrt, nem figyelnek M. H. J. telefonbeszélgetésére, a gyászoló asszony panaszait hallgatják, aki lassan kezd lerészegedni. A telefonasztalon egy újság hever szalagcímmel a koszovói háborúról Milosevics fényképével.

M. HOLLÓJÁNOS Albán barátaimmal nagyon elégedett vagyok. Maga is elégedett lehet velük, százados úr. Gashi régi értékes könyveket gyűjt, Teofil meg az ökölvívást gyakorolja, de nem akar bántani senkit.

PALOTÁS Felrobbantották az egyik raktárukat.

M. HOLLÓJÁNOS Gashi galamblelkű ember. Bizonyára megbocsájtott a tettesnek, akárki legyen az.

PALOTÁS Azután felrobbant a maga egyik arab barátja hugyozás közben.

M. HOLLÓJÁNOS Ő nem volt a barátom.

Barbara a likőröspoharának motyorászik.

BARBARA A kislányoknak meg sem mertem mutatni az apjukat...

PALOTÁS Tehát most sem akar segíteni nekem?

M. HOLLÓJÁNOS Régi könyvek kiválasztásában bármikor segítek.

BARBARA Vagyis azt, ami megmaradt belőle.

PALOTÁS Ne pimaszkodjon velem, esetleg ideges leszek.

M. HOLLÓJÁNOS Karácsony estéjén majd megnyugszik, százados úr.

PALOTÁS Karácsony még messze van.

BARBARA Szép temetése volt... Igen. Szép temetése volt...

M. HOLLÓJÁNOS Akkor jöjjön el velem az idej vadkacsavadászatra. Idegnyugtató sport.

Megszakad a vonal, M. H. J. fejszójával ül le a nők közé.

M. HOLLÓJÁNOS Néha arra gondolok, hogy a rendőrfőiskolán talán külön tantárgyként oktatják a dühöngést és a toporzékolást. Kaphatnék én is valami innivalót?

Viktória fel akar állni, Dominika azonban megelőzi, kisiet a szobából.

VIKTÓRIA Ebben a hónapban már el kell utaznom Ervinhez.

M. HOLLÓJÁNOS Előbb azért lapozd át a mai újságot.

Dominika egy pohár konyakot hoz M. H. J.-nek.

BARBARA Nem voltak ellenségei és haragosai... Senki sem fenyegette meg...

VIKTÓRIA Neked majd bekészítek mindent, nyugodtan dolgozhatsz.

DOMINIKAI Majd gondoskodom az író úrról. Van rá időm.

Viktória szúrós pillantást vet Dominikára.

VIKTÓRIA Gyorsan visszajövök.

BARBARA Lehet, hogy valaki megátkozta...

62. kép: Utcán

Nappal

M. H. J., Bozóky Sándor, Balázs Levente és Duka Antal kijön a Benczúr utcai Vendégházból, egy, már odabent megkezdett beszélgetést folytatnak.

BOZÓKY Felszökött az ázsióm, amióta szétreobbant az a sötét arabus. Tarifát emeltem, de így is alig győzöm a munkát. Ha így folytatódik, hamarosan nekem is lesz jó lakásom Budapesten.

Befordulnak a Bajza utcába.

BALÁZS Érdemes volt eljönnöd Kolozsvárra. Erdélytől még mindig sokat tanulhat az anyaország.

Az utca túloldaláról átkiabál egyik író társuk.

ÍRÓ Igyekezzünk írókáim! Vár a siratófal!

DUKA Azt hiszem, ma is tartalmasan fogunk panaszkodni.

M. HOLLÓJÁNOS Egyszer talán meg kellene próbálni, átkokat szórni valakikre.

BOZÓKY Az Írószövetség koldusszegény. Egyetlen valamirevaló átkot sem tudna megfizetni.

Átvágnak az úttesten, bemennek az Írószövetség székházába.

63. kép: Ervin háza

Nappal

Szivárvány Ervin kertjében a ház előtt Ervin és Viktória ül, az asszony a Szelimtől kapott vállkendőt teríti magára; Péterfy Sándor, Ervin testőre tűz felett egy bográcsban pörköltet főz, gerince mögött nadrágszíjába tűzve pisztoly látszik; Ervin nyakában a Szivárvány Harcosainak Fegyvere lóg, a kis fehér madár.

ERVIN Amint látod, minden úgy van, mint régen. Egyre több ideges ember nyüzsög erre felé, hozzám is be akartak költözni, de elhessegettük őket.

PÉTERFY Ne aggódjon, asszonyom, vigyázok Ervinre és a házra. És ízletes pörkölteket főzök.

ERVIN Húst kissé nehezebben lehet beszerezni, bombák is robbannak néha a közelben, de ezt is kibírjuk.

Viktória kezébe veszi a kis fehér madarat.

VIKTÓRIA A Szivárvány Harcosainak fegyvere segít még?

ERVIN Életben vagyok.

A házból két fiatal fiú jön ki, végigsietnek a kerti járdán, kimennek a kapun.

VIKTÓRIA A fiúk nem maradnak itt éjszakára?

ERVIN Nem. Amíg itthon vagy.

VIKTÓRIA És ha végleg itt maradnék?

Most Ervin fogja kezébe a kis fehér madarat.

ERVIN A fiúk szomorúak lennének.

VIKTÓRIA Senkit sem szeretnék elszorítani ilyen nehéz időkben.

Ervin még minidig a kis fehér madarat nézegeti.

ERVIN A nagy író mostanában géppel vagy tollal ír?

VIKTÓRIA Azt hiszem, tollal.

ERVIN Bibliai téma?

VIKTÓRIA Mostanában a napi aktualitások érdeklik.

Péterfy Sándor felnéz az égre.

PÉTERFY Hamarosan beesteledik. Mindjárt kész a vacsora.

Mindhárman a bogrács alatt parázsló tüzet nézik.

64. kép: Lakásban

Este

M. H. J. ingujjban ül az íróasztalnál, golyóstollal ír a fehér papírra. Dominika jön be a szobába, egy pohár konyakot tesz az íróasztalra.

DOMINIKA Mindjárt elkészül a vacsora. Előtte talán jólesik egy konyak.

M. H. J. nem néz fel, a papír felett görnyed.

M. HOLLÓJÁNOS Jól fog esni. Maga azonban túl sok időt pazarol rám. Biztosan akadna fontosabb dolga...

DOMINIKA Nincs fontosabb dolgom. És szívesen segítek.

M. HOLLÓJÁNOS Köszönöm.

Dominika M. H. J. mögött leveti a blúzát.

DOMINIKA Nem mutogatom magamat akárciknek.

M. HOLLÓJÁNOS Politikusaink túl sokáig szerencsétlenkednek a türelmi zónákkal.

A lány a melltartóját is leveszi.

DOMINIKA Már hónapok óta senkinek sem mutattam meg magam.

M. H. J. lassan megfordul a széken. Látszólag közönyösen nézi a félmezten lányt. Azután ő is kezdi kigombolni az ingét.

65. kép: Ervin háza

Éjjel

Viktória békésen alszik az ágyában, kintről tücsökciripelés, halk éjjeli neszek hallatszanak. Idillikusan békés az éjszaka. Hirtelen hatalmas robbanás hallatszik. Viktória kiugrik az ágyból. Újabb robbanás. Viktória felgyújtja a villanyt, a lépcsőkön hálóingben lerohan a nappaliba. Ott Péterfy Sándor ül a kártyaasztalnál, pasziánszozik. Viktória remegve, szinte hisztérikusan kiabál.

VIKTÓRIA Sándor, mi volt ez?

Péterfy Sándor egykedvűen rakogatja a lapokat.

PÉTERFY Megint szétlőttek egy Duna-hidat. A NATO az utóbbi időben a hidakat kedveli.

VIKTÓRIA És maga csak így... pasziánszozik?!

PÉTERFY Közvetlen közelünkben nincs egyetlen híd sem. Alkalmadtán majd szerzek egy csónakot, ha át akarnánk menni a Duna túlsó partjára. De ki a fene akar manapság átmenni a túlsó partra?

Ervin is bejön a nappaliba. Pizsamában van, a nyakában ott lóg a kis fehér madár.

ERVIN Vannak ilyen éjszakák is errefelé... Azt hiszem, nem fogod elszomorítani a fiúkat.

A ház előtt két tompított fényű gépkocsi száguld el.

66. kép: Budai villasoron

Éjjel

Minden kísértetiesen hasonlít ahhoz az estéhez, amikor Leonyid megölte Ostoros Emil vállalkozót. Egy gépkocsi araszol a házak között, megáll egy villa előtt. Az autóból Leonyid lép ki, visszahajol a táskájáért. Mögötte megjelenik Kurucz János, az egykori rendőrhadnagy, hangtompítós pisztollyal kétszer Leonyidba lő. Leonyid ráborul az ülésre, csak a lábai lógnak ki az útestre. Felvisszajog az autó riasztója. Kurucz János beugrik gépkocsijába, elhajt a helyszínről. A vijjogás egyre hangosabb lesz, szí-

rénázásba csap át, rendőrautók, mentőautó érkezik. Rendőrök, mentősök szaladgálnak Leonyid körül. Újabb autó érkezik, Palotás Ferenc rendőrszázasos száll ki belőle.

67. kép: Dunai tájkép

Nappal

Fentről a Duna látszik, és a vízbe bombázott hidak. A folyó egyik oldalán síkság, a másik parton hegyek. Ugyancsak fentről látszik, hogy Szelim kamionja egy hegyi úton kanyarog.

68. kép: Vadászaton

Hajnalban

M. H. J. a vadászház teraszán ül, térdén Tollas Gyuri, a vadkacsa; M. H. J. gyöngéden simogatja a madár tollait. A tó felől vadászok jönnek, vállukon puska, derekukon kilőtt vadkacsák.

M. HOLLÓJÁNOS Továbbra se felejtse el, Gyurikám... Alacsonyan kell repülni. Ez a hosszú élet titka. Hosszú életemben néha esetleg még meg is simogatnak.

A vadászok közül ketten kiválnak, Szanyó Gyuri és Palotás Ferenc leül a teraszra. Derekukon kilőtt vadkacsák lógnak.

SZANYÓ A százados úr kiváló vadász. Ő lőtte ki a legtöbb vadkacsát.

PALOTÁS Az őrnagy úr kiváló vadász.

M. H. J. és Szanyó Gyuri meglepetten néznek Palotás Ferencre.

M. HOLLÓJÁNOS Előléptették?

PALOTÁS Ideje volt már.

M. HOLLÓJÁNOS Leonyid miatt?

PALOTÁS Ezt nem adták írásba, de őrnagy vagyok. Ma estére meghívom az urakat egy szerény ünnepségre.

M. HOLLÓJÁNOS Az őrnagy úr is csak a magasban repülő vadkacsákra lő?

PALOTÁS Azokat a legkönnyebb leszedni.

M. H. J. a vadkacsát simogatja, ismét hozzá beszél.

M. HOLLÓJÁNOS Palotás őrnagy úr a magasba igyekszik. Te viszont repüljél továbbra is alacsonyan, Gyurikám. Alacsonyan repülni. A hosszú élet titka.

69. kép: Lakásban

Este

M. H. J. a televízió előtt ül, Viktória ezúttal nem a megszokott házias öltözetben, hanem elegáns utcai ruhában áll mögötte, a televízió híradóját nézi.

A híradóban a külföldi jelentések között mutatják Milosevicset is, amint Hágában őrizetbe veszik. M. H. J. kikapcsolja a televíziót.

M. HOLLÓJÁNOS Gonoszkodásra hajlamos ismerőseim vérszen megfogytak az utóbbi időben. Félek, hogy egyszer majd hiányolni fogom őket.

VIKTÓRIA Kiket?

M. HOLLÓJÁNOS Hát... Mikháilt, Leonyidot, Milosevicset... Nem, nem. A szerb népvészért és a szíriai üzletembert biztosan nem fogom hiányolni. De Leonyidot...

VIKTÓRIA Jó modorú úriembernek tartottam. Kedveltem is. Tudott viselkedni. Csak a halála után mondtad meg, hogy bérgyilkos volt.

M. HOLLÓJÁNOS Mestere volt a szakmájának. Majdnem művész. Leginkább azt becsültem benne, hogy nem dolgozott olcsón. Ha hiányozni kezd, majd kiírom magamból.

VIKTÓRIA Írni akarsz róla?

M. HOLLÓJÁNOS Sajnos csak olcsó pénzért. Leonyid önérzete sebb volt, mint én.

VIKTÓRIA Egy bérgyilkosról...

M. HOLLÓJÁNOS Írtam én már nagyobb gazemberekről is. Politikusokról, vállalkozókról, sőt egy római katonáról is, aki Krisz-

tust korbácsolja. Most gyermekkorom Kálváriáján csillog golyó-
álló tűzzománcban.

VIKTÓRIA Igazán elmehehétl volna az avatásra. Azt mondják,
szép volt, utána nagy ünnepséget rendeztek.

M. HOLLÓJÁNOS Nem szeretem a tömeges ünnepségeket.

VIKTÓRIA Ma este csak hármásban ünnepelünk.

M. HOLLÓJÁNOS Mit? Hogyhogy hármásban...?

Beszéd közben egy könyvben lapozgat.

VIKTÓRIA Dominikának ma van a névnapja. Hozott egy üveg
behűtött pezsgőt.

Dominika bejön a pezsgővel, ő is elegáns, majdnem ünnepi ruhába öltözött.

DOMINIKA Jó estét kívánok.

M. H. J. feláll, csodálkozva nézi Dominikát.

M. HOLLÓJÁNOS Nem is tudtam, hogy itt van...

VIKTÓRIA Csöndesen engedtem be.

M. HOLLÓJÁNOS Hát akkor boldog névnapot.

*A lány vállára teszi a kezét, megcsókolja az arcát, Dominika átkulcsolja
M. H. J. derekát, szorosan hozzásimul. Szokatlanul sokáig tart az ölelés.
Viktória kissé metsző hangon szólal meg.*

VIKTÓRIA A művésznevedet ünnepled, vagy az igazit?

Dominika elengedi M. H. J.-t, átadja neki a pezsgősüveget.

DOMINIKA Az igazit. Bontsunk pezsgőt.

M. H. J. elismerően szemlélgeti a két nőt.

M. HOLLÓJÁNOS Nagyon csinosak a hölgyek! Nem tudnám el-
dönteni, hogy melyik a szebb.

DOMINIKA Biztosan eldönti majd.

*M. H. J. a kávézóasztalhoz megy, felbontja a pezsgőt, Viktória poharakat
hoz. M. H. J. tölt a pezsgőből, Viktória és M. H. J. Dominika felé emelik
poharaikat, az első poharat mindhárman állva isszák ki. M. H. J. újból tölt.
Leülnek. Az író továbbra is a két nőt szemlélgeti.*

M. HOLLÓJÁNOS A hölgyek majdnem úgy csillognak, mint a tűz-
zománc.

VIKTÓRIA Okvetlenül el kell menned a Kálváriára megnézni he-
lyükön a szobrokat és a képeket.

M. HOLLÓJÁNOS Hosszú az út.

DOMINIKA Én szívesen elkísérem.

VIKTÓRIA Fárasztó éjszakák után még hosszabb az út.

DOMINIKA Leraktam minden vizsgámat. És már nem mutoga-
tom magam akárkinek.

VIKTÓRIA Egyszer csak kijelölik a türelmi zónákat.

Dominika hallgat egy ideig.

DOMINIKA Be akarom fejezni az egyetemet. Most is az igazi
névnapomat ünneplem.

VIKTÓRIA Én mindig az igazi névnapomat ünnepeltem.

Mindketten várakozva néznek M. H. J.-re. Ő iszik a pezsgőből, Viktóriához fordul.

M. HOLLÓJÁNOS A talpmasszázs tényleg mindenre jó?

VIKTÓRIA Fáj valamid?

M. HOLLÓJÁNOS Nem. De jobb megelőzni a bajt. Ma este az én
talpaimat is megsimogathatnád.

*Dominika egyetlen hajtásra kiissza a pezsgőt. Szomorúan néz M. H. J.-re.
Feláll, kissé zavarban van.*

DOMINIKA Nekem... Szóval mennem kell. Vendégeket várok
névnapomra.

Viktória is feláll.

VIKTÓRIA Még egyszer: boldog névnapot.

Kikíséri a lányt, M. H. J. lehúzza zoknijait, meztelen lábát az asztalra teszi a pezsgősüveg mellé, a poharak közé. Viktória visszajön, rámosolyog M. H. J.-re, leül, elkezd simogatni a csupasz lábakat.

70. kép: Szenttamási Kálvária

Éjjel

A tűzzománc stációk és a három szobor: Krisztus és a két lator megcsillan a holdfényben. Már-már túlzottan békés, az igazán ájtatos hívőknek való látvány.

Három puskalövés dördül el. Célzott lövések, rövid időközökben a három szoborra. A golyók lepattannak a tűzzománcról.

Gépiratból

Emberrablók

Szülőfalumban már legalább kétszáz éve az a mondás járja, hogy nincs csúnya öregember és nincs szép öregasszony. Valószínűleg leírtam többször ezt a bölcs mondást, mert igaznak tartom. A macedón öregember is szép volt ott a Városliget szélén, amint méltóságteljesen sétált a legközelebbi pad felé egy toprongyos fickóval. Az öregember arca még barázdáltan is szép volt, vagy talán éppen ezért, a testtartásával sem volt baj, bár az esze az öregségtől félrejár egy kicsit, túl sokat felejt és túl sokat beszél. Vagyis szenilis. Emiatt rabolták el. Macedóniából indult el vonaton, hogy meglátogassa Bécsben élő fiát, és az úton mindenkinek nagy hangon mesélte, hogy fia sikeres üzletember, és nagyon szereti őt. Erre valakik lerángatták a Keleti pályaudvaron, bezárták egy lakásba valahol a hetedik kerületben, telefonáltak a fiának, hogy a barázdáltan markáns arcú öregember a fogságukban van, de ötezer német márkáért szabadon engedik, ha a pénz záros határidőn belül megérkezik. A fiút Doncse Szotirovskinek hívják, valamikor versekkel próbálkozott, de még időben áttért a péksüteményekre, így lett belőle edzett és menő üzletember Európában, de edzettsége megpattogzott, amikor megtudta, hogy édesapja emberrablók fogságába került, kicsit kapkodni kezdett, a kapkodásban még a budapesti telefonkönyvet is fellapozta, megtalálta benne a nevemet és a címemet, visszaemlékezett rá, hogy még költő korában összefutottunk egy ohridi PEN-rendezvényen, és akkor a macedón nők példás erkölcséről és a kicsi nemzetnek elmorzsolódásáról beszélgettünk szomorú egyetértésben. Bevágta magát az egyik flancos kocsiába és elrohant hozzám. Csalódottan szemlélgette szerény lakásomat, nyilván arra számított, hogy többre viszem az életben, sokáig persze nem nézgelődhetett, mert az idegességtől hascsikarás gyötörte, az ötezer márkát az íróasztalomra dobta, aztán folyton a fürdőszobába szaladgált. Én meg a márkákat szép fehér borítékokba raktam: egy-egy ezret külön borítékba, háromezret pedig egy harmadik borítékba, elővettem a

szekrényből egy kényelmes ingkabátot, amelyen négy zseb van, elraktároztam a borítékokat, aztán az íróasztal fiókjából kivettem egy rugós kést, amit ajándékba kaptam valakitől, ezt a nadrágzsebembe tettem. Eközben Doncse kellőképpen kiürült és mézsféher lett a bőre. Ezután elkocsikáztunk a Dózsa György útra egy kocsmába, melynek a nevét nem írom le, mert ez nem a reklám helye, de ahol az egyik emberrabló várt bennünket, egy borostás képű szerb pasas.

Írtam már néhány novellát a bűnözőkről, de igazából nem vagyok járatos a körükben, az emberrablásról meg pláne nem tudok semmit, azt azonban kezdettől fogva sejtettem, hogy pitiáner svihákokról van szó, túl keveset kértek az öregemberért, és olcsó kocsmát jelöltek ki találkára. Odaadtam egy ezermárkás borítékot a borostás képűnek. Kevesellette a pénzt. Közöltem, hogy előbb látni akarom az öreg Szotirovszkit, méghozzá a fia mellett, akkor megkapja a maradék négyezret. Ő is állta a szavát, valamiféle jeleket adott, a szép öregember megjelent a toprongyos kísérőjével a Városliget szélén, leültek egy padra. Doncse szaladt az apjáért, én átnyújtottam még egy ezres borítékot az emberrablónak. Követelte a további három-ezer márkát. Elővettem a rugós késemet, néhányszor kipattintottam az élet. Láttam, hogy mindössze két jelentéktelen nyikhajjal van dolgunk, és ma már nem ijedek meg két rosszarcú balkáni figurától, különösen, ha pénzre van szükségem. Doncse még bejött a kocsmába az öreggel, megnyugtattam, hogy minden le van rendezve, gyorsan beültek a flancos autóba és elhúztak Bécs irányába.

A borostás képű emberrabló elismerően bólogatott. Felajánlotta, hogy a legközelebbi alkalommal ő kér fel közvetítőnek. Azt feleltem, hogy majd gondolkodom a dolgon. Komolyan mondtam. Kéves a pénzem, és mostanság az irodalom gyéren jövedelmez.

Kéziratból

Maradjon a galamb

Bevallom magának, Uram, hogy én csak egyetlen könyvét olvastam el, a címére nem emlékszem, de jó könyv volt, kicsit ellenszenves fiatal emberek hetykélkednek benne, teljesen indokolatlanul megvernek egy öreg utcai mérlegest, de a beszédük az jó, szellemesen társalognak a kocsmában, megjósolják, hogy errefelé széthullanak majd az összetákolt országok, én ezt nem hittem el akkor, de véletlenül betévedtem egy moziba, megnéztem egy filmet, amelynek magyarra talán úgy fordíthatnám le a címét, hogy „Közeleg a világ vége”, és abban cserzett bőrű, rosszarcú és foghíjas kocsmai cigányzenészek tízpercenként elénekelték egy dalt a világvégéről, és én ezt a dalt hazafelé menet némi magyaros nosztalgiával lefordítottam anyanyelvemre (visszapergetve a filmet), nagyjából így:

A filmben a cigányprímás azt énekli, hogy:

„Közeleg a világ vége!”

A bőgős erre rádörmögi:

„Legyen vége! Nem kár érte!”

Ezt eldúdogattam félhangosan magyar változatban, meg voltam elégedve az átköltéssel, rímelt is, Maga nyilván megért engem, hiszen amolyan íróféle ember, és valakitől úgy hallottam, hogy hajlamos a nemzeti túltengésre, tehát azt is megérti, hogy miért voltam elégedett az idegen dallamú, de mégis magyar szöveggel.

Tudniillik akkoriban Mosztárban éltem, és ott ritkán hallottam magyar beszédet. Járt már abban a városban? Persze hogy járt, és biztosan megnézte azt a karcsú hidat, amit még a törökök építettek, mert a törökök nemcsak pusztítottak, hanem építettek is errefelé. Hát én festőként ez a híd miatt mentem oda, gondoltam, megfestem különféle szögekből, de titokban azt is tervezgettem, hogy fejest ugrok a folyóba arról a hídról. Mert nyaranként ez volt itt a nagy esemény. Barnára pácolt izmos fiúk fejest ugrottak a híd korlátjáról, szakavatott zsűri díjakat osztogatott nekik a testtartásért és a vízbe-merülésért, a televízió is közvetítette az ugrásokat, és én mindig

szerettem a tiszta vizet. Jelentkeztem a versenyre, de szinte az utolsó pillanatban megjött az eszem, visszaléptem, nem sokkal előttem egy albán fiú ugrott le a hídról, gyönyörűen homorított a levegőben, aztán belecsobbant a vízbe, és eltörött a gerince. Holtan húzták ki egy gumicsónakon. Én ettől kezdve csak képeket festettem a hídról, jobbról-balról, előlről-hátulról. És aztán valahogy otthagadtam. Magyarul ugyan senki sem beszélt velem, de ezt nem is tartottam fontosnak, úgy éreztem, hogy testvériségben élünk, teljesen mindegy, hogy milyen nyelven beszélünk. Akkoriban jutott a kezembe a maga könyve. Ildikó hozta egy budapesti autóbuszon. A tengerre utazott valamiféle női énekkarral, de elunta az éneklést, leszállt a buszról, betért a pályaudvari büfébe, ahol teljesen véletlenül belém ütközött, örült, hogy magyarul beszélgethet valakivel, bár kissé szégyenlette származását, elmagyarázta nekem, hogy a magyar nők a legutóbbi évszázadban Európában, sőt még a Balkánon is az olcsó lotyók színönimájává váltak, és komolyan fontolgatta, hogy nevét Yvettre, Zsannetre vagy Petrára változtatja, hiszen az ilyen nevek amúgy is divatba jöttek mostanság Magyarországon. Sajnos elmulasztotta a névváltást, Ildikóként lett hírhedett a mosztári kocsmákban, és később még hozzám is hűtlen lett, egy Ferid nevű muzulmán strichihez szegődött, nálam csak üres bőröndjét és a maga regényét hagyta. Szomorúságomban és unalmamban elolvastam a könyvet, sőt még a világ végéről szóló versikét is lefordítottam, bár akkor még eszembe sem jutott, hogy valaha Budapestre költözöm, mert nem volt kedvem Yvettek, Zsannettek és Petrák közé jönni. Csakhogy kitört a háború, az emberek gyilkolni kezdték egymást. Ildikó villámgyorsan elpucolt a városból, és én őszintén remélem, hogy azóta Yvettre változtatta a nevét, ha a régi foglalkozásánál maradt. Én egy pincében rekedtem sok ijedt emberrel, asszonnyal és gyerekkel, a pince falai annyira vizesek voltak, hogy a salétrom úgy fehérlett rajta, mint december végén a piros cserepes háztetőkön a téli hópelyhek. A salétromból állítólag puskaport lehet csinálni, gondoltam is erre, de nem csináltam ilyesmit, a puskaapor fölöttünk robbant, és én azt is láttam, amikor szétlőtték a szép karcsú hidat. Festettem egy képet a romok-

ról. Vörös és vérgőzös az egész kép. Tudniillik akkor már csak vörös festékem volt, ezt mázoltam a vászonra, néhol fehér foltokat hagytam. Öt festményemet hoztam magammal abból a salétromos pincéből, minden képen a híd látható épségben vagy kettészakítva. Nem rossz képek. Elvergődtem velük Budapestig. Itt szerencsém volt. Egyik festőnő ismerősöm, akit történetesen szintén Ildikónak hívnak, de nem akarja Yvettre változtatni a nevét, mert szereti a férjét és tiszteli a családját, beprotezsált egy öreg vegyész mérnök külvárosi villájába. Az öregúr a mai közbiztonsági állapotokban fél egyedül, ingyen lakást ad erőteljes fiatalembernek, aki időnként megmutatja magát a ház körül. A szomszédságban különben is kocsmát nyitottak, ahol sanda tekintetű cigányok hegedülnek és bögöznek gyanús kinézetű vendégeknek. Beálltam hát fizetett testőrnek az ingyen lakásba, a cigányzenekarral félóra alatt betanítottam a „Közeleg a világ végét”, és ők azóta is arra zendítenek rá, ha belépek a kocsmába, mert tetszik nekik a nóta, és én megfizetem őket a vegyész mérnök pénzéből. Az illetőt úgy magamban csak Fehérhajú Szabadkőművesnek nevezem. Elmesélte nekem, hogy ő hithű katolikus és szabadkőműves, rendszeresen jár a templomba és a szabadkőműves páholyba, mindkét helyen a Bibliára esküszik, mert szereti az embereket és ezt a nyomorult világot. Emellett szereti a művészeteket is, különösen a festészetet, fiatalkorában tulajdonképpen festő szeretett volna lenni, de az apja komolyabb szakmára irányította. Így lett vegyész mérnök, és ha már idekényszerült, tisztességgel megtanulta a mesterséget, és kitalált néhány újdonságot. Például olyan habarcsot, amely a cementmalterba keverve a falakban elszigeteli a nedvességet. Vagyis, ha az ő kotyvalékával ragasztják össze a téglákat vagy betonlapokat, a talajvíz nem szívárogo fel a magasba, a falak száraznak maradnak. Ez világtalálmány, és még ma is sok pénzt hoz a házhoz. Kár, hogy erről a találmányról nem tudtak azok, akik a salétromos pincét építették... De hagyjuk ezt.

Szóval jól megvagyok az öregúrral, okos ember még így öregén is, sokat beszélgetünk a festészetéről, szeretne rajzolni és festeni, hiszen már van rá ideje, csakhogy megromlott a látása, ezért csak elképze-
li a

festményeket. Szerinte a vizuális művészetet agyoncsapta a fénykép és a film feltalálása. Ezek az újdonságok korántsem olyan hasznosak, mint például a szigetelő habarcs. A festők ma már legfeljebb a fogalmak ábrázolásával érvényesülhetnek. Megkért, hogy fessek meg a „Boldog öreg világot” az ő elképzelése szerint, ami úgy nézne ki, hogy zöld mezőben szilaj ló vágat, fölötte az ég kékjében szelíd galamb röpköd. Előre kifizette a festményt. De én mostanság nem tudok mit kezdeni a zöld és a kék színekkel. Elővettem hát a szétrobbantott vörös hidat és festettem föléje egy szürke galambot. Az öregúr a gyöngye szemeivel úgysem tudja megkülönböztetni a színeket. Mielőtt megmutatnám neki, mégis elhoztam Magához a festményt. Talán azért, mert a Maga regényében, ami – ne vegye ezt hízelgésnek – tényleg jó könyv, még nem Yvettek, Zsanettek és Petrák szaladgálnak. Tulajdonképpen tanácsot szeretnék kérni. A híd alá esetleg egy foghíjas száját rajzolnék, a száj azt énekelné, hogy „Legyen vége, nem kár érte.”

Hogy túlságosan érzélgős lenne, és megbontaná a kép harmóniáját? Azt hiszem, igaza van. Ne cifrázzuk a dolgot. Maradjon csak a galamb.

Gépiratból

Margitka gondja

Ne haragudjon, uram, lehet, hogy maga másképpen vélekedik, és talán bosszantja pillanatnyi felindultságom, de én egyáltalán nem értem ezt a Valentin-napi giccseskedést. Mi az, hogy Valentin-nap? Mifelénk ezt a kutya sem ugatta meg, már elnézést a közönséges kifakadásért, tisztelességgel megünnepeltük a karácsonyt, a húsvétot, a születésnapunkat és a névnapunkat, kényszerből a felszabadulás napját is, meg május elsejét, de az ilyen botorkáló Valentin-napokat meghagytuk az angolszászoknak és másoknak a messzi országokban, vagyis azoknak, akik ilyenkor is hajlandók művirágokkal bá-

jologni, optimálisan egészséges és optimálisan ízetlen pulykahúst, spenótot és sóskaát enni, mindegyik után ugyancsak egészséges és hihetetlenül pocsek sört inni, csinálják a maguk kontójára és mulatságára, ez engem egyáltalán nem zavar, feltételezem, hogy őket sem zavarja, ha én közben egészségtelen fűszeres pörköltöket és gulyáslevest fogyasztok, nekem speciál ez ízlik, a demokráciában ennyit megengedhetek magamnak, az angolszászok nem is szólnak meg érte, a hazai túllihegők viszont óránként sulykolják belém a Valentin-nap gyönyörűségét. Ha ez így folytatódik, záros határidőn belül Szent István napja helyett az amerikai Hálaadás Napját fogják kikiáltani nemzeti ünnepnek, a negyvennyolcas szabadságharc kezdete helyett pedig Edward angol király walesi sétalovaglására emlékezünk majd. Egy szolgalelkű, külföldmájmoló országban minden előfordulhat.

Nem mintha kifogásom lenne a szeretet és a szerelem napja ellen, Valentin állítólag ezt példázza. Csakhogy én szeretnék továbbra is megmaradni a karácsonynál és a húsvétnál és a születésnapomnál. Hagyjanak engem békében a kifacsart ünnepekkel, majd szerelmes leszek, ha összejön a dolog valami helyesebb nővel, és ne kívánják tőlem, hogy remekműveket fessek lehetetlen nevű mártírok vagy jóságos hősök emlékére. Mert a probléma itt kezdődik. Ennek a fröcsögő szeretetkampánynak még jóságos házigazdám, a Fehérhajú Szabadkőműves is bedőlt, pedig intelligens ember, de úgy látszik, hogy az elmúlt évtizedek és a mostani évek az ő önértetét is megtépázták, arra kért, hogy Valentin-napig fessek meg egy képet a Szeretetről és a Szerelemről. Racionális alkat, pontosan elmondta, hogy mit kíván a vászonra, enyhe rózsaszín háttér kék-fehér csíkokkal, és egy szép meztelen nőt. Viszolyogtam a feladattól, de a Fehérhajú Szabadkőműves kívánságát nem utasíthattam vissza. Rendes ember, okos ember, ingyen szállást ad nekem és megfizeti a festményeimet. Ímmel-ámmal lemázoltam hát a rózsaszín háttért kék-fehér csíkokkal, éreztem azonban, hogy nem mozog jól a kezem, elkezdtem nyűgösködni, a határidő viszont szorított. Bizonyára maga is került már ilyen helyzetbe. Mit mond? Most is ilyen helyzetben van? Őszintén sajnálom. Akkor hát megérti kínjaimat.

Mázolgattam a kék és fehér csíkokat a rózsaszín felületen, közben éreztem, hogy ellaposult a festmény, haragosan és hangosan töprengtem felette, végül kijelentettem, hogy élő modell nélkül nem lehet igazán ízléses képet festeni. Esztétikai tépelődéseimmel csupán időt akartam nyerni, a Fehérhajú Szabadkőműves azonban nem engedett ki a szorításából. Másnapra elébem rendelte Margitkát.

Nyilván maga is ismeri a mondást, hogy a baj nem jár egyedül, vagy hogy az egyik baj vonzza a másikat. Velem is ez történt. Margitkát ugyanis régről ismerem. Még végzős főiskolás koromban tűnt fel az életemben, meztelenül modellt állt a diplomamunkánkhoz, szép volt hosszú szőke hajjal és pucéran, tulajdonképpen ő volt a legszebb modell a koszos műteremben, és messzemenőleg ő volt a legbutább is. Természetesen mindannyian megpróbáltuk becserkészni, én is kétszer elhívtam moziba, eljött velem, először egy vadnyugati filmet néztünk meg, amikor ő az indiánokat cigányoknak vélte, később valahogyan feleszmélt, és szlávos beütéssel indiánacoknak nevezte őket, másodjára a *Grand Prix* című autós filmre vittem el, akkor már megsimogattam a combjait, ő pedig lelkesen dicsérte a „Grandpriksz” című filmet, így szó szerint. Én sem mozgok otthonosan a világnyelvekben, mégis megpróbáltam megmagyarázni neki, hogy ez „grandpri”-nek ejtendő. Hiába. Azt hiszem, ez is közrejátszott abban, hogy kiábrándultam az aktfestésből és a nőkből, sajnos csak rövid időszakokra, és diplomálás után Csontváry példáját követve elmentem Mosztárba, többször lefestettem a szép ívű török hidat, már majdnem a tökéletességig jutottam, amikor martalóc szabadcsapatok ripityára lőtték, és engem is szétlőttek volna, ha el nem pucolok Magyarországra. Itt mély lélegzetet vettem, úgy éreztem, hogy otthonra találtam, a Fehérhajú Szabadkőműves befogadott budai villájába, megfizette a tehetségemet, minden jól alakult, erre most a nyakamba szakadt ez a nyavalyás Valentin-nap és ráadásul Margitka. Időközben megtudtam, hogy Valentin még az epilepsziások védőszentje is... Mi közöm nekem az epilepsziásokhoz?

Természetesen összeölelkeztünk Margitkával régi ismerősökként, elcsodálkoztunk kicsiny világunk hatalmas véletlenjein, ame-

lyek összehozták a régi ismerősöket, és közben az is kiderült, hogy az öreg szabadkőművest érzékeny szálak fűzik a Délvidékhez, ük-ajja Törökbecsén volt hentes és mészáros, ebből kifolyólag megkülönböztetett figyelemmel istápolja a balkáni magyar menekülteket, engem is főleg ezért fogadott a házába, és Margitkát már másfél évvel ezelőtt felkarolta, kibérelt neki egy kis boltot a belvárosban, ahol Margitka szabadkőműves jelvényeket és egyéb bigyókat árúsít, begyűjtött annyi pénzt, amiből visszafizette a támogatást, és egy egész esztendőre előre kifizette egy garzonlakás albérletét Kispesten a Wekerletelepen egy csöndes házban, amely azóta valamelyest felhangosodott, mert egy cigány család költözött a szomszédságba, ettől megélénkült a forgalom és megemelkedett a hangerő a környéken, de egyelőre még elviselhető.

Margitka mindezt igen gyorsan elhadarta, azután kibújt a ruhájából, és meztelenül a díványra feküdt. Hát, hogy is mondjam... Az évek múltával nem sokat okosodott, a teste viszont eléggé meglötytyedt, fehéren szétfolyt az egyébként klasszicista stílusban kifaragott szép virágdiszes heverőn, kedvetlenül maszatolgattam a rózsaszín alapozású vásznon a kék és fehér csíkok között, Margitka a tapasztalt modell fegyelmezettségével nyújtózott hangos mozdulatlanságban, mert kényelmes fekvőhelyzetében folyton beszélt. Az emberi gonoszságról és lelketlenségről. Elmondta, hogy háromnegyed évvel ezelőtt kölcsönkért fél évre félmillió forintot egy becsületesnek látszó embertől. Erről írást is adott, a féléves határidő lejárt, neki apróbb anyagi gondjai támadtak, az egykor becsületesnek látszó ember viszont egyre pimaszabbul követelődzik. Egyáltalán nem veszi figyelembe mások átmeneti nehézségeit. Ecsetmártogatás közben megjegyeztem, hogy az életben előfordul ilyesmi, mármint hogy a hitelezők időnként visszakérik a pénzüket. Ezután reménykedve megkérdezte tőlem, hogy vannak-e esetleg olyan ismerőseim, akik hosszabb távra nélkülözni tudnának félmillió vagy inkább egymillió forintot. Megnyugtattam, hogy rengeteg ilyen barátom van, alig várják, hogy ismeretlen szőke nőknek meghatározatlan időre kölcsön adjanak több milliót is, mostanában azonban valamiért messze elke-

rülnek ezek a nagylelkű emberek. Már csak egy híres íróbarátom áll velem szóba, neki majd megemlítem a dolgot. Magára gondoltam, uram. Nincs véletlenül kidobni való egymilliója? Esetleg másfél. Micsoda? Mindössze ötezer forintja van? Tudtam, hogy mostanság gyalázatosan fizetik az írókat, de nem gondoltam, hogy ennyire. Az ügylet lebonyolítása ugyanis sürgetővé vált. Az éjjel sírva telefonált rám Margitka. Merényletet követtek el ellene. Reggel kinyitotta a jelvényes sufniját, és odabent nagy meglepetésére egy csuklyás férfit talált. Bizonyára a hátsó ajtót törte fel, így jutott be az üzletbe. Magas férfi volt, Margitka elmondása szerint kulturált beszédű, le-darált néhány sima illedelmes mondatot, azután egy gázpisztollyal Margitka arcába lőtt, elkészönt és kísértelt az utcára. Később jöttek a rendőrök, gyöngéden, udvariasan viselkedtek, mélységesen együtt-éreztek Margitkával, sokáig faggatták, mindent gondosan leírtak, de ettől Margitka megsebzett arcával még halálfélelemben él, és a segítségemet várja. Ez az átok Valentin-nap meg gyorsan közeledik. Mit kezdjek egy szétfolyó, elcsúfított arcú modellel?

Hogy mondja? Fessek két képet a Szeretetről és a Szerelemről? Az egyiket adjam Margitkának, és mondjam, hogy legalább félmilliót ér? Várjon, ezen gondolkodnom kell egy pillanatig... Talán nem is rossz ötlet. Maguk írók tele vannak ötletekkel és, elnézést a modortalanságért, alapjában véve sötét gazemberek. Egyetlen gesztussal halálra butítják az amúgy is buta embereket. Ennyi ésszel beléphet-ne a napi politikába, ezt már régebben is javasoltam, sokkal több pénzt keresne, mint az irományaival, vagy mint én a mázolvá-nyaimmal. És akkor segíthetne a megrettent nőkön ebben a gonosz világban. De azért köszönöm a tanácsot. Kétszeresen lepingálok azt a festményt. Ha kellőképpen felforrósítom magam, egymillió-s képet is meg tudok festeni. Margitka szétfolyó bájait majd feszesre szorítom, sebes arcát hamvasra lágyítom, a háttér meg adva van. Persze, kicsit nehéz lesz vevőt találni egy ilyen drága műalkotásra. Még hogy Valentin-nap! Szerelem és Szeretet, meg az epilepsziások! De ez már legyen Margitka gondja.

Gépiratból

Amarilla *avagy* Ámuldozó szemek

irodalmi forgatókönyv

1. kép: Tv-képernyő

Régi híradófelvételekről látszik a szép ívű fehér mosztári híd szétlövése (akár a címfeliratozás alatt is vetíthető), majd a szétrobbantott kötömbök későbbi kiemelése a Neretva folyóból, a magyar hídépítésszek szorgoskodása, a képsorok vetítésekor még nem látszanak a szereplők, a harmincéves Festő és az idős Vegyész-mérnök, csupán a hangjuk hallatszik.

VEGYÉSZMÉRNÖK Valamiért fölvettem kazettára az egész mosztári baromságot. Talán azért, mert erősen megromlott a látásom, többször meg akartam nézni az emberi hülyeség eme bizonyosságát. Szétlőni egy ilyen gyönyörű hidat...

FESTŐ A derék magyar utászok és hidászok majd ismét összetákolják. A mi embereink szorgalmasan dolgoznak, ha megfizetik őket.

VEGYÉSZMÉRNÖK Sőt akkor is, ha nem fizetik meg őket. Ma-gam is ezt tettem örök életemben.

FESTŐ Megfizettek. Mindig pénzes embernek ismertelek.

VEGYÉSZMÉRNÖK Az Elanitot még időben szabadalmaztattam.

Több mint ötven országban megvették. Ma is ebből csorog a pénz.

FESTŐ Ez az a csodálatos szigetelő kulimász?

VEGYÉSZMÉRNÖK Teherbíró vakoló és rögzítő-szigetelő ha-barcs. De van még rengeteg más találmányom is, melyekért ap-rópénzt fizettek.

FESTŐ Szigetelőhabarcs... Kár, hogy a mosztári építkezők nem tudtak róla. A lövöldözések idején hónapokig egy nedves pince salétromos falai mellett dekkoltam bugyogós muzulmán asszo-nyok és nyivákoló gyerekek között. Egyszer betört oda egy mar-

cona fickó géppisztollyal, és azt ordibálta, hogy lemészárol minden muzulmán disznót. Nem volt időm megmagyarázni neki, hogy én Vajdaságból eltévelyedett katolikus magyar vagyok, kiragadtam tehát a kezéből a géppisztolyt, és vagy tíz golyót a hasába eresztettem. Ronda látvány volt. Sokat gondoltam rád. A salétromos falak juttattak eszembe. Ti vegyészek puskaport csináltok a salétromból.

VEGYÉSZMÉRNÖK Kén és faszén hozzákeverésével.

FESTŐ Szaktársaid a híd környékén kiválóan keverték.

VEGYÉSZMÉRNÖK Én sohasem készítettem robbanóvegyületeket. Mindig az emberiség javát szolgáltam.

Néhány pillanatilag még látszanak a híd romjai a képernyőn, azután kifut a kazetta.

2. kép: Műteremben

Kezdetben csak a mosztári hídról készült festmények és egy mutogató kéz látszik. A képek a fal mellé támasztva állnak, az elsőkön még az épséges fehér híd látszik színes háttérrel, a további festményeken fogyatkoznak a színek, a két utolsó képen már csak vörössel megfestett romok vannak. A Festő magyaráz. Az első képre mutogat, a hídról egy félmeztelen férfi ugrik a folyóba.

FESTŐ Ekkor még állt a híd. Nyaranként barnára pácolódott fiúk ugráltak a hideg folyóba, és szigorú zsűri értékelte az ugrások szépségét. Az idő tájt egy koszovói albán gyerek volt a legjobb. Kétszer nyert bajnokságot. Harmadszor is ugrott, ezt festettem meg. Hibátlanul homorított a fiú, azaz majdnem hibátlanul. Roszszul csapódott be a vízbe, eltörött a gerince, holtan húzták ki egy gumicsónakkal. Ez már jelezte, hogy hamarosan bajok lesznek a gyönyörű kőhíddal.

VEGYÉSZMÉRNÖK Mi a fenét csináltál te Mosztárban? Amikor megismertelek, még Topolyán vagy Zentán voltál a művésztelepen és fűzfákat pingáltál.

Láthatóvá válik az egész műterem. A Festő és a szemüveges Vegyész a mosztári képeket szemléli. Valamivel távolabb tőlük fiatal lány festeget egy képet, amelyen galambok, bárányok, gyermekét szoptató anya látszik, a kép fölé nagybetűvel az van írva, hogy: BÉKE. A lány kedvetlenül dolgozik, feláll, a két férfi mögé megy, ő is a mosztári képeket nézi.

FESTŐ Csontváry nyomdokába akartam lépni. Ő is lefestette a hídát. Igaz, hogy belehalt, de halála után elismerték tehetségét. Én viszont életben maradtam. Ha jól emlékszem, valami festékrögzítőt kínálgattál nekünk a művész táborban.

VEGYÉSZMÉRNÖK Kevés sikerrel. A festők általában szegények és igénytelenek.

FESTŐ Én legalább megpróbálkoztam a híres híddal.

A Vegyész mérnök közelről szemléli a képek aláírásait.

VEGYÉSZMÉRNÖK Itt az áll, hogy Udvaros Péter. A Csontváry valahogy hangzatosabb.

FESTŐ Az Udvaros is hangzatos lesz.

VEGYÉSZMÉRNÖK Mikor?

FESTŐ Az Elanit mikor lett világmárka?

VEGYÉSZMÉRNÖK Harmincéves koromban.

FESTŐ Elég ostoba név.

VEGYÉSZMÉRNÖK Elek Antal nevét ismerik a szakmában. Az Elanitot becsülik.

FESTŐ Én most vagyok harmincéves.

VEGYÉSZMÉRNÖK Talán még viszed valamire.

A híd romjait ábrázoló festményekre mutat.

VEGYÉSZMÉRNÖK Ezek a romok miért ilyen egyszínű-vörösök?

FESTŐ Ezeket már a salétromos pincében festettem. Csak vörös festékem maradt. Az élmény azonban sokszínű volt.

A lány ecsetet tart a kezében, félénken megszólal mögöttük.

ILDIKÓ Nekem nagyon tetszenek a képek... Én sohasem fogok tudni ilyeneket festeni.

A Festő Vegyész mérnök barátjához fordul.

FESTŐ A hölgyben kit tisztelhetek?

VEGYÉSZMÉRNÖK Egy nagyon tehetséges festőnövendéket.

Székely Ildikónak hívják.

ILDIKÓ Nem vettek fel a főiskolára.

A Vegyész mérnök folytatja a bemutatást. A Festő felé int.

VEGYÉSZMÉRNÖK Az urat Udvaros Péternek hívják, bizonytalan egzisztenciájú délvidéki festőféle, aki most valahonnan a nagyvilágból jött ide. Valamikor a Tisza partján ismerkedtünk össze a fűzfák alatt. A későbbi éveket elkódorogta.

A Festő a lánynak magyarázkodik.

FESTŐ Ebből csak a Délvidék és a bizonytalan egzisztencia igaz. Nagyon céltudatosan mentem Mosztárba. Csontváry nyomán, de ott kitört a háború, erre céltudatosan elszöktem Olaszországba, és a régi magyar értelmiségiek útját követve megnéztem a képtárakat, azután elmentem Svájcba, Németországba, és befolyásos barátokra tettem szert. Kiállításaim voltak, elismerték a tehetségemet.

Innen még inkább ironikussá válik a két férfi beszélgetése, bár érződik, hogy régi barátokként kedvelik egymást.

VEGYÉSZMÉRNÖK Nevezd meg egy szponzort!

FESTŐ Kraszulyák Károly Frankfurtban.

VEGYÉSZMÉRNÖK A nevéből ítélve délvidéki magyar. Feltételezően striciként ügyködik Frankfurtban.

FESTŐ Komoly üzletember. Közvetítéssel foglalkozik egy fényes irodából. Amikor legutóbb találkoztam vele, éppen két repülőgépet adott el valahonnan Dél-Amerikából valahová az Arábiai-félszigetre. És festményeket is vásárolt tőlem.

VEGYÉSZMÉRNÖK A mosztári hidak megmaradtak.

FESTŐ Ezek nem eladók. Legfeljebb majd elajándékozom egyiket-másikat. A legjobb barátaimnak.

VEGYÉSZMÉRNÖK Tehát nálam fogsz lakni.

FESTŐ Ha van elég hely...

Továbbra is a festményeket szemlélik.

VEGYÉSZMÉRNÖK Egy zseniális festőnek mindig van hely nálam. Egyedül érzem magam mostanában. A fiam Amerikában tart előadásokat a korrózióról, a lányom három gyereket pátyolgat, ritkán látogatnak meg. Néha félek, hogy gonosz emberek betörnek hozzám megélhetési bűnözéstől vezérelve.

FESTŐ Itt? A belváros legbelsejében?

ILDIKÓ Tíz nappal ezelőtt a szomszéd utcában agyonverték egy öregasszonyt. A nyakláncáért és a karikagyűrűjéért.

FESTŐ Én majd védelmet nyújtok.

VEGYÉSZMÉRNÖK Egyszer szükségem lehet rá. Ildikó ritkán látogat hozzám, és igazából nem testőr-típus. És még kiforratlan festő. Sokat bajlódik a Békével.

FESTŐ A Békével?

Ildikó karon fogja a Festőt, készülő képéhez vezeti.

ILDIKÓ Így próbálom megfesteni.

A Festő nézegeti a készülő képet, rosszállóan csóválja a fejét.

FESTŐ Túlzsúfolt.

ILDIKÓ Elek doktor úr azt kívánta, hogy fessek bele galamboktól kezdve a szoptatós anyáig mindent.

A Vegyész mérnök kissé röstelkedve magyarázkodik a Festőnek.

VEGYÉSZMÉRNÖK Ifjúkoromban festő szerettem volna lenni.

De apám letiltott.

FESTŐ Igaza volt.

VEGYÉSZMÉRNÖK Így hát elvegyézkedtem az életemet. Ma már lenne időm festeni, de nem képeztem ki magam, és a látásom is megromlott. Ezért hívtam ide Ildikót, és feldobtam néhány fogalmat. Meggyőződése, hogy a fénykép és a film

feltalálása óta a festőművészet már képtelen tárgyi valóságot tükrözni. Szabadkézzel csak fogalmakat szabad megformálni. Úgy gondoltam, a „Békével” kellene kezdenünk. De vannak egyéb ötleteim is.

A Festő körülnéz a műteremben a vegyes minőségű félig kész és elkészült festmények között, udvariasan szól a lányhoz.

FESTŐ Ildikó, adna nekem fehér festéket, palettát és ecsetet?

A lány készségesen átnyújt mindent, a Festő saját képeihez sétál, az egyik kép fölé, amely a vörös hídromokat ábrázolja, nagy betűvel felírja, hogy: BÉKE. A romok aljára egy fehér galambot fest.

FESTŐ Tessék. Itt a Béke. Ha kívánjátok, odamázolok még egy cédrust Csontváry stílusában, esetleg egy fehér bárányt. Az is békés állat. De szerintem ennyi elegendő.

Mindhárman hosszasan nézegetik a kiegészített képet.

VEGYÉSZMÉRNÖK Azt hiszem, tökéletes. Maradjon csak a galamb. Nekem adod a festményt?

FESTŐ Természetesen. Legközelebb a Barátságot is megfesthetem. Kosztért, kvártélyért.

VEGYÉSZMÉRNÖK Én a Demokráciára gondoltam.

FESTŐ Ahhoz sok szín kell. A Demokrácia sokszínű.

VEGYÉSZMÉRNÖK Van itt egy festékesbolt a közelben.

FESTŐ Majd bevásárolok. Aztán megvédelek és szép képeket festek.

ILDIKÓ Eljöhetek néha megnézni, hogy hogyan dolgozik? Sokat tanulhatnék a következő felvételire.

FESTŐ Jöjjön, kedves. Segíthet is. A színrögzítők mázolásával. Az is Doktor Elek úr találmánya.

A Vegyészternőkhöz fordul.

FESTŐ Mostanság éppen mit találsz fel?

3. kép: Laboratóriumban

A műteremből mindhárman átsétálnak a vegyészeti laboratóriumba. A kísérletező asztalon a szokásos üvegedények, lombikok és műszerek láthatók. Elég nagy a rendetlenség.

FESTŐ Itt sohasem szokott semmi felrobbanni?

VEGYÉSZMÉRNÖK Néha egy-egy túlhevített üvegcső.

FESTŐ Mindegy. Megszoktam, hogy robbanások közepette alkok. Puskaporszagban.

VEGYÉSZMÉRNÖK Én sohasem csinállok puskaort.

A Festő az egyik öblös üvegedényben sötétzöld folyadékot vizsgál.

FESTŐ Ez a rondaság micsoda?

VEGYÉSZMÉRNÖK Gyorsan ható rozsdátlanítószer lesz belőle.

Most éppen ezen dolgozom.

FESTŐ Meg kellene szelídíteni a színét.

VEGYÉSZMÉRNÖK Még csak a kezdeti kísérleteknél tartok. Tudom, hogy mit akarok, de kissé nehézkesen haladok gyöngelátásom miatt. Szükségem lenne egy jó szemű asszisztensre.

FESTŐ Majd szerzek valahonnan. A délvidéki honfitársaim közül.

VEGYÉSZMÉRNÖK De ne legyen panaszkodós fajta. Kissé unom már a határon túli nyafogásokat.

FESTŐ Én még sohasem nyafogtam. És az ifjú vegyész sem lesz panaszkodós fajta. Bár itt elég bűdös van. Erre bárki panaszkodhatna.

ILDIKÓ Kinyitom az ablakot.

A lány kitárja az egyik ablakot, kihajol az utca fölé.

4. kép: Belvárosi utca felülről

Emberektől nyüzsgő sétálóutca, a fal mellett egy féllábú koldus sántikál, az utcán átvág egy elegáns öltözkű férfi fiatal lánnyal a karján, háta mögött egy zömök testőrrel. Egy pillanatra Ildikó feje látszik alulról az egyik régi bérház emeleti ablakából.

ILDIKÓ Képes Kálmán ismét a szokott időben megy ebédelni, jó dolog, ha az embernek saját éttermei vannak. Válogathat az ételekben.

Ildikó mellett az ablakban megjelenik a Festő és a Vegyész-mérnök feje is. Majd ismét az utca látszik.

FESTŐ Az a parádés férfiú a Képes Kálmán?

VEGYÉSZMÉRNÖK Korsós Kálmán a polgári neve. Valamikor olajügyletekben utazott, de mostanában áttért a vendéglátásra. Gyönyörű irodája van itt a közelben, és az egyik étterme sincs messze. Mindennap ott ebédel önköltségen.

FESTŐ A Korsós épp olyan jó, mint a Képes.

ILDIKÓ Kedveli a műalkotásokat. Főleg a klasszikus darabokat, de időnként élő festőtől is vásárol képeket. Tárlatokat rendez a vendéglőjében.

VEGYÉSZMÉRNÖK Majd bemutatlak neki egyszer. Hátha tehetséget szimatol benned.

Rövid időre a Festő töprengő arca látszik.

FESTŐ Kicsi ez a magyar üzleti világ. Kraszulyák Károly módos üzletember barátom mesélt nekem Frankfurtban egy művészpártoló gazdag pesti ismerőséről. Céges gazembernek nevezte az illetőt.

VEGYÉSZMÉRNÖK Ez lehetne éppen Képes Kálmán kocsmakirály, de lehet akárki más.

FESTŐ Majd megkérdezem tőle. Hamarosan ellátogat ide, vannak magyarországi érdekeltségei.

VEGYÉSZMÉRNÖK Repülőgépeket közvetít?

FESTŐ Azt hiszem, gőzkazánokat.

VEGYÉSZMÉRNÖK Az is robbanhat.

Az utcáról eltűnik Képes Kálmán, a féllábú koldus kerül közelképbe.

FESTŐ Az a nyomorék fickó valahogy nem illik ebbe a környezetbe.

VEGYÉSZMÉRNÖK Véletlenül tévedhetett ide. Általában a melékutcákban kéreget.

Rövid csönd a nyüzsgő utca felett. Azután a Festő meditálása az ablakból.

FESTŐ A Békét tehát megfestettük, jöhet a sokszínű Demokrácia. Hol van az a festékesbolt?

A Vegyész-mérnök kinyújtja a karját.

VEGYÉSZMÉRNÖK Arra feljebb megtalálod.

5. kép: Festékboltban

A tágas boltban a pult mögött középkorú kedves asszony, Zsuzsa áll, festékesdobozokat rak a Festő elé, aki gondosan vizsgálgatja a színeket. A sarokban egy régi fotelben hátradőlve fiatal lány alszik, rövid szoknyája majdnem a derekáig felcsúszik.

A Festő főleg a dobozokat nézi, időnként az alvó lányra pillant. A fejével arrafelé biccent, és megkérdezi a boltosnőt.

FESTŐ Otthonosan érzi magát. Bizonyára állandó vásárló.

ZSUZSA Amarilla? Éjszaka dolgozik, és néha nagyon elfárad.

Ilyenkor reggelenként hazafelé menet betér hozzám megpihenni.

FESTŐ Gyönyörű neve van. Szűzies, ősi magyar név.

ZSUZSA Felvett név. Egy faluból származunk. Ott még Ancsának hívták.

FESTŐ Hol strichel éjszakánként?

ZSUZSA Bárban dolgozik a Váci utcában. Egy fényes acélrúd körül forgolódik kihívó mozdulatokkal. Apró alsóneműben. Az utcáról is lehet látni, amúgy sejtelmesen. Amarilla tulajdonképpen vendégcsalogató. Később persze fogyaszt is a vendégekkel.

FESTŐ Nem csodálom, ha elfárad időnként.

ZSUZSA Rendes lány. Szerencsés természete van. Mindent gyorsan elfelejt.

FESTŐ A nevét is?

Zsuzsa az alvó lány felé fordul, a Festőnek magyaráz, majd rákiált a lányra.

ZSUZSA A nevét nem. Amarilla! Hány éves vagy?

A lány kinyitja a szemét, kábán válaszol.

AMARILLA Talán húsz... Nem emlékszem.

ZSUZSA Mit csináltál az éjszaka?

AMARILLA Nem tudom... Nem is akarom tudni.

Zsuzsa a Festőhöz fordul, Amarilla behunyja szemét, alszik tovább.

ZSUZSA Hát ilyen szerencsés természetű. Mindent elfelejt.

FESTŐ Boldog ember. Egyszer majd ráfestem egy képre. Kérem, rakja valami szatyorba ezeket a dobozokat.

A tulajdonosnő szatyorba rakja a festékesdobozokat, átadja, a Festő fizet.

ZSUZSA Köszönöm szépen. Jöjjön máskor is.

FESTŐ Eljövök. Szükségem van színes festékekre. Egyszer talán Amarillával is eltársalgok.

A Festő kimegy a boltból.

6. kép: Utcán

A Festő szűk belvárosi utcán lépked a dobozokkal teli szatyorral. Az egyik kapualjban a már korábban látott féllábú koldus nyújtogatja a kezét. Szakállas, középkorú férfi, a viszonylag néptelen mellékutcában eléggé reménytelenül kéreget.

KOLDUS Szánjon meg, uram.

FESTŐ Én is kegyelemkenyéren élek, uram.

Elmegy a koldus előtt, aki gorombán ráförmed.

KOLDUS Megtanulhatnál viselkedni, te hülye tahó! Adhatnál valamit a szegény embernek.

A Festő megáll, megfordul, visszamegy a koldushoz, fenyegetően kezd beszélni.

FESTŐ Idefigyeljen, uram. Én az utóbbi években igen csúnya helyeken jártam, ahol csúfos dolgok történtek. Ebből kifolyólag utálom az erőszakot. Ezért tehát adok magának...

Kotorászni kezd a szatyorban, elővesz egy festékes dobozt.

FESTŐ Halvány rózsaszín festék. Fesse be vele a haját és a szakállát. Színesen sikeresebben koldulhat.

A dobozzal orrbavágja a koldust, azután kezébe nyomja a festékdobozt, sarkon fordul, kényelmesen lépeget tovább. A Koldus lecsatolja álcázott féllábát, a festékesdobozt a Festő hátához vágja, majd felemelt mankóval utánarohan.

KOLDUS Szétcsapom a fejedet, te rohadt strici.

A Festő megfordul.

FESTŐ Nicsak, kinőtt a másik lába?

A Koldus lecsap a mankóval, a Festő egyik kezével elkapja a mankót, a másik kezével előbb gyomron, azután állon vágja a Koldust. A Koldus elterül a járdán, a Festő föléje hajol, a hasára dobja a mankót.

FESTŐ Mondtam, hogy csúnya helyeken jártam, és utálom az erőszakot. A jövőben ne kötözködjön velem, uram. Megértette, amit mondtam?

KOLDUS Megértettem.

A Festő felveszi a járdáról a rózsaszín dobozt, visszateszi szatyorba.

FESTŐ A halvány rózsaszín festéket elviszem. Szükségem lesz rá a Demokráciához.

7. kép: Műteremben

Előbb csak a készülő sokszínű festmény látszik, azután a dolgozó Festő, a mögötte álló Vegyész-mérnök és Ildikó, akik az utolsó ecsetvonásokat figyelik, majd az egész műterem.

Ismét a kép, amely sokszínűben szavazó meg ökölbe szorított kezeket ábrázol, háttérben ugyancsak sokszínű réttel. (A filmben más variáció is lehetséges.) A Festő a Vegyész-mérnökhöz fordul.

FESTŐ Megfelel?

VEGYÉSZ-MÉRNÖK Azt hiszem... igen.

ILDIKÓ Szerintem tökéletes.

A Festő akkurátusan, fehér betűkkel ráírja a festményre, hogy DEMOKRÁCIA. Közben magyaráz.

FESTŐ A demokráciába az égvilágon minden belefér. Az Ég is meg a Világ is. Ezen belül a Szabadság, a Munka, a Művészet, a Szendergő Ribanc, a Félábú Koldus, aki mankójával szét akarja csapni a fejemet, és a Szép Lányok. A legszebb most rákenheti a rögzítőt a Demokráciára, maradjon meg nekünk tartósan.

A Festő Ildikóra néz, a lány kissé zavarba jön.

ILDIKÓ Azonnal... Szeretem nézni magát munka közben. Sokat tanulok.

A Vegyész-mérnök közelről vizsgálgatja a képet.

VEGYÉSZ-MÉRNÖK Esetleg elhiszem, hogy tehetséges festő vagy. Már amennyire vastag szemüvegem mögül megítélhetem.

FESTŐ Szemüved az igazságot láttatja veled. Mellesleg a demokráciába a jó ebéd is beletartozik.

VEGYÉSZ-MÉRNÖK Meghívlak ebédre a Képes-tanyába, ha szig-nálod a festményt.

A Festő aláírja a képet.

FESTŐ Miért Képes és miért tanya?

VEGYÉSZ-MÉRNÖK Mert Képes Kálmán tulajdona. Többnyire ő is ott ebédel. Lehet, hogy bemutatlak neki.

FESTŐ Ildikót is magunkkal visszük.

Ildikó végignéz kopottas ruháján, szabadkozik.

ILDIKÓ A Képes-tanya előkelő étterem. Ebben a ruhában nem mehetek oda.

FESTŐ Ebben a ruhában fog odajönni, és én majd módjával udvarolni kezdek. Előtte pertut iszunk. Megpróbálok szerelmes lenni magába. Minden valamirevaló rajztanár ezt csinálja a tanítványaival.

A lány egyre zavartabban viselkedik, értetlenül néz a festőre.

ILDIKÓ Ezt nem mondja komolyan.

FESTŐ Komolyan mondtam, és komolyan gondolom. Ebéd előtt azonban rögzítse a Demokráciát.

Ismét látszik az egész műterem, a Festő kezét most, Ildikó a színrögzítőt keni a festményre. Mellette egy megterített kávéházi asztalt ábrázoló festmény látható.

8. kép: Képes-tanyában

Jól öltözött vendégek ebédelnek, beszélgetnek egy elegáns étteremben, az egyik asztalnál Képes Kálmán társalog a már az utcán látott fiatal lánnyal, a mellettük lévő asztalnál két tagbaszakadt testőr ül. Az egyik sarokban szerényebb öltözékben magányosan üldögél egy férfi, Palotás Gábor rendőrtiszt, aki a későbbi eseményekbe kapcsolódik be. A Festőék már túl vannak az ebéden, a Festő elégedetten emeli poharát a Vegyész-mérnök és Ildikó felé.

FESTŐ Kitűnő ez a hely, kitűnő konyhával. Képes Kálmán ért a szakácsművészethez. Meg a nőkhöz.

VEGYÉSZ-MÉRNÖK Főleg a számlázáshoz.

FESTŐ Kibírja ezt a szigetelőhabarcsod?

VEGYÉSZMÉRNÖK Egy-egy nagy mű születésekor.

FESTŐ Legközelebbi festményem címének azt javasolnám...

Hirtelen elhallgat, Képes Kálmán asztalánál kisebb tumultus keletkezik, egy férfi hevesen gesztikulálva magyaráz az üzletembernek.

FESTŐ Nagyszámlás úrnál mintha bajok lennének.

VEGYÉSZMÉRNÖK Az emberei majd elintézik a konfliktust.

A két testőr feláll, közrefogják és kituszkolják az étteremből a heveskedő embert. Képes Kálmán folytatja kedélyes beszélgetését. A Festő rosszállóan csóválja a fejét.

FESTŐ Szóval a következő képem címe az lehetne, hogy „Az erőszak ellen”.

VEGYÉSZMÉRNÖK Én a Barátságra gondoltam. A barátság olyan fogalom...

FESTŐ Előbb gyűrjük le az erőszakot. Azután jöhet a barátság.

A Vegyészmeérnök Képes Kálmán asztalát figyel, a testőrök visszatérnek helyükre.

VEGYÉSZMÉRNÖK Majd megbeszéljük. Most átmegyek egy pillanatra Kálmánhoz. Hátha megvigasztalhatom a kellemetlenség után.

A Festő is figyel a mosolygón enyelgő üzletembert.

FESTŐ Ráfér. Nagyon szenved szegény.

A Vegyészmeérnök feláll, átmegy Képes Kálmán asztalához, kezét fognak, a Vegyészmeérnök leül, beszélgetnek. A Festő bort tölt Ildikónak és magának, megfogja a poharát.

FESTŐ Akkor hát tegezödjünk.

Ildikó kissé félszegen emeli poharát, koccintanak, isznak, megcsókolják egymást.

ILDIKÓ Én csak...

FESTŐ Innentől kezdve szerelmes vagyok beléd. Ajánlom, hogy te is igyekezz.

ILDIKÓ Én csak azt szeretném, hogy továbbra is engedje meg...

FESTŐ Megengedem, amennyiben visszategezel. Sőt holnap este eljöhetsz velem a szenvedő délvidéki magyarok közé. Nem ilyen előkelő hely, mint ez, a társaság összetételét sem ismerem pontosan, de biztosan jól érezzük majd magunkat.

A Vegyészmeérnök visszatér az asztalhoz, fanyarul azt mondja:

VEGYÉSZMÉRNÖK Kálmán szeretne megismerkedni veled.

Olyasmit motyogtam neki, hogy európai hírv festő vagy.

FESTŐ Miért szerénykedsz? Nyugodtan mondhattál volna világhírűt is.

VEGYÉSZMÉRNÖK Hasznod lehet ebből az ismeretségből.

FESTŐ Illedelmesen fogok viselkedni.

A Festő Képes Kálmán asztalához megy, kezét fognak, leül. A civilbe öltözött rendőrtiszt figyel őköt. A testőrök is.

KÉPES KÁLMÁN Én nagyra becsülöm Doktor Elek Antalt.

FESTŐ Én is.

KÉPES KÁLMÁN Magát tehetséges festőnek tartja.

FESTŐ Igaza van.

Képes Kálmán körbemutat az étteremben.

KÉPES KÁLMÁN Időnként tárlatokat rendezek itt. Fontos emberek szoktak eljönni a megnyitóra. Szeretem és támogatom az igazi művészetet.

FESTŐ Mikor lesz a legközelebbi tárlat?

KÉPES KÁLMÁN Három hét múlva. Szederkényi Gyula legújabb sorozatát mutatjuk be. Bizonyára hallott már Szederkényiről.

FESTŐ Nagy tisztelője vagyok.

KÉPES KÁLMÁN Remek ötlete támadt. Festett egy sorozatot „Sapkák” címmel. Mindenféle nemzet és egyének sapkait megfestette. Az én kertészkalapomat is.

FESTŐ Kár, hogy ez nekem nem jutott eszembe.

KÉPES KÁLMÁN Jöjjön el a kiállításra.

FESTŐ Ha meghívnak...

KÉPES KÁLMÁN Kap meghívót. A szakértőim pedig megnézik a maga festményeit. Esetleg a következő tárlatra.

Képes Kálmán érezteti, hogy befejezte a beszélgetést, a Festő feláll, búcsúzkodnak.

FESTŐ Örültem a szerencsének.

KÉPES KÁLMÁN Magam is.

A Festő elindul, azután megtorpan.

FESTŐ Nem ismer véletlenül egy Kraszulyák nevű üzletembert? Nemrégén Frankfurtban találkoztam vele. Vásárolt tőlem néhány képet, megígérte, hogy egyszer elvisz egy játékkaszinóba. Közben megemlítette, hogy van egy kedves budapesti üzlettársa, aki támogatja a művészetet.

KÉPES KÁLMÁN Mióta ismeri ezt a ...Kraszulyákot?

FESTŐ Elég régi barátom.

KÉPES KÁLMÁN Valamikor nekem is a barátom volt. Meghívom a tárlatra. Aztán majd kiderül...

FESTŐ A sapkák alatt?

KÉPES KÁLMÁN A sapkák alatt.

A Festő visszaballag az asztalához, ahol a Vegyész-mérnök a számlát rendezi.

9. kép: Műteremben

Az „Erőszak ellen” című kép: egy kettétört fehér mankó telemázolva virágokkal. A Vegyész-mérnök kissé kedvetlenül áll a kép előtt.

VEGYÉSZMÉRNÖK Hát... hogy is mondjam... Kicsit mintha morbid lenne.

A Festő kissé távolabb tüsténkedik, képkereteket illeszt össze.

FESTŐ Nevezzük inkább áttételesnek. Néha a legegyszerűbb motívumok hordozzák a legösszetettebb monдалót.

VEGYÉSZMÉRNÖK A túl egyszerűek is?

FESTŐ Az igazi műalkotások sohasem túl egyszerűek. Csak egyszerűek és hatásosak. Mint a puskaapor. Egyszer megmutathatnád, hogy hogyan készül a puskaapor.

VEGYÉSZMÉRNÖK Miért érdekel?

FESTŐ Szeretem nézni a nagy művek születését.

A Vegyész-mérnök még mindig a festményt szemléli, nem egészen érthető, hogy mire vonatkozóan válaszol.

VEGYÉSZMÉRNÖK Rendben van. De a következő kép a Barátság legyen. Majd adok néhány ötletet.

FESTŐ Ma este én is begyűjtök néhányat. Elmegyek régi barátaim közé némi honvágyat meríteni.

VEGYÉSZMÉRNÖK Pazaver sörözőjébe?

FESTŐ Igen.

VEGYÉSZMÉRNÖK Szenvelgő honfitársaid még mindig ott gyülekeznek?

FESTŐ Bizonyára. Egy évvel ezelőtt még ott voltak.

VEGYÉSZMÉRNÖK Ildikó azt mondta, őt is magaddal akarod vinni.

FESTŐ Szerelmes vagyok belé. És ő sem idegenkedik tőlem.

VEGYÉSZMÉRNÖK Vigyázz rá. Rendes lány.

FESTŐ Tudom.

10. kép: Söröző

Tágas, átlagos söröző fapadokkal és asztalokkal. Elég sok vendéggel, egymáshoz közel összetolt asztaloknál két nagyobb csoport ül, vajdasági magyarok, illetve kosovói albánok, a magyarok asztalánál nők is vannak, az albánoknál csak férfiak. A magyarok közül többen fölugranak, felkiáltanak, a sörözőbe Ildikóval belépő Festőt üdvözlők, Pazaver, a tulajdonos a Festőhöz siet, kezet ráznak.

PAZAYER Hallottuk, hogy végleg Pestre költöztél. Nagyon örülök...

A Festő körülnéz a sörözőben, a fejét forgatva mondja.

FESTŐ Majd kiderül, hogy meddig tart ez a végleg... Úgy látom, jól megy a bolt.

PAZAYER Nem panaszkodhatom.

A vajdasági asztaltársaságból kiabálnak feléjük. Leghangosabb Halász Géza újságíró.

HALÁSZ Gyertek már ide! Hagyjátok a fenébe azt a vérszopó Pazayert.

A Festő még a tulajdonossal beszélget.

FESTŐ Megint emelted az árakat? Odaát is folyton ezt csináltad.

PAZAYER Itt is van infláció.

FESTŐ Nekünk a sör mellé burekot küldjél, kerül, amibe kerül. Képzeld, a menyasszonyom azt sem tudja, hogy mi az a burek. Elképesztő, hogy a Balkánon túl mennyire műveletlenek az emberek.

Ildikóval a vajdaságiakhoz mennek, a Festőt lármásan üdvözlők, ölelgetések, kézrázások. A hangzavar lassan elül. Bemutató.

FESTŐ Ez itt Ildikó, a menyasszonyom. Ez pedig Géza, Gyuri, Lajos, Mari... No mindegy, majd összeismerkedtek. Újságírók, fotóművészek, tanárok, költők, és egyéb lecsúszott értelmiségiek. Nekünk való társaság.

Leülnek az asztalhoz, Ildikó kisse félszegen viselkedik, de az egyik nő mindjárt szóba elegyedik vele. Szófoszlányok hallatszanak:

Te is a festészetet... Mindjárt gondoltam, amikor...

A Festő a férfiakkal beszélget.

HALÁSZ A legjobbkor érkeztél. Fogytán a vagyonunk. Legfeljebb még egy körre futja.

FESTŐ Ez kevés lesz a honvágy felélesztéséhez.

HALÁSZ Én is attól tartok.

LAJOS Biztosan megint gazdagon jöttél Németországból.

FESTŐ Persze. Felmérhetetlen értékű képekkel. Én magam festetem őket.

HALÁSZ Erre Pazayer bajosan fog hitelezni.

FESTŐ Burekra még telik.

Megjelenik Pazayer két korsó sörrel és két tányérral, melyeken egy-egy burekszelet van. A Festő és Ildikó elé csúsztatja a korsókat és tányérokat. A Festő Ildikónak magyaráz.

FESTŐ Ez a túrós burek. Kóstold meg.

Ildikó eszik a burekból, elismerően felnéz a mögöttük álló Pazaverre.

ILDIKÓ Finom.

A Festő is enni kezd és tovább beszél.

FESTŐ Meghiszem azt. Legközelebb majd kipróbálsz a húsos változatot is.

PAZAYER Azt már nem csináljuk.

A Festő csodálkozva néz rá.

FESTŐ Miért?

PAZAYER Nincs iránta kereslet. A nyugati turisták nehéznek és egészségtelennek tartják.

FESTŐ Sohasem voltam jó véleménnyel a fejlett Nyugat ízlésvilágáról.

PAZAYER A káposztás és főleg a spenótos burekot vásárolják.

A Festő elképedve néz a tulajra, majdnem a torkán akad a falat.

FESTŐ Spenótos?

PAZAYER Igen.

FESTŐ Úristen! Micsoda dekadencia!

Pazaver széttárja karjait.

PAZAVER Nekem is ez a véleményem, de hát a kereslet... Bocsánat.

A sörözőbe lép a már a Képes-tanyában látott civil ruhás rendőrtiszt, Pazaver hozzásíet, leülteti az egyik asztalhoz.

GYURI Már megint itt van ez a nyomozó. Remélem, nem miatunk látogat ide.

HALÁSZ Talán a te rossz verseid miatt. De azt hiszem, inkább az albánok miatt.

Halász a másik nagyobb társaság felé int.

FESTŐ Koszovóiak?

HALÁSZ És macedóniaiak.

FESTŐ Biztosan a függetlenségüket vívják ki.

HALÁSZ Rendes fiúk. Nemigen közösködnek másokkal, velünk azonban nagyon összebarátkoztak. Néha összetoljuk az asztalainkat. Nekik persze sokkal több pénzük van, mint nekünk.

FESTŐ Honnan?

HALÁSZ Ha tudnám, talán megírnám valamelyik újságba. De nem biztos. Tulajdonképpen jó helyre küldik a pénzt. Oda, ahol nem csak beszélnek a függetlenségről.

A Festő alaposan szemrevételezi az albánokat (kettő közülük majd később is föltűnik, más körülmények között). Az albánok asztalánál észreveszi Zavarkó Sándort.

FESTŐ Hiszen az ott Zavarkó Sanyi.

HALÁSZ Mostanában az albánokkal dolgozik. Ne kérdezd, hogy mit.

Zavarkó a vajdaságiak felé néz, a Festő int neki, Zavarkó feláll, elindul az asztalukhoz. Közben látszik, hogy Pazaver leül a rendőrtiszt asztalához. Zavarkó kezét fog a Festővel, leül mellé.

FESTŐ Azt hittem, még börtönben penészedsz.

Zavarkó nevetve legyint.

ZAVARKÓ Az csak egy kis botlás volt az autókölcsönzéssel.

FESTŐ Lopással.

ZAVARKÓ Gyorsan lerendeztük.

FESTŐ Ha jól tudom, te vegyész vagy.

ZAVARKÓ Vegyésztechnikumot végeztem. De csináltam már sok mindent életemben. Kutyákat idomítottam, nyakkendőket árultam, kéményeket pucoltam...

FESTŐ Én vegyési állást ajánlok. Az egyik öreg vegyész barátomnak kellene segítened kikavarni valami rozsdátlanító vagy korróziót megelőző kulimászt. Világhírű találmány lesz.

Zavarkó elgondolkodik, a többiek gúnyosan néznek rá, ő az albánok felé mutat.

ZAVARKÓ Azemnek még el kell végeznem egy munkát...

HALÁSZ Kokain? Géppisztoly?

ZAVARKÓ Tisztességes üzleti munka. Amint elintézem, jelentkezem az öreg vegyésznel.

FESTŐ Igyekezz. Megpróbálom fenntartani a helyet. De ha csak egyetlen vízespohár hiányozni fog vagy egyetlen lombik összetörik, saját kezűleg töröm le a derekadat.

A tulajdonos lép a Festő mögé, halkán szól hozzá.

PAZAVER Palotás nyomozó úr szeretne pár szót váltani veled.

FESTŐ Velem? Miért nem Zavarkóval?

PAZAVER Veled szeretne beszélni.

FESTŐ Unom már, hogy itt Pesten fontoskodó emberek minduntalan az asztalukhoz citálnak.

Halász jóindulatúan közbeszól.

HALÁSZ Úgy hallottam, komoly befolyása van az idegenrendészetnél. Ajánlatos jobban lenni vele.

A Festő kelleetlenül átme gy a rendőrtiszt asztalához, a nyomozó feláll, udvariasan bemutatkozik.

PALOTÁS Palotás Gábor vagyok.

FESTŐ Tudom. Nyomozótiszt.

Leülnek, a Festő rosszkedvűen várja a rendőr kérdéseit.

PALOTÁS Ismerem az öreg vegyészt, rendes ember. Maga felől is érdeklődtem. Láttam, hogy a Képes-tanyában beszélgetett Kálmán királlyal.

FESTŐ A festőművészet mélységeit elemeztük.

PALOTÁS Magát kedvelik a gazdag emberek. Németországban Kraszulyák úr karolta fel...

FESTŐ Gyermekkori ismerősöm. Frankfurtban tényleg segített rajtam.

PALOTÁS Beszélgettek néha Képes Kálmán királyról?

FESTŐ Vele is a festészetről fecsegetem. Egyszer említett egy budapesti vállalkozót, akit sötét gazembernek nevezett, de az nem biztos, hogy Képes Kálmán.

Palotás keservesen felsóhajt, hátradől, közben bejön egy jól öltözött idősebb ember egy kuvasszal, a vajdaságiak melletti asztalhoz ül, a kutya a lábához heveredik, a társaság a háttérben a kuvasz szépségét és szelídségét dicséri, csak szófoszlányok hallatszanak. Palotás elkeseredetten morfondírozik.

PALOTÁS Sok bajunk van ezekkel az újjgazdagokkal. Civakodnak, fenyegetik egymást. Képes Kálmán egyre több fenyegető levelet kap. És nemsokára még ez a Kraszulyák is Pestre jön.

FESTŐ Ó biztosan nem küld senkinek fenyegető leveleket. Örülök, hogy eljön Pestre. Legalább megnézi újabb remekműveimet.

PALOTÁS Hát... köszönöm, hogy megpróbált segíteni.

A rendőrtiszt kezét nyújt, a Festő feláll, a nyomozó hangosan elmélázik. A háttérben a vajdaságiak egyre lármásabbak a kuvasz körül.

PALOTÁS Valamikor a belváros békés, nyugodt hely volt. Ma már ott sincs béke. Nemrégén agyonverték egy öregasszonyt, tegnap meg gázzal lefújtak egy bélyegárust. Persze szemtanú sehol. Ilyenkor még az a féllábú koldus is eltűnik, aki egyébként folyton arra kéreget.

FESTŐ Ismerem az illetőt. Időnként kinő a másik lába is.

A rendőrtiszt őszinte elképedéssel néz rá.

PALOTÁS Micsoda? Nekem erről nem szóltak az embereim.

A Festő visszamegy a társaságához, ahol Zavarkó vitatkozik a kutyas öregúrral.

ZAVARKÓ Higgyen nekem, uram. Én értek az ebekhez. A kuvasz gyönyörű és okos állat. Gyorsan tanul, de gyorsan is felejt. Éppen ezért a kuvasz a legboldogabb kutya a világon. Mert elfelejti az idomítás gyötrelmeit.

ÖREGÚR Az én Alexem nem feledékeny. Például... például két évvel ezelőtt ráparancsoltam, hogy ne ugasson. Hogy ne zavarja a szomszédokat. Azóta el sem vakkantotta magát.

ZAVARKÓ Engem egyből megugatna.

ÖREGÚR Nem igaz!

ZAVARKÓ Fogadjunk!

ÖREGÚR Miben?

ZAVARKÓ Ha Alex megugat, a következő kört maga fizeti az egész asztalnak.

ÖREGÚR Rendben. Ellenkező esetben viszont maga tisztelettel bocsánatot kér tőlem és Alextől.

ZAVARKÓ Természetesen.

Zavarkó a fekvő kuvaszhoz megy, leguggol a kutyaához, morog valamit. A kuvasz az arcába ugat. Nagy derűltség az asztalnál, Pazaver is hangosan nevet.

PAZAYER Ugyanazt?

Többen visszakibálnak:

Ugyanazt!

Az öregember szemrehányóan korholja a kutyát.

ÖREGÚR Szégyelld magad, Alex. Költségekre vertél. Ezentúl még legalább három évig nem ugathatsz. Érted?

ZAVARKÓ Engem ismét meg fog ugatni.

ÖREGÚR Nem!

ZAVARKÓ Még egy kör?

ÖREGÚR Lehet.

A tulaj és a pincérek hozzák az italokat.

PAZAYER Íme az első kör.

Az öregúr továbbra is a kutyát okítja.

ÖREGÚR Idefigyelj, Alex! Ha megint ugatni merészelsz, holnap ivartalanítalak és női nevet kapsz. Amál, Ancsa vagy ilyesmi.

FESTŐ Amarilla.

ÖREGÚR Amarilla? Ilyen hülye nevet soha sem hallottam.

FESTŐ Így hívják a legfeledékenyebb magyar táncosnőt.

ZAVARKÓ Akkor hát lássunk hozzá.

Ismét leguggol a kutya elé, motyorász, a kuvasz felugrik, dühösebben ráugat, mint az imént. Az asztalnál óriási derűtség, bravózás, dicsérik Zavarkót. Az öregúr dühösen mered a kutyájára.

ÖREGÚR Holnaptól Amarilla a neved.

11. kép: Váci utca (éjszaka)

A Festő és Ildikó átölelkezve sétál haza, időnként a kirakatokra pillantanak.

ILDIKÓ Kellemesen éreztem magam. Jó kedélyű földijeid vannak.

FESTŐ Amarilla feldobta őket.

ILDIKÓ Az Öregembert sajnálom. Sokba kerültünk neki.

FESTŐ Van miből fizetnie. Azt mesélik róla, hogy többszörös milliomos.

ILDIKÓ Tényleg ivartalanítja a kuvaszt?

FESTŐ Gazdag emberek sok mindent megtehetnek.

Ildikó megáll az egyik kirakatnál, lehalkítja hangját, kissé zavartan beszél.

ILDIKÓ Kétszer is úgy mutattál be, mint a menyasszonyodat.

FESTŐ A menyasszonyom vagy. A formalitásokat majd később elintézzük.

Tovább sétálnak. Az utcán viszonylag kevés a járókelő, német, angol beszéd hallatszik.

ILDIKÓ Mihez kezdesz egy szerény tehetségű lánnyal?

FESTŐ Indulásnak elég lesz kettőnknek is az én határtalan tehetségem. Aztán majd te is felfejlődsz.

ILDIKÓ Igyekszem tanulni tőled.

Egy bár előtt megtorpannak, a vastag matt üveg mögött egy csábosan vonagló nő sziluettje látszik.

FESTŐ Ő az igazi Amarilla. A híres feledékeny táncosnő.

ILDIKÓ Ismered?

FESTŐ Régóta. És egészen közelről. Igaz, mindig alszik, amikor találkozunk.

ILDIKÓ Nem értem.

FESTŐ Egy fotelben alszik a festékboltban, én meg gyönyörködöm benne, miközben vásárolok.

ILDIKÓ Azt hittem...

FESTŐ Senkivel sem csálnám meg a menyasszonyomat. Kizárólag vele bújok ágyba. Ma éjszaka is.

Ildikó riadtan néz a Festőre, az üveg mögött továbbra is látszanak a csábos női mozdulatok.

ILDIKÓ Nem jöhetsz fel hozzám. A szüleim...

FESTŐ Te jössz fel én hozzám.

ILDIKÓ Ez lehetetlen!

A Festő hosszasan figyel a sejtelmes erotikus táncot.

FESTŐ Kár. Ez esetben kénytelen leszek bemenni ebbe a csehóba és beleszeretni Amarillába.

ILDIKÓ Antal bácsi, vagyis Elek doktor apám régi barátja.

FESTŐ Nekem is régi barátom.

A lány is hosszasan figyeli az üveg mögötti jelenetet, a járókelők közömbösen mennek el mögöttük, a bár ajtajában egyenruhás őr áll, biztatóan mosolyog rájuk.

ILDIKÓ Évek óta kódorogsz a világban. Meddig akarsz Budapesten maradni?

FESTŐ Még rengeteg magasztos fogalmat és gondolatot kell vásonra pingálnom. Eltarthat akár száz évig is.

12. kép: Szobában

A Festő és Ildikó meztelenül ágyba bújnak. Ildikó eloltja a villanyt.

FESTŐ Előbb-utóbb a Szerelmet is meg fogom festeni.

13. kép: Képes-tanyában

Közvetlenül tárlatmegnyitó után. Az étterem falain képek, mindegyik festmény sapkát ábrázol nevekkal megjelölve, hogy kié a sapka, milyen eredetű, a svájci sapkától kezdve az orosz usankán keresztül a finn kucsmáig. Jól öltözött férfiak és nők sétálgatnak a képek előtt, halkán beszélgetnek, a pincérek tálcákon italokat kínálnak. A látogatók között Képes Kálmán mosolyogva sétál, sokakat üdvözlöl, egy pillanatra felbukkan Palotás Gábor nyomozó is. A Festő mindennapi öltözkézésében kéri a vasalt társaságból, hozzá hasonló hanyag szerelésben csupán még egy fiatalember ödöng a teremben. Mint később kiderül, ő a Karikaturista. A Festő Kraszulyák Károllyal beszélget.

FESTŐ Meddig maradsz?

KRASZULYÁK Egy-két hétig. Attól függ. Ma délelőtt érkeztem Frankfurtból. Utána kell néznom a dolgaimnak.

Pohárral a kezükben sétálgatnak, szemlélgetik a képeket.

FESTŐ Jó helyen kezded. Sapkák alatt.

KRASZULYÁK A sapkák nem érdekelnék. Ezzel a tetűvel kell elintéznom valamit. Gyors munka lesz.

FESTŐ Ha Képes Kálmánra célzol, ajánlom, hogy válogasd meg a szavaidat. Lehet, hogy ő lesz a budapesti mecénásom.

KRASZULYÁK Frankfurtban én támogattalak. Úgy látszik, azóta meredeken süllyedsz lefelé. Gyere inkább vissza.

FESTŐ Ide jöttem vissza. Vagy legalábbis majdnem vissza. Remekműveket festek, szerelmes vagyok, eddig csak egyszer próbálták szétcsapni a fejemet. Koldus, mankóval.

KRASZULYÁK Remek helyre kerültél. De azért a jövő héten majd megnézem legújabb remekműveidet. Azután elviszlek valamelyik játékkaszinóba. Régóta ígéretem. Most tényleg elviszlek.

Kraszulyák forgolódik, Képes Kálmánt keresi, aki a terem közepén cseveg ismerőseivel.

KRASZULYÁK Ha dühös vagyok, mindig elmegyek rulettenni. Kis tételekben játszom, néha nyerek, néha veszítek.

FESTŐ Én még sohasem jártam ilyen bűnös helyeken.

KRASZULYÁK Itt az ideje, hogy elkezdj bűnözni. Ehhez persze fel kell öltöznöd. És most elmegyek feldühödni.

Kraszulyák Képes Kálmánhoz sétál, a Festő fél szemmel állandóan figyeli, bár úgy tesz, mintha a képeket nézegetné. Mellésodródik a hanyag öltözetű fiatalember. Megszólítja.

KARIKATURISTA Nekem itt sohasem lesz kiállításom.

A Festő végignézi rajta.

FESTŐ Te is festő vagy?

KARIKATURISTA Meg alighanem te is. Mindketten kilógunk ebből a feszesen öltözött társaságból.

FESTŐ A meghívón nem írta, hogy kötelező a fehér ing, nyakkendő és a sötét öltöny.

Az egyik pincér tálcát nyújt feléjük. Talpas poharakba töltött különböző színű koktélokkal. A Festő egy sötétzöld koktélt emel le, a Karikaturista követi példáját.

KARIKATURISTA Ez vajon micsoda?

FESTŐ Szerintem rozsdátlanító folyadék. Nemrégén láttam ilyen-
mit egy lombikban.

*Belekóstolnak az italba, a Festő közben tovább figyelí Kraszulyák Károlyt,
aki egyre hevesebben vitatkozik Képes Kálmánnal. Palotás Gábor is figyelí
az üzletemberek veszekedését.*

KARIKATURISTA Alapjában véve nem rossz ez a rozsdátlanító,
de azért örülök, hogy nem lesz itt sohasem kiállításom. Miféle tár-
lat az, ahová csak meghívóval lehet belépni, és ahol ilyen gyanús
színű lötytyöket szolgálnak fel.

FESTŐ Jófajta ital. Még ha tényleg rozsdátlanít is...

KARIKATURISTA Én az egyértelmű italokat szeretem. Sört,
bort, pálinkát... Egy sörözőben például szívesen kiállítanék, de
mostanában nem kapkodnak értem.

FESTŐ Miket festesz?

KARIKATURISTA Rajzolok. Szellemes, vicces karikatúrákat.
A vezérmotívum mindegyiken az ámuldozó szemek.

FESTŐ Ez valóban nagyon vicces lehet.

KARIKATURISTA A világ vicces, amire rácsodálkoznak.

A Festő még mindig Kraszulyák Károlyékat figyelí, szórakozottan mondja.

FESTŐ Van itt a közelben egy szolid söröző. Tulajdonosa Pazaver
Sándor, régi barátom.

KARIKATURISTA Jártam egyszer a Pazaver sörözőben. Nem
rossz hely, csak kissé hangos. Valami balkáni tahók óbégattak akkor.

FESTŐ Mostanában albán hazafiak és sírva vigadó vajdasági ma-
gyarok járnak oda. Persze nyugati turisták is. Én általában szom-
baton este vagyok ott. Ha nincs okosabb dolgod, nézzél be, hoz-
zál a karikatúráidból. Hátha szót tudunk érteni Pazaver Sanyival.

KARIKATURISTA Ott leszek szombaton. Egyébként Mracskó
Árpád a nevem. Ha érdekel.

FESTŐ Érdekel. Engem Udvaros Péternek hívnak.

KARIKATURISTA Okvetlenül elviszem az ámuldozó szemeket.

*A terem közepén Kraszulyák Károly vérvörös arccal sarkon fordul, sietve
jön a Festő felé, mögötte Képes Kálmán egyik testőre lépked. Kraszulyák
megáll a Festő előtt.*

FESTŐ Úgy látom, bejött a kaszinó.

KRASZULYÁK Be. Előtte majd megnézem legújabb remekeidet.

Hátrafordul a testőrhöz.

KRASZULYÁK Menj vissza a gazdádhoz, és biztosítsd, hogy töb-
bé nem fog látni a szemétdombjain. Útálom a szemét bűzét.

*Kraszulyák Károly kisiet az étteremből, a testőr már csak a szemével követi.
Amikor becsukódik az ajtó, a Festőhöz fordul.*

TESTŐR Alkalomadtán szakértőink majd megnézik a festményeit.
Jó volna azonban, ha megválogatná a barátait.

FESTŐ Én csak szelíd széplelekkel barátkozom, és kizárólag a
művészetekről társalgok velük.

A testőr elmegy mellőlük, a Karikaturista hüledezve néz utána.

KARIKATURISTA Ez a vállas fiú énám célzott talán?

FESTŐ Nem hiszem. Inkább elegánsabb öltözkű urakra.

Ismét a pincér jön a tálcával.

KARIKATURISTA Megnyugodtam. Rozsdátlanítsuk még egy
kicsit magunkat, eme süvegek alatt.

Üres poharaikat visszateszik a tálcára, újabb adag zöld koktélt vesznek le.

14. kép: Laboratóriumban

*A munkaasztalon csipetnyi puskapor látható, kis láng közeledik hozzá,
a puskapor sisteregve felrobban. A Festő és a Vegyészmérnök a robbantás
helyét nézik.*

VEGYÉSZMÉRNÖK Nos, megmutattam, hogy hogyan készül a
puskapor, és miket művelhet kis mennyiségben is.

FESTŐ Én láttam, hogy miket művel nagy mennyiségben. Ezért érdekelt az elkészítési módja. Zseniálisan egyszerű alkotás. Bár sohase találták volna fel.

VEGYÉSZMÉRNÖK Most már visszatérhetsz a saját zseniális alkotásodhoz. A „Barátságra” ferd meg rá a kézfogást.

A Festő a nyitott ablakhoz megy, az utca fölé hajol. Az utcán ismét átsétál Képes Kálmán a fiatal lánnyal és a testőrével. Ildikó jön velük szembe, a Vegyész mérnök lakása felé siet.

FESTŐ Köz helyszerű. Szerintem untig elég a két egymás felé hajló emberi fej. Egy vidám és egy szomorú.

VEGYÉSZMÉRNÖK Ragaszkodom a kézfogáshoz.

A Festő eljön az ablaktól, elmélázva mondja.

FESTŐ A következő kép a Gazdagságot fogja ábrázolni.

VEGYÉSZMÉRNÖK Miért éppen a gazdagságot?

FESTŐ Az is szép lehet olykor.

VEGYÉSZMÉRNÖK Előbb a kézfogást akarom látni.

A Festő átmegy a műterembe, menet közben sóhajtozik.

FESTŐ Legyen. A kézfogáshoz még van nyersanyagom. De azután újabb színes festékeket kell vennem.

VEGYÉSZMÉRNÖK Ez belefér a saját gazdagságomba.

15. kép: Műteremben

A Festő kézbe veszi az ecsetet és a palettát, a Barátság című képhez megy, hogy ráfesse a kézfogást. Ildikó belép a másik ajtón, mosolyog, látszik rajta, boldog, hogy találkozhat a Festővel.

ILDIKÓ Ismét találkoztam Képes Kálmánnal.

FESTŐ Említetted neki, hogy sorra gyártom a szebbnél szebb festményeket?

ILDIKÓ Még köszönni sem merek neki.

A festő keveri a festékeket, Ildikó figyel.

FESTŐ A festészet mellett a bátorságot is meg kell tanulni.

ILDIKÓ Miben segíthetek?

FESTŐ Először fogjál kezét Antal bácsival.

Ildikó egy pillanatra értetlenül néz, azután elneveti magát. A Festő megkezd a Barátság kiegészítését.

16. kép: Utcán

A Festő a festékesbolt felé lépked, megáll a kirakat előtt. Az utcán a megszokott forgalom zajlik, a boltból furcsa hangok hallatszanak. Mintha sírna valaki. A Festő felfigyel, azután hirtelen benyit a boltba.

17. kép: Festékesboltban

Zsuzsa, a boltosnő hangosan zokog, arcát Amarilla fehér zsebkendővel törölgeti. A Festő hozzájuk rohan.

FESTŐ Mi történik itt? Felrobbant valamelyik festékdoboz?

AMARILLA Zsuzsikának az arcába lőttek.

Amarilla borogatja a boltosnő megperzselődött arcát.

ZSUZSA Gázpisztollyal lőtt... Egy csuklyás szakállas férfi.

FESTŐ Ilyenkor oda kell adni a pénzt. Ezt mondják az okosok.

ZSUZSA Nem kért pénzt. Csak annyit mondott, költözzek innen nyugalmasabb helyre. És az arcomba lőtt.

A Festő tanácstalanul forgolódik, azután a telefonhoz megy.

FESTŐ Hívom a rendőrséget.

A boltosnő még mindig zokog.

ZSUZSA Semmit sem fognak csinálni. A múltkor Vali nénire lőttek a bélyegboltban. A rendőrség akkor sem csinált semmit.

A Festő tárcsáz, beszélni kezd, de közléről a két nő beszélgetése hallatszik.

AMARILLA Nyugodj meg, Zsuzsikám. Minden rendben lesz.

Gyorsan elfelejted...

ZSUZSA Félek.

AMARILLA Hozzám költözöl néhány napra. Amíg Feri visszajön.

ZSUZSA Egész életemben rettegni fogok.

AMARILLA Elfelejted.

A Festő leteszi a kagylót.

FESTŐ Mindjárt itt lesz a rendőrség.

ZSUZSA Kár kihívni őket. Ha itt lenne a férjem... De éppen most utazott el.

A boltosnő valamelyest megnyugszik. Amarilla még mindig borogatja az arcát.

AMARILLA Hozzám költözöl...

Egy pillanatra látszik a fotel, amelyben Amarilla szokott aludni.

FESTŐ Ide a fotelbe?

AMARILLA Kétszobás lakást bérek. De munka után szeretek bementni Zsuzsikához beszélgetni.

FESTŐ Elég csöndesen szokott beszélgetni.

AMARILLA Néha elszenderedem...

FESTŐ Most is aludt?

AMARILLA Igen. Zsuzsika sikoltozására ébredtem.

FESTŐ Ez a szerencséje. Ha korábban ébren van, maga is kapott volna az arcába.

AMARILLA A magamfajta lányok... kikerülik a bajt.

FESTŐ A táncosnők?

AMARILLA Persze... A táncosnők. Mi sokáig élünk.

FESTŐ És szeretettel ápolják felebarátaikat.

Zsuzsa már nem sír, a szemét törölgeti.

ZSUZSA Nemrégén járt itt két férfi, azt kérték, hogy adjam el a bolt-helyiséget bérletét. A férjem elzavarta őket. Biztosan visszajönnek.

Rendőrökci áll meg a bolt előtt, két egyenruhás és két civil ruhás rendőr jön be a boltba. Az egyik Palotás Gábor. Három rendőr a két nőhöz siet, Palotás Gábor fáradtan a Festőhöz sétál.

PALOTÁS Maga gyanúsított, vagy segítőkész polgár?

FESTŐ Színes festékek vásárlója vagyok.

A rendőrtiszt unottan néz körül a boltban.

PALOTÁS Nyugtalan lett ez a békés kerület is. Nem elég, hogy a nyakamba szakadtak a civakodó milliomosok, most még a letámadott boltosnőkkel is bajmólódnom kell.

FESTŐ Értesüléseim szerint nem sok sikerrel.

A rendőrtiszt szomorúan néz a Festőre.

PALOTÁS Ne menjen még el. Magát is jegyzőkönyvezzük.

A nyomozó csatlakozik a rendőrtársaihoz, a Festő a polcokon sorakozó festékesdobozokat szemlélgeti.

18. kép: Lakásban

A Festő benyit a lakásba, a műterembe megy, ott nincs senki, de ő már beszélni kezd, tudja, hogy a Vegyészmérnök valahol a közelben lehet.

FESTŐ Nem sikerült festéket szereznem. Rendőrökkel jegyzőkönyveztem. Megmagyarázták, hogy ez a békés környék egyre jobban elvadul, és én el is hittem nekik. Közben tanúja voltam egy könnyű erkölcsű lány szeretetének.

Belép a laboratóriumba, lehajtott fejjel tovább magyaráz.

FESTŐ A Szeretet című képemre egy ledér hölgyet festek, aki vigasztalja...

Felemeli a fejét, az ablaknál szemben vele Ildikó és a Vegyészmérnök áll rémült tekintettel. A Festő megtorpan.

FESTŐ Miért ezek az ámuldozó szemek?

Az ajtó mögül a féllábú koldus lép mellé, ezúttal két lábon és tisztos polgári ruhában, pisztolyt tart a kezében.

KOLDUS Téged vártalak, te szemét strici.

A Festő kérdően néz a Vegyész mérnökre, az széttárja a karját.

VEGYÉSZMÉRNÖK Bejött, és azt mondta, beszéde van veled.

A Festő végigméri a koldust.

FESTŐ Polgárosodunk? Nekem így sem tetszik, uram. Egyszer már figyelmeztettem, hogy ne köztözködjön velem. Emlékszik?

KOLDUS Most pisztoly van nálam.

FESTŐ Gázpisztolynak látszik.

KOLDUS Igazi pisztoly. Menjen oda az ablakhoz.

A Festő hátrál néhány lépést, megáll az asztalnál.

FESTŐ Én ellenzek minden erőszakot. Festettem is egy képet...

KOLDUS Fogd be a pofád! Feljelentettél a rendőrségen, te rohadt tróger!

FESTŐ Ilyen gyorsan kiengedték?

KOLDUS Vannak kapcsolataim. Semmit sem tudnak rám bizonyítani. És kicsit majd kilyuggatlak, mint a teaszűrőt.

FESTŐ Egyszer lefegyvereztem egy géppisztolyos martalócot. Aztán én lyuggattam ki.

KOLDUS Próbálj meg engem lefegyverezni.

A Festő az asztalra mutat.

FESTŐ Ha az a valami a kezében tényleg igazi pisztoly, jó lesz vigyázni vele. Ezekben az üvegedényekben veszélyes robbanószerek vannak. Egy rossz lövés vagy koccanás, és mindannyian az égbe repülünk.

A Koldus elbizonytalanodik.

KOLDUS Miféle robbanószerek?

FESTŐ Puskapor, dinamit, nitroglicerín...

Kezébe veszi a zöld rozsdamentesítőt tartalmazó lombikot.

KOLDUS Az mi?

A festő előrelép, maga előtt tartja az üvegedényt.

FESTŐ Elanit. Világmárka. A fél utcát lerombolná. Magának adom, ha akarja.

KOLDUS Azonnal tegye vissza a helyére.

FESTŐ Nicsak, folytatódik a polgárosodás. Már magázódni is megtanultunk.

Hirtelen mozdulattal a Koldus arcába loccsantja a zöld folyadékot. A Koldus felkiált, az arcára szorítja kezeit, a lombik a földre esik, darabokra törik. Ildikó felsikolt. A Festő elkapja a Koldus csuklóját, nagyot ránt a karján, a pisztoly elrepül, a Koldus ordítva letérdel. Jobb karja kitekerekedve, bénán lóg az oldalán, bal kezével az arcát törölgeti és a jobb karját tapogatja. Nyüszítve beszél.

KOLDUS Eltörte a karomat...

FESTŐ Mindjárt bepanaszolhat súlyos testi sértésért. A rendőrök itt vannak a közelben egy festékboltban.

KOLDUS Én csak azért jöttem, hogy figyelmeztessem...

A Festő fölveszi a földről a pisztolyt, vizsgálgatja, hátat fordít a koldusnak.

FESTŐ Jól saccoltam. Ez csak gázpisztoly. Most aztán valóban elmegyünk a rendőrökhöz.

A Koldus hirtelen felugrik, zöld fejjel, béna karral kiszalad a lakásból. A Festő utánaindul.

FESTŐ Elkapom a gazembert.

VEGYÉSZMÉRNÖK Hagyd a fenébe!

FESTŐ Lehet, hogy ő volt...

VEGYÉSZMÉRNÖK Végül még tényleg megvádolnának súlyos testi sértésért. Azt mondta, vannak kapcsolatai.

FESTŐ Miféle kapcsolatai lehetnek egy ilyen senkiházinak?
VEGYÉSZMÉRNÖK Azt hallottam, hogy Képes Kálmán embere.

Vagy egy másik nagykutyáé, ami sokkal rosszabb.

A Festő hitetlenkedve felsóhajt.

FESTŐ Hát elvadult ez a békés környék.

VEGYÉSZMÉRNÖK Elvadult.

Az összetört lombik darabjait és a szétömlött folyadékot nézi.

FESTŐ A rozsdátlanító kotyvalékod mindenestre jól sikerült.

VEGYÉSZMÉRNÖK Még nem tökéletes.

Ildikó könnyes szemmel a Festőhöz megy, átöleli.

FESTŐ Miért sírsz?

ILDIKÓ Azt hittem, hogy le fog lőni.

FESTŐ A rosszfajta lányok és a rosszfajta festők mindent túlélnek.

ILDIKÓ Halálra rémültem...

A Festő simogatja a lány haját.

FESTŐ A „Gazdagság” után megfestem a „Szeretetet”. A sérülteket ápoló rosszlánnyal és az aggódó jó lánnyal.

VEGYÉSZMÉRNÖK El kellene takarítani ezt a rendetlenséget.

Ildikó kibontakozik a Festő karjaiból, egy vödör vizet és felmosórongyot hoz.

19. kép: Duna-parton (este)

A laboratórium padlójára öntött víz után a Duna hullámai látszanak, és a budai Vár. A Festő és Ildikó a pesti parton ülnek, kezdetben csak a hangjuk hallatszik, később kerülnek be a képbe.

FESTŐ A Duna már csak sötétben szép. Ilyenkor nem látszik, hogy mennyire bemocskolták.

ILDIKÓ A Vár is ilyenkor a legszebb.

FESTŐ Sötét. Több fény kellene a falai közé.

Rövid csönd következik, már Ildikóék is a képben vannak, és a pesti sétálók, akik szintén a várat nézik.

ILDIKÓ Itt maradsz végleg? Azok után, hogy le akartak lőni?

FESTŐ Csak egy gázpisztoly volt. A fickó azt mondta, hogy figyelmeztetni akartak. Ha tudnám, hogy mire és miért...

ILDIKÓ Tehát maradsz?

FESTŐ Természetesen. Szerelmes vagyok.

ILDIKÓ Kislány koromban sokat sétáltam apámmal a Várban a Szentháromság téren.

FESTŐ Egyszer majd velem is eljössz oda.

ILDIKÓ Antal bácsi mindent tud rólunk.

FESTŐ Helyesli tiszta, gyöngéd érzelmeinket. Csupán arra figyelmeztetett, hogy vigyázzak rád. Főleg amikor a Pazaver-sörözőbe vislek.

ILDIKÓ Ma is elmegyünk?

FESTŐ Persze. Lehet, hogy ámuldozni fogunk.

Ismét az idillikus kép a Dunáról és a Várról.

20. kép: Sörözőben

Az ámuldozó szemű karikatúrák kézről-kézre járnak a vajdasági asztaltársaságban. Az asztalnál ül a Karikaturista és Ildikó is, aki már teljesen beilleszkedett. Nézegetés közepette röpködnek a megjegyzések.

Ez igazán szellemes!

Nézd meg ezt!

Nem egészen értem...!

Itt mire csodálkozik?!

A Festő és Pazaver állva nézik a röpködő karikatúrákat. A szomszéd asztalnál a kutyás öregúr beszélget Zavarkóval, a kuvasz a lábánál hever. A sörözőben a megszokott törzsközönség. A Festő állhatatosan duruzsol a tulaj fülébe.

FESTŐ Alig ismerem. Semmi érdekem sem fűződik hozzá, de hidd el, tehetséges fickó.

PAZAYER Ez a sok tágra nyílt szem...

FESTŐ Telitalálat.

PAZAYER A falaim nem alkalmasak...

FESTŐ Dehogynem. Reklámot csinálna a kocsmádnak.

PAZAYER Géza cikket írna a tárlatról. Valamelyik újság esetleg
leközölné. Így van, Géza?

HALÁSZ Természetesen. És biztosan leközli valamelyik országos
napilap.

FESTŐ Habenyák Gyuri írna végre egy jó verset. Az ámuldozó
szemekről.

GYURI Egy négysorost mindenképpen. De lehet, hogy nyolcsor-
osat.

PAZAYER Túlságosan drága lenne.

FESTŐ Ugyan már! Csak a keretezés, meg egy-egy pofa ingyen
sör a megnyitón.

PAZAYER A keretezés is?

Ekkor már mögöttük áll a kutyas öregúr, ő is a karikatúrákat szemléli.

ÖREGÚR Fedezem a költségeket.

Hirtelen csönd lesz, mindenki az öregemberre mered.

KARIKATURISTA Komolyan mondja?

ÖREGÚR A jó rajzokat érdemes bekereteztetni. És az ingyen sört
is állom.

Ismét csönd, majd a Festő szólal meg.

FESTŐ Boldog az az ország, ahol a gazdagok jóságosak is. Nemré-
gen Képes Kálmán rendezett egy pazar kiállítást.

ÖREGÚR Képes Kálmán túlságosan pazarol.

FESTŐ Támogatja a művészetet.

ÖREGÚR Sok haragost szerzett magának.

FESTŐ A művészetek miatt?

ÖREGÚR A mohósága miatt.

KARIKATURISTA Én az egyértelmű italokat szeretem. Ki nem
állhatom a színes koktélféléket. A sör nagyon jó lesz.

PAZAYER Rendben van. Megcsináljuk a kiállítást.

*Taps, az öregúr visszaül asztalához Zavarkóval szemben, a vajdasági-
ak elcsendesülnek. Néhány mondat, szófoszlány hallatszik át a szomszéd
asztaltól.*

ÖREGÚR Tehát jóformán a boltokban meg lehet venni?

ZAVARKÓ Tulajdonképpen igen. Egy kis ügyeskedéssel. Toluol,
kénsav, salétrom... Barnás-lila kristályok... Megfelelő hevítéssel...

A Festő leül az asztaltársaságba, a Karikaturista kezét nyújt neki.

KARIKATURISTA Ámuldozó szemekkel nézek rád, barátom.
Köszönöm.

GYURI Még ma éjjel elkezdem megszerkeszteni a verset. Vagy
legkésőbb a jövő héten.

*A pincérek italt hoznak, folyik a szokásos társalgás, az egyik megterített
asztalhoz előre bejelentett vendégek érkeznek. (Érzékeltetni az idő múlását.)*

Később Ildikó és a Festő felkel az asztaltól, a Festő odaszól Zavarkónak.

FESTŐ Zavarkó, hétfőn reggel kilenckor munkára jelentkezel!

ZAVARKÓ Igenis, főnök.

A festő megsimogatja a békésen heverő kuvaszt és megkérdezi a gazdájától:

FESTŐ Mostanság mi a neve e derék jószágnak? Alex vagy Amarilla?

ÖREGÚR Amarilla.

Nevetés. A Festő felsegíti Ildikóra a kabátját.

21. kép: Műteremben

*Ildikó a Festő nyakkendőjét köti, a falak mellett Kraszulák Károly és a
Vegyészmező sétál, a falnak támasztott képeket nézegetik. A műteremből
a nyitott ajtón belátni a laboratóriumba, ahol Zavarkó tüsténkedik.*

ILDIKÓ Mikor volt utoljára nyakkendő rajtad?

FESTŐ Régen. Évekkel ezelőtt. Egy temetésen.

ILDIKÓ Sírtál a temetésen?

FESTŐ Nem.

ILDIKÓ Ezért szeretlek. Férfiak ne sírjanak, még temetésen sem.

A Vegyész-mérnök a festmények között Kraszulyáknak magyaráz.

VEGYÉSZ-MÉRNÖK Időnként képeket vásárolok. Főleg kezdők-től. Nem biztos, hogy mindig jól választok.

KRASZULYÁK Tényleg nem biztos.

Ildikó már a sötét ruhába öltözött festő körül forgolódik, tisztogatja a zakóját.

ILDIKÓ Alig ismerek rád.

A párbeszéd párhuzamosan folyik a Vegyész-mérnök és Kraszulyák, illetve a Festő és Ildikó között. Néha átszólnak egymáshoz.

KRASZULYÁK Nézzük meg ismét házi zsenink műveit.

A Vegyész-mérnökkel a Festő képeihez mennek. Kraszulyák hosszasan vizsgálja a Gazdagságot, amelyen egy fekete kalap (Képes Kálmán kalapja) alatt cikornyás betűk, kibontakozó rajzok, hangjegyek láthatók.

ILDIKÓ Nyerni fogsz?

FESTŐ Életemben először megyek kaszinóba. Szűz kéz, nyerő kéz.

KRASZULYÁK Hülye babona!

ILDIKÓ És ha veszítesz?

FESTŐ Nagydohány úr állja a számlát.

KRASZULYÁK Az is hülye babona, hogy a gazdagság alatt a művészetek burjánzanak.

FESTŐ A képet még nem fejeztem be. Az utolsó vonások a kaszinó után következnek.

ILDIKÓ Sietnem kell haza. Apám már többször rám szólt...

FESTŐ Micsoda ósdi család! Ha aranygyűrűt húznék az ujjadra, megnyugodnának?

VEGYÉSZ-MÉRNÖK Székely Lajos barátom ad a tisztességre.

FESTŐ Megnyugodnának?

ILDIKÓ Nyugodtabbak lennének...

FESTŐ Akkor nyerek a ruletten, és megveszem az aranygyűrűt.

A szomszédos laboratóriumból kijön Zavarkó, mosolyogva köszön, a kijárat felé megy.

22. kép: Kaszinóban

Forog a rulettkerék, a Festő kissé bambán nézi, zsetonok vannak a kezében, Kraszulyák Károly tapasztalt szerencsejátékosként rakosgatja a maga zsetonjait. Látszik az egész kaszinó a játékasztalokkal, a nyüzsgő vendégekkel.

FESTŐ Én mit csináljak?

Kraszulyák a saját tétjeire összpontosít, majdnem ingerülten utasít.

KRASZULYÁK Tegyel a pirosra vagy a feketére.

FESTŐ És akkor mi lesz?

KRASZULYÁK Vagy nyersz, vagy nem.

A Festő tétován rakosgatja zsetonjait, a krupié mondja a szövegét, tologatja a zsetonokat. Az asztal túlsó oldaláról egy szőke férfi figyeli a két barátot.

FESTŐ Nyertem?

KRASZULYÁK Nyertél. Úgy látszik, bejön a szűz kéz.

Tovább játszanak, a kaszinóban a szokásos nyüzsgés és zsivajgás. A szőke férfi továbbra is figyel.

FESTŐ Mennyi pénzem van?

KRASZULYÁK Majdnem ötszáz márka. Hagyd abba.

FESTŐ Most lenne igazán érdekes.

KRASZULYÁK Hagyd abba! Ennyi elég egy estére. Ezután már csak veszítenél.

FESTŐ Te hogy állsz?

KRASZULYÁK Nagyjából a nullán vagyok.

FESTŐ Ötszáz márka. Ebből vehetek egy aranygyűrűt. De előtte meghívlak egy italra valami flancos helyre. Mi van itt a közelben?

Elindulnak kijelölés a kaszinóból, a szőke hajú férfi követi őket.

23. kép: Bárban

A Festő és Kraszulyák csendes, hangulatos bárba lépnek be (lehetne a Hyatt szálló bárja), leülnek egy asztalhoz, az ablakon keresztül a budai Várra látnak. A Festő először jár itt, Kraszulyákot azonban jól ismeri a személyzet, a pincér mosolyogva üdvözlí.

PINCÉR Hogy van, Kraszulyák úr?

KRASZULYÁK Köszönöm, jól. A barátom nyert a ruletten, így hát a legdrágább konyakból hozzon.

PINCÉR Igenis.

Az egyik távolabbi asztalhoz leül a kaszinóban látott szőke férfi. A Festő a Várat nézi, rámutat.

FESTŐ Több fény kellene oda.

KRASZULYÁK Az apám is ezt mondta.

A Festő ámuldozik.

FESTŐ Marci bácsit is elhoztad ide?

KRASZULYÁK Már többször. Budapesten szoktunk találkozni. Frankfurt túl messze van neki, de Pestig még hajlandó felvonatozni Szabadkáról. Ma éjjel is jön.

A Festő az órájára néz.

FESTŐ Menjünk ki eléje a pályaudvarra. Régen láttam, szeretnék vele találkozni.

Kraszulyák leintí.

KRASZULYÁK Ismeri a járást. Taxiba ül, a szállodába hozatja magát, megnézi a lakosztályt, amit béreltem, és három napig egyfolytában dohog, amiért számolatlanul szóróm a pénzt. Közben azonban élvezí a csillogást. Három nap után persze ráun az egészre, és visszamegy a homokra szőllőt permetezni és bort pancsolni.

A pincér kihozza az italokat, felemelik a poharukat, isznak.

FESTŐ Ez a legdrágább konyak?

KRASZULYÁK Bizony.

FESTŐ Megéri az arát. Még karikaturista barátomnak is izlene.

KRASZULYÁK Ha kedveli a finomságokat.

FESTŐ Az egyértelmű italokat kedveli. Drága konyakra sajnos nem telik neki.

KRASZULYÁK Menjen el rulettenzi.

A Festő ismét hosszasan szemléli a budai Várat.

FESTŐ Jó dolog gazdagnak lenni?

KRASZULYÁK Elviselhető állapot.

FESTŐ Hogyan lehet sok pénzt keresni?

KRASZULYÁK Ezt százszor megkérdezted tőlem, Frankfurtban is, hiába mondanám el. Te nem vagy pénzkereső fajta.

A Festő kortyint a poharából, nézi a Várat és tovább erősködik.

FESTŐ Rendben van. Repülőgépeket nem tudnék kiközvetíteni. De bizonyára léteznek egyéb trükkök is. Itt Magyarországon például mivel lehet leggyorsabban sok pénzt keresni?

KRASZULYÁK Hát... azt hiszem, pénzmosással.

A Festő csalódottan legyint.

FESTŐ Tőke hiányában arra is alkalmatlan vagyok. Meg aztán törvénytelen dolog.

KRASZULYÁK Persze. Én sem foglalkozom ilyesmivel.

FESTŐ Mivel foglalkozol itt Pesten?

Kraszulyák Károly zsebében csipogni kezd a mobiltelefon. Előveszi, füléhez emeli, elsápad, amikor belehallgat. Pattogó parancsoló hang hallatszik, Kraszulyák hosszabb szünetek után csak ritkán szólal meg, először szerbül, végül magyarul.

KRASZULYÁK Sta...?

Tri dana...?

Koliko...?

Jól vagy?

A szőke férfi éberen figyel, Kraszulyák lassan visszat teszi zsebébe a telefont, halálra váltan néz maga elé.

FESTŐ Fuccsba ment egy üzlet?

KRASZULYÁK Elrabolták az apámat.

A Festő hitetlenkedve nézi barátját, aztán lassan rájön, hogy tényleg komoly baj van.

FESTŐ Az úristenit! Kicsodák?

KRASZULYÁK Nem tudom. Szerbül beszéltek. Biztosan megrendelésre dolgoznak.

FESTŐ Mit mondtak?

KRASZULYÁK Három napon belül jelentkeznek, ötvenezer márkát kérnek.

FESTŐ Menjünk a rendőrségre.

Kraszulyák kezd magához térni, int a pincérnek, hogy hozzon újabb italokat.

KRASZULYÁK Ez nem rendőrségi ügy. Kifizetem az ötvenezer márkát. Aztán majd visszafizetek mindent. Amint megkaptam az apámat.

FESTŐ Mégis szólni kellene a rendőrségnek.

KRASZULYÁK Nem. Magam intézem a dolgot. Segítened kell.

A pincér kihozza a konyakokat, ők elhallgatnak, a Festő megint a Várra mutat.

FESTŐ Marci bácsi is megmondta, hogy oda több fény kellene.

24. kép: Múteremben

Ildikó festékes edényeket mosogat, belép a Festő, leveti kabátját, a lányhoz megy. Megcsókolják egymást.

FESTŐ Mosd meg a kezéd.

A lány engedelmeskedik, megmossa, megtörli a kezét. A Festő a zsebébe nyúl, egy gyűrűt vesz elő, Ildikó tenyerébe teszi.

ILDIKÓ Ez...

FESTŐ Aranygyűrű. Megígértem.

A lány meghatottan nézi a gyűrűt, könnybe lábad a szeme.

ILDIKÓ De hát...

FESTŐ Húzd az ujjadra.

Ildikó az ujjára húzza a gyűrűt.

ILDIKÓ Tényleg nekem vetted?

FESTŐ Tényleg.

Ildikó a Festő nyakába ugrik. Bejön a műterembe a Vegyész-mérnök, az ölelkező pár láttán megáll.

VEGYÉSZMÉRNÖK Már fényes nappal is paráználkodtok?

Ildikó a Vegyész-mérnökhöz fut, mutatja a gyűrűt.

ILDIKÓ Jegygyűrűt kaptam.

A Vegyész-mérnök vizsgálja a gyűrűt.

VEGYÉSZMÉRNÖK Drága holmi.

FESTŐ Igaz, hogy bűnös helyen, ruletten nyertem, de az érzelmeim őszinték.

VEGYÉSZMÉRNÖK Hol van a te gyűrűd?

A Festő széttárja karjait.

FESTŐ Arra már nem tellett. Elkonyakoztam.

A laboratóriumból kijön Zavarkó.

ZAVARKÓ Ünnepeünk valamit?

FESTŐ Eljegyzést.

VEGYÉSZMÉRNÖK Féloldalas eljegyzést. Csináld a munkádat, fiam.

Zavarkó visszamegy a laboratóriumba.

FESTŐ Hogy dolgozik a fiú?

VEGYÉSZMÉRNÖK Szorgalmasan. Ahhoz képest, hogy délvidéki. Mellesleg telefonod van. Egy ideges férfihang keres.

A Festő kisiet a műteremből.

25. kép: Telefonnál

A Festő a telefont tartja a fülénél, a telefonból távolabbra csak recsegő zajok hallatszanak.

FESTŐ Értettem. Tehát a mosdóban, akár az amerikai filmekben. De előtte fényjeleket kérek. Tudom, hogy van telefon a világon, de kérem a fényjeleket is. Azért, mert romantikus vagyok. És kell a sok fény.

Leteszi a telefont, töprengve indul vissza a műterembe, ahol Ildikó és a Vegyész-mérnök még mindig a gyűrről beszélgetnek. A Festő átmegy a laboratóriumba.

26. kép: Laboratóriumban

Zavarkó a lombikok fölött hajol, folyadékokat kever, az egyik edényben, tűzön sötétzöld folyadék fortyog. Az asztal közepén lilásbarna kristálykupac. A Festő a kristályokat morzsolgatja.

FESTŐ Öreg barátom érdekes módon elégedett veled.

ZAVARKÓ Igyekszem.

FESTŐ Kristálycukor is kell a rozsdához?

Zavarkó idegesen megperdül.

ZAVARKÓ Ahhoz ne nyúlj!

FESTŐ Robban talán?

ZAVARKÓ Ügyetlen kezekben robbanhat.

FESTŐ Ilyen összetétellel biztosan világtalálmány lesz ez a ronda kotyvalék.

A Festő az asztalra támaszkodik, üres szemekkel néz maga elé. Zavarkó munka közben fél szemmel figyel.

ZAVARKÓ Gondterheltnek látszol.

A Festő leül az egyik székre, kicsit nehézkesen fogalmaz.

FESTŐ Sohasem gondoltam volna..., hogy egyszer tőled kérek segítséget.

ZAVARKÓ Miről van szó?

FESTŐ Valamelyik éjszaka igen sok pénzzel fogok flangálni a veszélyes pesti utcákon. Szeretném, ha valaki tisztas távolból észrevétlenül követne, és vigyázna az épségemre.

ZAVARKÓ Énrám gondoltál?

FESTŐ Sajnos nincs jobb ötletem.

Zavarkó leül a másik székre.

ZAVARKÓ Nekem talán van. Mesélj.

27. kép: Bárban

Ismét a budai Vár látszik a hangulatos bár ablakán keresztül. A Festő a Várat figyeli, előtte a konyakospohár. Az egyik távolabbi asztalnál a szőke férfi ül. Egy másik asztalnál a Pazaver-sörözőben látott Azem ül, csakhamar bejön mellé egy másik albán is. A bárpult mellett megcsörren a telefon, a pincér fölveszi. Azután a pincér a Festőhöz megy, a fülébe súg valamit. A Festő a telefonhoz siet, fölemeli.

FESTŐ Értem. Marci bácsi jól van? Nagyszerű! Kérem a fényjeleket... Ragaszkodom hozzá.

Lecsapja a kagylót, visszamegy az asztalához, a budai Várat figyeli. Kisvártatva három fényjelzés villan a várfalakról. A Festő elmosolyodik, feláll, kísétál a bárból. Feláll a szőke férfi is, utánamegy. A két albán egymásra néz.

28. kép: Mosdóban

A Festő megengedi a vizet az egyik csapból, kezét mos. Bejön a szőke férfi, a Festő mellé áll, ő is megengedi a vizet. A Festő megtörli kezét, zsebéből előhúzza egy vaskos borítékot, átadja a szőke férfinak, aki felbontja, megszámlolja a márkákat.

FESTŐ Megvan?

A szőke férfi bólint, elteszi a borítékot. A Festő elindul kifelé.

FESTŐ Dögölj meg!

A szőke férfi nem reagál, a Festő erre szerbiül mondja.

FESTŐ Crkni da bog da!

A szőke férfi szemrehányóan néz a mosdóból kisiető Festő után.

29. kép: Bárban

A Festő mosolyogva fizet a pincérnek, szívélyesen elbúcsúznak egymástól.

30. kép: Mosdóban

A szőke férfi megmossa, gondosan megtörli a kezét, indul kifelé. Az ajtóban a bárban látott két albán áll, az egyik kést tart a kezében.

31. kép: Laboratóriumban

Zavarkó papírba csomagol egy lilásbarna téglát, a Festő szinte nesztelenül lép be.

FESTŐ Pakolsz? Elköltözől?

Zavarkó ideges lesz.

ZAVARKÓ Dehogy, csak becsomagolom...

FESTŐ Figyelmeztettelek, hogy innen ne lopj el semmit.

ZAVARKÓ Ez az enyém.

A Festő körbejár a laboratóriumban, figyelni Zavarkó ténykedését.

FESTŐ Az éjszakai biztosításért hálás vagyok, de ha innen ellopsz valamit, letöröm a derekadat.

ZAVARKÓ Mondom, hogy ez a... ez a massa az enyém.

Zavarkó a zsebébe nyúl, egy borítékot vesz elő, az asztalra dobja.

ZAVARKÓ Ez pedig a tiéd.

A Festő felbontja borítékot, ezer német márka van benne. Megrökönyödve bámul a pénzre.

FESTŐ Ezer márka...

ZAVARKÓ Azem küldi.

FESTŐ Miért küld nekem Azem pénzt?

ZAVARKÓ Meghálálja a tegnap éjjeli munkát.

A Festő továbbra is értetlenül bámul a pénzre.

FESTŐ De hát én nem fizettem semmit, ő tett nekem szívességet azzal, hogy...

ZAVARKÓ Megtalálta a számítását.

FESTŐ Hogyhogy?

ZAVARKÓ Tedd el a pénzt és ne kérdezősködj.

A Festő az üres lombikok közül felszedi a pénzt, a borítékba rakja. Halkan motyog.

FESTŐ Nem vagyok pénzkereső fajta. Illik megbecsülni, amit ingyen kapok.

Átkiabál a műterembe.

FESTŐ Ildikó! Kapd össze magad. Ma a Képes-tanyában ebédlünk. Azután veszünk nekem is egy aranygyűrűt.

32. kép: Képes-tanyában

A falakon még a sapkás képek függnek, az asztaloknál azonban a szokásos éttermi nyüzsgés látszik. Képes Kálmán a helyén ül, ezúttal egy másik fiatal lánnyal. A Festő és Ildikó az étlapot böngészi, előttük üres tányérok és poharak, pincér nem jön feléjük. A testőr áll meg az asztaluknál.

TESTŐR Ma nincs kiszolgálás.

A Festő elképedve néz fel a nagydarab emberre, körülnéz, az ebédelő vendégekre mutat.

FESTŐ A vendégek jóízűen fogyasztanak. És elégedettek.

TESTŐR Nem szolgálunk ki mindenkit.

Ildikó riadtan megfogja a Festő karját, ő meg Képes Kálmán felé néz.

FESTŐ A gazdája szívbéli jóbarátom.

TESTŐR Már nem.

ILDIKÓ Menjünk innen.

TESTŐR Az lenne a legjobb.

Palotás Gábor tűnik fel a testőr mögött.

PALOTÁS Menjél innen, Furkó.

A Testőr kelletlenül eloldalog, Palotás Gábor leül az asztalhoz.

FESTŐ Mi baja van ennek a pribéknek?

A nyomozó a körmét vizsgálgatja, kissé körülményesen magyaráz.

PALOTÁS Tudja, engem mostanában azzal bíztak meg, hogy tartsak szemmel néhány gazdag embert. Főleg azokat, akik fenyegető levelet kapnak. E fáradságos munka közben sok minden megüti a fületem. Legutóbb például azt hallottam, hogy maga igen-igen csúnyán viselkedett az elmúlt éjszakán. Úgy is mondhatnánk: inkorrektül.

A Festő még jobban hüledezik, mint amikor a testőr legorombította. Ildikó egyre rémültebb lesz.

FESTŐ Néha az az érzésem, hogy megbolondult körülöttem a világ. Az elmúlt éjszakán szépen viselkedtem. Úgy is mondhatnánk: maximálisan korrektül.

PALOTÁS Át kellett volna adni valamit valakinek.

FESTŐ Átadtam.

PALOTÁS Nézze, engem nem érdekel, hogy mi volt az a küldemény, úgysem árulná el. Lehet, hogy átadta, de azután vissza is vette.

A Festő tekintget maga köré, mintha tényleg megbolondult volna körülötte a világ.

FESTŐ Én?! Nem vettem el senkitől semmit.

PALOTÁS Talán az emberei.

FESTŐ Nekem nincsenek embereim. Nem vagyok én Képes Kálmán. És nem vettem el senkitől semmit. Sőt még a számlámat is kifizettem. Borravalóval.

A rendőrtiszt merően néz a Festő szemébe.

PALOTÁS Talán igazat mond.

FESTŐ Persze hogy igazat mondok.

Palotás felsóhajt, akárcsak első beszélgetésükkor a Pazaver-sörözőben, és majdnem ugyanazt mondja.

PALOTÁS Istenem, mennyi bajom van ezekkel a milliomosokkal.

Feláll.

ILDIKÓ Menjünk innen.

PALOTÁS Maradjanak csak.

A rendőrtiszt elindul Képes Kálmán asztala felé, a Festő félhangosan dünyögi maga elé.

FESTŐ Azem tényleg megtalálta a számítását.

ILDIKÓ Mit mondasz?

FESTŐ Semmit. Eszembe jutott valaki, aki felszabadítási célokra gyűjti a pénzt. Ezúttal... jó helyről.

ILDIKÓ Menjünk már! Úgysem szolgálnak ki bennünket.

A Festő Képes Kálmánék asztalát figyeli, ahol Palotás Gábor magyaráz.

FESTŐ Várok még. Érdekel, hogy mekkora tekintélye van a magyar rendőrségnek.

A pincér az asztalukhoz jön, meghajol.

33. kép: Lakásban

A Festő Ildikóval belép a lakásba, a Vegyész-mérnök a bekapcsolt televízió előtt bóbiskol. A képernyőn valamilyen régi film pereg, egy síró férfi arcát látjuk.

ILDIKÓ Nem kedvelem a síró férfiakat.

A Vegyész-mérnök felnyitja szemét, álmos hangon beszél.

VEGYÉSZMÉRNÖK Azt hiszem, meghalt a felesége. Vagy valaki, akit szeretett.

A Vegyész-mérnök kikapcsolja a televíziót, Ildikó lelkendezve átöleli a nyakát.

ILDIKÓ Péternek is vettünk jegygyűrűt.

A Festő előrenyújtja a kezét, az öregember elégedetten bólogat.

VEGYÉSZMÉRNÖK Így már egészen szépek vagytok.

FESTŐ Csapunk egy kis ünnepséget. Hol van Zavarkó?

VEGYÉSZMÉRNÖK Ma korábban elment.

FESTŐ Elvitte a tégláját?

VEGYÉSZMÉRNÖK Miféle téglát?

FESTŐ Egy lilásbarna téglát. Ragacsos kristálycukorból tákolta össze.

Az öregember korát meghazudtoló fürgeséggel ugrik fel a fotelból.

VEGYÉSZMÉRNÖK A bűdös francba!

FESTŐ Mi a baj?

VEGYÉSZMÉRNÖK Hol láttad te azokat a... kristályokat?

FESTŐ A laboratóriumban. Az üvegeid meg a kotyvalékaid között.

A Vegyész-mérnök elindul a laboratórium felé, a Festő és Ildikó utánamennek.

34. kép: Laboratóriumban

A Festő az asztalra mutat.

FESTŐ Itt volt a lila kristálycukor. Azt hittem, hogy a te rozsdátlanító lötytyödhöz kell.

VEGYÉSZMÉRNÖK Dehogy!...

FESTŐ Ezek szerint Zavarkó különmunkát is végzett. Mit?

A Vegyész-mérnök gondterhelten leül, a továbbiakban egyre szórakozottabban beszél.

VEGYÉSZMÉRNÖK Remélem, nem azt, amire gondolok.

FESTŐ Semmi sem hiányzik a laborból?

VEGYÉSZMÉRNÖK Nem... nem...

FESTŐ Kellemesen csalódtam Zavarkóban. Nem lop már másoktól. Tényleg a saját tégláját vitte el.

VEGYÉSZMÉRNÖK Szorgalmas fiú... Rendet csinált itt.

A Festő és Ildikó nem veszik komolyan a Vegyész-mérnök aggodalmait, vidáman átölelik egymást.

ILDIKÓ Hárman is ünnepelhetünk. Hoztunk egy üveg pezsgőt.

FESTŐ Ma ünnepelünk, holnap pedig elkezdjük a rendcsinálást a műteremben is. A napokban eljön Képes Kálmán szakértője.

35. kép: Műteremben

A fal mellett példás rendben sorakoznak a Festő képei, a mosztári festmények, majd a Béke, a Demokrácia, az Erőszak ellen, a Barátság, a Szeretet, a Gazdagság. A képeket figyelmesen szemlélgeti egy szemüveges ember, Képes Kálmán műértője. Sétálgat a festmények között, a Festő és Ildikó távolabbról figyelik.

MÚÉRTŐ Maga tehetséges festő... A képeket két sorba kell felfüggeszteni. Külön a mosztáriakat, ezek a jobbak. És külön a hm... a demokratikusakat. Ezek valamivel gyöngébbek.

FESTŐ Külső hatás miatt.

MÚÉRTŐ Folytatni kívánja ezt a hm... magasztos sorozatot?

FESTŐ Hamarosan megfestem a Szerelmet és a Boldogságot.

MÚÉRTŐ Hogyan képzeled el a Boldogságot?

FESTŐ Egy ugató kuvasz formájában.

A tudáلكos, szeműveges ember hallgat egy ideig, továbbra is kritikus szemmel nézegeti a festményeket.

MÚÉRTŐ Érdekes elképzelés. Csinálja meg.

A Festőhöz megy, kezét fog vele.

MÚÉRTŐ Megrendezzük a tárlatot. Sikere lesz.

Kimegy a műteremből, a Festő és Ildikó összeölelkeznek.

ILDIKÓ Nagyon örülök!

FESTŐ A Szerelem megfestéséhez szükségem lesz modellre. Szép meztelen lányra egy heverőn.

Ildikó elutasítás közben is jókedvű marad.

ILDIKÓ Én csak neked vetkőzöm le meztelenre. A Képes-tanya falára nem fogok leheveredni.

FESTŐ Ez esetben kénytelen leszek Amarillát megkörnyékezni.

ILDIKÓ Nem bánom. De tisztas távolságról mázold le. Minden nap ellenőrizni foglak.

FESTŐ Beszélgetünk is majd olykor. Amarilla nagyon élénk és fecsegő természetű.

Szorosan átöleli a lányt.

36. kép: Festékesbolt előtt

A festékesbolt kirakatüvegén nagy betűkkel írva: KIÁRUSÍTÁS. A Festő tűnődve szemlélgeti a kissé ügyetlen betűket, ujjával megtapogatja, menyire friss a felirat, azután bemegy a boltba.

37. kép: Festékesboltban

Zsuzsa a pult mögött áll, Amarilla a fotelben alszik. A Festő a pulthoz megy.

FESTŐ Mégis feladja?

Zsuzsa a szemét törölgeti.

ZSUZSA Azt mondták, hogy legközelebb igazi pisztollyal jönnek.

A Festő körülnéz az üzletben.

FESTŐ Frekvenciált kocsmát lehet itt csinálni. Esetleg ékszerboltot.

ZSUZSA Frekvenciált helyen van. Ezért fenyegetnek.

FESTŐ Én meg majd kereshetem távolabb a színes festékeket.

ZSUZSA Sajnálom...

A Festő az alvó lányt nézi, sajnálkozva csóválja a fejét.

FESTŐ Amarillának nem lesz hol megpihennie a fárasztó éjszakai műszakok után.

ZSUZSA Hát... majd egyenesen hazamegy.

FESTŐ Nálam megpihenhetne néhány délelőttön egy kényelmes heverőn. Én meg közben festenék. Mit gondols, hajlandó lenne modellt aludni nekem?

ZSUZSA Biztosan.

FESTŐ Segítsen rábeszélni. De előbb nézzük a címeiket. Minél többet. Ha már kiárúsítás van.

Zsuzsa szipogva elkezd a Festő elé rakni a dobozokat.

38. kép: Múteremben

Amarilla meztelenül alszik egy heverőn, a Festő a kifeszített vásznon dolgozik, a Szerelmet festi. Kicsit kedvetlenül formálgatja Amarilla bájait, majd leteszi az ecsetet, megtörli a kezét, lassan az ablakhoz megy, kihajol az utca fölé.

39. kép: Utcán

Felülről a sétáló vagy siető járókelők látszanak. A Festő észreveszi a féllábú koldust, aki merően figyel valakire, azután behúzódik az egyik kapualjba.

40. kép: Múteremben

A festő visszamegy az ablaktól, megnézi közelről az alvó lányt, azután a képeit, a Békét, a Demokráciát, és a többi szemléletet. Majd a felrobbant mosztári hidat.

Hatalmas robbanás hallatszik az utcáról. Az ablaküvegek betörnek. Amarilla sikoltva felugrik a heverőről.

AMARILLA Mi volt ez?!

FESTŐ Lehet, hogy felrobbantottak még egy hidat.

A kitört ablakokhoz sietnek, a Festő ingben, Amarilla meztelenül hajol az utca fölé. Az ablak alatt sötét füst gomolyog, letről kiabálás, jajgatás, sikoltozás hallatszik.

FESTŐ Utoljára Mosztárban láttam ekkora robbantást.

AMARILLA Az meg hol van?

FESTŐ Messze innen... Tulajdonképpen nem is túlságosan messze.

AMARILLA Ezt a ronda bűdös füstöt gyorsan el kell felejtennem.

A füst lassan oszladozik, az utca közepén az aszfalton feltűnik egy elgurult kalap.

FESTŐ Az ott Képes Kálmán kalapja. Őt robbantották volna fel?

AMARILLA Sohasem ismertem az illetőt.

A füst mögül előtűnik egy, a járdán heverő nő. A Festő felordít.

FESTŐ Ildikó!!!

Elszalad az ablaktól.

41. kép: Utcán

Mentős és rendőrségi szirénák vijjognak. A mentősök a sebesülteket támogatják be a kocsikba, köztük Képes Kálmán testvérét és barátnőjét is. A rendőrök a kíváncsi tömeget próbálják hátrább szorítani. Az utca közepén Képes Kálmán és Ildikó fekszik holtan. A Festő Ildikó mellett áll könnybe lábadt szemekkel, őt is megpróbálják eltaszigálni, de nem mozdul. Palotás Gábor lép hozzá.

PALOTÁS Nagyon sajnálom, uram. El kell mennie innen.

FESTŐ Nem kedvelte a síró férfiakat.

PALOTÁS Legyen szíves, menjen hátrább.

A Festő lassan visszahátrál, mögötte a hangzavarból, kivehetően hallatszanak a megjegyzések.

Képes Kálmánt robbantották fel...

Felrobbantották Képes Kálmánt...

A hangzavar fokozatosan örömujjongásba csap át.

42. kép: Sörözőben

Felemelt, habos söröskorsók, ünnepi hangulat. A falakon az ámuldozó szemű karikatúrák függnek bekeretezve. A közönség a tárlatmegnyitót ünnepli. Az öregúr a szokott helyén ül, kedélyesen mosolyog. A kuvasz felkel a lába mellől és hangosan megugatja az ünneplő társaságot.

Gépiratból

EPILÓGUS

Ott zöldebb volt az erdő

hangjáték-szövegkönyv

SZEREPLŐK

V. István
Erzsébet, a felesége
Csák Péter
Kemény-fia Lőrinc
Gutkeled Joachim
Ákos mester
Majs
Panyit ispán
Kőfaragó

Távolról hangos zene hallatszik, a félpogány kunok zenéje. Az érdes hangzavar fokozatosan elhalkul, de nem szűnik meg, sokáig hallatszik még a közeli beszélgetés háttérében.

PANYIT *(halkan, erőtlenül)* Majdnem úgy érzem magam, mintha Feketehalom várában lennék... Csak arrafelé mintha nagyobbak lettek volna a hegyek, és sűrűbbek az erdők... de az a vár is éppen olyan gyatra volt, mint ez a bőregértanya, ahol mára eldőltem... és a várfalak tövében akkor is a kunok zsvajogtak.

ÁKOS MESTER Nemcsak a kunok zsvajogtak ott.

PANYIT Ők voltak a leghangosabbak.

V. ISTVÁN Emlékszem. Nagyon jól emlékszem rá. Én akkor is bentről a várból hallgattam őket. Nem volt kellemes.

PANYIT Elhiszem, felség. Én szerencsére a hátuk mögül érkeztem.

V. ISTVÁN Szerencsére.

PANYIT Szétvertük őket... Most már nem bírnám... Elment az erőm... Úgy érzem, kilyukadtam, mint egy száraz disznóhólyag... és hallgatnom kell ezt a lármázást.

ÁKOS MESTER A kunok most velünk vannak.

PANYIT A zenéjük nem változott.

Ajtónyitás, majd ajtócsukódás hallatszik. A királyné jön be.

ERZSÉBET (*kedvesen*) Hogy van, Panyit ispán úr?

V. ISTVÁN Elfáradt a hosszú úton.

PANYIT Megöregedtem... Hirtelen nagyon megöregedtem.

ERZSÉBET Túl sokan vagyunk ebben a szűk odúban. Talán hagyjuk az ispán urat pihenni. Valóban nagyon fáradtnak látszik.

ÁKOS MESTER Én még itt maradok egy kicsit az ispán úr ágynál. Imádkozni fogok.

PANYIT Nem kell okvetlenül imádkozni. Sohasem szerettem papokkal egyedül maradni... De Ákos mestert már megszoktam. Majd mesélek neki a régi időről. Hátha azt is megírja.

ERZSÉBET (*türelmetlenül*) Menjünk már. Menjünk át a nagyterembe.

Ismét ajtónyitás hallatszik, majd a király és a királyné léptei.

ERZSÉBET (*halkan*) Utálok ezt a vénembert. Sohasem mutatott irántam kellő tiszteletet.

ISTVÁN Kit utálsz még?

ERZSÉBET Azt a kacska kezű asztalnokmesteredet.

ISTVÁN Ő sem mutat irántad kellő tiszteletet?

ERZSÉBET Túlságosan büszkélkedik nemzetségével. A honfoglaló ősökkel. A Csákokkal.

ISTVÁN Az az elgyöngült öregember és a kacska kezű Péter az életemet mentették meg.

ERZSÉBET (*idegesen*) Menjünk már be a nagyterembe. Beszélni akarok veled. (*Ajtócsukódás.*)

ISTVÁN Itt már hangosan is beszélhetsz. Siess. Hamarosan jönnek az urak, és te utálod őket.

ERZSÉBET Nem mindegyiket.

ISTVÁN Joachim bánt nem utálod?

Rövid szünet, valamelyest felerősödik a kun zene.

ERZSÉBET Nem.

ISTVÁN Lőrinc nádort sem?

ERZSÉBET Őt sem.

ISTVÁN Pedig ők nyársra akartak húzni engem Feketehalomban. (*Rövid szünet, ismét a kun zene erősödik.*) Kun testvéreid meg felnégyeltek volna.

ERZSÉBET Kun testvéreim veled harcoltak a Rábcánál. Bátran harcoltak.

ISTVÁN Ott is fölöslegesen kegyetlenkedtek.

ERZSÉBET De győztél. A kunok segítettek neked.

ISTVÁN Megfizettem őket.

ERZSÉBET Feketehalomnál viszont az apát fizetett nekik. Azért, hogy megöljenek. Engem meg Patakon tömlöcbe zártak a gyermekeimmel. Anyád és a nővéred leköpdöstek, és kun ringyónak neveztek. Engem, a kun császár lányát.

ISTVÁN Sohasem hallottam kun császárról. Biztos vagyok benne, hogy jóanyád soha életében nem látott egyetlen császárt sem.

ERZSÉBET Leköpdöstek és gyaláztak.

ISTVÁN Kiszabadítottalak. Nem azért, mert a kun császár lánya vagy, hanem azért, mert a feleségem vagy. És a magyarok királynéja lettél. Elvárom tőled, hogy így viselkedj a nápolyi király előtt.

ERZSÉBET Éppen erről akartam veled beszélni. Már régóta szerettem volna...

ISTVÁN Ezt már megbeszéltem önmagammal.

ERZSÉBET Nem akarom, hogy ismét leköpdössenek az előkelő rokonok. Az Anjouk büszkék és gőgösek, akár az anyád volt. Messze is vannak tőlünk. Minek kellett Károly királlyal...

ISTVÁN Károly király tisztességes ember, és nincs messze tőlünk. Fiunkat, lányunkat a családjába raktuk. Ezt jól megbeszéltem magammal, jól tudtam, hogy miért teszem.

ERZSÉBET Engem nem kérdeztél.

ISTVÁN Most sem kérdezlek.

ERZSÉBET Fiam a kunokat szereti. A zenéjüket is. Most is neki dobolnak.

ISTVÁN Hozd el onnan azt a gyereket! Vidd el közülük.
ERZSÉBET Nem fogsz örülni neki, ha túl messzire viszem.

Léptek közelednek, Ákos mester jön be a terembe.

ÁKOS MESTER Az urak kint várnak, felség.
ISTVÁN Érdekes dolgokat mesélt neked Panyit úr a régi szép időkről?
ÁKOS MESTER Mondott néhány érdekes dolgot.
ISTVÁN Megírod majd?
ÁKOS MESTER Lehet.
ISTVÁN Szebben írnál róla, mint az én őseimről.
ERZSÉBET Elpusztul már végre az a vénember?
ÁKOS MESTER *(megütközve)* Panyit ispán úr a halálán van. Talán még egy-két napig ha élél.
ERZSÉBET Jó lenne, ha sietne... Én most elmegyek. Ne várakozzanak az urak.

Erzsébet távolodó léptei, majd a férfiak közeledő lépéseinek a zaja. A kun zene még mindig hallatszik a távolból.

ISTVÁN Üljetek le, urak. Azt hiszem, mindannyian elfáradtatok egy kicsit. *(Nehéz székek tologatása.)* Joachim úr találhatott volna kényelmesebb pihenőhelyet is ennél a bőregértanyánál.
MAJS Ha délebbi úton mentünk volna...
GUTKELED JOACHIM A legbiztonságosabb utat választottam.
MAJS Kinek a legbiztonságosabb? Végére is nem Kapronca várába megyünk, hanem a tengerhez.
ISTVÁN Végére is melyiktek ismeri jobban ezt a bozótos vidéket?
GUTKELED JOACHIM Nagyon jól ismerek mindent erre fele. Tudtommal még mindig én vagyok a szlavón bán, és nem Majs úr.
ISTVÁN Hát akkor a szlavón bán mondja meg nekünk, hogy mikor érkezünk a tengerhez.
GUTKELED JOACHIM Itt két napig megpihenhetünk. Akkor pontosan érkezünk.

ISTVÁN Nem akarom megvárakoztatni Károly királyt. Ő bizonyára pontosan ott lesz.
GUTKELED JOACHIM Erre talán a nádor úr tudna felelni, felség.
KEMÉNY-FIA LŐRINC Pontosan ott lesz. Mindent megbeszélünk a követekkel.
GUTKELED JOACHIM Azt mondják, a nápolyi király büszke és gőgös ember. És ezt érezteti is a világgal. Mármost, hogy ő a szicíliai és a nápolyi király, hogy a franciák mögötte állnak, és persze a pápa is.
ISTVÁN Éppen ezért van rá szükségünk. Még akkor is, ha túl sokat büszkélkedik.
GUTKELED JOACHIM Eddig még nem nagyon segített rajtunk.
KEMÉNY-FIA LŐRINC A mi királyunk is méltán büszkélkedhet. Magyarország, Dalmácia, Horvátország, Ráma, Szerbia, Lodoméria, Kunország és Bulgária királya. És ezt nem ajándékba kapta.
GUTKELED JOACHIM Tudom. Mi magunk harcoltuk ki.
CSÁK PÉTER Mi magunk?
GUTKELED JOACHIM Igen. Senki sem segített nekünk. Pedig sokszor igen kevesen voltunk.
CSÁK PÉTER Sokszor nagyon kevesen voltunk. Az itt lévő urak közül is sokan hiányoztak. Vagy éppen velünk szemben álltak. Igencsak haragosan. Igaz, Joachim úr? Igaz, Lőrinc úr?
KEMÉNY-FIA LŐRINC *(felcsattan)* Én felesküdtem V. István magyar király hűségére.
CSÁK PÉTER *(gúnyosan)* A nádori poszt megér egy hűségesküt.
KEMÉNY-FIA LŐRINC A Csákok birtokai is megérnek egy hűségesküt, Péter uram.
CSÁK PÉTER Én sohasem esküdöztem senkinek. De voltak olyan idők, amikor éjszakánként csak a baglyokkal és a bőregerekkel barátkoztam. Tudtam, hogy nagyon kevesen gondolnak rám jószívvel. Csupán egy apáca imádkozott értünk valahol messze, a Nyulak szigetén. Az éjjeli ragadozók meg röpködtek a fejem fölött, gonoszul visongtak és huhogtak. Kivájták volna a szemeimet, és kivájták volna István erdélyi herceg szemeit is, ha Kemény-fia

Lőrincnek akkor sikerül a herceget megölnie. Mert akkor éppen arra esküdött. Arra esküdött, hogy az erdélyi hercegből sohasem lesz V. István magyar király... Megszegte az esküjét, mert megjött Panyit ispán a csapatával, mi pedig kijöttünk a bőregerek közül. Lőrinc úr akkor igen elcsüggedt, alig akarta elrebegni, hogy hogyan kínozták halálra a békekövetünket a bőregerek és a baglyok társaságában.

KEMÉNY-FIA LŐRINC *(zavartan)* Béla király parancsára tettem. De aztán segítettem kizavarni a cseheket és elűzni a Kőszegieket. Zala, Vas és Sopron megye ismét a miénk. Erős országunk van. Méltóképpen tárgyalhatunk a nápolyi királlyal.

CSÁK PÉTER *(megvetően)* Kőszegiek! Jöttment idegenek. Valamennyit ki kellett volna űzni az országból. Nagy pofával és semmi nélkül jöttek hozzánk, semmi nélkül menjenek el.

GUTKELED JOACHIM A nagypofájú jöttmentek is szerethetik ezt az országot. És védik is.

CSÁK PÉTER Panyit ispán úr miért nincs itt velünk?

GUTKELED JOACHIM Pihen. Elfáradt az úton.

ÁKOS MESTER Panyit ispán úr haldoklik.

A tanácskozó, veszekedős főurak elhallgatnak, csak a kun zene hallatszik.

CSÁK PÉTER Ilyen zene és zshivajgás mellett?

KEMÉNY-FIA LŐRINC Keresztény zenével fogjuk eltemetni.

ISTVÁN A kunok már most is elhallgathatnának. Nemcsak Panyit ispán irtózik tőlük.

GUTKELED JOACHIM Bátran harcoltak a csehek ellen. Mellettünk vannak, szeretik a királyt és a királynét. László herceget is.

ISTVÁN A fiam sajnos most is közöttük van.

GUTKELED JOACHIM Bátorságot tanul tőlük.

MAJS Joachim úr kedveli a kunokat. Még azt is elhiszi, hogy császáruk volt nem is olyan régen. *(Lehalkítja hangját.)* A császár utódai még mindig élnek. Egy egészen biztosan.

KEMÉNY-FIA LŐRINC *(ingerülten)* Tartsd a szádát.

ISTVÁN Nem értettem, hogy mit mondtál, Majs úr.

MAJS Este van már. A kunok megpihenhetnek, őrájuk is messzi út vár. Ha velünk jönnek.

CSÁK PÉTER Én már néhányszor elhallgattattam őket. Olyankor meghunyászkodtak és lehajtották a fejüket.

GUTKELED JOACHIM Akkor még tudtál a karddal bánni.

CSÁK PÉTER Kard nélkül is aludni küldöm őket.

ISTVÁN Menjél. A fiamat meg hozd ide a várba. Csöndet akarok.

CSÁK PÉTER Mindjárt csönd lesz, felség.

Csák Péter távolodó léptei hallatszanak. Várázó csönd után Majs szólal meg.

MAJS Azt hiszem, Péter úrtól még ma is félnek a kunok. Jó okuk van rá.

GUTKELED JOACHIM Túlságosan nagyra van honfoglaló őseivel.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Az Abák is nagyra vannak a honfoglaló ősökkel. Egyiküknek mégis leröpítettük a fejét.

ISTVÁN Nem szívesen vágatok le fejeket, csak olyankor, ha túlságosan magasra nőnek. És akkor nem törődöm az ősökkel. Apámat sokszor legyalázták az ágaskodó urak. Engem senki sem fog gyalázni ebben az országban. Csak két éve vagyok király, de még sokáig az akarok maradni.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Felségedet mindenki tiszteli. Rend van mindenütt. Régóta vártunk erre.

ISTVÁN Itt az asztal körül nincsen éppen rend. Vicsorgást hallok, odakintről pedig fülfájdító zajongást. És ezt hallgatja egy haldokló öregember is, akit én mindig kedveltem, és ő is kedvelt engem.

Hirtelen megszűnik a külső zaj.

ÁKOS MESTER Végre csönd lett. Most talán értelmesebben lehet beszélgetni.

MAJS Megmondtam, hogy Péter úrtól még ma is félnek a kunok.

ÁKOS MESTER Mások is.

ISTVÁN Nem egymásra vicsorgó kutyákkal és duhajkodó csürhével akarok a nápolyi király előtt megmutatkozni. Erősen kételkedne benne, hogy rendezett ország maradt mögöttem.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Idegenek előtt nem szoktunk acsarkodni egymással. A kísérő csapatokat is megfegyvelmezzük.

Közelgő léptek zaja hallatszik.

CSÁK PÉTER A kunok elfáradtak, felség. Pihenni tértek. Ez mindenképpen jót tesz majd nekik.

ISTVÁN A fiamat behozattad?

CSÁK PÉTER Igen. A szobájába vezették, bár László herceg tiltakozott egy kicsit. Eléggé loncsos állapotban van. Túl sokat táncolt.

ISTVÁN Neked hány fiad van, Péter?

CSÁK PÉTER Kettő.

ISTVÁN Szoktak táncolni?

KEMÉNY-FIA LŐRINC A kettő közül legfeljebb csak az egyik táncolhat. Úgy tudom, hogy a Mátyus gyerek sánta.

CSÁK PÉTER Lovagolni azonban nagyon jól tud. Meg verekedni is. Olyankor nem látszik a sántasága.

ISTVÁN Ákos mester, ezentúl ügyelj jobban a fiamra. Ne engedd a kunok közé.

ÁKOS MESTER Megteszem, felség. De nem hiszem, hogy a királynénak ez tetszeni fog.

ISTVÁN Az asszonyoknak sok minden nem tetszik, amit teszünk, és mi mégis megteesszük. Apám jó király volt, de ostobaságokat is csinált, mert asszonyok tanácsára hallgatott.

CSÁK PÉTER És a jöttment idegenek tanácsára.

ISTVÁN Én asszonyi tanácsok nélkül akarok jó király lenni. Mit gondoltok, urak, jó király vagyok?

KEMÉNY-FIA LŐRINC Mindenki ezt mondja, felség.

ISTVÁN Nem biztos, hogy mindenki, de tőletek elvárom, hogy ezt mondjátok.

GUTKELED JOACHIM László herceg még gyerek. Szeret táncolni, viganodni. Szereti a vidám embereket.

ISTVÁN László herceg az én trónomat fogja örökölni. Azt akarom, hogy ő is jó király legyen. Addig is viselkedjen trónörököshöz méltóan, még ha gyerek is. A nápolyi király veje, és én azt aka-

rom, hogy Károly király megkedvelje. Ezért jön velünk a gyerek is a tengerhez.

ÁKOS MESTER Én mindent meg fogok tenni, felség.

ISTVÁN Te is, és a többiek is. És most jól figyeljetelek, urak! Károly király jó barátom és szövetségese. Szükségünk van egymásra, és ezt mindketten tudjuk. A csehekben és a németekben nem bízom, amonnan Keletről megint ránk törhetnek a tatárok, és nem bízom a kunokban sem. Bármikor elkezdhetnek garázdálkodni, éppen olyan ocsmányok lehetnek, mint a tatárok. Márpedig én hosszú nyugalmat akarok ebben az országban. Ezért megyek találkozni a nápolyi királlyal. Joachim bán azt mondja, hogy Károly király gőgös és büszke ember, a nádor úr azt mondja, hogy nekem is jó okom van büszkélkedni. Büszkén fogok viselkedni, büszkén és barátián. Ezt tőletek is megkövetelem, urak. Erősen szorítsátok meg barátaink kezét, és a továbbiakban félre minden sunyisággal és sandasággal. Embereitek pedig legyenek tiszták, és egyenes derékkal üljenek a lovakon. Nem akármilyen találkozó lesz ez.

MAJS Én a kunokat nem szívesen mutogatnám a barátainknak.

GUTKELED JOACHIM Ha az ellenségeinknek megmutathattuk őket, megmutathatjuk a barátainknak is.

CSÁK PÉTER Nagy örömmel hazazavarnám ezt az egész mocskos szájú hordát. Akár még ma éjszaka.

GUTKELED JOACHIM Lecsendesedtek. És csöndben maradnak a tenger mellett is. Kezeskedem értük.

ISTVÁN Két napig tehát pihenhetünk, urak. Közben azonban mindenki tegye a maga dolgát.

Széktologatás, halk beszéd moraja hallatszik, a tanácskozók felállnak, menni készülnek.

CSÁK PÉTER Én megnézem Panyit ispán urat. Ő is eljött hozzám, amikor átdöfték a mellemet és a karomat. Mosolygott, azt mondta, hogy ne féljek, életben maradok. Nem féltem, és életben maradtam.

ÁKOS MESTER Ó meg fog halni. De ő sem fél.

ISTVÁN Most valamennyien elmegyünk Panyit ispánhoz, urak.

Bizonyára nagyon egyedül érzi magát. Nélküle kicsit én is egyedül maradok... Menjünk!

Kongó, csizmás lépések hallatszanak a várfolyosón, a léptek megtorpannak.

PANYIT *(réveteg, gyöngé hangon)* Most már biztosan tudom...

Tényleg sűrűbbek és zöldebbek voltak ott az erdők... És medvék járkáltak az erdőben... A medvéket kedveltem. Csöndesen, lassan lépkedtek a fák között... A farkasokat nem szerettem... Nyüszítenek és gyilkolnak. Irtottam a fajtájukat. Ahol csak utamba kerültek.

GUTKELED JOACHIM Miről beszél?

ÁKOS MESTER A régi időkről.

PANYIT Én igaz keresztény ember vagyok. Nem szeretem a farkasok üvöltését és vonítását. Sokat levágtam közülük.

ISTVÁN Búcsúzzatok el, urak, egy öregembertől, aki nem félt a farkasoktól. Senkitől sem félt. A haláltól sem.

Síri csönd, majd tücsökciripelés, bagolyhuhogás hallatszik.

ERZSÉBET Az embereid már alszanak. Te meg csak nézel ki az ablakon, és hallgatsz a tücsköket. Nem fáradtál el?

ISTVÁN A baglyokat hallgatom. És a denevéreket nézem. Nagyon alacsonyan repülnek. Vajon kinek szeretnék kivájni a szemeit?

ERZSÉBET Miért bántanának bárkit is? Senkinek sem akarják kivájni a szemeit.

ISTVÁN Ocsmány vérszopó férgek.

ERZSÉBET Lepkére vadásznak, meg rovarokra. Nem bántják az embereket.

ISTVÁN Az undorító vénember reggelre meg fog halni. Elbúcsúztam tőle. Azt mondta, hogy mindig igaz keresztény volt. Tisztelességgel temetjük el, és misét mondunk érte.

ERZSÉBET Csúnyán beszéltem róla. Nagyon megbántam azóta.

ISTVÁN Szerette a medvéket, és gyűlölte a farkasokat. Irtotta a fajtájukat. De most meghal, a farkasok meg szaporodnak.

ERZSÉBET Nem tudom, hogy mi történt velem. Háborgott a lelkem, mert eszembe jutott, hogy anyád és nővéred leköpdöstek Patakon.

ISTVÁN Egy másik nővérem ezalatt imádkozott értünk egy szép szigeten.

ERZSÉBET Nagyon messziről imádkozott. Szerencsére Panyit ispán közel volt, és kedvelt téged, jobban, mint a medvéket, mert neked hűséget esküdött. Megmentette az életedet, és te megmentetted az én életemet.

ISTVÁN A feleségem voltál. Szép voltál, és szerettelek. Még mindig szép vagy.

ERZSÉBET Én is hűséget esküdtem neked.

ISTVÁN Túlságosan sokan és sokszor esküdöztek már. A mai napon is. Az undorító vénember állta az esküjét. Mások nem mindig. Azoknak lecsapattam a fejét.

ERZSÉBET Én is állom az eskümet, mert kedves vagy nekem, és szeretlek.

ISTVÁN Meddig?

ERZSÉBET Amíg csak élek.

ISTVÁN Lehet, hogy sokáig fogsz élni.

ERZSÉBET Te is sokáig fogsz élni.

ISTVÁN A bőregerek egyre alacsonyabban röpködnek. Szeretik a meleg éjszakákat. És a baglyok egyre hangosabbak.

ERZSÉBET Nem hiszel nekem?

ISTVÁN Én mindenkinek hiszek, aki szépen beszél velem. Talán éppen ezért nem leszek sohasem igazi király.

ERZSÉBET Máris igazi király vagy.

ISTVÁN Most már tényleg lepihenhetünk. A bőregerek és a baglyok holnap éjjel is eljönnek.

ERZSÉBET Aludnod kell. Azt szeretném, ha nyugodt lélekkel aludnál, és ha szép álmaid lennének.

ISTVÁN Nekem majdnem mindig szép álmaim voltak. Aludjunk hát nyugodt lélekkel.

Rövid ideig még az éjszakai neszek hallatszanak, azután lovak horkanása és nyerítése. Lovascapat indul el, lódobogás zaja távolodik a vártól. Az éjszakai neszeket egyre hangosabb reggeli-nappali madárcsicsergés váltja fel, a madarak énekébe egyházi zene és ének vegyül, végül csak a templomi zene hallatszik, majd halk beszélgetés.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Ákos mester kissé meghatódottan csinálja a szertartást. A szemei is kivörösödtek.

MAJS Reggel sírni láttam.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Egy papnak sohasem szabad sírnia. Vörös szemű papok nem tudnak vigaszt nyújtani a boldogtalan embereknek.

CSÁK PÉTER A férfiaknak egyáltalán nem szabad sírni. Csak hogy láttalak én már téged is vörös szemekkel, nádor uram. Amikor begazoltál a tömlöcünkben.

MAJS A királyné miért nem jött el a misére? Ennyit igazán megtehetett volna.

CSÁK PÉTER Sohasem szerette Panyit ispán urat. Akkor sem jön el, ha majd az én lelkemért imádkoznak.

MAJS Joachim bán sincs itt.

CSÁK PÉTER Ő senkinek sem hiányzik.

MAJS A királyné őszentfelségének el kellett volna jönnie.

ISTVÁN Hallgassatok el, urak. Ez nem a beszédek ideje.

Folytatódik a gyászszerzés. Távolról lódobogás hallatszik, felerősödik, a zajokból érzékelhető, hogy egy száguldó ló torpan meg a közelben.

MAJS Egy lovas integet a kápolna ajtajánál. Rémültnek látszik, mintha a pokolból jött volna.

CSÁK PÉTER Akkor koromfekete volna. Ennek meg olyan az arca, mintha sóbányából húzták volna ki. Azt hiszem, a te embeleid közül való.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Menj ki hozzá, Majs úr.

Egyhangú imamormolás, Majs távolodó, kisvártatva közeledő lépte.

CSÁK PÉTER Mitől rémült meg az a nyomorult? Tényleg sóbányából jött ide? Vagy vízimalomból?

MAJS *(suttogva, hadarva magyaráz, csupán néhány szava érthető)* Joachim az embereivel... a halászok is látták... a folyó mellett... ez az ember az erdőben...

KEMÉNY-FIA LŐRINC Nem tudom elhinni.

MAJS Pedig igaz.

CSÁK PÉTER *(megfeledkezve a szertartásról, felkiált)* Az átkozott bítang! Az átkozott Gutkeled! Az írmagját is...

ISTVÁN Csönd legyen! Imádkozunk.

KEMÉNY-FIA LŐRINC *(kis szünet után, suttogva)* Mikor mondjuk meg neki?

CSÁK PÉTER Most mindjárt. Felkoncolom azt az átokfajzatot. Régen meg kellett volna tennem.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Felség... Nagy baj történt. Beszelnünk kell. Sürgősen kell...

ISTVÁN Imádkoznunk kell. Térdeljetek és imádkozzatok. Várjátok ki a mise végét. Igaz keresztény emberért fájdjátok csontjaitokat.

MAJS Gyorsan kellene... *(Elhallgat, nem meri folytatni.)*

CSÁK PÉTER Ismét gyilkolni fogok. A kacska kezemmel is gyilkolni fogok.

ISTVÁN Imádkozzál inkább.

CSÁK PÉTER Én elmondtam már a magam imáját. Latinul meg nem tudok.

ISTVÁN Mondjad Ákos mester után. Nagyon érthetően beszél. Könnyű utána mondani.

CSÁK PÉTER Vége az imádkozások idejének. Miért nem hagyják már abba ezt a motyogást?

Az ima lassan véget ér, csönd lesz. A kápolnán kívül furcsa, lassú ritmusú kopácsolás hallatszik.

ISTVÁN Mehetünk. Mindjárt kibeszélhetitek a bajaitokat, urak. Legjobb lenne leülnünk egy lombos tölgyfa alá. Szép idő van,

de errefelé nem látok egyetlen tölgyfát sem. Menjünk hát vissza abba a dohos szobába.

KEMÉNY-FIA LŐRINC *(menet közben)* Felség...

ISTVÁN Várjál. Üljünk szépen egymás mellé, mint máskor is. Joachim bán azt mondta, hogy van még elég időnk.

CSÁK PÉTER Nincs időnk!

Futó lábak csattogása, a kopácsolás egyre hangosabban hallatszik.

ÁKOS MESTER *(levegő után kapkod a futás után, halkán, mérgesen kérdezi)* Miért kiabáltál? Alig tudtam befejezni az imámat. Legalább tőled elvártam a kellő tiszteletet.

CSÁK PÉTER Elbőgted magad, mint az útszélre rúgott vénaszony. Ahelyett, hogy a trónörökösre vigyáztál volna.

ÁKOS MESTER A temetést intéztem. A gyászmisét is én rendeztem. Mi van a herceggel?

CSÁK PÉTER Az az átkozott Gutkeled...

Csák Péter szavait elnyomja a hangos kopácsolás zaja.

ISTVÁN Ki ez a csuhás ember? Miért tördeli a köveket? Már véresek az ujjai.

MAJS Szerencsétlen őrült. Nem tudom hogyan került ide. De nekünk most...

ISTVÁN Ki vagy te, jóember?

A kopácsolás megszűnik.

KŐFARAGÓ Tisztára és tökéletesre csiszolom magam. Minden igaz embernek ez a dolga.

ISTVÁN Mocskos vagy, és véresek az ujjaid. Fürödj meg, és köztözd be a kezedet.

KŐFARAGÓ Látja ezt a követ, uram?

ISTVÁN Látom.

KŐFARAGÓ Szép sima, és szabályos kocka alakú. A Szentföldről hoztam, Salamon temploma mellől.

ISTVÁN Jártál a Szentföldön?

KŐFARAGÓ Kemény és tökéletes kőkocka. Simára csiszolom az otromba, durva köveket mindenütt a világon.

CSÁK PÉTER Rugdaljátok el innen ezt az őrültet. Rugdaljátok vissza a Szentföldre vagy akárhová.

KŐFARAGÓ Véletlenül kerültem ide, és megtaláltam ezt az otromba szikladarabot. Tökéletesre fogom csiszolni. A régi igaz kőfaragók is ezt csinálták.

CSÁK PÉTER Intézkednünk kell, felség!

ISTVÁN Sokáig eltart, mire ez a nagy szikladarab tökéletes lesz.

CSÁK PÉTER *(halkan szitkozódik)* Az úristenit. A király egyáltalán nem hallja, hogy mit mondok neki.

ÁKOS MESTER Talán nem is akarja hallani. Lehet, hogy már mindent tud, de nem akarja másoktól meghallani.

KŐFARAGÓ Sokáig tart, de a végén én is tökéletes és tiszta leszek.

ISTVÁN Rengeteg otromba szikladarab van a világon.

KŐFARAGÓ Csiszolni kell őket. Minden igaz embernek ez a feladata.

ISTVÁN Halljátok ezt, urak? Időnként talán ti is köveket vehetnétek a kezetekbe.

CSÁK PÉTER Menjünk már innen, felség!

ISTVÁN Sokat háborogsz ma, Péter.

KŐFARAGÓ Folytathatom a munkámat, uram?

ISTVÁN Folytasd, jóember. Egyszer talán majd mi is megfaragjuk a sziklákat. De most azt mondják, hogy mennünk kell. Dolgozz békében.

KŐFARAGÓ Köszönöm, uram.

Kopácsolás, dübörgő léptek, a kötördelés már alig hallatszik, a csizmás léptek is megtorpannak. Széktologatás zaja, majd csönd.

CSÁK PÉTER *(fojtott dühvel)* Írmagját is ki fogom irtani.

ISTVÁN Sápadtak vagytok, urak. Elszürkült az arcotok. Mi lenne az a nagy baj? Szép álmaim voltak az éjjel. Lomha medvéket láttam, békésen viselkedtek. Málnát tartottam a tenyeremben, a medvék szemezgették a málnát, a kezemet nyalták, és hálásak

voltak. A fák mögül szelíd őzek néztek bennünket. Mindez egy zöld erdőben történt. Farkasokat sehol sem láttam... Ilyen álmok után nem történhet igazából nagy baj.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Felség, Joachim bán elment az embereivel.

ISTVÁN Nem mehetett messzire. Bizonyára hamarosan visszajön.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Nem jön vissza. Végleg elment.

ISTVÁN Végleg? Nem értem. Miért? Nem tetszik neki ez a bőregértanya? De hiszen ő választotta.

KEMÉNY-FIA LŐRINC A kunok is vele mentek.

ISTVÁN Joachim bán úr biztosan szólt valakinek...

KEMÉNY-FIA LŐRINC Senkinek sem szólt semmit, és... (*Zavartan elhallgat.*)

ISTVÁN És?

KEMÉNY-FIA LŐRINC Magával vitte László herceget is.

ISTVÁN A fiam már sokszor lovagolt Joachim bánnal. Sohasem történt baja.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Ő sem fog visszajönni.

ISTVÁN Elrabolták?

KEMÉNY-FIA LŐRINC Lehet, hogy nem is kellett elrabolni.

ISTVÁN Biztos vagyok benne, hogy visszajönnek. Rövid lovaglásra mentek.

CSÁK PÉTER Nem jönnek vissza! És a királyné sem jön vissza.

ISTVÁN A királyné? Őt nem rabolhatja el senki.

CSÁK PÉTER Nem rabolták el. Magától ment. Mint egy tüzelő szuka.

A hirtelen beállt csöndben a kövek távoli kopogása hallatszik.

ISTVÁN Csák Péter, tudod, hogy mit beszélsz?

CSÁK PÉTER Tudom.

ISTVÁN A királynét gyalázod.

CSÁK PÉTER Igen. A királynét gyalázom.

ISTVÁN Ezért fővesztés jár.

CSÁK PÉTER Nem félttem a fejemet. Sohasem féltettem. Nézz meg az arcomat, felség. Csúnya forradások csúfítják.

ISTVÁN (*kénytelen tudomásul venni a tényeket, de még mindig megpróbál tiltakozni, rekedtté válik a hangja*) Mindig indulatos ember voltál. A barátom vagy. Ne játssz a fejeddel.

MAJS Péter úr az igazat mondja, felség.

Kínos csönd, majd az urak zavart pusmogása hallatszik.

ISTVÁN Úgy néztek rám, mintha megőrültetek volna. A szemeitek forognak, mint az őrületek. Majdnem olyanok vagytok, mint az a kőfaragó. Megbomlottatok?

KEMÉNY-FIA LŐRINC Tényleg elmentek, felség.

ISTVÁN A királyné is? A feleségem is?

KEMÉNY-FIA LŐRINC Igen, felség. Kapronca felé mentek. Joachim bán biztosan oda veszi be magát a falak mögé. Biztonságos, vastag falak mögé.

ISTVÁN (*megtörtén, halkan, szinte csak magának beszél*) Amíg csak élek... amíg csak élek...

KEMÉNY-FIA LŐRINC Parancsoljon, felséged.

ISTVÁN Nem sokáig élt... Pedig nekem is hosszú életet jósolt...

ÁKOS MESTER (*halkan*) Nem értem, hogy mit akar mondani...

CSÁK PÉTER Gutkeled Joachim! Az átokfajzat! Sohasem hittem neki. Mindannyian láthattátok, hogy mit csinál. A királyné meg...

MAJS Most már tudom, hogy miért választotta ezt az útvonalat. Nem a tengerhez akart ő menni. Kaproncába tartott indulásunktól kezdve.

ÁKOS MESTER Talán utolérhetnénk még őket. Gyors lovakkal még beérhetnénk őket.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Kapronca előtt már nem. És ott erősek a várfalak.

CSÁK PÉTER Kiverem én onnan az erős falak mögül is azt a nyomorult jöttmentet. Nyársra húzom. Az egész Gutkeled nemzetiség keservesen meg fogja siratni ezt a gyalázatot. Ha egyáltalán marad valaki közülük, hogy sírni tudjon.

ISTVÁN (*önmagától kérdezi*) Tényleg sokáig éltem volna?

MAJS (*halkan*) Miről beszél a király?

CSÁK PÉTER Még nem vörösek a szemei, talán nem is lesznek vörösek. De még sohasem láttam ilyennek.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Kapronca várát nem bírjuk megvívni ezzel a maroknyi díszkisérettel. Ezeket csak a nápolyi királynak akartuk megmutatni.

CSÁK PÉTER Gyorsan sereget gyűjthetünk. Nem először vagyunk bajban maroknyi díszkisérettel. És nem hitvány Gutkelekkel csatáoztunk.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Ez másfajta baj. Nemcsak Joachimmal kell elbánnunk. László herceg és a királyné...

ISTVÁN *(váratlanul felcsattan, már ismét a régi parancsoló modorában beszél)* Elég legyen, urak!

KEMÉNY-FIA LŐRINC Valamennyien megzavarodtunk egy kicsit, felség. Váratlanul ért bennünket...

ISTVÁN Váratlanul?!

KEMÉNY-FIA LŐRINC Senki sem gondolta, hogy Joachim ilyen galádságra készül.

ISTVÁN Senki?

KEMÉNY-FIA LŐRINC Biztosíthatom, felség...

ISTVÁN Majs úr!

MAJS Parancsoljon, felség.

V. ISTVÁN Mostantól kezdve te vagy a szlavón bán. Mennyi idő alatt tudsz sereget toborozni?

MAJS Két hét alatt. Akkor már Kapronca alatt lehetek. Igen. Két hét alatt.

CSÁK PÉTER Én előbb odaérek. Előbb kiverem azt a kutyát a várfalak mögül.

ISTVÁN Majs úr fogja kiverni a veszett kutyát. Letörli a habot a szájáról.

MAJS Mit csináljak Joachimmal?

ISTVÁN Lefejezed. Nem ő lesz az első kutya, akinek lecsapjuk a fejét.

MAJS Ha a királynét is ott találom?

ISTVÁN Elment a Gutkelek közé. Helyezd őt is Joachim mellé.

A többi majd elintézik a baglyok vagy a bőregerek. Vagy a hollók.

ÁKOS MESTER Lehet, hogy a királyné már nem lesz a várban.

ISTVÁN Lőrinc úr!

KEMÉNY-FIA LŐRINC Parancsoljon, felség. Én mindent megteszek...

ISTVÁN Helyettem te mész el a tengerhez a díszes lovasainkkal.

A lovaknak csillogjon a szőre, az emberek egyesek derékkal üljenek a nyeregben. Az ajándékokat is vidd magaddal.

KEMÉNY-FIA LŐRINC De, felség...

ISTVÁN Tisztességgel üdvözzöl Károly királyt. Mondd meg neki, hogy életem végéig jó barátja maradok. Ő is gondoljon rám jószívvel. Meg a fiamra is. Segítsen neki, ha kell.

KEMÉNY-FIA LŐRINC Nem értem, hogy...

ISTVÁN Csináljátok a munkátokat, urak. Azt akarom, hogy mindenki segítsen Lőrinc nádornak és az új szlavón bánnak.

MAJS Azonnal indulunk, felség.

ISTVÁN Péter úr és Ákos mester maradjon. A többiek elmehetnek.

Zavart sugdolózás, távolodó léptek. Csönd. Ettől kezdve lassan, vontatottan folyik a beszélgetés.

CSÁK PÉTER Majs úr sohasem fogja elfoglalni Kaproncát. Nincs hozzá tehetsége. Hűséges ember, de nem jó katona.

ISTVÁN Tudom.

CSÁK PÉTER Miért nem engem küldött oda, felség?

ISTVÁN Te ledöntened a vastag várfalakat?

CSÁK PÉTER Igen.

ISTVÁN Elhiszem. Lefejeznéd Joachimot és kiirtanád a Gutkeleket.

CSÁK PÉTER Az írmagjukat is kiirtanám. És nemcsak őket.

ISTVÁN Jobb, hogyha Majs megy Kaproncára.

CSÁK PÉTER A királyné miatt?

ISTVÁN *(kissé elérzékenyülve)* Sokszor elmondta nekem, hogy szeretni fog, és hűséges lesz hozzám, amíg csak él. Nagyon szépen tudta mondani.

ÁKOS MESTER Felséged mindvégig hitt neki.

ISTVÁN Szépen mondta. Ő maga is szép volt... Ti tudtátok, hogy Joachim ágyasa?

ÁKOS MESTER *(rövid szünet után)* Igen, felség. De nem szólhatunk. Nem akartunk fájdalmat okozni.

ISTVÁN Jól tettétek. Én sem akartam tudni róla, szerettem volna sokáig élni.

CSÁK PÉTER Küldjön engem Kaproncára, felség. Ígérem, hogy...

ISTVÁN Nem. Ti ketten már régóta mellettem vagytok. Azt akarom, hogy most is itt legyetek. Ti fogtok elvinni ebből a székből.

CSÁK PÉTER Elvinni?

ISTVÁN Mit tudtok a Szentföldről?

ÁKOS MESTER Sziklák és homok.

ISTVÁN Erdők nincsenek?

ÁKOS MESTER Szikla és homok van ott.

ISTVÁN Hogy van a sebesült kezed, Péter?

CSÁK PÉTER Csak lassan tudom mozgatni.

ISTVÁN Nyújtsd ide. Meg akarom fogni. Meg akarom nézni, hogy véres-e még. Nagyon véres volt, amikor lándzsával bele-dőftek. Miattam vérzett a kezed.

CSÁK PÉTER Most nem véres.

ISTVÁN Nem. De a sziklákat már nem bírnád sima kockákra csiszolni.

CSÁK PÉTER Sohasem akartam kőfaragó lenni. Mindig akadt fontosabb dolgom.

ISTVÁN Az én kezemet milyennek érzed?

CSÁK PÉTER Hidegnek. Kihűltek az ujjaid, felség. De nem véresek.

ISTVÁN Mégsem fogok már sziklákat csiszolni. Pedig az igaz emberek ezt csinálják. Régen el kellett volna kezdenem a sziklákat csiszolni... Otromba, csúnya szikladarabot kell cipelnetek.

CSÁK PÉTER Miért?

ISTVÁN *(csöndesen)* Nem bírok felállni.

ÁKOS MESTER Hogyan...? Nem értem.

ISTVÁN Beszélni még bírtam. Azt hiszem, jól beszéltem az uraknak. De felállni már nem bírok. Széthasadtam, mint egy száraz

disznóhólyag. Panyit ispán is valami hasonlót mondott a halála előtt.

ÁKOS MESTER Panyit ispán úr elfáradt öregember volt. Felséged még fiatal. Alig 33 éves.

ISTVÁN Sokáig akartam élni, hogy nagy király lehessen.

ÁKOS MESTER Sokáig fog élni felséged.

ISTVÁN Sokáig éltem. Péter, mesélj nekem valamit Feketehalomról.

CSÁK PÉTER *(kissé zavartan)* Együtt voltunk ott, felség. Mindent tud, amit én.

ISTVÁN Mégis mesélj róla. Ott zöldebbek voltak az erdők, mint errefelé.

CSÁK PÉTER Rossz napokat éltünk ott. Beszorítottak bennünket a romos falak közé. Sok ellenségünk volt akkor, farkasok és veszett kutyák módjára csaholtak körülöttünk, szét akartak tépni bennünket, hogy a húsunkat éjszakára a bőregereknek és a baglyoknak dobálják.

ISTVÁN Éjszakánként itt is baglyok és bőregerek röpködnek.

CSÁK PÉTER Panyit ispán az utolsó órában érkezett a felmentő csapatával. Mi meg kitörtünk a várból, és levagdaltuk a veszett kutyák fejét. És nagyon messzire elűztük a vicsorgó farkasokat az erdőkön keresztül.

ISTVÁN Panyit ispán meghalt. Azt mondjátok, megfáradt és megöregedett.

CSÁK PÉTER Feketehalomnál még erős volt.

ÁKOS MESTER Az Isten küldte oda, hogy szétverje a ránk acsarkodókat.

ISTVÁN Azért, mert valaki imádkozott értünk. Egy apáca egy messzi szigeten.

ÁKOS MESTER Igen. Boldog Margit szöges korbáccsal gyötörte magát, úgy imádkozott értünk.

ISTVÁN Ő is meghalt.

ÁKOS MESTER Koporsójánál csodák történnek. Haldokló emberek gyógyulnak meg a koporsója mellett.

ISTVÁN A sziget most is messze van tőlünk.

ÁKOS MESTER Elvisszük oda felségedet. Meg fog gyógyulni, ígérem.

ISTVÁN Most aludni szeretnék. Talán még álmodom is majd. Mindig szép álmaim voltak. Beszélgessek halkabban, urak.

Rövid időre megszakad a beszélgetés, távolról vidám madárcsicsergés és a kőfaragó kopácsolása hallatszik.

ÁKOS MESTER *(lefojtott hangon)* Elaludt. Talán szép álmai vannak. De továbbra sem értem... Soha eddig nem omlott össze. Minden bajból kiverekedte magát.

CSÁK PÉTER Még mindig szereti azt a ringyót. És a fiát is elvették tőle. Erős ember, de nem elég kegyetlen. Hisz a szép beszédnek. A nagy királyok nevettek a szép beszédeken, és leginkább kegyetlenek voltak.

ÁKOS MESTER Nagy király lesz még belőle.

CSÁK PÉTER Nem bír fölállni a székből.

ÁKOS MESTER Elvisszük a szigetre. Ott tényleg csodák történnek, sokan meggyógyulnak.

CSÁK PÉTER Hiszed, hogy meggyógyul?

ÁKOS MESTER Igen, ha meg akar gyógyulni. Faraghat még sziklát simára és tisztára.

CSÁK PÉTER Nem biztos, hogy meg akar gyógyulni.

ÁKOS MESTER Meggyógyul, és nagy király lesz belőle egy nagy országban.

CSÁK PÉTER Ha nem áll a lábára, Kaproncából egyenes derékkal jönnek ki a Gutkeledek egy gyerekkirályal. És jönnek majd a kunok is. Lärmájuk hangosabb lesz, mint valaha.

ÁKOS MESTER Egy apáca egyszer már megmentett bennünket imáival. Koporsójánál csodák történnek. Én hiszek a csodákban. Bizakodva viszem a királyt a szigetre, hogy a lábára álljon, és megmelegedjenek az ujjai.

CSÁK PÉTER Én viszont nem bízom a vörös szemű papokban. Már megint kivörösödtek a szemeid, Ákos mester. Vörös szemekkel nem lehet megvigasztalni a boldogtalan embereket.

ÁKOS MESTER Imádkozni vörös szemekkel is tudok.

CSÁK PÉTER Hát akkor térdelj le, és kezdjed az imát. Nagy szükségünk lesz rá.

Ákos mester latin nyelvű imája halkán kezdődik, majd felerősödik, egyre több hang csatlakozik hozzá. Az ima egyházi énekké változik csöndes zenével. Később időnként hamissá bicsaklik a templomi könyörgés, a hangjáték kezdetén hallott kun zene keveredik bele. A furcsa hangzavar egyre fülsértőbb lesz, végül már csak az erős kun zene hallatszik.

A fekete varjak barátja

Már régóta nem járok bottal, a hajam is kinőtt, aztán megritkult egy kicsit, kollégáim megbecsülnek, a betegeim tisztelnek, szóval jó orvosnak tartanak, talán azért, mert legalább tizenhat éve nem ültem körhintán, most azonban mintha megmozdult volna a két sörét a koponyámon belül, és azon kezdtem töprengeni, hogy hová is raktam el régi, erős botomat, ami sokáig biztos támaszom volt.

Az én balesetem is vagy tizenhat évvel ezelőtt történt. Nyár volt, Portugáliából jöttem haza kocsival, egy fiatal lány ült mellettem, aki azóta már régen máshoz ment férjhez, de akkor nagyon kedvesen elbeszélgettünk, megállapítottuk, hogy Portugália szép ország, átkocsikáztunk Spanyolországon, amely szintén szép ország, mint ahogy Franciaország is az zöldellő erdeivel, szőlősdombjaival, mondataival, még a fekete varjakkal is. Itt tartottunk a csevegésben, amikor úgy éreztem, szétrobbant a fejem, előtte üvegcsörömpölést hallottam, de ez nem biztos, lehet, hogy csak később mesélték, mint annyi mindent, amire nem emlékezhettem: azt, hogy a kocsi ablakán keresztül fejbe lőttek sörétes puskával, felborultunk volna az autóval, ha a lány el nem kapja a kormánykereket, és ha rá nem lép a fékre. Jó, hogy ott volt, sohasem haragudtam rá amiért később máshoz ment férjhez, hiszen a nagy bajban megállította a kocsit, ölébe fektette vérző fejemet, mentőket hívott, bevitetett a kórházba. Ott ébredtem fel kopaszra borotvált és meglékelt koponyával, a sebészek közölték, hogy több sörétet piszkáltak ki a fejemből, kettőt azonban bennem hagytak, olyan helyre fúródtak be, ahová nem volt ajánlatos belepiszkálni, de ettől még sokáig élélhetek.

Egy ideig senki nem tudta, hogy mi történt, vagyis hogy miért lőttek rám. Aztán a rendőrség mégis kiderítette, időnként sikerül nekik. Már fel tudtam ülni az ágyban, a hajam is sörteszerűen kinőtt, amikor bevezettek hozzám egy megbilincsel, szomorú arcú, sovány fiatalembert, és megmutattak neki. Egykedvűen szemlélgette szárnalmas fejemet, megvonta a vállát, és halkán közölte a rendőrökkel,

hogy neki rengeteg barátját megölték. Majdnem megsajnáltam a szomorú fickót, mert akkor még nem tudtam pontosan, hogy miért vezették az ágyamhoz. Gyorsan kituszkolták a szobából. Később visszajött az egyik rendőr, én még nem tudtam beszélni, kérdően néztem rá. Fejcsóválva magyarázkodott. A fiú habókos egy kicsit, nem bolond, csak amolyan magának való emberke, egyedül kószál a világban, és furcsamód összebarátkozott a varjakkal. A fészkeik alá ült, naphosszat figyelte a fekete madarakat, talán még beszélgett is velük. A vetési varjak alapjában véve hasznos madarak, irtják a hasznos növényeket rágcsáló férgeket, de ha túl sokan összegyűlnek, akkor már maguk is kárt tesznek a vetésben, és ilyenkor sörétes puskákkal megritkítják állományukat. Egy ilyen ritkító hadjárat után a fiú ellopott egy vadászpuskát, és válogatás nélkül lövöldözni kezdett az emberekre, autósokra, kirándulókra. De most már elkapták, többé nem fog lövöldözni.

Sokáig lábadoztam, újból meg kellett tanulnom beszélni, aztán járni, előbb mankókon, később egy szál erős bottal. Akkor már ismét praktizáltam, addig is jó orvosnak számítottam, bottal is jó orvos voltam, majd teljesen megerősödve bot nélkül is, igaz, két söréttel a fejemben. A lövöldöző fiúról szinte teljesen megfeledkeztem, most jutott eszembe, amikor úgy éreztem, a sörétek megmozdulnak valahol a koponyacsontom alatt, és a botomat kezdtem keresni. Remélem, hogy mégsem lesz rá szükségem, hiszen a sebészek is azt mondták, hogy így is sokáig élélhetek.

Egyébként nem hiszem, hogy a szomorú fiú gyerekeket is megcélzott volna. Legfeljebb véletlenül. A sörétek szétszóródnak a levegőben, valamelyik eltalálhat egy kislányt. De biztos vagyok benne, hogy a fekete varjak barátja csak felnőtt emberekre lövöldözött.

Kéziratból

Szerkesztői szó

Gion Nándor (1941, Szenttamás – 2002, Szeged) az egyik legjelentősebb huszadik századi magyar író. Több műve még életében kanonizálódott, amit a számos irodalmi díj, a művekből készült fordítások, a színpadi, rádiós és televíziós adaptációk mellett leginkább az általános és középiskolai tananyagba való bekerülés bizonyít. A vajdasági közoktatásban évtizedek óta jelen vannak a Gion-művek, az utóbbi években pedig már a hazai irodalomtankönyvekben is teljes fejezettel szerepel az életmű; az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 12.-es szöveggyűjteményében Gion Nándortól van a legtöbb prózai szöveg.

Az életműkiadás 6. kötete kezdet nyújt az előző kötetnek: szintén naplórészletekkel, visszaemlékezésekkel kezdődik, majd ifjúkori művekkel folytatódik, visszarepítve a szenttamási kisgyermek- és iskoláskorba, a szabadkai középiskolás, valamint az újvidéki egyetemi és pályakezdő évekre. A kötet terjedelmesebb részét olyan drámai művek teszik ki, amelyek színpadon vagy filmen még nem voltak láthatók; a hangjátékok közül pedig főként azok kerültek be, amelyek nem voltak adásban, vagy nincs prózai rokonuk az életműben, azaz a Giont jobban ismerő olvasóknak is teljes újdonsággal szolgálnak. Közöttük pedig kötetben még nem publikált prózai művek kaptak helyet; olyanok, amelyek a melléklet állított drámai műhöz kapcsolódnak.

A művek sorrendje igen tudatos kötet szerkesztői koncepció eredménye. Egyfelől igyekeztünk csupa érdekes és olvasmányos darabbal szolgálni; másfelől egyetlen sorozatunk kétféle – sokszor egymással átfedésben lévő – ívet ír le: a gyermekkortól az életmű legvégéig követhetjük Gion teljes életrajzi és írói pályáját, egyben pedig alkotói és tematikai korszakait.

Gion pályája kezdetén filmkritikákat is írt, pályája derekán színházigazgató, majd rádiós főszerkesztő volt. A hangzó-látszó (színpadi-rádiós-televíziós) műfajok ezen okokból is mindig közel álltak

hozzá: nem kevésbé biztos kézzel művelte a drámát, mint a prózát; ezt elkészült számos filmjének, hangjátékainak és színdarabjának sikere is bizonyítja. Életművében e két műnem (epika és dráma) találkozásáról elmondható, hogy regényei is gyakran drámaiak, szerkesztésükben a filmes vágásokra emlékeztetnek, emiatt magával ragadóan izgalmasak.

Gion drámai művei az író egész életét és pályáját, sőt a 20. század elejétől a 2000-es évek elejéig a közép-európai történelem ívét is bejárják: a történetek az 1900-as évek eleji bácskai falusi környezetből indulnak – és az ezredforduló budapesti „multikultijába” érkeznek meg. Végigkísérik az első világháború előtti békeidőket, a háborút, az utódállamokban rekedt magyarság sorsának alakulását, a második világháború alatti revíziót, a front és a mögötte történtek borzalmait, a kiépülő és a meggyengülő szocializmust, az elvándorlást, a rendszerváltás korát és a kapitalizmus eléréstét, illetve ezek számos vonatkozását és fontos állomását. Az olvasva is nagyon izgalmas drámai művek többek között a hétköznapiak belső autonómiájának megtartásáért vívott küzdelmeket, országok felbomlását; határok meghúzását, áthelyezését és megnyitását; illetve a nagyvárosi és a nemzetközi alvilág működését is tematizálják. Ám ezek a folyamatok és események sosem válnak főtémává, „csupán” nagyon fontos alapviszonyok, amelyek között az egyetlen erkölcsös lény – aki ráadásul a Kárpát-medencében, gyakran kisebbségben élő magyar ember – mindig az élet fontos kérdéseivel néz szembe, így sokszor identitás- és értékválasztás előtt áll.

Az író korai halála miatt számos drámai műve nem került filmvászonra, hangszalagra vagy színpadra, de az elkészült és valaha adásban volt rádiós felvételek, filmek egy része is igen nehezen hozzáférhető. A most közreadott művek két kivétellel – *Fülek és fejek, Ott zöldebb volt az erdő* – nem jelentek meg korábban kötetben sem; az író életében folyóiratban is mindössze *A késdobáló* című darab jelent meg, a *Virágos Katona* című színműnek pedig rövid részlete látott napvilágot. (Amely művek az elmúlt három évben folyóiratban végre megjelentek, azokat e sorok írója adta közre.)

A mostani kiadásban a műveket kritikai szempontokkal: például az írónak a stilisztikát is befolyásoló „hanyag” vesszőhasználatát tiszteletben tartva – de olvasóbarát módon: többnyire az érvényes helyesírási szabályokhoz igazítva adjuk közre. A művek legtöbbször az Újvidéki Rádió, illetve az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában (Fond 583.) lévő kéz- vagy gépiratokat; az 1956–57-re datálható középiskolás kori írásoknál pedig a szenttamási Gion Nándor Emlékházban lévő füzeteket vettük alapul. A kéz- vagy gépiratból való rögzítettséget jelezzük a szövegek alatt; ha pedig nem sikerült visszamenni a szöveg e „szerzőibb” stádiumáig, az író életében megjelent változathoz nyúltunk: ezek közlésének helye alább* olvasható.

I. A szülőföld és a gyerekkor színhelye: Szenttamás

Az életmű szimbolikusan – ez a kötet pedig szándékolta – 1944 őszével, a második világháború végével kezdődik, ami Gion teljes életművében is az origó. Az első novella az író magyarfűzetében maradt fenn, és arról szól, hogy egy önérzetes magyar paraszt túljár a bevonuló Vörös Hadsereg egyik tisztje eszén. A cím nélkül fennmaradt humoros-anekdotikus történetnek azért kölcsönöztük a *János esete a felszabadító tiszttel* címet, mert a mű főszereplőjének, Szűcs Jánosnak a keresztnéve Gionnál (is) a legemblematisabb magyar név; a „felszabadítók” problematikája pedig e történethez hasonló ironiával az egész életművet végigkíséri (értsd: a „felsza-

* *Szenttamáson születtem...* = Írók gyermekkorukról, szerk. P. NAGY István, Forum, Újvidék, 1993.; *A Bengáli Fantomas*, lejegyz. ABLONCZY László, Film, Színház, Muzsika 1985/6.; *Gumicsizmák és zongora*, Új Szó 1986. január 31.; *Vasasok: a Boksizóló, Napló* 1990. június 6.; *Vallomások Szerb Antalról I–VI.*, Symposion 1963. szept. 5.; *A késdobáló*, Alföld 1979/12.; *Virágos Katona* (részlet), Híd 1983/7–8.; VARGA Lajos Márton, *Kiderült, hogy kissé elragadtattam magam*, Népszabadság 1994. május 17., Budapest melléklet; *Maradjon a galamb*, Népszabadság 1997. március 8.; *Margitka gondja*, Magyar Napló 1998/4.; *Fülek és fejek* = *Mozgóképeskönyv*, szerk. VÉSZITS Andrea, Objektív Filmstúdió, Budapest, 1995.; *Ott zöldebb volt az erdő* = *Magyar Királyok: Rádiódrámák*, szerk. BAKONYI Péter – SÁRI László, Magyar Rádió, Budapest, 1997.

badító” csak az egyik csoport számára az, aminek nevezni kell – a másoknak: megszálló, elnyomó stb.). Már ebben a történetben megfigyelhető Gion sajátos névadói gyakorlata: a „kapitány úr” mindig idézőjelbe tett neve állandó ironikus kiemelésként megelőlegezi a Gion későbbi műveire is jellemző nagybetűs beszélőneveket, amilyen például a *Zöldinges Idióta*, a *Gárdista*, a *Málnaszedő* vagy a *Féherhajú Szabadkőműves* „neve”. – Ez a történet előreutal az író merészen politikai alapállására is, ami második novellájában, *A tolvaj*-ban is tetten érhető. Utóbbi az első olyan történet, amely megörökíti Gion példakép-nagyapját, a később szinte eposzi hőssé tett Gallai Istvánt – de rögtön esendőségében is bemutatja, így részben máris demitizálja a szeretett őreget. A történet bonyolítása a remek megfigyelőt és a későbbi kiváló elbeszélőt, fordulatosan pergő párbeszédei pedig a biztos kezű drámaíró előlegezik meg. Két zsenijében rögtön a szülőföld élményköréből merítő író szólal meg, aki – ahogyan az a témán és a hangvételen is látszik – már ezekben a novellákban is fő műve: a *Latroknak is játszott* tetralógia előzetesét adja.

Az írásokban lévő olyan, tévesztésnek is tartható helyesírási hibákat javítottuk, amelyeket Gion megjelent műveiben – bizonyára az író beleegyezésével – máshol is kiigazítottak a korrektorok, pl. *ovatosan ~ óvatosan*, *nyillás ~ nyílás*, *utánna ~ utána*, *finyás ~ finnyás*. Megtartottuk viszont az olyan jellegzetes és részben talán már tudatosan használt nyelvjárási alakokat, amelyek a szereplők nyelvi karakterét érzékeltethetik, pl. *kigyűsz*, *búzaköröszök*, *danóni*.

A *Szenttamáson születtem...* című írásban a már ötvenéves író gyermek- és kamaszkorára emlékezik vissza, amelynek emlékeiből az előző két írás született. Az írás tematikai rokona a *Szülőföldem: Szenttamás* című riportfilm* forgatókönyvének az a része, amelyben az író – a számára fontos helyszíneken a kamera elé állva vagy ülve – születésétől egyetemista koráig tartó fókusszal mutatja be művei ihlető közegét. A filmben Gion néhol eltér saját betanult szövegétől; ilyen esetben – egy kivétellel – a gépiratot vettük alapul. Az első

* NAGY László szerk. riport, Eck T. Imre rend., Magyar Televízió, 1983.

blokkot a *Gumicsizmak és zongora* című írás zárja le, amely a kései kamaszkor: a tanonckor élményeit dolgozza fel, így vezet át a középiskolás éveket megidéző írásokhoz.

II. Középiskola, egyetem, pályakezdés

A szabadkai középiskolás évek tapasztalatairól, légköréről eddig – Gion első regényén és a fent hivatkozott riportfilmen kívül – nem sokat tudtunk. A *Bengáli Fantomas* című visszaemlékezésben Szenttamásról Szabadkára érkezünk, ahol a géplakatosnak tanuló Gion megismerkedett a színházzal – a könyvtárban pedig bizonyára a drámai művek írott formájával is. Témáját, hőseit és a megírás idejét tekintve is a középiskolás évekből való az író első drámai műve, a *Szurkolók mind jóbarátok* című humoros jelenet. Direkten a középiskoláról, illetve már a továbbtanulásról is szól a szintén ekkori fogalmazás: *Megkedveltem-e a szakmámat?* címmel; amelyet a középiskolás évekre visszaemlékező *Vasasok: a Boksoló*, majd az első írói példaképről: Jókai Mórról szóló írás követ. A *Tisztelet önmagunk iránt* címmel közreadott, szintén a továbbtanulást tematizáló regényrészlet Gion első kötetének kéziratos füzetéből került elő, és talán csak a gépiró figyelmetlenségéből maradt ki a *Kétéltűek a barlangban* című 1968-as regényből. A *T. M.* és az *Sz. A.* című írás az egyetemről és a pályakezdekről: újabb írói példaképekről, pontosabban a Thomas Mann és Szerb Antal műveire való viszonyról beszél. A *Vallomás Szerb Antalról* bensőségesen, mégis sziporkázó humorral folytatja ezt a sort – a *Naplórészlet könyveimről* című visszaemlékezésben pedig Gion röviden értékeli útnak indító nemzedékét, a „sympósokat”, majd megjegyzéseket fűz első megjelent kötetéhez.

III. Újvidéken írott 'felnőtt' művek

A *Holicser* című tévéjáték-forgatókönyv már igazán érett mű: humorával, ironiájával méltón reprezentálja Gion drámairodalmát. A bizonyára (nem sokkal) 1972 után írott darab prózai párhuzama, a *C. O. Holicser, a teknősbéka* című novella az Új Symposion 1972/84. számában jelent meg. A cím nélkül fennmaradt forgatókönyv azért

kapta a *Holicser* címet, mert „hősei” között már nem szerepel a novellában még címadó *teknősbéka*. A novellával és szinte az egész életművel szemben ennek szereplői nem magyar nemzetiségűek (a nevek legalábbis markánsan szláv hangzásúak), sőt a darab szerbhorvát fordítása is előkerült. E momentumok a mű problematikájának – amely az empátia (hiánya) és a félelem kialakulása, működése körül forog – egyetemes érvényét erősítik.

A kötet egyik novellája narrációjával, szereplőivel *Gion Olyan, mintha nyár volna* című 1974-es kötetének darabjai közé illeszkedik, de abból a kötetből kimaradt: most kéziratból rögzítettük. A kéziratban nincs cím, a *Legjobb befektetés az abortológép* címet a szerkesztéskor kapta. Ugyanerre a még ma is fájó korproblémára reflektál a *Főleg a barna hajúak abortálnak* című hangjáték-szöveggönyv is, amelynek első címváltozata – „Az utcán történt valami” – a gépiraton át van húzva, fölötte pedig kézzel a „Fogadjunk a doktorra” címváltozat áll. Mi a mű szövegéből kölcsönöztünk címet a darabnak, mert a korábbi címváltozatok nemcsak nem kifejezőek, így a figyelem megragadására sem alkalmasak, hanem bizonyára az 1970-es évek elejének jugoszláviai (irodalom)politikai viszonyai, illetve az általuk kikényszerített öncenzúra szülte őket, hiszen egyikben sem szerepel(hetett) a leghangsúlyosabb tematikai elemre: az abortuszra való utalás. Ugyanis a darab megírása előtti évben a vajdasági kultúrpolitikában nagy vihart kavart Rózsa Sándor *Mindennapi abortusz* című írása, amelyben a kisebbségi lét(érzés)re is utaló többletjelentéssel a „Minden órában abortálunk” mondat is olvasható. Rózsa Sándor írása miatt az Új Symposion 1971/76. számát betiltották, a szerkesztőségnek pedig komoly önkritikát kellett gyakorolnia. A lap szerkesztőségében sok éven át aktív Gion öncenzúrája részleges volt. Bár műve címéből mellőzte az „abortusz” szót, a rá más műveiben is annyira jellemző merész karakánssággal éppen ezt az irodalompolitikai okból is érzékeny, a magyar társadalom számára pedig legfájóbb morális kérdéskört: az ezzel kapcsolatos közömbösséget, érzéketlenséget járta körül – megrázóan tiszta tükröt tartva az emberi élet értékét relativizálóknak is. (Gion darabja másról sem szól, mint

a futószalagon végzett magzatelhajtásokról, és többször is olvasható benne, hogy az egyik szereplő tanulmányt tervez írni, amelynek „az lesz a címe, hogy: *Főleg a barna hajú nők abortálnak*. Vagy pedig: *Miért abortálnak többnyire a barna hajú nők?*”) Az írásról lehet tudni, hogy megjelent az Új Symposion 1972/87–88. számában, de mivel a folyóiratnak az az évfolyama politikai okokból nem kerülhetett át Magyarországra (ahogy abban az évben az író is kitiltották az országból), a magyar közvélemény számára ismeretlen maradt. Bár az Újvidéki Rádióban 1973. február 20-án bemutatták a *Fogadjunk a doktorra* című hangjátékot, a szöveg fontos helyen csorbult, ezért most gépiratból újonnan rögzítettük.

A *Nem akármilyen utazás* című hangjáték-szöveggönyv érdekessége, hogy az író felesége, Gion Eszter kézírásával maradt fenn: gépirata és a művet lediktáló író szándéka szerinti címe nem ismert. A címet itt is a műből vett idézettel pótoltuk, bár más részleteket is hasonlóan találónak éreztük volna, például: „*Azóta gyűlölöm az ócskásokat*” vagy „*A lehetőség, az nagyon fontos*”. A következő írás ennek tematikai rokona: a *Naponta két hamutartót* 1974 elején mutatta be az Újvidéki Rádió. Ebben ugyanaz a házaspár ugyanúgy „játszik”, csak sokkal gyakorlottabban, rutinosabban, teljesen begyakorolt séma szerint – már a teljes abszurdba hajlóan. A két darab elképzelhető akár egyazon mű két „felvonásaként” is, amelyeket csupán a következő rendezői utasítás választana el: „*Néhány évvel később ugyanabban a lakásban...*”

A *késdobáló* című tévéjáték-forgatókönyv az *Ezen az oldalon* című 1971-es novellafüzér-regény *Régi megható történet Kordovánról, a késdobáló művésze* című fejezetének és más részleteinek dramatizált változata. A darab tömörsége miatt drámaibb, legfőbb témájában: az alkoholizmus nyomorának érzékeltetésében pedig erőteljesebb, mint az azonos címmel később írott filmforgatókönyv, amely alapján a film végül elkészült.*

* VICSEK Károly rend., *A késdobáló* [tévéfilm], Újvidéki Televízió és Belgrádi Televízió, 1985.

IV. Az életmű fő témája drámai formákban

A *Virágos Katona* című kétrészes színmű az azonos című regény és folytatása: a *Rózsaméz* teljes cselekmény(idej)ét, illetve fő csomópontjait összefogja, így a századfordulótól a második világháború előestéjéig tart. Ekkora cselekményidőt, ennyi történetet egy este igen nehéz megjeleníteni, ám a színpad három részre tagolásával, a színpadon lévő több helyszínen olykor párhuzamosan futó jelenetekkel, illetve egyes epizódoknak a szó köznapi értelmében is drámaibbá tételével mégis sikerül. Hogy ezt a drámát is vérbeli próza-író írta, arra vall, hogy Gion olykor mintegy „túlnyújtózik” a próza felé, például az ilyen rendezői utasításokban: „A verklizene felerősödik, belülről látszik a vízimalom, a malomkövek most nem forognak, a verklis az egyik sarokban tekeri a hangszerét, a vendégek a fal mellett állnak, beszélgetnek, pogácsát, lángost, aprósüteményt esznek.” – A színmű elkészítésében tanácsadóként közreműködött Harag György rendező és Franyó Zsuzsa dramaturg is, Gion az ő segítségükkel Temesváron öntötte végleges formába művét.

A színdarab időbeli „folytatása” a *Krisztus katonái a Görbe utcából* című forgatókönyv. Cselekménye 1941 húsvétján a jugoszláv csapatok ki- és a magyar csapatok bevonulásával kezdődik, és 1944 őszével, a szovjetek érkezésével zárul. Főhősei: Nagy István és Nagy Istvánné Terike szintén az író nagyszüleiéről lettek mintázva – ahogy a *Virágos Katonában* és a *Rózsamézben* Gallai István és Rézi is. Gion prózájában az időszak – valószínűleg a forgatókönyvet megelőző – kidolgozása a *Történetek egy régi forgópisztolyról* című elbeszélés-füzér, amely 1975 elején jelent meg folytatásokban a Magyar Szó című vajdasági napilapban; *A kárókatona még nem jött vissza* (1977) című regény pedig allegóriaként dolgozza fel az említett időszakot. Az 1941–1944-es időszak legteljesebb, legegyszerűsebb kidolgozására már az író Magyarországra települése, illetve a rendszerváltozás után kerülhetett sor az *Ez a nap a miénk* (1997) című regényben.

A cselekmény párhuzamával, a szereplők nevének egyezésével a drámai mű legközelebbi rokona a *Történetek egy régi forgópisztolyról*. Utóbbi nagyanja elbeszéléseiből, a kisgyermek (író) szemszögéből

– így kissé tompítva, részben nosztalgikusan –, a *Krisztus katonái* és az *Ez a nap a miénk* viszont a történetek jelenidejében és véres valóságában mutatják be a második világháború bácskai éveit. Fontos megjegyezni, hogy míg a valóságban a bácskai magyar férfiakat 1944 őszén-telén Tito partizánjai már a front elvonulása után tizedelték meg, a még bőven a rendszerváltás előtt Jugoszláviában írott *Krisztus katonáiban* ez az etnikai tisztogatás nyíltan nem kerülhetett szóba. Itt a férfiak egymás kezétől halnak meg a háborús körülményekre „fogva” – az író így utalhatott a bácskai magyar férfiak nagy vérvesztésére, illetve azzal, hogy nagyapjáról mintázott örök túlélő főszereplője kivételével minden címszereplőjét is kivégezte (1944 őszenek-telének eseményeiről nyíltan pedig majd csak a rendszerváltás után Budapesten: az *Ez a nap a miénkben* írt).

A *Latroknak is játszott* című regénytetrológia filmforgatókönyv-változata az első három regény – *Virágos Katona*, *Rózsaméz*, *Ez a nap a miénk* – dramatizációja. Gion ebben sem csupán más műfajra transzponálta prózáját, hanem fontos hangsúlyokat is áthelyezett: például az 1976-os *Rózsaméz* fő motívumát és címét adó méz megtalálása a regényben egy sikeres munkásmozgalmi szervezkedéshez: a sztrájkhoz – az ezredfordulón írt forgatókönyvben viszont 1941 húsvétjához: a magyar csapatok bevonulásához, Bácska Magyarországhoz való visszatéréséhez kötődik. Folytatása, az *Ez a nap a miénk* pedig újszerűen reflektál például a magyar csapatok megjelenésére, a telepés szerbek ki- és a bukovinai székelyek betelepítésére, a szerb partizánok akcióira, az erre következő „hideg napokra”, a bácskai németek fasizálódására, a kommunisták várakozásaira és a sztálin-grádi fordulatra is.

Ez a forgatókönyv közvetlenül Gion halála előtt készülhetett, amire a már számítógéppel készült gépiraton túl a sorozat befejezetlensége is vall: az *Ez a nap a miénk* átírtára félbemaradt. A sorozat a *Virágos Katonához* hasonlóan 1900 körül indul, de csak a háború sztálingrádi fordulataig tart, a gépiraton e szavak olvashatók a mű után: „Ehhez kapcsolódhat szerves folytatásként Gion Nándor *Ez a nap a miénk* című regényének befejező része a 144. oldaltól a 262.

oldalig”. – Gion viszont a vele készült egyik utolsó interjúban* azt nyilatkozta, hogy az egész tetralógiából, sőt az *Aranyat talált* című negyedik regényből külön is készített forgatókönyvet. Ám ezek, ha valóban léteznek, eddig nem kerültek elő. A forgatókönyvekből és a regényekből bárcsak mihamarabb filmvászonra kerülne Gion dústított realista világa, illetve fordultatos 20. századi történelmünk, eddig ismeretlen – bácskai magyar – szemszögből! Reméljük, hogy ez a kötet is segít abban, hogy a most közreadott írások közül minél több rendezők, producerek, dramaturgok kezébe kerüljön – így pedig majd nézőközönség, illetve hallgatóság elé is.

V. Írások kamasz hősökkel

A *Gyönyörű év kezdődött* című szilveszteri történet Gion „ifjúsági” regénytetralógiája harmadik kötete – *Az angyali vigasság* – ádventi-karácsonyi és tél végi fejezetei között éppen az időszakba kapcsolódik. „Alap” szereplői is a regényekből valók: „Hodonicki Oszkár, Virág Péter és én”, de újak is megjelennek; viszont hiányzik a máshol kulcsszerepű Burai J. és Szivel Sanyi; a fiúk pedig mintha már egy-két évvel idősebb kamaszokként viselkednének... A *Fehér és Fekete Bárányka* is az író kamaszkorából örökít meg egy emlékezetes epizódot, mégpedig szintén egy népszokáshoz: a Szent Iván-éji tűzugráshoz kapcsolódóan.

Az *Izidor* című hangjáték-forgatókönyv *Az angyali vigasság* több epizódjának motívumait sűríti drámai erővel, és különleges helyet foglal el az életműben. A pálya első szakaszához hasonlóan a végén is kevésbé érzékelhető a cenzúrától való szorongás. Gion a nyolcvanas évek végétől újra merészebben nyúlt a politikailag kényes témákhoz, és éppen ez a mű a fordulópont: az íróban kialakult görcs ezzel az 1986-ban írott és 1987 elején bemutatott hangjátékkal kezdett oldódni, amikor nyíltan tematizálta egy olyan ember furcsa öngyilkosságát, aki a kommunista rendszernek köszönhetette, hogy ki-

rívó büntette után nem érte semmiféle törvényes felelősségre vonás. (A hangjáték azonos című és szintén merész prózai rokona az *Izidor* című novella, amely *Az angyali vigasság* első fejezeteként is értelmezhető, és 1987 decemberében jelent meg a Kortárs folyóiratban.)

VI. Búcsú Jugoszláviától

Gion Nándor *Jéghegyek fölött* című hangjáték-szövegkönyve az író azon élményeiből táplálkozik, amelyeket a Jugoszláv Írószövetség küldöttségében kubai útja során átélt, és amelyeket az *Ahol szépek a tengeri kagylók*, illetve a *Jéghegyen szalmakalapban* című novellában dolgozott fel.

A *fafaragó művész baltája* és *A fehér sündisznó* című hangjátékok tartalmilag az *Izsakhár* című regény egyes fejezeteivel feleltethetők meg, az Újvidéki Rádió az 1990-es évek elején bemutatta őket. A két darab még teljes egészében Újvidéken játszódik, és a közeledő, majd kezdődő délszláv háborút is tematizálja. Főhősük ugyanúgy M. Holló János író, mint az előző – a *Jéghegyek fölött* című – írásnak, illetve a következőnek: *A málnaszedő gyógyulásának*. *A málnaszedő...* is Újvidékről indul, és még oda is érkezik vissza, de a háború és az ahhoz kapcsolódó kényszerek, majd ügyeskedések folytán már Budapestre is elvezetnek a szálak, amelyek már nem is M. H. Jánoshoz, hanem inkább a *Mint a felszabadítók* című novellafüzér-regényben főhősként megismert asztalosmesterhez: Iрмаi Józsefhez kapcsolódnak. A darab érdekessége, hogy betétként ebben olvasható a legtöbb – szándékoltan dilettáns – vers Giontól.

A blokk utolsó darabja az élesben folyó délszláv háború legsűrűjébe ad megrázó betekintést. A *Fülek és fejek* című irodalmi forgatókönyv főként Szarajevóban játszódik, de már Budapesten végződik, így vezetve tovább a könyv következő tematikai egységébe.

VII. Új otthon: Budapest

A *Kiderült, hogy kissé elragadtattam magam* című írás eredetileg bizonyára öninterjú volt, ugyanis az igen kurta „újságírói” kérdések a hagyatékban talált gépiratban is szerepelnek, tehát valószínűleg

* TORNAI Szabolcs, *A golyóálló tűzzománc*, Heti Válasz / valasz.hu, 2002. 03. 15.

nem az újságírótól, hanem az írótól származnak, ezért a szövegbe építettük őket.

A *Szivárvány Harcosa Budapesten* című irodalmi forgatókönyvben számos pesti novella motívumai visszaköszönnek, és ott folytatódik, ahol az *Izsakhár* című regény, illetve a belőle *Szivárvány harcosa* címmel készült film véget ér. A darab érdekessége, hogy a naplójegyzetek és a *Véres patkányirtás idomított görényekkel* című „pesti napló” mellett minden stilizáltsága ellenére az egyik legszemélyesebb hangú Gion-írás: szinte az író saját szemével nézzük a világot: annak az „M. H. J.”-nek a szemével, aki nemcsak a látásmód, hanem a megélt történetek, a lefestett emberi kapcsolatok és körülmények vonatkozásában is talán itt áll a legközelebb a valósághoz, a biográfiai Gion Nándorhoz.

A következő három írás – *Emberrablók*, *Maradjon a galamb* és *Margitka gondja* – közül a második kettő Gionnak abba a ciklusába tartozik, amelynek két főhőse a délszláv háború elől Magyarországra menekült vajdasági dilettáns festőművész, illetve idősebb vegyész-mérnök barátja. A kötet következő írását olvasva az az érzésünk lehet, mintha ezek az önmagukban is kerek darabok – több más társukkal együtt – csak előmunkálatai lettek volna az utánuk következő irodalmi forgatókönyvnek:

Az *Amarilla* avagy *Ámuldozó szemek* társszerzős mű: Gion barátjával, András Ferenc filmrendezővel közösen írta. Gion hasonló műveivel szemben nem egyetlen regényből vagy elbeszélésből, hanem a Budapesten írott novellák füzéréből: számos műből és motívumból építkezik, legfőképpen pedig a festő és a vegyész-mérnök történeteit sűríti, tehát – a fentiekén kívül – például az *Amarilla*, a *feledékeny kuvasz*, a *Svédkályha* és a *Fényjelek nélkül* című elbeszélések izgalmas részei is visszaköszönnek benne.

A forgatókönyv (ahogy az alapanyagául szolgáló novellák is) az 1990-es évek budapesti valóságára, a kapitalizmus kezdeti éveinek számos visszásságára is reflektál, témája elsősorban a cselekmény idejéhez képest legközelebbi közelmúltban beköszöntött *demokrácia* ellentmondásos sokszínűsége, helyét kereső szabadabb világa. Konkrétan és legközelebbiről felismerhetően az Aranykéz utcai rob-

bantásos merénylet lehetett az írás ihletője. Benne többek között az újonnan lehetővé vált gazdasági visszaélések és ügyeskedések számos fajtájáról: a maffia működéséről, pénzmosásról, emberrablásról, megjátszott nyomoréksággal való visszaélésről, a prostitúció és a szerencsejáték térnyeréséről, valamint gyanús háttérű balkáni bevándorlók és más bizonytalan egzisztenciák egyéb ellenőrizhetetlen ténykedéseiről is olvasunk. A darabban a Budapesten megélt valóságot éppoly sajátosan görbe tükörben látjuk, mint Gion korábbi írásaiban a jugoszláviai/vajdaságit, ám az író ideát is olyan élő – és nagyobb részt máig aktuális – témákat emelt az irodalomba, mint kortársai közül talán senki más.

VIII. Epilógus

A két utolsó írás kilóg a korábbiak közül: semmilyen tematikai rokonuk nincs az életműben, és egyetlen ciklusba, sorozatba sem illeszkednek. Az *Ott zöldebb volt az erdő* című hangjátékot 2006-ban mutatta be a Magyar Rádió; különlegessége, hogy a középkorban játszódik, és talán az egész életműben itt kapja a szabadkőművesség a legfontosabb szerepet: V. István Árpád-házi király és a Kőfargó beszélgetésében szinte szabadkőműves-hitvallást olvasunk. Az utolsó írás, *A fekete varjak barátja* pedig olyan rövidpróza, amely egy egészen szokatlan terroristát állít elénk.

Előzetes

Az életműkiadás tervezett 7. kötetében nagyobb részt szintén drámai művek kapnak helyet. Mellettük pedig gazdag gyűjtemény lesz olvasható az irodalomkritikus-filmesztéta Gion munkásságából, valamint napvilágot látnak olyan visszaemlékezések, interjúk – közte az egész életművet átfogó darabok is –, amelyek eddig kötetben megjelent műveiből kevéssé ismerhető oldaláról: közéleti emberként, kisebbségi kultúrpolitikusként, színházigazgatóként, kiadótanács-elnökként, rádiós főszerkesztőként is bemutatják az író.

Kurcz Ádám István

Köszönetnyilvánítás

A kötet szerkesztője hálával és örömmel mond köszönetet

Gion Eszter jogörökösnek és András Ferencnek, az *Amarilla* című darab szerzőtársának a művek közreadásához való hozzájárulásért;

dr. Nagy Gézának, Gehringer Évának és Szondi Bencének a drámai szövegek rögzítéséért;

Lakner Editnek az Újvidéki Rádióban adásba került hangjátékok – Horváth Futó Hargitának és Németh Dezsőnek pedig a *Virágos Katona* című színmű gépiratának szkenneléséért és megküldéséért;

Maurits Ferencnek a címlap alapjául szolgáló képek felhasználásához való hozzájárulásáért;

Szaszovszky Ágnesnek több szöveg ellenőrzéséért, hasznos és kritikus szempontokért, legfőképpen pedig türelméért.

Tartalom

A szülőföld és a gyerekkor színhelye: Szenttamás

János esete a felszabadító tiszttel	7
A tolvaj	12
„Szenttamáson születtem...”	17
Szülőföldem: Szenttamás	22
Gumicsizmák és zongora	31

Középiskola, egyetem, pályakezdés

A Bengáli Fantomas	35
Szurkolók mind jóbarátok	38
Megkedveltem-e a szakmámat?	40
Vasasok: a Bokszoló	41
J. M.	45
Tisztelet önmagunk iránt	47
T. M.	49
Sz. A.	51
Vallomások Szerb Antalról I–VI.	53
Naplórészlet könyveimről	57

Újvidéken írott 'felnőtt' művek

Holicser	61
Legjobb befektetés az abortológép	85
Főleg a barna hajúak abortálnak	99
Nem akármilyen utazás	115
Naponta két hamutartó	127
A késdobáló	143

Az életmű főtémája drámai formákban

Virágos Katona	167
Krisztus katonái a Görbe utcából	245
Latroknak is játszott	283

Írások kamasz hősökkel

Gyönyörű év kezdődött	427
Fehér és Fekete Bárányka	431
Izidor	433

Búcsú Jugoszláviától

Jéghegyek fölött	457
A fafaragó művész baltája	477
A fehér sündisznó	485
A málnaszedő gyógyulása	499
Fülek és fejek	552

Új otthon: Budapest

Kiderült, hogy kissé elragadtattam magam	575
Szivárvány Harcosa Budapesten	579
Emberrablók	655
Maradjon a galamb	657
Margitka gondja	660
Amarilla <i>avagy</i> Ámuldozó szemek	665

Epilógus

Ott zöldebb volt az erdő	725
A fekete varjak barátja	748

Szerkesztői szó	751
Köszönetnyilvánítás	764

Kalota Művészeti Alapítvány
Napkút Kiadó Kft.
1027 Budapest, Fazekas u. 10–14.
Telefon: (1) 787-5889
Mobil: (70) 718-5235
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Szerkesztette és a szöveget gondozta:
Kurcz Ádám István

A drámai szövegek többségét
szövegfelismertetett gépiratokból
dr. Nagy Géza és Gehringer Éva,
valamint Szondi Bence rögzítette

Szerkesztő:
Nánássy Viktória

Tördelőszerkesztő:
Szondi Bence

A címlapkép Maurits Ferenc
alkotásainak felhasználásával készült

Nyomdai kivitelezés:
Generál Nyomda Kft.

ISBN 978 963 263 887 4